

ФИРДОУСІ
ШĀХ-НĀМЕ

V

غلطنامه جلد پنجم

(A - مصراع اول و B - مصراع دوم است)

صفحه	بیت	نادرست	درست
۲۲	B 237	پرستنده گانرا	پرستندگانرا
۲۸	B 351	کمانیش را	گمانیش را
۳۲	B 403	ننگ	نیک
۳۳	A 425	گیورا	گیو از
۳۷	489 متن و حاشیه	کراز	کزاز
۴۲	B 584	فرازد	برازد
۴۶	B 654	تیز	نیز
۵۰	A 718	بند تاریک و چاه	بند و تاریک چاه
۶۷	A 1012	نزد	بزد
۷۰	B 1058	بعانم	نمانم
۹۸	B 218	جهان دیده گانرا	جهان دیدگانرا
۱۰۴	B 331	جنگ	چنگ
۱۲۱	B 637	باورد جنگ	بآورد و جنگ
۱۴۴	A 1024	غر	غز
۱۵۵	B 1222	دل گماشت	لب گذاشت
۱۶۰	B 1319	دیده گانرا	دیدگانرا
۱۶۸	A 1459	راد	آز
۱۸۷	B 1780	نشئید	نشیند
۱۹۰	B 1831	بجوشید	بخوشید
۲۲۶	B 2397	تیز جنگ	تیز چنگ
۲۴۳	B 142	برفتند	برفتند
۲۶۴	B 478	دیده گان	دیدگان
۲۶۸	B 541	جنگ	چنگ
۲۷۲	A 620	آخته	اخته
۲۸۳	A 806	دو شاه و	دو شاه
۳۰۹	A 1243	کز	گر
۴۱۴	A 3038	ما دیده ایم	نادیده ایم

АКАДЕМИЯ НАУК СССР

ПАМЯТНИКИ ЛИТЕРАТУРЫ НАРОДОВ ВОСТОКА

ТЕКСТЫ

Большая серия

II

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

ИНСТИТУТ НАРОДОВ АЗИИ

ФИРДОУСӢ
ШӒХ-НАМЕ

КРИТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ

Том V

СОСТАВИТЕЛЬ ТЕКСТА Р. М. АЛИЕВ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ А. НУШИНА

МОСКВА • 1967

СОДЕРЖАНИЕ

Указатель	. . .7
Текст	 154—65

7—3—4
154—65

Ф И Р Д О У С Ы
Ш А Х - Н А М Е
Том V

На персидском языке

*Утверждено к печати
Институтом народов Азии Академии наук СССР*

Редактор издательства М. М. Хасман	Технический редактор С. В. Цветкова
Художник А. М. Олевский	Корректор О.Л.Щигорева

Сдано в набор 30/IV 1964г. Подписано к печати 24/IX 1966г. Формат 84×108 ¹/₁₆.
Печ. л. 27,75. Усл. п. л. 46,62 Уч.-изд. л. 31,47 Тираж 3600 экз. Изд. № 1105 Зак. 3395
Цена 2р.19к.

Главная редакция восточной литературы издательства «Наука». Москва, Центр,
Армянский пер. 2

Московская типография № 7 Главполиграфпрома Комитета по печати
при Совете Министров СССР
Москва Г-19, ул. Аксакова, 13

УКАЗАТЕЛЬ

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН И ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАЗВАНИЙ

†

ابوالقاسم (Абӯ-л-Қасим), султан Маҳмуд Газне-
видский

Джанг-и бузург 24

آذربادگان (Ўзарабадган)

Джанг-и бузург 2208

آذرگشسب (Ўзар-гушасб)

Бйжан ва Манйжа 764; Давъздах рух
1867; Джанг-и бузург 140, 662, 2193,
2199, 2283, 2370, 2387, 2478, 2996.

اردبیل (Ардабил)

Джанг-и бузург 149, 910.

ارژنگ (Аржанг)

Бйжан ва Манйжа 416.

آرش (Ариш)

Джанг-и бузург 129, 175.

ارمان (Арман) и خان ارمان (Ўан-и Арман)

Бйжан ва Манйжа 55, 62, 70, 176, 456,
487, 489, 587.

اسپروز (Аспаруз)

Джанг-и бузург 1688.

استقيلآ (Астақйла)

Джанг-и бузург 809.

اشكش (Ашкаш)

Бйжан ва Манйжа 887, 1118, 1119,
1123, 1185, 1224; Давъздах рух 119,
941, 1018, 1021, 1140, 1277; Джанг-и
бузург 108, 336, 1937, 2065, 2072, 2073.

اغريث (Агрйрас)

Джанг-и бузург 321, 1241, 2246.

افراسياب (Афрасийаб)

Бйжан ва Манйжа 167, 211, 244, 273,

320, 340, 365, 395, 448, 630, 698, 870,
944, 974, 1120, 1125, 1138, 1152, 1160,
1189; Давъздах рух 39, 60, 63, 68, 115,
168, 174, 199, 202, 224, 258, 332,
403, 713, 935, 981, 999, 1009, 1025,
1039, 1049, 1121, 1234, 1352, 1395,
1464, 1518, 1647, 1733, 1752, 1788, 1918,
2002, 2058, 2104, 2156, 2403, 2412, 2427,
2430; Джанг-и бузург 1, 118, 215,
241, 257, 286, 309, 331, 342, 351, 362,
386, 396, 474, 485, 490, 497, 519, 528,
565, 570, 689, 694, 714, 733, 743, 748,
817, 828, 830, 861, 869, 894, 903, 933,
946, 958, 959, 984, 991, 996, 1010, 1025,
1036, 1067, 1069, 1110, 1139, 1142, 1159,
1201, 1266, 1269, 1314, 1315, 1342, 1349,
1371, 1408, 1413, 1419, 1453, 1467, 1495,
1514, 1569, 1586, 1605, 1641, 1669, 1681,
1683, 1686, 1694, 1703, 1717, 1734, 1739,
1744, 1751, 1786, 1995, 1998, 2014, 2031,
2079, 2089, 2103, 2108, 2123, 2189, 2209,
2215, 2231, 2233, 2272, 2298, 2305, 2311,
2320, 2331, 2431, 2672, 2683, 2717, 2719,
2801, 2959.

اکوان دیو (Акван-дйв)

Бйжан ва Манйжа 414.

الانان (Аланан)

Давъздах рух 116, 1024, 1138; Джанг-и
бузург 2912.

آموی (Амуй)

Давъздах рух 36, 1131; Джанг-и бузург
808, 830, 1253.

اندريمان (Андарйман)

- Давāздах руҳ 335, 1591, 1594, 1809, 1950, 1958.
 اندمان (Андмāн)
 Джанг-и бузург 193
 اوخواست (Авх^васт)
 Давāздах руҳ 335, 1811, 1931, 1932.
 آ (Ава)
 Джанг-и бузург 757
 اهرمن (Ахриман)
 Бйжан ва Манйжа 127, 139, 245, 314, 512, 515, 544, 557, 566, 593, 872, 963;
 Давāздах руҳ 637, 651, 664, 695, 703, 726, 1645, 1907, 2334, 2401, 2440; Джанг-и бузург 424, 443, 1242, 1924, 2426, 2428.
 ايران (Ирāн)
 Бйжан ва Манйжа 40, 55, 61, 66, 68, 134, 206, 207, 259, 269, 305, 321, 333, 343, 349, 356, 359, 380, 390, 396, 447, 451, 494, 542, 674, 721, 733, 740, 741, 778, 800, 801, 903, 917, 921, 939, 949, 951, 962, 970, 981, 999, 1040, 1166, 1168, 1255, 1258, 1268;
 Давāздах руҳ 27, 28, 33, 56, 62, 65, 70, 77, 81, 93, 123, 159, 169, 200, 213, 223, 284, 343, 365, 405, 438, 441, 454, 472, 495, 534, 574, 753, 837, 859, 870, 915, 920, 936, 956, 1010, 1037, 1059, 1095, 1108, 1120, 1124, 1126, 1128, 1176, 1225, 1236, 1239, 1257, 1267, 1268, 1366, 1371, 1373, 1390, 1392, 1409, 1413, 1433, 1470, 1493, 1589, 1600, 1648, 1649, 1650, 1654, 1699, 1737, 1790, 1799, 1802, 1819, 1858, 1872, 1979, 1983, 2055, 2092, 2111, 2143, 2163, 2264, 2282, 2314, 2400, 2409, 2441, 2478, 2501;
 Джанг-и бузург 54, 232, 256, 270, 334, 337, 373, 377, 437, 474, 475, 487, 500, 504, 505, 512, 513, 517, 527, 533, 545, 558, 584, 606, 609, 684, 724, 740, 760, 823, 845, 853, 860, 1089, 1329, 1330, 1439, 1530, 1532, 1542, 1551, 1655, 1666, 1723, 1768, 1774, 1775, 1791, 1863, 1887, 1914, 1931, 1963, 2030, 2033, 2075, 2084, 2095, 2365, 2469, 2519, 2530, 2534, 2540, 2625, 2626, 2683, 2704, 2719, 2730, 2733, 2789, 2800, 2801, 2830, 2862, 2897, 2911, 2939, 2974, 2983, 2995.
 ايرج (Ирадж)
 Давāздах руҳ 159, 1152, 1231; Джанг-и бузург 132, 521, 1190, 1622, 2340, 2366.
 ايلآ или برز ايلآ (Айлā яли Бурзи-Айлā)
 Джанг-и бузург 308, 810, 813, 814.
- б**
- بارمان (Бāрмāн)
 Давāздах руҳ 1807, 1884.
 باميان (Бāмийāн)
 Давāздах руҳ 1128.
 بخارا (Бухāрā)
 Давāздах руҳ 1132; Джанг-и бузург 279, 874, 2133.
 بدخشان (Бадаҳшāн)
 Давāздах руҳ 1130; Джанг-и бузург 992.
 بربريستان (Барбаристāн)
 Джанг-и бузург 172.
 برته (Бартах)
 Давāздах руҳ 1811, 1963, 1966, 1967;
 Джанг-и бузург 187.
 بردع (Барда‘)
 Джанг-и бузург 149, 910, 2212.
 بست (Буст)
 Давāздах руҳ 1126.
 بغداد (Бағдāд)
 Джанг-и бузург 155, 166, 2148.
 بلخ (Балх)
 Давāздах руҳ 210, 212, 215, 1127; Джанг-и бузург 156, 2139, 2140.
 بلخ بامي (Балх-и Бāмй)
 Джанг-и бузург 266.
 بهرام (Бахрāм)
 Джанг-и бузург 2358.
 بهزاد (Бихзāд)
 Джанг-и бузург 598.
 گنگ بهشت (Ганг-и Бихишт-ганг) и گنگ بهشت (Ганг-и бихишт)

Джанг-и бузург 1049, 1055, 1473, 1665, 2099.

بیابان بزرگ (Бийабан-и бузург)

Джанг-и бузург 907.

بید (Бид)

Джанг-и бузург 2836.

بیژن (Бйжан)

Бйжан ва Манйжа 49, 85, 91, 92, 100, 101, 104, 106, 111, 114, 115, 119, 121, 127, 130, 139, 146, 147, 151, 152, 172, 178, 179, 203, 204, 205, 207, 215, 232, 234, 236, 237, 243, 245, 279, 281, 287, 324, 332, 341, 350, 356, 357, 360, 388, 396, 415, 425, 438, 439, 442, 445, 450, 452, 456, 460, 462, 483, 497, 499, 500, 504, 516, 532, 536, 544, 548, 557, 571, 580, 587, 606, 608, 677, 678, 687, 699, 701, 711, 714, 716, 807, 835, 847, 858, 870, 951, 978, 983, 995, 1004, 1015, 1021, 1024, 1026, 1035, 1037, 1047, 1054, 1074, 1087, 1089, 1096, 1110, 1114, 1119, 1122, 1129, 1132, 1134, 1165, 1187, 1225, 1237, 1262, 1295, 1301, 1312; Давāздах руҳ 44, 84, 359, 382, 398, 593, 594, 615, 641, 653, 659, 663, 682, 694, 708, 711, 726, 735, 737, 739, 740, 751, 789, 799, 804, 817, 818, 820, 821, 833, 836, 840, 843, 850, 852, 876, 880, 886, 889, 890, 892, 933, 1375, 1379, 1511, 1521, 1586, 1589, 1621, 1678, 1810, 1900, 1907, 2194, 2195, 2206, 2210, 2218, 2228, 2231, 2246, 2255, 2262, 2313, 2323, 2328, 2336, 2337, 2348, 2349, 2362, 2370, 2480, 2483, 2486, 2509, 2514; Джанг-и бузург 141, 2474, 2609, 2765, 2894, 2984, 3010, 3093.

بیستون (Бисутун)

Бйжан ва Манйжа 1188; Давāздах руҳ 1965.

بیکنند (Байканд)

Джанг-и бузург 212, 219, 281.

پ

پارس (Пāрс)

Джанг-и бузург 2147, 2390.

I پشنگ (Пашанг)

Давāздах руҳ 366, 540, 643, 1658; Джанг-и бузург 1250.

II پشنگ (Пашанг)

Давāздах руҳ 1411; Джанг-и бузург 223, 300, 304, 307, 319, 359, 436, 451, 556, 581, 635, 643, 663, 703, 1253, 1553, 1555, 1576, 2324, 2682, 2718, 2733.

پنجھیر (Панджхйр)

Давāздах руҳ 1128.

پور (Пур)

Джанг-и бузург 139.

پولاد غندی (Пулād-и Гандй)

Джанг-и бузург 2836.

پیران (Пирāн)

Бйжан ва Манйжа 352, 353, 361, 367, 371, 402, 912, 913, 916, 918, 929, 941, 1168, 1192, 1312; Давāздах руҳ 23, 55, 71, 134, 146, 154, 155, 209, 213, 214, 216, 222, 224, 235, 250, 260, 265, 266, 325, 328, 357, 369, 414, 445, 521, 524, 569, 626, 734, 829, 835, 860, 898, 904, 922, 927, 939, 992, 996, 998, 1010, 1028, 1038, 1095, 1186, 1190, 1195, 1327, 1329, 1334, 1335, 1393, 1397, 1401, 1448, 1449, 1482, 1513, 1527, 1532, 1533, 1534, 1536, 1541, 1544, 1545, 1547, 1551, 1557, 1599, 1619, 1622, 1654, 1658, 1668, 1671, 1681, 1693, 1730, 1785, 1787, 1823, 1905, 1977, 1985, 1991, 2006, 2014, 2017, 2038, 2044, 2090, 2100, 2106, 2107, 2125, 2138, 2146, 2192, 2202, 2384, 2392, 2435; Джанг-и бузург 98, 229, 230, 233, 253, 259, 374, 375, 388, 396, 422, 1219, 1225, 1250, 1491.

پیروز (Пирӯз)

Джанг-и бузург 177.

ت

تخوار (Туҳ^Вар)

Джанг-и бузург 165, 1914.

ترمذ (Тармаз)

Давāздах руҳ 1132.

تور (Тур)

Давāздах рух 48, 347, 582, 753, 827, 848, 1151, 1231, 1232, 1411, 1819, 2014, 2256, 2348; Джанг-и бузург 466, 509, 521, 905, 1190, 1238, 2136, 2366, 2727, 2960.

توران (Турāн)

Бйжан ва Манйжа 39, 55, 61, 65, 104, 150, 158, 168, 256, 292, 293, 305, 339, 388, 396, 542, 587, 608, 646, 692, 702, 807, 899, 903, 906, 910, 912, 917, 921, 999, 1030, 1040, 1141, 1146, 1158, 1162, 1169, 1171, 1207, 1223, 1227, 1228, 1230, 1233, 1238, 1264; Давāздах рух 27, 62, 71, 125, 132, 157, 201, 232, 278, 315, 522, 587, 624, 753, 821, 834, 883, 897, 902, 933, 998, 1015, 1108, 1173, 1260, 1262, 1366, 1413, 1464, 1489, 1515, 1522, 1590, 1591, 1600, 1618, 1650, 1662, 1678, 1693, 1718, 1720, 1721, 1727, 1762, 1765, 1769, 1772, 1781, 1802, 1819, 1859, 1950, 1977, 1979, 1983, 2089, 2118, 2131, 2146, 2175, 2180, 2201, 2232, 2262, 2274, 2315, 2390, 2410, 2436, 2441, 2479; Джанг-и бузург 54, 207, 225, 310, 373, 395, 435, 476, 507, 602, 606, 716, 740, 889, 983, 1007, 1012, 1143, 1331, 1339, 1363, 1404, 1439, 1442, 1457, 1522, 1578, 1618, 1630, 1633, 1647, 1822, 2021, 2075, 2423, 2430, 2671, 2714.

تهمتن (Тахамтан)

Джанг-и бузург 1005, 1565, 1583, 2593, 2833.

تيز (Тиз)

Джанг-и бузург 1906, 2067.

ج

جائليق (Джāсалиқ)

Джанг-и бузург 1073.

جبريل (Джабрийл)

Джанг-и бузург 19.

جرنجاش (Джаранджāш)

Джанг-и бузург 317, 783.

جمشيد (Джамшйд) и جم (Джам)

Давāздах рух 2497; Джанг-и бузург 181, 1180, 1246, 2163, 2429, 2462, 2726, 2774, 2958.

جهن (Джахн)

Джанг-и бузург 306, 317, 436, 709, 711, 718, 733, 753, 807, 959, 1129, 1131, 1133, 1140, 1198, 1265, 1315, 1333, 1363, 1411, 1738, 1783, 1785, 1793.

جیحون (Джайхун)

Давāздах рух 35, 66, 67, 219, 220, 863, 867, 936, 1013, 1016, 1025, 1431; Джанг-и бузург 252, 269, 275, 281, 284, 292, 332, 777, 829, 869, 881, 1016, 2139.

چ

چاج (Чāдж)

Давāздах рух 201; Джанг-и бузург 206, 883, 2131.

چگل (Чигил)

Джанг-и бузург 313.

چين (Чин)

Бйжан ва Манйжа 212, 415, 630, 1086; Давāздах рух 32, 45, 55, 1014, 1092, 1409, 2501; Джанг-и бузург 54, 213, 474, 507, 577, 682, 842, 1022, 1062, 1065, 1067, 1147, 1177, 1191, 1279, 1486, 1487, 1488, 1490, 1497, 1522, 1532, 1651, 1666, 1672, 1675, 1677, 1684, 1690, 1708, 1740, 1743, 1756, 1802, 1822, 1875, 1885, 1887, 1927, 1957, 1985, 2075, 2080, 2120 (دریای چین), 2122, 2126, 2151, 2225, 2423.

خ

خاقان چين (Хāқāн-и Чин)

Джанг-и бузург 1488, 1490, 1667, 1846, 1852, 1874.

ختلان (Хут[т]алāн)

Давāздах рух 1131.

ختن (Хутан)

Бйжан ва Манижа 911; Давāздах руҳ 42, 45, 341; Джанг-и бузург 1486, 1492, 1495, 1672, 1684, 1873.

خراسان (Хурāsān)

Джанг-и бузург 174, 1192, 2888.

خزر (Ҳазар)

Давāздах руҳ 1271.

خلخ (Ҳаллаҳ)

Давāздах руҳ 21; Джанг-и бузург 209, 314.

خوارزم (Ҳʔāразм)

Давāздах руҳ 53, 54, 72, 120, 121, 1021, 1052, 1275; Джанг-и бузург 341, 616, 865, 2681.

خوزيان (Ҳузийāн)

Джанг-и бузург 127.

د

داور (Дāвар)

Джанг-и бузург 137.

دستان (Дастāн)

Давāздах руҳ 82; Джанг-и бузург 145, 1549, 2532, 2535, 2608, 2636, 2699, 2709, 2737, 2740, 2747, 2828, 2917, 2984, 3009, 3063, 3094.

دغو (Дағау)

Давāздах руҳ 2191, 2195.

دمور (Дамӯр)

Джанг-и бузург 317.

دنبر или دنور (Данбар или Данвар)

Джанг-и бузург 2528, 2612, 2624.

دهستان (Дахистāн)

Давāздах руҳ 1033, 1052, 1275; Джанг-и бузург 165, 342.

ديو سپيد (Дйв-и сапйид)

Джанг-и бузург 2836.

ر

رخش (Раҳш)

Бйжан ва Манижа 735, 737. 744. 1034,

1039, 1071, 1084, 1100, 1133, 1143, 1181, 1218; Джанг-и бузург 2812.

رستم (Рустам)

Бйжан ва Манижа 155, 379, 386, 393, 616, 618, 620, 665, 666, 669, 673, 679, 697, 700, 703, 704, 722, 726, 733, 741, 742, 743, 745, 747, 753, 761, 764, 775, 781, 798, 799, 809, 823, 827, 860, 867, 868, 873, 879, 883, 914, 920, 935, 944, 956, 959, 963, 982, 991, 1007, 1035, 1037, 1072, 1093, 1099, 1101, 1105, 1108, 1115, 1119, 1123, 1128, 1130, 1148, 1150, 1173, 1184, 1189, 1218, 1231, 1259, 1272, 1274, 1283, 1289; Давāздах руҳ 20, 37, 83, 109, 365, 411, 941, 1018, 1020, 1134, 1273, 1274; Джанг-и бузург 109, 113, 144, 347, 514, 515, 685, 767, 771, 773, 913, 1001, 1003, 1006, 1014, 1023, 1024, 1028, 1030, 1036, 1039, 1041, 1091, 1102, 1109, 1273, 1313, 1322, 1327, 1332, 1554, 1560, 1580, 1613, 1637, 1703, 1720, 1725, 2076, 2080, 2086, 2093, 2522, 2535, 2537, 2588, 2590, 2595, 2608, 2610, 2639, 2704, 2751, 2755, 2760, 2764, 2813, 2830, 2852, 2984, 3009, 3051, 3084.

روم (Рӯм)

Давāздах руҳ 95, 399, 2501; Джанг-и бузург 172, 1051, 1279, 2423.

رويين (Рӯййн)

Давāздах руҳ 341, 345, 1182, 1184, 1186, 1191, 1196, 1209, 1266, 1322, 1329, 1527, 1671, 1810, 1900, 1902, 1908; Джанг-и бузург 242, 254, 259, 338, 422.

رهام (Руххām)

Бйжан ва Манижа 49, 677, 887, 1186, 1223; Давāздах руҳ 82, 124, 231, 302, 470, 479, 544, 1701, 1807, 1884, 1888, 2047, 2050; Джанг-и бузург 141, 587, 594, 638, 642, 662, 672, 962, 2474, 2761, 2765, 3093.

ري (Рай)

Джанг-и бузург 142, 2147, 2148, 2149.

ز

زابليستان (Zābulistān) или زابل (Zābul)

Бйжан ва Манйжа 653, 1040, 1130, 1267, 1289; Джанг-и бузург 145, 2521, 2522, 2529, 2538, 2540, 2612, 3084.

زادشيم (Zādshām)

Джанг-и бузург 181, 439, 509, 729, 1180.

زال (Zāl)

Бйжан ва Манйжа 739, 1130, 1266, 1274; Джанг-и бузург 2076, 2536, 2588, 2590, 2595, 2602, 2615, 2657, 2667, 2702, 2713, 2750, 2759, 2764, 2812, 2853, 2907, 2929, 3051.

زاراسب (Zarāsb)

Джанг-и бузург 140, 773, 2373, 2387, 2591, 2911.

زره (آب) (Zarā) ([Āb-и] Зара)

Джанг-и бузург 1690, 1700, 1705, 1710, 1956.

زنگه شاوران (Zangā-shāvarān)

Бйжан ва Манйжа 885, 891, 1186; Давāздах рух 84, 123, 310, 1505, 1811, 1930, 1942; Джанг-и бузург 155.

زم (Zam)

Давāздах рух 1131; Джанг-и бузург 336, 2429.

زند وستا (Zandi vistā)

Джанг-и бузург 217, 2105, 2204, 3020.

زنگله (Zangala)

Давāздах рух 1812, 1871, 1875, 1877, 1878.

زنگوله (Zangūla)

Давāздах рух 339.

زواره (Zavāra)

Давāздах рух 124, 300, 501; Джанг-и бузург 189, 771.

زهير (Zahīr)

Джанг-и бузург 170.

زيبند (Zibād)

Давāздах рух 148, 155, 269, 273, 752, 920, 1367, 1611, 2076, 2093, 2516.

س

سام (Sām)

Бйжан ва Манйжа 385, 656 (см. دستان), 661, 662, 663, 668, 728, 780; Давāздах рух 82, 857; Джанг-и бузург 2076, 2737, 2853, 3081.

سپهرم (Sipahrum)

Давāздах рух 339, 1813, 1922.

سغد (Sūgd)

Давāздах рух 1133; Джанг-и бузург 900, 915, 920, 2132.

سلم (Salm)

Давāздах рух 1151, 1232; Джанг-и бузург 2366, 2429.

سمکنان (Samaknān)

Джанг-и бузург 757.

سنجه (Sandja)

Джанг-и бузург 2837.

سند (Sind)

Давāздах рух 1272.

سوريان (Suriyān)

Джанг-и бузург 135.

سهراب (Suharāb)

Джанг-и бузург 2838.

سيامک (Siyāmāk)

Давāздах рух 1808, 1859, 1868.

سياوش (Siyāvush)

Бйжан ва Манйжа 197, 199, 206, 381, 382, 543, 709, 1133; Давāздах рух 163, 178, 497, 606, 630, 665, 676, 694, 700, 707, 809, 1237, 1251, 1254, 1263, 1293, 1649, 1657, 1772, 1788, 1791, 1805, 1893, 2030, 2064, 2258, 2399, 2425, 2427, 2440; Джанг-и бузург 250, 365, 370, 421, 435, 515, 522, 601, 608, 1153, 1159, 1212, 1227, 1230, 1407, 1412, 1539, 1707, 1783, 1841, 2002, 2012, 2081, 2166, 2246, 2342, 2382, 2397, 2618, 2640, 2715, 2880, 2967, 3061.

سيستان (Sistān)

Бйжан ва Манйжа 1291; Давāздах рух 110; Джанг-и бузург 2534.

ش

شاپور (Шāпур)

Бйжан ва Манйжа 48, 677, 823; Давāз-
дах рух 83; Джанг-и бузург 2761.

شگنان (Шугнāн)

Давāздах рух 1132.

شماخ или سوری (Шаммāх или Шаммāх-и Сурй)

Давāздах рух 957; Джанг-и бузург 135,
760.

شهریار (Шахрйār)

Джанг-и бузург 182.

شیدوش (Шйдӯш)

Давāздах рух 82, 321; Джанг-и бузург
148, 685, 962.

شیده (Шйда)

Бйжан ва Манйжа 1193; Давāздах рух
23, 52, 73, 121, 1022, 1277; Джанг-и
бузург 304, 413, 468, 470, 471, 473, 477,
479, 483, 499, 502, 533, 537, 559, 563,
570, 575, 625, 647, 650, 658, 665, 687,
1552, 2729.

ص

صیاع (Саййā)

Джанг-и бузург 132.

ض

ضحاک (Заҳҳāk)

Давāздах рух 1639, 1646; Джанг-и бу-
зург 1246, 2429, 2462, 2727.

ط

طالقان (Тāлиқāн)

Давāздах рух 1127; Джанг-и бузург 2157.

طبرد (Табард)

Джанг-и бузург 755.

طراز (Тарāз)

Джанг-и бузург 314, 1400, 1482.

طورگ (Тивург)

Джанг-и бузург 907.

طوس (Тӯс)

Бйжан ва Манйжа 49, 155, 379, 676, 757,
783, 1246; Давāздах рух 83, 133, 1032,
1034, 1045, 1054, 1059, 1432, 1691;
Джанг-и бузург 114, 126, 193, 347, 768, 961,
1576, 1582, 1614, 1636, 1919, 2474, 2515,
2592, 2608, 2751, 2761, 2765, 2811, 2815,
2832, 2875, 2882, 2985, 3010.

طهماسب (Тāхмāсб)

Джанг-и бузург 2617.

طهمورث (Тāхмӯрас)

Бйжан ва Манйжа 111, 909; Давāздах
рух 2497.

ع

عروس [گنج] (Гандж-и) 'Арӯс)

Джанг-и бузург 2811.

غ

غر (Гар)

Давāздах рух 1024, 1138.

غرچگان (Гарчагāн)

Давāздах рух 1126; Джанг-и бузург 178.

غز (Гуз)

Джанг-и бузург 314.

غزدژ (Гуздиж)

Давāздах рух 116.

غزنین (Газнин)

Давāздах рух 111.

ف

فاریاب (Фāрйāб)

Давāздах рух 1127.

فرامرз (Фарāмарз)

Бйжан ва Манйжа 728, 739, 780; Давāз-
дах рух 113.

فرب (Фараб)

Джанг-и бузург 860.

فرشيدورد (Фаршйдвард)

Давāздах рух 337, 1482, 1488, 1492, 1506, 1552, 1560, 1565, 1575, 1582, 1587, 1761, 2096, 2107, 2117, 2121, 2158, 2173, 2196, 2231, 2263, 2272, 2277, 2294, 2359, 2481, 2486; Джанг-и бузург 233, 243, 254, 259, 391, 422.

فروهل (Фарухил)

Бйжан ва Манйжа 886; Давāздах рух 307, 475, 1812, 1871, 1872, 1879.

فرهاد (Фархад)

Бйжан ва Манйжа 48, 496, 677, 757, 823, 887, 1223; Давāздах рух 82, 124, 231, 321, 655, 1504, 1701; Джанг-и бузург 148, 1499.

فريبرز (Фарйбурз)

Давāздах рух 83, 124, 299, 301, 492, 503, 544, 1691, 1702, 1806, 1836; Джанг-и бузург 164, 168, 783, 963, 1103, 2820, 2985, 3010, 3033.

فريدون (Фарйдун)

Давāздах рух 158, 1152, 1233, 1644, 1688; Джанг-и бузург 46, 181, 216, 220, 543, 635, 645, 1190, 1208, 1537, 1553, 2136, 2163, 2218, 2252, 2324, 2366, 2663, 2877, 2997, 3101.

فغفور (Фағфур)

Давāздах рух 42; Джанг-и бузург 1062, 1065, 1068, 1487, 1667, 1669, 1674, 1682, 1683, 1846, 1852, 1874, 1880, 1885.

ق

قارن (Қарин)

Джанг-и бузург 190, 192, 480, 482, 486, 546, 568, 710, 718.

قاف (Қаф)

Давāздах рух 1139; Джанг-и бузург 180.

قباد (Қубад)

Джанг-и бузург 543, 2877.

قچغار (Қачғар)

Джанг-и бузург 2120.

قراخان (Қарāхāн)

Бйжан ва Манйжа 264, 266; Давāздах рух 23; Джанг-и бузург 275, 312, 870, 999, 1006, 1011.

قلزم (Қилзим)

Джанг-и бузург 1534.

قم (Қум)

Джанг-и бузург 2867.

قندهار (Қандахār)

Давāздах рух 1137.

قنوج (Қаннудж)

Джанг-и бузург 2528, 2612.

ک

کابل (Қабул)

Давāздах рух 114, 1020, 1137; Джанг-и бузург 2538, 2612.

کابلستان (Қабулистāн)

Джанг-и бузург 2521, 2529.

کاسه رود (Кāса-рūd)

Давāздах рух 1657.

کاموس (Кāmūs)

Джанг-и бузург 2840.

کاوس (Қāвус)

Бйжан ва Манйжа 47, 81, 88, 379, 759; Давāздах рух 1045, 1236, 1806, 2424; Джанг-и бузург 426, 520, 544, 551, 783, 856, 963, 1103, 1119, 1153, 1193, 1466, 1742, 1759, 1760, 1764, 1771, 1786, 1807, 2032, 2119, 2147, 2149, 2156, 2175, 2180, 2187, 2287, 2388, 2393, 2411, 2430, 2431, 2462, 2526, 2617, 2673, 2716, 2720, 2726, 2774, 2811, 2820, 2831, 2832, 2839, 2857, 2882, 2985, 3059.

کاوینانی (Қавйāнӣ)

Давāздах рух 296, 324, 494, 916, 988, 1704, 2080, 2094; Джанг-и бузург 114, 480, 769, 1615, 1920, 2592, 2758, 2887.

کتماره (Қатмāра)

Давāздах рух 322, 1702.

کرخ (Қарх)

Джанг-и бузург 166.

کرمان (Кирман)

Джанг-и бузург 131.

کروشان زمین (Крушан-замин)

Джанг-и бузург 210, 213.

کشمير (Кашмир)

Давāздах рух 114, 1020, 1137.

کشواد (Кишвād)

Бйжан ва Манйжа 48, 284, 287, 394, 457, 757, 981; Давāздах рух 126, 225, 452, 508, 518, 1814; Джанг-и бузург 148, 186, 640, 772, 1499, 2259, 2797.

کلباد (Калбād)

Давāздах рух 339, 1806, 1837, 1841.

کنابند (Канāбанд)

Давāздах рух 251, 266, 273, 555, 752, 756, 820, 930, 1364, 1611, 2085.

کندز (Кундуз)

Джанг-и бузург 215, 216, 217, 218, 219, 220.

کوهيار (Кухйāр)

Джанг-и бузург 187.

کهرم (Кахрум)

Давāздах рух 1811, 1963, 1967, 1970.

کهيلا (Кухайлā)

Джанг-и бузург 308, 782.

کي (Кай)

Джанг-и бузург 142, 659, 1466, 1742, 1760, 1807, 2156, 2175, 2180, 2217, 2219, 2256, 2329, 2388, 2453, 2639, 2659, 2665, 2715, 2716, 2780, 2831, 2916.

کيخسرو (Кай-Хусрау)

Бйжан ва Манйжа 38, 185, 552, 675, 693, 746, 809, 966; Давāздах рух 234, 416, 417, 1125, 1360, 1387, 1413, 1417, 1434, 1466, 1652, 1898, 2150; Джанг-и бузург 1, 77, 94, 117, 235, 250, 251, 406, 418, 683, 756, 884, 896, 909, 921, 976, 1015, 1017, 1031, 1086, 1360, 1376, 1382, 1497, 1498, 1518, 1635, 1702, 1832, 2017, 2087, 2255, 2364, 2380, 2403, 2410, 2598, 2701, 2789, 2847, 2851, 3012, 3103.

کي قباد (Кай-Қубād)

Давāздах рух 507, 1235; Джанг-и бузург 134, 176, 2616.

کيماک (Кймак)

Джанг-и бузург 1184, 1708.

ک

گرازه (Гурāза)

Бйжан ва Манйжа 886; Давāздах рух 124, 300, 501, 1521, 1582, 1584, 1586, 1808, 1859, 1865, 1867.

گردگیر (Гурдгйр)

Джанг-и бузург 316.

گرسيز (Гарсйваз)

Бйжан ва Манйжа 268, 272, 275, 295, 333, 356, 410, 424, 429, 1193, 1224; Давāздах рух 23; Джанг-и бузург 323, 791, 795, 799, 807, 1315, 1333, 1363, 1411, 1738, 1783, 1784, 1795, 2083, 2302, 2314, 2361.

گرسبون (Гарсйван)

Давāздах рух 23.

گركان (Гургāн)

Давāздах рух 1033.

گرگين (Гургйн)

Бйжан ва Манйжа 48, 104, 107, 116, 119, 136, 147, 172, 177, 179, 247, 439, 452, 453, 461, 463, 470, 471, 479, 484, 509, 517, 530, 534, 537, 538, 547, 551, 558, 697, 826, 836, 855, 858, 885, 1095, 1097, 1103, 1112, 1223; Давāздах рух 84, 123, 231, 310, 1507, 1809, 1950, 1955, 1958; Джанг-и бузург 142, 962, 1499, 2474, 2609, 2761.

گروخان (Гиравхāн)

Джанг-и бузург 176.

گروي (Гуруй)

Давāздах рух 1804, 1844, 2071, 2384, 2421, 2428; Джанг-и бузург 2083, 2086.

گژدهم (Гуждахм)

Бйжан ва Манйжа 155; Давāздах руҳ 84, 307; Джанг-и бузург 192.

گستههم (Густахм)

Бйжан ва Манйжа 47, 155, 676, 885, 1185; Давāздах руҳ 84, 123, 306, 475, 1521, 1589, 1592, 1593, 1705, 1708, 1712, 2073, 2075, 2092, 2179, 2187, 2189, 2194, 2203, 2208, 2215, 2216, 2220, 2232, 2249, 2262, 2274, 2286, 2289, 2290, 2292, 2295, 2301, 2306, 2336, 2355, 2365, 2370, 2482, 2486, 2487, 2488, 2490, 2492, 2499, 2500, 2502, 2508, 2513; Джанг-и бузург 192, 267, 335, 712, 912, 994, 1023, 1274, 1837, 2094, 2098, 2120, 2121, 2609, 2984.

گلزيون (Гулзар[рийун])

Джанг-и бузург 885, 888, 889, 939, 954, 1469, 1488.

گلگله (Гулгула)

Джанг-и бузург 904.

گنگ (Ганг) и گنگدژ (Гангдиж)

Джанг-и бузург 429, 886, 890, 903, 946, 948, 953, 1044, 1069, 1168, 1185, 1270, 1467, 1506, 1530, 1532, 1665, 1677, 1697, 1703, 1723, 1832, 1838, 1995, 1997, 1998, 2001, 2006, 2017, 2026, 2028, 2055, 2099, 2118, 2119, 2173, 2190, 2291.

گودرز (Гударз)

Бйжан ва Манйжа 48, 209, 284, 394, 496, 564, 636, 676, 683, 747, 757, 783, 802, 823, 851, 952, 958, 967, 981, 1240, 1246, 1249, 1312; Давāздах руҳ 82, 122, 126, 127, 128, 144, 148, 211, 220, 225, 231, 253, 257, 269, 278, 316, 324, 351, 357, 365, 372, 418, 452, 464, 488, 508, 518, 531, 538, 539, 546, 576, 579, 588, 599, 609, 617, 632, 647, 662, 670, 678, 851, 872, 964, 1061, 1072, 1102, 1183, 1188, 1192, 1193, 1202, 1322, 1328, 1330, 1340, 1365, 1432, 1442, 1491, 1495, 1497, 1549, 1612, 1617, 1623, 1698, 1724, 1745, 1770, 1785, 1807, 1814, 1821, 1844, 1884,

1919, 1989, 1994, 1996, 2011, 2016, 2024, 2026, 2028, 2038, 2057, 2075, 2107, 2112, 2129, 2153, 2173, 2184, 2197, 2205, 2210, 2213, 2225, 2377, 2381, 2389, 2407, 2410, 2433; Джанг-и бузург 113, 148, 150, 183, 186, 255, 347, 587, 594, 685, 772, 961, 965, 1104, 1251, 1274, 1501, 1614, 1636, 2259, 2279, 2474, 2515, 2533, 2593, 2608, 2751, 2761, 2765, 2797, 2812, 2816, 2832, 2855, 2870, 2873, 2875, 2984, 3009, 3051, 3059, 3092, 3093.

گوران شه (Гурāн-шах)

Джанг-и бузург 128.

گوزگانان (Гузгāнāн)

Давāздах руҳ 1129.

گیلان (Гилāн)

Джанг-и бузург 291.

گیو (Гив)

Бйжан ва Манйжа 48, 91, 185, 207, 209, 232, 236, 284, 348, 393, 425, 442, 453, 454, 458, 511, 512, 537, 538, 539, 546, 548, 569, 581, 585, 590, 605, 636, 640, 643, 648, 658, 659, 670, 671, 673, 700, 706, 722, 726, 728, 738, 743, 747, 748, 753, 804, 819, 823, 851, 950, 958, 967, 982, 1187, 1240, 1249, 1273; Давāздах руҳ 37, 82, 84, 124, 151, 210, 215, 220, 231, 238, 248, 250, 252, 257, 260, 308, 310, 359, 382, 522, 598, 608, 630, 648, 653, 655, 658, 678, 721, 735, 748, 841, 928, 929, 991, 1225, 1374, 1497, 1499, 1503, 1532, 1535, 1543, 1544, 1545, 1550, 1560, 1561, 1563, 1564, 1566, 1571, 1572, 1578, 1582, 1617, 1650, 1671, 1678, 1803, 1844, 1848, 1851, 1900, 1902, 2231, 2233, 2253, 2260, 2313, 2384, 2509; Джанг-и бузург 141, 183, 184, 188, 255, 347, 685, 965, 1565, 1614, 1636, 1741, 1754, 1758, 1762, 1763, 1766, 1774, 1780, 1808, 1812, 1813, 1831, 2050, 2054, 2093, 2259, 2474, 2518, 2533, 2751, 2761, 2765, 2812, 2818, 2860, 2862, 2864, 2984, 3010, 3042, 3093.

گیوه (Гйва)

Джанг-и бузург 136.

ل

لاون (Лаван)

Давāздах рух 367, 541, 1658, 2248;

Джанг-и бузург 2881.

لشکرستان (Лашкаристан)

Джанг-и бузург 172,

لهاک (Ляххак)

Давāздах рух 337, 1266, 1482, 1487, 1492, 1552, 1560, 1561, 1565, 1571, 1575, 1761, 2096, 2117, 2121, 2158, 2173, 2186, 2194, 2196, 2263, 2272, 2276, 2277, 2297, 2359, 2481, 2486; Джанг-и бузург 233, 243, 391, 422.

لهراسب (Лухрāсб)

Давāздах рух 116, 941, 1018, 1023, 1138, 1271; Джанг-и бузург 108, 2894, 2897, 2906, 2910, 2916, 2921, 2930, 2932, 2963, 2964, 2968, 2976, 2981, 3073, 3086, 3105.

م

ماچين (Мāчйн)

Джанг-и бузург 213, 1191, 1666, 1708, 1756, 2080.

مازنداران (Мāзандарāн)

Бйжан ва Манйжа 625, 709, 815;

Джанг-и бузург 2831, 2833, 2835, 2882.

ماه آفرید (Мāх-Āфарйид)

Джанг-и бузург 2960.

مای (Māй)

Джанг-и бузург 2528, 2624.

محمود (Маҳмуд)

Джанг-и бузург 25.

مرغ (Мурғ)

Джанг-и бузург 2528, 2624.

مرورود (Марвруд)

Джанг-и бузург 2157.

مکران زمین (Мукрāн-замйн)

Джанг-и бузург 1192, 1709, 1756, 1822,

1846, 1860, 1890, 1891, 1898, 1905, 1906, 1910, 1913, 1916, 1922, 1932, 1946, 1957, 1985, 2067, 2070, 2074, 2075, 2122, 2126.

منوچهر (Манӯчихр)

Давāздах рух 27, 1123, 1235, 1366;

Джанг-и бузург 175, 179, 782, 964, 1237, 2616, 2638, 2857.

منوشان خوزان (Манӯшāн-и Ҳузāн)

Джанг-и бузург 126, 767, 773, 961, 1131.

منیژه (Манйжа)

Бйжан ва Манйжа 167, 192, 204, 215, 223, 237, 249, 264, 317, 418, 431, 436, 943, 971, 993, 998, 1010, 1019, 1035, 1044, 1065, 1070, 1119, 1155, 1175.

مولیان (Мулийāн)

Давāздах рух 1130.

میلاد (Мйлад)

Бйжан ва Манйжа 48, 107, 116, 1095, 1097; Джанг-и бузург 142.

ن

نستوه (Настӯх)

Джанг-и бузург 168, 171, 319.

نستيهن (Настйхан)

Давāздах рух 861, 867, 870, 886, 889, 900, 902, 911, 932, 1036, 1346, 1378.

نشاپور (Нишāпур)

Джанг-и бузург 2158.

نصر ابن احمد (Наср ибн Аҳмад) см. محمود (Маҳмуд)

Джанг-и бузург 31.

نوزر (Наузар)

Бйжан ва Манйжа 49, 155, 757; Давāздах рух 1051, 1235; Джанг-и бузург 267, 335, 712, 961, 994, 1240, 1274, 1820, 1837, 2094, 2120, 2246, 2340, 2515.

نیمروز (Нймруз)

Бйжан ва Манйжа 617; Давāздах рух 1134; Джанг-и бузург 329, 784, 913, 2850, 3089.

و

ويسه (Вйса) и ويسه گرد (Вйса-гурд)

Бйжан ва Манийжа 353, 361, 912, 913;
Давāздах руҳ 212, 452, 459, 585, 816,
886, 1132, 1329, 1534, 1766, 1806, 1837,
1905, 2145, 2110, 2296; Джанг-и бузург
98.

ه

هاروت (Хāрӯт)

Бйжан ва Манийжа 25.

هَجِير (Хаджйр)

Давāздах руҳ 322, 945, 958, 961, 962,
968, 972, 975, 1047, 1063, 1078, 1496,
1501, 1521, 1594, 1813, 1917, 1922, 1926;
Джанг-и бузург 148, 962.

هرمزد (Хурмузд)

Джанг-и бузург 851.

هماوند (Хамāванд)

Джанг-и бузург 2879.

هند (Хинд) и هندوستان (Хиндустāн)

Давāздах руҳ 95, 110, 185, 268, 1136,
1274, 2501; Джанг-и бузург 54, 1051,
1279, 2423.

هنگ افراسياب (Ханг-и Афрāсийāб)

Джанг-и бузург 2215, 2216, 2233, 2237,
2240, 2273.

هوشنگ (Хушанг)

Давāздах руҳ 2497; Джанг-и бузург 2663,
2774, 2923.

هوم (Хум)

Джанг-и бузург 2221, 2230, 2241, 2244,
2254, 2256, 2261, 2267, 2285, 2287, 2289.

هومان (Хумāн)

Бйжан ва Манийжа 1192; Давāздах руҳ
334, 402, 414, 437, 446, 450, 452, 459,
463, 466, 469, 470, 489, 514, 538, 553,
560, 570, 579, 585, 588, 593, 616, 637,
645, 650, 686, 692, 695, 708, 719, 734,
739, 743, 794, 803, 815, 816, 824, 830,
832, 849, 851, 865, 910, 932, 1036, 1345,
1372, 1374, 1678, 2202; Джанг-и бузург
391.

هیرمند (Хйрманд)

Бйжан ва Манийжа 651.

ی

یمن (Йаман)

Джанг-и бузург 132.

T E K C T

خواهشمندیم در جلد چهارم این نادرستی‌ها را، که در
غلطنامه‌ی آن جلد نیامده است، درست کنید:

صفحه	بیت	بجای	بگذارید
۳۱	۳۷۳	سلم و تور فریدون	سلم و تور و فریدون
۳۷	۴۵۵	فسلیه	فسیلده
۷۸	۱۰۹۹	بخورد و بداد	بخواب و بپاد
۱۰۸	۱۵۴۸	خنجرگذار	خنجر گزار
۲۱۰	۲۸	خنجرگذاران	خنجر گزاران
۲۵۸	۷۶۵	دورنگ	درنگی
۲۶۸	۹۲۲	زرمگاه	رزمگاه
۲۸۷	۱۱۹۸	براغار	بر آغال
۲۸۸	۱۲۱۵	بر آنگیخت	برانگیخت
۲۹۳	۱۳۰۱	که پیمان	به پیمان
۲۹۴	۱۳۱۳	پولادوندست	پولادوندست
۳۰۲	۱۵	مهر	چهر

VIII

(داستان دوازده رخ) I, IV после б. 1835)

سپهدار پیران بدانست راز
چنین گفت کای داور کردگار¹
مگر باز بینم بر و بوم را
چنین است کار سپهر بلند
همی دید پیران شمار سپهر
بجز جنگ را هیچ چاره ندید
رسیدند گودرز و پیران بهم
[ازین نامداران توران سپاه
فراز آمد آن روزگار دژم
که روز بد آمد بتنگی فراز
بگردان ز من این بد روزگار
بمانم بسنگ اختر شومرا
ازو شادمانی وزو مستمند²
بدانست کز وی بمرید مهر
ستم برستمکاره آمد پدید
سخن رفت هر گونه بر پیش و کم
برون شد فریمرز کاوسی شاه]³
ز ایران بترکان رسید آن ستم

5

IX

(جنگ بزرگ کیخسرو با افراسیاب) K после б. 1063)

بپیران و شیده چه آمد ز شاه
چه گویم ازین خسرو شوم پی
همانا که داند سپهدار چین
ز بیمم نغفتی به که بر پلنگ
گریزان و دشمن پس اندر دوان
امیدم چنانست که فغفور چین
بدین نامداران توران سپاه
که آمد بتوران چو آتش به نی
که چون من نباشد بمیدان کین
چنین خوار گشتم بدین یک دو جنگ
تو گویی نماندم بتن در روان
بیاید بیماری بتوران زمین

5

¹ I — کام کار

چنین است کردار این چرخ پیر *

³ I — б. он.

VI

(I, IV после б. 1261) داستان بیژن و منیژه

گسارنده جام ده من شراب خورنده یکی گور کرده کباب
 ستاننده شهر مازنداران گشاینده گنگ¹ هاماوران
 کشنده چنان ازدهای دژم که هشتاد گز بد ز دم تا بدم²
 درانده چرم دیو سپید همی جان ارژنگ و غندی و بید
 برآرنده بیژن از چاه تنگ کننده سر چاه خالی ز سنگ
 گرفته بشمشیر ده³ بار چین سه ره روم و ده بار توران زمین⁴
 زهی پهلوان و زهی رستم ز کار تو شادان دل و بی غم
 هزار آفرین باد بر پهلوان همیشه بماناد روشن روان

VII

(I после б. 1312) داستان بیژن و منیژه

چنین گفت دهقان که در داستان نوشته چنین دیدم از باستان
 که افراسیاب آن شه نام دار ز تخم فریدون با گوشوار
 نود بار از⁵ مرز توران و چین بتازید و آمد بایران زمین⁵
 بسی مرد از ایران زمین شد تماه ز گردان آن نامور کینه خواه⁵
 سه بار از بر تخت ایران نشست بشادی کمر بست و بگشاد دست
 بفرجام از رزم زال سوار هم از نامور رستم نام دار⁵
 گریزان برفتی از ایران زمین ابا غارت و برده هنگام کین
 اگر نه قهمتن بدی در میان نماندی یکی تن از ایرانیان
 همه سال بسته میازرا بکین نیاسود یک دم ز رزم و ز کین

¹ بند—IV ² IV—мисра оп. ³ شش—IV ⁴ IV—б. переставлен с пред. б. ⁵ Нарушен размер.

IV

داستان بیژن و منیژه) K, после б. 620)

هنرمند و بیدار و روشن روان
 که هرگز نیامد بگودرزیان
 بدرگاه ما آمده دادخواه
 دل من ز گفتار ایشان بغسست
 مگر بیژن گیو پاکیزه کیش
 از ایدر بشد شاد با یوز و باز
 که با او نباشد ز پیش و ز کم
 ندانم که با بیژن از بن چه کرد
 سپردست و افکنده در چاه و آب
 بدان چاه ژرف سیاه اندرست
 که او را بنیکی تویی رهنمون

بنامه چنین گفت کای پهلوان
 یکی کار پیش آمده با زیان
 ز ارمانیان چند فریاد خواه
 که کشور شدست از گرازان چو دشت
 ز گردان کسی پای بنهاد پیش
 فرستاده او را بچنگ گراز
 چو گرگین میلاد با او بهم
 پیامد کنون این ستمکاره مرد
 بدستان مرو را بافراسیاب
 بتوران زمین او بچاه اندرست
 بدست تو کارش برآید کنون

5

10

V

داستان بیژن و منیژه) K, VI после б. 731)

که سازنده بزم بد روز رزم
 پر از سرخ می رستم زال سام
 کنم دشمنان را همه سوکوار
 بتوران در افتد یکی شیونا
 بگیو آنگهی گفت کای نیکپی
 مر آزاده را بس بود یک سخن
 ابا شادمانی و لپو و طرب

برین گونه رستم بسازید بزم
 پس آنگاه برخاست¹ بگرفت جام
 بگفتا که بر² دولت شهریار
 بکوشم که بر کینه بیژن
 چو گفت این سخن خوردش آن جام می
 بخور باده و غم فراموش کن
 بپودند شادان سه روز و سه شب

5

از VI² و K—доб.¹

ازین نام من در جهان کم شود
ملاست کنندم همه کس برین
چو^۱ دشمن درین کار خرم شود
شوم خوارتر من ز خاک زمین
که بیژن بر آن کشته آید کنون^۲
مرا حیلتی کرد باید کنون

15

II

(K после б. 349, داستان بیژن و منیژه)

بگردان ایران رسانم خیر
برستم رسان زود از من خیر
وز آنجا شوی سیستان در بدر
بدان تا بخونم بمندد کمر
که از کار گرگین شدم آبروی
چه گویی تو با من بدیگر سرای
نمینم همی هیچ فریاد رس
بیامد بسر بر نهاده کلاه
همی خواست رفتن بنزد امیر
بگویم ترا نام آن راد مرد
بمباب سواری عجب کام بود
که پیران ویران ویران بود
درین بود بیژن که پیران ز راه
قضارا فراز آمد آنکه وزیر
بتوران کریمی بد از جمله فرد
که پیران ویران ویران بود

5

III

(K, VI после б. 375, داستان بیژن و منیژه)

هم از پادشاهیت آباد ما
همی غم خورم ای سزاوار گاه
بزرگان فرخنده بنیاد ما
نه از بهر گنج و سپاه و کلاه
یکی پند نیک از من ایدر پذیر
که هستش یکی شاه با رای و هشی
بتوران دگر جنگ و کین افگنی
که کین سیاوش تازه کنی

5

که گردد سر تخت بیژن نگون^۲ VI- که^۱ VI-

ملحقات

I

(142. 6. VI, K, داستان بیژن و منیژه)

پس آنکه بگفت ای سوار گزین
بدو گفت بیژن مرادت بجوی²
چرا کنیدی ای راد مرد جوان
بگو کین ز بهر چه آید بکار³
که گیرم من این را سراسر بزر
بدین نام جویم بروز مصاف
مرا زو فزاید بسی قدر و جاه
بقدر و شرف⁶ بر ثریا شوم
بخوبی کند شاه با⁸ من نگاه
جهان گشت بروی چو لیل و ظلم⁹
مر اورا فزاید بسی آب و جاه¹⁰
بنزدیک آن خسرو کامکار
نمباشد مرا نیز قدر و خطر¹³

دگر گونه کردش برو آفرین
بپرسم حدیثی ترا¹ راست گوی
بگفتش که دندان این دشمنان
بدین در چه جستی (تو) ای نامدار
بگفتش بدان کندم ای پر هنر
ابر گردن اسب بندم بلاف
که نیزم بود قدر نزدیک⁴ شاه
بدین کار زی⁵ شاه والا شوم
چو باشد مرا قدر⁷ نزدیک شاه
چو گرگین شنید این سخن شد دژم
بگفت ار برد این بنزدیک شاه
ازین کار باشد مرا¹¹ ننگ و عار
مرا¹² ننگم از مرگ صد ره بتر

5

10

روم—VI⁵ و دیگر که قدرم بود نزد—VI⁴ 3 VI—6. on. بگوی—VI² ز تو—VI¹
ز زانو سرش بر—VI⁹ در—VI⁸ جو افزایشم جاه—VI⁷ ز تخت ثری—VI⁶ پیش آن
VI—¹² مرا باشد از وی بسی—VI¹¹ مرا گم شود مردی و پایگاه—VI¹⁰ نیامد ز غم
که گردد همه نام زیر و زبر—VI¹³ وگر

جزین² من ندارم سخن در نهفت
بدین مایه نشکست عهد⁴ درست⁵
ز پیمان و فرمان تو نگذیریم
بفرمان نهادند سر بر زمین
بمالید و بر دیگر اندازه گشت⁶
که آباد بادا بگردان زمین
که تا⁷ برنهد تاج شاهی بسر
برین مهرگان تاج بر سر نهاد
کزان راستی رفت مهر سپهر
بپیراست دیوان او¹¹ از نوب
ینکی آورد دیگری را نهیب¹²
سوی کار¹⁴ لهراسب باز آمدیم¹⁵
کزویست امید نیک¹⁶ و گزند
گزند آید از وی بناراستان¹⁷

برآزم سراسر که¹ داستان بگفت
چنانم³ که با شاه گفتم نخست
تو شاهی و ما سر بسر که تیریم
همه مهتران خواندند آفرین
ز گفتار ایشان دلش تازه گشت
بران نامداران گرفت آفرین
گزیدش یکی روز فرخنده تر
چنان چون فریدون فرخ نژاد⁸
بدان مهرگان⁹ گزین او ز مهر¹⁰
بپیراست ایوان کیخسروی
چنینست گیتی فراز و نشیب
ازین کار خسرو بیرون¹³ شدیم
بپیروزی شه پریار بلند
بنیکی رسانند دل دوستان

— I, IV⁵ عهدی — K⁴ چنان هم — K³ ازو — K, I, IV² که من هم برآزم که — K¹

этот и след. бб. оп. K—доб.:⁶

جهانرا چنین است آیین و سان * بگردد همی زان بدین زین بدان
باش و باش (!) همه نامجوی * درین جای خود را سرانجام جوی
سخنهای لهراسب چون باز گشت * ز مجموع شهنامه نصفی گذشت
دل زنگ خورده ز تلخی سخن * ببرد ازو زنگ باده که هـ
چو پیری درآید ز ناگه بمرد * جوانش کند باده سال خورد
بباده درون گوهر آید پدید * که فرزانه گوهر بود یا پلید
چو بد دل خورد مرد گردد دلیر * چو روبه خورد گردد او تند شیر
آبا آنکه گوهر تو آری پدید * در بسته را خود تو باشی کلید
— I, IV¹¹ روز مهر — I, IV¹⁰ مهر ماه — I, IV⁹ فرخ نهاد — I, IV⁸ کجا — I, IV, VI⁷

и доб. б.: یکی را ز درد و یکی با نهیب — I, IV¹² برافروخت ایران بدان

ازو شادمانی وزو دردمند * نماند بکس تاج و تخت بلند
— I, IV¹⁵ — доб.: گاه — I, IV¹⁴ چو بیرون — I, IV¹³

کنون تاج و اورنگ لهراسب شاه * بیارایم و برنشانیم بگاه
— I, IV, VI¹⁷ — доб.: امید و بیم — I, IV¹⁶

برین نیز بادا دلش مهربان * که بر آفرینش گشاید زبان

- شهما نیز از اندرز او دست باز
گنجهکار باشد بیزدان کسی
3080 بد و نیک ازین⁴ هرچ دارید یاد
چنین داد پاسخ ورا پور سام
پذیرفته ام پند و اندرز او⁶
تو شاهی و ما یکسره کهنتریم
من و رستم زابلی هرک هست
3085 هر آنکس که او نه برین¹² ره بود
چو لهراسب گفتار دستان شنید
چنین گفت کز داور¹⁵ راستی
که یزدان¹⁸ شمارا بدان آفرید
جهاندار نیک اختر و شاد روز²⁰
3090 کنون پادشاهی جز آن هرچ هست
مرا با شما گنج بخشیده نیست
بگودرز گفت آنچ داری نهان²¹
بدو گفت گودرز من یک تنم
- مـدارید وز¹ من مدارید راز²
که اندرز شاهان ندارد³ بسی
سراسر بمن بر بیاید گشاد
که خسرو ترا شاه بردست نام⁵
نیابد⁷ گذر پای از⁸ مرز او⁹
ز رای و ز فرمان او¹⁰ نگذریم
ز مهر تو بزرگسلانیم¹¹ دست
ز نیکوی ورا¹³ دست کوتاه بود
بدو آفرین کرد و دم درکشید¹⁴
شمارا مبادا کم¹⁶ و کاستی¹⁷
که روی¹⁹ بدیها شود ناپدید
شمارا سپرد آن زمان نیمروز
بگیرید چندانک باید بدست
تن و دوده و پادشاهی یکیست
بگوی²² از دل ای پهلوان جهان
چو²³ بی گیو و رهام²⁴ و بی بیژن²⁵

تاج - K⁵ از - K⁴ نخواند - I نهاند - K³ یاز (!) - K² و از - K, I, IV¹
اوی - K⁹ بر - I, IV گذر کردن - K با - J⁸ نماید - K, VI⁷ اوی - K⁶ دادست و نام
جز برین - K¹² ز مهر تو برمانگیریم - I, IV جانرا نگیریم - K¹¹ تو - K, I, IV¹⁰
داور و از - K¹⁵ سر برکشید - K, I, IV¹⁴ و آن - I, IV مرا - K¹³ جز بدین - I, IV¹²
I, IV²⁰ رنج و - K, I, IV¹⁹ جهانمان - K¹⁸ مبادا شمارا بدل کاستی - I, IV¹⁷ بد - K¹⁶
IV - K, I, IV²⁴ که - K, I, IV²³ بگو - J²² نشان - I, IV²¹ نیک اختر نیک روز - IV²⁰
25 K, I, IV - доб.: بهرام

بگفت آن و جامه ز سر تاپپای * بدرید رومی و چیننی قبیای
بآزادگان پییر گودرز گفت * که خرم کسی کشی بود خال و جفت
دریغها گوا گیو رویین تنها * جهانجوی شمشیرزن بیژن
چو از درد آمد سپهبد بهوش * چنین گفت با ناله و با خروش
فقال ماذا أقول و أنا رجل وحيد؟ فذكر أولاده بهرام و جیوا و بیژن و مزق ثیابه - B
و بقی ساعة یندبهم و ینوح علیهم

پیاده فرستیم چندی براه
 برفتند ز آن² کوه گریان بدرد
 ز فرزندان و خویشان وز⁴ دوستان
 جهانرا چنینست آیین و دین
 یکی را ز خاک سیه برکشده⁵ 3070
 نه زین شاد باشد نه ز آن دردمند
 کجا آن یلان و کیان جهان
 بیابند روزی نششان سپاه¹
 همی هر کسی از کسی³ یاد کرد
 و ز آن شاه چون سرو در بوستان⁵
 نمادست همواره در به گزین
 یکی را ز تخت کیان درکشده⁷
 چنینست رسم سرای گزند⁸
 از اندیشه دل دور کن تا توان⁹

چو لهراسب آگه شد از کار شاه
 نشست از بر تخت با تاج زر
 بآواز گفت ای سران سپاه 3075
 هر آنکس که از تخت من نیست شاد
 مرا¹² هرچ فرمود و گفت آن کنم¹³
 ز لشکر که بودند با او¹⁰ براه
 برفتند گردان زرین کمر¹¹
 شنیده همه پند و اندرز شاه
 ندارد همی پند شاهان بیاد
 بکوشم بنیکی¹⁴ و فرمان کنم¹⁵

K, 5 و از K, I, IV, 4 یکی K, IV, 3 ازان K, I, IV, VI, 2 نشانی ز شاه I, IV, 1
 VI—доб.:

سپهرا ترا شرم نایدهمی * وزین کسارت آرم نایدهمی
 کیانرا نشانی بجای کیان * برابر کنی باز با ماکیان
 یکی را ز تخت کیی درکشی * یکی را ز خاک سیه برکشی
 تغو بر تو ای چرخ ناپایدار * فغان از تو ای گوردش روزگار
 I, IV—доб.:

برفتند و جستند ازیشان نشان * همه زیر برف اندرون دیدشان
 بریشان همه زار و گریان شدند * بران آتش درد برریان شدند
 سپهر بلند I, IV, 8 ز گاه افکند سوی چاه K, 7 آورد سوی گاه K, 6
 نشستن لهراسب I, IV, VI—عهد بستن لهراسب با ایرانیان—Л Доб. заголовки:
 K, I, IV, 11 با وی K, 10 بر تخت و سخن گفتن

نشستند هر کسی که پرمایه بود * و ز آن نامداران گران پایه بود
 نگه کرد لهراسب بر پای خاست * بخوبی بیاراست گفتار راست
 کنیم I, IV, 15 و نیکی I, IV, 14 کنیم I, IV, 13 بجا I, IV, 12

چو برف از زمین بادبان برکشید
یکایک برف اندرون ماندند
زمانی تپیدند در زیر برف
3050 نماند ایچ کس را ازیشان⁴ توان
همی بود رستم بران⁵ کوهسار
بدان کوه⁶ بودند یکسر سه روز
بگفتند کین کار شد با درنگ
اگر شاه شد⁹ از جهان ناپدید
3055 دگر نامداران کجا رفته اند
ببودند یک هفته بر پشت¹¹ کوه
بدیشان¹² همه زار و گریان شدند
همی کند گودرز کشواد موی
همی گفت گودرز¹⁴ کین کس ندید
3060 نیمیره پسر داشتیم لشکری
بکین سیاهوش همه کشته شد
کنون دیگر از چشم شد ناپدید
سخنهای دیرینه دستان بگفت
چو از¹⁶ برف پیدا شود راه شاه¹⁷
3065 نشاید بدین¹⁹ کوه سربر بدن

I, IV—доб.: شدند آن دلیران همه ناپدید—K¹

برآمد یکی نیز برفگران * زمین راسته شد کران تا کران
نشسته بدان جای گردان نیو * چو طوسی و چو بیژن فربرز و گیو
وزین روی—I, IV⁵ زمان و—K⁴ کردند—I, IV³ بزاری بران جای خون—L²
همان نیز گودرز—VI همی بود با زال—I, IV⁶ بید زال و رستم—VI رستم بدان
از میان یلان برپید—K¹⁰ گشت—I, IV⁹ با کوه و—K; و—L⁸ برین گونه—K⁷
چو بر آتش تیز—I, IV از درد—L¹³ بدان غم—I بریشان—K¹² بربرز—I, IV¹¹
شاهراه—I¹⁷ چو زین—K¹⁶ دوده را روز برگشته—I, IV¹⁵ هرگز—I, IV, VI¹⁴ K
از ایدر—I²⁰ برین—I¹⁹ K, I—обратный порядок мисра. گردید و یابید راه—I¹⁸

- 3035 چو آسوده باشسیم¹ و چیززی خوریم
زمین گرم و نرمست و روشن هوا
بران⁵ چشمه یکسر فرود آمدند
که چونین شگفتی نمیند کسی
کزین رفتن شاه ما⁸ دیده ایم
دریغ آن بلند اختر و رای او⁹
3040 خردمند ازین¹¹ کار خندان شود
که داند بگیتی¹³ که او را¹⁴ چه بود¹⁵
بدان نامداران چنین گفت گیو
بمردی و بخشش بداد²⁰ و هنر
برزم²³ اندرون پیل بد با سپاه
و زآن پس بخوردند چیزی که بود
3045 هم آنگه برآمد یکی باد و ابر²⁷
یک امشب ازین چشمه برگذریم²
بدین رنجگی³ نیست رفتن روا⁴
ز خسرو بسی⁶ داستاذهها زدند
وگر در زمانه⁷ بماند بسی
ز گردنکشان نیز نشنیده ایم
بزرگی و دیدار و بالای او¹⁰
که زنده کسی پیش¹² یزدان شود
چه گویم و گوش که یارد شنود¹⁶
که هرگز چنین¹⁷ نشنود گوش¹⁸ نیو¹⁹
بندیدار و بالا و فر²¹ و گهر²²
ببزم اندرون ماه²⁴ بد با کلاه
ز خوردن سوی²⁵ خواب رفتند زود²⁶
هوا گشت بر سان چشم هژبر²⁸

I, نخستین ازین چشمه برگذریم — K برگذریم (!) — L² گردیم — K, I, IV, VI¹
ولما طلعت الشمس ركب الملك و غاب عن أعينهم فهاموا على وجوههم في تلك الجبال و الرمال يطلبونه و يبكون عليه. فلما لم يروا منه أثرا عادوا إلى تلك العين فترلوا ساعة و قالوا
في тексте конъектура [برین — VI] خستگی — K, VI³ نستریح ثم نرتحل راجعين
и б. переставлен с пред. б. بدین راه رفتن نمینم روا — I, IV⁴
بر — K, I, IV⁵
چنین رفتن شاه — I, IV⁸ با زمانه — K⁷ همی — K, I, IV, VI⁶ چو بر — VI⁶
I, IV — доб.: I, VI — اوی¹⁰ I, VI — اوی⁹ ماه (!) — VI⁹

دریغ آن شهنشاه والاگه — * بمردی ز شاهان برآورده سر
— K, L¹⁶ سود — VI¹⁵ با او — K¹⁴ ز گیتی — K, I, VI¹³ سوی — I, IV¹² زین — K¹¹
چنو — I, IV¹⁷ چه گویم کین را نشاید شنود — I, IV¹⁷ ز خوردن سوی خواب رفتند زود
ناپیدا شدن شاه کیخسرو از لشکر و — оп., доб. заголовков: 3041—3045 K — 66. 19 مرد — VI¹⁸
— б. оп. I, IV²² نام — VI²¹ برای — VI²⁰ آمدن برف و هلاک شدن چهار پهلوان ایران
مردن ایرانیان در برف — доб. заголовков: L — 26 بسی (!) — VI²⁵ نیل — I, IV²⁴ بغرم — VI²³
چرم هژبر — I, IV²⁷ هوا خشک بر سان کام هژبر — K²⁸ تیره ابر — VI²⁷

ازین رای گر¹ قاب گیرد² دلم
 چو بهری ز تیره شب اندر چمید
 بران⁴ آب روشن سر و تن بشست 3020
 چنین گفت با نامور بخردان
 کنون چون برآرد سنان⁶ آفتاب
 شما باز گردید زین⁸ ریگ خشک
 ز کوه اندر آید یکی باد سخت
 بهار بسی¹¹ برف ز ابر¹² سیاه 3025
 سر مهتران زان سخن شد گران
 چو از کوه خورشید سر برکشید
 بودند ز¹⁵ آذچاپگه شاهجوی
 ز خسرو ندیدند جایی نشان
 همه تنگ دل گشته و تافته 3030
 خروشان بدان چشمه بازآمدند
 بران¹⁹ آب هر کسی که آمد فرود
 فریبرز²⁰ گفت آنچ خسرو بگفت

دل تیره گشته ز تن بگسلم
 کی نامور پیش چشمه⁴ رسید³
 همی خواند اندر نهان⁵ زند و است
 که باشید پدرود تا جاودان
 مبینید دیگر⁷ مرا جز بخواب
 مباشید⁹ اگر بارد از ابر مشک
 کجا بشکنند شاخ و برگ¹⁰ درخت
 شما سوی ایران نیابید راه
 بغفتند با درد¹³ کنداوران¹⁴
 ز چشم مهان شاه شد ناپدید
 بریگ¹⁶ بیابان نهادند روی
 ز ره بازگشتند چون بیهشان¹⁷
 سپرده زمین شاه نایافته
 پر از غم دل و پا گداز¹⁸ آمدند
 همی داد شاه جهانرا درود
 که با جان پاکش خرد باد جفت²¹

یزدان رسید - I, IV - ³ راه اگر باز گردد - VI - ² راه اگر - I, IV - ¹
 سپهر - VI - ⁶ او برزبان - I, IV - ⁵ بدان - I, IV - ⁴ VI - оп. этот и следующие три бб.
 شما نیز فردا بدین [برین - K] - I, IV, VI - ⁸ نبینید ازین پس - I, IV - ⁷
 یکی - I, IV, VI - ¹¹ کزو بگسلند برگ و شاخ - I, IV - برگ و شاخ - K - ¹⁰ مپایید
 K - I, IV, ¹² K - I, IV, ¹³ K - I, IV, ¹⁴ K - I, IV, ¹⁵ K - I, IV, ¹⁶ K - I, IV, ¹⁷ K - I, IV, ¹⁸ K - I, IV, ¹⁹ K - I, IV, ²⁰ K - I, IV, ²¹ K - I, IV, ²² K - I, IV, ²³ K - I, IV, ²⁴ K - I, IV, ²⁵ K - I, IV, ²⁶ K - I, IV, ²⁷ K - I, IV, ²⁸ K - I, IV, ²⁹ K - I, IV, ³⁰ K - I, IV, ³¹ K - I, IV, ³² K - I, IV, ³³ K - I, IV, ³⁴ K - I, IV, ³⁵ K - I, IV, ³⁶ K - I, IV, ³⁷ K - I, IV, ³⁸ K - I, IV, ³⁹ K - I, IV, ⁴⁰ K - I, IV, ⁴¹ K - I, IV, ⁴² K - I, IV, ⁴³ K - I, IV, ⁴⁴ K - I, IV, ⁴⁵ K - I, IV, ⁴⁶ K - I, IV, ⁴⁷ K - I, IV, ⁴⁸ K - I, IV, ⁴⁹ K - I, IV, ⁵⁰ K - I, IV, ⁵¹ K - I, IV, ⁵² K - I, IV, ⁵³ K - I, IV, ⁵⁴ K - I, IV, ⁵⁵ K - I, IV, ⁵⁶ K - I, IV, ⁵⁷ K - I, IV, ⁵⁸ K - I, IV, ⁵⁹ K - I, IV, ⁶⁰ K - I, IV, ⁶¹ K - I, IV, ⁶² K - I, IV, ⁶³ K - I, IV, ⁶⁴ K - I, IV, ⁶⁵ K - I, IV, ⁶⁶ K - I, IV, ⁶⁷ K - I, IV, ⁶⁸ K - I, IV, ⁶⁹ K - I, IV, ⁷⁰ K - I, IV, ⁷¹ K - I, IV, ⁷² K - I, IV, ⁷³ K - I, IV, ⁷⁴ K - I, IV, ⁷⁵ K - I, IV, ⁷⁶ K - I, IV, ⁷⁷ K - I, IV, ⁷⁸ K - I, IV, ⁷⁹ K - I, IV, ⁸⁰ K - I, IV, ⁸¹ K - I, IV, ⁸² K - I, IV, ⁸³ K - I, IV, ⁸⁴ K - I, IV, ⁸⁵ K - I, IV, ⁸⁶ K - I, IV, ⁸⁷ K - I, IV, ⁸⁸ K - I, IV, ⁸⁹ K - I, IV, ⁹⁰ K - I, IV, ⁹¹ K - I, IV, ⁹² K - I, IV, ⁹³ K - I, IV, ⁹⁴ K - I, IV, ⁹⁵ K - I, IV, ⁹⁶ K - I, IV, ⁹⁷ K - I, IV, ⁹⁸ K - I, IV, ⁹⁹ K - I, IV, ¹⁰⁰ K - I, IV, ¹⁰¹ K - I, IV, ¹⁰² K - I, IV, ¹⁰³ K - I, IV, ¹⁰⁴ K - I, IV, ¹⁰⁵ K - I, IV, ¹⁰⁶ K - I, IV, ¹⁰⁷ K - I, IV, ¹⁰⁸ K - I, IV, ¹⁰⁹ K - I, IV, ¹¹⁰ K - I, IV, ¹¹¹ K - I, IV, ¹¹² K - I, IV, ¹¹³ K - I, IV, ¹¹⁴ K - I, IV, ¹¹⁵ K - I, IV, ¹¹⁶ K - I, IV, ¹¹⁷ K - I, IV, ¹¹⁸ K - I, IV, ¹¹⁹ K - I, IV, ¹²⁰ K - I, IV, ¹²¹ K - I, IV, ¹²² K - I, IV, ¹²³ K - I, IV, ¹²⁴ K - I, IV, ¹²⁵ K - I, IV, ¹²⁶ K - I, IV, ¹²⁷ K - I, IV, ¹²⁸ K - I, IV, ¹²⁹ K - I, IV, ¹³⁰ K - I, IV, ¹³¹ K - I, IV, ¹³² K - I, IV, ¹³³ K - I, IV, ¹³⁴ K - I, IV, ¹³⁵ K - I, IV, ¹³⁶ K - I, IV, ¹³⁷ K - I, IV, ¹³⁸ K - I, IV, ¹³⁹ K - I, IV, ¹⁴⁰ K - I, IV, ¹⁴¹ K - I, IV, ¹⁴² K - I, IV, ¹⁴³ K - I, IV, ¹⁴⁴ K - I, IV, ¹⁴⁵ K - I, IV, ¹⁴⁶ K - I, IV, ¹⁴⁷ K - I, IV, ¹⁴⁸ K - I, IV, ¹⁴⁹ K - I, IV, ¹⁵⁰ K - I, IV, ¹⁵¹ K - I, IV, ¹⁵² K - I, IV, ¹⁵³ K - I, IV, ¹⁵⁴ K - I, IV, ¹⁵⁵ K - I, IV, ¹⁵⁶ K - I, IV, ¹⁵⁷ K - I, IV, ¹⁵⁸ K - I, IV, ¹⁵⁹ K - I, IV, ¹⁶⁰ K - I, IV, ¹⁶¹ K - I, IV, ¹⁶² K - I, IV, ¹⁶³ K - I, IV, ¹⁶⁴ K - I, IV, ¹⁶⁵ K - I, IV, ¹⁶⁶ K - I, IV, ¹⁶⁷ K - I, IV, ¹⁶⁸ K - I, IV, ¹⁶⁹ K - I, IV, ¹⁷⁰ K - I, IV, ¹⁷¹ K - I, IV, ¹⁷² K - I, IV, ¹⁷³ K - I, IV, ¹⁷⁴ K - I, IV, ¹⁷⁵ K - I, IV, ¹⁷⁶ K - I, IV, ¹⁷⁷ K - I, IV, ¹⁷⁸ K - I, IV, ¹⁷⁹ K - I, IV, ¹⁸⁰ K - I, IV, ¹⁸¹ K - I, IV, ¹⁸² K - I, IV, ¹⁸³ K - I, IV, ¹⁸⁴ K - I, IV, ¹⁸⁵ K - I, IV, ¹⁸⁶ K - I, IV, ¹⁸⁷ K - I, IV, ¹⁸⁸ K - I, IV, ¹⁸⁹ K - I, IV, ¹⁹⁰ K - I, IV, ¹⁹¹ K - I, IV, ¹⁹² K - I, IV, ¹⁹³ K - I, IV, ¹⁹⁴ K - I, IV, ¹⁹⁵ K - I, IV, ¹⁹⁶ K - I, IV, ¹⁹⁷ K - I, IV, ¹⁹⁸ K - I, IV, ¹⁹⁹ K - I, IV, ²⁰⁰ K - I, IV, ²⁰¹ K - I, IV, ²⁰² K - I, IV, ²⁰³ K - I, IV, ²⁰⁴ K - I, IV, ²⁰⁵ K - I, IV, ²⁰⁶ K - I, IV, ²⁰⁷ K - I, IV, ²⁰⁸ K - I, IV, ²⁰⁹ K - I, IV, ²¹⁰ K - I, IV, ²¹¹ K - I, IV, ²¹² K - I, IV, ²¹³ K - I, IV, ²¹⁴ K - I, IV, ²¹⁵ K - I, IV, ²¹⁶ K - I, IV, ²¹⁷ K - I, IV, ²¹⁸ K - I, IV, ²¹⁹ K - I, IV, ²²⁰ K - I, IV, ²²¹ K - I, IV, ²²² K - I, IV, ²²³ K - I, IV, ²²⁴ K - I, IV, ²²⁵ K - I, IV, ²²⁶ K - I, IV, ²²⁷ K - I, IV, ²²⁸ K - I, IV, ²²⁹ K - I, IV, ²³⁰ K - I, IV, ²³¹ K - I, IV, ²³² K - I, IV, ²³³ K - I, IV, ²³⁴ K - I, IV, ²³⁵ K - I, IV, ²³⁶ K - I, IV, ²³⁷ K - I, IV, ²³⁸ K - I, IV, ²³⁹ K - I, IV, ²⁴⁰ K - I, IV, ²⁴¹ K - I, IV, ²⁴² K - I, IV, ²⁴³ K - I, IV, ²⁴⁴ K - I, IV, ²⁴⁵ K - I, IV, ²⁴⁶ K - I, IV, ²⁴⁷ K - I, IV, ²⁴⁸ K - I, IV, ²⁴⁹ K - I, IV, ²⁵⁰ K - I, IV, ²⁵¹ K - I, IV, ²⁵² K - I, IV, ²⁵³ K - I, IV, ²⁵⁴ K - I, IV, ²⁵⁵ K - I, IV, ²⁵⁶ K - I, IV, ²⁵⁷ K - I, IV, ²⁵⁸ K - I, IV, ²⁵⁹ K - I, IV, ²⁶⁰ K - I, IV, ²⁶¹ K - I, IV, ²⁶² K - I, IV, ²⁶³ K - I, IV, ²⁶⁴ K - I, IV, ²⁶⁵ K - I, IV, ²⁶⁶ K - I, IV, ²⁶⁷ K - I, IV, ²⁶⁸ K - I, IV, ²⁶⁹ K - I, IV, ²⁷⁰ K - I, IV, ²⁷¹ K - I, IV, ²⁷² K - I, IV, ²⁷³ K - I, IV, ²⁷⁴ K - I, IV, ²⁷⁵ K - I, IV, ²⁷⁶ K - I, IV, ²⁷⁷ K - I, IV, ²⁷⁸ K - I, IV, ²⁷⁹ K - I, IV, ²⁸⁰ K - I, IV, ²⁸¹ K - I, IV, ²⁸² K - I, IV, ²⁸³ K - I, IV, ²⁸⁴ K - I, IV, ²⁸⁵ K - I, IV, ²⁸⁶ K - I, IV, ²⁸⁷ K - I, IV, ²⁸⁸ K - I, IV, ²⁸⁹ K - I, IV, ²⁹⁰ K - I, IV, ²⁹¹ K - I, IV, ²⁹² K - I, IV, ²⁹³ K - I, IV, ²⁹⁴ K - I, IV, ²⁹⁵ K - I, IV, ²⁹⁶ K - I, IV, ²⁹⁷ K - I, IV, ²⁹⁸ K - I, IV, ²⁹⁹ K - I, IV, ³⁰⁰ K - I, IV, ³⁰¹ K - I, IV, ³⁰² K - I, IV, ³⁰³ K - I, IV, ³⁰⁴ K - I, IV, ³⁰⁵ K - I, IV, ³⁰⁶ K - I, IV, ³⁰⁷ K - I, IV, ³⁰⁸ K - I, IV, ³⁰⁹ K - I, IV, ³¹⁰ K - I, IV, ³¹¹ K - I, IV, ³¹² K - I, IV, ³¹³ K - I, IV, ³¹⁴ K - I, IV, ³¹⁵ K - I, IV, ³¹⁶ K - I, IV, ³¹⁷ K - I, IV, ³¹⁸ K - I, IV, ³¹⁹ K - I, IV, ³²⁰ K - I, IV, ³²¹ K - I, IV, ³²² K - I, IV, ³²³ K - I, IV, ³²⁴ K - I, IV, ³²⁵ K - I, IV, ³²⁶ K - I, IV, ³²⁷ K - I, IV, ³²⁸ K - I, IV, ³²⁹ K - I, IV, ³³⁰ K - I, IV, ³³¹ K - I, IV, ³³² K - I, IV, ³³³ K - I, IV, ³³⁴ K - I, IV, ³³⁵ K - I, IV, ³³⁶ K - I, IV, ³³⁷ K - I, IV, ³³⁸ K - I, IV, ³³⁹ K - I, IV, ³⁴⁰ K - I, IV, ³⁴¹ K - I, IV, ³⁴² K - I, IV, ³⁴³ K - I, IV, ³⁴⁴ K - I, IV, ³⁴⁵ K - I, IV, ³⁴⁶ K - I, IV, ³⁴⁷ K - I, IV, ³⁴⁸ K - I, IV, ³⁴⁹ K - I, IV, ³⁵⁰ K - I, IV, ³⁵¹ K - I, IV, ³⁵² K - I, IV, ³⁵³ K - I, IV, ³⁵⁴ K - I, IV, ³⁵⁵ K - I, IV, ³⁵⁶ K - I, IV, ³⁵⁷ K - I, IV, ³⁵⁸ K - I, IV, ³⁵⁹ K - I, IV, ³⁶⁰ K - I, IV, ³⁶¹ K - I, IV, ³⁶² K - I, IV, ³⁶³ K - I, IV, ³⁶⁴ K - I, IV, ³⁶⁵ K - I, IV, ³⁶⁶ K - I, IV, ³⁶⁷ K - I, IV, ³⁶⁸ K - I, IV, ³⁶⁹ K - I, IV, ³⁷⁰ K - I, IV, ³⁷¹ K - I, IV, ³⁷² K - I, IV, ³⁷³ K - I, IV, ³⁷⁴ K - I, IV, ³⁷⁵ K - I, IV, ³⁷⁶ K - I, IV, ³⁷⁷ K - I, IV, ³⁷⁸ K - I, IV, ³⁷⁹ K - I, IV, ³⁸⁰ K - I, IV, ³⁸¹ K - I, IV, ³⁸² K - I, IV, ³⁸³ K - I, IV, ³⁸⁴ K - I, IV, ³⁸⁵ K - I, IV, ³⁸⁶ K - I, IV, ³⁸⁷ K - I, IV, ³⁸⁸ K - I, IV, ³⁸⁹ K - I, IV, ³⁹⁰ K - I, IV, ³⁹¹ K - I, IV, ³⁹² K - I, IV, ³⁹³ K - I, IV, ³⁹⁴ K - I, IV, ³⁹⁵ K - I, IV, ³⁹⁶ K - I, IV, ³⁹⁷ K - I, IV, ³⁹⁸ K - I, IV, ³⁹⁹ K - I, IV, ⁴⁰⁰ K - I, IV, ⁴⁰¹ K - I, IV, ⁴⁰² K - I, IV, ⁴⁰³ K - I, IV, ⁴⁰⁴ K - I, IV, ⁴⁰⁵ K - I, IV, ⁴⁰⁶ K - I, IV, ⁴⁰⁷ K - I, IV, ⁴⁰⁸ K - I, IV, ⁴⁰⁹ K - I, IV, ⁴¹⁰ K - I, IV, ⁴¹¹ K - I, IV, ⁴¹² K - I, IV, ⁴¹³ K - I, IV, ⁴¹⁴ K - I, IV, ⁴¹⁵ K - I, IV, ⁴¹⁶ K - I, IV, ⁴¹⁷ K - I, IV, ⁴¹⁸ K - I, IV, ⁴¹⁹ K - I, IV, ⁴²⁰ K - I, IV, ⁴²¹ K - I, IV, ⁴²² K - I, IV, ⁴²³ K - I, IV, ⁴²⁴ K - I, IV, ⁴²⁵ K - I, IV, ⁴²⁶ K - I, IV, ⁴²⁷ K - I, IV, ⁴²⁸ K - I, IV, ⁴²⁹ K - I, IV, ⁴³⁰ K - I, IV, ⁴³¹ K - I, IV, ⁴³² K - I, IV, ⁴³³ K - I, IV, ⁴³⁴ K - I, IV, ⁴³⁵ K - I, IV, ⁴³⁶ K - I, IV, ⁴³⁷ K - I, IV, ⁴³⁸ K - I, IV, ⁴³⁹ K - I, IV, ⁴⁴⁰ K - I, IV, ⁴⁴¹ K - I, IV, ⁴⁴² K - I, IV, ⁴⁴³ K - I, IV, ⁴⁴⁴ K - I, IV, ⁴⁴⁵ K - I, IV, ⁴⁴⁶ K - I, IV, ⁴⁴⁷ K - I, IV, ⁴⁴⁸ K - I, IV, ⁴⁴⁹ K - I, IV, ⁴⁵⁰ K - I, IV, ⁴⁵¹ K - I, IV, ⁴⁵² K - I, IV, ⁴⁵³ K - I, IV, ⁴⁵⁴ K - I, IV, ⁴⁵⁵ K - I, IV, ⁴⁵⁶ K - I, IV, ⁴⁵⁷ K - I, IV, ⁴⁵⁸ K - I, IV, ⁴⁵⁹ K - I, IV, ⁴⁶⁰ K - I, IV, ⁴⁶¹ K - I, IV, ⁴⁶² K - I, IV, ⁴⁶³ K - I, IV, ⁴⁶⁴ K - I, IV, ⁴⁶⁵ K - I, IV, ⁴⁶⁶ K - I, IV, ⁴⁶⁷ K - I, IV, ⁴⁶⁸ K - I, IV, ⁴⁶⁹ K - I, IV, ⁴⁷⁰ K - I, IV, ⁴⁷¹ K - I, IV, ⁴⁷² K - I, IV, ⁴⁷³ K - I, IV, ⁴⁷⁴ K - I, IV, ⁴⁷⁵ K - I, IV, ⁴⁷⁶ K - I, IV, ⁴⁷⁷ K - I, IV, ⁴⁷⁸ K - I, IV, ⁴⁷⁹ K - I, IV, ⁴⁸⁰ K - I, IV, ⁴⁸¹ K - I, IV, ⁴⁸² K - I, IV, ⁴⁸³ K - I, IV, ⁴⁸⁴ K - I, IV, ⁴⁸⁵ K - I, IV, ⁴⁸⁶ K - I, IV, ⁴⁸⁷ K - I, IV, ⁴⁸⁸ K - I, IV, ⁴⁸⁹ K - I, IV, ⁴⁹⁰ K - I, IV, ⁴⁹¹ K - I, IV, ⁴⁹² K - I, IV, ⁴⁹³ K - I, IV, ⁴⁹⁴ K - I, IV, ⁴⁹⁵ K - I, IV, ⁴⁹⁶ K - I, IV, ⁴⁹⁷ K - I, IV, ⁴⁹⁸ K - I, IV, ⁴⁹⁹ K - I, IV, ⁵⁰⁰ K - I, IV, ⁵⁰¹ K - I, IV, ⁵⁰² K - I, IV, ⁵⁰³ K - I, IV, ⁵⁰⁴ K - I, IV, ⁵⁰⁵ K - I, IV, ⁵⁰⁶ K - I, IV, ⁵⁰⁷ K - I, IV, ⁵⁰⁸ K - I, IV, ⁵⁰⁹ K - I, IV, ⁵¹⁰ K - I, IV, ⁵¹¹ K - I, IV, ⁵¹² K - I, IV, ⁵¹³ K - I, IV, ⁵¹⁴ K - I, IV, ⁵¹⁵ K - I, IV, ⁵¹⁶ K - I, IV, ⁵¹⁷ K - I, IV, ⁵¹⁸ K - I, IV, ⁵¹⁹ K - I, IV, ⁵²⁰ K - I, IV, ⁵²¹ K - I, IV, ⁵²² K - I, IV, ⁵²³ K - I, IV, ⁵²⁴ K - I, IV, ⁵²⁵ K - I, IV, ⁵²⁶ K - I, IV, ⁵²⁷ K - I, IV, ⁵²⁸ K - I, IV, ⁵²⁹ K - I, IV, ⁵³⁰ K - I, IV, ⁵³¹ K - I, IV, ⁵³² K - I, IV, ⁵³³ K - I, IV, ⁵³⁴ K - I, IV, ⁵³⁵ K - I, IV, ⁵³⁶ K - I, IV, ⁵³⁷ K - I, IV, ⁵³⁸ K - I, IV, ⁵³⁹ K - I, IV, ⁵⁴⁰ K - I, IV, ⁵⁴¹ K - I, IV, ⁵⁴² K - I, IV, ⁵⁴³ K - I, IV, ⁵⁴⁴ K - I, IV, ⁵⁴⁵ K - I, IV, ⁵⁴⁶ K - I, IV, ⁵⁴⁷ K - I, IV, ⁵⁴⁸ K - I, IV, ⁵⁴⁹ K - I, IV, ⁵⁵⁰ K - I, IV, ⁵⁵¹ K - I, IV, ⁵⁵² K - I, IV, ⁵⁵³ K - I, IV, ⁵⁵⁴ K - I, IV, ⁵⁵⁵ K - I, IV, ⁵⁵⁶ K - I, IV, ⁵⁵⁷ K - I, IV, ⁵⁵⁸ K - I, IV, ⁵⁵⁹ K - I, IV, ⁵⁶⁰ K - I, IV, ⁵⁶¹ K - I, IV, ⁵⁶² K - I, IV, ⁵⁶³ K - I, IV, ⁵⁶⁴ K - I, IV, ⁵⁶⁵ K - I, IV, ⁵⁶⁶ K - I, IV, ⁵⁶⁷ K - I, IV, ⁵⁶⁸ K - I, IV, ⁵⁶⁹ K - I, IV, ⁵⁷⁰ K - I, IV, ⁵⁷¹ K - I, IV, ⁵⁷² K - I, IV, ⁵⁷³ K - I, IV, ⁵⁷⁴ K - I, IV, ⁵⁷⁵ K - I, IV, ⁵⁷⁶ K - I, IV, ⁵⁷⁷ K - I, IV, ⁵⁷⁸ K - I, IV, ⁵⁷⁹ K - I, IV, ⁵⁸⁰ K - I, IV, ⁵⁸¹ K - I, IV, ⁵⁸² K - I, IV, ⁵⁸³ K - I, IV, ⁵⁸⁴ K - I, IV, ⁵⁸⁵ K - I, IV, ⁵⁸⁶ K - I, IV, ⁵⁸⁷ K - I, IV, ⁵⁸⁸ K - I, IV, ⁵⁸⁹ K - I, IV, ⁵⁹⁰ K - I, IV, ⁵⁹¹ K - I, IV, ⁵⁹² K - I, IV, ⁵⁹³ K - I, IV, ⁵⁹⁴ K - I, IV, ⁵⁹⁵ K - I, IV, ⁵⁹⁶ K - I, IV, ⁵⁹⁷ K - I, IV, ⁵⁹⁸ K - I, IV, ⁵⁹⁹ K - I, IV, ⁶⁰⁰ K - I, IV, ⁶⁰¹ K - I, IV, ⁶⁰² K - I, IV, ⁶⁰³ K - I, IV, ⁶⁰⁴ K - I, IV, ⁶⁰⁵ K - I, IV, ⁶⁰⁶ K - I, IV, ⁶⁰⁷ K - I, IV, ⁶⁰⁸ K - I, IV, ⁶⁰⁹ K - I, IV, ⁶¹⁰ K - I, IV, ⁶¹¹ K - I, IV, ⁶¹² K - I, IV, ⁶¹³ K - I, IV, ⁶¹⁴ K - I, IV, ⁶¹⁵ K - I, IV, ⁶¹⁶ K - I, IV, ⁶¹⁷ K - I, IV, ⁶¹⁸ K - I, IV, ⁶¹⁹ K - I, IV, ⁶²⁰ K - I, IV, ⁶²¹ K - I, IV, ⁶²² K - I, IV, ⁶²³ K - I, IV, ⁶²⁴ K - I, IV, ⁶²⁵ K - I, IV, ⁶²⁶ K - I, IV, ⁶²⁷ K - I, IV, ⁶²⁸ K - I, IV, ⁶²⁹ K - I, IV, ⁶³⁰ K - I, IV, ⁶³¹ K - I, IV, ⁶³² K - I, IV, ⁶³³ K - I, IV, ⁶³⁴ K - I, IV, ⁶³⁵ K - I, IV, ⁶³⁶ K - I, IV, ⁶³⁷ K - I, IV, ⁶³⁸ K - I, IV, ⁶³⁹ K - I, IV, ⁶⁴⁰ K - I, IV, ⁶⁴¹ K - I, IV, ⁶⁴² K - I, IV, ⁶⁴³ K - I, IV, ⁶⁴⁴ K - I, IV, ⁶⁴⁵ K - I, IV, ⁶⁴⁶ K - I, IV, ⁶⁴⁷ K - I, IV, ⁶⁴⁸ K - I, IV, ⁶⁴⁹ K - I, IV, ⁶⁵⁰ K - I, IV, ⁶⁵¹ K - I, IV, ⁶⁵² K - I, IV, ⁶⁵³ K - I, IV, ⁶⁵⁴ K - I, IV, ⁶⁵⁵ K - I, IV, ⁶⁵⁶ K - I, IV, ⁶⁵⁷ K - I, IV, ⁶⁵⁸ K - I, IV, ⁶⁵⁹ K - I, IV, ⁶⁶⁰ K - I, IV, ⁶⁶¹ K - I, IV, ⁶⁶² K - I, IV, ⁶⁶³ K - I, IV, ⁶⁶⁴ K - I, IV, ⁶⁶⁵ K - I, IV, ⁶⁶⁶ K - I, IV, ⁶⁶⁷ K - I, IV, ⁶⁶⁸ K - I, IV, ⁶⁶⁹ K - I, IV, ⁶⁷⁰ K - I, IV, ⁶⁷¹ K - I, IV, ⁶⁷² K - I, IV, ⁶⁷³ K - I, IV, ⁶⁷⁴ K - I, IV, ⁶⁷⁵ K - I, IV, ⁶⁷⁶ K - I, IV, ⁶⁷⁷ K - I, IV, ⁶⁷⁸ K - I, IV, ⁶⁷⁹ K - I, IV, ⁶⁸⁰ K - I, IV, ⁶⁸¹ K - I, IV, ⁶⁸² K - I, IV, ⁶⁸³ K - I, IV, ⁶⁸⁴ K - I, IV, ⁶⁸⁵ K - I, IV, ⁶⁸⁶ K - I, IV, ⁶⁸⁷ K - I, IV, ⁶⁸⁸ K - I, IV, ⁶⁸⁹ K - I, IV, ⁶⁹⁰ K - I, IV, ⁶⁹¹ K - I, IV, ⁶⁹² K - I, IV, ⁶⁹³ K - I, IV, ⁶⁹⁴ K - I, IV, ⁶⁹⁵ K - I, IV, ⁶⁹⁶ K - I, IV, ⁶⁹⁷ K - I, IV, ⁶⁹⁸ K - I, IV, ⁶⁹⁹ K - I, IV, ⁷⁰⁰ K - I, IV, ⁷⁰¹ K - I, IV, ⁷⁰² K - I, IV, ⁷⁰³ K - I, IV, ⁷⁰⁴ K - I, IV, ⁷⁰⁵ K - I, IV, ⁷⁰⁶ K - I, IV, ⁷⁰⁷ K - I, IV, ⁷⁰⁸ K - I, IV, ⁷⁰⁹ K - I, IV, ⁷¹⁰ K - I, IV, ⁷¹¹ K - I, IV, ⁷¹² K - I, IV, ⁷¹³ K - I, IV, ⁷¹⁴ K - I, IV, ⁷¹⁵ K - I, IV, ⁷¹⁶ K - I, IV, ⁷¹⁷ K - I, IV, ⁷¹⁸ K - I, IV, ⁷¹⁹ K - I, IV, ⁷²⁰ K - I, IV, ⁷²¹ K - I, IV, ⁷²² K - I, IV, ⁷²³ K - I, IV, ⁷²⁴ K - I, IV, ⁷²⁵ K - I, IV, ⁷²⁶ K - I, IV, ⁷²⁷ K - I, IV, ⁷²⁸ K - I, IV, ⁷²⁹ K - I, IV, ⁷³⁰ K - I, IV, ⁷³¹ K - I, IV, ⁷³² K - I, IV, ⁷³³ K - I, IV, ⁷³⁴ K - I, IV, ⁷³⁵ K - I, IV, ⁷³⁶ K - I, IV, ⁷³⁷ K - I, IV, ⁷³⁸ K - I, IV, ⁷³⁹ K - I, IV, ⁷⁴⁰ K - I, IV, ⁷⁴¹ K - I, IV, ⁷⁴² K - I, IV, ⁷⁴³ K - I, IV, ⁷⁴⁴ K - I, IV, ⁷⁴⁵ K - I, IV, ⁷⁴⁶ K - I, IV, ⁷⁴⁷ K - I, IV, ⁷⁴⁸ K - I, IV, ⁷⁴⁹ K - I, IV, ⁷⁵⁰ K - I, IV, ⁷⁵¹ K - I, IV, ⁷⁵² K - I, IV, ⁷⁵³ K - I, IV, ⁷⁵⁴ K - I, IV, ⁷⁵⁵ K - I, IV, ⁷⁵⁶ K - I, IV, ⁷⁵⁷ K - I, IV, ⁷⁵⁸ K - I, IV, ⁷⁵⁹ K - I, IV, ⁷⁶⁰ K - I, IV, ⁷⁶¹ K - I, IV, ⁷⁶² K - I, IV, ⁷⁶³ K - I, IV, ⁷⁶⁴ K - I, IV, ⁷⁶⁵ K - I, IV, ⁷⁶⁶ K - I, IV, ⁷⁶⁷ K - I, IV, ⁷⁶⁸ K - I, IV, ⁷⁶⁹ K - I, IV, ⁷⁷⁰ K - I, IV, ⁷⁷¹ K - I, IV, ⁷⁷² K - I, IV, ⁷⁷³ K - I, IV, ⁷⁷⁴ K - I, IV, ⁷⁷⁵ K - I, IV, ⁷⁷⁶ K - I, IV, ⁷⁷⁷ K - I, IV, ⁷⁷⁸ K - I, IV, ⁷⁷⁹ K - I, IV, ⁷⁸⁰ K - I,

- 3000 شه‌ن‌شاه زان¹ کار خیره به‌ماند
چنین گفت کایدر همه نیکو‌یست
ز یزدان شناسید یکسر سپاسی
که گرد⁵ آمدن زود باشد بهم
بدان مه‌تران گفت زین⁷ کوه‌سار
3005 که راهی⁸ درازست و بی آب و⁹ سخت
ز با من شدن¹¹ راه کوته کنید
برین¹² ریگ برنگذرد هر¹³ کسی
سه مرد¹⁵ گرانمایه و¹⁸ سرافراز
چو دستان و رستم چو گودرز پیر
3010 نگشتند زو¹⁹ باز چون طوس و گیو
برفتند یک روز و یک شب بهم
بره بر یکی چشمه آمد پدید²¹
بدان²³ آب روشن فرود آمدند
بدان²⁵ مرزبانان چنین گفت شاه
3015 بجویم²⁷ کار گذشته بسی
چو خورشید تابان برآرد درفش
مرا روزگار جدایی بود
- ازان² انجمن موبدانرا بخواند
برین³ نیکو‌یها نباید گریست
میاشید جز پاک⁴ یزدان شناس
میاشید زین⁶ رفتن من دژم
همه باز گردید بی شهریار
نباشد گیاه و نه برگ¹⁰ درخت
روانرا سوی روشنی ره کنید
مگر فرّه و برز¹⁴ دارد بسی
شنیدند گفتار و¹⁷ گشتند باز
جهانجوی و بیننده¹⁸ و یادگیر
همان بیژن و هم فریبرز²⁰ نیو
شدند از بیابان و خشکی دژم
جهانجوی کیخسرو²² آنجا رسید
بخوردند چیزی و²⁴ دم برزدند
که امشب نرانیم زین²⁸ جایگاه
کزین پس نمینند مارا کسی²⁸
چو زر آب گردد زمین بنفش
مگر²⁹ با سروش آشنایی بود

که چون VI-⁵ شاد و I-⁴ و K, VI-⁴ بدین K-³ وزان VI-² ازان K, I, VI-¹
 10-¹⁰ I-¹⁰ و K, I, VI-⁹ راه VI-⁸ موبدان گفت ازین VI-⁷ ازین VI-⁶ I-⁶
 نه شاخ گیاه و نه برگ VI-^{VI} نباشد برین راه برگ K-^K; (метр нарушен) بهمانا کی ناسد برگ (!)
 بآمد شدن I, VI-^I ابا من شدن K-¹¹ وقال: إن أمامنا طريقا صعبا لا ماء فيه و لاعشب B-
 17-¹⁷ I-¹⁷ و K, I, VI-¹⁶ گرد K, I, VI-¹⁵ فرّه برز K-¹⁴ بر I-¹³ ازین VI-¹²
 20-²⁰ K, I-²⁰ بگشتند ازان VI-^{VI} ازو K, I-¹⁹ جهانگیر و گوینده VI-^{VI} گوینده I-^I داننده K-¹⁸
 22-²² VI-²² چشمه آب دید VI-²¹ فریبرز و گسستم و خرد VI-^{VI} فریبرز با بیژن گرد
 26-²⁶ I-²⁶ بدین I-²⁵ نبودند یک لحظه دم VI-²⁴ بران I, VI-²³ جهان‌دیده خسرو چو
 همان VI-²⁹ 3013-3015 K-²⁸ 66-²⁸ K-²⁸ بگویم ز VI-^{VI} بگویم I-²⁷ نرانم ازین VI-^{VI} ازین

- بدو گفت خسرو که پدرود¹ باش
 برفتند با او ز ایران³ سران
 چو دستان و رستم چو گودرز و گیو
 بهفتم فریبرز کاوس بود 2985
 همی رفت لشکر گروهها گروه
 بمودند² یک هفته دم برزدند
 خروشان و جوشان⁸ ز کردار شاه
 همی گفت هر موبدی در نهفت
 چو خورشید برزد سر از تیره کوه 2990
 زن و مرد ایرانیان صد هزار
 همه کوه پر¹⁶ ناله و با¹⁷ خروش
 همی گفت هر کس که شاهها چه بود
 گر از لشکر آزار داری همی
 بگوی²¹ و تو از گاه ایران مرو 2995
 همه خاک باشییم اسب ترا
 کجا شد ترا دانش و رای و هوش
 همه پیش یزدان ستایش²⁴ کنیم
 مگر پای یزدانت بخشد بما
- بداد اندرون تارگر بود² باش
 بزرگان بیدار و کنداوران⁴
 دگر بیژن گیو و⁵ گستههم نیو
 بهشتم کجا⁸ نامور طوسی بود
 ز هامون بشد تا سر تیغ کوه
 یکی بر لب خشک نم برزدند
 کسی را نبود اندر⁹ آن رنج¹⁰ راه
 کزین سان همی¹¹ در جهان کس¹² نگفت
 پیامد پیشش¹³ ز هر سو گروه¹⁴
 خروشان برفتند با¹⁵ شهریار
 همی¹⁸ سنگ خارا برآمد بجوش
 که روشن دلت شد پر از داغ و دود
 مرین¹⁹ تاج را خوار²⁰ داری همی
 جهان کهن را مکن²² شاه نو²³
 پرستنده آزرگشاسب ترا
 که نزد فریدون پیامد سروش
 بآتشکده در²⁵ نیایش²⁶ کنیم
 دل موبدان²⁷ بر درخشد بما²⁸

VI-⁴ ز پیران VI-³ بدادت همیشه تو پیروز I- تار با پود K, VI-² بدروز (!) I-¹
 I-دوب.: و گردان و نام آوران

همه پهلوانان ایران زمین * برفتند با انده و درد و کین
 K, I,⁸ و I-دوب.⁷ سر VI-⁶ چو گرگین و بیژن چو VI- بیژن گرد و I-⁵
 سخن هیچ شاهی VI-¹² سخن I-¹¹ K, I- زاد VI-¹⁰ سوی K, I, VI-⁹ پیچان VI-
 и доб. заго- ز هر سو پیامد فراوان گروه VI-¹⁴ ز گیتی پیامد I- ز لشکر پیامد K-¹³
 پر I-¹⁷ K, I- با VI-¹⁶ بر K-¹⁵ ناپدید شدن کیخسرو و ماندن پهلوانان در برف ЛОВОК:
 I-б. оп.²³ مده VI-²² بگو Л-²¹ نشاید اگر خار VI-²⁰ بدین K-¹⁹ همه K, I-¹⁸
 Л-дوب. заголовок:²⁸ موبدت I-²⁷ K, I- ستایش K-²⁶ بر I- اندر K-²⁵ نیایش K-²⁴
 ناپیدا شدن کیخسرو از ایرانیان

- بلهراسب گفت این بتان¹ منند
 2965 برین³ هم نشست اندرین⁴ هم سرای⁵
 نباید که یزدان چو خواندت⁷ پیش
 چو بینی مرا با سیاوش بهم
 پذیرفت⁹ لهراسب زو هرچ¹⁰ گفت
 وزان¹² جایگه تنگ بسته میان
 2970 کنز ایدر بایوان¹³ خرامید زود
 مباحشید گستاخ با این جهان
 مباحشید جاوید جز راد و شاد¹⁷
 همه شاد و خرم بایوان شوید¹⁹
 همه نامداران ایران سپاه
 2975 که ما پند اورا²¹ بکردار جان²²
 بلهراسب فرمود تا باز گشت
 تو رو تخت شاهی بآیین بدار
 هر آنکه²⁷ که باشی تن آسان ز رنج²⁸
 چنان دان که رفتنت نزدیک شد
 2980 همه داد جوی³² و همه داد کن
 فرود آمد از باره³⁴ لهراسب زود
- فرورزنده پاک جان² منند
 همی دارشان تا تو باشی بجای⁶
 روان شرم دارد ز کردار⁸ خویشی
 ز شرم دو خسرو بمانی دژم
 که با دیده شان¹¹ دارم اندر نهفت
 بگردید بر گرد ایرانیان
 مدارید در¹⁴ دل مرا جز درود¹⁵
 که او بتتری¹⁸ دارد اندر نهان
 ز من جز بنیکی مگیرید¹⁸ یاد
 چو رفتن بود شاد و خندان شوید²⁰
 نهادند سر بر زمین پیشی شاه
 بداریم تا جان بود²³ جاودان
 بدو گفت روز من اندر گذشت
 بگیتی جز از²⁴ تخم نیکی²⁵ مکار²⁶
 ننازی²⁹ بتاج و ننازی³⁰ بگنج
 بیزدان ترا راه باریک³¹ شد
 ز گیتی تن مهتر³³ آزاد کن
 زمین را ببوسید و شادی³⁵ نمود³⁶

سرا- VI-5 و بدین- I-4 بدین- I-3 بوستان- I, VI- دل بتان- K-2 کنان- K-1
 هرچه- K, VI-10 پذیرفت- K, I, VI-9 ز گفتار- K, I-8 بخواندت- K, I, VI-7 بجا- VI-6
 ز ما داغ- K, I-15 مدارد بر- I-14 بایران- J-13 ازان- K-12 که چون دیدشان- I, VI-11
 بوید- I- بیزدان بوید- K, VI-19 مدارید- I-18 دادشاد- J-17 تیرگی- VI-16 و دود
 ناچار- K-23 که پند ترا تا بگردد جهان- VI-22 شهر- I-21 خرم بوید- I- بوید- K, VI-20
 ورنج- K-28 هر آنکس- VI-27 I-66, 2977-2979 оп. 26 شادی- I-25 بجز- VI-24
 ز بدها تن- K, VI-33 وجو- VI-32 تاریک- T-31 بنازی- K-30 بنازی- K-29 برنج- VI-
 بیرون رفتن: I-36 доб. заголовк: 36 زاری- I, VI-35 اسب- K, I, VI-34 خویش [مهتر- K]
 کیخسرو از پادشاهی

بگفت این وز¹ پایگه² اسب خواست
 بیامد بایوان شاهی دژم
 کنیزک بدش چار چون آفتاب
 ز پرده بتانرا بر⁷ خویش خواند
 2950 که رفتیم اینک⁸ ز جای سپنج
 نپینید جاوید زین⁹ پس مرا
 سوی داور پاک خواهم شدن
 بشد هوش زان چار خورشید چهر
 شخودند روی و بکنند¹² موی
 2955 ازان¹⁴ پس¹⁵ هر آنکس که آمد بهوش
 که مارا بر زین سرای سپنج¹⁶
 بدیشان¹⁸ چنین گفت پرمایه شاه
 کجا خواهران جهاندار جم
 کجا مادرم دخت افراسیاب
 2960 کجا دختر تور²³ ماه آفرید
 همه خاک دارند بالین و²⁴ خشت
 مجویید ازین²⁶ رفتن آزار من
 خروشید و لهراسب را پیش خواند

ز لشکرگه³ آواز فریاد خاست
 بآزاد⁴ سرو اندر آورده⁵ خم
 ندیدی کسی چهر ایشان⁶ بخواب
 همه راز دل پیش ایشان براند
 شما دل مدارید با درد و رنج
 کزین¹⁰ خاک بیدادگر بس مرا
 نمینم همی راه باز آمدن¹¹
 خروشان شدند از غم و درد و مهر
 گسستند پیرایه و¹³ رنگ و بوی
 چنین گفت با ناله و با خروش
 رها کن تو مارا ازین درد و رنج¹⁷
 کزین پس¹⁹ شمارا همینست راه
 کجا تاجداران²⁰ با²¹ باد و دم
 که بگذشت زان سان بدریای آب²²
 که چون او کس اندر زمانه ندید
 ندانم بدوزخ درند ار بهشت²⁵
 که آسان شود راه دشوار²⁷ من
 ازیشان²⁸ فراوان سخنها براند

K-⁴ بلشکرگه VI-وزان لشکر I-³ آن شه دادگر K-² چایگه I-واز VI-¹ K-
 سرانرا سوی K-⁷ یکی [کسی-K] جز مر اورا I-⁶ K, I, VI-⁸ اندر آورد I-⁵ K, I-⁵ بآزاده
 بپینی همی رای رفتن VI-¹¹ ازین I-¹⁰ ازین I-⁹ که من رفتنی ام I-⁸ K, I, VI-
 I-¹⁶ K, I-¹⁶ مر (I) VI-¹⁵ وزان I, VI-¹⁴ K, I, VI-¹³ و II-¹³ رخسار و کنندند K-¹² زدن
 تو باش اندرین نیکویی مثل VI-^{VI} تو باش اندرین نیکویی رهنمای I-¹⁷ K, I-¹⁷ سپنجی سرای
 ازان سوی I-²² I, VI-²² ما VI-²¹ نامداران I-²⁰ که فردا I-¹⁹ بایشان K-¹⁸ گنج
 K-²⁵ доб.: و بالین Z-²⁴ I-²⁴ توژ K-²³ جیحون بر آب
 چه افسر نهی بر سرت بر چه ترک * برو بگذرد چنگ و دندان مرگ
 بنیکی بیاید تن آراستن * که نیکی نشاید ز کس خواستن
 وزیشان I, VI-²⁸ K, I, VI-²⁸ دیدار I-²⁷ بود رفتن کار K-²⁷ مجویند از K-²⁶

- چو بشنید زال این¹ سخنه‌های پاک
 2930 بیالود² لب را بخاک سپاه
 بشاه جهان گفت خرم بدی
 که دانست جز³ شاه پیروز و راد⁴
 چو سوگند خوردم بخاک سپاه
 بایرانیان گفت پیروز¹⁰ شاه
 2935 چو من بگذرم زین فرومایه خاک¹²
 بپدرود کردن رخ هر کسی
 یلانرا همه پاک در برگرفت
 همی گفت کاجی¹⁴ من این انجمن
 خروشی بر آمد ز¹⁵ ایران سپاه
 2940 پس پرده‌ها کودکی خرد¹⁶ و زن
 خورشید¹⁸ ناله و آه خاست¹⁹
 بایرانیان آن زمان گفت شاه
 هر آنکس که دارید²³ نام²⁴ و نژاد
 من اکنون روانرا همی پرورم
 2945 نیستم دل اندر سپنجی سرای
- بمیزید انگشت و بر زد² بخاک
 باواز لهراسب را خواند شاه⁴
 همیشه ز تو دور دست⁵ بدی
 که لهراسب دارد ز شاهان نژاد⁸
 لب آلوده شد مشمر آن از گناه⁹
 که پدرود باد این دلفروز گاه¹¹
 شما را بخوایم ز یزدان پاک
 بموسید با¹³ آب مژگان بسی
 بزاری خروشیدن اندر گرفت
 توانستمی برد با خویشتن
 که خورشید بر چرخ گم کرد راه
 بکوی و بازار شد¹⁷ انجمن
 بهر برزنی ماقم²⁰ شاه خاست²¹
 که فردا شما را همینست راه²²
 بدادار خورشید²⁵ باشید شاد²⁶
 که بر نیک نامی مگر²⁷ بگذرم
 بدان تا سروش آمدم رهنمای

K-доб.: 4 بیندود VI- 3 بیالود انگشت خود را VI- و انگشت برزد K- 2 آن VI- 1
 بشاه جهان گفت داستان سام * که بادی بهر جای گسترده کام
 5 چشم-Л, 6 VI- بجز VI- 7 داد K- 8 شاد VI- 9 K, I, VI- 10 I-б. оп.
 بزرگانیش گوهر برافشانند * بشاهی برو آفرین خواندند
 I-далее доб.:
 چو از کار لهراسب پرداخت شاه * ازان پس نگه کرد کار سپاه
 14 K, 13 K-در 12 I-بخاک 11 I-شاه VI- که فردا شما را همینست راه 10 I, K-فرخنده
 بکوه و بیابان VI- و بر I- 17 K, I, VI- و مرد- 18 K, I, VI- از- 15 K, I- کاج VI- باری I-
 که اکنون شما را- 22 K- بود I, VI- 21 I, 20 K- شمعون بود I, VI- 19 I, 18 K, I-доб. و
 دارند K- 23 VI-66. 2942-2943 оп. کنید اندرین پند یک یک نگاه I- جز این نیست راه
 همی- 27 K, I, VI- 26 K- بداد خداوند خرسند باد- 25 I- بداد خداوند- 24 I-فر

- سپاه¹ و درفش و کمر دادیش
 نیامد کسی² بر دل شاه یاد
 ازین⁴ گونه نشنیده‌ام تاجور⁵
 کزین پس نبندیم شاهها میان
 چو لهراسب را کی کند⁸ شهریار⁹
 بدو گفت مشتتاب و قندی مکن
 بجز دود ز¹⁰ آتش نجوید همی
 نه هر کو بدی کرد بیند گهر¹¹
 سزوار شاهوی و زیبای قخت¹²
 که گشت این سخنها¹⁴ بلهراسب راست
 ز کردار نیکی همی بر خورد¹⁵
 خردمند¹⁷ و بینادل و پاک‌دست
 پدید آورد راه یزدان پاک¹⁹
 بدین²⁰ هم بود پاک فرزند اوی
 وزین پند و اندرز²¹ من مگنرید
 همه رنج او پیش من باد گشت
 بدلیش اندر آید ز هر سو هراس
- بجنگ الانان فرستادیش
 ز چندین بزرگان خسرو نژاد
 نژادش ندانم ندیدم هنر³
 خروشی برآمد ز⁶ ایرانیان
 نجویم کس نام⁷ در کارزار
 چو بشنید خسرو ز داستان سخن
 که هر کس که بیداد گوید همی
 که نپسندد از ما بدی دادگر
 که یزدان کسی را کند نیک بخت
 جهان آفرین بر روانم¹³ گواست
 که دارد همی شرم و دین و خرد
 نمیره جهاندار هوشنگ¹⁶ هست
 پی¹⁸ جادوان بگسلاند ز خاک
 زمانه جوان گردد از پند اوی
 بشاهی برو آفرین گسترید
 هر آن کس کز اندرز²² من درگذشت²³
 چنین²⁴ هم ز یزدان²⁵ بود ناسپاس

1 I-доб.: 2 برین-VI 3 دیدم ندانم گهر-I 4 جز او-VI 5 کلاه-VI 6

چو داستان سام این سخنها بگفت * شدند انجمن با سخنگوی جفت
 VI-доб.:

ز بیداد هرگز نگیریم یاد * چو لهراسب را قخت باپست داد
 بپیچد ز بدهای-I¹¹ از-I, VI¹⁰ روزگار-I⁹ برکشد-I, VI⁸ رزم-I, VI⁷ ز-I⁶
 I, VI-доб.¹² پیچد سر از گردش ماه و خور-VI گیتی بسر

که دین [خرد-VI] دارد و شرم و فتر و نژاد * بود راد و بیدار و آزاد و شاد
 وهو-B نمیره پیشین پور اوزرد-II¹⁶ I, VI-б. оп.¹⁵ هنرها-I, VI¹⁴ زبانه-I¹³
 برین-I, VI, K²⁰ I-б. оп.¹⁹ تن-K¹⁸ همان راد-I, VI¹⁷ حافد او شهنج الملک الطاهر
 بیزدان-VI²⁵ چنان-K²⁴ بر گذشت-I²³ که از پند-VI²² با مهر-I, K²¹

- ازان مهتران نام لهراسب مآند
 بمپژن بفرمود تا با کلاه
 2895 چو دیدش جهاندار بر پای جست¹
 فرود آمد از نامور تخت عاج
 بلهراسب بسپرد و کرد آفرین
 همی کرد پدرود آن تخت عاج
 که این تاج نو بر تو فرخنده باد
 2900 سپردم بتو شاهی و تاج⁶ و گنج
 مگردان زبان زین سپس جز بداد
 مکن دیو را آشنا با روان
 خردمند باش و بی آزار باش
 بایرانیان گفت کز بخت اوی
 2905 شکفت اندرو¹¹ مانده ایرانیان
 همی هر کسی در شکفتی مآند
 ازان انجمن¹⁴ زال بر پای خاست
 چنین گفت کای شهریار بلند
 سر بخت¹⁸ آن کسی پر از خاک باد
 2910 که لهراسب را شاه خواند بداد²⁰
 بایران چو آمد بنزد زرسب
- که از دفتر شاه کسی برنخواند
 بیاورد لهراسب را نزد شاه
 برو آفرین کرد و بگشاد دست²
 ز سر بر گرفت آن دلفروز³ تاج⁴
 همه پادشاهی ایران زمین
 برو آفرین کرد و بر تخت و تاج⁵
 جهان سربسر پیش تو بنده باد
 ازان پس که دیدم بسی درد و رنج⁷
 که از داد باشی تو پیروز و شاد⁸
 چو خواهی که بختت بماند جوان
 همیشه روانرا⁹ نگه دار باش
 بمباشید شادان دل از¹⁰ تخت اوی
 برآشفته¹² هر یک چو شیر ژیان
 که لهراسب را شاه بایست خواند¹³
 بگفت آنچ¹⁵ بودش بدل رای¹⁶ راست
 سزد گر کنی خاک را¹⁷ ارجمند
 روان ورا خاک¹⁹ تریاک باد
 ز بیداد هرگز نگیریم یاد²¹
 فرومایه ای دیدمش با یک²² اسب²³

VI-4 بهاگیر (!) I-3 راست VI-2 خاست VI-1

بفرمود تا نامور تخت عاج * بیارند با افسر و طوق و عاج
 VI-8 بر دم درین کار رنج VI-7 ترا پادشاهی و VI-6 ترا تاج شاهی I-6
 I-11 نباشند شادان وز VI-10 زبانرا I-9 که پیوسته از داد باشی تو شاد
 ز پیش یلان VI-14 ز ایرانیان I-13 برآشفته VI-12 فرو
 مراورا همان I-19 تخت VI-18 سزد اگر زان کنی VI-17 راه LI, K, VI-16 آنچه VI-15
 VI-21 بدل این چنین باد بایست راند I-21 بایست خواند I-20 روان ورا زهر VI-20 خاک
 بران انجمن خاک باید نشاند * که لهراسب بر تخت باید نشاند
 22 I-23 دو VI-23 2911-2912 помещены после б. 2914. VI-23

- بدانید کو یادگار منست
مر اورا همه پاک فرمان برید
ز گودرزیان هرک¹ بد پیش رو
چو گودرز بنشست برخاست طوس²⁸⁷⁵
بدو گفت شاهها انوشه بدی³
منم زین بزرگان فریدون نژاد
کمر بستهام پیش ایرانیان
بکوه همان ز جوشن تنم
بکین سیلوشی بران⁴ رزمگاه²⁸⁸⁰
بلاون⁵ سپهرا نکردم⁶ رها
بمازندان⁷ بسته کاومی بود
نکردم سپه را بجایی یله
کنون شاه سیر آمد از تاج و گنج
چه فرمایدم چیست نیروی من²⁸⁸⁵
چنین داد پاسخ بدو⁸ شهریار
همی باشی با کاویانی درفش
بدین مرز⁹ گیتی خراسان تراست
نیشتنند¹⁰ عهدی بران هم نشان¹¹
نهادند بر عهد بر¹² مهر زر²⁸⁹⁰
بدو داد و کردش بسی آفرین
ز¹³ کار بزرگان چو پردخته¹⁴ شد
- بنزد شما زینهار منست
ز گفتار گودرز بر مگذرید
یکی آفرینی بگسترد¹⁵ نو
بشد پیش خسرو زمین داد بوسی
همیشه ز تو دور دست بدی
ز ناماوران¹⁶ تا پیامد قباد
که نگشادم از بند هرگز میان
بخست و همان بود¹⁷ پیراهنم
بدم هر شبی پاسبان سپاه
همی بودم اندر دم ازدها
دگر بند بر گردن طوسی بود
نه از من کسی کرد هرگز گله
همی بگذرد زین¹⁸ سرای سپنج
تو دانی¹⁹ هنرها و آهوی من²⁰
که بیشست رنج تو²¹ از روزگار
تو باشی سپهدار ز زینه کفش
ازین نامداران تن آسان تراست
پیش بزرگان²² گردنکشان²³
یکی طوق ز زین و ز زین کمر
که از تو مبادا دلی پر ز کین²⁴
شهنشاه زان²⁵ رنجهارخته²⁶ شد

I-⁴ (без рифмы) بزی-VI³ آفرین گستریدند-I, VI² آنکه-VI هرکه-I¹
بکردم-I⁸ لادن-T⁷ در آن-VI بدان-I⁶ بخست و نبود انج-I, VI⁵ ز ما فرخان
منشور-I¹² доб. заголовков: چه داند-VI¹¹ بخواهد گذشت از-VI¹⁰ بهاماوران-I, VI⁹
نوشتند-VI, LI¹⁶ سرز-I¹⁵ ازین رنجت-I¹⁴ ورا-VI¹³ دادن کیخسرو طوسی را
I, ²⁰ که بودند گردان لشکر شکن-I¹⁹ که بودند گردان و-VI¹⁸ بدان انجمن-I¹⁷
I-²⁵ ازان-I, VI²⁴ بپردخته-VI²³ چو-VI²² 6. оп. VI²¹ نهاده بقراطی بر-VI²⁰
پادشاهی دادن کیخسرو-I ولی عهد کردن کیخسرو لهراسب را-Л Доб. заголовки: ²⁸ سخته
بلهراسب را (!)

- یکی جام مر هر یکی را گهر² 2855
 بیاراست با شاه گفتار³ راست⁴
 ندیدیم چون تو خداوند تخت
 ز کاوسی تا گاه فرخ نژاد
 بی آزار یک روز نشستهام
 کنون ماند هشت و دگر برگذشت⁶
 بتوران زمین بود بی خورد و هال⁷ 2860
 هم از⁸ چرم نخچیر پیراهنش
 که تیمار او گیو چندی کشید¹⁰
 همو¹¹ چشم دارد بنیکی¹² ز شاه¹³
 که بر گیو بادا هزار آفرین
 دل بدسگالانش پر خار¹⁴ باد
 که روشن روان بادی و¹⁷ تن درست
 نهاد بزرگان¹⁹ و جای²⁰ مهان
 یکی نامه²² از پادشاه²³ بر حریر
 بران نامه²⁵ شاه آفرین کرد یاد
 دل بدسگالانش پر²⁶ دود باد²⁷ 2870
 مبادا که آید ز کردار²⁸ سیر
 بپخشیدشان خلعت¹ و سیم و زر
 جهان دیده گودرز بر پای خاست
 چنین⁵ گفت کای شاه پیروز بخت
 ز گاه منوچهر تا کیقباد
 بپیشی بزرگان کمر بستهام
 نبیره پسر بود هفتاد و هشت
 همان گیو بیدار دل هفت سال
 بدشت اندرون گور بد خوردنش
 بایران رسید آنچه بد⁹ شاه دید
 جهاندار سیر آمد از تاج و گاه
 چنین داد پاسخ که بیشست ازین
 خداوند گیتی ورا یار باد 2865
 کم و بیش ما¹⁵ پاک بر دست¹⁶ تست
 بفرمود تا عهد قم و¹⁸ اصفهان
 نویسد ز مشک و ز عنبر دبیر²¹
 یکی مهر زرین برو²⁴ بر نهاد
 که یزدان ز گودرز خشنود باد
 بایرانینان گفت گیو دلیر

چنین گفت—I³ جام زر نیز تا سر گهر—I² بپخشید با جامه—VI—جامه—I¹
 I—доб.: کای داور داد
 جهانی سراسر بکام تو باد * همیشه بهر جای نام تو باد
 هشت ازان مانند و دیگر گذشت—VI—ماند ازان هشت و دیگر گذشت—I⁶ دگر—I⁵
 همی—I¹¹ شنید—VI¹⁰ آنچه از—VI⁹ همان—I⁸ همی گشت آشفته حال—VI⁷
 I—¹⁴ منشور دادن کیخسرو گودرز را I—доб. заголовок: ز راه—VI¹³ بخوبی—VI¹², I¹²
 I—¹⁷ جمله در دست—VI¹⁶ من—VI¹⁵, I¹⁵ بدسگالش به تیمار—VI بدسگالان پر از خار
 عهد—I²² نبشتند نامه بمشک و عنبر—I²¹ تاج—I²⁰ بزرگی—VI¹⁹ بوم—I¹⁸ و
 VI—б. оп.²⁷ بدسگالش پر از—I²⁶ اپر نام—I²⁵ بران—VI²⁴ عهد کیخسروی—VI²³
 پیکار—VI—گفتار—I²⁸

- سر سنجہ را ناگہ از تن بکند
چو سہراب فرزند کاندلر جهان
بکشت از پی کین کاوسی شاہ
وزان پس کجا رزم کاموس⁴ کرد
2840 ز کردار او چنند رانم سخن
اگر شاہ سیر آمد از تاج و گاہ
چنین داد پاسخ کہ کردار اوی⁸
کہ داند مگر کردگار سپہر
2845 سخنہای او نیست اندر نہفت
بفرمود تا رفت پیشش دبیر
نہشتند¹⁵ عہدی ز شاہ زمین
ز بہر سپہمد گو پیلتن
کہ او¹⁸ باشد اندر جہان پیشرو
2850 ہم اورا بود کشور نیمروز
نہادند بر عہد بر مہر²² زر
بدو داد منشور و کرد آفرین
مہانی کہ با زال سام سوار
- خروش¹ برآمد بابر² بلند³
کسی را نبود از کھان و مہان
ز دردش بگرید ہمی سال و ماہ
بمردی بابر اندر آورد گرد⁵
کہ ہم داستانہا نیاید ببن⁶
چہ ماند بدین شیر دل نیک خواہ⁷
بنزدیک ما رنج و تیمار اوی⁹
نمایند کام¹⁰ و آرام و مہر¹¹
نداند¹² کس اورا بافاق¹³ جفت
بیاورد¹⁴ قرطاس و مشک و عبیر
سرافراز کیخسرو پاک دین¹⁶
ستودہ بمردی¹⁷ بہر انجمن
جہاندار بیدار و سالار¹⁹ گو²⁰
سپہدار پیروز²¹ لشکر فروز
بر آیین کیخسرو دادگر
کہ آباد بادا برستم زمین
برفتند با زیجہا بر²³ کنار

1-خروشی VI 2-برابر I 3-доб.:

چو کاوسی شد سوی ہاماوران * بمستند اورا بمندگران
ابا طوسی و گودرز و با گیورا * دلیران و فرزانه نیورا
تہمتن بشد با سپاہی گران * از ایران و زابل گزیدہ سران
رہا کرد از بند کاوسرا * چو گودرز و ہم گیو و ہم طوسی را
ہمانا شمارش نیاید بن VI- 6 ... ثم ما فعل فی وقعة کاموسی... B- 6. 7. I- 4
چہ بخشد بدان نامور VI- کینہ خواہ I- 7 عہدنامہ کیخسرو رستمرا I- 7
کزویست کین و ازویست مہر VI- 11 داد I- 10 پیکار اوی I- 9 او VI- 8 کینہ خواہ
بآفرین I, VI- 16 نوشتند VI- 17 می آورد و I- 14 در آفاق VI- 13 نہادند VI- 12
بر عہد مہری ز VI- 22 بیدار VI- 21 نو VI- 20 و I, VI- 19 تا VI- 18 ز مردی I- 17
در I- 23

بگیتی ز مرزی که آمدش یاد¹
 که اورا بدان خواسته رنج³ بود
 بدانکه که خسرو شد از گنج⁴ سیر
 همان خیمه و آخور و چارپای⁵
 بسی⁷ جوشن و ترگ و رومی کلاه
 ز یاقوت رخشان دو انگشتی
 که اندر جهان آن⁹ نبودى نهان
 همی دار و جز تخم نیکی مکار
 فراز آمد و تازه شد کام من
 که آمد پراگندن انجمن
 ز درد شهنشاه بریان¹⁰ شدند
 کرا مانی این تاجرا¹² یادگار¹³
 زمین را ببوسید و بر پای جست
 سزد کنارزوها ندارم¹⁴ نهان
 برزم و ببزم¹⁵ و بننگ و نمرد
 رهی¹⁶ دور و فرسنگهای گران
 چو گودرز¹⁸ گردنکش و طوسی را
 بماندردان روی بنهاد¹⁹ تفت
 همان جادوی و²⁰ ازدهای دلیر
 بماندردان شد بنزدیک شاه
 جگرگاه پولاد²¹ غندی و بید

همه باغ و گلشن بگودرز داد
 سلیح تنش هرچ در گنج² بود
 سپردند یکسر بگیو دلیر
 از ایوان و خرگاه و پرده سرای
 2820 فریببرز کاوس را داد⁶ شاه
 یکی طوق روشن تر از مشتری
 نیشته⁸ برو نام شاه جهان
 بمیژن چنین گفت کین یادگار
 بایرانیان گفت هنگام من
 2825 بخواهید چیزی که باید ز من
 همه مهتران زار و گریان شدند
 همی گفت هر کس که ای¹¹ شهریار
 چو بشنید دستان خسرو پرست
 چنین گفت کای شهریار جهان
 2830 تو دانی که رستم بایران چه کرد
 چو کاوس کی شد بماندردان
 چو¹⁷ دیوان بستند کاوس را
 تهمتین چو بشنید تنها برفت
 بیابان و تاریکی و دیو و شیر
 2835 بدان رنج و تیمار ببرید راه
 بدرید پهلوی دیو سپید

سلیحش VI- ایچ در گنج- I² کش آمد بیاد- VI ز ایوانهایی که او کرد یاد- I¹
 2819-2820 VI-66. آخُر چارپای- I⁵ گاه- VI, I⁴ گنج- VI³ همه هر چه رز رنج
 فریببرز- VI⁶ و وهب سراقه و خیمه ودواجه المربوطه عنده لغریبرز بن کیکاوس- B
 با- I¹¹ شهنشه بایران- VI¹⁰ او- VI, I⁹ نوشته- VI, I⁸ یکی- VI⁷ داد با پیل
 نماد- I¹⁴ منشور دادن کیخسرو رستمرا- I¹³ کرا ماند این تاج زو- VI¹² تا- VI
 و VI-دوب. I¹⁸ که- VI¹⁷ زمین- VI¹⁶ برنج- I¹⁵ سزد گر نداریم چیزی- VI
 اولاد- VI- کولاد- I²¹ چه جادو و چه- VI چه جادوزن و- I²⁰ و VI, IV-دوب. I¹⁹

- بدو گفت بنگر بکار¹ جهان
 که هر گنج را روزی آگندنیست³
 2800 نکه کن رباطی که ویران بود
 دگر آبگیری که باشد خراب
 دگر کودکانی که بی مادرند
 دگر آنکش¹⁰ آید¹¹ بچیزی نیاز
 بر ایشان در گنج¹⁴ بسته مدار
 2805 دگر گنج کش نام باد آورست¹⁵
 نکه کن بشهری که ویران شدست
 دگر هر کجا رسم آتشکدست
 سه²⁰ دیگر کسی کو زن باز²¹ ماند
 دگر چاهساری که بی آب گشت
 2810 بدین گنج باد آور²⁴ آباد کن²⁵
 دگر گنج کش خواندندی عروسی
 بگودرز فرمود کاذرا بمغش
 همه جامه‌های تنش²⁸ برشمرد
 همان یاره و طوق کنداوران
 2815 ز³⁰ اسبان بجایی که بودش یله
- چه در آشکار و چه اندر² نهان
 بسختی و روزی⁴ پراگندنیست⁵
 یکی کان بنزدیک ایران بود
 از⁶ ایران وز⁷ رنج افراسیاب
 زنافی که بی شوی⁸ و بی چادرند⁹
 ز هر کسی همی دارد آن¹² رنج راز¹³
 بمغش و بترس از بد روزگار
 پر از افسر و زیور و گوهرست¹⁶
 کنام¹⁷ پلنگان و شیران شدست
 که بی هیربد جای¹⁸ ویران شدست¹⁹
 بروز جوانی درم برفشاند²²
 فراوان برو سالیان برگذشت²³
 درم خوار کن مرگ را یاد کن²⁵
 که آگند²⁸ کاوس در شهر طوس²⁷
 بزال و بگیو و خداوند رخش
 نکه کرد یکسر برستم²⁹ سپرد
 همان جوشن و گرزهای گران
 بطوس سپهبد سپردش³¹ گله

کهن گنج روز پراگندنیست-K³ که با آشکارا چه دارد-K, I, VI² ز کار-K¹
 پراگندنیست-I, VI و روز پس آگندنیست-K⁵ سختی-Л⁴ روز آگندنیست-I, VI
 هر کش-VI¹⁰ بی‌یاورند-I⁹ بی شو-Л⁸ واز-K, I, VI⁷ به-K⁶
 پرافشان در گنج و-VI¹⁴ K-перед этим б. стоит б. 2807. Л, I-باز¹³ او-I¹² آمد
 Л-که نام-VI¹⁷ که پر گوهر و زیور و افسرست-VI¹⁶ نام داد آورست-I¹⁵
 VI-زین باز-I²¹ و-I²⁰ VI-б. оп. VI¹⁹ که بی‌بهره بد جای-K هیرمندست
 I-بران سالیان در گذشت-VI²³ оп. 2809 по 2924) K-113²² کز در آز
 جامه‌پیش او-I, VI²⁸ سوس-I, VI, Б²⁷ بنهاد-VI²⁶ باش-VI²⁵ برین گنج بشتاب و
 سپرد آن-VI³¹ از-VI³⁰ کرد و یکسر بدیشان-I (الی رستم-Б) بی‌یژن-Л²⁹

- 2780 کنون آنچ¹ جستم همه یافتیم
 هر آن کس که در پیش من برد رنج³
 ز کردار⁶ هر کس که دارم⁷ سپاس
 بایرانیان بخشیم این خواسته
 هر آن کس که هست از شما مهتری
 همان بدره¹⁰ و برده و چارپای
 ببخشیم که من راه را ساختم
 شما دست شادی بخوردن¹² برید
 بخواهم که¹⁴ تا زین سرای سپنج
 چو کیخسرو این پندها بر گرفت¹⁵
 یکی گفت کین شاه دیوانه شد
 ندانم پرو بر¹⁸ چه خواهد رسید
 برفتند یکسر گروهها گروه
 غو نای و آوای²⁰ مستان ز دشت
 بمودند یک هفته زین²² گونه شاد
 بهشتم نشست از بر گاه شاه
 چو آمدش رفتن بتنگی²⁷ فراز
 چو بگشاد آن²⁸ گنج²⁹ آباد را
- 2785
 2790
 2795
- ز تـغـت² کیی روی برتافتیم
 ببخشیم بدو هرچ⁴ خواهد ز گنج⁵
 بگویم بیزدان⁸ نیکی شناس
 سلیج و در⁹ گنج آراسته
 ببخشیم بهر مهتری کشوری
 برانديشیم آرم شمارش¹¹ بجای
 وزین تیرگی دل بپرداختم
 بیک هفته ایدر¹³ چمید و چرید
 گذر یابم و دور مانم ز رنج
 بماندند گردان ایران¹⁶ شگفت
 خرد با دلش سخت¹⁷ بیگانه شد
 کجا خواهد این تاج و تخت آرمید
 همه دشت لشکر بد و راغ¹⁹ و کوه
 تو گفתי همی از هوا برگذشت²¹
 کسی را نیامد غم و رنج یاد²³
 ابی²⁴ یاره و گرز²⁵ و ززین²⁶ کلاه
 یکی گنج را در گشادند باز
 وصی³⁰ کرد گودرز³¹ کشواد را

چنان I-⁵ بمانم بدو هرچه K, VI-⁴ رنج برد I-³ بخت VI-² دگر آنکه VI-¹
 ز گردان ازین پیش دارم VI-⁶ دارد L-⁷ ز گردان Z-K-⁸ دان که رنج از پی گنج برد
 K-¹² شمارا K-¹¹ پرده VI-¹⁰ همان I-⁹ و K-⁹ Dob. ز هر گرد و هر مرد VI-⁸
 ازو در I-¹⁶ پندهارا بگفت L-¹⁵ بخواید I, VI-¹⁴ اندر K, I-¹³ و خوردن
 K-²¹ آواز VI-²⁰ غار L-¹⁹ بدو در K-¹⁸ همچو I-¹⁷
 غو نای و آوای رامشگران * شده در هوا از کران تا کران
 بخش کردن گنج L-²³ Dob. زاوین VI-²² 2794. a sam beyt pomeshchen posle b.
 وزو دور I-²⁶ طوق VI-²⁵ ابا VI-²⁴ وصی کردن کیخسرو گودرز را I-²⁴ ولایتها بایرانیان
 گشاد آن در گنج و VI-²⁹ در L-²⁸ چو تنگ آمدش گاه رفتن VI-²⁷ تاج و کمر با
 و. و Dob. VI-³¹ ودی (!) VI-³⁰

نهاده همه چهر بر چشم شاه
 باآواز گفت آن زمان شهریار
 هران کس که دارد راه⁴ و خرد
 همه⁵ رفتنی‌ایم و گیتی سپنج
 2770 ز هر دست خوبی فراز آوریم⁸
 کنون گاو آن زیر چرم¹¹ اندرست
 بترسید یکسر ز یزدان پاک
 که این روز بر ما همی¹⁵ بگذرد
 ز هوشنگ و جمشید و کاوس¹⁷ شاه
 2775 جز از نام از ایشان¹⁸ بگیتی نماند
 از¹⁹ ایشان بسی ناسپاسان²⁰ بدند²¹
 چو ایشان همان²⁴ من یکی بندهام
 بکوشیدم و رنج بر دم بسی
 کنون جان و دل زین سرای سپنج

بدان تا چه گوید ز کار¹ سپاه²
 که ای نامداران به روزگار³
 بدانید کین نیک و بد بگذرد
 چرا باید این درد و اندوه⁶ و رنج⁷
 بدشمن بمانیم⁹ و خود بگذریم¹⁰
 که پاداش¹² و پادافره¹³ دیگرست
 مباشید ایمن بدین تیره¹⁴ خاک
 زمانه دم هر کسی¹⁶ بشمرد
 که بودند با فرّ و تخت و کلاه
 کسی نامه رفتگان بر نخواند
 بفرجام زان بد²² هراسان بدند²³
 و گر چند²⁵ با²⁶ رنج کوشندهام
 ندیدم²⁷ که ای در بماند²⁸ کسی
 بکنم سر آوردم²⁹ این³⁰ درد و رنج

ثم أشار عليه بأن يبرز مع: 2750—2765 Б—содержание бб. 2750—2765 передает так: 1 VI—زهر 2 B—содержание бб. 2750—2765 передает так: 3 I—جانب الآخر طوس و جودرز و رهام و سابور و جرجین قد طأطأوا الأعناق مطرقين وصیت کردن کیخسرو—VI پند دادن کیخسرو ایرانیانرا—II Доб. заголовки: II—ایرانیانرا 4 K—رای VI—(!) 5 VI—همین 6 VI—оп. 7 II—б. оп.; 8 VI—آورید 9 VI—پاداشن K—13 оп. و—II 12 گاو رختم بچرم—VI, I کار و بختم بچرم—K 11 بگذرید—VI 10 شادان بدین توده—VI درین تیره—I شاد اندرین—K 14 مرا در دل اندیشه—VI و بهر ز هوشنگ رد تا—VI, I, K 17 دم ما همی—VI, I, K 16 که این روز بر هر کسی—VI, I, K 15 ازان—K 22 شدند—VI, I 21 پاسبانان—K 20 وز—I 19 بجز نام ایشان—VI, K 18 بکاوس—K 25 همی—VI 24 VI—б. переставлен со след. б. 23 I, VI—شدند 23 I, VI—بفرجام بدهم—VI پس از—I 30 بر آوردم—I 29 نماند—VI, I 28 بدیدم—VI, I 27 بی—II 26 اگرچند

که مبادی را جدایی نبود¹ آرزوی² سخنهای دستان چو بشنید شاه
 بیازید و بگرفت دستش بدست بدانست کو این⁵ سخن جز به مهر
 چنین گفت پس شاه با زال زر 2750 تو و رستم و طوس و گودرز و گیو
 سراپرده از شهر بیرون برید ز خرگاه وز¹⁰ خیمه چندانک¹¹ هست
 درفش بزرگان و پیل و سپاه چنان کرد رستم که خسرو بگفت 2755
 بهامون کشیدند ایرانیان سپید و سیاه و بنفش و کبود
 میان اندرون کاویانی درفش سراپرده زال نزدیک شاه
 بدست چپش رستم پهلوان 2760 پیمیش اندرون¹⁸ طوس و گودرز و گیو
 پس پشت او بیژن²⁰ و گسته هم شهنشاه بر تخت زرین نشست
 بیک دست او²¹ زال و رستم بهم بدست دگر طوس و گودرز و گیو 2765

زان K—⁵ ز جای K—⁴ VI—этот и след. бб. оп. ³ K—آرزو K—² بود I—¹
 بیرون شدن شاه کیخسرو از شهر ⁷ K—доб. заголовок: ⁶ K, VI—آن VI—
 L—порядок ⁹ آنکه VI—هرکه K, I—⁸ و بخش کردن ولایتها و خواستها بر بزرگان ایران
 بزمگاه K, VI—¹² چندانکه VI—¹¹ واز K, I—¹⁰ و نیو VI—^{66:} 2751, 2754, 2753 и 2752;
 I—порядок бб.: ¹⁶ K, VI—обратный порядок мисра. ¹⁵ K, VI—¹⁴ L—66. 2755—2757 оп. ¹³ VI—در
 چو I—گردان K—¹⁹ اندریش VI—¹⁸ L—6. оп. ¹⁷ 2753, 2756, 2757, 2755, 2754 и 2758.
 بد I—²¹ رستم و VI—²⁰ چو گرگین و خراد و رهام و VI—گرگین و فرهاد و شاپور
 دگر نامداران و شیران VI—²³ L—6. оп. ²² I—گرگین

- 2730 ازان بُد کز ایران ندیدم سوار
که تنها بر او³ بجنگ آمدی
کسی را کجا فرّ یزدان نبود⁵
همه خاک⁸ بودی بجنگ پشنگ⁹
بدین پنج هفته که من روز و شب
بدان تا جهاندار یزدان پاک
شدم سیر زین¹⁵ لشکر و تاج و تخت
تو ای پیر بیدار¹⁷ دستان سام
بتازی و کژی بگشتم¹⁸ ز راه
ندانم¹⁹ که باد افره²⁰ ایزدی
چو دستان شنید این سخن خیره شد²³
خروشان شد از شاه²⁷ و بر پای خاست²⁸
ز من بود تیزی و نابخردی
سزد گر بمخشی گناه مرا
مرا سالیان شد فزون از شمار³³
2745 ز شاهان ندیدم کزین گونه راه
- نه اسب افگنی¹ از در کارزار²
چو رفتی برزمش⁴ درنگ آمدی
وگر اختر نیک⁶ خندان نبود⁷
از ایران بدین¹⁰ سان شدم تیز جنگ¹¹
همی بافرین برگشادم¹² دو لب
رهاند مرا زین غم¹³ تیره خاک¹⁴
سبک بار گشتیم¹⁶ و بستیم رخت
مرا دیو گویی که بنهاد دام
روان گشته بی مایه و دل تباه
کجا یابم²¹ روزگار بدی²²
همی²⁴ چشمش²⁵ از روی او تیره شد²⁶
چنین²⁹ گفت کای داور داد و راست³⁰
توی پاک³¹ فرزانه ایزدی
اگر دیو گم کرد راه مرا³²
کمر بستهام پیش هر شهریار
بجستی³⁴ ز دادار خورشید و ماه³⁵

بود VI-⁵ بر او I-⁴ مر او VI-³ VI-⁶ ب. VI-² باسب افگنی I-¹
باشد مر او بجنگ VI-⁹ همی خوار I-⁸ خندان بود VI-⁷ اخترش نیز VI-⁶ I-⁵
VI-¹⁴ و I-¹³ برگشایم VI-¹² من بجنگ I-¹¹ K, I-¹⁰ بران VI-⁹ بدن I-⁸ ازان K-⁷
I-¹⁸ فرخنده I-¹⁷ سبک باز گشتیم I-¹⁶ I, VI-¹⁵ ازین K, I, VI-¹⁴ از غم و بیم و پاک
پوزش خواستن: I-²² I-²¹ K, I-²⁰ با فرّه K, I-¹⁹ بدانم K-¹⁸ نگشتم
VI-²⁷ گشت I-²⁶ دو چشمش هم VI-²⁵ همه K, I-²⁴ کشت I-²³ زال کیخسرو را
و I, VI-³¹ شاه یزدان پرست K, I, VI-³⁰ بدو VI-²⁹ جست K, I, VI-²⁸ تخت
K, I, VI-³⁵ که جستی VI-³⁴ هزار VI-³³ K-³² обратный порядок мисра.

کنون گشت کیخسرو آموزگار * کزو دور بادا بد روزگار
نخواهم که باشم ز خسرو جدا * خرد باد بر تیره جانم گوا
فروست ازان گنج و کردار شاه * بایران بنزدیک هر کینه خواه

- بیمزدان گراید همی جان من
بدید آن جهانرا³ دل روشنم
بزال آنگهی گفت قندی مکن
نخست آنک⁵ گفتی ز توران نژاد
2715 جهاندار¹⁰ پور سیاوش منم
نمیر⁹ جهاندار کاوس کی
بمادر هم از تخم افراسیاب
نمیر⁹ فریدون و پور پشنگ
که شیران ایران¹⁷ بدریای آب¹⁸
2720 دگر آنک²⁰ کاوس صندوق ساخت
چنان دان که اندر فزونی منشی
کنون من چو کین پدر خواستم
بکشتم کسی را کزو بود کین
بگیتی مرا نیز کاری نماند
2725 هر آنکه²² که اندیشه گردد دراز
چو کاوس و جمشید باشم براه
چو ضحاک ناپاک و تور دلیر
بترسم که چون روز نخ²⁷ بر کشد²⁸
دگر آنک³⁰ گفتی که با شیده جنگ
- که آن دیدم از رنج¹ درمان من²
خرد شد ز بدهای او⁴ جوشنم
بر اندازه باید که رانی سخن
خردمند و⁶ بیدار⁷ هرگز⁸ نژاد⁹
ز تخم کین راد¹¹ و با هشی منم¹²
دلفروز و¹³ با¹⁴ دانش و نیک پی¹⁵
که با خشم او گم شدی خورد و خواب
ازین گوهران چنین¹⁶ نیست ننگ
نشستی تن¹⁹ از بیم افراسیاب
سر از پادشاهی همی بر فراخت
نسازند بر پادشا سرزنش
جهانرا بپیروزی آراستم
وزو جور و بیداد بد بر زمین
ز بد گوهران یادگاری²¹ نماند
ز شادی²³ و از دولت دیرپاز²⁴
چو ایشان²⁵ ز من²⁶ گم شود پایگاه
که از جور ایشان جهان گشت سیر
چو ایشان مرا سوی²⁹ دوزخ کشد
بیاراستی³¹ چون دلاور پلنگ³²

خرد بر- VI-⁴ جهاندار- VI-³ پرستش خداراست پیمان من- VI-² و K-¹ доб.
:бб.порядок Л-⁹ هر کس- I-⁸ هشیار- VI-⁷ و K-⁶ آنکه- VI-⁵ بدیها شده
VI-¹¹ و I-¹⁰ доб. میاد- VI-⁹ Б- соответствует тексту; 2713, 2716, 2717, 2714, 2715, 2718;
K,¹⁴ و- Л¹³ خامشی منم- VI- شاه رویین تنم- I- شاه روشن تنم- K¹² زاد
شیر ژبان خود- K¹⁷ گوهر اکنون مرا- VI- خود مرا- I¹⁶ б. оп. I-¹⁵ پر- VI-
شهرداری- K, I, VI-²¹ آنکه- VI-²⁰ سر- I¹⁹ ز جیعون بغواب- VI- ز دریای آب- I¹⁸
دیر باز- VI- همی گشت باید سوی خاک باز- I²⁴ ز شاهی- K, VI-²³ هر آنکس- VI-²²
مرا- VI-²⁹ [بر-بخ- I] بر-بخ کشد- K, I-²⁸ یخ- IV²⁷ ورا- VI-²⁶ ز ایشان- K²⁵
ننگ- VI-³² بر آراستی- K, I-³¹ آنکه- VI-³⁰ همچو ایشان به

نخوانند ازین پس² ترا نیز شاه
که اویست بر نیک و بد رهنمای
بآهرمن بدکنش⁵ بگروی⁶
نه اورنگ شاهی نه تاج و نه تخت
پپاکى بماناد مغزت بجای
یلان برگشادند یکسر سخن
نباید در راستی را نهفت
زمانی بیاسود و اندر شמיד¹³
بمردی بی اندازه پیموده¹⁶ سال
جهاندار نپسندد¹⁸ این بد ز من
ز درد وی آید بایران²⁰ گزند
همانا فزون آید از²⁴ گنج اوی²⁵
نبید خواب و خوردن²⁷ بداندیشی را
دلت را³⁰ بگفتار تو³¹ نشکنیم³²
که ای سرفرازان پیروز³⁴ بخت
که بیدار³⁶ بگشاد پیش³⁷ رمه
که من دورم از راه و³⁹ فرمان دیو

بمانی پر از درد و دل¹ پر گناه
 بی‌زدان پناه و بی‌زدان گرای
 گر این پند من یک بیک³ نشنوی⁴
 بماندت درد⁷ و نماندت بخت
 خرد باد جان⁸ ترا رهنمای⁹
 سخنهای دستان چو آمد بین
 که ما هم بر آنیم¹⁰ کین پیر¹¹ گفت
 چو کیخسرو آن گفت¹² ایشان شنید
 پر اندیشه¹⁴ گفت ای¹⁵ جهان‌دیده زال
 اگر سرد گویمت¹⁷ بر انجمن
 دگر آنک¹⁹ رستم شود دردمند
 دگر آنک²¹ گر بشمیری²² رنج اوی²³
 سپر کرد²⁶ پیشم تن خویش را
 همان پاسخت را²⁸ بخوبی کنیم²⁹
 چنین گفت زان پس³³ باآواز سخت
 سخنهای دستان³⁵ شنیدم همه
 بدارنده یزدان³⁸ گیهان خدیو

بدان-I⁵ بشنوی-K⁴ سر بسر-I, K, VI³ نخواند کسی مر-VI² قن-I, K, VI¹
и доб.: رهنمون-I⁹ مغز-VI⁸ نمادست فتر-VI⁷ نگروی-K⁶ اهرمن همچو خم
ده راهی درازست پیش اندرون. خردمند بادی و پیروز رای
доб. заголовок: نیاسود و دم در کشید-VI¹³ آواز-VI¹² گرد-I¹¹ برینیم-K¹⁰
باندازه بشمرده-K¹⁶ این-I¹⁵ باندیشه-I, K, VI¹⁴ پاسخ دادن کیخسرو زال را
VI²² آنکه-VI²¹ بر ایران-VI²⁰ آنکه-VI¹⁹ بندگان (!)-VI¹⁸ گویش-I, K¹⁷
او-Л, K, VI²⁵ فزون باشد [آید-K] از نامور-I, K, VI²⁴ او-Л, K, VI²³ بشنوی
K, I, VI²⁹ همه پاسخ تو-VI²⁸ پاسخ او-I پاسخش را-K²⁸ خورد-I²⁷ کرده-K, I²⁶
I-نشکنم-K, VI³² بگفتارها-I³¹ بد-K³¹ دل تو-VI³⁰ دل او-K, I³⁰ کنم
همه پاسخ او بچربی کنم * دل او بگفتارها نشکنم
سخنها شمارا-K³⁵ بیدار-I³⁴ پس آنگاه گفتش-VI³³ خسرو-I ازان پس-K³³
оп. و-Л³⁹ دارای-VI³⁸ که برخواند آنرا بییش-I³⁷ امروز-VI³⁶

بدان¹ پر بسی پندها دادمش
 بسی پند بشنید و سودی² نکرد
 چو بر شد نگون اندر آمد بـخاک
 بیامد بیزدان شده ناسپاسی
 2680 تو رفتی و شمشیر زن صد هزار
 چو شیر ژیان ساختی³ رزمرا
 ز پیش سپه تیز رفتی⁴ بجنگ
 گر اورا بدی بر تو بر دست یاب
 زن و کودکی خرد⁵ ایرانیان
 2685 ترا ایزد از دست او رسته کرد
 بکشتی کسی را که زو بد⁶ هراسی
 چو گفتم که⁷ هنگام آرام بود⁸
 بایران⁹ کنون کار دشوارتر
 که تو¹⁰ برنوشتی¹¹ ره ایزدی
 2690 ازین بد¹² نباشد تننت سودمند
 گر این باشد ای شاه سامان¹³ تو
 پیشیمانی آید ترا زین سخن
 وگر نیز¹⁴ جویی چنین کار¹⁵ دیو

همین تلخ گفتار بگشادمش¹⁶
 ازو باز گشتم پر از داغ و درد¹⁷
 بـبخشود بر جانـش یزدان¹⁸ پاک
 سری پر ز گرد¹⁹ و دلی پر هراس
 زره دار بـا گـرز²⁰ گـاوسـار
 بیاراستی دشت²¹ خوارزمرا
 پیاده²² شدی پس بجنگ²³ پیشنگ
 بایران کشیدی رد افراسیاب
 بمردی بکین کس نیستی²⁴ میان
 بـبخشود و رای تو پیوسته کرد
 بدادار دارنده بد²⁵ ناسپاسی
 گه بخشش و پوشش و²⁶ جام بود²⁷
 فزونتر بدی²⁸ دل پر آزارتر
 بکزی گذشتی²⁹ و راه بدی
 نیاید جهان آفرین را³⁰ پسند
 نگردد کسی گرد پیمان³¹ تو
 براندیشی و فرمان دیوان مکن
 بمرّد ز تو فر³² کیهان خدیو

دل پر VI-⁴ دادیم و سودی VI-² سودش I-³ K, I-¹ بران
 رزم VI-⁸ ساخته K, I, VI-⁷ کین I-⁶ بروی جهانبان VI-⁵ (метр нарушен).
 و K-¹² доб. در نبرد VI-¹¹ پیش جنگی K, I-¹¹ بپازی I-¹⁰ بآورد شیده برفتی K-⁹
 نرستی ز-^{VI} نرستی نیستی بکین کس I-¹ نبردی که بستی بکینه K-¹³ از. I-¹³ доб.
 و K-¹⁸ شد VI-¹⁷ گفتیم I-¹⁶ شد K-¹⁵ که بد زو K-¹⁴ چنگال آن بدنشان
 I, VI-²¹ بر ایران VI-²⁰ K, کویش و کام شد VI-¹⁹ گه پوشش و کویش و دام بود I-¹⁹
 K, I, رسیدی I-²⁴ در نوشتی VI-²³ کنون K, I-²² فزونتر بدین [برین VI-²¹]
 VI-²⁹ فرمان K, I, VI-²⁸ پیمان VI-²⁷ جهان آفرین را نباید VI-²⁶ پس VI-²⁵
 راه I-³¹ همی راه VI-³⁰ K, I-³⁰ راه ز آنکه

غمی شد دل ایرانیان را¹ ز شاه
چو بشنید زال این سخن بردمید
بایرانیان گفت کین رای نیست
که تا من بمستم کمر بر میان
2660 ز شاهان ندیدم کسی کین² بگفت
نباید بدین بود⁴ همداستان
مگر دیو با او هم آواز گشت
فریدون و هوشنگ یزدان پرست
بگویم بدو من همه راستی
2665 چنین یافت پاسخ ز⁸ ایرانیان
همه با تو ایم آنچ⁹ گویی بشاه
شنید این سخن زال¹¹ بر پای خاست
ز پیر جهان دیده بشنو سخن
که گفتار تلخست با راستی
2670 نشاید¹⁸ که آزار گیری ز من
بتوران زمین²⁰ زادی²¹ از مادرت
ز یک سو نپیره²² رد افراسیاب
چو کاوس دژخیم²⁴ دیگر نیا
ز خاور ورا بود تا²⁶ باخت
2675 همی خواست کز آسمان بگذرد

همه خیره گشتند و گم کرده راه
یکی باد سرد از جگر بر کشید
خرد را بمغز اندرش جای نیست
پرستندهم پیش تخت کین
چو او³ گفت مارا نباید نهفت
که او هیچ راند چنین داستان⁵
که از راه یزدان سرش باز گشت
نبردند هرگز بدین کار⁶ دست
گر آید بجان⁷ اندرون کاستی
کزین سان سخن کس نگفت از کین
مبادا که او گم کند رسم و راه¹⁰
چنین گفت کای خسرو¹² داد و¹³ راست¹⁴
چو کژ آورد¹⁵ رای پاسخ¹⁸ مکن
ببندد بتلخی در¹⁷ کاستی
برین¹⁹ راستی پیش این انجمن
همانجا بد آرام و آبشخورت²²
که جز جادوی را²³ ندیدی بخواب
پر از رنگ²⁵ رخ دل پر از کیمیا
بزرگی و شاهی و تاج و کمر
همه²⁷ گردش اختران بشمرد

VI-⁵ بدن هیچ I- بدن پیش K-⁴ چنو- I-³ که این کس I-² پهلوانان I-¹
VI-⁹ از K, I, VI-⁸ گر آرد بکار VI-⁷ بدین شاخ هرگز نبردند I- شاخ K-⁶ б. оп.
Перед б. доб.¹⁴ و I, VI-¹³ داور I-¹² سخنها و VI-¹¹ راه و گاه K-¹⁰ آنچه
VI-¹⁵ سرزنش کردن زال کیخسرو را I- پند دادن زال سام کیخسرو را I-
заголовки: Л-¹⁵ نباید K, I, VI-¹⁸ نمند ز تلخی در VI- دم I-¹⁷ [و I- فرمان I, VI-¹⁶ آورم
جادویی- I, VI-²³ K, I-²² I- б. переставлен со след. б. داری K-²¹ ز می I-²⁰ ازین I, VI-
برو تا در VI-²⁶ I- پر از رنگ- K, VI-²⁵ بدخیم K, I-²⁴ جادویی را VI- شب
همان VI- دگر K-²⁷

سپاهی که دیدند گوپال او¹ بسی جنگ ناکرده بگریختند
 بپیش نیاکان من کینه خوا⁵ و گر⁷ نام و⁸ رنج تو گیرم بیاد⁹
 ز گفتار چرب ار¹¹ پژوهش کنم¹² 2645
 دگر هرچ¹³ پرسیدی از کار من
 بیزدان یکی آرزو¹⁵ داشتم
 کنون پنج هفتست تا من بپای
 که بخشد¹⁷ گذشته گناه مرا
 برد مر مرا زین سپنجی سرای¹⁹ 2650
 نماند²¹ کزین راستی بگذرم
 کنون یافتم هرچ²³ جستم ز²⁴ کام
 سحرگه مرا چشم بخنود²⁶ دوش
 که بر ساز آمد گه رفتنت
 کنون بارگاه²⁷ من آمد بسر 2655

سر ترک و برز و فر و یال او² همه³ دشت تیر⁴ و کمان ریختند
 چو دستور فرخ نماینده راه⁶ بماند سخن تازه¹⁰ تا صد نژاد
 ترا این ستایش نکوهش کنم¹²
 ز نسا دادن بار و آزار من¹⁴
 جهانرا همه¹⁶ خوار بگذاشتم
 همی خواهم از داور رهنمای
 درخشان کند تیره گاه¹⁸ مرا
 بود در همه نیکوی رهنمای²⁰
 چو شاهان پیشین بپیچد سرم²²
 بپاید پس پیچید کآمد²⁵ خرام
 ز یزدان بپامد خجسته سروش
 سر آمد نژندی و ناخفتنت
 غم لشکر و تاج و تخت و کمر²⁸

سر و مغفر و پیل فشی پای او- I سر و مغز آن پیل فشی یال او- K² او- I¹
 بر بپای- I⁵ گرز- VI⁴ درو- I³ سر و پای و سفت (?) و پر و بال او- VI (без рифмы);
 باز- VI¹⁰ گیریم یاد- K⁹ و- VI, K, I⁸ اگر- K, I, VI⁷ فرخنده رهنمای- I⁶
 بود- K, I, VI¹² ز گفتارها چون- VI¹³ ز کردار خوب ار- I خوب ار- K¹¹
 هرچه¹⁴ K- доб.: 2645

بگویم ترا این سخن سربسر * بدان تا بدانی همه در بدر
 بیفروزد این- I ماه- K¹⁸ ببخشد- VI¹⁷ ازان- VI همی- K, I¹⁶ آرزوی- I¹⁵
 نماند ز من در جهان [بماید بگیتی- K, VI²⁰ سرای سپنج- K, I, VI¹⁹ راه- VI تیره ماه
 VI- б. оп.;²² نباید- VI²¹ نماند بمن درد و تیمار و رنج- I مرا- VI] درد و رنج
 وأسأله أن يغفر ما سلف من ذنبی وینور قلبی وینقلنی من هذه الدنيا الغرارة الی- B
 جواره الکریم قبل أن أعدل عن سنن السداد ویزیعنی الشیطان عن لقم الرشاد مثل من
 VI-²⁷ نغنود- VI²⁶ کآید- VI راه- I²⁵ به- K²⁴ هرچه- K, VI²³ سبق من الملوك
 گنج و تاج و گهر- VI²⁸ روزگار

- چه مهتر¹ که پای ترا خاک نیست
یکی ناسزا آگهی یافتم
ستاره شناسان و کنداوران⁵
ز قنوج وز⁸ دنور⁹ و مرغ و مای
بدان تا بجویند راز سپهر
2625 از ایران کس آمد که پیروز شاه
نه بردارد از پیش سالار بار
من¹⁵ از درد ایرانیان چون عقاب
بدان تا بپرسم ز¹⁸ شاه جهان
2630 بسه چیز هر کار نیکو شود
بگنج و برنج و بمردان مرد
چهارم بیزدان ستایش¹⁹ کنیم²⁰
که اویست فریادرس بنده را
بدرویش بخشیم²³ بسیار چیز
2635 بدان تا روان تو روشن کند
چو بشنید خسرو ز دستان سخن
بدو گفت کای پیر پاکیزه مغز
ز گاه منوچهر تا این زمان
همان نامور رستم پیلتن
2640 سپاوش را²⁷ پرورانده²⁸ اوست²⁹
چه² زهر آنک³ نام تو تریاک نیست
بدان آگهی⁴ تیز بشتافتم
ز هر کشوری آنک⁶ دیدم سران⁷
برفتند با زیج هندی¹⁰ ز جای
کز ایران چرا پاک¹¹ ببرید مهر
بفرمود تا پرد¹² بارگاه
بپوشد ز ما چهر¹³ شهریار¹⁴
همی تاختم همچو کشتی بر آب
ز چیزی که دارد همی در نهان
همان¹⁷ تخت شاهی بی آهو شود
بجز این نشاید همی کار کرد¹⁸
شب و روز او را نیایش²¹ کنیم²²
همو باز دارد گراینده را
اگر²⁴ چند چیز²⁵ ارجمندست نیز
خرد پیش مغز تو جوشن کند
یکی دانشی پاسخ²⁶ افگند بن
همه رای و گفتارهای تو نغز
نه ای جز بی آزار و نیکی گمان
ستون کین نازش انجمن
بد و نیکوهای رساننده³⁰ اوست³¹

VI-⁶ نام آوران- VI-⁵ چو خیره شدم- VI-⁴ آنکه- VI-³ به- I-² بهتر- I-¹
VI-¹¹ I, VI-¹⁰ رومی- VI-⁹ دنبر- K, I, VI-⁸ دور- I-⁷ و از- I-⁶ آنک بد مهتران- K-⁵ هر که
وزان- I, VI-¹⁷ که- I-¹⁶ پس- I-¹⁵ شاهوار- I-¹⁴ چهر خود- VI-¹³ باره- I-¹² شاه
VI-¹¹ جز این نیست آیین ننگ و نبرد- I-¹⁰ جز این نیست آیین مردان مرد- K-⁹
کنم- I-²² ستایش- VI-²¹ کنم- I-²⁰ نیایش- VI-¹⁹ بتر (?) نیز نیکو همه کار کرد
K, VI-²⁷ یکی پاسخ دیگر- I-²⁶ نیز- K-²⁵ وگر- VI-²⁴ بخشید- VI-²³
بود- K, I-³¹ رسانیده- K, I, VI-³⁰ بود- K, I-²⁹ پرورانیده- K, I, VI-²⁸ سپاوش را

- 2605 بکوشیم و بسیار¹ پندش دهیم
وزان پس هر آنکس که آمد براه⁴
هم آنگه ز در پرده⁷ برداشتند
چو دستان و چون رستم پیلتن
چو گرگین و چون بیژن و گسته‌هم
2610 شهنشاه چون روی ایشان بدید
پر اندیشه از تخت بر پای خاست¹⁴
ز داندگان هرک¹⁶ بد زابلی
یکایک¹⁹ پرسید و بنواختشان
همان نیز ز²¹ ایرانیان هرک²² بود
2615 برو آفرین کرد بسیار زال
ز گاه منوچهر تا کیقباد
همان زو²⁷ طهماسب و کاوس کی
سیاوش مرا خود چو فرزند²⁸ بود
ندیدم کسی را بدین بخردی
2620 پیروزی و مردی و مهر³⁰ و رای³¹
- بپند² اختر³ سودمندش دهیم
برفتند پویان⁵ سوی⁶ بارگاه
بر اندازه‌شان شاد⁸ گذاشتند
چو طوس و چو گودرز و آن⁹ انجمن
هر آنکس که رفتند¹⁰ گردان بهم¹¹
بپرده¹² در آوای¹³ رستم شنید
چنان پشت خمیده را کرد راست¹⁵
ز قنوج و ز¹⁷ دنبر و کابلی¹⁸
برسم مهی پایگه²⁰ ساختشان
باندازه‌شان²³ پایگه برفزود
که شادان بدی²⁴ تا بود ماه و سال
ازان²⁵ نامداران که داریم یاد²⁶
بزرگان و شاهان فرخنده پی
که با فر و با برز و اورند بود
بدین برز²⁹ و این فره ایزدی
که شاهیست بادا همیشه بجای³²

ز راه - K, I - ⁴ بنیک اختری - VI ³ بلند - Л - ² بگوئیم بسیار و - K, I, VI - ¹
و چون - VI - ⁹ یلانرا بر شاه - K - ⁸ در بار - VI - ⁷ بدان - VI - ⁶ هر کسی - Л - ⁵
K, ¹⁴ آواز - K, VI - ¹³ ز پرده - K, I - ¹² بودند از پیش و کم - VI - ¹¹ رفتی ز - K, I - ¹⁰
پرسیدش از راه و پرسید (?) - VI پرسید بر پای و بمسود دست - K, I - ¹⁵ جست - I, VI - ¹⁶
I - ¹⁹ و وز نیر (!) کابلی - VI - ¹⁸ و از - K, I - ¹⁷ هرچه I - هرکه - K, VI - ¹⁶ دست
K, I, ²³ هرکه - K, I, VI - ²² оп. (метр нарушен). I - از - K, VI - ²¹ جایگه - K, I - ²⁰ ز کابل
زاو (!) - VI - ²⁷ دارم بیاد - VI - ²⁶ و زان - VI - ²⁵ بزی - K, I, VI - ²⁴ بر اندازه‌شان - VI - ²³
که بادی همیشه تو پیروز و - K - ³² داد - K - ³¹ فر - VI - ³⁰ نام - I, VI - ²⁹ پیوند - VI - ²⁸
K, I - ³² شاد

بگشتی همه روی گیتی بداد * بباز آمدن باز [باد - I] پیروز و شاد
VI - ³² دوب.

همه روی گیتی بگشتی بداد * شود بر همه کام پیروز و شاد

یکی جامه ناپسوده بدست²
جهان دار بی‌پاره و گرز⁴ و قاج⁵
رسیدند بی‌کام⁷ دل⁸ پر ز غم
همه داغ‌دل پیش⁹ بشتافتند
همان موبدان فراوان هنر
پذیره شدند را بیماراست¹¹ اسب
همه¹² نامداران زرینه کفش¹³
سرشکشی ز مژگان برخ بر چکید¹⁴
ز خسرو همه دل پر از داغ و درد
بگفتار¹⁵ ابلیس گم کرد راه
شب و روز او را ندیدست کس
گشایند و پویم و یابیم راه¹⁷
که دیدی تو شاداب¹⁹ و روشن روان
گرفته گل سرخ²⁰ رنگ بهی
چرا پژمرید آن چو گلبرگ روی
وگر شاهرا ز²² اختر آمد زیان
که باشد²³ که شاه آمد²⁴ از گاه سیر
گاهی خوشی و گه نژندی بود
که از غم شود جان خرم دژم

بپامد بر تخت¹ شاهی نشست
پوشید و³ بنشست بر تخت عاج
سر هفته را⁶ زال و رستم بهم
چو ایرانیان آگهی یافتند
چو رستم پدید آمد و زال زر 2590
هر آنکس¹⁰ که بود از نژاد زرسب
همان طوسی با کاویانی درفش
چو گودرز پیش تهمتن رسید
سپاهی همی رفت رخساره زرد
بگفتند با زال و رستم که شاه 2595
همه بارگاهش سپاهست¹⁶ و بی
ازین هفته تا آن در بارگاه
جز آنست¹⁸ کیخسرو ای پهلوان
شده کوژ بالای سرو سہی
ندانم چه چشم بد آمد بروی²¹ 2600
مگر تیره شد بخت ایرانیان
بدیشان چنین گفت زال دلیر
درستی و هم دردمندی²⁵ بود
شما دل مدارید چندین بغم

طوق — K, I, VI — 4. VI — 3. I, VI — 2. سر تخت — I — بران تخت — K — 1.
پس هفته ای — I — پسین هفته را — K — 6. آمدن زال و رستم بنزدیک کیخسرو: I — 5.
همانکس — VI — 10. تیز — VI — 9. از بهر او — VI — 8. و K, I — 7. پس از هفته را — VI —
— B — содержание бб. 2592 — 14. Л — бб. 2592 — 2593 оп. — 13. همان — VI — 12. برانگیخت — I, VI — 11.
— VI — 16. بفرمان — VI — 15. ولما لقی طوسی رستم أجهش الیه بالبعاء... 2593 передает так:
تواش — VI — شادان — K, I — 19. چنان نیست — VI — نه آنست — K — 18. K — 6. оп. — 17. سپاهست
ابا — VI — 25. آید — K, I — 24. شاید — VI — 23. K — 22. ز — K — 21. بدوی — K — 21. (!) و VI — 20. شادو
دردمندی

- ز من نیکوی گر پذیرفت¹ و زشت
چنین پنج هفته خروشان بپای
شب تیره از رنج نغنونود شاه 2570
بغفت او و روشن روانش نغفت
چنان دید در خواب کو را بگوش
که ای شاه نیک اختر و⁶ نیک بخت
اگر زین جهان تیز بشتافتی
بهمسایگی داور پاک جای¹¹ 2575
چو بخشی بارزانیان بخش¹⁴ گنج
توانگر شوی گر تو¹⁶ درویش را
کسی گردد ایمن ز چنگ¹⁹ بلا
هر آنکس که از بهر تو رنج برد
چو بخشی²² بارزانیان بخش²³ چیز 2580
سر تخت را پادشاهی گزین
چو گیتی ببخشی میاسای هیچ
چو بیدار شد رنج دیده ز خواب
همی بود گریان و رخ بر زمین
همی گفت گر²⁶ تیز بشتافتم 2585
- نشستن² مرا جای ده در بهشت
همی بود بر³ پیش گیهان⁴ خدای
بدانگه که برزد سر از برج ماه⁵
که اندر جهان با خرد بود جفت
نهفته بگفتی خجسته سروش
بسودی⁷ بسی یاره و تاج و تخت⁸
کنون آنچ⁹ جستی همه یافتی¹⁰
بیایی¹² بدین¹³ تیرگی در میای
کسی را سپار این¹⁵ سرای سپنج
کنی شادمان¹⁷ مردم خویشرا¹⁸
که یابد رها زین دم²⁰ ازدها
چنان دان که آن²¹ از پی گنج برد
که ایدر نمائی تو بسپار نیز
که ایمن بود مور ازو بر زمین
که آمد ترا روزگار بسیج
ز خوی دید²⁴ جای پرستش پر آب
همی خواند²⁵ بر کردگار آفرین
ز یزدان همه کام دل²⁷ یافتم

برتر I, VI, 4 در VI, 3 نشست K, I, VI, 2 در پذیری I رفت بسیار K, VI, 1
خواب دیدن کیخسرو VI خواب دیدن شاه کیخسرو و ترتیب رفتن کردن K—Доб. заголовки: 5
VI, 10 آنچه VI, 9 K—б. переставлен со след. б. 8 بسوده K, I, 7 оп. و K, I, VI, 6
بر ایرانیان K, 14 درین K, 13 بیا و VI, 12 یک خدای VI, 11
I شود از تو L, 16 سپاری K, 15 بایرانیان بخش VI ببخش آن سزاوار I تخت و
I—доб.: 18 شاد هم VI نوازی و هم I شاد و هم K, 17 کنی مرد VI چونک
که بیدار را بگسلد از جهان * یکی باشدش آشکار و نهان
رنج I—оп. (нарушен метр); آن K, 21 رهایی ازین VI, 20 گنج VI جنگ و K, 19
VI, 24 بماش و بایرانیان بخش VI ببخش و بایرانیان ده تو K, 23 ببخش و I, 22
کنون آنچ جستم همه I, 27 اگر K, I, VI, 26 همی کرد K, 25 خون دیده

- اگر غم ز دریاست خشکی کنیم
و گر کوه باشد ز بن بر کنیم²
و گر چاره این برآید بگنج⁵
همه پاسیمانان گنج توایم
چنین داد پاسخ جهاندار باز 2555
و لیکن ندارم⁸ همی دل برنج
نه در کشوری دشمن آمد پدید
یکی آرزو خواست روشن دلم
بدان¹³ آرزو¹⁴ دارم اکنون امید
چو یابم بگویم همه راز خویش 2560
شما باز گردید پیروز و شاد
همه پهلوانان آزاد مرد
چو ایشان برفتند پیروز²¹ شاه
فرو هشت و بنشست گریان بدر²²
جهاندار شد پیش برتر²⁴ خدای 2565
همی گفت کای²⁵ کردگار سپهر
ازین شهر یاری مرا سود نیست
- همه چادر خاک مشکى کنیم¹
بخنجر دل دشمنان³ بشکنیم⁴
نمیند ز گنج درم نیز⁶ رنج
پر از درد⁷ گریان ز رنج توایم
که از پهلوانان نیم بی نیاز
ز نیروی دست و ز مردان و⁹ گنج
که تیمار آن بد¹⁰ بیاید کشید¹¹
همی بر دل آن آرزو نگسلم¹²
شب تیره تا¹⁵ گاه روز سپید¹⁶
برآرم نهان کرده آواز خویش
بد¹⁷ اندیشه بر دل مدارید¹⁸ یاد
برو خواندند آفرینی¹⁹ بدر²⁰
بفرمود تا پرده بارگاه
همی بود پیچان و رخ لاژورد²³
همی خواست تا باشدش رهنمای
فروزنده نیکی و داد و²⁶ مهر
گر از من خداوند²⁷ خشنود نیست²⁸

بنیزه بدریای سبز—VI⁴ ازدها—K³ I—میسرا оп.; VI—б. оп. I—
وزین درد—VI⁷ بگنج و درم نیز—I شاه—VI⁶ K, VI ز گنج—VI⁵ K, VI افکنیم
نه نیروی دست و نه مرد و نه—VI⁹ оп.; VI—L, K و—VI⁸ نه از درد دارم—VI و گریان ندارم
وزان—K یکی—L¹³ بگسلم—I¹² L—этот и след. бб. оп. آنرا—K¹⁰
فقال لهم: содержание пяти пред. бейтов передает так: I—VI و—VI¹⁵ K, I آرزوی—L¹⁴
إنه ليس بي شيء مما تذكرون ولكن في نفسي أمنية أرجو أن ابلغها من الله عز
K—¹⁹ مگیرید—VI¹⁸ I, VI وز—VI¹⁷ و جل و هأنا أسألها ذلك طول الليل و النهار...
فرو هشت بر در—VI²² K, I بدر—VI²¹ K, VI بیدار—VI²⁰ I—этот и след. бб. оп. آفرینها
K—²⁴ بنومیدی از شاه و بهروزگار—VI بنومیدی شاه پیروزگر—VI²³ K, I همی پرده دار
L—доб. заголовок: ²⁸ جهاندار—VI²⁷ оп. و—VI²⁶ K—یا ²⁵ جهاندار از دادگر یک
ستایشی کردن خسرو بیزدان

غمی گشت پس¹ نامور زال گفت
 برستم چنین گفت کز² بخردان
 ز زابل بخوان و ز کابل³ بخواه
 شدند انجمن موبدان و ردان
 همه سوی دستان نهادند روی 2540
 جهاندار بر پای بد هفت⁴ روز
 ز در⁵ پرده برداشت سالار بار
 همه پهلوانان ابا موبدان⁶
 فراوان بمودند پیشش پپای
 جهاندار چون دید⁷ بنواختشان 2545
 ازان⁸ نامداران خسرو پرست
 گشادند لب کای سپهر روان⁹
 توانایی و فرّ شاهی تراست
 همه بودندیمها بروشن روان
 همه بندگانیم در پیش شاه¹⁰ 2550

یکایک ازین - VI ز کابل بخوان و ز زابل - K, I¹ و با - K, I, VI²
 بزرگان و - K ز هرگونه دانشی موبدان - I³ بیاید شود نزد شاه - VI⁴ مرز زابل
 و خرم - K, VI⁵ در - I⁶ یک هفته - I⁷ شده پوی پوی - VI⁸ پر دانشی و بخردان
 I⁹ در حال - VI¹⁰ VI - ب. оп. نیک رای - K¹¹ پر دانشی - I¹² ردان - I¹³ نهان
 و - K, I¹⁴ کای شه موبدان - VI¹⁵ وزان - K¹⁶ جایگه - K, I¹⁷ کهن - VI¹⁸ مپی
 ز چرخ برین تا به - VI ز خور تا بی بخشی (?!) - I¹⁹ و بگزیده بخردان - VI²⁰
 و доб.: پیشش پپای - K, VI²¹ K, I - ب. оп. که هستی بدانش جوان - VI²² K - ب. оп.
 تو ما را بدین آرزو رهنمای؛ که تا ما بدین نامور بارگاه
 24 I - ب. оп. и вместо него доб.:

همه پهلوانان ترا بنده ایم * بگفتار و رایت سر افکنده ایم
 بدان تا ز ما خود برین بارگاه * چه آمد که بر ما بیستی تو راه
 K, I, VI - доб.:

کنون روزگاری برین برگذشت * دل ما پر آزار و قیمار گشت
 گر ایدونک بگشاید این راز شاه * برین مرزبانان گم کرده راه

- پدر گیو را گفت کای نیکبخت
 از¹ ایران بسی رنج برداشتی
 2520 بپیش آمد اکنون یکی تیره کار³
 بپاید شدن سوی زابلستان
 بزابل⁶ برستم بگویی که شاه
 در بار بر نامداران بستم
 بسی پوش و خواهش آراستیم
 2525 فراوان شنید ایچ پاسخ نداد
 بترسیم کو¹² همچو کاوس شاه
 شما پهلوانید و داناترید
 کنون هرک او هست¹⁵ پاکیزه رای
 ستاره شناسان کابلستان
 2530 بیارید زین²⁰ در²¹ یکی انجمن
 شد این پادشاهی پر از گفت و گوی²³
 فگندیم هر گونه رای ز بن
 سخنهای گودرز بشنید گیو
 بر آشفست و اندیشه اندر گرفت
 2535 چو نزدیک دستان و رستم رسید
- همیشه پرستنده تاج و تخت
 بر و بوم و² پیوند بگذاشتی
 که آنرا نشاید که داریم⁴ خوار
 سواری فرستی⁵ بکابلستان
 ز یزدان بپیشچید و گم کرد راه
 همانا که با دیو دارد نشست
 همی زان⁷ سخن کام⁸ او خواستیم
 دلش خیره⁹ بینیم و سر¹⁰ پر ز باد¹¹
 شود کژ و دیوش¹³ بپیشچد ز راه¹⁴
 بهر بودنی بر تواناترید
 ز قنوج وز دنور و¹⁶ مرغ و مای¹⁷
 همه¹⁸ پاکرایان¹⁹ زابلستان
 بایران خرامید با خویشتن²²
 چو پوشید²⁴ خسرو ز ما رای و روی²⁵
 ز دستان گشاید همی این سخن²⁶
 ز لشکر گزین کرد مردان نیو
 ز²⁷ ایران ره سیستان بر گرفت
 بگفت آن شکفتی که دید و شنید

6 K, I- بپیش سپهدار- 5 K- گیریم- 4 VI- تیزکار- 3 VI- و- 2 VI- ز- 1 I- دیدیم و سر- 10 K- تیره- 9 K- داد- I, VI- راز- 8 K- زین- VI- از- 7 K- بزاول- VI- بزاول و آگاهی دادن ایرانیان رستم را از کار کیخسرو: 11 I- доб. заголовок: بینم سرش- VI- ز یزدان بپیشچد شود تیره راه- VI- 14 گردن- I- 13 کین- I- بترسم که او- K, VI- 12 I- доб.: وزوپر و وز (Pl)- VI- دنبرو- I- تا بربر و- K- 16 هر که دارید- K, I, VI- 15 ستاره شناسان پاکیزه رای * هر آن کسی که هستند اختر گرای K, I, VI- 22 هر یک- VI- 21 ازین- K, I- 20 همان نامداران- VI- 19 هم از- K- 18 راه ورو- VI- 25 ذنهفت- VI- 24 گفت و گو- VI- گفت گوی- 23 Л. 23 порядок мисра. 26 K- доб. заголовок: رفتن گیو بزابلستان بطلب زال و رستم- K- 27 از- K, VI-

- یکی آرزو¹ دارم اندر نهان
 2500 بگویم² گشاده چو پاسخ دهید
 شما پیش یزدان نیایش کنید
 که او داد بر نیک و بد دستگاه
 ازان³ پس بمن شادمانی کنید
 بدانید کین چرخ نا پایدار
 2505 همی یزدرو⁴ پیر و برنا بهم
 همه پهلوانان ز نزدیک شاه
 بسالار بار آن زمان گفت شاه⁵
 کسی را مده بار در پیش من
 پیامد بجای پرستش بشب⁶
 2510 همی گفت کای⁷ برتر از برتری
 تو باشی بمینو⁸ مرا رهنمای
 نکردی⁹ دلم هیچ نایافته
 چو یک هفته بگذشت¹⁰ نمود روی¹¹
 2515 همه پهلوانان شدند انجمن
 چو گودرز و چون طوس نوذر نژاد
 ز کردار شاهان برترمنشی
 همه داستانها زدند از مهان
- همی خواهم از کردگار جهان
 بپاسخ مرا روز فرخ نهید
 برین¹² کام و شادی¹³ ستایش کنید
 ستایش مرا را که بنمود راه¹⁴
 ز بدها روان بی گمانی¹⁵ کنید
 نداند همی کهتر از¹⁶ شهریار¹⁷
 ازو داد بینیم و زو هم¹⁸ ستم¹⁹
 برون آمدند از غمان جان²⁰ تیار²¹
 که بنشین پس پرده²² بارگاه²³
 ز بیگانه و²⁴ مردم²⁵ خویش من
 بدادار²⁶ دارند بگشاد لب²⁷
 فزاینده²⁸ پاکی و مهتری²⁹
 مگر بگذرم زین سپنجی سرای
 روان جای³⁰ روشن دلان تافته
 برآمد یکی³¹ غلغل و گفت وگوی³²
 بزرگان فرزانه و³³ رایزن
 سخن رفت چندی ز بیداد و داد
 ز یزدان پرستان و³⁴ بدکنش
 بزرگان و فرزندان جهان

کار مبارا—VI رامش—K⁴ بدین—I, IV, VI³ بروی—VI² آرزوی—I¹
 نه—I⁹ لشکر و—K⁸ بدگمانی—VI⁷ وزان—K, I, IV, VI⁶ 5 VI—б. стоит после б. 2504.
 دل—K¹³ 13 VI—б. оп. 12 هم زو—K, I, IV¹¹ پرورد—K, I, IV¹⁰ پرورده داند نه پروردگار
 برین پرده و بارگاه—K¹⁶ شاه گفت—VI¹⁵ 15 VI—б. оп. 14 برفتند پر درد و تاریک راه—I¹⁴
 ز بیگانگان مردم و—I¹⁸ وز—VI¹⁷ که دهلیز را برده اندر نهفت—VI بر پرده و بارگاه—I¹⁷
 بنیرو—I²⁴ بهتری—K²³ ای—K²² دست—I²¹ بداری—K²⁰ نشست—I¹⁹
 رو—VI²⁸ بنشست—VI و I, IV—доб²⁷ و گر جان—I وزان جای—K²⁶ بکزی—I, VI—K²⁵
 و از—I, K³² و—I, VI—оп³¹ گفت وگو—VI گفت گوی—I³⁰ بسی—I²⁹

همه دشمنانرا سپردی بخاک
 بهر کشوری لشکر و گنج تست
 ندانیم² کاندیشه شهربار
 ترا زین جهان روز بر خوردنست
 2485 گر از ما بچیزی بیازرد⁴ شاه
 بگوید بما تا⁷ دلش خوش کنیم
 وگر دشمنی دارد اندر نهان
 همه تاجداران که بودند شاه
 که گر¹² سر ستانند و گر¹³ سر دهند
 2490 نهانی که¹⁵ دارد بگوید بما
 بدیشان چنین گفت پس شهربار
 بگیتی ز دشمن مرا نیست رنج
 نه آزار دارم ز کار²¹ سپاه
 ز دشمن چو کین پدر خواستم
 2495 بگیتی پی²³ خاک تیره نماند
 شما تیغها در²⁴ نیام آورید
 بجای چرنگ²⁶ کمان نای و چنگ
 بیک²⁸ هفته من²⁹ پیش یزدان پپای

نمادت بگیتی ز کس بیم¹ و باک
 بجایی که پی بر نهی رنج تست
 چرا تیره شد³ اندرین روزگار
 نه هنگام تیمار و پژمردنست
 از⁵ آزار او نیست⁶ مارا گناه
 پر از خون دل و رخ بر⁸ آتش کنیم
 بگوید بما شهربار جهان
 بدین⁹ داشتند ارج¹⁰ گنج و سپاه¹¹
 چو ترک دلیران¹⁴ بسر بر نهند
 همان¹⁶ چاره¹⁷ آن بگوید ز ما
 که با کس ندارید کس کارزار¹⁸
 نشد نیز جایی¹⁹ پراگنده²⁰ گنج
 نه اندر شما هست مرد²² گناه
 بداد و بدین گیتی آراستم
 که مهر نگین مرا بر نخواند
 می سرخ و سیمینه²⁵ جام آورید
 بسازید با باده²⁷ و بوی و رنگ
 بمودم باندیشه³⁰ و³¹ پاک رای³²

¹ K, I, IV - ترس ² ندانیم - IV - I ³ گشت - K, I, IV, VI ⁴ نیازد - IV ⁵ K, I, IV, VI - در دل پر - K, I, IV ⁶ هست - I, IV ⁷ که تا ما - K ⁸ رخ و دل پر - K, I, IV ⁹ کده - VI ¹⁰ که تا - K, I, IV ¹¹ تخت و کلاه - I, VI ¹² ارجه - VI ¹³ برین - I - بدان - K ¹⁴ وگا - VI ¹⁵ اگر - IV ¹⁶ ویا - I, K ¹⁷ همی - VI ¹⁸ همه - I ¹⁹ چه - K ²⁰ دلیری - VI ²¹ وگا - VI ²² اگر - IV ²³ ویا - I, K ²⁴ او - IV ²⁵ I, IV, VI - вместо этого б. дают, а K - доб.:

چنین داد پاسخ گرانمایه شاه * که ای پهلوانان جوینده راه
 دهی (!) - K ²⁶ کس را - VI ²⁷ بکار - I ²⁸ نشد نیز هوشم ز آگنده - VI ²⁹ حال - I ³⁰ خروش - I, IV, VI ³¹ بر آیین شمشیر و - VI ³² با - K ³³ کف - VI ³⁴ و - IV ³⁵ پر اندیشه - K, I, IV, VI ³⁶ بر - K, I, IV ³⁷ یکی - VI ³⁸ باره - IV ³⁹ رهنمای - VI ⁴⁰ نیک رای - I ⁴¹

- بدان تا چو کاوسی و ضحاک و جم
چو بر من بپوشد در راستی
بگردان ز من³ دیورا دستگاه
نگه دار بر من همین راه⁵ و سان 2465
شب و روز یک هفته بر پای بود
سر هفته را گشت خسرو نوان
بهشتم ز جای پرستش برفت
همه پهلوانان ایران سپاه
ازان نامداران روز نبرد 2470
چو¹³ بر تخت شد نامور شهریار
بفرمود تا پرده برداشتند
برفتند با دست کرده بکش
چو طوس و چو گودرز و گیو دلیر
چو دیدند بردند پیشش نماز 2475
که شاهها دلیرا گوا¹⁷ داورا¹⁸
چو تو شاه نشست بر تخت عاج
فرازنده نیزه و تیغ و اسب²²
نترسی ز رنج و ننازی بگنج²⁴
همه پهلوانان ترا بنده ایم 2480
- نگیرد هوا بر روانم¹ ستم
بنیرو شود کژی و کاستی²
بدان تا ندارد⁴ روانم تباه
روانم بدان جای نیکان رسان⁶
تن آنجا⁷ و جانش دگر جای بود
بجای پرستش نماندش⁸ توان
بر⁹ تخت شاهی خرامید¹⁰ تفت
شگفتی فرو مانده از¹¹ کار شاه
همی هر کسی¹² دیگر اندیشه کرد
بنیامد بدرگاه سالار بار
سپه را ز درگاه بگذاشتند
بزرگان پیل¹⁴ افکن شیرفش¹⁵
چو گرگین و بیژن چو رهام شیر
ازان¹⁶ پس همه برگشادند راز
جهاندار و بر مهتران¹⁹ مهترا
فروغ از تو گیرد همی²⁰ مهر²¹ و تاج
فروزنده²³ فرخ آذرگشسب
بگیتی ز گنجت فزونست رنج²⁵
سراسر بدیدار تو زنده ایم²⁷

1 I-روانم برانسان-VI نچوید روانم-I¹
2 VI-راستی و کژی و راستی-VI²
3 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
اینجا-VI⁷ خواهش کردن ایرانیان از کیخسرو
4 L-доб. заголовк: обратный порядок мисра;
5 L-доб. заголовк: обратный порядок мисра;
6 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
7 VI-خواهش کردن ایرانیان از کیخسرو
8 K-I, IV, VI-نمودش-VI⁹ سوی-VI¹⁰ و L-доб.
9 K-I, IV, VI-نمودش-VI⁹ سوی-VI¹⁰ و L-доб.
10 L-доб. заголовк: обратный порядок мисра;
11 VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
12 I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
13 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
14 I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
15 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
16 I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
17 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
18 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
19 VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
20 I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
21 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
22 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
23 K-I, IV, VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
24 VI-همان رای-K⁵ ندارد (!)-IV⁴ ز ما-K³
25 IV-б. оп.
26 VI-بنده اند
27 VI-زنده اند

بزرگان گیتی مرا کهنترند
 سپاسم ز یزدان که او داد فر
 کنون آن به آید که من راه جوی
 مگر هم بدین خوبی اندر نهان^۸ 2445
 روانم بدان جای نیکان برد
 نیابد کسی زین فزون کام و نام^{۱۱}
 رسیدیم^{۱۳} و دیدیم راز جهان
 کشاورز دیدیم گر^{۱۶} تاجور 2450
 بسالارنوبت بفرمود شاه
 ورا^{۱۷} باز گردان بنیکو سخن
 بسست آن در بارگاه کیان
 ز بهر پرستش سر و تن بشست
 بپوشید پس جامه نو^{۲۰} سپید 2455
 پیامد خرامان بجای نماز
 همی گفت کای^{۲۴} برتر از جان پاک
 مرا بین و چندی^{۲۸} خرد ده مرا
 ترا تا بماشم نیایش^{۲۸} کنم
 پیامرز رفت^{۳۱} گناه مرا 2460
 بگردان ز جانم بد روزگار

وگر چند با گنج^۱ و با افسرند^۲
 همان^۳ گردش اختر و پای و پر^۴
 شوم پیش یزدان پر از آب روی^۵
 پرستنده کردگار^۷ جهان^۸
 که این^۹ تاج و تخت مهی^{۱۰} بگذرد
 بزرگی و خوبی و آرام و جام^{۱۲}
 بدو نیک هم^{۱۴} آشکار و نهان^{۱۵}
 سرانجام بر مرگ باشد گذر
 که هر کس که آید بدین بارگاه
 همه مردمی جوی و تنیدی مکن
 خروشان پیامد گشاده میان^{۱۸}
 بشمع^{۱۹} خرد راه یزدان بجست
 نیایش کنان رفت^{۲۱} دل پر^{۲۲} امید
 همی گفت با داور پاک راز^{۲۳}
 بر آرند آتش از تیره^{۲۵} خاک
 هم اندیشه نیک و بد ده مرا^{۲۷}
 بدین^{۲۹} نیکوینها فزایش کنم^{۳۰}
 ز کژی بکش دستگاه مرا
 همان چاره دیو آموزگار

VI-سر K-^۴ بدین I, IV-^۵ برین K-^۳ VI-ب. оп. I, IV-^۲ تخت K-^۱ همانند ز من I, IV-^۸ و کامکار VI-^۷ جهان I, IV-^۹ I, IV-^۶ ب. оп. I, IV-^{۱۳} نام K-^{۱۲} نام و کام I, IV, VI-^{۱۱} کیی I-^{۱۰} چو زین K-^۹ آشکار و نهان I, IV-^{۱۳} بینا اگر VI-^{۱۶} و هم I, IV-^{۱۷} اگر K-^{۱۶} VI-^{۱۵} او I, K-^{۱۴} شنیدیم I-^{۲۲} و K-^{۲۱} جامه های VI-^{۲۰} بچشم VI-^{۱۹} بسمع IV-^{۱۸} زبان K-^{۱۷} سبک VI-^{۱۶} K, IV-^{۲۶} و آب و I-^{۲۵} ای K-^{۲۴} VI-^{۲۳} بپامد خرامان بجای VI-^{۲۲} بر دل K, I, IV-^{۲۹} باقی ستایش IV-^{۲۸} I-^{۲۷} ب. оп. VI-^{۲۶} نگه دار جان و VI-^{۲۵} نگه دار و چندین K, I, IV-^{۳۱} کرده K, I, IV-^{۳۰} VI-^{۳۰} 2459-2460 оп. برین

- جهان از بداندیش بی بیم شد¹ دل اهرمن زین بدو نیم شد²
 ز یزدان همه آرزو³ یافتیم وگر⁴ دل همه⁵ سوی کین تافتیم⁶
 روانم نیاید که آرد منی بداندیشی⁷ و کیش اهرمنی
 شوم همچو ضحاک تازی⁸ و جم که⁹ با سلم و تور اندر آیم بزم¹⁰
 2430 بیک¹¹ سو چو¹² کاوس دارم نیا¹³ دگر سو چو توران پر از کیمیا¹⁴
 چو کاوس و چون جادو افراسیاب که جز روی کژی¹⁵ ندیدی بخواب¹⁶
 بیزدان شوم یکزمان¹⁷ ناسپاسی بروشن روان اندر آرم¹⁸ هراس
 ز من بگسلد فرّ ایزدی گر آیم بکژی و راه بدی¹⁹
 ازان²⁰ پس بران²¹ تیرگی²² بگذرم بخاک اندر آید سر و افسرم
 2435 بگیتی بماند²³ ز من نام بد همان پیش یزدان سرانجام بد
 تبه گرددم چهر و²⁴ رنگ رخان بریزد بخاک اندرون استخوان
 هنرکم شود ناسپاسی بجای روان تیره گردد²⁵ بدیگر سرای
 گرفتہ کسی تاج و تخت²⁶ مرا پپای²⁷ اندر آورده بخت²⁸ مرا
 ز من نام ماند²⁹ بدی یادگار گل³⁰ رنجهای کهن³¹ گشته خار³²
 2440 من اکنون چو کین پدر³³ خواستم جهانی³⁴ بخوبی بیاراستم
 بکشتم کسی را که بایست کشت که بد کژ و³⁵ باراه یزدان³⁶ درشت
 بآباد و³⁷ ویران درختی³⁸ نماند که منشور تخت³⁹ مرا برنخواند

آرزوی — 3 K, I, IV, VI — گشت 2 K, I, IV, VI — گشت 1 K, I, IV, VI —
 بداندیشه — 7 K, I — بکین پدر نیز نشتافتیم — 6 VI — همی — 5 I, IV — اگر — 4 K,
 بهیم — VI — آمدستم — K — برم — 10 I, IV, VI — چو — 9 I, IV, VI — بدکنش همچو ضحاک — I, IV, VI —
 (متن تصحیح قیاسی. زم = تکبر و نخوت. رک، برهان قاطع — رداکتور) 11 K, I,
 VI — ز توژ پر از کین و داد — 14 K — نژاد — 13 K — ز — 12 K — ز یک — VI, IV,
 I — ناگهان — 17 VI — 16 VI — 6. on. — جور و — 15 I — دگر روی چون توژ پرکیمیا
 دران — VI — بدن — 21 K, I — وزان — 20 I, IV, VI — نابخردی — 19 I, IV — بدلم اندر آید ز هر سو
 ماند — 25 K, I, IV — گونه — I — گردد این گوشت و — 24 I, K, IV — 23 IV — بدتری — 22 IV —
 همان — 31 K — و — 30 I — 29 K, I, VI — مانده نام — 28 K — رخت — 27 I — بخت — 26 IV, VI —
 کژی (!) — 35 K — جهانرا — 34 K, I, IV, VI — که کین کهن — 33 K — 32 IV — 6. on. — گل چمنها همه
 رنج — VI — تیغ — 39 I, IV — ویرانه جایی — 38 I — بر آباد و — 37 I — 36 K — کژ بود — VI

- 2410 چو بر گشت کیخسرو از پیش تخت
کسی نیز کاوس کی را ندید
چنینست رسم سرای سپنج
نه دانا گذر یابد از چنگ مرگ
اگر شاه باشی وگر² زردهشت
چنان دان که گیتی ترا دشمنست 2415
چهل روز سوگ نیا داشت شاه
پس آنکه⁷ نشست از بر تخت عاج
سپاه انجمن شد بدرگاه شاه
بشاهی برو آفرین خواندند
یکی سور¹⁰ بد در جهان سربسر 2420
برین¹³ گونه تا سالیان گشت شست
پر اندیشه شد مایه‌ور جان¹⁵ شاه
همی گفت ویران و¹⁷ آباد بوم
هم از خاوران تا در باخت
سراسر ز بدخواه کردم تهی 2425

نهاییـ IV, VI-³ باشیم اگر K, I, IV, VI-² درو جاودانی نمائی برنج- VI-¹

⁴ K, I, IV, VI- доб.:

بیماز و نیاز و همه کام جوی * اگر کام دل یافتی نام جوی
K-далее доб.:

همه کارهای جهانرا درست * مگر مرگ را کان دری دیگرست

اگر عمر باشد هزار و دویست * بجز خاک تیره مرا جای نیست

پادشاهی کیخسرو بعد از کاوس- K Доб. заголовки: K- کاوس- IV-⁸ و از- K, I-⁵

IV-⁷ چل ویک- K, I- [اندر-IV] سپر شدن کیخسرو از پادشاهی- I, IV شست سال بود

IV-¹² که- I-¹¹ چو- K-¹⁰ مور- VI-¹⁰ تاج نو- IV, VI-⁹ VI-⁸ б. оп. ⁸ چهل یک

جان بیدار- K, VI-¹⁵ IV-66. 2421-2423 оп. ¹⁴ بران- I-¹³ ز هند و زچین اندرون تاخزر

هر جای از- I- جای از- K, I, VI-¹⁸ ایزدی فرّ و آن- VI- شاه و آن- K-¹⁶

تخت- I, IV, VI-¹⁹ مهر- K-¹⁹ ز هند و ز چین اندرون تا بروم

VI-²⁰ доб. заголовок: ²⁰ نپایش کردن کیخسرو بخدای تعالی

گشادی سر بدره‌ها شهریار
 چو با ایمنی گشت کاوسی جفت
 چنین گفت کای برتر از روزگار
 ز تو یافتم فرّ و اورنگ³ و بخت
 2395 تو کردی⁵ کسی را چو⁶ من بهرمند
 ز تو خواستم تا⁷ یکی کینه ور⁸
 نبیره بدیدم جهان‌بین خویش⁹
 جهانجوی با فرّ و برز و خرد
 2400 چو سالم سه پنجاه بر سر گذشت
 همان سرو یازنده¹² شد چون کمان
 بسی¹³ بر نیامد برین¹⁴ روزگار
 جهاندار کیخسرو آمد بگاه¹⁶
 از ایرانیان هرک¹⁸ بد نامجوی
 2405 همه جامه‌هاشان¹⁹ کیود و سپاه
 ز بهر ستودانش کاخی بلند
 ببردند پس نامداران²¹ شاه
 برو تافته²⁴ عود و کافور و مشک
 نهادند زیر اندرش تخت عاج
 توانگر شدی مرد پرهیزگار¹
 همه راز دل پیش² یزدان بگفت
 تو باشی بهر نیکی آموزگار
 بزرگی و دیهیم و هم⁴ تاج و تخت
 ز گنج و ز تخت و ز نام بلند
 بکین سیاوش ببندد کمر
 بفرهنگ و تدبیر و آیین خویش¹⁰
 ز شاهان پیشینگان بگذرد¹¹
 سر موی مشکین چو کافور گشت
 ندارم گران گر سر آید زمان
 کزو ماند نام از¹⁵ جهان یادگار
 نشست از بر زیرگه با سپاه¹⁷
 پیاده برفتند بی رنگ و بوی
 دو هفته بودند²⁰ با سوگ شاه
 بکردند بالای او ده کمنند
 دبیقی²² و دیبای رومی²³ سپاه
 تنش را بدو²⁵ در بکردند²⁶ خشک
 بسربزر ز کافور وز مشک²⁷ تاج

1 K, 2 سپری شدن روزگار کاوسی [شاه-] K, I, IV—доб. заголовков: [K, I—شاه-] I, IV, VI—یکسر به—³ I, IV—اورند⁴ K, I, IV, VI—دیهیم با—⁵ I, IV, VI—نکردی—⁶ K—
 من—IV—بتدبیر و راه و بآیین من—¹⁰ I—من—⁹ I, IV—نامور—⁸ I—من—⁷ K—بسی راز
 گیتی [پیشین—VI] همی بگذرد—¹¹ K, I, IV, VI—کجا کین من خواست هم کین خویش—VI
 نام شد—¹⁵ K, I, IV, VI—بسی—VI—بدین—¹⁴ K, I—برین—¹³ VI—قد یازنده—VI—نازنده—¹² I, IV—
 از برگاه و پیشش—¹ I, IV—تیره خاک سپاه—¹⁷ K, VI—از تخت و گاه—VI—ز گاه—¹⁶ K—در
 بماندند—VI—چهل روز بودند—²⁰ K—جامه‌ای—¹⁹ K, I, IV—هرکه—¹⁸ K, I, IV, VI—سپاه
 بافته—²⁴ K—دیبا و مشک—VI—²³ دبیقی (!)—²² K—پیشکاران—VI—پایکاران—²¹ K, I, IV—
 —²⁷ K, I, IV, VI—ببستند—²⁶ K, I, IV—بدان—²⁵ VI—بر آمیخته—VI—ساخته—IV—آخته—I
 مشک و ز کافور

- ازان پس بتخت کیان¹ برنشست² در بار بگشاد و لب را بپست³
 نبشتند⁴ نامه بهر کشوری⁵ بهر نامداری و هر مهتری⁶
 ز خاور بشد نامه تا⁷ باخت⁸ بجایی⁹ که بد مهتری با گهر⁹
 2380 که روی زمین از بد ازدها بشمشیر کیخسرو آمد رها¹⁰
 بنیروی یزدان پیروزگر نیاسود و نگشاد هرگز کمر
 روان سیاوش را¹¹ زنده کرد¹² جهانش بداد و نهش بنده کرد¹³
 همی¹⁴ چیز بخشید درویش را پرستنده و مردم خویش را¹⁵
 ازان پس چنین گفت شاه جهان که ای نامداران فرخ مهان¹⁶
 2385 زن و کودک خرد¹⁷ بیرون برید¹⁸ بپردخت زان پس²⁰ برامش نهاد
 هر آنکس که بود از نژاد²¹ زرسب چهل روز با شاه کاوس کی
 چو رخشنده²⁵ شد برفلک ماه نو چو رخشنده²⁵
 2390 بزرگان سوی پارس کردند روی²⁸ بهر شهر³⁰ کافر شدندی ز راه
 شدی انجمن مرد بر پیشگاه³¹

بگشاد دست — I³ (размер нарушен). پیامد بتخت نشست — K, VI² کئی — I, IV¹
 — K, I, IV, VI⁸ بشد تا در — I, IV⁷ کشوری — VI⁶ مهتری — VI⁵ نوشتند — JI, VI⁴
 2380, 2381 و 2382. IV¹⁰ — обратный порядок мисра бб. نامور — K, I, IV, VI⁹ بهر جا که
 همه بوم [روی — VI] گیتی — K, I, IV, VI¹³ بدو زنده گشت — K, I, IV¹² سیاوش را — VI¹¹
 2382, 2385, 2383 و оп. I, IV¹⁵ — порядок бб.: همه — K, I, IV¹⁴ ورا بنده گشت [کرد — VI]
 6. 2384; VI — бб. 2383—2386 оп. K —¹⁶

چنین گفت با بخردان و ردان * که ای نامور باگهر بخردان
 K — б. переставлен со след. б. K, IV¹⁹ برند — K, IV¹⁸ از شهر — K, I, IV¹⁷
 — K, VI²³ برآمد — K²² او ز تخم — I, IV, VI²¹ ازان سر — I, IV²⁰ ازان پس — K²⁰
 چو روز — K²⁷ چو — I, IV²⁶ خورشید — JI²⁵ دست می — I²⁴ بخششی
 و از گفت و گوی — K, I, IV²⁹ رو — VI²⁸ نشست از بر تخت زر — VI افسرش برسر
 با دستگاه — VI بی دستگاه — K³¹ کار — JI³⁰ بر آسود از جنگ و از گفت و گو — VI

بگرسیوز آمد ز کار نیما
 کشیدندش از پیش دژخیم زار²
 ابا روزبانان³ مردم کشان
 چو در پیش کیخسرو آمد بدرد⁵
 2365 شهنشاه ایران زبان برگشاد
 ز تور و⁸ فریدون و سلم سترگ
 بدژخیم فرمود تا تیغ تیز
 میان سپهر بدو نیم کرد
 بهم برفگندندشان همچو کوه¹¹
 2370 ز یزدان چو شاه آرزوها بیافت
 بسی زر بر آتش بر افشانند
 بمودند یک روز و یک شب بپای
 چو گنجور کیخسرو آمد زرسب
 بران¹⁶ موبدان خلعت افگند نیز
 2375 بشهر اندرون هرک درویش بود
 بران¹⁹ نیز گنجی پراگنده کرد

دو رخ زرد و یک دل پر از کیمیا¹
 ببند گران و بید روزگار
 چنان چون بود مردم بدنشان⁴
 ببارید خون بر رخ لاژورد⁶
 و زآن تشمت و خنجر بسی⁷ کرد یاد
 ز⁹ ایرج که بد پادشاه¹⁰ بزرگ
 کشید و بیامد دلی پر ستیز
 سپهر همه دل پر از بیم کرد
 ز هر سو بدور ایستاده¹² گروه
 ز دریا سوی خان آذر شتافت
 بزمزم¹³ همی آفرین خواندند¹⁴
 بپیش جهانداور رهنمای
 بپخشید گنجی بر¹⁵ آذر گشسب
 درم داد و دینار و بسپار¹⁷ چیز
 و گر خوردش¹⁸ از کوشش خویش بود
 جهانی بداد و دهش بنده²⁰ کرد

1 VI— доб. заголовоч: کشتن کیخسرو افراسیابرا 2 K, I, IV, VI— خوار 3 K, I, IV, VI—
 доб. همی 4 IV— بی نشان 5 I, IV, VI— درد 6 K, I, IV, VI— لاژورد 7 K, I, IV, VI—
 8 K, VI— و оп. 9 K, I, IV, VI— از 10 K— پادشاهی 11 I— نامدار IV, VI— نامداری I— پادشاهی
 و طفق یزمزم حول النار— B بیزدان— VI 13 بر ایشان ز هر سو نظاره— VI 12 هم ستوه
 14 I— доб.:

زدند آندر آتش تن کشتگان * بدان ناسزا بخت بر گشتگان
 شدند آن بزرگان توران زمین * رهیدند از آوردگاه و ز کین
 مکن تا توان تکیه بر روزگار * که او را سراسر تماهست کار
 همه ساله بر بد ستاینده است * همان نیک و بد را رباینده است
 نشاید کنون دل نهادن بروی * که او تیره رایست و دژخیم خوی
 که هر چیزش— VI 18 هر گونه— I, IV— بسپار و دینار و— K 17 بدان— IV 16 به— I 15
 زنده— K, I, IV, VI— 20 همان— K, VI— 19

- 2345 بدو گفت شاهها ببود¹ آنچ بود
 بمان تا مگر مادرت را بجان³
 بدو گفت گر خواستی⁵ مادرم
 پدر بیگنه بود و من در نهان
 سر شهریاری ربودی⁸ که تاج⁹
 2350 کنون روز بادافره ایزدیست
 بشمشیر هندی بزد گردنش
 ز خون لعل شد ریشی و موی¹⁴ سپید
 تهی ماند زو گاه¹⁶ شاهنشاهی
 ز کردار بد برتنش بد رسید
 2355 چو جویی بدانی¹⁹ که از کار بد²⁰
 سپهبد که با فر یزدان بود
 چو خون ریز گردد بماند نژند
 چنین گفت موبد بههرام تیز
 چو خواهی که تاج²³ تو ماند بجای
 2360 نگه کن که خود²⁵ تاج با سر چه گفت

— VI² — — IV¹, VI —

چنین داد پاسخ که ای بدکنش * ندانی بجز کشتن و سرزنش
 کن—⁵ K, I, IV آن داستانرا—⁴ K, I فرنگیس را من ز جان—^{VI} ز جان—³ K, I, IV
 7 VI—этот и след. бб. оп. и вместо них дает: نگر تا چه بد ساختی—⁶ K, I, IV خواهش
 چنین گفت خسرو که ای دیوساز * ز شمشیر تیزم نیابی جواز
 تو باب مرا از چه کردی تپاه * چنین روز بدرا نکردی نگاه
 12 Доб. بگریست تاج و کلاه—¹¹ I برو—¹⁰ K, I, IV, VI ز گاه—⁹ I بریدی—⁸ K, I, IV, VI
 VI—восстанавливает VI کشتن شاه کیخسرو افراسیابرا—^K کشته شدن افراسیاب—^Л заголовки:
 گوش و ریش—^{I, IV} لعل گون گشت ریش—¹⁴ K, VI تازی—^{IV} تازی—¹³ I 6. 2347.
 بهی—¹⁸ K, I, IV همه—¹⁷ I, IV از و تخت—¹⁶ K, I, IV چو کرسیوز آن دید شد—¹⁵ VI
 بیابد—²¹ K, I, IV, VI کردار بد—²⁰ K ندانی—^{VI} نگویی—¹⁹ K 66. 2353—2354 оп.
 تا—²⁵ K, I, VI میداد بجز مرد پاکیزه رای—^{VI} نام—²³ VI شهریاران—²² I مکافات
 26 Л — б. оп. IV باد جفت и дает зачеркивает и дает نیست جفت—²⁶ Л

- 2335 گرفتند و را مرد دیندار دست¹ سپردش بدیشان³ و خود باز گشت بیامد جهاندار با تیغ تیز چنین گفت بی دولت⁷ افراسیاب سپهر بلند ار⁹ فراوان کشید باآواز گفت ای بد کینه جوی چنین داد پاسخ که ای بدکنش ز جان¹¹ برادرت گویم نخست دگر نوذر آن نامور شهریار زدی گردنش را بشمشیر تیز سه دیگر سیلوش که چون او سوار بریدی سرش چون سر گوسفند بکردار بد تیز¹⁸ بشتافتی
- 2340 بخواری ز دریا کشید و بپست² تو گفستی که با باد انباز گشت سری پر ز کینه⁴ دلی⁵ پر ستیز⁶ که این روز را⁸ دیده بودم بخواب همان پرده رازها بر درید¹⁰ چرا کشت خواهی نیارا بگوی سزاوار پییغاره و سرزنش که هرگز بلای مهانرا نجست¹² که از تخم ایرج بد او¹³ یادگار برانگیختی از جهان رستخیز¹⁴ نمیند کسی از مهان¹⁵ یادگار¹⁶ همی برگذشتی ز چرخ بلند¹⁷ مکافات آن بد کنون¹⁹ یافتی²⁰

1 K, I, IV— یزدان پرست—VI دینپاک و پشت—IV مرد دین یال و شست—K, I, IV—
 2 K— بشاهان—VI, I, بایشان—K, IV—³ ز دریا کشیدش بجای نشست—VI کشیدش بمشت
 کشته شدن—IV کشتن کیخسرو افراسیاب—I: Доб. заголовки: I—⁴ پر ز کین و
 5 K, I, IV— پاسخ دادن افراسیاب کیخسرو را—VI افراسیاب و کرشیوز ز دست کیخسرو
 6 Л—б. این—VI⁷ روز خود—I, IV چنین روز خود—K⁸ با دانش—VI بی دانش
 افراسیاب قال: لئی رأیت هذا الیوم فی المنام و الآن تحقق و إن تطاول مدی—VI
 9 K, I, IV—¹⁰ خون—VI, I, IV—¹¹ خون—VI, I, IV—¹² * وزن نیمه کارش بسختی بود
 13 K, I, IV, VI—[I, IV—او] یکی از ایرج یک—VI, I, IV—¹⁴ 2341—2342 I—66. جهانرا [جهاندار و از—I, IV] از ایرج یک
 15 K, IV—¹⁶ جهان—VI, I, IV—¹⁷ * کمر درصف کارزار—VI, I, IV—¹⁸ K—доб.:
 نترسیدی از اختر بدکنش * ز دادار گیتی و از سرزنش
 K—после этого б., I, IV—после след. б. доб.:

تو باب مرا از چه کردی تباه * چنین روز بد را نکردی نگاه
 18 K—¹⁹ نیز—IV چنین تیز یکباره—K¹⁸ مکافات بد را بدی—I, IV کنون آنچه جستی هم—K¹⁹
 20 VI—б. оп.

- 2315 فغان کرد¹ کای شهریار جهان
کجات آن همه رسم و² آیین و گاه³
کجات آن همه دانش و زور دست
کجات آن برزم اندرون فرّ و نام⁴
که اکنون بدریا نیاز آمدت
2320 چو بشنید بگریست افراسیاب
چنین داد پاسخ که گرد جهان
کزین⁵ بخشش بدمگر بگذرم⁶
مرا زندگانی کنون خوار گشت
نمیره فریدون و پور پیشنگ
2325 همی پوست درّند بر روی بچرم⁷
زبان دو مهتر پر از گفت و گوی⁸
چو یزدان پرستنده او را بدید
ز راه جزیره بر آمد⁹ یکی
گشاد آن کیانی¹⁰ کمنند از میان
2330 بینداخت¹¹ آن گرد کرده¹² کمنند
بخشکی کشیدش ز¹³ دریای آب
- سر نامداران و تاج مهران
کجات آن سر تاج و چندان¹⁴ سپاه
کجات آن بزرگان خسرو پرست¹⁵
کجات آن بیزم اندرون کام¹⁶ و جام
چنین اختر دیرساز¹⁷ آمدت
همی ریخت خونین¹⁸ سرشک اندر آب
بگشتم همی¹⁹ آشکار و نهان
ز بد بتتر آمد کنون²⁰ بر سرم
روانم پر از درد و²¹ تیمار گشت
بر آویخته سر²² بکام²³ نهنگ
کسی را نبینم بچشم آب شرم²⁴
روان پرستنده پر جست و جوی²⁵
چنان نوحه زار ایشان²⁶ شنید²⁷
چو دیدش مر اورا ز دور²⁸ اندکی
دو تایی²⁹ پیامد چو شیر ژیان³⁰
سر شهریار اندر آمد ببنند
بشد توش و هوش از رد³¹ افراسیاب

سرو تاج و گنج و - K, I, IV, VI- 4 راه - K, I, IV- 3 و - II- 2 بدو گفت - VI- 1
خونی - VI- 9 باز - II- 8 نام - K- 7 کام - K- 6 آن همه فرّ یزدان پرست - VI- 5
بدتر آید همی - K, I, IV- 13 همی نگذرم - K, I, IV- 12 ازین - K, I, IV- 11 بسی - VI- 10
شده فرق دریا بسان - VI- 16 بر آویخت زینسان - K, I, IV- 15 ز تو پر ز - K, I, IV- 14
- K, I, IV- 18 برّند بر تو بچرم - VI- درید بر تن بچرم - I, IV- بر خون گرم - K- 17
گفت گوی - II- 19 همی آب و شرم - VI- نبینم کسی را بدل رای و شرم
بدان سان همی گفت و گویش - K- 21 در جست و جوی - VI- جست جوی - II- 20
که بگشاد گردی - VI- 25 همی دید از دور شاه - VI- 24 در آمد - K, I, IV- 23 - 6. on. I, IV, VI- 22
- K- 31 به - IV- 30 تاب داده - I, VI- 29 بیاورد - K- 28 ببر بیان - K, IV- 27 تاهی - VI- 26
هوش و توش از سر - VI- هوش و توش شه - I, IV- و هم هوش از

پی^۲ او ز گیتی بمایید برید
 بجنبید بگرسپیوزش خون و^۴ مهر
 برادرش را پای کرده ببیند
 بدوزند^۶ تا گم کند زور و تاو^۷
 همانا بر آید ز دریای آب
 برفتند با تیغ و گیلی سپر^۸
 که آشوب ازو بد بر و بوم را^۹
 ز رخ پرده شرم را بر درید^{۱۰}
 چنین^{۱۳} تا نمادش بتن هیچ تاو^{۱۴}
 جهان آفرین را همی یار خواست
 پر از درد گریان بر آمد ز آب^{۱۵}
 پیامد بجایی^{۱۷} که بد پایگاه
 برو بتر آمد^{۱۸} ز مرگ آنج^{۱۹} دید
 دو دیده پر از خون و دل پر شتاب^{۲۰}

بآب اندرست این زمان^۱ ناپدید
 ورا گر ببر^۳ باز گیرد سپهر
 چو فرمان دهد شهریار بلند
 بپارند بر کتف او خام^۵ گاو
 چو آواز او یابد افراسیاب 2305
 بفرمود تا روزبانان در
 ببردند گرسپیوز شوم را
 بدژخیم فرمود تا برکشید
 همی دوخت^{۱۱} بر کتف او خام^{۱۲} گاو
 برو پوست بدرید و زنهار خواست 2310
 چو بشنید آوازش افراسیاب
 بدریا همی کرد پای^{۱۶} آشنه
 ز خشکی چو بانگ برادر شنید
 چو گرسپیوز او را بدید اندر آب

گر او را ز سر I-^۳ بد-Л-^۲ بآب اندرون جست و شد- VI-^۱ K, I, IV-^۱ کنون او
 بسازند- IV-^۴ I-^۶ و بر گردنش چرم- I-^۵ و بر گردنش خام- K, IV-^۵ K-^۴ و
 VI-^۷ توش و تاو- I-^۷ چنان تا نمادش نیرو و تاو- K-^۷
 بدوزد سر کتف او را بخام * بدان تا ازو کم شود زور و نام
 K, IV-^۸ VI-^۵ бейтов до б. 2311 оп. и вместо них дает: ۵-^۸ تیر

بپای آورد او را شاه رادمرد * برو آنچه او گفته بودش بکرد
 زمی بر کشید از دویال گروی * که میسوخت دیوار را دل بروی
 بنالید گرسپیوز از درد آن * بر آورد از دل خروش و فغان
 بیازید- I-^{۱۱} همی ریخت- K, IV-^{۱۱} شوم را بر درید- IV-^{۱۰} شرم برتر کشید- I-^{۱۰} I-^۹ б. оп.
 همانکه بر آمد- I, VI-^{۱۵} نیز تاو- IV-^{۱۴} زور و تاو- K, I-^{۱۴} چنان- I, IV-^{۱۳} چرم- I-^{۱۲}
 برویش پیامد- VI-^{۱۸} بد آنجا- VI-^{۱۷} بدستش همی کرد و پا- T-^{۱۶} ز دریای آب
 I-^{۲۰} آنچه- IV, VI-^{۱۹}

چو گرسپیوز از دور او را بدید * ببانگ بلند این سخن بر کشید

- همانکه نشستند شاهان¹ بر اسب
 پر اندیشه شد زان سخن شهریار³
 2285 چو هوم آن سرو⁵ تاج شاهان بدید
 همه⁶ شهریاران برو آفرین
 چنین گفت با هوم کاوس شاه
 که دیدم رخ مرد یزدان پرست
 چنین داد پیاسخ پرستنده هوم
 2290 بدین⁹ شاه نوروز¹⁰ فرخنده باد
 پرستنده بودم بدین¹² کوهسار
 همی خواستم تا¹⁴ جهان آفرین
 چو باز آمد او¹⁶ شاد و خندان شدم
 سروش خجسته شبی ناگهان
 2295 ازین¹⁸ غار بی بن برآمد خروش
 کسی¹⁹ زار بگریست بر تخت عاج²⁰
 ز تیغ²² آمدم سوی آن غار تنگ
 بدیدم سر و گوش افراسیاب
 ببند کمندش ببستم چو سنگ
 2300 بخواهش بدو²⁷ سست کردم کمند
- برفتند ز² ایوان آذرگشسب
 بیامد بنزدیک پرهیزگار⁴
 بریشان بداد آفرین گسترید
 همی خواندند از جهان آفرین⁷
 به یزدان سپاس و بدویم پناه⁸
 توانا و بادانش و زور دست
 به آباد آباد بداد تو بوم
 دل بدسگالان او¹¹ کنده باد
 که بگذشت بر گنگ دژ شهریار¹³
 بدو دارد آباد¹⁵ روی زمین
 نیایشی کنان پیش یزدان شدم
 بکرد آشکارا بمن بر¹⁷ نهان
 شنیدم نهادم باآواز گوش
 چه بر کشور و لشکر و تیغ و تاج²¹
 کمندی که²³ زتار بودم²⁴ بچنگ
 درو ساخته جای آرام و خواب²⁵
 کشیدمش بیچاره زان جای²⁶ تنگ
 چو آمد بر آب بگشاد²⁸ بند

شهریار جهان — K, I, IV, VI — از³ نشستند پس شهریاران — I¹
 I — 6. оп. ⁷ همان — IV, VI⁶ оп. و — II⁵ ختم مہان — VI هوم آذرمان — I, IV هوم از نهان — K⁴
 K — 66. 2286—2287 оп. ⁹ بدین — I, IV¹⁰ مر این شاه را روز — VI¹² تو — I, IV¹¹ باز — I باز آمدی — K¹⁶ برو دارد امید — I¹⁵ با — IV¹⁴ VI — 6. оп. ¹³ بدن — I برین
 یکی — VI¹⁹ ازان — K, I, IV¹⁸ بمن بر بکرد آشکارا — VI¹⁷ چو با روی او — VI آمدم
 ز کوه — II²² طوق و تاج — VI گاه و تاج — I, IV تخت عاج — K²¹ بر گنج و تاج — K²⁰
 در آنجایکه ساخته جای خواب — K²⁵ کمندم گشاده گرفته — VI دارم — K, I, IV²⁴ ز — I²³
 I — ²⁸ ز خواهش برو — VI برو — K, I, IV²⁷ بیرون ازان غار — VI از غار — K, I, IV²⁶
 چو رفتم بر شاه بگشاد — VI جست او ز

- شب تیره بر¹ پیش یزدان بدم
 2270 بدانگه که خیزد ز مرغان خروش⁸
 همانگه گمان برد روشن دلم
 بدین گونه آواز⁵ هنگام خواب
 بچستن گرفتیم⁸ همه کوه و غار
 دو دستش بزناز بستم چو سنگ
 2275 ز کوه اندر آوردمش تازیان
 ز بس ناله و بانگ¹⁴ و سوگند اوی¹⁵
 بدین جایگه در¹⁸ ز چنگم بچست
 بدین آب چپچست²¹ پنهان شدست²²
 چو گودرز بشنید این داستان
 2280 از آنجا بشد²⁵ سوی آتشکده
 نخستین بر آتش ستایش²⁶ گرفت
 بپردخت و بگشاد راز از نهفت

از ایزد پرستان-IV, I, ز کرده خروشان-K² شبی تیره در-IV, I, در-K¹
 برین گونه-IV, I, K⁵ خروشیدنی زارم-IV, I, K⁴ (без рифмы). خروش خروس-IV, K³
 بچستم بچستم-IV برفتم بچستم-I⁸ نباشد مگر آن-IV⁷ سازد-I, K⁶ نوحه به
 9 K-доб.: K, I, IV-آن نامدار-I, IV, با هوشوار-K⁹
 بهنگ اندرون خفته آن شور بخت * همی زار بگریست بر تاج و تخت
 چو در هنگ رفتیم بچست او ز جای * همان سنگ خارا گرفتشی دو پای
 بند-K¹⁴ کنان-IV, I, K¹³ دیدم بچنگ-IV¹² گشتشی-K¹¹ بران-I بدن-IV, K¹⁰
 برین-K¹⁸ او-Л¹⁷ من آن-IV, I, سست تر کردم آن-K¹⁶ او-Л¹⁵ ناله زار-I
 رفتن-IV جستن-I, K¹⁹ بدین جایگه بر-IV, I, جایگه بر
 20 K-доб.:
 برین آب گشتست پنهان کنون * مگر پاک یزدان بود رهنمون
 I, IV-بگفتمت این راز چونان که بود-K²³ بیود-K²² درین آب جست او و-K²¹
 VI-27 نیایش-VI²⁶ پر اندیشه شد-IV, I, VI²⁵ K, I, IV-باستان-K²⁴ I, IV, б. оп.
 29 K, I, IV, آمدن کاوسی شاه و کیخسرو بنزد هوم زاهد IV-доб. заголовок: 28 IV-ستایش
 همه دیده با-VI

- بدو گفت هوم ای بد بدگمان
 2255 سخنهای چون² گلستان نوست³
 بپیچید دل هوم را زان گزند
 بدانست⁴ کان مرد پرهیزگار
 بپیچید و زو⁵ خوشتن در کشید
 چنان بد که گودرز کشوادگان
 2260 گرازان و پویان⁶ بنزدیک شاه
 بچشم آمدش هوم با آن⁷ کمند
 همان گونه⁸ آب را تیره دید
 بدل گفت کین مرد پرهیزگار
 نهنگی مگر دم ماهی گرفت
 2265 بدو گفت کای مرد پرهیزگار
 ازین آب دریا چه جویی همی
 بدو گفت هوم ای سرافراز مرد
 یکی جای دارم بدین⁹ تیغ کوه
- همانا فراوان نمادنت زمان¹
 ترا هوش بر دست کیخسروست⁴
 برو سست کرد آن کیانی⁵ کمند
 بمغشود برناله⁶ شهریار
 بدریا درون جست و شد⁸ ناپدید
 همی رفت با گیو و آزادگان
 بدریا درون کرد چندی نگاه¹⁰
 نوان بر لب آب بر¹² مستمند¹³
 پرستنده را¹⁴ دیدگان خیره دید
 ز دریای چیچست¹⁵ گیرد شکار¹⁶
 بدیدار ازو مانده¹⁷ اندر شکفت¹⁸
 نهانی چه داری بکن¹⁹ آشکار²⁰
 مگر تیره تن را بشویی همی
 نگه کن یکی اندرین کار کرد
 پرستش گه بنده²² دور از گروه²³

¹ VI—доб. б. 2247 и

همی کرد خواهش بهوم دلیر * که بخشایش آرد مگر نره شیر
 2 K, I, IV—چون در-³ خوست K-⁴ VI—б. оп. ⁵ VI—بند-⁶ I, IV-⁸ گرداند بند-
 بدریای خنجست شد-⁷ VI بدریای پنچست شد-⁸ I, IV بجست و بشد-⁹ K و از-¹⁰ K, I, IV
 خرامان و شادان-¹¹ VI گویان-¹² I, IV و کان یسیر علی ساحل بحر المعروف بنچست-
 10 K, I, IV—доб.: K—نگه کرد چندان براه-
 نگه کرد گودرز زان سوی رود * همی داد نیکی دهش را درود
 11 K, I—доб. заголовко: IV—¹² چون IV, VI—¹³ بدید آزمان هوم را با-¹⁴ IV هوم را با-
 همی زاب-¹⁵ K خنجست-¹⁶ I پرستنده-¹⁷ VI آمدن گودرز کشواد بنزدیک هوم زاهد
 متن بنا به تلفظ پهلوی این نام) همی ز آب خنجست-¹⁸ VI پنچست-¹⁹ I, IV تیره چه
 18 VI—б. بدید و ازان [بدو-²⁰ I] ماند-²¹ K, I, IV شمار-²² VI (تصحیح شد. رداکتور
 پرستشگی-²³ K برین-²⁴ IV—по б. 2280 оп. ²⁵ K—بگو ²⁶ VI—переставлен с пред. б. ²⁷ K
 پرستش کنم دور ازهر گروه-²⁸ IV ²⁹ پرستش کنان نیز و-³⁰ I نیزو

- شگفت ار بهمانی بدین در¹ رواست
جز از نیک نامی² نباید گزید
ز گیتی یکی غار بگزید راست 2240
چو آن شاهرا هوم بازو³ بهست
بدو گفت کای مرد با هوش و⁴ باک
چه خواهی زمن من⁵ کییم در جهان
بدو گفت هوم این نه آرام تست
ز شاهان گیتی برادر که کشت 2245
چو اغریث و نوذر نامدار
تو خون سر بی گناهان⁶ مریز⁷
بدو گفت کاندز جهان بی گناه
چنین راند برسر⁸ سپهر بلند
ز فرمان یزدان کسی نگذرد 2250
بمخشای بر من که بیچاره ام
نمیره فریدون فرخ منم
کجا برد خواهی مرا بسته خوار⁹
- هر آنکس که او بر جهان پادشاست
بباید¹⁰ چمید¹¹ و بباید چرید¹²
چه دانست کان غار هنگ¹³ بلاست
همی بردش از جایگاه¹⁴ نشست¹⁵
پرستار دارنده¹⁶ یزدان پاک
نشسته بدین غار با اندهان¹⁷
جهانی سراسر پر از نام تست
که شد نیز با پاک یزدان درشت
سپاوش که بد در جهان¹⁸ یادگار
نه اندر بن¹⁹ غار بی بن گریز
کرا دانی ای مرد با دستگاه
که آید ز من درد و رنج²⁰ و گزند²¹
وگر دیده اژدها بسپرد²²
وگر چند بر خود²³ ستمکاره ام
ز بند کمندت همی بگسلم²⁴
نترسی ز یزدان بروز شمار

نام نیکو - I² بماند درین بد - VI بمانید ازین پس - I, IV بماند بدین در - K¹
K⁷ که - VI⁶ نباید خمید - IV⁵ چرید - IV⁴ نباید - IV³ بجز نام نیکو - VI
I, IV - از جای خواب و - K, VI⁹ بازوی - L⁸ هنگ جای - I, IV - دام - VI
I, IV - و - K, I¹¹ 2237. б. находится после б. IV¹⁰ - همی برد اورا ز جای
وزین غار تاریک - VI اندر نهان - K, I, IV¹⁴ خود - I, IV¹³ پرستنده داد - VI داننده
VI¹⁷ لا ترق دماء الملوک - B شهریاران - K, I, VI¹⁶ از کیان - I, IV¹⁵ گشته نوان
I, IV²⁰ رانده شد در - I, IV¹⁹ پس آنگاه در - VI مه آنگاه در - K, I, IV¹⁸ بریز
- IV²¹ این عنا

چو از هوم افراسیاب این شنید * بدو گفت بدبین که بد من رسید (!)
K, I, IV²⁴ تن - K, I, IV²³ 2248-2250 оп. VI-66. وگر گردن اژدها بشکرد - K, I, IV²²
خسته زار - I²⁵ کمند تو می بشکنم

کجات آن بزرگی و تخت و کلاه
 که اکنون بدین تنگ غار اندری
 2230 بترکی چو این⁴ ناله بشنید هوم
 چنین گفت کین ناله هنگام خواب
 چو اندیشه شد بر دلش بر⁷ درست
 ز کوه اندر آمد بهنگام خواب
 بیامد بکردار شیر ژیان
 2235 کمندی که بر جای زنار داشت
 بهنگ¹¹ اندرون شد گرفت آن¹² بدست
 همی رفت و اورا پس اندر¹⁴ کشان
 کجات آن برو بوم و چندان سپاه¹
 گریزان² بسنگین³ حصار اندری
 پرستش رها کرد و بگذاشت بوم
 نباشد مگر آن⁵ افراسیاب⁶
 در غار تاریک چندی بجست
 بدید آن در هنگ افراسیاب⁸
 ز پیشمینه بگشاد گردی⁹ میان
 کجا¹⁰ در پناه جهاندار داشت
 چو نزدیک شد بازوی او ببست¹³
 همی تاخت با رنج¹⁵ چون بیپیشان¹⁶

¹ K—доб.:

کجات آن همه مال و خیل و حشم * کجات آن همه لعل و در و درم
 کجات آن سرگاه و جای نشست * کجات آن دلیران خسرو پرست
 کجات آن بیمز اندرون ساز تو * کجات آن برزم اندر آواز تو
 K—доб. ⁶ بانگ—K, VI ⁵ آن—IV, VI چنان—K ⁴ بسنگ—I ³ وزینسان—VI ²
 заголовок: گرفتار شدن افراسیاب بردست هوم ⁷ دل او—VI ⁸ K, I, VI—обратный порядок
 نهنگ—IV ¹¹ که آن—K, I, IV, VI ¹⁰ زنار بسته—VI ⁹ мисра; IV—66. 2232—2233 оп.
 شاه بر پای جست—I, IV مر اورا بهنگ اندرون باز جست—K ¹³ گرفتشی—VI ¹²
 K—доб.:

برآویخت با هوم افراسیاب * همی کرد در چاره جستن شتاب
 برآویخت با او سپهه‌دار دیر * بآخر ورا هوم آورد زیر
 چو زد بر زمین هوم بر پای جست * سبک بازوی ترک جادو ببست
 I, IV—доб.:

برآویختند هر دوان سخت دیر * بآخر ورا هوم آورد زیر
 ورا بر زمین هوم بگنجد پست * چو افگنده شد بازوی او ببست
 همی برد—VI ¹⁶ همی تاخت او راست—IV همی تاختش راست—I ¹⁵ از آنجا—VI ¹⁴
 برسان مردم کشان

- ندیدید از برش جای پرواز باز¹ خورش برد وز بیم جان جای ساخت
 2215 ز هر شهر دور و بنزدیک آب همی بود چندی بهنگ اندرون⁷
 چو خونریز گردد سر⁸ سرفراز⁹ یکی مرد نیک¹¹ اندران روزگار
 پرستار¹² با فرّ و برز کیان 2220 پرستشگهش¹⁵ کوه بودی همه
 کجا نام این¹⁶ نامور هوم بود یکی کاخ¹⁷ بود اندران برز کوه
 پرستشگهی کرده¹⁸ پشمینه پوش که شاهان²¹ سرا نامور²² مهترا
 2225 همه ترک و چین زیر فرمان تو یکی غار داری بههره بچنگ
 کجات آن همه زور²⁶ و مردانگی نه² زیرش پیی شیرو و آن³ گراز
 بغار اندرون جای بالای ساخت⁴ که خوانی ورا⁵ هنگ⁶ افراسیاب
 ز کرده پیشیمان و دل پر ز خون بتخت کیان بر نمائد دراز¹⁰
 ز تخم فریدون آموزگار بهر¹³ کار با شاه بسته¹⁴ میان
 ز شادی شده دور و دور از رمه پرستنده دور از بر و بوم بود
 بندو سخت نزدیک و دور از گروه ز کافش¹⁹ یکی ناله²⁰ آمد بگوش
 بزرگان²³ و بر داوران داورا رسیده بهر جای پیمان تو
 کجات آن سر تاج²⁴ و مردان جنگ²⁵ دلیری و نیروی و فرزاندگی

I, 4 چنگ VI- جای I, IV- راه K- 3 به K- 2 نبود آن خود آرام و جای نیاز K- 1
 چو خانه- I, VI 6 همی K, VI 5 بالا فراخت VI- (без рифмы); جای پیگاه ساخت IV-
 شهریار K- 9 دل I, IV- K, 8 بخانه درون IV- بغار اندرون I- 7 همی کردی [کندی IV-]
 کبیی بر نگرده دراز IV- ز گیتی بپاید کشیدش نیاز I- بتخت کبیی چون بود پایدار K- 10
 K, I, IV, VI- доб.:

چنان شهریاری خداوند تخت * جهاندار نیک اختر و نیکبخت
 چو خونریز شد دشمن آمد پدید * خنک شاه کو خون شاهان ندید [بدید VI-]
 ز- I 14 بدین K, IV 13 بدایستاده I, IV- همی بود K- 12 نیک مرد I, IV, VI- K, 11
 آن K, I, IV, VI- 16 پرستشگهی VI- 15 بززار کی شاه بسته VI- بهر پرستش بسته
 I- 19 کرد I, IV- همی کرد VI- K, 18 شاخ VI- غار IV- جای I- یک اشکاف K- 17
 K, 23 دلیران شها K- 22 رادا VI- زارا I, IV- K, 21 نالشی I- 20 ز کانش VI- ز غارش
 I, IV, VI- 66. 2227-2228 سر و تاج VI- بزرگان I, IV- سر تاج و K- 24 بزرگا I, IV-
 گنج I, IV- جنگ K- 26

- نگر دیدند² یک تن ز راه³ اندکی
دوان تا سوی⁶ خان آذرگشسب⁷
برفتند با جامه‌های سپید¹⁰
چو آتش بدیدند گریان شدند¹¹
بودند با درد و¹⁴ فریاد خواه¹⁵
بدان¹⁶ موبدان¹⁷ گوهر افشانند
بر افشانند دینار بر زند و است¹⁸
مپندار کآتش پرستان بدند
پرستنده را دیده پر آب بود¹⁹
هم از پاک یزدان نه ای بی نیاز
بودند شاهان و آزادگان²¹
همی بود²³ هر جای بی خورد و خواب
هراسان همیشه²⁵ ز بیم گزند
که باشد بجان ایمن و تن درست
سر کوه²⁷ غار از جهان نابود²⁸
- برین باز¹ گشتند هر دو یکی
نشستند با باز⁴ هر دو بر اسب⁵
2200 پر از بیم⁸ دل یک بیک پر امید⁹
چو آتش بدیدند گریان شدند
بدان¹² جایگاه زار و¹³ گریان دو شاه
جهان آفرین را همی خواندند
چو خسرو بآب مژه رخ بشست
2205 بیک هفته بر پیش یزدان بدند
که آتش بدان گاه محراب بود
اگر چند²⁰ اندیشه گردد دراز
بیک ماه در آذرآبادگان
ازان²² پس چنان بد که افراسیاب
2210 نه ایمن بجان و نه²⁴ تن سودمند
همی از جهان جایگاهی بجست²⁶
بنزدیک بردع یکی غار بود

VI — نکردند یک تن ز رای — K³ نبردند — VI² [بدان — K] زار — K, VI — باز — J¹
دمان تاسوی — VI — دمان تا در — K⁶ و رفتند بر پشت اسب — VI⁵ چون باد — K⁴ براه
K, ¹⁰ ترس در دل که یابند امید — VI⁹ ترس — K, I, IV⁸ VI — б. переставлен со след. б. ⁷
I, IV, VI — обратный порядок мисра. ¹¹ VI — б. оп. ¹² K — بران ¹³ چو آتش بدیدند — VI¹³
K, IV, VI — ¹⁶ بپیش خداوند خورشید و ماه — I, IV¹⁵ оп. و — VI¹⁶ بپیش خداوند — K¹⁴
VI — бб. 2204—2205 оп. ¹⁸ B — содержание двух бейтов передает так: ¹⁷ I — مهتران — I¹⁷ بران
و زعم صاحب الكتاب أنهم لم يكونوا يعبدون النار و إنما يعبدون الله عز و جل و النار
گرفتار شدن ²¹ J, I, IV, VI — доб. заголовоч: اگر چندت — K, I, IV²⁰ لهم كالقابلة
همی گشت — K, I, IV, VI²³ وزان پس — K, I, IV, VI²² افراسیاب [بر دست هوم — I, IV, VI]
که در — K²⁸ و ²⁷ IV — доб. ²⁶ IV — نجست ²⁵ K, I, IV, VI — همیشه هراسان ²⁴ K — به
K — доб.: غارش هوایی بسود — VI روز روشن چو شب تار بود
بنزدیک او کوهساری بلندند * کز آنجا بگردون رسیدی کمند

بهشتم در گنج بگشاد شاه
بزرگان که بودند با او² بهم
باندازه‌شان³ خلعت آراستند
برفتند هر کس سوی کشوری
2185 بپردخت زان⁵ پس بکار⁶ سپاه
و زان⁷ پس نشستند بی انجمن
چنین گفت خسرو بکاوس شاه
بیابان و یک ساله دریا¹¹ و کوه
بهمون و کوه و بدریای¹³ آب
2190 گرو یکزمان¹⁵ اندر آید بگنگ
همه¹⁷ رنج و سختی بپیش اندرست
نیا چون شنید از نمیره سخن
بدو گفت ما همچنین بر¹⁹ دو اسب
سر و تن بشویم با پاودست
2195 ابا بار²² با کردگار جهان
بماشیم بر پیش آتش²⁴ بپای
بجایی که او دارد آرامگاه

همی ساخت آن¹ رنجرا پایگاه
برزم و بزم و بشادی و غم
ز گنج آنچ پرمایه‌تر خواستند
سرافراز با نامور لشکری⁴
درم داد یک ساله از گنج شاه
نیا و⁸ جهانجوی با رای زن
جز از⁹ کردگار¹⁰ از که جوییم راه
برفتیم با داغ دل یک گروه¹²
نشانی ندیدیم ز¹⁴ افراسیاب
سپاه آرد از هر سوی بیدرنگ¹⁶
اگر چندمان دادگر یاورست¹⁸
یکی پند پیرانه افگند بن
بمازیم تا خان آذرگشسب²⁰
چنان چون بود مرد یزدان پرسست²¹
بدو بر کنیم آفرین نهان²³
مگر پاک یزدان²⁵ بود رهنمای²⁶
نمایند نماینده داد راه²⁷

1 I, IV— از VI این 2 K, IV— وی 3 IV— بر اندازه‌شان VI 4 K, IV—
که جز VI بجز K 5 میان VI 6 ازان K 7 ز کار K 8 ازان K, I, VI 9 مهتری
چنین داغ دل با گروه VI هم گروه K 10 درگاه VI 11 که جز از خدا I, IV 12
K— از I, IV, VI 13 بغار و بهامون و دریای VI بکوه و بیابان و دریای I, IV 14
... وقال له: إن هذا الظالم قد خفى أثره بعد تحمل المشاق العظيمة في طلبه 15
همین K, IV 16 گر ایدونکه او IV گرو این زمان I گراپدون زمان
فقال له كیکاؤس: الرأى أن B— 17 مر K 18 داورست IV 19 چنن VI
20 I, IV—66. 2194—2199 op.; VI—66. 22 همان راز K 23 بخوانیم بس آفرین بر مهان K 24
2194—2195 op. 25 ایزد K 26 VI—восстанавливает 6. 2194. 27 بما داور داد و راه K

- 2165 ز جمشید تا با¹ فریدون رسید
نه زین⁴ سان کسی رنج برد از مہان
که روشن⁸ جهان بر تو فرخنده باد
سیاوش گرش روز¹⁰ باز آمدی
بدو گفت شاه این ز بخت¹² تو بود
ز برجید بیآورد و یاقوت و زر¹³
بدین¹⁵ گونه تا تخت گوهر نگار
2170 بفرمود پس کافجمن را بخوان
نشستند در گلشن ز رنگار
همی گفت شاه آن شگفتی که دید
ز دریا و از²² گنگ دژ²³ یاد کرد
ازان خرمی دشت و آن شهر و راغ
2175 بدو²⁵ مانند کاوسی کی در شگفت
بدو گفت روز نو و ماه نو
نه کسی چون تو²⁷ اندر جهان شاه دید
کنون تا²⁹ بدین³⁰ اختری³¹ نو کنیم
بیاراست آن گلشن ز رنگار
2180 بیک هفته ز ایوان³⁵ کاوسی کی
- سپهر و² زمین³ چون تو شاهی ندید
نه دید⁵ آشکارا⁶ نهان جهان⁷
دل و جان بدخواه تو کنده باد⁹
بفر تو اورا¹¹ نیاز آمدی
برومند شاخ درخت تو بود
همی ریخت بر تارک شاه بر¹⁴
بشد¹⁶ پایها ناپدید از نثار
بایوان¹⁷ دیگر بیارای¹⁸ خوان
بزرگان پرمایه با شهریار¹⁹
بدریا در و²⁰ نامداران شتید²¹
لب نامداران پر از باد کرد
شمرها و پالیزها²⁴ چون چراغ
ز کردارشی اندازها برگرفت
چو²⁶ گفتارهای نو و شاه نو
نه این دامتان گوش هر کس²⁸ شنید
بمردی³² همه یاد خسرو کنیم
می آورد³³ یاقوت لب³⁴ میگسار
همی موج بر خاست از جام³⁶ می

آشکارو—K⁶ بدید—K⁵, VI بدین—K⁴ زمان—I³, VI و—Л² بر—K¹, I, IV
جهانرا نهان—VI جهان و نهان—I⁷, IV گرو شد—K⁸, I, IV I⁹, IV-б. переставлен
بدیدار—K¹¹, I, IV سیاوخش اگر روز—VI سیاوخش روزی که—K¹⁰, I, IV со след. б.
—K¹⁵, VI تاجور—VI شاهفرد—I¹⁴ یاقوت زرد—I¹³ ببخت—K¹², I, IV, VI شاهشی
—VI-б. оп.¹⁹ بر آرای—I¹⁸ در ایوان—VI¹⁷ شدش—I¹⁶, IV بران—I¹⁵, IV بری—
(метр нарушен) وز—IV²² ز دریا و هر کس از و میشنید—VI²¹ در از—I²⁰, IV, K²⁰
K²⁶, I, ازو—VI²⁵ شمرهای پالیز او—VI او—K²⁴, I, IV چو از گنگ دژ سر بسر—VI²³
برین—K³⁰, I-ما—K²⁹, I, VI هرگز—K²⁸, I, VI نه چون تو کس—I²⁷, IV, VI ز—IV
از جام—I³⁵ با—VI³⁴ و—Л³³, K, I, IV-доб. و—VI³² بومی در—VI³¹ اختر—VI³¹, K
سرخ—VI³⁶, I

- 2150 دل پییر¹ زان² آگهی تازه شد
 بایوانها تخت زرین نهاد
 بهستند آذین بشهر⁴ و براه
 پذیره شدندش همه مهتران
 همه راه و بی راه گنبد زده⁶
 2155 همه⁸ مشک باگوهر⁹ آمیختند
 چو بیرون شد از شهر کاوسی کی
 سوی طالقان آمد و مرو رود
 و ز آن پس¹² براه نشاپور شاه
 نیارا چو دید¹⁴ از کران شاه نو
 2160 بروبر نیا برگرفت آفرین
 همی گفت بی تو میداد جهان
 که خورشید چون تو ندیدست شاه

بدشت—K, I, IV, VI⁴ بخندیدو—VI³ ازین—VI ازان—I, IV² شاه—K, I, IV¹
 چو دیمای—VI جهانی ز دیما—I ز دیما—K, IV⁷ لشکرده—VI⁶ بزرگان شهر و ز—IV⁵
 شد پر از—K, VI¹¹ همی—I¹⁰ برگوهر—IV وگوهر—I, VI⁹ همی—K, I⁸ چین شد
 K—¹² 2142–2144. 66. 2157–2158 после 66. 2157–2158 оп.; Б—перевод 66. 2157–2158 оп.; I, IV—66. 2157–2158 оп. و آواز رود
 K—перед¹⁵ تیزرو—K, IV¹⁶ بدید—K, I, IV¹⁴ بیاورد پیلان و گنج و سپاه—K, VI¹³ سو
 б. доб.:

سپهبد چو نزدیک خسرو رسید * سر و تاج و اورنگ اورا بدید
 برو بر همی نام یزدان بخواند * همان جایگه شاه ایران بماند
 после б. доб.:

گرفتند مر یک دگر را ببر * بسی بوسه دادش بروی و بسر
 K (далее), I, IV—доб.:

همی هر دوان زار بگریستند * چو یک چند با [بی—K, IV] آرزو زیستند
 همی آفرین کرد کاوسی کی * بران شاه نیک اختر نیک پی
 I, IV—далее доб. заголовок: 2159–2160 оп. VI—66. 2159–2160 оп. باز آمدن کیخسرو بایران زمین بغیروزی
 I—обратный порядок мисра и вместо¹⁹ بزرگی و—K¹⁸ مه—I, IV¹⁷ б. оп. K, I, IV—¹⁶
 رومی کلاه—VI²⁰ второго мисра повторно даёт второе мисра пред. б.;

- وز آنجا بشهر بخارا رسید¹ بخورد و بیاسود و یک هفته³ بود
2135 بیامد خروشان بآتشکده که تور فریدون برآورده بود
بگسترد بر موبدان سیم و زر و آن² جایگه سر برفتن نهاد
بجیحون⁹ گذر کرد بر سوی¹⁰ بلغ 2140 ببلغ اندرون بود یک ماه¹¹ شاه
بهر شهر در¹³ نامور مهتری بیستند آذین¹⁴ بی راه و راه
همه بوم کشور¹⁶ بیاراستند درم ریختند از بر و¹⁸ زعفران
2145 بشهر اندرون هرک درویش بود درم داد هر یکی را²² ز گنج
سر²⁴ هفته را کرد آهنگ ری دو هفته بری²⁶ نیز بخشید و خورد²⁷
هیونان فرستاد چندی ز ری
- ز لشکر هوا را همی کس ندید² دوم هفته⁴ با جامه نابسود
غمی بود زن ازدهای شده⁵ بدو اندرون کاخها⁶ کرده بود
بر آتش پراگند چندی گهر همی رفت با کام دل شاه شاد⁸
چشیده ز گیتی بسی شور و تلخ سر ماه¹² بر بلغ بگزید راه
بماندی سرافراز با لشکری بجایی که بگذشت شاه و سپاه¹⁵
می و رود و رامشگران خواستند¹⁷ چه¹⁹ دینار و مشک از کران تا کران²⁰
وگر سازش²¹ از کوشش خویش بود پراکنده شد بدره پنجاه و پنج²³
سوی پارسی نزدیک کاوسی کی²⁵ سیم²⁸ هفته آهنگ بغداد کرد
بنزدیک کاوسی فرخنده پی²⁹

هوا شد همی نا پدید IV—زمین شد همی ناپدید K, I, VI—² کشید K, I, IV—¹
I, IV, شد ازان روزهای شده I, IV, ازان دردهای شده K—⁵ دویم روز VI—⁴ آن روز VI—³
VI—обратный порядок мисра. K, I, IV, VI—ایوانها⁶ ازان K—⁷ Л—доб. заголовок:
I, IV, ¹¹ واز شهر K—¹⁰ زجیحون I, IV, VI—⁹ باز گشتن کیخسرو از ترکستان بایران
K, VI—после этого б. стоит¹⁵ آیین IV—¹⁴ سو که بد VI—¹³ هفته I, IV—¹² هفته
б. 2157. K, I, IV, VI—یکسر¹⁶ VI—б. стоит после б. 2144. IV—¹⁸ و
هر K, I, IV—²² خوردش I, IV, VI—²¹ چو K, I—¹⁹ K, VI—после этого б. стоит б. 2158.
همه K, I, IV, VI—²⁵ پس K—²⁴ هر جای پنج I, IV—²³ هر مغلسی را VI—برزنی را
K—²⁸ مرد Л, K, I, IV—²⁷ برین K, I, IV, VI—²⁶ راه با رامش و جام [دشت IV—] ومی
I, IV—سوم²⁹ K, I, IV, VI—вместо этого мисра дает второе мисра б. 2147.

- همی بود یک سال در حصن¹ گنگ
 چو بودن بگنگ اندرون شد⁴ دراز
 بگستهم نوذر سپرد آن زمین 2120
 بی اندازه لشکر بگستهم داد
 بچین و بمکران زمین دست یاز
 همی جوی ز⁸ افراسیاب آگهی
 و زآن¹¹ جایگه خواسته هرچ بود
 ز مشک و پرستار و زرین ستام¹³ 2125
 ز گسترده نیه‌ها و آلات¹⁵ چین
 ز گاوان گردونکشانشان چل¹⁷ هزار
 همی گفت هرگز کسی¹⁹ پیش ازین
 سپه بود چندانک بر²¹ کوه و دشت
 چو دمدار بر داشتی پیشرو 2130
 بیامد بران²⁵ هم نشان تا بچاچ
 بسغد²⁷ اندرون بود یک هفته شاه²⁸
- بر آسود از جنبش² و ساز جنگ³
 بدیدار کاوشش⁵ آمد نیاز
 ز قچغار⁶ تا پیش دریای چین
 بدو گفت بیدار دل باش و شاد
 بهر سو⁷ فرستاده و⁸ نامه ساز
 مگر زو شود روی گیتی¹⁰ تنهی
 ز دینار و¹² گوهر نابسود
 همان جامه و اسب و تخت و¹⁴ غلام
 ز چیزی که خیزد ز¹⁶ مکران زمین
 همی راند پیش اندرون شهریار¹⁸
 ندید و نید²⁰ خواسته پیش ازین
 همی ده²² شب و روز²³ لشکر گذشت²⁴
 بمنزل رسیدی همی نو بنو
 بیاویخت تاج از بر تخت عاج²⁶
 همه سغد شد شاه را نیک خواه²⁹

چو در گنگ-I⁴ VI-6. оп. بر آسوده از کوشش-K² بیبهشت-K, I, IV¹
 کس-K, VI⁷ فغفور-VI فغفار-IV قفجار-I قفغار-J, K, B⁶ کاوش-VI⁵ بسیار بود و
 نیام-I¹³ و وز-VI و از-K, IV¹² ازان-K¹¹ کشور-I¹⁰ از-K, I, IV⁹ و-оп. J⁸
 ده-K¹⁷ به-I, IV¹⁶ و از بزم-K, I, IV¹⁵ جامه تخت و اسب و-VI زرین-IV¹⁴
 K-доб.:¹⁸

همی برد با خویشتن خوردنی * چه افگندنی و چه پوشیدنی
 K, I, IV²² در-IV²¹ نیمند دگر-VI²⁰ لشکر که کس-VI هر کس که کس-K, I, IV¹⁹
 93 и далее из آمدن کیخسرو بگنگ شهر پدرش: I-доб. заголовок: VI²⁴ شماروز-VI²³ در-IV
 گریختن: с двумя заголовками: 63 (с б. 2000 по б. 2062) пропущенных выше бейтов восстанавливает
 بدین-IV برین-K, I, VI²⁵ باز گشتن کیخسرو از گنگ دژ и افراسیاب از گنگ دژ
 I, IV, VI²⁹ پیش-I, IV, VI یکماه شاه-K²⁸ بشهر-I²⁷ VI-میسرا испорчено.²⁶
 بلیمان و خوزان همی رفت پیش

- همه راه شادان و دستش¹ بدست
سپه را بنزدیک شاه⁴ آب و رنگ
همی⁵ هر زمانی نو آید⁶ بیمار
همان یک سواره همان⁷ شهریار
شدند از نوازش همه بی نیاز
همی آگهی جست ز افراسیاب⁸
نکردند از و در جهان نیز⁹ یاد
بشد دور با دفتر زند و است¹⁰
همی بود گریان و سر¹¹ بر زمین
همیشه پر از درد دارد روان
نمیند¹⁴ نشانی ز¹⁵ افراسیاب
تو دادی مرا نازش و زور و فر¹⁶
کسی را ز گیتی¹⁸ بکس نشمرد
بسی ریخت خون سر بی گناه
بنزدیک آن بدکنش رهنمای
پرستند¹⁹ آفرینندهام
ز من راز باشد ز تو راز نیست
مرا باز گردان ز پییکار سر
بآیین خویش آور آیین من
جوان سرافراز و²⁰ پیروز²¹ بخت
- بگستهم فرمود تا بر نشست
کشیدند زان² روی بهشت گنگ³
وفا چون درختی بود میوه دار
نیاسود یک تن ز خورد و شکار
ز ترکان هر آنکس که بد سرفراز
برخشنده روز و بهنگام خواب
ازیشان کسی زو نشانی نداد
جهاندار یک شب سر و تن بهشت²¹⁰⁵
همه شب بپیش جهان آفرین
همی گفت کین بنده ناتوان
همه¹² کوه و رود¹³ و بیابان و آب
همی گفت کای داور دادگر
که او راه تو دادگر¹⁷ نسپرد
تو دانی که او نیست بر داد و راه
مگر باشدم دادگر یک خدای
تو دانی که من خود¹⁹ سرایندهام
بگیتی ازو نام و آواز نیست
اگر زو تو خشنودی ای دادگر²¹¹⁵
بکش در دل این آتش کین من
ز جای نیایش پیامد بتخت

همی راند—VI همی رفت شادان و دستش—I, IV همی راند شادان دو دستش—K¹
او—VI شه—K, I, IV⁴ ازان سوی یکره جنگ—VI³ ازان—K, I, IV² شادان عنانش
2110 помещен VI—6⁸ چه از لشکری و چه از—VI⁷ نیاید—VI⁶ کجا—K, I, IV, VI⁵
همی سود—VI¹¹ بشد دور با دختر زن درست—VI¹⁰ هیچ—VI⁹ پس از этого б.
K—¹⁵ ندیدم—VI¹⁴ ریگ—VI ریگ و کوه—K, I, IV¹³ جهان—I, IV, VI¹² روی ادب
VI—¹⁷ 6. K, I, IV, VI—¹⁶ همی پویم [گویم—IV] از بهر—I, IV همی آگهی جست از
که تا من—VI و گر نیز من نا—K, I, IV¹⁹ یکی را بگیتی—VI¹⁸ رابه پیدادگر
بیدار—K, I, IV, VI²¹ و—K, I, IV, VI²⁰ оп.

- 2080 بچین نیز مهمان رستم بماند
همی رفت سوی سیاوش گرد²
چو آمد بدان³ شارستان⁴ پدر
بجایی که گرسیوز بدنشان
سر شاه ایران بریدند⁵ خوار
2085 همی ریخت بر سر ازان⁷ تیره خاک
بمالید رستم بران خاک روی
همی گفت کیخسرو ای شهریار
نماندم¹⁰ ز کین تو مانند¹¹ چیز
بپرداختم تخت¹³ افراسیاب
2090 بر امید آن کشی بچنگ آورم
ازان¹⁵ پس بدان گنج بنهاد سر
در گنج بگشاد و روزی بداد
برستم دو صد بدره دینار داد
چو بشنید گسسته هم نوذر که شاه
2095 پذیره شدش با سپاهی گران
چو از دور دید افسرو²² تاج شاه
همه²⁴ یکسره خواندند آفرین
- بیک هفته از چین و ماچین¹ براند
بماه سفند ارمذ روز ارد
دو رخساره پر آب و خسته جگر
گروی⁵ بنفرین مردم کشان
بیامد بدان جایگاه شهریار
همی کرد روی و بر خویش چاک
بنفرید بر جان ناکس⁸ گروی
مرا مانندی در⁹ جهان یادگار
برنج اندرم¹² تا جهانست نیز
ازین¹⁴ پس نه آرام جویم نه خواب
جهان پیش او تار و تنگ آورم
که مادر بدو یاد کرد از پدر¹⁶
دو هفته دران¹⁷ شارستان¹⁸ بود شاد
همان گيو را چیز بسیمار داد
بدان شارستان پدر کرد راه
ز¹⁹ ایران بزرگان و²⁰ کندانوران²¹
پیاده فراوان بپیچمود راه²³
بران²⁵ دادگر شهریار زمین

... حتی وصل الی مدینه- B سیاووشی گرد- K, VI² چین و ماچین- K, I, IV¹
بر سر- K⁷ ببرید- K⁶ گرو آن- Л⁵ شارسان- IV⁴ بران- Л³ سیاووشی کرد
VI- اندر- K, IV⁹ بر نام زشت- VI بنفرین سیه کرد جان- K, I, IV⁸ بر آن
VI- اندرون- IV¹² ماندم- I¹¹ ندیدم- VI بماندم- IV نامم- K¹⁰ بماندی مرا در
که بد- VI¹⁶ وزان- I, IV, VI¹⁵ وزین- K, I, IV, VI¹⁴ از- K-доб.¹³ برزم اندرون
از- K, I, IV¹⁹ شارسان- IV-здесь и всюду¹⁸ بدان- I, IV¹⁷ مانده از یادگار پدر
Л-²⁰ و оп.²¹ VI-²¹ و

بیامد بروی زمین داد بوسی * فرو ماند بر جای پیلان و کوسی
بدان- I, VI²⁵ سیه- K, I, IV, VI²⁴ VI-б. оп.²³ دیدش سرو- I, IV²² آن سرو- K²² و- Л²²

- خورش کرد¹ و پوشش هم آنجا² یله
بفرمود دینار و خلعت³ ز گنج
وزان آب راه⁴ بیابان گرفت
چو آگاه شد اشکش آمد براه 2065
پیماده شد از اسب و روی زمین
همه تیز و مکران⁵ بیماراستند
همه راه و⁶ بی راه آوای⁷ رود
بدیوار دیبا⁸ بر آویختند⁹
بمکران هر آنکس که بد مهتری 2070
برفتند با هدیه و با نثار
و زان مرز چندانک بد خواسته
ز اشکش پذیرفت شاه آنچ دید
ورا کرد مهتر بمکران زمین
چو آمد ز مکران و توران چین¹⁰ 2075
پذیره شدش رستم زال سام
چو از دور کیخسرو آمد پدید¹¹
پیماده شد از باره¹² بردش نماز
بگفت آن شگفتی که دید اندر آب
- بملاح و آنکس که کردی¹³ خله¹⁴
ز گیتی¹⁵ کسی را که بردند¹⁶ رنج
جهانی ازو¹⁷ مانده اندر شگفت
ابا لشکری ساخته پیش¹⁸ شاه
بموسید و بر شاه کرد آفرین
ز هر جای رامشگران¹⁹ خواستند
تو گیتی هوا تار شد رود²⁰ پود
درم با شکر²¹ زیر پی ریختند
و گر نامداری و کنداوری
بنزدیک پیروزگر شهریار
فراز آورند اشکش آراسته
و زان نامداران یکی برگزید
بسی خلعتش داد و کرد آفرین²²
خود و سر فرازان ایران زمین
سپاهی²³ گشاده دل و²⁴ شاد کام
سوار سرافراز چترش کشید²⁵
گرفتش بر شاه گردن فراز
ز گم بودن²⁶ جادو افراسیاب

1 I—здесь кончается лагуна из 93 бейтов. 2 بودی—Л 3 فراوان—K, IV, VI 4 داد—VI 1

کسانی که بردند—VI بر داشت—K 7 یکشتی—I, IV ز کشتی—K, VI 6 خلعت فراوان—K 5

تیز و مکران—K, I تیز مکران—Л 11 نزد—VI 10 بدو—I, VI 9 راه روی—Л 8

آواز—VI 14 оп. و—Л 13 بهر جای رامشگری—VI 12 شهر مکران—IV, VI

شکر با درم—K, I, IV, VI 18 در آویختند—VI 17 بدینار و دیبا—I 16 بُد رود—I, IV و K—доб. 15

بتوران—I بنزدیک چین—K, VI 20 оп. و—VI 22 سپاه—VI 21 بمکران بتوران و چین (!)—IV زمین

او را بدید—VI 23 оп. و—VI 22 سپاه—VI 21 بمکران بتوران و چین (!)—IV زمین

چو رستم نگه کرد در روی شاه * که میستافت اندر میان سپاه
K—доб.: پیشش دوید—VI بدید—I, IV رخشش بدید—K 24

گشتن—VI 26 از دور و—I, IV از اسب و—K, VI 25

- 2050 پذیره شدش¹ گیو با لشکری
چو دید آن سر و فرّۀ سرفراز
جهاندار بسیار بنواختشان⁵
چو خسرو بنزدیک کشتی⁸ رسید
دو هفته بران¹⁰ روی دریا بماند
چنین¹² گفت هرکو ندیدست گنگ
بفرمود تا کار بر ساختند
شناسای کشتی هر آنکس که بود
بفرمود تا بادبان برکشید¹⁸
همان راه دریا بیک²¹ ساله راه
که آن²⁴ شاه و لشکر بدین²⁵ سو گذشت
سپهدار لشکر بخشکی²⁷ کشید²⁸
- و ز آن شهر هر کس² که بد مهتری³
پیماده شد و برد پیشش نماز⁴
برسم کیان⁶ جایگه ساختشان⁷
فرود آمد و بادبان برکشید⁹
ز گفتار¹¹ با گیو چندی براند
نمایند که خواهد¹³ بگیتی¹⁴ درنگ
دو¹⁵ زورق بآب اندر انداختند¹⁶
که بر¹⁷ ژرف دریا دلیری نمود
بدریای بی مایه¹⁹ اندر کشید²⁰
چنان²² تیز شد باد در²³ هفت ماه
که از باد کژ آستی تر نگشت²⁶
بمستند کشتی و هامون بدید²⁹

1 K- شدی 2 VI- جا 3 VI-доб.:

خورشها بیاورد او هم همراه * هم از یاره و طوق و زرین کلاه
4 VI-

چو دیدند آن بُرز و بالای شاه * پیماده شد و رفت پیش سپاه
بادبانها K-⁹ دریا VI-⁸ ساختش K-⁷ پدر IV, VI- سران K-⁶ بنواختش K-⁵ IV,
K-¹² IV, ز دیدار IV- پس از گنگ K-¹¹ بدان IV, VI-¹⁰ بادبانها بدید IV, VI- کشید
VI-¹⁶ 2056-2057 оп. 16 VI-¹⁵ IV- چو 15 IV- نخواهد که یابد زمانی IV-¹⁴ یابد K-¹³ همی VI-
آب K-²¹ IV, اندر کشند VI-²⁰ بی پایه IV- بی باره K-¹⁹ برکشند VI-¹⁸ ابر K-¹⁷
چون VI-²⁴ بر IV, VI- تا K-²³ چنین- L-²² نیز دریای یک VI- دریای یک
که در هفت مه باد او کژ نگشت IV- که از باد یکروز کشتی نگشت K-²⁶ بدان K-²⁵
و عبر سالها الی هذا الجانب B- آستین بر نگشت T- ازین ژرف دریا قنی بر نگشت VI-
رسید VI-²⁸ چون سوی خشکی K-²⁷ IV, VI- فی سبعة أشهر
بیمامد بمالید رخ را بخاک * نیایش کنان پیش یزدان پاک
K-кромe этого б. перед ним доб.:

پس زورق اندر چو کشتی هزار * بآب اندرون راند پس شهریار

- چنان پیر¹ بر گاه² کاوسی شاه
گر او سوی ایران شود پر ز کین
گر او باز با تخت و افسر شود
ازان پس بایرانیان شاه گفت
ازان شارستان⁷ پس مهانرا⁸ بخواند
ازیشان کسی را که شایسته¹¹ تر
تنش را بخلعت بیاراستند
چنین¹⁴ گفت کایدر بشادی بمان
ببخشید چندانک بد خواسته
همه شهر زیشان¹⁹ توانگر شدند
بدانگه که بیدار گردد خرومی
سپاهی شتابنده و²⁰ راه جوی
همه²² نامداران هر کشوری
خورشها ببردند نزدیک شاه²⁶
براهی که لشکر همی بر گذشت
بکوه²⁶ و بیابان و جای²⁷ نشست
بزرگان ابا³⁰ هدیه و با نثار
چو خلعت فراز آمدیشان ز گنج
- نه اورنگ و فر³ و نه گنج و سپاه⁴
که باشد نگهبان⁵ ایران زمین
همه⁶ رنج ما پاک بی بر شود
که این پند با سودمندست جفت
وزان رنج بردن⁹ فراوان براند¹⁰
گرامی تر از شهر و بایسته¹² تر
ز دژ بار¹³ مرزبان خواستند
ز دل برگن اندیشه¹⁵ بد گمان¹⁶
ز اسبان وز¹⁷ گنج آراسته¹⁸
چه با یاره و تخت و افسر شدند
ز درگاه بر خاست آوای کوس
بسوی بیابان نهادند روی²¹
برفتند هر جا که²³ بد مهتری²⁴
که بود از در شهریار و سپاه
در و دشت یکسر چو بازار گشت
کسی را نهد کسی²⁸ که بگشاد دست²⁹
پذیره شدند بر شهریار
نهشتی³¹ که با او برفتنی برنج³²

تخت-K³ چنان تا بر تخت-VI² فان کیکاؤس قد طعن فی السن-B نیز-K¹
مهترانرا-VI⁸ شارسان-IV⁷ دگر-VI⁶ نگهدار-K⁵ بیند نه تخت و کلاه-VI⁴
شایسته بود-K¹¹ IV-ب. переставлен со след. б. IV-ب. ماند-VI¹⁰ دیدن-VI⁹ برده-K, IV⁹
همی بر بد اندیش با-K¹⁵ بدو-K, IV, VI¹⁴ مر آن شهر را-VI¹³ بایسته بود-K¹²
Доб. 18 واز-VI¹⁷ K, همیشه بزی شاد و روشن روان-VI¹⁶ همیشه بر اندیشه-IV¹⁶
заголовок: K, IV, VI [IV-ب. آمدن بتوران-IV] باز گشتن کیخسرو از گنگ دژ [وآمدن بتوران-IV]
ازان-IV همان-K²³ ازان-IV²² K, VI-ب. оп. 21 شتابنده-IV²⁰ شارستان زو
راه-Л²⁷ ز کوه-K²⁶ چندی برهه-K, IV, VI²⁵ سروری-VI²⁴ جای-ک
که با-K, IV³⁰ K, IV-обратный порядок мисра; VI-б. оп. 29 دگشاد-Л²⁹ دل-K, IV²⁸
ز رنج-VI³² دهشتی-Л, IV³¹

چنین تخم کین در جهان کشته شد¹
 که شاه جهاندار² بگذاشت³ آب⁴
 پیامد شب تیره با کس نگفت
 دلی پر ز تیمار تنها براند
 سری پر ز تیمار⁵ دل پر ز خون
 شمرهای⁶ او چون چراغ بهشت
 زمین⁸ سنبل و شاخ بلبلستان⁹
 هم ایدر بهاشیم تا¹⁰ مرگ شاد
 طلب¹¹ کردن شاه توران سپاه
 گرفتند بر هر سوی رهنمای
 مگر زو بیابند جای¹² نشان
 فراوان ز کسسهای او یافتند
 نشانی نیامد ز پیداد شاه
 یکی¹³ سال با رامش و میگسار
 پر از گلشن و باغ و پالیز بود¹⁶
 همی بود در گنگ پیروز و شاد
 برفتند یکسر بنزدیک¹⁷ شاه
 سوی شهر¹⁸ ایران نیایدش¹⁹ رای
 گذشتست زان سو بدریای²¹ آب

بدست بداندیش بر گشته شد
 پس آگاهی آمد بافراسیاب
 شنیده همی داشت اندر نهفت
 جهاندیدگانرا هم آنجا بماند
 چو کیخسرو آمد بگنگ اندرون
 بدید آن دلفروز باغ بهشت
 بهر گوشه⁷ چشمه و گلستان
 همی گفت هر کس که اینت نهاد
 وزان پس بفرمود بیدار شاه
 بجستند بر دشت و باغ و سرای
 همی رفت جوینده چون پیهشان
 چو بر جستنش تیز بهشتافتند
 بکشتند بسپار کس بی گناه
 همی بود در گنگ دژ شهریار
 جهان¹⁴ چون بهشتی¹⁵ دلاویز بود
 برفتند همی شاهرا دل نداد
 همه پهلوانان ایران سپاه
 که گر شاه را دل نچنبد ز جای
 همانا بد اندیش²⁰ افراسیاب

2015

2020

2025

2030

¹ VI— вместо б. 2013 доб.:

همی گفت هر کس که این کین فگند * بدست بلا باد اسیر و نژند
 بچنگ بد اندیش بر کشته خوار * در آغشته در خون بزاری زار
 خبر یافتن افراسیاب از رسیدن: Л—доб. заголовков: ⁴ بگذشت از—K³ جهانگیر—K, IV, VI²
 ازین—VI⁸ زهر گونه ای—VI⁷ چمنهای—JI, K, IV⁶ پیکار و—VI⁵ و K, IV—доб. ⁵ کیخسرو
 و فرق العساکرفی طلب افراسیاب—B نکه—K, IV, VI¹¹ با—IV¹⁰ باغ و غلغلستان—VI⁹
 VI—بهشت او—K¹⁵ کجا—K¹⁴ چو یک—IV بیک—K, VI¹³ بیابد بجایی—VI, K¹²
 نباشدش—VI¹⁹ تخت—K, IV, VI¹⁸ یگروز نزدیک—K, IV, VI¹⁷ IV—б. оп. ¹⁶ بهشت
 گذارد—VI ازان روی دریای—IV سوی دریای—K²¹ میادا نیای تو—VI نیای تو—IV²⁰
 بهمران ز دریای

- اگر بشمیری سربسری نیک و بد
کنون تا برآمد ز دریای آب
ازان آگهی شاد شد شهریار
دران⁵ مرزها⁶ خلعت آراستند
بفرمود تا باز گشتند⁸ شاه
بران سو که پور سپاوش براند¹¹
سپه را بیماراست و روزی¹³ بداد
همی گفت هر¹⁴ کس که جوید بدی
نباید که باشید¹⁶ یک تن بشهر
جهانجوی¹⁸ چون گنگ دژ را بدید
پیاده شد از اسب و رخ بر²⁰ زمین
همی گفت کای²² داور داد و پاک
که این باره²³ شارستان²⁴ پدر
سپاوش که از²⁶ فر یزدان پاک
ستمگر بد آن کو بید آخت²⁷ دست
بران باره بگریست یکسر سپاه
- 2000
- 2005
- 2010
- فزون نیست تا¹ گنگ² فرسنگ صد³
بگنگست با مردم افراسیاب
شد آن رنجهای بر دلش نیز⁴ خوار
پس اسب جهاندیدگان خواستند⁷
سوی گنگ دژ رفت با آن⁹ سپاه¹⁰
ز بیداد مردم فراوان نمادند¹²
ز یزدان نیکی دهش کرد یاد
بپیچید¹⁵ ز بادافره ایزدی
گر از رنج یابد پی مور¹⁷ بهر
شد از آب دیده¹⁹ رخش ناپدید
همی کرد²¹ بر کردگار آفرین
یکی بندهام دل پر از ترس و پاک
بدیدم برآورده از ماه سر²⁵
چنین باره ای برکشید از مغاک
دل هر کس از کشتن او بغست
ز خون²⁸ سپاوش که بد²⁹ بی گناه

پای K-⁴ 2002. K, IV-доб. 6. ³ ازینجا بدانجای VI-² با IV-فزون نیست تا K-¹
مردمان IV, VI-⁶ بران IV, VI-بدان K-⁵ شدش رنجهای کهن جمله VI-زار و IV-
رسیدن IV-رسیدن شاه کیخسرو بگنگ دژ و ناپیدا شدن افراسیاب K-⁷ Доб. заголовки:
K-6. оп. ¹⁰ خود با VI-⁹ و IV, VI-доб. ⁸ کیخسرو بگنگ دژ و گریختن افراسیاب
VI-¹³ 1997. K, IV, VI-б. помещен перед б. ¹² بدان سو که خون سپاوش فشاند K, VI-¹¹
یکی رنج یابد یکی مهر VI-¹⁷ مانند VI-¹⁶ بیابد VI-بیابند K-¹⁵ آن VI-¹⁴ دلها
همیخواند VI-²¹ روی VI-سر بر K, IV-²⁰ رنگ K, VI-¹⁹ جهاندار K, IV, VI-¹⁸
بر VI-از خاک سر IV-از درد سر K-²⁵ شارسان IV-²⁴ باره و K, VI-²³ با IV-²²
IV, VI-доб.: ²² چرخ سر
تو دادی مرا زور و آیین و فر * سپاه و دل و اختر و پای و سر
IV-²⁸ ستمگر بران کو بید آخت VI-بد آن کو بید تاخت IV-²⁷ سپاوخش کز K-²⁶
بر IV-²⁹ ز بهر VI-ز درد

- 1980 گذشتند بر آب بر هفت¹ ماه
چو خسرو ز دریا بخشکی رسید
بیماد پیش جهان آفرین
بر آورد کشتی و زورق ز³ آب
بیابانش پیش آمد و ریگ و⁴ دشت
- 1985 همه شهرها دید برسان چین
بدان شهرها در بیاسود شاه
سپرد آن زمین⁷ گیورا شهریار
درشتی مکن باگنه کار نیز
ازین پس ندارم کسی را¹⁰ بکسی
1990 ز لشکر یکی نامور برگزید
فرستاد نزدیک شاهان پیام¹²
بیایند خرم بدین بارگاه
یکی سر نپیچید زان¹⁵ مهتران¹⁶
چو دیدار بد¹⁷ شاه بنواختشان¹⁸
1995 پس از گنگ دژ باز جست آگهی
چنین گفت گویندهای زان گروه

1 VI—چند 2 K—доб.:

که بر آب و خشکی تویی رهنمای * ندانم جز از تو بهر دو سرای
آن زمان—Л, IV, VI⁷ IV—б. оп.⁶ در گذشت—VI⁵ K, VI—оп.⁴ بر—IV از—K³
که بی ارج شد بر دلم شهر و چیز—K, IV⁹ شادان زی—IV⁸ فقلد تلک الممالک جیوا—B
که کس را—VI (текст испорчен); K—را¹⁰ که خوارست بر چشم من شهر و چیز—VI
بدل شاد و نیکی دهی—K, IV, VI¹⁴ که جویید—VI¹³ شام—IV¹² یزدان و بس—K¹¹
и доб.: نیکخواه

هر آنکس که او زین سخن بگذرد * ز رای بد خویش کیفر برد
и کسی سر نگرداند ازان مهتران: два мисра: и доб. ازین بارگاه—IV¹⁶ از—VI ازان—K¹⁵
K, IV,²⁰ برافراختش—K¹⁹ بنواختش—K¹⁸ شد—IV, VI¹⁷ برفتند یکسر بفرمان شاه
VI—از²¹ VI—доб. б. 2002.

پسر آشوب دریا ازان¹ گونه بود
 بهشش ماه کشتی برفتی³ بآب
 بهفتم که⁴ نیمی گذشتی ز سال
 سر بادبان تیز⁵ برگاشتی 1970
 براهی کشیدیش موج مدد⁷
 چنان خواست¹⁰ یزدان که باد هوا
 شگفت اندران آب مانده سپاه
 باب اندرون شیر دیدند¹² و گاو
 همان مردم و موپها چون کمند 1975
 گروهی سران چون سر گاو میش
 یکی سر¹⁵ چو ماهی و تن چون¹⁶ نهنگ
 نمودی همی این بدن آن بدین
 بمخشایش²¹ کردگار سپهر
 کزو کس نرستی بدان برشخود²
 کزو ساختی هر کسی جای خواب
 شدی کز و بی راه باد شمال
 چو برق درخشنده بگماشتی⁸
 که ملاح خواندش⁸ فم الاسد⁹
 نشد کز با اختر پادشا
 نمودی بانگشت هر یک¹¹ بشاه
 همی داشتی گاو با شیر¹³ تاو
 همه تن پر از پشم چون گوسفند
 دو دست از پس مردم¹⁴ و پای پیش
 یکی پای¹⁷ چون گور و تن¹⁸ چون پلنگ¹⁹
 بدادر بر خواندند²⁰ آفرین
 هوا شد خوش²² و²³ باد ننمود²⁴ چهر

بدل ناشخود VI- نرفتی چنان کم شنود I, IV- بدل ناپسود K-² بران K-¹
 سر و بادپایان چو VI-⁵ چو K, VI-⁴ پس ما بکشتی برفتی VI- نرفتی IV-³
 I-начиная خله [جملة (метр нарушен) IV-] پیش ملاح بگذاشتی [برداشتی VI-] K, IV, VI-⁶
 براهی کشیدی IV- بجایی کشیدی سر و راه و حد K-⁷ (по б. 2062). 93 бейга оп. с этого б.
 که خواندیش ملاح VI- خواندی IV-⁸ بجایی کشیدی ز روی خرد VI- ز راه جدد (!?)
 وکان هذا البحر اذا سارت فيه لسفينة ستة أشهر ردتها الرياح المختلفة وألقتها الى B-⁹
 گیرند K-¹² کس K, VI-¹¹ ساخت K, IV, VI-¹⁰ موضع یسمیه الملاحون فم الاسد
 VI-¹⁷ بر VI- سر K-¹⁶ رخ VI- تن K-¹⁵ و با دم VI-¹⁴ شیر با گاو K, VI-¹³
 K-¹⁹ доб., а IV- вместо этого б. дает: سر VI-¹⁸ تنش

یکی را سر خرمی [خوک IV-] و تن چون بره * همه آب ازینها بدی یکسره
 و شاهدوا فی البحر عجائب كثيرة كالأسود و الثیران B-
 و إنس الماء بالشعور التهدلة كالحبال متسر بلین بالأصواف و الأشعار لبعضهم رؤس کرؤس
 الجوامیس و یدان من خلف و رجلان من قدام و آخرون رؤسهم کرؤس التماسیح و ابدانهم
 همی خواندندی بداد [بدو VI-] IV, VI-²⁰ کأبدان النمر و أرجلهم كأرجل حمر الوحش
 بنمود K, VI-²⁴ و IV, VI-²³ ورا یار شد VI- رام شد IV-²² چوبخشایش VI-²¹

- 1950 نجویید جز از¹ خوبی و راستی
و ز آن شهر راه بیابان گرفت
چنان شد بفرمان یزدان پاک
هوا پر ز ابر و زمین پر ز خوید⁵
خورشهای مردم ببردند⁷ پیش
1955 بدشت⁹ اندرون سبزه و جای خواب
چو آمد بنزدیک آب زره
همه چاره سازان¹² دریا براه
بخشکی بکرد آنچه بایست کرد
بفرمود تا قوشه بر داشتند
1960 جهاندار نیک اختر و¹⁵ راه جوی¹⁶
بران بندگی بر نیایش¹⁸ گرفت
همی خواست از کردگار بلند
همان ساز²² جنگ و سپاه و²³
همی گفت کای²⁴ کردگار جهان
1965 نگهدار خشکی و دریا قوی
نگه دار جان و²⁶ سپاه مرا
- نیارد بکار² اندرون کاستی³
همه رنجها بر دل آسان گرفت
که اندر بیابان ندیدند⁴ خای
جهانی پر از لاله و شنبلیله⁶
بگردون بزیر⁸ اندرون گاو میش
هوا پر ز ابر و زمین پر ز آب¹⁰
گشادند گردان میان از گره¹¹
ز چین و ز مکران همی برد¹³ شاه
چو کشتی بآب اندر افگند مرد
بیک ساله ره راه¹⁴ بگذاشتند
برفت از لب آب با¹⁷ آب روی
جهان آفرین را ستایش¹⁹ گرفت²⁰
کز آبش²¹ بخشکی برد بی گزند
بزرگان ایران و گاه و²³
شناسنده آشکار و نهان
خدای ثری و²⁵ ثریا قوی
همان تخت و گنج و کلاه مرا

گذشتن شاه کیخسرو بدریای زره K—доб. заголовок: 3
1 VI—بجز 2 K, I, IV, VI—بداد 4 VI—از عقب افراسیاب
VI—لاله نیلگون I—خون 5 I—دیدند VI—
هوا پر از ابر و مرغان بجوش (!) * جهانی پر از لاله و سبز پوش (метр нарушен)
پیش VI—9 وزیر K, I, IV, VI—8 خورشها زهرگونه میراند VI—همی رفت K, I, IV—7
میانرا گره VI—11 گذشتن شاه کیخسرو از آب زره بسیستان K—доб. заголовок: 10 IV—
ز [به VI]—14 K, I, IV, VI—بیاورد VI—همه نزد K—13 کارداران VI—کارسازان K, I, IV—12
—بر K, I, IV—17 نامجوی K—16 و K, I, IV, VI—15 یک ساله تا آب
— K, I, IV—18 بدان بندگیها فزایش VI—فزایش 19 K, I—20 обратный порядок мисра.
تا IV—25 ای K, VI—24 مرا IV—23 و K—доб. VI—همی ساز IV—22 که اورا K, I, IV, VI—21
جای و IV—оп.; و K, I—26

- خروش زنان خاست از دشت و شهر¹ بدرهای شهر³ آتشش اندر زدند
 1935 بغسستند زیشان⁵ فراوان بتیر چو کم شد⁷ ازان انجمن خشم شاه
 بفرمود تا⁹ اشکش تیز هوش کسی را نماند که زشتی کند
 ازان شهر هر کس که¹⁴ بد پارسا¹⁵ که ما بی گناهیم و بیچاره ایم
 1940 گر ایدونک بیند سر بی گناه ازیشان چو بشنید فرخنده شاه
 خروشی بر آمد ز پرده سرای ازین پس گر آید ز جایی خروش
 1945 ستمکارگانرا کنم بدو²¹ نیم جهاندار²⁴ سالی بمکران بماند
 چو آمد بهار و زمین گشت سبز چراگاه اسبان و جای شکار
 باشکش بفرمود تا با سپاه کسی کو ندارد²² ز²³ دادار بیم
 ز هر جای کشتی گرانرا²⁵ بخواند همه کوه پر لاله و²⁶ دشت سبز
 بیماراست باغ از گل و²⁷ میوه دار²⁸ بمکران بماشد²⁹ یکی³⁰ چند گاه³¹

1 I, IV, VI—دشت و شهر (K—без рифмы); 2 K, I—گشت 3 K—بدرها 4 I—б. оп. 5 K, I, IV, VI—ازیشان 6 K, VI—بردند 7 K—گشت 8 K—براه 9 I, IV, VI—سراسر 10 VI—شاه آمدند * زدوده دل و نیکخواه آمدند 11 I, IV—همان نیز با 12 I, IV—جنگجوش 13 I—текст 14 I, IV—پادشا 15 K—آشکش 16 K, I, IV, VI—б. оп. 17 I—بمرد 18 K, I, IV, VI—б. оп. 19 I, IV—بمرد 20 I, IV, VI—بمرد 21 I, IV, VI—بمرد 22 I, IV, VI—بمرد 23 I—بمرد 24 I, IV, VI—بمرد 25 I, IV, VI—بمرد 26 I, IV, VI—بمرد 27 I, IV, VI—بمرد 28 I, IV, VI—بمرد 29 I, IV, VI—بمرد 30 I, IV, VI—بمرد 31 I, IV, VI—بمرد

دل شاه مکران پر از بیم کرد
 که از گرد شد آسمان ناپدید²
 رده⁴ بر کشیدند هر دو گروه
 جهان شد پر از ناله بوق و کوس
 پس پشت⁷ گردان زرينه کفش⁸
 جهان¹⁰ شد بکردار دریای قیر¹¹
 و زآن خستگی جان او¹² هم برست¹³
 بدو¹⁴ گفت شاه¹⁵ اندرو ننگریم¹⁶
 مگر نیز از تخته¹⁸ اهرمن
 بران¹⁹ هم نشان خسته در جوشنش²⁰
 چنان چون بود شاهرا جای خواب
 که مرگ بزرگان بود همچنین
 سواران و²³ گردان خنجر گزار
 سر زندگان²⁴ پر ز تیرمار شد
 سراپرده و گاه²⁵ آراسته²⁶
 بسی نیز با تخت و افسر شدند²⁷
 بتاراج مکران نهادند روی

بزد تیغ و اورا بدونیم کرد
 دوا¹ لشکر بران گونه صف برکشید
 سپاه اندر آمد دو رویه³ چو کوه
 بقلب⁶ اندر آمد سپهدار طوسی
 1920 پپیشی اندرون کاویانی درفش
 هوا پر ز پیمان شد و پیر و تیر⁹
 بقلب اندرون شاه مکران بغست
 یکی گفت شاهها سرش را بریم
 سر شهریاران نبرد¹⁷ ز تن
 1925 برهنه نباید که گردد تنش
 یکی دخمه سازید²¹ مشک و گلاب
 بپوشید رویش بدیهای چین
 و زآن انجمن کشته شد ده²² هزار
 هزار و صد و چل گرفتار شد
 1930 بمردند پیلان و آن خواسته
 بزرگان ایران توانگر شدند
 ازان²⁸ پس دلیران پرخاشجوی

دو رویه سپاه اندر آمد—K, I, IV—³ چشم آسمان را ندید—K, I, IV—² ز—VI—¹
 4 K, I, IV, VI—بیم—VI—⁵ شکستند—VI—⁶ ز قلب—K, I, IV, VI—⁷ شاه—VI—⁸ I—доб. заго-
 ЛОВОК: زمین پر ز پیل—I, IV—⁹ رزم کیخسرو با شاه مکران زمین
 بژوئین و زآن—K, I, IV, VI—¹² نیل—K, I, IV—¹¹ زمین—I, VI—¹⁰ پر ز تیر—VI—¹³ پیل
 زشت—K, I, IV—¹⁵ یکی—IV—¹⁴ (без рифмы). بغست—VI—¹⁶ نرست—I, IV—¹³ خستگی
 بی خرد—I—¹⁸ که برد—I, IV—¹⁷ شه مه چینین ناوریم—VI—¹⁹ بنگریم—I, IV—¹⁶
 K—²¹ 20 K, I, IV, VI—б. переставлен со след. б. بدان—K—¹⁹ بدتر از بچه—IV, VI—²⁰ بچه
 I—²⁴ و—I, I—²³ و قتل صاحب مکران مع آلفی فارسی—B—²² K, IV—²¹ و—²² I—²⁴
 وزان—I, IV, VI—²⁸ VI—б. оп. ²⁷ VI—б. оп. ²⁶ VI—б. оп. ²⁵ K—²⁶ خیمه—IV—²⁷ بزرگان—IV—²⁸ بدگمان

- فرستاده آمد پیامش بداد
 1900 سر بی خرد زان⁴ سخن خیره شد⁵
 پراگنده لشکر همه گرد کرد
 فرستاده را گفت بر گرد و رو
 بگویش که از گردش تیره روز
 بمپنی چو آیی ز ما¹⁰ دستبرد
 1905 فرستاده شاه چون باز گشت
 زمین کوه تا کوه لشکر گرفت
 بیآورد پیلان جنگی دویست
 از¹⁶ آواز اسبان¹⁷ و جوش سپاه
 تو گفستی برآمد زمین با آسمان
 1910 طلایه پیامد بنزدیک شاه
 همه روی کشور زرفشست و پیل²¹
 بفرمود تا بر کشیدند صف
 ز مکران طلایه پیامد بدشت
 نگهبان لشکر از ایران تـخوار²³
 1915 پیامد بر آویخت با او بهم
- نبرد بر¹ دلش جای پیغام و² داد³
 بجوشید و مغزش ازان تیره شد⁶
 بیاراست بر⁷ دشت جای نبرد
 بنزدیک آن بدگمان⁸ باز شو
 تو گشتی چنین شاد⁹ و گیتی فروز
 بدانی که مردان کدامند و¹¹ گرد
 همه شهر مکران¹² پر آواز گشت
 همه تیز و مکران¹³ سپه برگرفت¹⁴
 تو گفستی که اندر زمین جای¹⁵ نیست
 همی¹⁸ ماه بر چرخ گم کرد راه
 وگر گشت خورشید اندر نهان¹⁹
 که مکران سیه شد ز گرد سپاه²⁰
 بمیند کنون شهریار از²² دو میل
 گرفتند گوپال و خنجر بکف
 همه شب همی گرد لشکر بگشت
 که بودی بنزدیک او رزم خوار²⁴
 چو پیل²⁵ سرافراز و شیر²⁶ دژم

جنگ: и доб. заголовок: 1 I, IV—در 2 K—و оп. 3 VI—یاد دل نیامدش یاد 4 I, IV—خرد را 5 K, I, IV, VI—تیز گشت 6 K, I, IV, VI—بد آمیز 7 K—در 8 K—خسروت 9 K—چنین شاد گشتی 10 I—من 11 I, IV—و оп. 12 K—برزن 13 J—شهر و برزن 14 I, IV—در گرفت 15 I, IV—مکران و مکران 16 K—وز 17 K—که خود بر زمین راه 18 VI—همه 19 K, I, IV, VI—б. оп. 20 VI—б. оп. 21 K—پیل 22 VI—همه دشت بد لشکر و ساز و پیل 23 VI—که پیدا بدی سر بسر 24 VI—ایران که بودی تخار 25 K, I, IV—شیر 26 K, I, IV—پیل

جهانی ببخت¹ تو آباد گشت
 گر ایوان ما در خور شاه نیست
 بکاخ اندر آمد سرافراز شاه
 1885 ز دینار⁶ چینی ز بهر نثار
 همی بود بر پیش او بر بیای
 بچین اندرون بود خسرو سه ماه
 پرستنده فغفور هر بامداد
 چهارم زچین شاه ایران براند
 1890 بامد چو نزدیک مکران رسید
 بر شاه مکران فرستاد و گفت⁹
 خورش سراز راه¹¹ سپاه مرا
 نگه کن که ما¹³ از کجا رفته ایم
 جهان روشن از تاج و بخت¹⁵ منست
 1895 برند آنگهی دست چیز¹⁸ کسان
 علف¹⁹ چون نیابند جنگ آورند²⁰
 و²³ ایدونک گفتار من نشنوی
 همه شهر مکران تو ویران کنی

دل دوستداران تو² شاد گشت
 گمانم که هم بتر³ از راه نیست
 نشست از بر⁴ نامور پیشگاه⁵
 بیاورد فغفور چین صد هزار
 ابا مرزبانان فرخنده رای
 ابا نامداران ایران سپاه
 همی نو بنو شاه را⁷ هدیه داد⁸
 بمکران شد و رستم آذجا بماند
 ز لشکر جهان دیده ای بر گزید
 که باشه پریان خرد باد جفت¹⁰
 بخوبی بیارای گاه مرا¹²
 نه مستقیم و بیراه و نه خفته ایم¹⁴
 سر مهتران زیر تخت¹⁶ منست¹⁷
 مگر من نباشم بهر کس رسان
 جهان بر²¹ بداندیش تنگ آورند²²
 بخون فراوان کس اندر شوی
 چو بر²⁴ کینه آهنگ شیران کنی

بداند VI- هم کمتر I, IV- همی بتر- K³ بتو- K, I, IV, VI-² بتخت- VI-¹
 K, I, ⁷ دیبای- K, VI-⁶ بارگاه- K⁵ اندران- K, I, IV, VI-⁴ که خود کمتر
 رفتن شاه کیخسرو بمکران و کشتن شاه- K⁸ Доб. заголовки: K- شاه را نو بنو- IV, VI-
 I, IV, VI-¹¹ پس- K¹⁰ فرستاد کس- K⁹ رسیدن کیخسرو بمکران زمین- I- مکران را
 K, I, IV-¹⁴ تا- I, IV-¹³ 1894. 12 K, I, IV, VI-б. стоит после б. 1894. و شاه و VI- و
 VI-¹⁷ پای تخت- IV-¹⁶ فتر تخت- IV-¹⁵ نی راه و نی خفته ایم- VI- آرزو خفته ایم
 66. 1894-1895 оп.; K, I, IV-после этого б., VI-перед б. 1896 доб.:

چو لشکر شد از خوردنی بی نوا * کسسی بیمنوایی ندارد روا
 VI- شما چون بیایید جنگ آورید- I, IV-²⁰ همان- K¹⁹ (нарушен размер). ¹⁸ بچیز- I-
 K, I, ²⁴ گر- K, I, IV, VI-²³ آورید- I, IV-²² از- I-²¹ سپاهیست آندم که جنگ آورند
 بی- IV, VI-

- 1865 زمانه همه زیر تخت منست
چو خورشید تابان شود بر سپهر
همم دانش و گنج آباد هست
گر از من همی راه جوید⁴ رواست
نبندیم⁵ اگر بگذری بر تو راه
ور ایدونک با لشکر آیی بشهر
1870 نمازم که بر بوم⁹ من¹⁰ بگذری
نمازم¹² که مانای¹³ تو پیروزگر
برین گونه چون¹⁴ شاه پاسخ شنید
پیامد گرازان بسوی¹⁶ ختن
برفتند فغفور و خاقان چین
1875 سه منزل ز چین پیش¹⁹ شاه آمدند
همه راه آباد کرده چو دست²⁰
همه بوم و بر²² پوشش و²³ خوردنی
چو نزدیک شاه²⁵ اندر آمد سپاه
بدیوار²⁷ دیبا بر آویختند²⁸
1880 چو با شاه فغفور گستاخ شد
بدو گفت ما شاهرا کهتری³⁰
- جهان¹ روشن از فرّ بخت² منست³
نخستین برین بوم تابد بمهر
بزرگی و مردی و نیروی دست
که هر جانور بر زمین پادشاست
زیانی⁶ مکن برگذر با⁷ سپاه
برین⁸ پادشاهی ترا نیست بهر
وزین مرز جایی بیی بسپری¹¹
وگر یابی از اختر نیک بر
ازان¹⁵ جایگاه لشکر اندر کشید
جهاندار¹⁷ با نامدار انجمن
بر شاه با پوش و آفرین¹⁸
خود و نامداران براه آمدند
در و دشت چون جایگاه نشست²¹
از آرایش بزم و²⁴ گسترده
ببستند آذین²⁶ بیی راه و راه
ز بر زعفران و درم ریختند²⁹
بپیش اندر آمد سوی کاخ شد
اگر³¹ کهتری را³² خود اندر خوریم

پاسخ: IV—доб. заголовок: ³ K, I, IV—без рифмы). ² K, I, IV—земин ¹ K, I, IV—
L—زمانی—⁶ I—نبندم ⁵ K—جویی ⁴ K, I, IV—فرستادن شاه مکران کیخسرو را
K—доб. نسپری—¹¹ K, IV—ما—¹⁰ I—خاک ⁹ K, I, IV—ازین—⁸ I, IV—درگذر زین
заголовок: رفتن شاه کیخسرو بچین و پیش آمدن خاقان با هدیهها ¹³ K, I,
ازان پس پیامد—^{VI} بشهر—^{IV} بشاه—^I براه—¹⁶ K—وزان—¹⁵ IV—بر—¹⁴ I, IV—باشی—^{IV}
I, IV—زمین نزد—¹⁹ K, VI—¹⁸ K—обратный порядок мисра. جهانگیر—¹⁷ K, I, IV, VI—براه
پل و راه آباد کردش چو—^{VI} (K и IV—без рифмы); دشت—^{IV} کردند و دشت—²⁰ K—نزد
راه پوشش بد—²³ VI—راه پر—²² K, I, IV—بدان تا تن آسان توان برگذشت—²¹ VI—دشت
آیین—²⁶ VI—شهر—²⁵ K, I, IV—از آسایش بزم و—^{I, IV} از آرایش نرم و—²⁴ K, VI—آن (!)
مشک و عنبر همی بیختند—²⁹ K, I, IV—در آویختند—²⁸ VI—زدیوار—^{VI} بدینارو—²⁷ I—
چاکری را—³² VI—وگر—³¹ I, IV, VI—کای شاه ما چاکریم—³⁰ VI—

- و ز آن جایگه شد سوی تخت باز¹
 1845 ز لشکر فرستادگان بر گزید
 فرستاد کس نزد³ خاقان چین
 که گر داد گیرید و⁵ فرمان کنید
 خورشها فرستید نزد⁶ سپاه
 کسی کو بتابد ز فرمان من⁸
 1850 پیاراست باید سپه را برزم
 فرستاده آمد بهر¹² کشوری
 غمی گشت فغفور و خاقان چین
 فرستاده را چند گفتند گرم
 که ما شاهرا سربسر کهتریم
 1855 گذرها که¹⁵ راه دلیران بدست
 کنیم از سر آباد¹⁶ با خوردنی
 همی گفت هر کس که بودش خرد
 بدرویش بخشیم بسیار چیز
 فرستاده را بی کران¹⁹ هدیه داد
 1860 دگر نامور چون بمکران رسید
 بر تخت او رفت و نامه بداد²¹
 سبک مر²³ فرستاده را خوار کرد
 بدو گفت با شاه ایران بگوی
- همی گفت با داور پاک راز²
 که گویند و دانند گفت و شنید
 بفغفور و⁴ سالار مکران زمین
 ز کردار بد دل پیشیمان کنید
 بپینید ناچار⁷ ما را براه
 و گر دور باشد⁹ ز پیمان من¹⁰
 هر آنکس که بگریزد از راه بزم¹¹
 بهر جا¹³ که بد نامور مهتری
 بزرگان هر کشوری همچونین
 سخنها ی شیرین باواز¹⁴ نرم
 زمین جز بفرمان او نسپریم
 بپینیم تا چند ویران شدست
 بماشیم و آری¹⁷ همش آوردنی
 که گر بی زیان او بما بگذرد
 نثار و خورشها بسازیم¹⁸ نیز
 بپامد بدرگاه پیروز²⁰ و شاد
 دل شاه مکران دگر گونه دید
 بگفت از پیام²² آنج بودش بیاد
 دل²⁴ انجمن پر ز تیمار کرد
 که نا دیده بر ما فزونی مجوی

پیغام کیخسرو بنزد فغفور و خاقان و شاه مکران: IV—доб. заголовок: ² بجای نماز—K¹

I— ⁸ بیایید و بینید—K⁷ پیش—K, I, IV⁶ گیرند—K⁵ و—K⁴ نزدیک—K³

IV—б. оп. و بزم—I¹¹ ماند ز دیدار ما—IV¹⁰ ماند—K⁹ ز کردار ما—IV⁴ ز گفتار ما

و IV—доб. I¹⁶ گذرهای—II¹⁵ باوای—K, I¹⁴ بجایی—K, I, IV¹³ زهر—K¹²

خورشهای بسیار—IV, I¹⁸ بیاریم چیزی که—IV¹⁴ بسازیم چیزی که—I¹⁷ بیاییم و آریم—K¹⁷

K, I, ²³ پیام (!)—K²² پیغام داد—IV²¹ خشنود—K, I, IV²⁰ فرستادگانرا گران—IV, I¹⁹

سر—I²⁴ سبک سر—IV

- مگر باز بینم ترا شادمان
وزین³ پس جز از⁴ پیش یزدان پاک⁵
بدان تا تو پیروز باشی و شاد
جهان آفرین رهنمای تو باد 1830
نهادند بر نامه بر مهر شاه
بره بر نبودش بجایی⁹ درنگ
برو¹¹ آفرین کرد و نامه بداد
ز گفتار¹³ او شاد شد شهریار
همی خورد¹⁵ پیروز و شادان سه روز 1835
سپه را همه ترک و جوشن بداد
مر آنرا¹⁷ بگستهم نوذر سپرد
ز گنگ گزین راه چین برگرفت
نبد²⁰ روز بیکار و تیره شبان
بدین²¹ گونه تا شارسن²² پدر 1840
همی گرد باغ سپاوش بگشت
همی گفت کز داور یک²⁵ خدای
مگر همچنین²⁷ خون افراسیاب
- پس از درد گسرد¹ دل بدگمان²
نباشم⁶ کزویست امید و پاک⁷
سرت سبز باد و دلت پر ز داد
همیشه سر تخت جای تو باد
بر ایوان شه⁸ گیمو بگزید راه
بنزدیک کیخسرو آمد بگنگ¹⁰
پیام نیا¹² پیش او کسرد یاد
می آورد¹⁴ رامشگر و میگسار
چهارم چو بغروخت گیتی فروز
پیام نیا پیششان کرد یاد¹⁶
یکی لشکری نامبردار و¹⁸ گرد
جهانرا¹⁹ بشمشیر در بر گرفت
طلایه بروز و بشب پاسبان
همی رفت گریان و پرکینه²³ سر
بجایی که بنهاد خون ریز تشت²⁴
بخواهم که باشد مرا²⁶ رهنمای
هم ایدر بریزم²⁸ بکردار آب

¹ K— کرده ² VI—с этого б. начинается новая лагуна, которая поглощает 47 бейтов. ³ K, I, IV—او ⁴ I—فَر همای ⁵ K—بباشم (!) ⁶ I—بپای ⁷ IV—بجز ⁸ IV—ازان ⁹ (мисра испорчено, метр нарушен). ¹⁰ IV—بر آنجا ¹¹ K—همی بود ¹² I, IV—پدر ¹³ K—بگفتار ¹⁴ I—بیاورد ¹⁵ K—بلشکرگه ¹⁶ K—доб.: چنان چون بود رسم شاهان داد I, IV—آمد دلفروز و شاد
ازان نامداران آزاد مـرد * که بودند با خسرو اندر نبرد
¹⁷ K, I, IV—جهانی ¹⁸ K, I, IV—оп. ¹⁹ I, IV—جهانی ²⁰ B—детали оп. ²¹ K—دادگر ²² K, I, IV—طشت ²³ I, IV—پرخاک ²⁴ K—شارسان ²⁵ I—بران ²⁶ K, I, IV—کزین هم نشان ²⁷ K, I—هم زین نشان ²⁸ K, I, IV—بخواهد شدن مرا (!) ²⁹ K, I, IV—بریزم من ایدر

همان جامه^۱ تخت^۲ و افگندنی
 فرستاد تا گیو را خواندند
 ببردند^۳ خلعت بنزدیک اوی
 وزان پس پیامد خرامان دبیر
 1815 نیشته^۴ نامه^۵ که از کردگار
 که فرزند ما گشت پیروز بخت
 بدی را که گیتی همی^۶ 13 ننگ داشت
 ز دست تو آواره شد در جهان
 همه ساله تا بود خونریز بود
 1820 بزد گردن نوذر تاجدار
 برادرکش و^۷ 18 بدتن^۸ و شاه کش
 پی او همان تا نهد بر زمین
 جهانرا مگر زو رهایی بود
 اگر داور دادگر یک خدای
 1825 که گیتی بشووی ز رنج بدان
 بداد جهان آفرین شاد باش

بکری VI-^۴ گستردنی I-^۳ K, IV-^۲ وز VI-^۱ تخت VI- جامه و تخت IV-^۱
 7 Л, VI- پاسخ نامه کیخسرو از کاوس شاه K, I, IV-^۶ доб. заголовок: 5 K-^۵ پیردخت
 10 K-^{۱۰} доб. و VI-^{۱۰} شدم شاد و I, VI-^۹ K-^۹ оп.; 8 K, I, IV, VI-^۸ پاسخ 9 K-^۹ оп.;
 11 K-^{۱۱} перед б. доб.:

بفرمود تا پاسخ نامه را * نیشته مر شاه خود کامه را
 چنان [خوی-IV, I] نامبردار^{۱۵} K, I, IV-^{۱۵} جهان از پی^{۱۴} I, IV-^{۱۴} همه^{۱۳} I-^{۱۳} از^{۱۲} I, IV-^{۱۲}
 که از تخم VI-^{۱۶} ز شاهان پیشین بد او^{۱۷} I, IV-^{۱۷} واز^{۱۸} K-^{۱۸} نامداری با ستیز VI-^{۱۶} پالیز
 بدنام^{۲۰} K, I, IV, VI-^{۲۰} برادر کشی بود و هم VI-^{۱۹} برادر که بد^{۱۸} K-^{۱۸} شاهان بد او
 بداد و دهش^{۲۳} K-^{۲۳} VI-^{۲۳} ب. оп. وزان سوی چین^{۲۲} K-^{۲۲} بترکان^{۲۱} K, I, IV-^{۲۱} و شوریده هشی
 ترا^{۲۴} K, I, IV, VI-^{۲۴} ورا با غمان آشنایی VI-^{۲۴} چنان باغبان را بهایی^{۲۵} I, IV-^{۲۵} رهنمایی بود
 VI-^{۲۵} после этого б. частично восстанавливает содержащуюся выше лакуну
 (см. прим. к б. 1431): из 304 опущенных бейтов восстанавливает 223 бейта, соответствующие бб. 1486
 по 1729 (20 бейтов в разных местах оп.).

بدژ ¹ بر یکی جای تاریک بود	ز دل دور ² با دهمه ³ نزدیک بود ⁴
بگرسپوز آمد چنان جای بهر	چنینست کردار گردنده دهر
خنک آنکسی کو بود پادشا	کفی ⁵ راد دارد دلی ⁶ پارسا
بداند ⁷ که گیتی برو بگذرد	نگردد بگردد در بی خرد
خرد چون شود از دو دیده سرشک ⁸	چنان هم که دیوانه خواهد ⁹ پزشک ¹⁰
ازان ¹¹ پس کزیشان بپردخت ¹² شاه	ز بیگانه مردم تهی کرد گاه ¹³
نویدسند آهنگ قرطاسی کرد	سرخامه برسان الماسی کرد
نیشتنند ¹⁴ نامه بهر کشوری	بهر نامداری و هر مهتری
که شد ترک و چین شاه را یکسره	بآبش خور آمد ¹⁵ پلنگ ¹⁶ و بره
درم داد و دیندار درویش را	پراگنده ¹⁷ و مردم خویش را
بدو هفته در ¹⁸ پیشی درگاه شاه	از انبوه ¹⁹ بخشش ندیدند راه
سیم ²⁰ هفته بر جایگاه مهی	نشست اندر آرام با فرهی
ز بس ناله ²¹ نای و بانگ سرود ²²	همی داد گل ²³ جام می را درود
بیک هفته از کاخ ²⁴ کاوسی کی	همی موج بر خاست از جام ²⁵ می
سر ماه نو خلعت گیو ساخت	همی ²⁶ زر و پیروزه اندر نشاخت
طبقهای زرین و پیروزه جام	کمرهای زرین و زرین ²⁷ ستام
پرستار ²⁸ با طوق و با گوشوار	همان یاره ²⁹ و تاج گوهر نگار ³⁰

: K-دوب. ⁴ ووز جای-VI ³ و K, I, IV, VI-دوب. ² پدر I- ¹

بآیین شاهان مر اورا بنماز * همی داشتندش برین گونه ساز
 کهنر [کهنر-K] ⁸ K, I, IV, VI- بدانگه ⁷ Л, I, VI- دل ⁶ VI- تن ⁵ IV- تنی ⁴ K, I- کفن ³ IV-
 6. K, I, IV, VI- خوانند ¹⁰ VI- خواند ⁹ I, IV- ورا همچو دیوانه خواند ⁸ K- و کام رشک
 Доб. заголовки: ¹³ بپرداخت ¹² K, I, IV, VI- وزان ¹¹ I, IV, VI- переставлен со след. б.
 14. Л, VI- پیاسخ نوشتن کاوسی بکیغسرو ¹³ VI- مژده فرستادن کاوسی باطراف ایران ¹² Л, VI-
 18. I, IV- ز بیگانه ¹⁷ VI- پرستنده ¹⁶ K- آیند گرگ ¹⁵ VI- آید ¹⁴ I, IV- نوشتند
 23. K, I. آوای رود ²² K- ناله و ²¹ VI- سیوم ²⁰ I, IV- سوم ¹⁹ K- و ¹⁸ IV-دوب. بر
 27. I- بدو ²⁶ VI- سرخ ²⁵ I, IV, VI- ماه از جام ²⁴ VI- جام ²³ I, IV- خان ²² K- دل ²¹ IV-
 کمرهای زرین گوهر نگار ³⁰ VI- باره ²⁹ K- فرستاد ²⁸ I- بزرین

چنین تا شب تیره اندر² چمید
دلی شاد و خرم بایوان⁴ خویش
بپیچید شب گرد کرده عنان
برفتند گردان بدان⁶ بارگاه
بران⁷ نامور تخت شاهی نشاند
همان نامور سرفرازان گرد
پس پرده اندر ستم دیدگان
که او برد پای سپاوش ز جای
برو کرد نفرین که نفرین⁸ سزید
بمردند نزدیک⁹ تخت¹⁰ بلند
نگه کرد کاوس مژگان پر آب¹²
همانگه¹³ پرستنده بر پای کرد¹⁴
بپاراست مر هر یکی را جدا¹⁶
بمردند از پیش شاه¹⁷ بلند¹⁸
ز دینار وز²⁰ گوهر ناب²¹ سود²¹
بخوانند بر شاه ایران²⁴ زمین
بایوان بمرد²⁵ از بزرگان و خرد
خورش با²⁶ پرستنده و رهنمای

ز هر گونه‌ای گفت¹ و پاسخ شنید
برفتند با شمع یاران³ ز پیش
چو بر زد خور از چرخ⁵ رخشان سنان
تیره بر آمد ز درگاه شاه
جهاندار پس گیو را پیش خواند
بفرمود تا خواسته پیش برد
همان بیگنه روی پوشیدگان
همان جهن و گرسپوز بندسای
چو گرسپوز بدکنش را بدید
همان جهن را پای کرده ببند
بدان¹¹ دختران رد افراسیاب
پس پرده شاهشان جای کرد
اسپران و آنکس که بود از نوا¹⁵
یکی را نگهبان یکی را ببند
ازان¹⁹ پس همه خواسته هرچ بود
بازازانیان²² داد تا²³ آفرین
دگر بردگان مهترانرا سپرد
بپاراستند از در جهن جای

1780

1785

1790

VI-⁴ شادان VI-³ نازان I-² ازوی I-¹ K, I, IV, VI- گفت همه شب همی
VI-⁸ و نفرین K-⁸ بر VI-⁷ بران VI-⁶ چرخ I-⁵ کوه K-⁵ سر از برج I-⁵ بر آیین
I, IV-¹² دران VI-¹¹ چنان چون بود رسم شاه VI-¹⁰ از پیش K-⁹ چنان چون
وکیل و IV, VI-¹³ بسترشان I-¹³ ولیکن K-¹³ порядок 66.: 1785, 1788, 1789, 1786, 1787, 1790.
VI-¹⁴ K-⁶. стоит перед 6. 1790. VI-¹⁵ K-¹⁵ (ارنوا!) K-¹⁶ از نوا I-¹⁶ سزا IV-¹⁶ نوا VI-¹⁶ 66. 1788-1789 оп.
I, IV, VI-¹⁹ (без рифмы). نهاده بگردن درون غل و بند IV-¹⁸ در بارگاه I-¹⁷ تخت K-¹⁷
بند کردن کاوس شاه کرشیوز و جهن را IV-²¹ I-²¹ K, I, VI-²⁰ واز-²⁰ K, I, VI-²⁰ وزان
VI-²² نبرد I-²² نماید K-²⁵ شهریار I, IV, VI-²⁴ K, I, IV, VI-²⁴ با I, IV-²³ با I, IV, VI-²² بایران
خور و مه I-²⁶ در ایوانشان

- کشیدیم لشکر به‌اچین و چین و زآن¹ پس² بر آب زره بگنزم ز پیشش شهنشاه برگشت گیو چو باد هوا گشت و بپرید راه⁴ پس آگاه‌هی آمد بکاوسی کی 1760 پذیره فرستاد چندی⁸ سپاه چو آمد بر شهر⁹ گیو دلیر چو گیو اندر آمد بنزدیک شاه ورا دید کاوسی بر پای جست¹³ 1765 بپرسیدش از شهریار و سپاه بگفت آن کجا دید گیو¹⁶ سترگ جوان شد ز¹⁸ گفتار او مرد¹⁹ پیر چو آن نامه بر شاه ایران بخواند همه شاد گشتند و خرم شدند 1770 همه چیز دادند درویش را فرود آمد از تخت کاوسی شاه پیامد بغلتید بر تیره خاک وز²² آنجایکه شد بجای نشست همی گفت با شاه گیو آنچه دید 1775 می آورد و رامشگران را بخواند

رفت پویان براه VI- بر شاه راه I, IV-⁴ لشکر K, IV-³ وز آنجا VI-² ازان K-¹
 1754. б. второе мисра дает вместо этого мисра K-⁷ که نامه رساند به VI-⁶ رسیدش I-⁵
 L-¹³ VI-б. оп.¹² در K-¹¹ مشمت (!) VI-¹⁰ شاه K, I, IV, VI-⁹ چندین IV-⁸
 ...و مسح وجهه بیده B- بمالید بر روی او دست راست L-¹⁴ خاست
 I- شاه K, IV, VI-¹⁹ چو بشنید VI-¹⁸ واز K, I, VI-¹⁷ دیو IV-¹⁶ رخشنده I, IV-¹⁵
 از K-²² خجسته I, IV, VI-²¹ B-детали оп. K, I, IV, VI-66. 1769-1770 оп.;²⁰ کاوسی
 VI-б. оп.²⁵ نیزکز K, I, IV-²⁴ دل آذین K, I, IV, VI-²³ ز هر جا VI-²⁶

سپرد آن زمان گیو را شهریار
بدو گفت کای مرد فرخنده پی
بفرمود تا پیش او شد دبیر
یکی نامه از قیر و مشک و گلاب
1745 چو شد خامه⁸ از مشک وز⁹ قیر تر
که دارند و بر سر آرنده¹⁰ اوست
همو¹¹ آفریننده پیل و مور¹²
همه با توانایی او یکپست
کسی را که او پروراند بهر
1750 ازو¹⁸ باد بر شاه گیتی درود
رسیدم بدین¹⁷ دژ که افراسیاب
بدو¹⁸ اندرون¹⁹ بود تخت و کلاه
چهل پیل زیشان همه بسته گشت²⁴
بگوید کنون گیو یک یک²⁶ بشاه
1755 چو بر²⁸ پیش یزدان گشایی دو لب

گزین کرد ز¹ ایرانیان ده² هزار
برو با سپه پیش³ کاوس کی⁴
بیاورد قراطاس و چینی حریر⁵
بفرمود در⁶ کار افراسیاب⁷
نخست آفرین کرد بردادگر
زمین و زمانرا نگارنده اوست
ز خاشاک تا آب دریای شور¹³
خداوند هست و خداوند نیست¹⁴
بر آنکس نگرده¹⁵ بتندی سپهر
کزو خیزد آرام را تار و پود
همی داشت از بهر آرام و خواب
بزرگی²⁰ و دیهیم و گنج²¹ و²² سپاه²³
هر آنکس که برگشت تن خسته گشت²⁵
سخن هرچ²⁷ رفت اندرین رزمگاه
نیایش کن از بهر من روز و شب

1 K, I, IV—از 2 I—دو 3 K, I, IV—سوی 4 VI—здесь кончается
نامه شاه کیخسرو بفتح بهشت K—فتح نامه شاه بکاوس بایران J—
лакуна; доб. заголовки: I—گنج و رفتن گیو و بردن گرسیوز و جهن و پوشیده رویانرا و خواسته
نامه کیخسرو I—گنج و رفتن گیو و بردن گرسیوز و جهن و پوشیده رویانرا و خواسته
5 I, IV, VI—نامه کیخسرو بکاوس شاه با اسپران و خواسته IV—بکاوس شاه بفریزی
واژ—K, I, VI—9 نامه K, I—8 VI—б. переставлен со след. б. 7 از IV—6 مشک و عبیر
ناچیز [تاریک—K] و دریای—13 K, I, IV—مور و پیل—12 K, I, IV—همه—11 IV—آینده—10 IV—
برو نگذرد بر—K—15 VI—обратный порядок мисра. 14 و زو دان توانایی و داد و زور—VI—نیل
بدوی—K—18 بدان—VI—17 وزو—I, IV—16 بروبر نگیرد—VI—بروبر نگرده—I, IV—
23 K—доб.: 22 VI—оп. 21 K, I, IV—تاج 20 VI—بزرگان 19 VI—(?) بدزدان
چهل روز یکسان همی جنگ بود * جهان بر بداندیش بر تنگ بود
چهل—VI—چهل روز بر بارها گشت بست—I, IV—سرانجام از چنگ ما رسته گشت—K—24
بدگردد و خسرو—VI—بدان بد که دشمن نیامد بدست—I, IV—25 روز بازارها کرد پست
در—K, I, IV, VI—28 آنچه—VI—27 یک بیک او—VI—26 پرست

- 1725 چو بشنید لشکر ز رستم سخن
که ما سرپسر شاه را بنده ایم
بخششکی و بر آب فرمان وراست⁴
ازان شاد شد شاه و بنواختنشان
در گنجهای زیبا برگشاد
1730 ز دینار و دیمای گوهر نگار⁶
همیدون ز گنج درم صد⁸ هزار
ز گلاوان گردون کشان ده¹⁰ هزار
هیونان¹² ز گنج درم ده هزار¹³
بفرمود زان پس بهنگام خواب
1735 ز خویشان و¹⁷ پیوند چندانک¹⁸ هست
همه در عماری براه آورند
دو²² از نامداران گردنکشان
چو جهن و چو گرسپوز ارجمند²⁴
همه خویش و پیوند افراسیاب
1740 نواها که از شهرها یادگار
- یکی پاسخ¹ نو فگندند بن²
ابا بندگی دوست دارنده³ ایم
همه کهترانیم و پیمان وراست⁵
یکایک با اندازه بنشاختنشان
ز پیوند و مهرش نکرد ایچ یاد
هیونان شایسته کردند بار⁷
بمردند با آلت کارزار⁹
بمردند تا خود کی آید بکار¹¹
بسی بار کردند¹⁴ با شهریار¹⁵
که پوشیده رویان افراسیاب
اگر دخترانند اگر¹⁹ زیر دست
20 ایوان بمیدان²¹ شاه آورند
که بودند هر یک²³ بمردی نشان
بمهد اندرون پای کرده بمند²⁵
ز تیمارشان دیده کرده پر آب²⁶
گروگان ستند²⁷ تری چینی هزار²⁸

1 K—پاسخی 2 K, I, IV—доб.:

بزرگان داننده برخاستند * بخوبی زبانشرا بیماراستند
تراست—K, IV⁴ داننده ایم—IV³ پاسخ دادن ایرانیان رستم زال را IV—доб. заголовки:
ز دینار و دیما و گوهر—K, I, IV⁶ تراست—IV⁵ و او پادشاست—I⁵ کیهان تراست—K⁵
کمرهای زرین و هم گوشوار—K⁹ دو—K⁸ شتر بار کردند با شهریار—Л⁷ هزار
همیدون—I, IV¹² با آلت کارزار—K, I, IV¹¹ صد—VI¹⁰ هزاران—I, IV—б. оп.
و أمر الملك ففتحوا أبواب—K—б. оп.; B¹⁵ شتر بار کردند—I, IV¹⁴ بیشمار—I, IV¹³
خزائن افراسیاب فأوقر ألف جمل من الذهب و الفضة و الجواهر و الثياب و ادخلوا عشرة
—I, IV¹⁷ ز خویش وز—K¹⁷ ازان—K, I, IV¹⁶ آلف ثور تحت العجل و اقروها بآلات الحرب
میدان—K²¹ از—K, I, IV²⁰ آیند اگر—IV¹⁹ و گر—I¹⁸ اهرکه—I, IV¹⁸ همه خویش و
—K, I, IV²⁵ ب. ناخو—K²⁵ پرگزند—K²⁴ هر کس—I, IV²³ و مائة نفس—B²² صد—K, I, IV²²
بشد—VI²⁷ ز تیمار او دیدگان پر ز آب—K, I, IV²⁸ 28 I, IV—б. оп. 27 VI—بشد

نباشد نگردانم¹ این² کین کهن³
 بمندم بکین سیاوش کمر
 بدریای کیماک⁵ بر بگنزم
 بخواهیم باژی⁶ ز مکران زمین
 اگر چرخ گردان بود نیک خواه
 مگر مرد خونی بچنگ آیدم
 بر و⁹ بوم¹⁰ آباد بگذاشتید
 ازان به که گیتی بدشمن دهید
 بپیروزی و دشمن اندر گریز
 دهان¹¹ پر ز باد ابروان پر ز خم¹²
 سر و کار با بادو¹³ شش ماه راه
 بد آمد سپه را ز افراسیاب
 بدریا بکام نهنگ¹⁶ اندریم
 بدانگه که گفتارها شد بسی
 جهان دیده و رنجبرده¹⁷ سران
 بنواز و¹⁸ تن آسانی اندر شود
 بیابد همی ز اختر نیک بر
 ندیدیم جز چنگ یازان²⁰ بچنگ
 بدین²² آمد و هم بدین²² بگذرد

مرا با نیا جز بخنجر سخن
 بنیروی یزدان پیروزگر
 همه چین و ماچین⁴ سپه گستر
 چو گردد مرا راست ماچین و چین
 بآب⁷ زره بگنزانم سپاه
 اگر چند جایی درنگ آیدم
 شما رنج بسپار⁸ برداشتید
 همین رنج بر خویشتن بر نهید
 بماند ز ما نام تا رستخیز
 شدند اندران پهلوانان دژم
 که دریای با موج و چندین سپاه
 که داند که بیرون که آید¹⁴ ز آب
 چو خشکی بود ما بچنگ¹⁵ اندریم
 همی گفت هر گونه ای هر کسی
 چنین گفت رستم که ای مهتران
 نباید که این رنج بی بر شود
 و دیگر گه¹⁹ این شاه پیروزگر
 از ایران برفتیم تا پیش گنگ
 ز کاری که سازد همی پر خورد²¹

1 K-доб.: 2 IV- نگردم 3 I- کین

نمیند ز من دشمن بدگمان * بجز روی شمشیر و پشت کمان
 بر آب⁷ K, I- نخواهیم یاری IV-⁶ کیماک B- کیمال IV-⁵ I, IV- مکران K, I, IV-⁴
 وروان پر ز غم¹² K- لیان IV-¹¹ I, IV- و IV-¹⁰ доб. و IV-⁹ I, IV- فراوان شما رنج⁸ K, I, IV-
 وگر چند با بوم و گنج¹⁶ I, IV- برونج¹⁵ I, IV- که آمد IV- کی آید I-¹⁴ و I, IV-¹³ I, IV-
 دشت نازان K- حک داران I, IV-²⁰ I, IV- دگر آنک¹⁹ K- بباد I, IV-¹⁸ K, I, IV- کار دیده¹⁷ K-
 برین²² K, I, IV- بر خرد I-²¹ I, IV- جنگ نازان IV- جنگ یازان I-
 B- детали оп.

- بیفگند نام¹ مہی جان گرفت
چو با درد و با رنج و غم دید³ روز
ز بدخواہ روز و شب اندیشہ کرد⁴
بیامد ز چین⁵ تا بآب زره 1690
چو نزدیک آن ژرف دریا رسید
بدو گفت ملاح کای شہریار
مرا سالیان ہست ہفتاد و ہشت
بدو گفت پرمایہ افراسیاب
مرا چون¹¹ بشمشیر دشمن نکشت 1695
بفرمود تا مہتران ہر کسی
سوی گنگ دژ بادبان¹⁴ برکشید
چو آن جایگہ شد بغفت و بخورد¹⁶
چنین گفت کایدر بمباشیم شاد
چو روشن شود تیرہ گون احترام 1700
ز دشمن بخواہم همان کین خویش
چو کیخسرو آگاہ شد زین¹⁹ سخن
برستم چنین گفت کافر اسیاب
بکردار کرد آنچ با ما بگفت
بکشتی بآب زره برگذشت 1705
- بمی راہ راہ پیابان گرفت²
بیامد دمان تا بکوه اسپروز
شب و روز را دل یکی پیشہ کرد⁵
میان سودہ از رنج و بند گرہ⁷
مر آنرا میان و کرانہ⁸ ندید
بدین ژرف دریا نیابی گذار
ندیدم کہ کشتی بروبر⁹ گذشت
کہ فرخ کسی کو بمیرد در آب¹⁰
چنان چون نکشتش نگیرد¹² بمشت
بآب اندر آرند¹³ کشتی بسی
بنیک و بدیہا¹⁵ سر اندر کشید
برآسود از روزگار نہبرد¹⁷
ز کار گذشتہ نگیریم¹⁸ یاد
بکشتی بر آب زره بگذرم
درفشان کنم راہ و آیین خویش
کہ کار نو آورد²⁰ مرد کهن
سوی گنگ دژ شد²¹ دریای آب
کہ مارا سپہر بلندست جفت
ہمہ رنج ما سربسر باد²² گشت

آزیر بود — K, I, IV — 4 بود — K — 3 K, I, IV — 2 K, I, IV — 1
چنین — K, I, IV — 6 بہر جای خوردنش نخچیر بود — I, IV — 5 با ترکش و تیر بود — K — 6
I — 10 برین سو — IV — بدین سو — I و زورق — K — 9 کنارہ — K — 8 بند و رنج و گرہ — IV — 7
جہان چون بکشتنش — I جہان چون بکشتن بگیرد — K — 12 مر اورا — K, I, IV — 11 بآب
بیدہا — I, IV — 15 بادبان — I — 14 اندر انداخت — K — 13 جہان چون نگینش بگیرد — IV — 12
I, IV — 17 نہفت — K — 17 جا شد ایمن بغفت و بخورد — I, IV — 16 جا شد ایمن بخورد و بغفت — K — 16
... الى أن حصل فی قلعة کنک دز فاستلقى فیہا آمنا و أقام بہا — B از آوردگاہ و نہرد
باز (!) — IV — 22 بہ — I, IV — 21 چو — K — 21 افگند — K — 20 زن — I, K — 19 نگیریم — I — 18 ساکنان

ز ترکان وز¹ شاه ایران زمین
 ز تخت مهی هر کسی یاد کرد
 پر اندیشه دل سوی درمان شدند
 ازین پس نبیند بزرگی بخواب
 شود کار ما بی گمان⁴ کاسته
 کزین کار ویران شود شهر ما
 بدان⁵ کار گنجی بپرداختند
 سخنهاى شایسته چندی⁶ براند⁷
 فرستاد⁸ فغفور نزدیک شاه
 ز دینار وز¹² گوهر ناپسود
 فرستادگان برگرفتند راه
 بیک هفته از چین بگنگ آمدند
 چنان چون بپایست بنشاختشان
 طرایف¹³ بد و¹⁴ بدره و پرده بود
 که خیره بر ما مبر آب روی¹⁵
 بیاید شب تیره هنگام¹⁷ خواب
 بفغفور یکسر¹⁸ پیامش بداد
 فرستاد کس نزد افراسیاب
 ز بد کردن خویش رنجور باش
 بد آید بداندیش را²⁰ کار پیش
 پشیمان شد از کرده های کهن

چو آگاهی آمد بچین و چین
 بپیچید فغفور و خاقان بدر²
 وزان³ یاوریه ها پشیمان شدند
 همی گفت فغفور کافراسیاب
 ز لشکر فرستادن و خواسته
 پشیمانی آمد همه بهر ما
 ز چین و ختن هدیه ها ساختند
 فرستاده ای نیک دل را بخواند
 یکی مرد بد نیک دل⁸ نیک خواه
 طرایف¹⁰ بچین اندرون آنچ¹¹ بود
 بپوش فرستاد نزدیک شاه
 بزرگان چین بی درنگ آمدند
 جهاندار پیروز بنواختشان
 بپذرفت چینی که آورده بود
 فرستاده را گفت کورا بگوی
 نباید¹⁶ که نزد تو افراسیاب
 فرستاده برگشت و آمد چو باد
 چو بشنید فغفور هنگام خواب
 که از من ز چین¹⁹ و ختن دور باش
 هر آنکس که او گم کند راه خویش
 چو بشنید افراسیاب این سخن

بران - K⁵ بی گمان کار ما - K, I, IV⁴ ازان - K³ ز درد - K² و از - K, I¹

Л-⁸ پوش نمودن فغفور و خاقان از شاه کیخسرو IV-доб. заголовок: ⁷ با وی - I, IV⁶ واز - K¹² هر چه - I, IV¹¹ ... والتحف - B طرایف - K, I, IV¹⁰ فرستاده - Л⁹ و доб.

فقیل الملك هداياه و آمنه وقال للرسول: قل لبغفور - B¹⁵ همه - K¹⁴ طرایف - I, IV¹³ بپاید - Л¹⁶ لا ترق ماء وجهك عندنا ولا تمكن أفراسياب من الاعتضاد بك والالتجاء اليك...

بدانش از - I²⁰ مرزچین - K, I, IV¹⁹ چینی - I¹⁸ که شب بهنگام - I¹⁷

برنج تن از دشمنان جان گرفت
بیامد دمان تا بقلب سپاه¹
نشان پی شاه توران³ نیافت
ندیدند جای پی درفش سپاه
فرو ریختند آلت کارزار
ز لشکر جدا جایگاه⁶ ساختشان
بغیمه در⁷ آرایش چین نهند
ز لشکر فراوان سرانرا بخواند
همی مرده برخاست از تیره خاک
شب تیره شد از نمودن درشت⁹
یکی جایگاه پرستشی بچست¹⁰
نه دام و دد آوای ایشان¹² شنید
بسر بر نهاد آن دلفروز تاج
ازان شادمان گوردش روزگار
برخ بر نهاد از دو دیده¹⁴ دو جوی
خرامان و شادان دل و نیکبخت
اگر کشته بودند گر¹⁶ زنده بود
تن دشمنان خوار بگذاشتند
ازان کشتگان چون بپرداختند
ببخشید شاه جهان¹⁸ بر سپاه
همه لشکر²² آباد²³ با ساز جنگ

1645 بی‌بی‌راه راه بی‌بابان گرفت
ز لشکر نیارا همی جست شاه
ز هر سوی پوید² و چندی شتافت
سپه چون نگه کرد در⁴ قلبگاه
ز شه خواستند آن زمان⁵ زینهار
چو خسرو چنان دید بنواختنشان
1650 بفرمود تا تخت زرین نهند
می آورد و رامشگران را بخواند
شبی کرد جشنی که تا روز پاک
چو خورشید بر چرخ بنمود پشت⁸
1655 شهنشاه ایران سر و تن بشست
کز¹¹ ایرانیان کسی مر او را ندید
ز شبگیر تا ماه بر چرخ ساج
ستایش همی کرد بر کردگار
فراوان بمالید بر خاک¹³ روی
1660 و زآنجا بیامد سوی تاج و تخت
از ایرانیان هرک¹⁵ افکنده بود
ازان خاک آورد برداشتند
همه رزمگه دهمها¹⁷ ساختند
ز چیزی که بود¹⁸ اندران رزمگاه
1665 و زآنجا بشد شاه²⁰ بهشت²¹ گنگ

بر - K⁴ ترکان - K³ رکیبش کران کرد و - K² I, IV - 66. 1646-1647 on.
 - K⁸ I, IV - افدر - K⁷ پایگه - I, IV⁶ ز شاه کیان [جهان - K] خواستند - K⁵ I, IV
 رخ نیمه شب را بناخن بغست - IV رخرا بناخن بغست - K⁹ I, IV بنمود بر چرخ دست
 آواز اورا - K¹² I, IV که - K¹¹ بجایی خرامید با زند و است [اندواست - K] - K¹⁰ I, IV
 در خاک - K¹⁸ هر که - K¹⁵ I, IV بر نهاده ز دیده - K¹⁴ بمالید بر خاک بسیار - K¹³
 پاک آن همه - I, IV آن همه - K¹⁹ دید - K¹⁸ I, IV خیمه ها - IV¹⁷ اگر - I, IV اگر
 و - I - 23. 22 ساله - K²² ز بهشت - IV²¹ شه - I, IV - 20. 21 تا - K²⁰

بقیمر اندر اندود گفستی¹ سپهر²
که هرگز ندارد کسی آن⁵ بیداد
بزد برسر و چشم توران سپاه⁷
بماند اندران شاه ترکان⁹ شگفت
دل سنگ رنگ¹¹ طبرخون گرفت
زبون داشتندی شکار پلنگ¹⁴
همی خاک برداشت¹⁵ از دشت مرد¹⁶
دل و بغت ایرانیان شهاد دید
ز پیش¹⁹ سپاه اندر آورد کوس
ز یک دست رستم ز یک دست شاه
چه میغی²³ که باران او تیر و تیغ²⁴
زمین گشته از خون ایشان ستوه²⁵
زمین شد²⁶ بکردار دریای خون²⁷
نگه کرد خمیره سر²⁸ افراسیاب
نهان³⁰ کرد³¹ بر قلبیگه بر درفش
خود و نامداران توران³³ براند
بنزدیک او بود در³⁵ کارزار³⁶

کسی را نبرد برتن خویش مهر
همانگه³ بر آمد یکی تیره⁴ باد
همی خاک برداشت⁶ از رزمگاه
ز سرها همی⁸ ترگها بر گرفت
همه دشت مغز سر⁹ و¹⁰ خون گرفت
سواران توران¹² که روز درنگ¹³
ندیدند با چرخ گردان نبرد
چو کیخسرو آن خاک و آن¹⁷ باد دید
ابا رستم و گیو¹⁸ گودرز و طوس
دهاده برآمد ز قلب سپاه
شد²⁰ اندر²¹ هوا گرد²² برسان میخ
تلی کشته هر جای چون کوه کوه
هوا گشت چون چادر نیلگون
ز تیر آسمان شد چو پَر عقاب
بدید آن درفشان درفش²⁹ بنفش
سپه را رده برکشیده بمافد³²
ز خویشان شایسته مردی هزار³⁴

۱ K, I, IV — چهر ۲ K, I, IV — обратный порядок мисра. ۳ K — هماذا ۴ K, I, IV — زند
 ۵ K, I, IV — ندارد آن کسی ۶ Л — (!) همی خاست (میسرا испорчено). ۷ I, IV — 6. op.;
 IV — вместо 6. 1630 стоит 6. 1633. ۸ K, I, IV — همه ۹ K — توران I ایران ۱۰ I, IV — بیابان همه
 در روز جنگ — ۱۱ K — روی دریا — I زنگ — ۱۲ K, I, IV — ترکان ۱۳ K — جنگ —
 از آورد — I از جنگ مرد — ۱۴ IV — 6. стоит после 6. 1629. ۱۵ Л, I — بر خاست — ۱۶ K, I, IV — و —
 ۱۷ K, I, IV — چشمه و باد — I چشمه آباد — ۱۸ K, I, IV — پیچش — IV چشمه آباد —
 ۱۹ K, I, IV — چو ابری — ۲۰ I — سر — ۲۱ IV — بست در — ۲۲ I — کرد — ۲۳ K, I, IV — ز قلب
 ۲۴ K, I, IV — هم — ۲۵ K, I, IV — گروه — ۲۶ K, I, IV — تیغ
 ۲۷ Доб. заголовки: K — همزیمت شدن افراسیاب از کیخسرو دیگر بار — IV گریختن افراسیاب با هزار مرد
 کرده — ۲۸ K — I, IV — تیره دل — I, IV — روشن دل — ۲۹ I, IV — درفش درفشان — ۳۰ K — نگه —
 ۳۱ I, IV — ببرد آنکه بود از در — ۳۲ K — شایدسته کارزار — ۳۳ I, IV — و گردان — ۳۴ K — نمازد —
 ۳۵ I, IV — گزین کرد از لشکری یک هزار — ۳۶ K —

- چو رفتند نزدیک پرده‌سرای
 غو طبل بر کوهه¹ زین بغاست 1610
 ز لشکر هر آنکس که بد پیش‌سرو
 بکنده در افتاد چندی سوار³
 ز یک دست رستم برآمد ز دشت
 ز دست دگر گیو⁵ گودرز و طوسی
 شه‌نشاه با کاویانی درفش 1615
 برآمد⁷ ده و گیر و بریند و کش⁸
 ازیشان ز صد نامور ده پماند¹⁰
 چو آگاهی آمد برین¹² رزمگاه
 که از خستگی جمله¹⁵ گریان شدند
 چنین گفت کز گردش آسمان 1620
 چو دشمن همی¹⁸ جان بسیچد¹⁹ نه چیز
 اگر سربسر تن بکشتن دهیم
 برآمد خروش از دو پرده‌سرای
 گرفتند ژوپین و خنجر²⁴ بکف
 بکردار دریا شد آن رزمگاه 1625
 سپاه اندر آمد همی فوج فوج
 در و دشت گفتی همه²⁹ خون شدست

1 K, I, IV- سپه‌را- IV سپه‌سر- K, I- 2 از کوهه- K- 3
 دار و بند- I, IV- بند و بکش- K- 4 در آمد- K- 5 بوق و آوای کوس- K, I, IV- 6 گیو و
 براند- K- ماند اختر بد پماند- L- 7 نمازد- L, K, I- 8 جان و- IV- 9 جان بد- I- 10 و بکش
 برین- K, IV- 11 ...حتی لم یلغث منهم من العشره إلا واحد- B- 12 بد اختر بد پماند- I-
 که آن- I, IV- کجا خستگان زار و- K- 13 ب. переставлен со след. б. K- 14 شد- K, I, IV- 15
 همه- K, I- 16 B- 17 B- 18 B- 19 B- 20 B- 21 B- 22 B- 23 B- 24 B- 25 B- 26 B- 27 B- 28 B- 29 B- 30 B- 31 B- 32 B- 33 B- 34 B- 35 B- 36 B- 37 B- 38 B- 39 B- 40 B- 41 B- 42 B- 43 B- 44 B- 45 B- 46 B- 47 B- 48 B- 49 B- 50 B- 51 B- 52 B- 53 B- 54 B- 55 B- 56 B- 57 B- 58 B- 59 B- 60 B- 61 B- 62 B- 63 B- 64 B- 65 B- 66 B- 67 B- 68 B- 69 B- 70 B- 71 B- 72 B- 73 B- 74 B- 75 B- 76 B- 77 B- 78 B- 79 B- 80 B- 81 B- 82 B- 83 B- 84 B- 85 B- 86 B- 87 B- 88 B- 89 B- 90 B- 91 B- 92 B- 93 B- 94 B- 95 B- 96 B- 97 B- 98 B- 99 B- 100 B- 101 B- 102 B- 103 B- 104 B- 105 B- 106 B- 107 B- 108 B- 109 B- 110 B- 111 B- 112 B- 113 B- 114 B- 115 B- 116 B- 117 B- 118 B- 119 B- 120 B- 121 B- 122 B- 123 B- 124 B- 125 B- 126 B- 127 B- 128 B- 129 B- 130 B- 131 B- 132 B- 133 B- 134 B- 135 B- 136 B- 137 B- 138 B- 139 B- 140 B- 141 B- 142 B- 143 B- 144 B- 145 B- 146 B- 147 B- 148 B- 149 B- 150 B- 151 B- 152 B- 153 B- 154 B- 155 B- 156 B- 157 B- 158 B- 159 B- 160 B- 161 B- 162 B- 163 B- 164 B- 165 B- 166 B- 167 B- 168 B- 169 B- 170 B- 171 B- 172 B- 173 B- 174 B- 175 B- 176 B- 177 B- 178 B- 179 B- 180 B- 181 B- 182 B- 183 B- 184 B- 185 B- 186 B- 187 B- 188 B- 189 B- 190 B- 191 B- 192 B- 193 B- 194 B- 195 B- 196 B- 197 B- 198 B- 199 B- 200 B- 201 B- 202 B- 203 B- 204 B- 205 B- 206 B- 207 B- 208 B- 209 B- 210 B- 211 B- 212 B- 213 B- 214 B- 215 B- 216 B- 217 B- 218 B- 219 B- 220 B- 221 B- 222 B- 223 B- 224 B- 225 B- 226 B- 227 B- 228 B- 229 B- 230 B- 231 B- 232 B- 233 B- 234 B- 235 B- 236 B- 237 B- 238 B- 239 B- 240 B- 241 B- 242 B- 243 B- 244 B- 245 B- 246 B- 247 B- 248 B- 249 B- 250 B- 251 B- 252 B- 253 B- 254 B- 255 B- 256 B- 257 B- 258 B- 259 B- 260 B- 261 B- 262 B- 263 B- 264 B- 265 B- 266 B- 267 B- 268 B- 269 B- 270 B- 271 B- 272 B- 273 B- 274 B- 275 B- 276 B- 277 B- 278 B- 279 B- 280 B- 281 B- 282 B- 283 B- 284 B- 285 B- 286 B- 287 B- 288 B- 289 B- 290 B- 291 B- 292 B- 293 B- 294 B- 295 B- 296 B- 297 B- 298 B- 299 B- 300 B- 301 B- 302 B- 303 B- 304 B- 305 B- 306 B- 307 B- 308 B- 309 B- 310 B- 311 B- 312 B- 313 B- 314 B- 315 B- 316 B- 317 B- 318 B- 319 B- 320 B- 321 B- 322 B- 323 B- 324 B- 325 B- 326 B- 327 B- 328 B- 329 B- 330 B- 331 B- 332 B- 333 B- 334 B- 335 B- 336 B- 337 B- 338 B- 339 B- 340 B- 341 B- 342 B- 343 B- 344 B- 345 B- 346 B- 347 B- 348 B- 349 B- 350 B- 351 B- 352 B- 353 B- 354 B- 355 B- 356 B- 357 B- 358 B- 359 B- 360 B- 361 B- 362 B- 363 B- 364 B- 365 B- 366 B- 367 B- 368 B- 369 B- 370 B- 371 B- 372 B- 373 B- 374 B- 375 B- 376 B- 377 B- 378 B- 379 B- 380 B- 381 B- 382 B- 383 B- 384 B- 385 B- 386 B- 387 B- 388 B- 389 B- 390 B- 391 B- 392 B- 393 B- 394 B- 395 B- 396 B- 397 B- 398 B- 399 B- 400 B- 401 B- 402 B- 403 B- 404 B- 405 B- 406 B- 407 B- 408 B- 409 B- 410 B- 411 B- 412 B- 413 B- 414 B- 415 B- 416 B- 417 B- 418 B- 419 B- 420 B- 421 B- 422 B- 423 B- 424 B- 425 B- 426 B- 427 B- 428 B- 429 B- 430 B- 431 B- 432 B- 433 B- 434 B- 435 B- 436 B- 437 B- 438 B- 439 B- 440 B- 441 B- 442 B- 443 B- 444 B- 445 B- 446 B- 447 B- 448 B- 449 B- 450 B- 451 B- 452 B- 453 B- 454 B- 455 B- 456 B- 457 B- 458 B- 459 B- 460 B- 461 B- 462 B- 463 B- 464 B- 465 B- 466 B- 467 B- 468 B- 469 B- 470 B- 471 B- 472 B- 473 B- 474 B- 475 B- 476 B- 477 B- 478 B- 479 B- 480 B- 481 B- 482 B- 483 B- 484 B- 485 B- 486 B- 487 B- 488 B- 489 B- 490 B- 491 B- 492 B- 493 B- 494 B- 495 B- 496 B- 497 B- 498 B- 499 B- 500 B- 501 B- 502 B- 503 B- 504 B- 505 B- 506 B- 507 B- 508 B- 509 B- 510 B- 511 B- 512 B- 513 B- 514 B- 515 B- 516 B- 517 B- 518 B- 519 B- 520 B- 521 B- 522 B- 523 B- 524 B- 525 B- 526 B- 527 B- 528 B- 529 B- 530 B- 531 B- 532 B- 533 B- 534 B- 535 B- 536 B- 537 B- 538 B- 539 B- 540 B- 541 B- 542 B- 543 B- 544 B- 545 B- 546 B- 547 B- 548 B- 549 B- 550 B- 551 B- 552 B- 553 B- 554 B- 555 B- 556 B- 557 B- 558 B- 559 B- 560 B- 561 B- 562 B- 563 B- 564 B- 565 B- 566 B- 567 B- 568 B- 569 B- 570 B- 571 B- 572 B- 573 B- 574 B- 575 B- 576 B- 577 B- 578 B- 579 B- 580 B- 581 B- 582 B- 583 B- 584 B- 585 B- 586 B- 587 B- 588 B- 589 B- 590 B- 591 B- 592 B- 593 B- 594 B- 595 B- 596 B- 597 B- 598 B- 599 B- 600 B- 601 B- 602 B- 603 B- 604 B- 605 B- 606 B- 607 B- 608 B- 609 B- 610 B- 611 B- 612 B- 613 B- 614 B- 615 B- 616 B- 617 B- 618 B- 619 B- 620 B- 621 B- 622 B- 623 B- 624 B- 625 B- 626 B- 627 B- 628 B- 629 B- 630 B- 631 B- 632 B- 633 B- 634 B- 635 B- 636 B- 637 B- 638 B- 639 B- 640 B- 641 B- 642 B- 643 B- 644 B- 645 B- 646 B- 647 B- 648 B- 649 B- 650 B- 651 B- 652 B- 653 B- 654 B- 655 B- 656 B- 657 B- 658 B- 659 B- 660 B- 661 B- 662 B- 663 B- 664 B- 665 B- 666 B- 667 B- 668 B- 669 B- 670 B- 671 B- 672 B- 673 B- 674 B- 675 B- 676 B- 677 B- 678 B- 679 B- 680 B- 681 B- 682 B- 683 B- 684 B- 685 B- 686 B- 687 B- 688 B- 689 B- 690 B- 691 B- 692 B- 693 B- 694 B- 695 B- 696 B- 697 B- 698 B- 699 B- 700 B- 701 B- 702 B- 703 B- 704 B- 705 B- 706 B- 707 B- 708 B- 709 B- 710 B- 711 B- 712 B- 713 B- 714 B- 715 B- 716 B- 717 B- 718 B- 719 B- 720 B- 721 B- 722 B- 723 B- 724 B- 725 B- 726 B- 727 B- 728 B- 729 B- 730 B- 731 B- 732 B- 733 B- 734 B- 735 B- 736 B- 737 B- 738 B- 739 B- 740 B- 741 B- 742 B- 743 B- 744 B- 745 B- 746 B- 747 B- 748 B- 749 B- 750 B- 751 B- 752 B- 753 B- 754 B- 755 B- 756 B- 757 B- 758 B- 759 B- 760 B- 761 B- 762 B- 763 B- 764 B- 765 B- 766 B- 767 B- 768 B- 769 B- 770 B- 771 B- 772 B- 773 B- 774 B- 775 B- 776 B- 777 B- 778 B- 779 B- 780 B- 781 B- 782 B- 783 B- 784 B- 785 B- 786 B- 787 B- 788 B- 789 B- 790 B- 791 B- 792 B- 793 B- 794 B- 795 B- 796 B- 797 B- 798 B- 799 B- 800 B- 801 B- 802 B- 803 B- 804 B- 805 B- 806 B- 807 B- 808 B- 809 B- 810 B- 811 B- 812 B- 813 B- 814 B- 815 B- 816 B- 817 B- 818 B- 819 B- 820 B- 821 B- 822 B- 823 B- 824 B- 825 B- 826 B- 827 B- 828 B- 829 B- 830 B- 831 B- 832 B- 833 B- 834 B- 835 B- 836 B- 837 B- 838 B- 839 B- 840 B- 841 B- 842 B- 843 B- 844 B- 845 B- 846 B- 847 B- 848 B- 849 B- 850 B- 851 B- 852 B- 853 B- 854 B- 855 B- 856 B- 857 B- 858 B- 859 B- 860 B- 861 B- 862 B- 863 B- 864 B- 865 B- 866 B- 867 B- 868 B- 869 B- 870 B- 871 B- 872 B- 873 B- 874 B- 875 B- 876 B- 877 B- 878 B- 879 B- 880 B- 881 B- 882 B- 883 B- 884 B- 885 B- 886 B- 887 B- 888 B- 889 B- 890 B- 891 B- 892 B- 893 B- 894 B- 895 B- 896 B- 897 B- 898 B- 899 B- 900 B- 901 B- 902 B- 903 B- 904 B- 905 B- 906 B- 907 B- 908 B- 909 B- 910 B- 911 B- 912 B- 913 B- 914 B- 915 B- 916 B- 917 B- 918 B- 919 B- 920 B- 921 B- 922 B- 923 B- 924 B- 925 B- 926 B- 927 B- 928 B- 929 B- 930 B- 931 B- 932 B- 933 B- 934 B- 935 B- 936 B- 937 B- 938 B- 939 B- 940 B- 941 B- 942 B- 943 B- 944 B- 945 B- 946 B- 947 B- 948 B- 949 B- 950 B- 951 B- 952 B- 953 B- 954 B- 955 B- 956 B- 957 B- 958 B- 959 B- 960 B- 961 B- 962 B- 963 B- 964 B- 965 B- 966 B- 967 B- 968 B- 969 B- 970 B- 971 B- 972 B- 973 B- 974 B- 975 B- 976 B- 977 B- 978 B- 979 B- 980 B- 981 B- 982 B- 983 B- 984 B- 985 B- 986 B- 987 B- 988 B- 989 B- 990 B- 991 B- 992 B- 993 B- 994 B- 995 B- 996 B- 997 B- 998 B- 999 B- 1000 B- 1001 B- 1002 B- 1003 B- 1004 B- 1005 B- 1006 B- 1007 B- 1008 B- 1009 B- 1010 B- 1011 B- 1012 B- 1013 B- 1014 B- 1015 B- 1016 B- 1017 B- 1018 B- 1019 B- 1020 B- 1021 B- 1022 B- 1023 B- 1024 B- 1025 B- 1026 B- 1027 B- 1028 B- 1029 B- 1030 B- 1031 B- 1032 B- 1033 B- 1034 B- 1035 B- 1036 B- 1037 B- 1038 B- 1039 B- 1040 B- 1041 B- 1042 B- 1043 B- 1044 B- 1045 B- 1046 B- 1047 B- 1048 B- 1049 B- 1050 B- 1051 B- 1052 B- 1053 B- 1054 B- 1055 B- 1056 B- 1057 B- 1058 B- 1059 B- 1060 B- 1061 B- 1062 B- 1063 B- 1064 B- 1065 B- 1066 B- 1067 B- 1068 B- 1069 B- 1070 B- 1071 B- 1072 B- 1073 B- 1074 B- 1075 B- 1076 B- 1077 B- 1078 B- 1079 B- 1080 B- 1081 B- 1082 B- 1083 B- 1084 B- 1085 B- 1086 B- 1087 B- 1088 B- 1089 B- 1090 B- 1091 B- 1092 B- 1093 B- 1094 B- 1095 B- 1096 B- 1097 B- 1098 B- 1099 B- 1100 B- 1101 B- 1102 B- 1103 B- 1104 B- 1105 B- 1106 B- 1107 B- 1108 B- 1109 B- 1110 B- 1111 B- 1112 B- 1113 B- 1114 B- 1115 B- 1116 B- 1117 B- 1118 B- 1119 B- 1120 B- 1121 B- 1122 B- 1123 B- 1124 B- 1125 B- 1126 B- 1127 B- 1128 B- 1129 B- 1130 B- 1131 B- 1132 B- 1133 B- 1134 B- 1135 B- 1136 B- 1137 B- 1138 B- 1139 B- 1140 B- 1141 B- 1142 B- 1143 B- 1144 B- 1145 B- 1146 B- 1147 B- 1148 B- 1149 B- 1150 B- 1151 B- 1152 B- 1153 B- 1154 B- 1155 B- 1156 B- 1157 B- 1158 B- 1159 B- 1160 B- 1161 B- 1162 B- 1163 B- 1164 B- 1165 B- 1166 B- 1167 B- 1168 B- 1169 B- 1170 B- 1171 B- 1172 B- 1173 B- 1174 B- 1175 B- 1176 B- 1177 B- 1178 B- 1179 B- 1180 B- 1181 B- 1182 B- 1183 B- 1184 B- 1185 B- 1186 B- 1187 B- 1188 B- 1189 B- 1190 B- 1191 B- 1192 B- 1193 B- 1194 B- 1195 B- 1196 B- 1197 B- 1198 B- 1199 B- 1200 B- 1201 B- 1202 B- 1203 B- 1204 B- 1205 B- 1206 B- 1207 B- 1208 B- 1209 B- 1210 B- 1211 B- 1212 B- 1213 B- 1214 B- 1215 B- 1216 B- 1217 B- 1218 B- 1219 B- 1220 B- 1221 B- 1222 B- 1223 B- 1224 B- 1225 B- 1226 B- 1227 B- 1228 B- 1229 B- 1230 B- 1231 B- 1232 B- 1233 B- 1234 B- 1235 B- 1236 B- 1237 B- 1238 B- 1239 B- 1240 B- 1241 B- 1242 B- 1243 B- 1244 B- 1245 B- 1246 B- 1247 B- 1248 B- 1249 B- 1250 B- 1251 B- 1252 B- 1253 B- 1254 B- 1255 B- 1256 B- 1257 B- 1258 B- 1259 B- 1260 B- 1261 B- 1262 B- 1263 B- 1264 B- 1265 B- 1266 B- 1267 B- 1268 B- 1269 B- 1270 B- 1271 B- 1272 B- 1273 B- 1274 B- 1275 B- 1276 B- 1277 B- 1278 B- 1279 B- 1280 B- 1281 B- 1282 B- 1283 B- 1284 B- 1285 B- 1286 B- 1287 B- 1288 B- 1289 B- 1290 B- 1291 B- 1292 B- 1293 B- 1294 B- 1295 B- 1296 B- 1297 B- 1298 B- 1299 B- 1300 B- 1301 B- 1302 B- 1303 B- 1304 B- 1305 B- 1306 B- 1307 B- 1308 B- 1309 B- 1310 B- 1311 B- 1312 B- 1313 B- 1314 B- 1315 B- 1316 B- 1317 B- 1318 B- 1319 B- 1320 B- 1321 B- 1322 B- 1323 B- 1324 B- 1325 B- 1326 B- 1327 B- 1328 B- 1329 B- 1330 B- 1331 B- 1332 B- 1333 B- 1334 B- 1335 B- 1336 B- 1337 B- 1338 B- 1339 B- 1340 B- 1341 B- 1342 B- 1343 B- 1344 B- 1345 B- 1346 B- 1347 B- 1348 B- 1349 B- 1350 B- 1351 B- 1352 B- 1353 B- 1354 B- 1355 B- 1356 B- 1357 B- 1358 B- 1359 B- 1360 B- 1361 B- 1362 B- 1363 B- 1364 B- 1365 B- 1366 B- 1367 B- 1368 B- 1369 B- 1370 B- 1371 B- 1372 B- 1373 B- 1374 B- 1375 B- 1376 B- 1377 B- 1378 B- 1379 B- 1380 B- 1381 B- 1382 B- 1383 B- 1384 B- 1385 B- 1386 B- 1387 B- 1388 B- 1389 B- 1390 B- 1391 B- 1392 B- 1393 B- 1394 B- 1395 B- 1396 B- 1397 B- 1398 B- 1399 B- 1400 B- 1401 B- 1402 B- 1403 B- 1404 B- 1405 B- 1406 B- 1407 B- 1408 B- 1409 B- 1410 B- 1411 B- 1412 B- 1413 B- 1414 B- 1415 B- 1416 B- 1417 B- 1418 B- 1419 B- 1420 B- 1421 B- 1422 B- 1423 B- 1424 B- 1425 B- 1426 B- 1427 B- 1428 B- 1429 B- 1430 B- 1431 B- 1432 B- 1433 B- 1434 B- 1435 B- 1436 B- 1437 B- 1438 B- 1439 B- 1440 B- 1441 B- 1442 B- 1443 B- 1444 B- 1445 B- 1446 B- 1447 B- 1448 B- 1449 B- 1450 B- 1451 B- 1452 B- 1453 B- 1454 B- 1455 B- 1456 B- 1457 B- 1458 B- 1459 B- 1460 B- 1461 B- 1462 B- 1463 B- 1464 B- 1465 B- 1466 B- 1467 B- 1468 B- 1469 B- 1470 B- 1471 B- 1472 B- 1473 B- 1474 B- 1475 B- 1476 B- 1477 B- 1478 B- 1479 B- 1480 B- 1481 B- 1482 B- 1483 B- 1484 B- 1485 B- 1486 B- 1487 B- 1488 B- 1489 B- 1490 B- 1491 B- 1492 B- 1493 B- 1494 B- 1495 B- 1496 B- 1497 B- 1498 B- 1499 B- 1500 B- 1501 B- 1502 B- 1503 B- 1504 B- 1505 B- 1506 B- 1507 B- 1508 B- 1509 B- 1510 B- 1511 B- 1512 B- 1513 B- 1514 B- 1515 B- 1516 B- 1517 B- 1518 B- 1519 B- 1520 B- 1521 B- 1522 B- 1523 B- 1524 B- 1525 B- 1526 B- 1527 B- 1528 B- 1529 B- 1530 B- 1531 B- 1532 B- 1533 B- 1534 B- 1535 B- 1536 B- 1537 B- 1538 B- 1539 B- 1540 B- 1541 B- 1542 B- 1543 B- 1544 B- 1545 B- 1546 B- 1547 B- 1548 B- 1549 B- 1550 B- 1551 B- 1552 B- 1553 B- 1554 B- 1555 B- 1556 B- 1557 B- 1558 B- 1559 B- 1560 B- 1561 B- 1562 B- 1563 B- 1564 B- 1565 B- 1566 B- 1567 B- 1568 B- 1569 B- 1570 B- 1571 B- 1572 B- 1573 B- 1574 B- 1575 B- 1576 B- 1577 B- 1578 B- 1579 B- 1580 B- 1581 B- 1582 B- 1583 B- 1584 B- 1585 B- 1586 B- 1587 B- 1588 B- 1589 B- 1590 B- 1591 B- 1592 B- 1593 B- 1594 B- 1595 B- 1596 B- 1597 B- 1598 B- 1599 B- 1600 B- 1601 B- 1602 B- 1603 B- 1604 B- 1605 B- 1606 B- 1607 B- 1608 B- 1609 B- 1610 B- 1611 B- 1612 B- 1613 B- 1614 B- 1615 B- 1616 B- 1617 B- 1618 B- 1619 B- 1620 B- 1621 B- 1622 B- 1623 B- 1624 B- 1625 B- 1626 B- 1627 B- 1628 B- 1629 B- 1630 B- 1631 B- 1632 B- 1633 B- 1634 B- 1635 B- 1636 B- 1637 B- 1638 B- 1639 B- 1640 B- 1641 B- 1642 B- 1643 B- 1644 B- 1645 B- 1646 B- 1647 B- 1648 B- 1649 B- 1650 B- 1651 B- 1652 B- 1653 B- 1654 B- 1655 B- 1656 B- 1657 B- 1658 B- 1659 B- 1660 B- 1661 B- 1662 B- 1663 B- 1664 B- 1665 B- 1666 B- 1667 B- 1668 B- 1669 B- 1670 B- 1671 B- 1672 B- 1673 B- 1674 B- 1675 B- 1676 B- 1677 B- 1678 B- 1679 B- 1680 B- 1681 B- 1682 B- 1683 B- 1684 B- 1685 B- 1686 B- 1687 B- 1688 B- 1689 B- 1690 B- 1691 B- 1692 B- 1693 B- 1694 B- 1695 B- 1696 B- 1697 B- 1698 B- 1699 B- 1700 B- 1701 B- 1702 B- 1703 B- 1704 B- 1705 B- 1706 B- 1707 B- 1708 B- 1709 B- 1710 B- 1711 B- 1712 B- 1713 B- 1714 B- 1715 B- 1716 B- 1717 B- 1718 B- 1719 B- 1720 B- 1721 B- 1722 B- 1723 B- 1724 B- 1725 B- 1726 B- 1727 B- 1728 B- 1729 B- 1730 B- 1731 B- 1732 B- 1733 B- 1734 B- 1735 B- 1736 B- 1737 B- 1738 B- 1739 B- 1740 B- 1741 B- 1742 B- 1743 B- 1744 B- 1745 B- 1746 B- 1747 B- 1748 B- 1749 B- 1750 B- 1751 B- 1752 B- 1753 B- 1754 B- 1755 B- 1756 B- 1757 B- 1758 B- 1759 B- 1760 B- 1761 B- 1762 B- 1763 B- 1764 B- 1765 B- 1766 B- 1767 B- 1768 B- 1769 B- 1770 B- 1771 B- 1772 B- 1773 B- 1774 B- 1775 B- 1776 B- 1777 B- 1778 B- 1779 B- 1780 B- 1781 B- 1782 B- 1783 B- 1784 B- 1785 B- 1786 B- 1787 B- 1788 B- 1789 B- 1790 B- 1791 B- 1792 B- 1793 B- 1794 B- 1795 B- 1796 B- 1797 B- 1798 B- 1799 B- 1800 B- 1801 B- 1802 B- 1803 B- 1804 B- 1805 B- 1806 B- 1807 B- 1808 B- 1809 B- 1810 B- 1811 B- 1812 B- 1813 B- 1814 B- 1815 B- 1816 B- 1817 B- 1818 B- 1819 B- 1820 B- 1821 B- 1822 B- 1823 B- 1824 B- 1825 B- 1826 B- 1827 B- 1828 B- 1829 B- 1830 B- 1831 B

- کنون جمله ایرانیان خفته‌اند
کنون ماز دل بیم² بیرون کنیم
گر امشب بریشان بیابیم دست
وگر بختمان بر⁴ نگیرد فروغ
1595 برین بر نهادند و بر خاستند
ز لشکر گزین کرد پنجه هزار
برفتند کارآگهان پیش شاه⁷
ز کارآگهان آنک بد رهنمای
1600 بجایی غو پاسپانان ندید⁹
طلایه نه و آتش و باد نه
چو آن دید¹¹ برگشت و آمد دوان¹²
همه خفتگان سربسر مرده‌اند
بجایی طلایه پدیدار نیست
1605 چو افراسیاب این¹⁶ سخنها شنود
سپه را فرستاد و خود برنشست
برفتند گردان چو دریای آب
بران²¹ تاختن جنبش²² و ساز نه
- همه لشکر ما بر آشفته‌اند¹
سحرگه بریشان شبیمغون کنیم
بمیشی ابر تخت باید نشست³
همه چاره بادست و مردی دروغ
ز بهر شبیمغون بیاراستند⁵
جهان‌دیده مردان خنجرگزار⁶
جهان‌دیده مردان با فر و جاه⁸
پیماد بنزدیک پرده سرای
تو گفستی جهان سربسر آرمید¹⁰
ز توران کسی را بدل یاده
کزیشان کسی¹³ نیست روشن‌روان
و گر نه همه روز¹⁴ می خورده‌اند
کس آن خفتگانرا نگه‌دار نیست¹⁵
بدلش اندرون روشنایی فزود¹⁷
میان یلی¹⁸ تاختن را بستم
گرفتند¹⁹ بر تاختن بر شتاب²⁰
همان ناله بوق و آواز نه

— K, I, IV¹

کنون بی‌گمان خفته‌اند این گروه * پراگنده لشکر بدشت و بکوه
بپستی— I, IV وگر تخت شاهی نباید بدست— K³ بیبا تا ز دل ترس— I ترس— K, IV²
اگر بخت تازی— I, IV اگر بخت مازین— K⁴ Б—перевод этого б. оп. بر خاک باید نشست
K, ⁶ شبیمغون کردن افراسیاب بر شاه کیخسرو доб. заголовок: K, IV برآراستند— K⁵
رسید— K⁹ پرخاشجوی— K, I, IV⁸ اوی— K, I, IV⁷ جهان‌دیده گرد از در کارزار— I, IV
چنان دید و— K چو از دیده— Л¹¹ چنان آرمیده جهانرا ندید [پدید— IV]— K, I, IV¹⁰
همه دشت بر پای— K, I¹⁵ وگر روز گویی که— K¹⁴ یکی— I¹³ دمان— I, IV¹²
I— вместо б. 1605 стоит б. 1607; IV— бб. آن— K¹⁶ جز خار نیست
بفرمان شاه رد افراسیاب— I²⁰ بکردند— K, I, IV¹⁹ با یلان— I یلان— Л¹⁸ 1605—1606 оп.
جستن— I²² همان— I, IV— K²¹ دران— K

- زمین پر ز خون بود در زیر نعل²
 که⁴ چشم سواران همی خیره گشت
 چو آمد⁸ بلشکرگه خویش باز
 نه بر آرزو⁹ کرد پور پشنگ
 ز دل درد دیرینه بیرون کند
 بران¹¹ سو که بد شاه¹² توران سپاه
 نباید که آید خسروش جرس
 گزین کرد شاه¹⁵ و برستم¹⁶ سپرد
 که بستند پرتاختن بر¹⁹ میان
 بفرمود تا رفت بر سوی²¹ کوه
 سپهبد سوی کوه بیرون کشید
 چپ و راست هر دو بهامون شوند²²
 یکی سوی دشت و یکی سوی راغ²⁴
 بروبر²⁸ شبیخون بهنگام خواب
 بماند نباشدش فریاد رس
 پس کنده با لشکر و پیل شاه
 میان با سپه تاختن را بیست
 ز کار گذشته فراوان براند²⁸
 چنین خیره شد بر سپاه نیا²⁹
- ز شبگیر تا گشت خورشید لعل¹
 سپه باز گشتند³ چون تیره گشت
 سپهدار با فر و⁵ نیرنگ⁶ و⁷ ساز
 چنین گفت با طوس کامروز جنگ
 گمانم که امشب شبیخون کند
 یکی کنده فرمود کردن¹⁰ براه
 چنین گفت¹³ کآتش نسوزید¹⁴ کس
 ز لشکر سواران که بودند گرد
 دگر بهره¹⁷ بگزید¹⁸ ایرانیان
 بطوس سپهدار داد²⁰ آن گروه
 تهمتن سپه را بهامون کشید
 بفرمود تا دور بیرون شوند²²
 طلایه مدارند²³ و شمع و چراغ
 بدان تا اگر²⁵ سازد افراسیاب
 گر آید سپاه اندر آید ز پس
 بره کنده پیش و پس²⁷ اندر سپاه
 سپهدار ترکان چو شب در شکست
 ز لشکر جهاندیدگانرا بخواند
 چنین گفت کین شوم پر کیمیا

1 K, I, IV—زرد 2 K, IV—مرد I—روز نبرد 3 K, I, IV—گردید 4 K—ز 5 K—و. оп.
 6 I, IV—اورنگ 7 K—و. оп. 8 I—پیامد 9 I—آرزوی 10 IV—کندن 11 K, I, IV—
 12 K, I, IV—راه 13 K, I, IV—بفرمود 14 K, I, IV—مسوزید 15 K, I—خسرو 16 IV—
 تاختننها I, IV—که بستند مر تاختن را K—19 از K, I, IV—18 هرکه IV—17 رستم بخسرو
 IV—ندارند K—23 روند I—22 بدو گفت رو تا سر تیغ K—21 سپهبد سپرد IV—20 K, I, IV—
 مگر K, I, IV—25 وامر الحرمی بالأیوقدوا النیران ولا یرفع اصواتهم B—24 بدارند
 شبیخون کردن I—доб. заголовок: 28 کنده و پیشش K—27 بدویر I, IV—بریشان K—26
 مرا K—29 افراسیاب بکیخسرو

- 1555 که ننگست بر شاه رفتن بچنگ
دگر آنک گوید که با لشکر
ز دریا³ بدریا ترا لشکرست
چو پیمان یزدان کنی با دنیا
بازمویه لشکر بچنگ اندر آر
1560 ز رستم چو بشنید خسرو سخن
بگوینده گفت این⁷ بداندیش مرد
فزون کرد ازین⁸ با سیاوش وفا
سپهبد بکزی نگیرد¹⁰ فروغ
گر ایدونک رایش^{*} نبردست و بس
1565 تهمتن بجایست¹⁸ و گویو دلیر
اگر شاه با شاه جوید نبرد
نباشد مرا با تو زین بیش¹⁶ جنگ
فرستاده برگشت و آمد چو باد
1570 پر از درد شد جان افراسیاب
سپه را بچنگ اندر آورد شاه
یکی با درنگ و یکی¹⁹ با شتاب²⁰
ز باریدن تیر گفتی ز²² ابر
- وگر هم نبرد تو باشد پشنگ¹
مکن جنگ با دوده و کشورم²
کجا رایشان زین سخن دیگرست
نشاید که در دل بود کیمیا
سخن چند⁴ آلوده⁵ نابکار
یکی دیگر اندیشه افگند بن⁹
چنین با من آویخت اندر نبرد
زبان پر فسون بود⁹ دل پر جفا
زبان¹¹ خیره¹² پرتاب و دل پر دروغ
جز از من نبرد ورا هست کس
که پیکار جویند با پیل و شیر¹⁴
چرا باید این دشت پر مرد کرد¹⁵
بمینی کنون روز تاریک و تنگ¹⁷
شنیده سراسر برو¹⁸ کرد یاد
نکرد ایچ بر جنگ جستن شتاب
بچنمید ناچار دیگر سپاه
زمین شد²¹ بکردار دریای آب
همی ژاله بارید بر خود و بمر²³

1 K — I, IV — پلنگ 2 K — б. переставлен со след. б. 3 I — ز دژتا 4 K, I, IV —
پاسخ دادن کیخسرو پیغام افراسیابرا 5 Доб. заголовки: I — آلوده و 6 K, I, IV — بگسل
بود و 7 I, IV — زین 8 I, IV — ای 9 K — آن 10 K — پاسخ فرستادن کیخسرو افراسیابرا 11 IV —
رایت K, IV — * تیره 12 I, K — روان 13 K, I, IV — بگیری 14 IV — (I) داشت 15 K, I, IV —
زین سپس I, IV — 16 I, K — لشکر و دار و برد 17 I, IV — 18 K, I, IV — نره شیر 19 K, I, IV — کجا گشت 20 IV —
11 K — доб.: با تو

که افراسیابرا نیاید پسند * که پیچم بمیدان درون با کنند
روان نمیند جز این خود بخواب * که باشم در آورد افراسیاب
22 I, 21 K — بجوشد 20 K — درشتاب 19 K, I, IV — دگر 18 K, I, IV — سراسر شنیده بدو 17 K, I, IV —
بارد ز کام هژبر 23 K, I, IV — که

- اگر خون آن کشتگانرا ز خاک
همانجا چو¹ دریای قلزم شود
اگر گنج خواهی ز من گر³ سپاه
سپارم ترا من شوم ناپدید
مکن گر ترا من پدر مادرم
ز کین پدر گر دلت خیره شد
ازان بد سیاوش گنه کار بود
دگر گردش اختران بلند
مرا سالیان شست⁶ برسر گذشت
تو فرزندی و شاه ایران توی
یکی رزمگاهی گزین دور دست
بگرددیم هر دو با آوردگاه
اگر من شوم کشته بر دست تو
تو با خویش و پیوند مادر مکوش
وگر¹² تو شوی کشته بر دست من
نمانم که یک تن بپیچد ز درد
ز گوینده بشنید خسرو پیام
که این¹⁵ ترک بدساز مردم فریب
بچاره چنین از کف ما بجست
ز²⁰ آورد چندین بگوید همی
نمیره فریدون و پور پشنگ
بدو گفت رستم که ای شهریار
- بژرفی برد رای یزدان پای
دو لشکر بخون² اندرون گم شود
وگر نوم ترکان⁴ و تخت و کلاه
جز از تیغ جانرا ندارم⁵ کلید
ز تخم فریدون افسونگرم
چنین آب من پیش تو تیره شد
مرا دل پر از درد و تیمار بود
که هم با پناهاند و هم با گزند
که بانامداری⁷ نرفتم بدشت
برزم اندرون جنگ⁸ شیران توی
نه بر دامن مرد⁹ خسرو پرست
بجایی کزو دور ماند¹⁰ سپاه
ز دریا نهنگ آورد شست تو
بپرهیز وز¹¹ کینه چندین مجوش
بزنهار یزدان کزان¹³ انجمن
وگر بیند از باد خاک¹⁴ نبرد
چنین گفت با پور داستان سام
نمیند¹⁶ همی از بلندی نشیب
نماید که بر¹⁸ تخت ایران نشست¹⁹
مگر دخمه¹⁷ شیده جوید همی
باورد²¹ با او مرا نیست ننگ
بدین²² در مدار آتش اندر کنار²³

کو-K-⁵ توران-K, I, IV-⁴ با-IV یا-I همی با-K-³ بدو-K-² که-K, I, IV-¹
نه نزد دلفروز-K-⁹ رزم-VI-⁸ نامداران-П-⁷ شست-I-⁶ ندانم-I, IV- هم نباشد
خاک گرد-K-¹⁴ ازان-K-¹³ اگر-K-¹² و در-IV و از-I-¹¹ باشد-K, IV-¹⁰ مرز-IV-
I, IV-¹⁹ همی خواهد او-K-¹⁸ فرازی-I, IV-¹⁷ بمیند-K, VI-¹⁶ آن-K-¹⁵
آتش کارزار-K, I, IV-²³ بدل-K, I, IV-²² ز آورد-I, IV-²¹ از آورد-K-²⁰ از-I-²⁰ б. оп.

بغسرو خبر داد² کآمد سپاه
 که نظاره گشتند⁴ خورشید و ماه
 پیامد برابر صفی بر کشید
 بدل مر⁵ مرا چون خرامست⁶ و بزم
 چو رزمم نبودى شتاب آمدی
 سری پر ز کینه دلی پر ستیز
 و گر⁸ بر سرم روزگاری⁹ نوسست
 اگر کام یابم اگر¹⁰ مرگ و درد
 گر از خویش بود ار¹¹ بیگانه بود
 چرا باید این لشکر و دار و برد
 ز بیگانگان ار¹⁴ ز خویش تو اند
 چنین بود تا بود پیمان ما
 تن¹⁶ خویش را خوارمایه مدار
 که زنده بفتر کلاه تو ایم
 زمین و زمان شد پر از جنگ و¹⁸ جوش
 رخ زرد خورشید شد لاژورد¹⁹
 گزین کرد کار آزموده دو تن
 که کردی فراوان پس پشت راه²⁰
 بود تا بگنگ اندر ای شهریار²²
 دو لشکر برین²⁴ سان چو مور و ملخ
 ز گنگ و ز چین تا بایران زمین

بهمشتم پیامد طلایه¹ ز راه
 سپه را بدان³ سان پیاراست شاه
 چو افراسیاب آن سپه را بدید
 بفرزندگان گفت کین دشت رزم 1515
 مرا شاد بر گاه خواب آمدی
 کنون مانده گشتم چنین در گریز
 بر آنم که از⁷ بخت کیخسروست
 بر آنم که با او شوم هم نبرد
 بدو گفت هر کس که فرزانه بود 1520
 که گر¹² شاه را جست باید نبرد
 همه چین و توران¹³ بپیش تو اند
 فدای تو بادا همه جان ما
 اگر صد شود کشته گر صد¹⁵ هزار
 همه سربسر نیکخواه تو ایم 1525
 و زان¹⁷ پس برآمد ز لشکر خروشی
 ستاره پدید آمد از تیره گرد
 سپهدار ترکان ازان انجمن
 پیامی فرستاد نزدیک شاه
 همانا که فرسنگ ز²¹ ایران هزار 1530
 ز ریگ و بیابان وز کوه²³ و شغ
 زمین همچو²⁵ دریا شد از خون کین

برو گشت - IV⁴ بران - K, IV³ چنین گفت - K, I, IV² طلایه پیامد - K, I, IV¹
 ویا - I, IV⁸ ندانم که این - K, I, IV⁷ همچو خوابست - I, IV⁶ بر - K, I⁵ نظاره
 اگر خویش بود - I, IV¹¹ خویشتن گرز - K¹¹ دل یابم از - IV¹⁰ دل یابم ار - I¹⁰ روزگار - IV⁹
 کشته آید - IV¹⁵ گر - K, I, IV¹⁴ ترکان - K, I, IV¹³ اگر - K¹² [بد - IV] ار ز
 که ای شاه ایران و پشت - K²⁰ لاژورد - K, I, IV¹⁹ و - I¹⁸ ازان - K¹⁷ سر - K¹⁶
 پیام فرستادن افراسیاب: доб. заголовков: ای گو هوشیار - K²² از - K, I, IV²¹ سپاه
 زمینها چو - K, I, IV²⁵ بدین - I, IV²⁴ ز کوه و بیابان وز ریگ - K, I, IV²³ نزد کیخسرو

- 1495 چو برداشت¹ افراسیاب از ختن
که گفتی زمین برنتابد همی
ز چین سوی کیخسرو آورد روی
چو کیخسرو آگاه شد زن سپاه
بفرمود گودرز کشوادرا
1500 که ای در بپاشید با داد و رای
بگودرز گفت این سپاه تواند
ز ترکان هر آنکه که بینی یکی
هم اندر زمان زنده بر دار کن
چو بی رنج باشد¹⁰ تو بی رنج باش
1505 تبیره برآمد ز پرده سرای
بدین سان سپاهی پیامد¹³ ز گنگ
چو بیرون شد از شهر صف برکشید
میان دو لشکر دو منزل بماند¹⁸
چنین گفت کامشب مجنبید هیچ
1510 طلایه برافگند²⁰ بر گرد دشت
بیک هفته بودش هم آنجا²¹ درنگ
- یکی لشکری شد پرو انجمن²
ستاره شمارش نیابد همی
پر از درد با³ لشکری کینه جوی⁴
طلایه فرستاد چندی براه
سپهدار گرگین⁵ و⁶ فرهادرا
طلایه شب و روز کرده بپای⁷
چو کار آید اندر پناه تواند
که یاد آرد⁸ از دشمنان⁹ اندکی
دو پایش ز بر سر نگوئسار کن
نگهبان¹¹ این لشکر و گنج باش
خروشیدن زنگ و هندی درای¹²
که خورشیدرا آرزو¹⁴ کرد جنگ
سوی کوکها¹⁵ لشکر اندر¹⁶ کشید¹⁷
جهاندار گردنکشانرا بخواند
نه خوب آید¹⁸ آرامش اندر بسیج
همه شب همی گرد لشکر بگشت
همی ساخت²² آرایش²³ و ساز جنگ

1 I, IV— 4 I, IV— شد—IV 3 I, IV—вместо этого мисра дает второе мисра б. 1492. 2 I, IV— 5 K—доб. заголовки: K—افرادن افراسیاب از چین جنگ شاه کیخسرو—K—افرادن افراسیاب جنگ کیخسرو دیگر بار—IV 6 I—و—оп. 7 B—детали этого эпизода оп. 8 IV—آید—IV 9 K—مردان—I, IV 10 K—دشمن او—K 11 K—یابی—I 12 K, I, IV—نگهدار—K 13 I—سپاهی پیامد بدانسو—IV 14 I—سپاهی پیامد بدانسان—I 15 I, IV—کجا—I, IV 16 K—کوه لشکر—K 17 B—детали оп. и содержание этого и след. бб. передает так: 18 K, I, IV—فرسنگ ماند—K, I, IV 19 I—آرامش—I 20 K, I, IV—پراکند—K, I, IV 21 I—آرامش—I 22 K, I, IV—هفته بودش آنجا—I 23 K, I, IV—همی کرد—K, I, IV

ازین پس فرستم بشاه آگهی
 ازان پس بیامد بشادی² نشست
 بید تا بهار اندر آورد روی
 همه دشت چون پرنیان شد برنگ
 گرازیدن⁶ گور و آهو بدشت⁷
 بنخچیر یوزان⁹ و پرنده باز
 همه چارپایان بکردار گور
 بگردن بکردار شیران¹² نر
 ز هر¹⁴ سو فرستاد کار آگهان
 پس آگاهی آمد ز چین و ختن
 که فغفور چین با وی انباز گشت
 ز چین تا بگلزریون لشکرست
 نداند کسی راز²³ آن خواسته
 که اورا فرستاد خاقان²⁴ چین
 همان گنج پیرانش آمد بدست
 چو آن خواسته برگرفت از ختن
 چو زین گونه آگاهی آمد بشاه²⁶
 همه باز گشتند ز ایرانیان

ز روزی که باشد مرا فرهی¹
 پری روی³ پیش اندرون می بدست⁴
 جهان شد بهشتی پر⁵ از رنگ و بوی
 هوا گشت بر سان پشت پلنگ
 بدین⁸ گونه بر چند خوشی گذشت
 همه مشک بویان¹⁰ بتان طراز
 پراکنده و¹¹ آکنده کردن بزور
 بسان گوزنان بگوش و بسر¹³
 همی جست پیدا ز کار جهان¹⁵
 از¹⁶ افراسیاب و ازان¹⁷ انجمن¹⁸
 همه روی کشور¹⁹ پر آواز²⁰ گشت
 بریشان²¹ چو خاقان چین سرورست²²
 پرستنده و اسب آراسته
 بشاهی برو خواندند آفرین
 شتروار دینار صد بار شست
 سپاهی بیاورد لشکر شکن²⁵
 بنزدیک زنهار داده²⁷ سپاه
 بیستند خون ریختن را²⁸ میان

1 Б — содержание письма Кай-Хусрау оп. 2 K — بشاهی 3 K, I, IV — چهره 4 K — доб.:

بشادی همی جست خسرو جهان * ابنا نامور بخردان و مهران
 I — برین 8 K, I, IV — ز دشت 7 IV — گراییدن — L, VI 6 چون بهشتی شد K — 5
 بمر I — گوران — I, IV 12 оп. و IV 11 می مشکبوی و — K, I, IV 10 توران — IV گوران
 وز — K, I — 16 B — детали этого эпизода оп. (без рифмы); Б — کار آگهان — VI 15 بهر — K, I, IV 14
 خبر یافتن کیخسرو از افراسیاب L — перед б. доб. заголовок: 18 اندران — K, I, IV 17 ز — IV
 بدیشان — IV 21 همه کشور چین بدو باز — K 20 کشور کین — IV کشور چین — I 19 و رزم
 I, IV — 25 فغفور — K, I, IV 24 ارز — I, IV — K 23 چینی سرست — I, IV — K 22
 K — 28 آن زینهای — K, I, IV 27 ز راه — I, IV — 26 1495. вместо этого мисра дает второе мисра б. 1495.
 کین خواستن را — I, IV همه بسته کین خواستن را

شده یک یک بیک شاهرا چاکران¹
 سخن هرچ بایست با او براند²
 بدان³ کو زمین از بدیها بشست
 سر جادوانرا نگوئسار کرد⁴
 بگیتی ستم یافته شاد ازوست
 بزرگ و جهان دیده و نیک پی
 سر⁶ بخت او اندر آمد بخواب
 سرافراز⁸ با گرزهای گران
 بگلزژیون در یکی¹⁰ کارزار¹¹
 که برکند شاداب¹³ بیخ¹⁴ درخت
 که جستند بر ما یکی¹⁷ دستگاه
 که از ما یکی را دو صد شد شکار¹⁸
 حصاری پر از مردم و جای تنگ¹⁹
 همانا که شد کشته در کارزار²⁰
 ورا دانش و بخت یاری نکرد²¹
 شدست او کنون²² از جهان ناپدید

ابا هدیه و نامه مهتران
 دبیر نویسنده را پیش خواند
 سر نامه کرد آفرین از نخست
 چنان اختر خفته بیدار کرد
 1465 توانایی و دانش و داد ازوست
 دگر گفت کز بخت کاوس کی
 گشاده شد آن⁵ گنگ افراسیاب
 بیک رزمگاه⁷ از نبرده سران
 همانا که افکنده شد صد⁹ هزار
 1470 وز آن پس برآمد¹² یکی باد سخت
 بناب اندر افتاد¹⁵ چندی¹⁶ سپاه
 باوردگه در چنان شد سوار
 وز آنجایکه رفت بمهشت گنگ
 بچنگ حصار اندرون سی هزار
 1475 همان بد که بیدادگر بود مرد
 همه روی کشور سپه گسترید

¹ K — доб.:

چو توران زمین سربس گشت راست * همی داشت گیتی بران سان که خواست

² K — доб.:

بکاوس کی نامه کرد شاه * ز توران و از کار توران سپاه
 که چون بود با او مرا روزگار * چه آورد پیشش بد روزگار
 نامه نوشتن کیخسرو — IV فتح نامه شاه کیخسرو بکیکاوس — K — перед бейтом доб. заголовки: K — I, IV — обратный порядок мисра. ⁵ K, I, IV — این ⁶ K — زید ⁷ I, IV — رزمگاه ⁸ K — доб. و ⁹ K — بدچل ¹⁰ K — I از در ¹¹ K — доб.:

فرو رفت و بررفت روز نبرد * بماهی نم خون و بر ماه گرد
 چندی¹⁶ K — افکند¹⁵ I, IV — و ¹⁴ IV — доб. و ¹³ K, I, IV — ازو شاخ و ¹² IV — درآمد
 بگرد²¹ IV — (!) ²⁰ I, IV — б. оп. جنگ¹⁹ K, IV — ¹⁸ K, I, IV — б. оп. همی¹⁷ K, I, IV —

²² I — اکنون

من ایرانیانرا¹ یکایک نه دیر
 1445 ز خون ریختن دل² ببايد کشيد
 نه مردی بود خیره آشوفتن
 ز پوشیده رویان بپیچید³ روی
 ز چیز کسان سر بتابید⁵ نیز
 نیاید جهان آفرین را پسند
 1450 هر آنکس که جوید همی رای من
 و دیگر که خوانند⁹ بیداد و¹⁰ شوم
 ازان¹³ پس بلشکر بفرمود شاه
 جز¹⁴ از گنج ویژه رد افراسیاب
 ببخشید دیگر همه بر سپاه
 1455 ز هر سو پراگنده بی مر سپاه
 همی داد زندهار و بنواختشان
 سرانرا ز توران زمین بهر داد
 بهر کشوری هر که فرمان نبرد
 شدند آن زمان¹⁸ شاهرا چاکران
 1460 ز هر سو فرستادگان نزد شاه

I-⁴ بتابید-I K, ³ سر-I K, ² این لشکری را-I این لشکر را-I K, IV ¹
 K-доб: ⁶ بپیچید نیز-I, IV ⁵ نکوی

بهر کار نیکی ببايد نخست * نیاید باآغاز پیکار جست
 تو آن کن که آید خرد را پسند * که از آز باشد قنمت را گزند
 7 K, I, IV بی گزندان ⁸ I, IV - б. оп. ⁹ خواندند-I, IV دارند-K ¹⁰ K, IV - оп.
 11 I- بهتر ¹² K-повторно доб. б. 1427. ¹³ I, IV- وزان ¹⁴ Л-چو- سوی ¹⁵ K, I, IV-
 16 IV- نیامد ¹⁷ Л-бб. 1456-1461 оп.; Б- содержание этих шести бейтов
 واثال علی حضرتہ امراء الترمک من جمیع النواحی و الاطراف باذلین السمع
 و الطاعة منسلکین فی سلک الخضوع و الضراعة فقبلهم و حقق آمالهم ثم اقطع اصبهیدینه
 نامه از-I, IV ¹⁹ زمین-I, IV ¹⁸ K, IV و امراء بلاد توران و أعطی کل واحد منهم ناحیه منها

ز فرزند و زن¹ هر کسی یاد کرد
 سران سپه مهتران سترگ
 نخواهد ز بهر جهان آفرین
 که هر چیز کان نیست ما را پسند
 وگر چند باشد جگر⁴ کینه جوی⁵
 براندیشم اینم⁶ نیاید پسند⁷
 کسی را همان بد بسر ناورم
 چنان پاکزاده جهان کدخدای
 ز گوینده گفتار بد مشنوید⁸
 مرا بی وفایی و¹⁰ دژخیم¹¹ نیست¹²
 چو خواهد زمانش نباشد¹³ بسی
 بیزدان سپرده تن و جان خویش
 بماناد تا جاودان¹⁴ تاج و تخت
 بایران شما را سرای و¹⁵ نشست
 بمهر اندرین کشور¹⁶ افسون کنید
 ز خون ریختن گرد کشور گلاست
 بران گنج دادن¹⁸ سپاسی نهم
 چو دیدند¹⁹ سرما بهار آورید

بپیچید دل بخردانرا ز درد
 همی خواندند آفرینی² بزرگ
 کز ایشان شه نامبردار کین
 چنین گفت کیخسرو هوشمند
 نیاریم کس را همان بد بروی³ 1430
 چو از کار آن نامدار بلند
 که بد کرد با پرهنر مادرم
 بفرمودشان باز گشتن بجای
 بدیشان چنین گفت کایمن شوید
 کزین پس⁹ شمارا ز من بیم نیست 1435
 تن خویش را بد نخواهد کسی
 بمباشید ایمن بایوان خویش
 بایرانیمان گفت پیروز بخت
 همه شهر توران گرفته بدست
 ز دلها همه کینه بیرون کنید 1440
 که از ما چنین دردشان¹⁷ در دلست
 همه گنج توران شمارا دهم
 بکوشید و خوبی بکار آورید

دلم - I, IV - ⁴ بدوی - IV ³ آفرین - K, I, IV - ² فرزند خود - I, IV, VI و از - K ¹

VI - باشی روان جنگجوی - K ⁵

ببندم دل و دست کسی را بران * چه گویند ای نامور بخردان
 и доб.:

بران خستگان بر ببخشود شاه * چنان چون بود در خور پیشگاه
 IV - доб. заголовок: ز بهار دادن شاه کیخسرو I, IV - آیم ⁷ K - б. оп.; VI - с этого б.
 начинается большая лакуна, которая поглощает 304 бейта. ⁸ I, IV - من بشنوید ⁹ K -

آوردن پوشیده رویان بنزد ¹² I - доб. заголовок: بدخیم - I, IV ¹¹ با کسی خوی - K ¹⁰
 اندرون کینه - K, IV ¹⁶ و - K, I ¹⁵ بوم و برو - K, I, IV ¹⁴ نیاید - I ¹³ کیخسرو
 دیدید - K, IV ¹⁹ نه زان بر شمابر - I, IV ¹⁸ داران - K ¹⁸ قمری شان - I, IV ¹⁷ کینه - I

- چو گرسپیوز و جهن¹ پییوند تو
 ز بهر سیماوش که در خان من
 که افراسیاب آن بداندیش مرد
 بدان تا چنین⁸ روزش آید⁷ بسر
 1415 بستاراج داده کلاه و کمر
 چنین زندگانی همی¹⁰ مرگ اوست
 کنون از پی¹² بی گناهان¹³ بمان¹⁴
 همه پاک پیوسته¹⁵ خسرویم
 بپد کردن جادو¹⁸ افراسیاب
 1420 بخواری و²⁰ زخم و بخون²¹ ریختن
 که از شهریاران سزاوار²⁴ نیست
 ترا شهریارا جز²⁶ اینست²⁷ جای²⁸
 هم آن کن که پرسد ز تو کردگار³⁰
 چو بشنید خسرو بپوشود³³ سخت
 1425 که پوشیده رویان ازان درد و داغ³⁴
- که ساید بزاری کنون² بند تو³
 چه تیمار بد بر دل و جان من
 بسی⁴ پند بشنید و سودش⁵ نکرد
 شود پادشاهیش⁸ زیر و زبر
 شده روز او تار و برگشته⁹ سر
 شگفت آنک بر تن ندردش¹¹ پوست
 نگه کن بر¹⁵ آیین شاهان¹⁶
 جز از¹⁷ نام او در جهان نشنویم
 نگیرد برین¹⁹ بی گناهان شتاب
 چه بر²² بی گنه خیره²³ آویختن
 بریدن سری کان گنه کار²⁵ نیست
 نماند کسی در²⁹ سپنجی سرای
 نه پیچی ازان³¹ شرم روز شمار³²
 بران خوب رویان برگشته بخت
 شده لعل³⁵ رخسارشان³⁶ چون چراغ

¹ K, IV, VI — دگر بر زمین جهن ² K, IV — همی ³ I — б. оп.; IV — б. стоит после
⁴ K, VI — همی ⁵ IV — نشیند و سودی ⁶ IV —
 زور بازو — ⁷ K, IV — بشد پادشاهیش — ⁸ K — کجا گشت شاهیش — ⁹ K, IV —
 نگون گشته تخت و نگون گشته — ¹⁰ K, I, IV — روز تار و نگون گشته — ¹¹ K, I, IV —
 نگون گشته تخت و نگون گشته — ¹² K, I, IV, VI — ره — ¹³ K —
 بمان — ¹⁴ K, I, IV, VI — به — ¹⁵ K, I, IV — بمان — ¹⁶ VI —
 بی گمانان — ¹⁷ K —
 یابی — ¹⁸ K —
 با — ¹⁹ K —
 بر زخم خون — ²⁰ K —
 بخواری — ²¹ K —
 نکردند بر — ²² K —
 بدین (без рифмы). سزاوار — ²³ K —
 سرزن سزاوار — ²⁴ K —
 شهریاران سر و کار — ²⁵ K —
 ازین خیره — ²⁶ K —
 جز این نیست — ²⁷ K —
 جزین — ²⁸ K —
 کس اندر — ²⁹ K, I, IV, VI —
 رای — ³⁰ K, I, IV, VI —
 همانا که پرسد بروز شمار — ³¹ K, I, IV, VI —
 بگیتی چنان زی که از کردگار — ³² K, I, IV, VI —
 پیچید — ³³ K, I, IV, VI —
 پیچید — ³⁴ K, I, IV, VI —
 زرد — ³⁵ K, I, IV, VI —
 که بودند ایشان پر از درد و داغ — ³⁶ K, I, IV, VI —
 ازان درد پوشیده رویان و داغ — ³⁷ K, I, IV, VI —
 رخسارگان — ³⁸ K, I, IV, VI —
 رخسار او — ³⁹ K, I, IV, VI —

- بیک دست مجمر بیک دست جام
تو گفتی که کیوان ز³ چرخ برین
مه⁴ بانوان شد بنزدیک تخت
همان پروریده⁵ بتان طراز⁶ 1400
همه یکسره زار بگریستند
کسی کو ندیدست جز⁸ کام و ناز
همی خواندند آفرینی¹¹ بدرد
چه نیکو بدی گر ز توران زمین
تو¹⁵ ایدر بچشن و¹⁸ خرام آمدی 1405
برین بوم بر نیست خود¹⁷ کدخدای¹⁸
سیاوش نگشتی بخیره تباه²¹
چنان کرد بدگوهر افراسیاب
بسی²⁴ دادمش پند و²⁵ سودی نداشت²⁶
گوای منست آفرینندهام 1410
- برافروخته¹ عنبر و عود خام²
ستاره فشاند همی بر زمین
ابر شهریار آفرین کرد سخت
برین⁷ گونه بردند پیشش نماز
بدان شور بختی همی زیستند⁸
برو بر بیخشای روز نیاز¹⁰
که ای نیک دل¹² خسرو رادمرد¹³
نبودی بدلت اندرون ایچ¹⁴ کین
ز شاهان درود و پیام آمدی
بتخت نیا بر نهادی تو¹⁹ پای²⁰
و لیکن چنین گشت²² خورشید و ماه²³
که پیشی تو پوزش نمیند بخواب
بخیره همی سر ز پندم بگاشت²⁷
که بارید خون از دو بینندهام

پیر از مشک و یاقوت و زر و گهر * بران بافته جامه‌های بزر
I, IV, VI — доб.:

همه جام زرین گرفته بدست * همه دل ز بیم [زهول-VI] شهنشاه مست
پیر از مشک و یاقوت و زروگهر * پیشی اندر افکنده از شرم سر
و علی رؤسهن اگالیل 1395-1397: 66. B—так передает содержание бб. 1395-1397: 66. 1 VI — سوخته¹

البیاقوت و بأیدیهن أطباق من الذهب مملوءة بالمسک و العنبر و هن نواکس الابصار
سروبالا-VI⁵ همه-VI سر-I, IV⁴ به-VI و-K³ خواضع الأعناق هببة له
نمیند-I, IV⁹ I, IV — б. оп.⁸ بران-K, I, IV, VI⁷ نیاز-IV بناز-I بتانرا بناز-K⁶
I, IV —¹² آفرین خواندندی-VI¹¹ دراز-VI¹⁰ I — б. переставлен со след. б.; جز از
درد و-I, IV¹⁴ خشم و-K¹³ که ای شاه نیک اختر شیر [راد-K] مرد-K, VI¹³ نیک پی
بوم-VI¹⁸ هم شاه و هم-IV ما شاه و هم-K, I¹⁷ بدانش-I¹⁶ که-VI¹⁵ هیچ-VI¹⁴
IV — б. 1411 помещен после этого б.²⁰ گرد کرده دو-K, I, IV¹⁹ ما نیستی یک خدای
I, IV — обратный порядок²³ چنینست-I خواست-K²² که شدکشته بر بی گناه-I, IV²¹
برآورد ازو شاه گرد-K²⁷ نکرد-K²⁶ و-I²⁵ оп. همی-K, I, IV, VI²⁴ мисра.

- 1380 چرا چون پیلنگان بچنگال تیز
 فرود آورد کـاخ و ایوان اوی²
 ز گفتار ایرانیان پس خبر
 فرستاد کس⁵ بخردانرا بخواند
 که هر جای تنی نباید نمود
 همان به که با کینه داد آوریم
 که نیکبست⁹ اندر جهان یادگار
 همین¹⁰ چرخ گردنده با هر کسی
 ازان¹² پس بفرمود شاه جهان
 چو ایرانیان آگهی یافتند
 بران گونه بردند گردان گمان
 بخواری همی نزدشان¹⁷ خواستند
 ز¹⁸ ایوان بزاری بر آمد خروش
 تو دانی که ما سخت بیچاره ایم
 بر شاه شد مهتر بانوان
 پرستنده صد²¹ پیشی هر دختری
 چو خورشید تابان از یشان گهر²³
- نه انگیزد از خان او¹ رستخیز
 بر انگیزد آتش ز کیوان³ اوی⁴
 بکیخسرو آمد همه در بدر
 بسی⁶ داستان پیش ایشان براند
 سر⁷ بی خرد را نشاید ستود
 بکام⁸ اندرون نام یاد آوریم
 نهانند بکس جاودان روزگار
 تواند جفا گستریدن¹¹ بسی
 که آرند پوشیدگانرا¹³ نهان¹⁴
 پز از¹⁵ کین سوی کاخ بشتافتند
 که خسرو سر آرد بریشان¹⁶ زمان
 بتاراج و کشتن پیاراستند
 که ای دادگر شاه¹⁹ بسپار هوش
 نه بر جای خواری و پیغاره ایم
 ابـا دختران اندر آمد نوان²⁰
 ز یاقوت بر هر سری²² افسری
 بپیشی اندر افکنده از شرم سر²⁴

I, IV — از ایوان — K³ میدان اوی — K — او — VI, I² اندرجهان — VI — جان او — IV¹
 فقال... ولا يهدم القصر والايوان ولايطرح في — B بیم از جان او — VI — او — I⁴ ز خویشان
 بگاه — IV⁸ بسی — IV — کسی — I, VI⁷ همه — VI⁶ و بس — K⁵ مساكن عدوة النيران؟
 IV¹³ — وزن — K, I, IV, VI¹² پروریدن — VI¹¹ همی — IV — همان — K¹⁰ نامست — I, IV⁹
 K, I, IV, VI — доб.:¹⁴ پوشیده رویان

همه دخت شاهان پوشیده روی * کسی کو نیامد ز پرده بکوی
 بدیشان — I, VI¹⁶ بران — K¹⁵ دشستن شاه کیخسرو بر تخت افراسیاب — I — доб. заголовок:
 K — доб. заголовок: — K — دمان — VI²⁰ مرد — I, IV¹⁹ از — K, I, IV, VI¹⁸ بردشان — I, VI¹⁷
 سوی — IV²² پرستنده — VI — در — I — شد — K²¹ داستان پوشیده رویان افراسیاب با کیخسرو
 K — доб.: بران بافته جامه های بزر — I, IV, VI²⁴ برایشان کمر — I²³ وزیرسران — VI
 همه جامه زر گرفته بدست * همه سر ز شرم شهنشاه پست

- ز کار سپهدار توران¹ سپاه² نهان گشته ز³ ایدر پناهش کجاست⁴ نیامد همی⁵ روشنایی⁶ پدید که دشمن چو⁷ آواره گردد ز گاه⁸ ورا مرگ با زندگانی یکیست جهان دیده و کار بین¹² موبدان¹³ همیشه بهر کار با داد بید¹⁵ شما را سپردم بکوشید سخت بتابد ز چرخ بلند¹⁸ آفتاب نخواهم که آید ز ایوان¹⁹ بکوی²⁰ که بودند گرد²² دژ اندر یله چنان چون بود در خور پیشگاه سپه شد سراسر پر از گفت و گوی²⁴ که گویی سوی باب مهمان شدست بخیره بریده²⁷ بپیداد سر ز پرده کشیدند یکسو²⁸ براه مزیدست شیر این³⁰ شه هوشمند³¹
- ز گرسیموز و جهن پرسید شاه که چون رفت و آرامگاهش کجاست 1365 ز هر گونه گفتند و خسرو شنید بایرانیان گفت پیروز⁷ شاه ز گیتی برو¹⁰ نام و¹¹ کام اندکیست ز لشکر گزین کرد پس بخردان بدیشان چنین گفت کآباد بید¹⁴ 1370 در گنج این¹⁶ ترک شوریده سخت نباید که بر¹⁷ کاخ افراسیاب هم آواز پوشیده رویان اوی نگهبان فرستاد سوی²¹ گله ز خویشان او کسی نیازد شاه 1375 چو زن گونه دیدند کردار²³ اوی که کیخسرو ایدر بدان²⁵ سان شدست²⁸ همی یاد نایدش خون پدر همان مادرش را که از سخت و گاه شبان پروردست وز²⁹ گوسفند

1367 K-б. помещен после этого б. که چون شد کجا جست آرامگاه- I, IV² ترکان- VI¹
 K-⁷ زو نشانی- IV⁸ همی نامدش- VI⁵ I, IV-б. оп. گشت از ایدر- K, VI³
 K-⁹ доб.: که- Л⁸ این چنین گفت
 نباید بجز شادی و کام جست * در نیکنامی بود زو درست
 کار- I جهانگشته و کار دیده ردان- K, IV¹³ هوشدر- VI¹² کسی را- K¹¹ ورا- I¹⁰
 شما را تن و [همه- I, IV] دل پر از داد باد- K, I, IV, VI¹⁵ باد- K, I, IV, VI¹⁴ کرده ردان
 بروی- I²⁰ پرده- I, IV, VI¹⁹ برین- I, IV, VI¹⁸ از- VI¹⁷ در- K¹⁷ آن- I, IV, VI¹⁶
 بران- IV²⁵ گفت گوی- Л²⁴ گردان- Л²³ سوی- I²² هر سو- K²¹
 کجا- K²⁸ بریده بخنجر- I, IV, VI²⁷ بیک سو کشیدش ز پرده- I, IV²⁶ ایدون بدان آمدست- K²⁶
 IV, ³⁰ و از- K, I, IV, VI²⁹ بیرون- VI³⁰ بیک سو کشیدش ز پرده- I, IV³¹ میکشیدند یکسو
 بی گزند- K, I, IV, VI³¹ آن- VI

- یکی شاد و دیگر پر از درد و رنج
چو افراسیاب آن چنان دید کار
نه پور⁴ و برادر نه بوم و نه بر
همی گفت با⁵ دل پر از داغ و درد
بدیده بدیدم همان روزگار
پر از درد ازان باره آمد فرود
همی گفت کی بینم ت ذیروز⁹ باز
و ز آنجای که خیره¹² شد ناپدید
در¹⁴ ایوان که در دژ برآورده بود
ازان نامداران دو صد برگزید
و ز آنجای¹⁷ راه¹⁸ بیابان گرفت
نشانی ندادش کس اندر جهان
چو کیخسرو آمد در²³ ایوان اوی²⁴
ابر تخت زرینش بنشست شاه
فراوان بچستند²⁹ جایی نشان
- چنان چون بود رسم و رای¹ سپنج
چنان هول و بر گشتن² کارزار³
نه تاج و نه گنج و نه تخت⁵ و کمر
که چرخ فلک خیره⁷ با من⁸ چه کرد
که آمد مرا کشتن و مرگ خوار
همی داد تخت مہی را درود
ای¹⁰ روز شادی¹¹ و آرام و ناز
تو گفתי چو مرغان همی بر¹³ پرید
یکی راه زیر زمین کرده بود¹⁵
بران¹⁶ راه بی راه شد ناپدید
همه کشورش¹⁹ ماند²⁰ اندر شگفت
بدان²¹ گونه آواره شد در نهان²²
بپای²⁵ اندر آورد کیوان اوی²⁶
بجستنش²⁷ بر کرد هر²⁸ سو سپاه
نیامد ز سالار گردنکشان

پر از هول و برگشت ازان - VI برگشتن - ² LI رسم جای - VI در سرای - ¹ K, I, IV
نه تخت و نه شاهی - ⁵ K, I, IV, VI چهن - ⁴ I, IV بران هول برگشتن روزگار - ³ K
VI - ⁹ ما I, IV که افراشته چرخ با ما - ⁸ K بین که - ⁷ VI یک - ⁶ K, I, IV, VI نه تاج
و زانجا پس آنگاه - ¹² VI ابا تخت شاهی - ¹¹ I, IV خوشی - ¹⁰ IV کم بوده بینم
:دوب. - ¹⁵ K, IV دو - ¹⁴ K که آنجا چو مرغی - ¹³ K, I, IV هشی و رای او همچو مرغان - ¹⁶ K, I, IV
که از لشکرش کس نه آگاه بود * که زیر دژ اندر چنان راه بود
IV - ¹⁸ از آنجا - ¹⁷ K, VI ازان روی - ¹⁶ IV وزان - ¹⁵ K, I, IV
VI ناگهان - ²² K, IV بران - ²¹ K, IV مانده - ²⁰ K, IV, VI لشکرش - ¹⁹ VI پیامد
گریختن افراسیاب با دوپست مرد - ²⁹ K, I, IV Доб. заголовки: K ندانست هر کس که چون شد نهان
هزیمت شدن افراسیاب از - ²⁸ K, I, IV نشستن کیخسرو بتخت نیا در توران - ²⁷ I از راه دزدیده
او - ²⁶ VI, VI بپا - ²⁵ LI او - ²⁴ LI, VI به - ²³ K, I, IV, VI پیش کیخسرو بار دیگر
و - ²⁹ K, I, IV Доб. بجستن گرفتند هر - ²⁸ K بجستن گرفتشی زهر - ²⁷ VI

- فرآوان ز توران سپه کشته شد بدانگه³ کجا رزمشان شد درشت چو گرسیوز و جهن رزم آزمای برادر یکی بود و فرخ پسر بدان شارسستان⁷ اندر آمد سپاه 1335 بتاراج و کشتن نهادند روی زن و کودکان بانگ برداشتند چه مایه زن و کودک نارسید همه شهر توران گریزان¹² چو باد بشد بخت گردان ترکان¹³ نگون 1340 زن و گنج¹⁶ و فرزند گشته اسپر بایوان¹⁸ برآمد پس افراسیاب بران باره²⁰ بر شد که بد کاخ اوی²¹ دو بهره ز جنگاوران کشته دید 1345 خروش سواران و بانگ زنان²⁴ همی²⁶ پیل بر زندگان²⁷ راندند همه³⁰ شارسستان³¹ دود³² و فریاد دید³³
- سر بخت تورانیان¹ گشته شد² دو تن رستم آورد ازیشان بمشت که بد تخت⁴ توران بدیشان⁵ بیای⁶ چنین آمد از شور بختی بسر چنان داغ دل لشکری کینه خواه⁸ بر آمد خروشدن⁹ های¹⁰ هوی¹¹ بایرانیان جای بگذاشتند که زیر پی پیل شد ناپدید نیامد کسی را بر و بوم یاد بزاری همه¹⁴ دیدگان پر ز خون¹⁵ ز گردون روان خسته و تن بتیر¹⁷ پر از خون دل از درد و دیده¹⁹ پر آب بینامد سوی شارسستان²² کرد روی²³ دگر یکسر از جنگ بر گشته دید هم از²⁵ پشت پیلان تبیره زنان همی²⁸ پشتشان²⁹ بر زمین ماندند همان کشتن و غارت³⁴ و باد دید³⁵

1 K — از کینه گه — I, IV آن کینه ور — 2 VI — б. оп.; I — б. 1336 стоит перед этим б. 3 I, IV — بد آنجا — 4 IV — بخت — 5 VI — ازیشان — 6 I — б. оп. 7 IV — شارسان — 8 I — K, 10 — و. I, IV — доб. 9 — بر آمد خروشدن از رزمگاه — IV برآمد خروشی از ایوان شاه شده — IV — 13 11 I — б. стоит после б. 1330. 12 VI — ازیشان — 13 IV — доб. و. VI — доб. 14 — ترکان سراسر — VI بخت گردان توران K — перед этим б. стоит б. 1343. 15 K, I, IV, VI — обратный порядок мисра; 16 I — مرد — 17 K — 18 K — ز انده روان جوان گشته پیر — 19 I, IV, VI — مژگان — 20 VI — بدان بام — 21 VI — او — 22 IV — شارسان — 23 VI — 24 I — بدن — VI بران — K — 25 خروشان سوار و ز هر سو زنان — VI سران — IV ترک سران — I — 26 IV — 27 I, IV — کشتگان — 28 K, I — همه — 29 VI — کشته شان — 30 VI — 31 IV — 32 K, I, IV — خواست (!) — VI بود — 33 K, I, IV — 34 غارت — K, I, IV — 35 K, I, IV — بود — VI خواست (!) — 36 K, I, IV — یکی غارت و کشتن — VI و آتشی

ز بهر بر و¹ بوم و پیوند² خویش
 ببندیدیم³ دامن یک اندر دگر
 سپاهی ز ترکان⁴ گروهها گروه⁵
 بکردار شیران برآویختند 1320
 سواران ترکان بکردار بید⁶
 برستم بغرمود پس شهریار⁷
 که⁸ پیش اندر آید⁹ بدان رخنه گاه¹⁰
 ابا ترکش و تیغ و تیر و تبر¹¹
 سواران¹² جنگی نگهدارشان 1325
 سوار و پیاده بهر¹³ سو گروه
 برخنه در آورد یکسر¹⁴ سپاه
 پیاده¹⁵ بیامد¹⁶ بکردار گرد
 نشان سپهدار ایران بنفش
 بیپروزی شاه ایران سپاه 1330

همان از پی گنج و فرزندان¹⁷ خویش¹⁸
 نمادیم¹⁹ بر دشمنان بوم و بر²⁰
 بدان²¹ رخنه رفتند بر سان کوه²²
 خروش از دو رویه برانگیختند²³
 شده لـرز لـرزان و دل²⁴ ناامید
 پیاده هر آنکس که بد نامدار²⁵
 همیدون بسی²⁶ نیزه ور²⁷ کینه خواه
 سوار ایستاده²⁸ پس²⁹ نیزه ور
 بدانگه که شد سخت پیکارشان³⁰
 بجنگ اندر آمد بکردار کوه
 چو شیر زیان³¹ رستم³² کینه خواه
 درفش سیه را نگون سار کرد
 بران³³ باره زد³⁴ شیر پیکر درفش
 بر آمد خروشیدن از رزمگاه³⁵

ببندید VI - 5. VI - 6. VI - 7. پیوند K, I, IV - 8. فرزندان K, I, IV - 9. و L - 10.

K, I, IV - 11. سر VI - 12. نمادیم VI - 13.

ببندید یک در دگر دامنا * ممانید بد خواه پیرامنا
 I - 11. بران K, VI - 12. بکردار کوه IV - 13. بیامد سپاهی بکردار کوه I - 14. گردان K - 15.
 گرفتن کیخسرو دژ را و گرفتار شدن K - 16. доб. заголовок: گردان گروه IV - 17. یکسر گروه
 I - 18. نوان گشته از بوم و بر K, I, IV, VI - 19. دیو (без рифмы). K - 20. کرشیوز و جهن
 и доб. два мисра: تا همچو کوه

بیارد سپاهی همه همگروه؛ بیاورد رستم سوی کارزار
 IV - 20. آیند ازان رزمگاه VI - 21. آیند VI - 22. آمد I - 23. به I - 24. نیزه دار K, I, IV - 25.
 بسی VI - 26. دو رسته پیاده K, I, IV - 27. سپر IV - 28. کمر K, I - 29. پیاده همه I - 30.
 دمان K - 31. رستم VI - 32. زهر K, I, IV, VI - 33. برکارشان (I) I - 34. سپهدار K - 35.
 بر I - 36. بدان IV - 37. برآمد K, IV - 38. بباره K - 39. یکسر VI - 40.
 доб. IV - 41. گرفتار شدن کرشیوز و جهن بر دست رستم заголовок:

نگون کن سر جادوانرا¹ ز تخت
 1300 چو برداشت از پیش یزدان سرش
 کمر بر میان بست و بر جست زود
 بفرمود تا سخت³ بر هر⁴ دری
 بدان چوب و⁵ نفت آتش اندر⁷ زدند
 ز بانگ کمانهای چرخ و ز دود
 1305 ز عراده و منجنیق و ز گرد
 خروشدن پیل¹¹ و بانگ سران
 تو گفتی برآویخت¹³ با شید ماه
 ز نفت سیه چوبها بر فروخت
 نگون¹⁴ باره گفتی که برداشت پای
 1310 وزان باره¹⁵ چندی ز ترکان¹⁶ دلیر
 که آید¹⁸ بدام اندرون ناگهان
 بپیروزی از²² لشکر شهریار
 سوی رخنه²⁴ دژ نهادند روی
 خبر شد بنزدیک²⁶ افراسیاب
 1315 پس افراسیاب اندر آمد چو گرد
 که با باره دژ شما را چه کار

بفرمود پس تا- VI⁴ زود- I ساخت- K³ رومی- K, I, IV, VI² جاودانرا- K¹
 оп. (метр нарушен); оп. آتش- IV⁷ و- Л⁶ گران- VI آمد گران- K, I⁵ که از هر
 لاجورد- K, I, IV, VI¹⁰ شد از بیم- K⁹ گرز- VI چوب- I⁸ اندر آتش- VI
 K- доб.:¹² خروشدن اسبان- VI اسب- K¹¹
 بران گونه گشت آسمان ناپدید * کجا چشم روشن جهانرا ندید
 گردان- K¹⁶ باری- I¹⁵ همان- VI سر- I¹⁴ برآمیخت- I, IV برانگیخت- K¹³
 بدو- K²⁰ سرآمد- VI¹⁹ آمد- Л, I, IV¹⁸ ببالین شیر- VI بکردار شیر- K, I, IV¹⁷
 I, IV-²¹
 که آرد برو شوربختی جهان * بدام اندر آمد سرش ناگهان
 جنگجوی- I, IV²⁵ قلعه- K²⁴ I, IV-²³ обратный порядок мисра. оп. از- K, I, IV²²
 شمارا- I²⁷ همانکه به- K, I, IV²⁶

- دو نیمزه ببالا¹ یکی کنده کرد²
 بدان³ تا شب تیره بی⁴ ساختن
 دو صد ساخت عراده بر هر دری
 دو صد چرخ بر هر دری با کمان⁵
 1285 پدید آمدی منجنیق از برش
 پس¹¹ منجنیق اندرون رومیان¹²
 دو صد پیل فرمود پس شهریار
 یکی کنده زیر باره درون
 بُد آن¹⁵ منکری باره¹⁶ مانده پپای¹⁷
 1290 پس آلود²⁰ بر چوب نفت سیاه
 بیک سو بر از²³ منجنیق و ز تیر²⁴
 بزیر اندرون²⁶ آتش و نفت و²⁷ چوب
 بهر چار سو ساخت آن²⁸ کارزار
 و آنجا ایگه شهریار زمین
 1295 ز لشکر بشد تا بجای نماز
 ابر³⁰ خاک چون مار پیچان ز کین
 همی گفت کام و³² بلندی ز تست
 اگر داد بینی همی رای من
- سپه را بگردش پراکنده کرد²
 نیارند⁵ ترکان⁶ یکی ساختن
 دو صد منجنیق از پس⁷ لشکری⁸
 ز دیوار دژ چون سر¹⁰ بدگمان
 چو ژاله همی کوفتی بر سرش
 ابا چرخها تنگ بسته میان
 کشیدن ز هر¹³ سو بگرد حصار
 بکند و نهادند زیرش¹⁴ ستون
 بدان¹⁸ نیمزها¹⁹ برگرفته ز جای
 بدین²¹ گونه فرمود بیدار²² شاه
 رخ سرکشان گشته²⁵ همچون زریز
 ز بر گرزهای گران کوب کوب
 چنان چون بود ساز²⁹ جنگ حصار
 بیامد بپیش جهان آفرین
 ابا کردگار جهان گفت راز
 همی خواند بر کردگار آفرین³¹
 بهر سختی یارمندی³³ ز تست
 مگردان ازین جایگه پای من

نیامد ز K-⁵ پی IV- می K-⁴ چنان K-³ بود K-² بیک نیمزه بالا VI-¹
 I, IV- از در دیگری VI-⁶ پی K-⁷ نیارد بلشکر I-⁶ نیاید ز IV-
 دو صد پاره عراده و منجنیق * نهاد از برش هر سویی جا ثلیق
 کشیدند هر K-¹³ رامیان I-¹² بسی K-¹¹ شود K-¹⁰ بی کمان IV- پی همان K-⁹
 باز VI, I, ¹⁶ بران K-¹⁵ بکردند و زیرش نهاده VI- زین سو IV-¹⁴ بهر I-
 پراکنده K-²⁰ چوبها VI, I, IV, ¹⁹ بران K-¹⁸ تابماید پپای VI- مانند پای I-¹⁷
 پراز IV- بران K-²³ نیرنگ K, I, IV, ²² بدان I, IV, برین K, VI, ²¹ آلوده IV-
 و VI-²⁷ اندرش K, VI, ²⁶ بود I, IV, گشت K-²⁵ بتیر VI- نفیر I-²⁴
 K-³³ و VI-³² 1295-1296 VI-³¹ بران I-³⁰ و K-²⁹ ساخته IV-
 آرمندی I- آرمندی

سواری ز ترکان کجا یافت خواب²
همان ترگ⁴ و⁵ شمشیر و تخت و کلاه
بشد⁶ کوه چون پشت پیل سپید⁷
دلش بود⁸ پر درد و سر پر شتاب⁹
زمین آهنین شد هوا¹⁰ آبنوس
نشست از بر زین سپیده دمان
نگه کرد تا چون کند کارزار
بیارد¹¹ بیگسوی¹² دریا گروه
سه دیگر¹⁶ چو گودرز فرخنده رای
ایا کوس و پیلان و چندی¹⁷ سوار
بکرد و بیامد¹⁸ بر¹⁹ دژ فراز
یکی کنده کردن²⁰ بگرد حصار
بجنگ دژ اندر توانا بدند
چه رزم آزموده ز هر سو گوان²⁴
بگشتند²⁶ و جستند هر گونه بند²⁷

ز پاسخ بر آشففت¹ افراسیاب
 به خشید گنج³ درم بر سپاه
 شب تیره تا برزد از چرخ شید
 همی لشکر آراست افراسیاب
 چو از گنگ بر خاست آوای کوس 1270
 سر موبدان شاه نیکی گمان
 بیامد بگردید گرد حصار
 برستم بفرمود تا همچو کوه
 دگر¹³ سوش¹⁴ گسته هم نوذر بپای
 بسوی چهارم شه نامدار¹⁶ 1275
 سپه را همه هرچ بایست ساز
 بلشکر بفرمود پس شهریار
 بدان²¹ کار هرکس که دانا بدند
 چه از چین وز²² روم وز²³ هندوان
 همه گرد آن شارسرستان چون نوذ²⁵ 1280

¹ K, I, IV, VI — بر آشفت ازان پاسخ ² K, I, IV — ميسرا оп. و داتو варианты второго
 دلش پير ز درد و سرش پير — I, IV — دلش گشت پير درد و دیده پير آب — K — 1269: ميسرا ب.
 و — IV — ⁵ خود — K — ⁴ و — VI — ³ ز ترکان بشد خورد و آرام و خواب — VI — شتاب
 داستان — K — گفتار اندر گرفتار شدن جهن و کرسیوز — Л — Доб. ⁷ بید — K, I, IV — ⁶
 رزم کیخسرو با افراسیاب و ستدن حصار گنگ — I — کیخسرو با افراسیاب و بهشت گنگ
 سرش — VI — ⁸ گرفتن کیخسرو گنگ دژ را — VI — ستدن کیخسرو گنگ دژ را — IV — دژ را
 و ⁹ K, I, IV — ميسرا оп. و داتو второе мисра б. 1256; Б — وقف — K, I, IV — گشته پير درد و دل
 افراسیاب علی جواب الرسالة احتد و احتدم و امر العساكر بإلعداد و کاذوا طول لیلتهم
 زیك سوی — I, IV, VI — ¹² بیامد — Л, IV, VI — ¹¹ سپهر — K, I, IV — ¹⁰ فی أخذ الأهمية للمقتال
 چندین — K, IV — ¹⁷ کامکار — I, IV — ¹⁶ دگرسو — I, IV — ¹⁵ سوی — K, VI — ¹⁴ زیك — I, IV — ¹³
 و از — K, I, IV, VI — ²² بدین — I — ²¹ کندن — IV — ²⁰ در — IV — ¹⁹ بیامد بکرد او — VI — ¹⁸ جنگی — I
 گران — VI — سران — K, I — ²⁴ چه از روم و از چین [سند — K] و از — K, I, IV, VI — ²³
 بچستند تا چون توان کرد بند — VI — ²⁷ کشیدند — K — ²⁶ بیدید (!) — VI — ²⁵

زمین گل شد از خون گودرزیان
کنون آمدی با هزاران هزار
بآموی لشکر کشیدی بجنگ
فرستادیش تا ببرد سرم
1255 جهاندار یزدان مرا یار گشت
مرا گوئی اکنون⁶ که از تخت⁷ تو
نگه کن که تا چون بود باورم
ازین پس مرا جز بشمشیر تیز
بکوشم بنیروی¹¹ گنج و سپاه
1260 همان پیش یزدان بباشم بپای
مگر کز بدن پاک گردد جهان
بد اندیش را از میان¹⁴ بر کنم
سخن هرچ گفتم نیا را بگوی
یکی تاج دادش زبرجد نگار
همانگه بشد¹⁸ جهان پیش پدر 1265

نجویی جز از رنج¹ و راه زیان²
ز ترکان سوار از در کارزار
وزیشان³ بپیش من⁴ آمد پشنگ
ازان⁵ پس تو ویران کنی کشورم
سر بخت دشمن نگونسار گشت
دلفروز و شادانم⁸ از بخت⁹ تو
چو کردارهای تو یاد آورم
نماید سخن با تو تا¹⁰ رستخیز
بنیک اختر و گردش هور و ماه
نخواهم¹² بگیتی¹³ جزو رهنمای
بداد و دهش من ببندم میان
سر بدنشان را¹⁵ بی افسر کنم¹⁶
که در جنگ چندین بهانه مجوی
یکی طوق زرین و دو گوشوار¹⁷
بگفت آن¹⁹ سخنها همه در پدر

بیمفزود چندین زیان بر زیان-² نجستی بجز رنج-^{VI} نجستی جز از جنگ-¹ K
 سازانم-^{IV} ⁸ بخت-^{K, IV} ⁷ آذان-^{VI} ⁶ وزان-^{I, IV, VI} ⁵ تو-^I ⁴ وزانجا-^{VI} ³
 بنیکی-^{VI} ¹³ نباشد-^{K, VI} ¹² بنیرو و-^{K, I} ¹¹ با توی-^{VI} نیزتا-^I ¹⁰ بخت-^K ⁹
 جهانرا-^{IV} ¹⁶ بی تانرا-^{K, I, IV} ¹⁵ جهان-^{K, I, IV} ¹⁴ ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶
 مگر کز بدان باغ [باک-^{I, IV}] بی خو کنم
 K-¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³

بداد و دهش چون پیندم میان * نجویم ازین پس کسی را میان
¹⁷ K—доб.:

مرصع قبیایى بدژ و گهر * چنان چون بود از در تاجور
 و خلع على جهن و أعطاه تاجا مرصعاً بالجوهر و أعطاه قرطین و سوارین وردّه الى ابیه - B
 این - IV¹⁹ که شد - I, IV¹⁸

- ز بهر تو پرداخت آیین و گاه¹
وفا جست و بگذاشت آن² انجمن
چو دیدی بر و گردگاه³ ورا
بجنبیدت آن گوهر بد ز جای 1235
سر تاجداری چنان ارجمند
ز گاه منوچهر تا این زمان
ز تور اندر آمد زیان⁴ از نخست
پسر بر پسر بگذرد همچونین
زدی کردن نودر نامدار 1240
برادرت اغریپرث⁵ نیکخوی
بکشتی و تا بود⁶ بدتنی
کسی کز بدیهات گیرد شمار
نهالی بدوزخ فرستادهای
دگر آنک گفتی که دیو پلید 1245
همین⁷ گفت ضحاک و هم جوشید
که ما را دل ابلیس بی راه⁸ کرد
نه برگشت ازیشان بد⁹ روزگار
کسی کو بتابد سر از راستی
بجنگ پشن نیز چندان سپاه 1250
- بیامد ز¹⁰ گیتی ترا خواند شاه
بدان تا نخوانیش پیمان شکن
بزرگی¹¹ و گسردی و راه ورا
بیفگندی آن پای دلرا¹² ز پای
بریدی بسان¹³ سر گوسفند
نبودی مگر بدتن و¹⁴ بدگمان
کجا با پدر دست بدرا بشست
نه راه بزرگی¹⁵ نه آیین دین¹⁶
پدر شاه و¹⁷ تخته شهریار
کجا نیکنامی بدش¹⁸ آرزوی¹⁹
نه از آدم²⁰ از تخته²¹ آهرمندی
فزون آید از گسردش روزگار²²
نگویی که²³ از مردمان زادهای²⁴
دل و رای من سوی زشتی کشید
چو شدشان دل از نیکویی ناامید
زهر نیکویی²⁵ دست کوتاه کرد
ز بدگوهر و گرفت آموزگار
گزیند همی کژی و²⁶ کاستی
که پیران بکشت اندر آوردگاه²⁷

به-K² بگذاشت تخت و کلاه-I, IV, VI بپرداخت ایران و تخت و کلاه-K¹
I-⁶ ستیزی-I سترگی-K, IV, VI⁵ کرده و گاه-VI کرده گاه-K, I, IV⁴ این-K³
VI-⁹ نبردی بجز بر تن-VI⁸ بریدید همچون-IV, VI بریدند همچون-K, I⁷ تن را
VI- و از-K, I¹² VI-б. оп. и вместо него дает б. 1243.¹¹ نه راهی سپردی-K¹⁰ زیاد
ناپوده و-IV¹⁶ K-бб. 1241-1242 оп.¹⁵ بدیش-I¹⁴ آن-I, IV-доб.¹³ بد او شاه و از
تو گویی نه-I, IV, VI²⁰ VI-б. оп.¹⁹ تو بر گوهر و راه-I, IV¹⁸ گوهر-VI¹⁷
VI-²³ چنین-I, IV, VI²² и обратный порядок мисра. دری از بدیها تو بگشادهای-K²¹
کژی-I, IV-نبیند جز از کژی و-K²⁶ بدین-K²⁵ گونه-VI-نیکئی-IV²⁴ بدراه
اندران رزمگاه-K²⁷ گسردش کار و هم

- 1215 هر آنکس که او بد بدرگاه¹ تو
که هرگز بگیتی کسی آن بد نکرد
که بر انجمن مر⁴ زنی را کشان
زننده همی تازیانه زند
خردمند پیران بدانجا رسید
1220 چنین⁸ بود فرمان یزدان که من
گزند و بلای¹⁰ تو از من بگاشست¹¹
ازان¹² پس که گشتم ز مادر جدا
پیشی شبانان فرستادیم
مرا¹⁶ دایه و پیشکار¹⁷ شبان
1225 چنین بود تا روز من برگذشت²¹
پیشی تو آورد و کردی نگاه
بسان سیماوش سرم را زتن
زبان مرا پاک یزدان بستم
مرا بی دل و بی خرد یافتی
1230 سیماوش نگه کن که از²⁶ راستی
ز گیتی بیامد²⁸ ترا برگزید
- بنفرید بر جان بی راه² تو
ز شاهان و گردان و مردان مرد³
سپارد بزرگی⁵ بمردم کشان
که تا دخترش⁶ بچهارا بفگند⁷
دید آنک هرگز ندید و شنید
سرافراز گردم⁹ بهر انجمن
که با من زمانه یکی راز داشت
چنان چون بود بچه¹³ پینوا¹⁴
پیروار شیران نر¹⁵ دادیم
نه آرام روز و¹⁸ نه خواب¹⁹ شبان²⁰
مرا اندر آورد پیران ز دشت
که هستم سزاوار تخت و کلاه²²
بمیری²³ و تن هم نیابد کفن
همان خیره مادم بجای نشست
بکردار بد تیز²⁴ نشتافتی²⁵
چه کرد و چه دید از بد²⁷ و کاستی
چنان کز ره²⁹ نامداران سزید

ز گردان و شاهان روز نبرد — VI³ بد-پیشی درگاه — K, I, IV¹ بدخواه — I²

دخترت — I دخترم — K⁶ بنزدیک — K⁵ بر — K, I⁴ обратный порядок мисра; — K, I, IV⁷ I — доб.:

گر از شوی این بچه پرورش بود * نه با آن گرانمایه دخترش بود
کز ایدر بلایت ز من باز داشت — K¹¹ بلا و گزند — I¹⁰ باشم — K, I, IV⁹ چنان — K, I, IV⁸
خورش شیر میش و بز — K¹⁵ بیبها — K, I, IV, VI¹⁴ مردم — IV¹³ و زان — IV, VI¹²
پیشی — I میش کار و — K¹⁷ بز — K, I, IV¹⁶ بچنگال شیران نر — VI شیر نران — I, IV¹⁵
و ذکر ایضا تسلیمه — B. оп.; — IV²⁰ خورد — VI¹⁹ بودم — I¹⁸ پیشی کاران — VI¹⁷ کارم
— VI²² بر من گذشت — I, IV, VI²¹ الی الرعاة مع ما اتصل به من سوء معاملته إياه
— K²⁷ بدان — K²⁶ بشتافتی — K, I, IV, VI²⁵ نیز — IV²⁴ بمرد — I, VI²³ B. оп.
— K²⁹ پی — K²⁸ پناه — K, IV, VI²⁹ کوره — VI چنانک از ره — I پی — K²⁹ و

- 1200 چو از جهن پیغام بشنید شاه
 بیاسخ چنین گفت کای رزمجوی²
 نخست آنک کردی⁴ مرا آفرین
 درودی که دادی ز⁶ افراسیاب
 شنیدم همین⁹ باد بر تاج و تخت
 دوم¹⁰ آنک گفستی ز یزدان¹¹ سپاسی
 ز شاهان گیتی دلفروزتر
 مرا داد یزدان¹⁷ همه هرچ گفت
 1205 ترا چند¹⁹ خواهی سخن چرب²⁰ هست
 کسی کو بدانشی توانگر بود
 فرویدون فرخ ستاره نگشت²⁴
 تو گوئی که من برشوم بر سپهر
 1210 دلت جادوی را چو²⁸ سرمایه گشت
 زبان پر ز گفتار²⁹ و دل پر دروغ
 پدر کشته را شاه گیتی مغوان
 همان مادر را ز پرده بر³¹
 مرا نوز نازاده³⁴ از مادر
- همی کرد خندان بدودر¹ نگاه
 شنیدیم سر تا سر این گفت و گوی³
 همان باد بر تخت و تاج و نگین⁵
 بگفتی⁷ که او کرد⁸ مژگان پر آب
 مبادم مگر شاد و پیروز بخت
 که بینم¹² همی¹³ پور¹⁴ یزدان شناسی
 پسندیده تر شاه¹⁵ و¹⁶ پیروزتر
 که با آن¹⁸ هنرها خرد باد جفت
 بدل نیستی پای²¹ و²² یزدان پرست²²
 زگفتار²³ کردار بهتر بود
 نه از خاک تیره همی²⁵ برگذشت²⁶
 بشستی برین گونه از شرم چهر²⁷
 سخن بر زبانت چو پیرایه گشت
 بر مرد دانا نگیرد³⁰ فروغ
 کنون کز سپاوش نماند استخوان
 کشیدی و گشتی چنین³² کینه خواه³³
 همی آتش افروختی بر سرم

VI— 4 گفت گوی—Л 3 نامجوی—K, I, IV, VI— 2 بدودر—K, I, IV, VI— 1
 K— 8 تو گفستی—I که گفستی—K 7 از—IV 6 I—б. переставлен со след. б. 5 گفتی
 او گفت یزدان—K 11 نخست—IV دگر—K, I, VI— 10 چنین—I همان—K, IV, VI— 9 کردست
 شاد—I 15 تور—IV 14 چنین—VI 13 بیند—K 12 گفستی که یزدان—VI کردی ز یزدان—I
 K, IV— 20 هرچه—K 19 این—K, I, IV— 18 ایزد—VI 17 و—K 16 پسندیده شاه—IV
 تنی—K 25 نگشت—Л 24 و—Л, IV, VI— 23 оп. 22 VI—б. оп. 21 خوب
 ولم يستطع أفریدون أن يصير نجما في السماء و لا أن—B در گذشت—K 26 به پی—I, IV, VI—
 و انت تزعم أنك تصير في السماء نجما و تطير—B 27 يعلو شهرا في الهواء
 چرب—K, I, IV— 29 оп. چو—K, I, IV— 28 في الجوّ سعيا و لست تستحي من هذا الكلام...
 کینه جای—I 33 با من شدی—VI 32 پرده سرای—I 31 نگیری بر مرد دانا—VI 30 و گویا
 خود بنازاده—K 34

- نخواهد دلم پند آموزگار
شوم چون ستاره بر آفتاب
سپارم ترا لشکر و کشورم⁴
نمیند مرا نیز شاه و سپاه
ببین آنزمان⁵ لشکر⁶ آراستن
بهر جای پیدا کنم دین⁷ خویش
بمهر اندرین کشور افسون کنی
همان تخت و دینار¹⁰ و جام گهر¹¹
تو بردار وز¹³ کین مکن هیچ¹⁴ یاد
بدان رای ران دل همی کت¹⁶ هواست¹⁷
مرا شاد کامی کم و بیش¹⁸ تست
فرستمت چندانکه¹⁹ باید²⁰ سپاه
ترا تخت زرین و افسر کنم
بهر انجمن خوانمت شهریار
وگر²² با نیا کین بسیجی همی²³
منم ساخته جنگ را²⁵ چون پلنگ²⁶
- چو تنگ¹ اندر آید بد² روزگار
بفرمان یزدان بهنگام خواب
بدریای کیماک³ بر بگذرم
مرا گنگ دژ باشد آرامگاه
چو آید مرا روز کین خواستن
بیایم بخوهم ز تو کین خویش
وگر کینه از مغز بیرون کنی
گشایم در گنج⁸ تاج و کمر⁹
که تور¹² فریدون بایرج نداد
وگر چین و ماچین بگیری¹⁵ رواست
خراسان و مکران زمین پیش تست
براهی که بگذشت کاومی شاه
همه لشکرت را توانگر کنم
همت یار²¹ باشم بهر کارزار
گر از پند من سر بپییچی همی
چو زین باز گردی²⁴ بیارای جنگ

Б- کیمیاک- K کیمال- Л, IV, VI³ مرا- I, IV- پدین- K² ننگ- I- مک- Л¹
کشور- I⁶ بپیران سر این- I, IV- بپیران زمان- K⁵ کشور و افسرم- I, IV⁴ کیماک
I- زر و کمر- K¹¹ تخت دیما- VI¹⁰ گهر- K, I⁹ و K, I, IV-доб.⁸ زین- VI⁷
VI- واز- K, I¹³ توژ- VI- پور- K¹² گنج دینار و زر و گهر- IV- گنج دینار و زر و کمر
[بدان- IV] بران ران همی [همه- I, IV-] K, I, IV¹⁶ ستانی- VI¹⁵ نیز- K, I, IV¹⁴ وزین
بکم- K, I, IV, VI¹⁸ بر این راه رو کت همی دل بخواست- VI¹⁷ کام دل کت
K²² ترا پشت- I, IV²¹ خواهی- K, I, IV²⁰ چندانکه- IV, VI هر چند- K¹⁹ بیش
VI- I, IV- доб.:²³ همه- I, IV همی- VI

بگوی آنچه خواهی همه کام خویش * ببین از پس و پیش فرجام خویش
پاسخ نامه- Л Доб. заголовки: I, IV- رزم را- I, IV²⁵ چو او [چنو- I, IV] باز گردد- K, I, IV²⁴
پاسخ دادن [فرستادن- IV] کیخسرو افراسیاب را- K, I, IV افراسیاب از کیخسرو
[بر دست چن- K]

- نیاید جهان آفرین را پسند
وگر جنگ جویی همی بیگمان² 1165
- نگه کن بدین گردش روزگار
که ما در حصاریم و هامون تراست
همی گنگ خوانم بهشت منست
هم ایدر مرا گنج و⁵ ایدر⁶ سپاه
هم اینجام⁷ کشت و هم اینجام⁷ خورد⁸ 1170
- ترا گاه گرمی و خوشی گذشت
زمستان و سرما بپیش اندرست
بدامن چو ابر اندرافکنند¹⁰ چین
ز هر سو که خوانم¹⁴ بیاید سپاه
ورایدون گمانی که هر¹⁵ کارزار 1175
- از¹⁷ اندیشه گردون مگر بگذرد
گر¹⁸ ایدونک گویی که ترکان¹⁹ چین
بشمشیر بگذارم این انجمن
مپندار کاین نیز نابودنیست
نمیره²² سر خسروان زادشم 1180
- مرا دانش ایزدی هست و فر
- بفرجام پیچان شویم از گزند¹
نیاساید از کین دلت یک زمان
جز اورا مکن بر دل آموزگار
سری³ پر ز کین دل پر از⁴ خون تراست
برآورده⁶ بوم و کشت منست
هم ایدر نگین و هم ایدر کلاه
هم اینجام⁷ مردان⁹ روز نبرد
گل و لاله و رنگ وشی گذشت
که بر نیزه‌ها گردد افسرده دست
بر و¹¹ بوم ما سنگ¹² گردد زمین¹³
نتابی تو با گردش هور و ماه
ترا بر دهد اختر¹⁶ روزگار
ز رنج تو دیگر کسی بر خورد
بگیرم زخم آسمان بر زمین
بدست تو آیم گرفتار من
نساید²⁰ کسی کو نفرسودنیست²¹
ز پشت²³ فریدون وز²⁴ تخم جم
همان یاورم ایزد دادگر²⁵

و پر از - K⁴ دلی - K³ وگر بدگمان - VI² پیمان شویم از کمند - VI¹
I - K⁹, I, IV, VI - مرد - IV⁸ انجام - IV⁷ خیل و - K⁶ و - IV⁵ و دل از - I
و هی دار ملکی و مستقر سریر سلطنتی و فیها زری و حصادی و عدتی و عتادی... - شیران
I - K¹⁹ - доб. و - K¹⁸ ز - K¹⁷ گردش - I¹⁶ از - IV¹⁵ در - K¹⁴ خواهم - K¹³
و این کنت تخال آنک - B - نفرسودنیست - I, IV²¹ نشاید - I, IV²⁰ و - доб. IV - توران و
تاخذ ممالک الصین و تطبق السماء علی الأرض و تقبض علی و تأسرنی فهذا خیال محال
همان رای روشن - K²⁵ و از - K²⁴ ز تخم - K²³ پسر خسرو رادشم - I, IV²²
ایزدم داور دادگر - VI²⁶ هم چون سروش یلی هست [از سپاهست - IV] پر - I, IV²⁷ همانم گهر

ز راه پدر شاه تا¹ کی قباد
 ز شاهان گیتی سرش³ برترست
 بابر اندرون تیز پیران عقاب
 همه پاسبانان تخت ویند⁷
 1150 بزرگان که با تاج و با زیورند¹⁰
 شگفتی تر از کار دیو نژند
 بدان مهربانی و آن راستی
 که بر دست من پور کاوس شاه
 جگر¹⁵ خسته ام زین سخن پر ز درد
 1155 نه من کشتم اورا که ناپاک دیو
 زمانه ورا بد بهانه مرا
 تو اکنون خردمندی و پادشا
 نگه کن که تا چند شهر فراخ
 شدست اندرین کینه جست²⁰ خراب
 1160 همان²² کارزاری²³ سواران جنگ
 که جز کام شیران کفنشان نبود
 یکی منزل اندر بیابان²⁵ نماند
 جز از کینه و زخم²⁸ شمشیر تیز

ز مادر سوی تور² دارد نژاد
 بچین نام او⁴ تخت را⁵ افسرست
 نهنگ دلاور بدریای⁶ آب
 دد و دام⁸ شادان بمخت ویند⁹
 بروی¹¹ زمین مر ترا که ترند
 که هرگز نخواهد بما¹² جز گزند
 چرا شد دل من سوی کاستی
 سیاوش¹³ رد¹⁴ کشته شد بی گناه
 نشسته بیکسو ز خواب و ز خورد¹⁶
 بمرد از دلم ترس¹⁷ گیهان خدیو¹⁸
 بچنگ اندرون بد فسانه مرا
 پذیرنده¹⁹ مردم پارسا²⁰
 پر از باغ و ایوان و میدان و کاخ
 بهانه سیاوش²¹ و افراسیاب
 بتن همچو پیل و بزور نهنگ
 سری نیز نزدیک تنش²⁴ نبود
 بکشور جز از²⁶ دشت ویران²⁷ نماند
 نماند ز ما²⁹ نام تا رستخیز

تخت را نام—I-5 تو—VI-4 سرت—VI-3 سوی مادر از توژی (!)—VI-2 با—IV-1
 K, I, IV, VI-9 شب و روز—VI-8 تو اند—K, I, IV, VI-7 ز دریای—VI-6 تخت با—IV-5
 و ادخل فی طاعته ملوک الارض اجمعین و ملکه نواصیه هم شرقا و غربا و بعدا و قریبا—B تو اند
 بمن—I-12 زروی—VI-11 با تاج و با افسرند—I, IV با باژ و تاج تو اند (!)—K-10
 بیک گوشه بی خواب و خورد—K-16 مگر—IV-15 زو—VI-14 سیاوش—K, I, VI-13
 1157-1158 VI-66, 19 VI-6. on. 18 راه—IV-17 آن آب خورد—IV ابی خواب و خورد—I-16
 کارزار—I, IV, VI-23 روزگار—K-23 همه—I-22 سیاوش—K, I, VI-21 کشور—VI-20 on.
 ز کینه بجز—VI-27 ز کشور همان—K-26 شهر آباد و ویران—VI-25 نزدیک ایشان—VI-24
 که ماند ز ما—VI-29 بجز کینه و زخم و—VI-28 درد درمان

- 1130 بشد پیش دهلیز پرده سرای
ازان² پس پیامد منوشان گرد
خردمند چون پیش خسرو رسید
بماند اندرو جهن جنگی شگفت
چو آمد بغزدیک تختش³ فراز
1135 چنین گفت کای نامور شهریار
بر و بوم ما بر تو فرخنده باد
همیشه بدی⁴ شاد⁵ و یزدان پرست
خجسته شدن باد و باز آمدن⁶
پیامی گزارم¹¹ ز¹² افراسیاب
1140 چو از جهن گفتار بشنید¹⁴ شاه
نهادند زیر¹⁶ خردمند مرد
چنین گفت با شاه کافر اسیاب
نخستین درودی رسانم بشاه
که یزدان سپاس¹⁸ و بدویم²⁰ پناه
1145 که لشکر کشد شهر یاری کند
- همی بود با نامداران پپای¹
خرد یافته جهن را پیش برد
شد از آب دیده رخس ناپدید
کلاه بزرگی ز سر برگرفت
برو آفرین کرد و بردش نماز
همیشه جهانرا بشادی گذار
دل و چشم بدخواه تو کنده باد
بر و بوم ما پیش⁶ گسترده دست⁷
بنیکی همی⁹ داستانهازدن¹⁰
اگر شاهرا زان¹³ نگیرد شتاب
بفرمود زرین یکی پیشگاه¹⁵
نشست و پیام پدر یاد کرد
نشستست پر¹⁷ درد و مژگان پر¹⁸ آب
ازان داغ دل شاه توران سپاه
که فرزند دیدم²¹ بدین پایگاه
پیشی سواران سواری کند²²

¹ K, I, IV, VI — доб.:

پیامد بر شاه سالار بار * بگفت آنکه جهن است با ده سوار
شهنشاه بنشست بر تخت عاج * بسر بر نهاد آن دلفروز تاج
برین⁶ K — شاه⁵ VI — بزی⁴ K, I, IV, VI — خسرو³ K, VI — وزان² K, I, IV —
همه⁹ K, I, IV, VI — نشستنی و شاد آمدی⁸ K, I, IV — کرده دو دست⁷ I — بوم شایسته
— I, IV, VI¹⁴ زین¹³ I — دل¹² K, VI — از¹¹ IV, VI — گذارم¹⁰ K, I, IV — زدی⁹ K, I, IV —
и доб.: همی کرد خندان بدو در نگاه¹⁵ K, IV — زیرگاه¹⁴ K, IV — بشنید گفتار
بفرمود زرین یکی پیشگاه * نهادند پیش خردمند شاه
— IV¹⁹ با دیدگان پر ز¹⁸ I, IV — دیده پر¹⁷ K, VI — با¹⁶ I —
إن أفراسیاب — ب. оп.; K, I, IV, VI — 22 ما شد²¹ K, I — باشد²⁰ K — بیزدان²⁰ شناسی
يقول: الحمد لله الذي أعلى راية ولدنا الذي ينتمي بأبيه الى كيقباد ومن أمه
الى تور...

- 1115 همه باره دژ فرود¹ آوریم سپه را کنون روز سختی گذشت
 چو دشمن بدیوار گیرد پناه شکسته دلست او بدین⁶ شارسنه
 چو گفتار کاوسی یاد آوریم کجا⁸ گفت کاین کین با دار⁹ و برد
 1120 پسر¹² بر پسر بگذازم¹³ بدست¹⁴ بسان درختی بود تازه برگ
 پدر بگذرد کین بماند بجای بزرگان برو آفرین خواندند
 1125 که کین پدر بر تو آید بسر دگر روز چون خور برآمد ز راغ²²
 خروشی بر آمد بلند از حصار همانکه در دژ گشادند باز
 بیامد ز دژ²⁵ جهن با ده سوار همه سنگ و خاکش² برود آوریم³
 همان روز رزم⁴ اندر آرام گشت⁵ ز پیکار و کینش نترسد سپاه
 کزین پس شود بی گمان خارستان⁷ روانرا همه سوی داد آوریم
 بپوشد زمانه¹⁰ بزرنگار و گرد¹¹ چنین تا شود سال بر پنج شست¹⁶
 دل از کین¹⁸ شاهان نترسد ز مرگ¹⁷ پسر باشد این¹⁸ درد را¹⁹ رهنمای
 وزا خسرو پاکدین خواندند مبادی بجز شاه²⁰ و پیروزگر²¹
 نهاد از بر چرخ زرین چراغ پر اندیشه شد زان سخن²³ شهریار
 برهنه شد از روی²⁴ پوشیده راز خردمند و²⁶ با دانش و مایه دار²⁷

K-³ چه خاک و چه سنگش-I خاک و سنگش-K, VI-² باره و دژ فراز-K-¹
 7-⁵ бейтов (по б. IV-⁵ رنج-I همه روز بزم-K-⁴ روانرا همه سوی رود آوریم-IV افکنیم
 VI-⁷ درین-VI اندران-K-⁶ سراسر دگر روز بزمست و گشت-VI-⁶ оп.; (1122
 کل.) ینی که با شاخ-I شاخ با دار-K-⁹ چنین-K, I, VI-⁸ چه داند که خواهد شدن خارستان
 آمدن-Доб. заголовки: I, IV-¹¹ بپیکار گرد-K-¹¹ زمانه بپوشد-K, I-¹⁰ با شاخ-VI
 پدر-I-¹² آمدن جهن بپیش کیخسرو پرسالت-VI جهن برسولی بنزد [شاه-IV] کیخسرو
 کام بدخواه-VI صد بار شست-I-¹⁵ K, I-¹⁵ دو شست-VI بدشت-I-¹⁴ K, I-¹⁴ بگذراند-I-¹³ K,
 I, IV-¹⁸ I, IV-¹⁸ оп.; VI-¹⁸ б. переставлен со след. б.; K-¹⁷ دلیران و-I-¹⁷ оп.; از-¹⁶ JI-¹⁶ پست
 بود یاورت ایزد دادگر-VI خسرو دادگر-K-²¹ I, IV-²⁰ شاد-²⁰ I, IV-²⁰ از درد دل-K-¹⁹ آن
 آن رای و-VI آن روی-I, IV-²⁴ I, IV-²⁴ فغان-VI دل-I, IV-²³ I, IV-²³ ز زاغ-VI براغ-K-²²
 پیغام آوردن-K پیام آوردن جهن بکیخسرو-Доб. заголовки: JI-²⁷ K-²⁷ و-K-²⁶ بدژ-K-²⁵
 آمدن جهن-VI آمدن جهن برسولی بنزد کیخسرو-I, IV-²⁷ I, IV-²⁷ جهن از افراسیاب نزد کیخسرو
 بپیش کیخسرو پرسالت

- 1100 کشیدند بر دشت پرده سرای
زمین هفت فرسنگ لشکر گرفت
سراپرده زد رستم از دست راست
بچپ بر فریبرز کاوس بود⁴
برفتند و بردند⁵ پرده سرای
شب آمد برآمد ز هر سو¹⁰ خروش¹¹
1105 زمین را همی دل برآمد ز جای
چو خورشید بر داشت از چرخ زنگ¹⁶
نشست از بر اسب شبرنگ شاه
چنین گفت با رستم پیلتن
1110 چنین¹⁸ دارم امید کافراسیاب
اگر کشته گر زنده آید بدست
بر آنم که اورا ز هر سو سپاه
بترسند و ز²² ترس یاری کنند²³
بکوشیم تا پیش ازان کو سپاه
- ز هر¹ سوی دژ پهلوانی بپای²
ز لشکر زمین دست بر سر گرفت
ز شاه جهاندار لشکر بخواست³
دلفروز با بوق و با کوس بود⁵
سیم روی⁷ گودرز بگزید⁸ جای⁹
تو گفתי جهانرا¹² بدرید گوش¹³
ز بس ناله¹⁴ بوق¹⁴ و شیمپور و نای¹⁵
بدرید پیراهن مشک رنگ
بیامد بگردید گرد سپاه¹⁷
که ای نامور مهتر انجمن
نبیند جهان نیز هرگز¹⁹ بخواه
ببیند سر²⁰ تیغ یزدان پرست
بیاری بیاید بدین رزمگاه²¹
نه از کین و از²⁴ کامکاری کنند²⁵
بخواند²⁶ بروبر بگیریم راه

1 I, VI — بهر 2 VI — доб. заголовок: 3 I — 66. 1102 —
بستند — IV⁶ درفش دلفروز با بوق و کوس — K, IV, VI⁵ و طوس — K, IV, VI⁴ 1104 оп.
10 I, IV, نبرد عدو را بکردند رای — IV⁹ بگرفت — VI⁸ سیم روز — VI⁷ سوم روز — K⁷
خروشیدن نای — K¹³ همی پیل را زان — VI¹² جرمی — K¹¹ ز هر سو برآمد — VI¹¹
— VI¹⁵ کوس — I, IV¹⁴ زمین گشت یکسر پیر از جنگ و جوش — I, IV¹⁴ از پیش و پس
بیامد بکردار گرد سپاه — I, IV¹⁷ چنگ — VI¹⁶ K, I, IV¹⁶ ناله و بوق با کژنای
بگرد — K²¹ سرش — I²⁰ ازین پس نبیند بزرگی — VI¹⁹ دیگر — I¹⁹ چنان — K, I, IV, VI¹⁸
[نباید که هستی — IV] بیامد که دارد چنین دستگاه — I, IV¹⁸ اندر آید کنون کینه خواه
K — доб.:

و دیگر ز ماچین و از چین سپاه * بیاری بیاید بدین رزمگاه
— VI²² دهند — I, IV²⁵ نه از کینه و — K²⁴ و — I, IV²³ دهند — I, IV²³ و از — K, I, IV²²
مترسید و در جنگ یاری کنید * نه از کینه کز کامکاری کنید
بیارد — VI²⁸

- همی داد¹ هر روز گنجی بباد
 1085 دو هفته برین⁴ گونه شادان بزیست
 سیم⁶ هفته کیخسرو آمد بگنگ⁷
 بختیدید و برگشت گرد حصار
 چنین گفت کان کو¹¹ چنین¹² باره کرد
 چو خون سر شاه ایران بریخت
 1090 شگفت آمدش کان چنان جای دید
 برستم چنین گفت کای پهلوان
 که با ما جهاندار یزدان چه کرد
 بدی را کجا نام بد¹⁹ بر بدی
 گریزان شد از دست ما بر حصار²⁰
 1095 بدی کو بد آن جهانرا سرست
 بدین گر ندارم²³ ز یزدان سپاس
 کز ویست پیروزی و دستگاه
 ز یک سوی آن شارستان²⁶ کوه بود
 بروی²⁷ دگر بودش²⁸ آب روان
- بر² امروز و فردا نیامدش یاد³
 که داند که فردا دلفروز کیست⁵
 شنید آن غو نای⁸ و آوای چنگ⁹
 بماند اندر آن گردش¹⁰ روزگار
 نه از بهر پیکار¹³ پتیاره کرد¹⁴
 بما بر چنین آتش کین بییخت¹⁵
 سپهری دلارام¹⁶ بر پای دید
 سزد گر بمینی¹⁷ بروشن روان
 ز خوبی و¹⁸ پیروزی اندر نبرد
 بتندی و کژی و نابخردی
 برین سان بر آسود از روزگار²¹
 بمیری رسیده کنون بدترست²²
 مبادا که شب زنده باشم²⁴ سه²⁵ پاس
 هم او آفریننده هور و ماه
 ز پیکار لشکر بی اندوه بود
 که روشن شدی مرد را زو روان

رسیدن کیخسرو بگنگ بهشت—Л Доб. заголовки: Л—³ کز—VI و—I² همی کرد—IV¹
 K, I, IV, VI—доб.: آمدن شاه کیخسرو بمهشت گنگ—IV
 اگر بودندنی بود دلرا بغم * سزد گر نداری نباشی دژم
 VI—⁹ آغانی—K⁸ چنگ—Л, K, VI⁷ سپوم—I, IV⁶ VI—б. оп.⁵ بران—K, IV⁴
 فرو ماندش از—VI شگفتی نماید اندران—K¹⁰ پیر از خشم و کینه چو جنگی پلنگ
 و. доб. K, I, IV, VI—¹³ بدان کو چنین جایگاه—VI¹² کوان—I کو خود—K¹¹ گردش
 (без рифмы). بریخت—VI کینه بیخت—K¹⁵ K, I—порядок бейтов: 1087, 1090, 1088, 1089.
 VI—¹⁹ به—IV¹⁸ زمینی—IV, VI¹⁷ سپهر دلارای—VI دلارای—I, IV¹⁶ دلفروز—K¹⁶
 بر آسوده از کارزار—I²¹ شدست او ز ما در حصار—I, IV²⁰ که نامش بشد
 IV—²⁶ دو—IV²⁵ خفته مانم—I, IV, VI²⁴ ندارم—I²³ سرورست—VI بدترست—I, IV²²
 بود—VI رود—I رود و—K, IV²⁸ بسوی—K²⁷ شارسان

- یکی خرم ایوان بپرداختش¹ سرافراز فغفور بنواختش
 نه آرام بودش نه خورد و نه خواب² وزان سو بگنگ² اندر افراسیاب
 1070 بیدیوار عتراده بر پای کرد بدیوار عتراده بر پای کرد
 کشیدند بر باره افسون گران بفرمود تا سنگهای گران
 سپاهی بیدیوار⁵ دژ برنشانند بسی کاردانان رومی بخواند
 بران باره عتراده و منجنیق برآورد بیدار دل جاذللیق
 همه برجها پر ز خفتان⁸ و ترک⁹ کمانهای چرخ و سپرهای کرگ⁷
 1075 ز پولاد بر هر سوی¹¹ پنجه کرد گروهی ز آهنگران رنجه کرد¹⁰
 که هر کس که رفتی بر¹² دژ فراز ببستند بر نیازههای دراز
 وگر نه ز دژ زود¹⁴ بگریختی بدان چنگ تیز اندر¹³ آویختی
 بهر کار¹⁵ با هر کسی داد کرد سپه را درم داد و آباد کرد
 1080 سپرهای چینی و تیر و کمان همان¹⁷ خود و شمشیر و برگستوان
 بویژه کسی¹⁹ کو کند کارزار بمخشید بر لشکرش بی شمار¹⁸
 خود و جنگسازان²¹ خسرو پرست چو آسوده شد زمین²⁰ بشادی نشست
 شدند بدرگاه شاه²³ انجمن پری چهره هر روز صد²² چنگزن
 سرود از²⁵ لب ترک و می خواستی شب و روز چون مجلس آراستی²⁴

¹ VI — 6. оп.; K — доб.:

چنان چون بود راه و آیین شاه * همی خواند فغفور هر سو سپاه
 I — доб.:

فرود آورید و فرستاد چپیز * کرامت بیفزود و کردش عزیز
 همی بود بی کام و آرام و خواب-K³ وزین رو بگنگ-VI وزان سوی گنگ-Л²
 در نشانند-I, VI⁶ و IV-доб.⁵ بیزز-IV⁴ برآمد از آرام و از خورد و خواب-I, IV
 VI-بر سوی دژ-I¹¹ VI-میسرا оп.¹⁰ VI-میسرا оп.⁹ جوشن و خود-K⁸ کرد-VI⁷
 بران بهر-K¹⁵ دور-IV زدی دور و-I از آورد-K¹⁴ نیزه در-K¹³ بدان-K¹² دری
 زمین شمار-Л¹⁸ هم از-K¹⁷ I, IV-обратный порядок мисра.¹⁶ بهر شهر-I, IV
 K²³ هر چند بد-K²² نامداران-I, IV²¹ زن-I, IV²⁰ بدان-IV بران-K¹⁹
 روز مجلس-I²⁴ ز شادی بدرگاه شدند-VI بشادی بدرگاه شدی-I, IV افراسیاب
 و I-доб. و I-оп. از-Л²⁵ بر آراستی

- خوش آمدش و¹ ایمن شد از روزگار² چو بشنید گفتارها شهریار
 1055 پیامد بدلشاد³ بیهشت⁴ گنگ
 ابا آلت لشکر و ساز⁵ جنگ
 بدستی⁷ ندید اندرو⁸ خارستان⁹ همی گشت بر گرد آن شارستان⁶
 بر آورده¹⁰ شاه فرمان روا
 یکی کاخ بودش سر اندر هوا
 بایوان فرود آمد و بار داد
 فرستاد بر هر سوی¹¹ لشکری
 1060 پیاده بران باره بر¹² دیده بان¹³
 رد و موبدش بود بر دست راست
 یکی نامه نزدیک¹⁶ فغفور¹⁷ چین
 چنین گفت کز گردش روزگار
 بپروردم آنرا که بایست کشت
 چو فغفور چین گر²³ بیاید²⁴ رواست
 1065 وگر²⁷ خود نیاید فرستد سپاه
 فرستاده از نزد²⁹ افراسیاب

VI — 4 دلی شاد — I, IV, VI — 3 کارزار — K, I, IV, VI — 2 خوشی آمد — VI — 1 K, IV — و оп.;
 آلت و ساز لشکر — VI لشکر و آلت ساز و — I و لشکر و ساز — K — 5 همی شاه تا پیش
 IV, VI — 9 اندران — I ندیدند ازان — K — 8 بزشتی — IV بدشتی — II — 7 شارسان — IV, VI — 6
 بهر جای بر — I باره بد — K — 12 دری — I, IV — رهی — K — 11 بر آورده بد — VI — 10 خارسان
 II — 14 بهر جای بر باره بد میزبان — IV — 13 نشسته بران باره بر — VI پای بد
 نامه — I, IV — نامه افراسیاب فغفور چین بیاری خواندن — K — Доб. заголовки: 15 روز
 خاقان — VI — 17 نامه سوی — I, IV — 18 افراسیاب فغفور چین [و مدد خواستن — IV]
 K — 22 زین — K — 21 چه آمد — K — 20 VI — б. переставлен со след. б. 19 نوشتند — II, I, VI — 18
 که بر دوستی او — K, I, IV — 25 خود نیاید — VI — 24 ار — K, I — 23 доб. приложение IX.
 K, I, IV, VI — 29 سوی — I, IV — 28 اگر — K, VI — 27 که سرحد او نیز راه بلاست — VI — 26
 K, I — доб.: 30 پیش

چو آمد بنزدیک فغفور چین * گرفتشی بران نامدار آفرین
 بگفت آنچ بشنید و نامه بداد * سراسر همه رازها برگشاد

- بتاریکی اندر طلایه بدید
 فرو ماند زن² کار رستم شگفت
 همه کوفته لشکر و ریخته
 1040 بپیش اندرون رستم³ تیز جنگ
 کسی را که نزدیک بد پیش⁵ خواند
 بپرسید کین را چه بینید⁷ روی
 که در گنگ دژ⁸ آن همه گنج شاه
 1045 زمین هشت فرسنگ بالای او¹⁰
 زن و کودکی و گنج¹³ و چندان¹⁴ سپاه
 بران¹⁷ باره دژ نپرد عقب
 خورش هست و ایوان و گنج و سپاه²⁰
 همان بوم کورا²³ بهشتست نام
 1050 بهر گوشه چشمه²⁴ آبگیر
 همی موبد آورد²⁵ از هند و روم
 همانا کزان باره فرسنگ بیست
 ترا زین جهان بهره جنگست و³⁰ بس
- بشهر اندر آواز ایشان¹ شنید
 همی راند و اندیشه اندر گرفت
 بشیرین روان اندر آویخته
 پس پشت شاه و⁴ سواران جنگ
 وزیشان فراوان سخنها⁶ براند
 چنین گفت با نامور چاره جوی
 چه بایست اکنون همه رنج راه⁹
 همانا که چارست¹¹ پهنای او¹²
 بزرگی و فرمان¹⁵ و تخت و کلاه¹⁶
 نبیند کسی آن¹⁸ بلندی بخواب¹⁹
 ترا²¹ رنج بدخواه را تاج و گاه²²
 همه جای شادی و آرام و کام
 ببالا و پهنای پرتاب تیر
 بهشتی بر آورده²⁶ آباد²⁷ بوم
 ببینند آسان²⁸ که بر دشت کیست²⁹
 بفرجام گیتی نماند بکس

لشکر—VI³ از—K, I, IV, VI² آمد آواز رستم—VI رستم—I, IV آوای ایشان—K¹
 دارید—K⁷ و ز اندیشه دل فراوان—K, I, IV, VI⁶ بُد پیش نزدیک—VI⁵ و—VI⁴
 —I, IV بجایست و آن نامور تخت و گاه—K⁹ که بهشت گنگ—K, I, IV⁸ دانید—VI
 او—II, IV¹⁰ نهاده چه مایه بسی رنج شاه—VI چنانست و اکنون چنین [همه—IV] رنج راه
 مرد—IV کودکی خرد—I¹³ او—II, IV¹² همان چار فرسنگ—VI همانا چهارست—K¹¹
 ترا رنج و بدخواه را تاج و گاه—K, I, IV¹⁶ شماراست با تاج—VI¹⁵ چندین—K¹⁴
 پراز—II²¹ تخت و کلاه—I²⁰ 1047—1048 VI—66¹⁹ از—IV¹⁸ برین—I بدن—K¹⁷
 (размер) او—IV²³ K, I, IV—[I—سپاه]—K, I, IV²²
 آوردی—K, VI²⁵ همه گوشه پر چشمه و—VI چشمه و—I, IV²⁴ کانرا—VI (нарушен);
 جهانبین بداند—K²⁸ ز آباد—IV آباد و—K²⁷ بر آوردی—K, VI²⁶ آورده—I, IV
 و—I³⁰ چیست—I²⁹ ز دیده ببینی—VI جهانبین ببیند—I, IV

ازیشان² بخیمه درون نیست کس
چرا رفت³ بیگاه زان⁴ دشت کین
بدان⁵ آگهی تیز⁷ بشتافتست⁸
فرستاد نزدیک رستم دمان
همانا بچنگ تو دارد شتاب
برو خویشتن زو نگهدار باش¹²
بدان راه بی راه پایسته بود¹³
گو شیردلرا میان بسته دید
یکایک نهاده باآواز گوش
کنه فرجام¹⁵ پیغامش آرام بود
نشسته بآرام بیگفت و گوی¹⁷
سراپرده و خیمه و تاج¹⁸ و گاه²⁰
کفن کرد وز²¹ خون و گلشان بشتست
چو برداشت زان خاک و خون²² نبرد²³
دمان از پس شاه ترکان²⁵ براند
بران²⁷ بد که رستم شود²⁸ سیر خواب
برآریم گرد از سر لشکرش²⁹

همه دشت خرگاه و خیمست¹ و بس
بدانست خسرو که سالار چین
ز گستم و رستم خبر یافتست⁵
نوندی برافگند هم در⁹ زمان
1025 که برگشت زین کینه¹⁰ افراسیاب
سپه را بیارای و بیدار¹¹ باش
نوید جهاندیده شایسته بود
همی رفت چون¹⁴ پیش رستم رسید
سپه گرزها بر نهاده بدوش
1030 برستم بگفت آنچ پیغام بود
وزین¹⁶ روی کیخسرو کینهجوی
همی کرد بخشش همه¹⁸ بر سپاه
از ایرانیان کشتگانرا بجست
برسم مهان کشته را دخمه کرد
1035 بنه برنهاد²⁴ و سپه برنشاند
چو نزدیک شهر آمد²⁶ افراسیاب
کنون من شبیخون کنم برسرش

— IV, VI ازین I از — K⁴ راند — VI⁸ وزیشان — K, I, IV, VI² و — Л¹ اندر — IV⁹ بشتافتند — VI⁸ نیز — IV⁷ وزان — IV — بران — K⁶ یافتند — VI⁵ ازان
بیا رو — VI — آژیر — K, IV¹¹ که بر گشتم از پیش — VI از کینه — I, IV ازین گونه — K¹⁰
VI — рифмы нет. 1026—1027 оп.; I — شب و روز با ترکش و تیر باش — K, IV, VI¹² به آویز
و — K¹⁵ доб. 14 — I — دل بسته بود — VI همان راه و بی راه دانسته بود — K¹³
همه — K, I, IV¹⁸ با گفت و گوی — IV بی گفتگوی — Л¹⁷ وزان — VI¹⁶
K — و از — I — K²¹ VI — 66. 1032—1033 оп. 20 — تخت — K, I, IV, VI¹⁹ بخش کرد آنچ بد
که برداشت از خاک و از خونش گرد — VI²³ از خون و خاک — I, IV از خون و دشت
بود — K, I, IV, VI²⁸ بدان — I, VI²⁷ رستم شد — K²⁶ توران — I²⁵ بر نهاده — VI²⁴
— I, IV — و لشکرش — VI ازو گرد و از کشورش — K²⁹
کنون ما بریشان شبیخون کنیم * ز دل کینه و قرض بیرون کنیم

- نخستین که از¹ کلک بگشاد شست² بتوران زمین شد کنون کینه خواه
 بشادی ز لشکر برآمد خروشی هر آنکس که بودند خسرو پرست
 1010 سواری پیامد هم اندر شتاب⁶ که از لشکر ما قراخان پرست⁸
 سپاهی¹⁰ بتوران نهادند¹¹ روی چنین گفت با رای زن شهریار¹²
 چو رستم بگیرد سر گاه ما کنونش گمان آنک¹⁴ ما نشنویم¹⁵
 1015 چو آتش بریشان شبیخون کنیم چو کیخسرو آید ز لشکر دو بهر
 سراسر همه لشکر این دید رای²¹ بنه هرچ بودش هم آنجا بماند
 1020 همانگه طلایه پیامد زدشت²³ که گرد سپاه از هوا برگزشت²⁴

بیابان ز پیکار ترکان پرست — K, I, IV — 3 دست — K, I, IV — 2 بر — K, I, IV — 1
 VI — اندر زمان — I — 6 VI — 6. оп. ز ترکان بغرمود تا برنشست — K, I, IV — 5 آید — I, VI — 4
 K, I, 9 بجست — VI — 6 بجست — K, I, IV — 8 بر شاه ترکان به ویله کنان — I — 7 اپدر شتاب
 ز کار — IV — 4 بغواب — I — 13 پس شاه افراسیاب — I — 12 نهادست — K — 11 سواران — VI — 10 پا — IV —
 کنون او گماند که — I کنون او چه داند که — K — 14 که یکباره ما گشت خواهیم خوار — VI —
 VI — 6. оп. کجا در غم و رنج — K, I, IV — 16 بشنویم — K — 15 کنون او کجا بد که — IV —
 K, I, 22 آن دید روی — VI — 21 IV — 6. оп. باد — K, I, IV — 19 هامون — I, IV — گیتی — K, VI — 18
 [گریختن — K] — K, I, IV — Доб. заголовки: K, I, IV — که آن مرد فرزانه شد راه جوی — VI فرزانه رهنمای — IV —
 K, I, 24 بدشت — K — 23 هزیمت شدن افراسیاب از [شاه — IV] کیخسرو [باردیگر — IV] —
 K, I, IV, VI — Доб.: بگرد سواران زمانی بگشت — VI که از گرد لشکر هوا تیره گشت — IV —
 ز ترکان جهان پاک دیدش همه * خبر شد بنزدیک شاه رمه
 I — далее доб.:

بدانست خسرو که سالار چین * گریزان شد از دشت آورد (و) کین

- برآمد شب و چادر مشک رنگ
سپه باز چیدند¹ شاهان ز دشت²
همه دامن کوه تا پیش رود⁴
برافروختند آتش از هر سوی
همی جنگ را ساخت افراسیاب
برآید⁹ رخ کوه¹⁰ رخشان کند
جهان آفرین را دگر بود رای
شب تیره چون روی زنگی سیاه
که شاه جهان جاودان زنده¹² باد
بدان نامداران¹³ افراسیاب
ازیشان سواری¹⁵ طلایه نبود
چو بیدار گشتند زیشان¹⁹ سران²⁰
چو شب روز شد جز قراخان نماند
همه دشت زیشان سرون²⁵ و سرست
بمژده ز رستم هم اندر زمان
که ما در بیابان خبر یافتیم
شب و روز رستم یکی داشتی
بدیشان²⁸ رسیدیم هنگام روز
تهمتن کمانرا بزه بر نهاد
- 990
995
1000
1005

چو شد آسمان همچو پشت پلنگ - K³ ز جنگ - K² خواندند - K, I, IV¹
برآمد - K, I, IV⁷ هر جا گروهها گروه - VI⁶ و - IV⁵ تیغ - K⁵ رود تا پیش کوه - VI⁴
شاد - K¹² ابا رای او از بنه نیست - I¹¹ هور - K¹⁰ برآمد - I, I⁹ با - IV⁸
ز مردان ایشان فراوان - I¹⁷ از - IV¹⁶ سوار - K¹⁵ ناگاه هنگام - VI¹⁴ بدهمالان - K, VI¹³
کشیدند - I, IV²¹ آن بدسران - VI²⁰ از ایشان - K, I, IV¹⁹ VI¹⁸ - 6. оп. (без рифмы).
I²⁴ - ترکان - VI²³ 1000, 997, 998. I - شمشیرهای گران - I, IV, VI²²
سپهرین (سرین) - VI²⁵ پر پای و دست - I²⁵ کسی را از اندیشهان جان نماند (!?)
- K, VI²⁸ رخش نگذاشتی - I رخش بگذاشتی - K, IV, VI²⁷ گردشان - VI²⁶
کوه - K, VI²⁹ برج - I²⁹ همانجا - I, IV²⁹ دریشان

تپییره² دل سنگ خارا بغست³
ستاره غمی شد ز⁴ آوای کوس
تو گفستی همی برنتابد سپاه
همانا مگر بر زمین جای بود⁷
همه دشت بی تن سر و پای⁸ و دست
دو لشکر برین کار⁹ خستو شدند
هماند برین دشت با درد و کین
همانا سپهر اندر آید ز پای¹¹
روانها همی داد تن را¹⁴ درود
جهان¹⁸ بر دل خویشتن¹⁷ تنگ¹⁸ دید
بپیشی خداوند¹⁹ شد داد خواه
جهاندار و بر هر کسی²⁰ پادشا
چو آهن بکوره²¹ درون²² تافته
نه بر دادگر بر کنم جای²³ تنگ
جهان پر شد از ناله زار اوی
که بشکست شاداب شاخ²⁴ درخت
بزد بر رخ شاه²⁶ توران سپاه
چو افراسیاب آگهی یافتی
جز از خاک و ریگش²⁷ نبود کفن
فراوان ز ترکان گرفتار شد

بسر بر ز گرد سپاه¹ ابر بست
زمین گشت چون چادر آبکوس
زمین گشت⁵ جنبان چو ابر سپاه
همه دشت مغز و سر و پای بود⁶
همی نعل اسبان سر کُشته خست
خردمند مردم بیکسو شدند
که گر یک زمان نیز لشکر چنین
نماند یکی زمین سواران بجای¹⁰
ز بس چای چاک¹² تبرزین¹³ و خود
چو کیغسرو آن پیچش¹⁵ جنگ دید
بپامد بیکسو ز پشت سپاه
که ای برتر از دانش پارسا
اگر نیستم من ستم یافته
نخواهم که پیروز باشم بجنگ
بگفت این و بر خاک مالید روی
همانکه بر آمد یکی باد سخت
همی²⁵ خاک برداشت از رزمگاه
کسی کو سر از جنگ برتافتی
بریدی بغنجر سرش را ز تن
چنین تا سپهر و زمین تار شد

970

975

980

985

گشت از IV - 4 (без рифмы). بست IV - 3 بنیزه IV - 2 سپاه IV - سپه K - 1

دست و سر و مغز و پای I, IV - 7 مغز و سر و دست و پای K - 6 گشته IV - 5

بدین هردو I, IV - برین گونه K - 9 پال I, IV - 8 همانا نبد بر زمین نیز جای

خاک IV - 12 ز جای K - 11 ازین پس سواری بجای I - برین بر سواری پهای K - 10

K - 17 همان I - 16 گشن بر I - 15 تنها IV - دلها I - جانرا K - 14 طبرزین I, VI - 13

پادشا K, I, IV - 20 جهاندار K, I, IV - 19 تنگ I - خویش بر تنگ K, IV - 18 خویش بر

I - 26 همه I, IV - 25 برگ K, IV - 24 کار I, IV - 23 برون IV - 22 بموته K, I, IV - 21

رنگش (I) IV - 27 و چشم

- 950 جز از جنگ چیزى نپيښيم راه¹ بگفتند وز⁴ پيش برخواستند سپيده دمان گاه بانگ خرومى سپاهى بهامون پيامد⁵ ز گنگ چو آمد بنزد يك گلزريون همى لشكر آمد سه روز و سه شب 955 كشيدند بر هفت فرسنگ نخ چهارم سپه بر كشيدند صف بقلب انبر افراسياب و ردان سوي ميمنه¹¹ جهن¹² افراسياب وزين روى كيخسرو از قلب گاه چو گودرز و چون طوس نوذر نژاد چو گرگين ميلاد و رهام¹⁷ شير فريبرز كاوس بر ميمنه منوچهر بر ميسره²¹ جاى داشت 960 بپشت سپه گيو²² گودرز بود زمين كان²⁴ آهن شد از ميخ²⁵ نعل
- زبونی نه خوبست و² چندين سپاه³ همه شب همى لشكر آراستند ز درگاه برخاست آواى كوسى كه بر مور و بر پشه⁶ شد راه تنگ⁷ زمين شد بسان گه بپستون جهان شد⁸ پر آشوب جنگ و جلب⁹ فزون گشت مردم ز مور و ملخ ز دريا برآمد بخورشيد قف سواران گردنكش و بگردان¹⁰ همى نيزه بگذاشت از¹³ آفتاب¹⁴ همى داشت چون كوه پشت سپاه منوشان¹⁵ خوزان پيروز و داد¹⁶ هجير و چو شيدوش¹⁸ گرد¹⁹ دلير²⁰ سپاهى همه يكدل و يكتنه كه با جنگ هر جنگي پاي داشت كه پشت²³ و نگهبان هر مرز بود همه آب²⁶ دريا شد از خون²⁷ لعل²⁸

پس آگاهى آمد بهامون-I⁵ و از-K, I, IV⁴ مپای-I³ و K-² رای-I¹

حرب كيخسرو با افراسياب بگلزريون-K⁷ Доб. заголовки: K-⁶ IV-⁶ K, I, IV-¹⁰ سلب-K⁹ جهاني-K⁸ رزم افراسياب با كيخسرو بانپوه [بارديگر-IV] I, IV-¹¹ K-¹¹ ميسره-K¹¹ و L-¹² Доб. K, I, IV-¹³ بگذاشتى ز-¹⁴ K, I, IV-¹⁴ Доб.:

سوي ميسره شيرزن جنگجوى [بودپوردگر-K] * ابا كاردیده سواران اوى [بسی نامور-K] پس پشت گرسپوز كينه خواه * كه دارد سپه را ز دشمن نگاه K-¹⁹ گستههم-K¹⁸ گستههم-IV¹⁷ فرخ نهاد-I, IV-¹⁶ شاد-K¹⁶ و K, I, IV-¹⁵ Доб. كوه-K, IV-²⁴ گرد-K²³ و L-²² Доб. ميمنه-I²¹ 962-963 бб. I-²⁰ و Доб. 4 бб. (по б. I-²⁸ شد و نعل-IV²⁷ نپخ-K²⁷ دشت-IV²⁶ روى-K²⁶ و IV-²⁵ Доб. 969 вкл.) оп.

- ز ترکان کسی از بیم افراسیاب
وگر باز ماندی کسی زین سپاه
935 دلیران بدژها نهادند روی
شدی باره دژ هم آنگاه پست
غلام و پرستنده و چارپای
برین گونه فرسنگ بر صد گذشت^۵
چو آورد لشکر بگلزریون
940 جهان دید بر سان باغ بهار
همه کوه نخچیر و هامون درخت
طلایه فرستاد و^۷ کارآگهان
سراپرده شهریار جهان
جهاندار بر تخت زرین نشست
945 شبی کرد جشنی که تا روز پاک
وزان سوی گنگ^{۱۰} اندر افراسیاب
همی گفت با هرک بد کردن
که اکنون که دشمن بمالین رسید
همه بر گشادند گویا زبان
- لب تشنه نگذاشتندی^۱ بر آب
تن بی سرش یافتندی براه^۲
بهر دژ که بودی یکی جنگجوی^۳
نماندی در و بام و^۴ جای نشست
نماندی بد و نیک چیزی بجای
نه دژ ماند آباد جایی نه^۵ دشت
بهر سو بگردید با رهنمون
در و دشت و کوه و زمین پرنگار
جهان از در مردم نیک بخت
بدان تا نماند بدی در نهان^۶
کشیدند بر پیشش آب روان
خود و نامداران خسرو پرست
همی مرده برخاست^۸ از تیره خاک
برخشنده روز و بهنگام خواب
بزرگان بیدار و^{۱۱} بسیار دان
بگنگ اندرون چون توان آرمید
که اکنون که نزدیک شد بدگمان

^۱ K — доб. варианты опущенных выше бейтов: بگذاشتندی — K^۲

هر آنکس که فرمان بجای آورند * سپاه و سپهبد بدو ننگرند
کسی کو نیاید بفرمان شاه * نماند دژ و شهر و برزن براه
چو ترکان ازان گونه دیدند روی * جهان شد بترکان پر از گفت و گوی
بزرگان ایران بهر دژ که روی * نهادند نماندی بدژ رنگ و بوی

نیز — I, IV دژ و باره — K^۴ رسیدن کیخسرو بگل زریون: Л — доб. заголовок: K — б. оп.;
L — آباد و نه کوه و — I, IV آباد و نه جای — K^۶ صد برگذشت — K, I, IV, VI
I — доб.: I تا بدانند کار نهان — I, IV^۸ оп. و

طلایه بیامد بدان رزمگاه * همی داشت لشکر ز دشمن نگاه
وزان سو بگنگ — K, I, IV^{۱۱} оп. و — K, I, IV^{۱۰} همی بانگ نوش آمد — K^۹

- 915 بسـغـد اندرون بود یک ماه شاه
سـپـه را درم داد و آسوده کرد
هر آن کس که بود از در کارزار
بیاورد و با خویشـتن یار کرد
وزان جایـگه گردن افراخته
ز سغـد^۳ کشانی سپه بر گرفت
خبر شد بترکان که آمد سپاه
همه سوی دژها^۴ نهادند روی
باشکر چنین گفت پس شهریار
ز ترکان هر آن کس که فرمان کند^۵
925 مسـازید جنگ^۶ و مریزید خون
وگر جنگ جوید کسی با سپاه
شما را حلالست خون ریختن
بره بر خورشها مدارید تنگ^۷
خروشی برآمد ز پیش^۸ سپاه
سواران بدژها نهادند روی
930 هر آن کس که فرمان بجا آورید
هر آن کو برون شد ز فرمان شاه
- همه سغـد شد شاهرا نیک خواه
همی جست هنگام روز^۱ نبرد
بدانست نیرنگ و بند^۲ حصار
سر بدکنش پر ز تیمار کرد
کمر بسته و جنگ را ساخته
جهانی درو^۴ مانده اندر شکفت
جهانجوی کیخسرو کینه خواه
جهان شد پر از جنبش^۵ و گفت و گوی^۶
که امروز به گونه شد کارزار^۷
دل از جنگ جستن پیشیمان کند^۸
مباشید کس را^{۱۲} ببد رهنمون
دل کیـنـه داشـی نیاید براه
بهر جای تاراج و آویختن
مدارید کین و مسـازید جنگ^{۱۴}
که گفتی بدژد همی چرخ و ماه^{۱۵}
جهان شد پر از غلغل و گفت و گوی^{۱۷}
سپاه شهنشـه بدو ننگـرید
سرانشان بریدند یکسر سپاه

K, ۴ و K-доб. ۳ نیرنگ بندو-IV که دانست بند و گشاد-K ۲ ننگ و-IV ۱
بهر جا که بودی-K ۷ جستن-IV ۶ دژ I, K, I, IV - здесь и везде ۵ بدو-I, IV, VI
K- ۹ چون شد دگر گونه کار-I, IV که بر ما دگر گونه شد کارزار-K ۸ یکی نامجوی
K- ۱۳ دلرا-K ۱۲ رزم-K ۱۱ کنند-IV کنید-I ۱۰ کنند-IV کنید-I پیمان کند
K- ۱۶ از ایران-I, IV ۱۵ K-б. переставлен со след. б.; I, IV -б. оп. ۱۴ مسـازید ننگ
K-бб. 930-932 оп.; ۱۷ نهادند گردن بفرمان شاه-I, IV که هر کو ندارد بدل کین شاه
فامتثلوا امره و كانوا یقصدون القتلا و المـدن فـماکان-I, IV-5 бейтов (по б. 934) оп.;
منها یمتنع اهلها علیهم ید القتـل و النـهب و علیها ید الخراب و الهمـد

فرستاد^۲ زان پس^۳ بهر کس درود
 بخواهید ما را ز یزدان پاک^۴
 کسی را کزو شاد بد پیش داد
 یکی نو جهان دید رسته ز چغد^۵
 همی خواست کآباد گردد بچیز
 همی آمدندی بر شهریار
 ز گنگ و ز افراسیاب^۶ و سپاه
 ابا لشکری چون هژبر یله
 بجوید همی روزگار^{۱۱} نبرد
 که جوید^{۱۳} همی تخت ترکان^{۱۴} و تاج
 فرستاد سالار ایشان طورگ^{۱۶}
 که بر نامداران بپندند راه
 خرد را باندیشه^{۱۹} سالار داشت
 پیامد بفرمود تا^{۲۰} خیل خیل
 رد و موبد و مرزبان بشمرند
 که در جنگ شیران نبودی^{۲۱} دژ^{۲۲}
 برفتند با رستم نیوسوز
 نشینند و گیرند اسبان بدست^{۲۵}

سپه چون گذر کرد زان^۱ سوی رود
 کزین آمدن کس مدارید باک
 گرانمایه گنجی بدرویش داد
 و آنجا پیامد سوی شهر^۵ سغد
 ببخشید گنجی بران شهر نیز
 بهر منزلی زینهارای سوار^۷
 ازان^۸ پس چو آگاهی آمد بشاه
 که آمد بنزدیک او گلگله^{۱۰}
 که از تخم تورست پرکین و درد
 فرستاد بهری ز گردان^{۱۲} بچاج
 سپاهی بسوی بیابان سترگ^{۱۵}
 پذیرفت زین^{۱۷} هر یکی جنگ^{۱۸} شاه
 جهاندار کیخسرو آن خوار داشت
 سپاهی که از بردع و اردبیل
 بیایند و بر پیش او بگذرند
 برفتند و سالارشان گسته هم
 همان^{۲۳} گفت تا^{۲۴} لشکر نیروز
 بفرمود تا بر هیونان مست

900

905

910

K-^۵ هلاک- VI^۴ ازان سو- I, IV, VI^۳ همی داد- K^۲ ازان- I, IV, VI^۱ K-

رفتن شاه کیخسرو بتوران زمین از عقب افراسیاب и доб. заголовок: K^۶ آرام جغد- K^۶ مرز
 I, IV, VI- б. оп. I, IV, VI-^۷ هزار- K^۸ وزان- I, IV, VI^۹ K^۹ افراسیاب-
 باکله- VI- بنزدیکی کاکله- IV- کاکله- I, K^{۱۰} ز گردان [کردار- IV] افراسیاب- VI
 K^{۱۴} بجوید- K^{۱۳} بزرگان- VI^{۱۲} نجوید مگر رزمگاه- VI- مگر روزگار- K^{۱۱}
 از- K^{۱۷} تبرگ- VI^{۱۶} بزرگان بزرگ- VI- بزرگ- K^{۱۵} و I, IV, VI-^{۱۵} ابران- IV
 بهر گوشه بر مرد- VI- بر اندیشه- K^{۱۹} I, IV, VI-^{۱۸} چند- IV, VI-^{۱۸} ازین- I, IV, VI-
 همی- K^{۲۳} оп. 77 бейтов (по б. 988 вкл.) VI-^{۲۲} نبودی- K^{۲۱} با- IV^{۲۰}
 K-^{۲۴} I, IV, VI-^{۲۵} K-^{۲۵} доб.:

بدان تا بدین گونه لشکر دمان * شبیخون نیارند برما دمان (без рифмы)
 برفتند این هر دو زیبای تاج * یکی در بیابان یکی سوی چاج

- 880 کنون ما دل از گنج و¹ فرزند خویش
بدان³ روی جیحون یکی رزمگاه
ز بی دانشی آنج⁵ آمد بروی
گر ایدونک روشن بود⁶ رای شاه
چو کیخسرو آید بکین خواستن
885 چو شاه اندرین کار فرمان برد
بباشد آرام ببهشت⁹ گنگ
برین¹² بر نهادند یکسر سخن
برفتند یکسر بگلزریون
بگلزریون شاه توران¹⁶ سه روز
890 برفتند زان جایگه سوی¹⁷ گنگ
یکی جای¹⁹ بود آن بسان بهشت
بدان جایگه شاد و خندان بخفت
سپه خواند²³ از هر سوی بی کران
می و گلشن و بانگ چنگ و رباب
895 همی بود²⁸ تا بر چه²⁹ گردد جهان
چو کیخسرو آمد برین³¹ روی آب

بران K-³ و K, I, IV, VI-доб. ² بدین جنگ ما خود ز VI-ز گنج و ز-¹ K-
شود IV-⁶ آنک-⁵ چوانک [چنانکه-IV] I, IV, VI-ازان سان که-⁴ K- بدین IV, VI-
-¹⁰ K, IV- ببهشت (!) I, IV- در بهشت-⁹ K- I, IV-б. оп. ⁸ اندر آید ز راه-⁷ VI-
-¹³ I, IV, VI- بدین I-¹² оп. 885-886 VI-66. هم جای جنگ-¹¹ K, I, IV- گنجست
ازان سو ببهشت-¹⁷ K, I, IV- ترکان-¹⁸ I, IV-б. оп. ¹⁵ VI-¹⁴ I, IV- رخ-¹⁶ I, IV-
رسیدن افراسیاب ببهشت-^{IV} آمدن کیخسرو از پی افراسیاب بتوران-^I Доб. заголовки: ¹⁸
مشک خارا-²⁰ K- شهر-^{VI} گنگ-¹⁹ K, I, IV- گنگ و رفتن کیخسرو از دنباله
-²⁵ K, IV, و گردنکش-^{VI} خواست-^{VI} بود-^{I, IV} ²³ مشک سار آمد و-^{IV} ²¹
и далее доб.: برآمد ز ایوان افراسیاب-^I ²⁷ оп. و-^{VI, IV, VI} ²⁶ مجلس-^{VI}
بط و مرغ آبی و گوشه کباب * گل و مجلس و رطل افراسیاب
بدین-^{I, IV, VI} ³¹ بدان-^K ³⁰ برکه-^K ²⁹ همی خورد-^{VI} ²⁸

نمینند خردمند هرگز بغواب
فرستادم اینک بر¹ شهریار
گرامی بزرگان و فرزندان او⁴
که صد شیر با جنگ هر یک⁶ یکیست
ز چرخ آفرین بر چنان رزم بود⁸
کشیدیم¹¹ تا بر چه گردد زمان
همه ساله با اختر نیک جفت¹⁴
ازان پس گذر کرد بر¹⁵ ریگ خشک
چو باد دمان تیز بگذاشت¹⁷ آب
همی گفت هر کس¹⁹ ز جنگ²⁰ آنچ دید
بران کس که از تغمه²¹ او²¹ بزیست
بزرگان و خویشان و پیوند خویش²³
همی خون چکاند ز چشم هر²⁴ بر
همی خواست کآیند شیران²⁴ بچنگ
بزرگان برترمنش را بخواند
ز لشکر هران کس که بد رای زن
چو بیچاره شدشان²⁷ دل از کارزار
گذشتند و زیشان²⁹ دل ما شغود
بران رفتگان³⁰ بر بیاید گریست

شمار سواران افراسیاب
بریده چو سیصد سر نامدار
بزادر بد و² خویش و پیوند او³
وزان⁵ نامداران بسته دویست
همه رزم⁷ بر دشت خوارزم بود⁸
برفت او و ما از پس اندر¹⁰ دمان
برین¹² رزمگاه¹³ آفرین باد گفت
نهادند بر نامه مهری ز مشک
چو زان روی¹⁸ جیخون شد افراسیاب
بپیش¹⁸ سپاه قراخان رسید
سپهدار ترکان چه مایه گریست
ز بهر²³ گرانه مایه فرزندان خویش²³
خروشی برآمد تو گفتی که ابر
همی بودش اندر بخارا درنگ
ازان پس چو گشت²⁵ انجمن آنچ ماند
چو گشتند پرمایگان انجمن
زبان بر گشادند بر²⁸ شهریار
که از لشکر ما بزرگان که²⁸ بود
همانا که از صد نمادست بیست

865

870

875

1 K - سوی 2 I - همه 3 K - او 4 IV - او 5 K, I, IV -
فرزند او 6 K - تن 7 K, I, IV - جنگ 8 K, I, IV - باد 9 K, I, IV - باد VI -
(без рифмы). مرزباد 10 I, VI - بدین 11 K - برفتیم I, IV - پی اندر VI -
پس او K - 12 I, VI - گذشتیم 13 K, I, IV - ب. переставлен со след. 14 K, I, IV -
رزمگاه 15 VI - بران 16 K, I, IV - جوی VI - 17 IV, VI - بگذشت از 18 K, I, IV, VI -
[بر VI] 19 K - سپه در 20 I, IV - وی 21 I - 22 K - مهر 23 I, IV - او 24 I, IV -
بجنگ 25 K, I, IV, VI - 26 K, IV - با 27 I - شد 28 K, VI - بیچارشان VI -
ازان 29 VI - و ایشان 30 VI -

چو دشمن بود شاه را کشته به
چو پیروزگر دادم آن فرهی
ز گیتی ستایش مر او را² کنید
که آذر⁵ که خواهد کند شور بخت⁶
ازین کوششی و پرسشت⁸ رای نیست
بمباشم بدین¹⁰ رزمگه پنج روز
براید¹² برانیم ز¹³ ایدر سپاه
بدین¹⁵ پنج روز اندرین¹⁶ رزمگاه
بشستند ایرانیا را ز گرد
بفرمود تا پیش او شد دبیر
نمشتند²¹ نامه بکاوس شاه²²
سر نامه کرد از نخست آفرین²⁴
دگر گفت شاه²⁶ جهانان من
بزرگیش با کوه²⁸ پیوسته باد
رسیدم ز²⁹ ایران برینگ³⁰ قرب

850
855
860

4 I, IV— بشب در I همیشه K³ مر او را ستایش I, IV, VI² و I, IV, VI—دوب.
7 I, IV— نیکبخت VI⁶ اورا VI⁵ شب و روز اورا نپایش VI¹ مر او را نپایش
بدین جنبش IV— بدین پرشی و جستنت I— بدین پرشی و کوشش K⁸ برنشیند
12 K, I, در بزم K¹¹ برین IV, VI¹⁰ حکم K⁹ کوشش افزون کنی VI¹ و پرشی و
17 K, I, اندران K¹⁶ بدان K¹⁵ من I, IV¹⁴ از K, I, IV, VI¹³ بهفتم IV, VI¹
هر کسی یکی VI— آن کشتگان I, IV¹⁹ همی کرد ایرانیا را نگاه VI¹⁸ از IV—
نامه کیخسرو I, IV— فتح نامه شاه کیخسرو بکیکاوس—L, K²⁰ Доб. заголовки: Л, K²⁰ Доб.
VI—6. оп. بد بکاوس شاه I²³ ازان رزمگاه I²² نوشتند L²¹ بکاوس شاه بغیروزی
برانکو جهان از بدیها بشست K²⁵ آفرین خدای I, IV²⁴ بود آفرین از نخست K²⁴
I, IV—دوب.: K²⁰ هم اورا هم او رهنمای I, IV—
ستایش سزای جهان آفرین * بگیتی که داند همان آفرین
29 K, I, IV, VI— برکوه VI— هر روز K²⁸ لرزنده IV, VI— آورنده K²⁷ آن IV—دوب.
از جنگان او VI³¹ بکوه I³⁰ از

- 825 چو نیمی ز تیره شب اندر گذشت سپهدار ترکان بنه بر نهاد
 طلایه بفرمود تا ده هزار چنین گفت با لشکر افراسیاب
 دما دم شما⁶ از پسم بگذرید 830 شب تیره با لشکر افراسیاب
 همه روی کشور به⁹ بی راه و راه سپیده چو از باختر بر دمید
 پیامد بمژده بر شهریار همه دشت خیمه ست¹¹ و پرده سرای
 چو بشنید خسرو دوان¹⁴ شد بخاک¹⁶ 835 همی گفت کای روشن کردگار
 تو دادی مرا فر و دیهیم و زور ز گیتی¹⁹ ستمکاره را دور کن²⁰
 چو خورشید زرین سپر برگرفت 840 جهاندار بنشست بر تخت عاج
 نیایش کنان پیش او شد سپاه شد این لشکر از خواسته بی نیاز
 همی گفت هر کس که اینت فسوسی شب تیره از دست پرمایگان²³
 بدیشان چنین گفت بیدار شاه 845

روید K-⁶ شما دمدم VI-⁵ جوی VI-⁴ و I-³ دوب. بسی VI-² لختی IV-¹
 ازان سو و بگذشت از I-⁸ شوید و بجان منگرید VI-⁷ روز و زمان I, IV-¹ و زمان
 همه خیمه بینیم I, IV, VI-¹¹ ازین K, I, IV, VI-¹⁰ ز VI-⁹ همه راه کشور به IV-⁹
 I, VI-¹⁶ بموسید خاک VI-¹⁵ روان IV-¹⁴ نه بینم پپای K-¹³ نماذنه I, IV, VI-¹²
 K, I, IV, ¹⁹ جان I, IV, ¹⁸ جهاندار بیدار و VI-¹⁷ جهاندار دادار I, IV, ¹⁷ دانا و K-¹⁷ ستایش
 بادا سزاوار K-²² آن چادر شعر در VI-²¹ در K, I, IV, VI-²⁰ دار K, I, IV, VI-²⁰ نیکی VI-
 آزادگان K, I, IV, VI-²³ باشی ای سرافراز VI-²³ بادی سزاوار I-

- 810 دمان شاه ایلا¹ بپیش² سپاه
نمید کارگر نیزه بر جوشننش
چو خسرو دل و زور اورا بدید
بزد بر میافشی بدو نیم کرد
سمک برز ایلا⁷ چو آن زخم⁸ شاه
بتاریکی اندر گریزان برفت
815 سپه چون بدیدند زو⁹ دستبرد
بر افراسیاب آن¹⁰ سخن مرگ بود
ز تورانیان او چو آگاه شد¹²
چو آوردگه خوار بگذاشتند
820 که این شیر مردی ز زنگ¹⁴ شبست
گر ایدونک امروز یکبار¹⁶ باد
چو روشن کند روز روی زمین¹⁸
همه روی ایران¹⁹ چو دریا کنیم
دو شاه و دو کشور چنان رزمساز
- یکی نیزه زد بر کمرگاه³ شاه
نه ترس آمد اندر⁴ دل روشنش⁵
سمک تیغ تیز از میان بر کشید
دل برز ایلا⁶ پر از بیم کرد
بدید آن دل و زور و آن دستگاه
همی پوست بر تنش گفتی بگفت
بآوردگه بر نماید ایچ گرد
کجا پشت خود را بدیشان نمود¹¹
تو گفتی برو روز کوتاه شد¹³
بفرمود تا بانگ برداشتند
مرا باز گشتن ز تنگ شبست¹⁵
ترا جست و شادی ترا در گشاد¹⁷
درفش دلفروز ما را بمین
ز خورشید تابان²⁰ ثریا کنیم²¹
بلشکرگه خویش رفتند باز²²

چو آن دید شاه از میان گروه * برانگیخت اسب از میان گروه
بزد نیزه [نعره-I] بر استقیلای گرد * ز زین برگرفتش زمین را سپرد
K, I, IV, ³ پیش-VI ² ایلاک-VI دمان شان ویلا-IV دما شان ویلا-I ایلان-K ¹
IV-доб.: ⁵ بترس آمد آنگه-I ⁴ کمر بند-VI

بزد نیزه بر استقیلای گرد * ز زین برگرفتش زمین را سپرد
ازو-K, I, IV, VI-⁹ از چشم-VI-⁸ ویلا-I, IV, VI-⁷ دل و برز ویلا-IV ویلا-I, VI-⁶
IV-کجا کار ناساز و بی برگ بود-I, VI-خویش او بدشمن نمود-K-¹¹ این-K, I, VI-¹⁰
I, IV-که از روز کوتاه شدند-K-¹³ ز توران سواران چو آگه شدند-K, I, IV-¹² 6. оп.
چنگ شبست-K, IV-¹⁵ رنک-I, K-¹⁴ 818-819 оп. VI-66. ز حمله همه دست کوتاه شدند
یکباره-I از رزم یک روز-K-¹⁶ ذنگ شبست-VI که لشکر ز کیخسرو اندر تبست-I
I-¹⁹ روز گردد زمین-I مارا بمین-K, IV-¹⁸ در اندر گشاد-IV-¹⁷ یگراه-IV, VI-
هزیمت-Доб. заголовки: K-²² ز بالای بدخواه پنهان کنیم-VI-²¹ رخشان-I, IV-²⁰ هامون
هزیمت شدن افراسیاب از شاه کیخسرو-IV, VI- رفتن افراسیاب در شب بتوران زمین

- سپاهی فرستاد بر میمنه
سوی میسره همچنین لشکری
سواران جنگاوران سی³ هزار
چو گرسیوز از پشت لشکر برفت 795
برادر چو روی برادر بدید
برآمد ز لشکر ده و دار و گیر
چو خورشید را پشت باریک⁷ شد
فریمنده گرسیوز پهلوان
که اکنون ز گردان که جوید نبرد 800
سپه باز کش چون شب آمد مکوش¹⁰
تو در جنگ باشی سپه در گریز
دل شاه ترکان پر از خشم و جوش
بر انگیخت اسب از میان سپاه
از ایرانیان چند نامی بکشت 805
دو شاه و دو کشور چنین کینه دار¹⁴
ندیدند¹⁶ گرسیوز و جهان روی
عنازش گرفتند و برتافتند
چنو²⁰ باز گشت استقیلا²¹ چو گرد
- گرازمایگان¹ یک دل و یک تنه
پراگنده بر هر سوی² مهتری
گزیده همه از در کارزار⁴
بپیشی برادر خرامید⁵ تفت
بنیرو شد و لشکر اندر کشید
بپوشید روی هوا را بتیر⁶
ز دیدار شب روز تاریک⁸ شد
بیامد بپیشی برادر نوان
زمین پر ز خون آسمان⁹ پر ز گرد
که اکنون بر آید ز ترکان خروش¹¹
مکن با تن خویش چندین ستیز¹²
ز تندی نبودش بگفتار گوش
بیامد دمان با درفش سیاه¹³
چو خسرو بدید اندر آمد بپشت
برفتند با¹⁵ خوار مایه سوار
که او پیشی خسرو شود¹⁷ رزمجوی¹⁸
سوی¹⁹ ریگ آموی بشتافتند
بیامد که با شاه جوید نبرد²²

VI- شمشیر زن چل- K, I, IV³ سری- Л-² گرازمایه و- K, IV, VI¹
پتر تیر- I, VI⁶ و. Л- доб.⁵ بزرگان خنجر گزار- K, I, IV, VI⁴ شمشیرزن صد
خون و هوا- K, I, VI⁹ نزدیک- VI⁸ روی تاریک- VI⁷ پر ز تیر- IV
بود- K¹⁷ بدیدند- IV¹⁶ نا- I¹⁵ گشته زار- IV¹⁴ بجنگ اندرون کینه خواه
بدان- I, IV, VI²⁰ بران- K¹⁹ جنگجوی- VI کینه جوی- K, I, IV¹⁸ رود- IV
چوا او- K, I, IV- доб.²² اسقیلا- I, IV از ثقیلا- K²¹
دماشان و ویلا [ایلا- K] چو چنگی پلنگ * دگر برز ویلا چو پیلان جنگ
K, I- далее доб.:

که هر جا ز نامی سواران بدند * جفا پیشه و بی مدارا بدند

- 755 بر¹ میسره شیر² جنگی طبرد³ چو کیخسرو آن رزم ترکان⁴ بدید⁵ سوی آوه و سمنکنان کرد⁷ روی بفرمود تا بر سوی میسره برفتند با نامور ده¹⁰ هزار بشمناخ سوری بفرمود شاه گزین کن ز جنگ آوران ده هزار میان دو صف تیغها بر کشید دو لشکر بدینسان¹⁵ برآویختند چکا چاک برخاست از هر دو روی چو برخاست گرد از چپ و دست راست بیمکسو کشیدند صندوق¹⁷ پیل بجنبید¹⁸ با رستم از قلب گاه برآمد خروشیدن بوق و کوس پیاراسته²⁰ کاویانی درفش بدرد دل از جای برخاستند سوی راستش رستم کینه جوی²³
- 760 بشد تیز با نامداران گرد⁴ که خورشید گشت از جهان ناپدید که بودند شیران⁸ پرخاشجوی بتابند⁹ چون آفتاب از بره زره دار با گرز¹¹ گاو سار¹¹ که از نامداران ایران سپاه¹² سواران¹³ گرد از در کارزار¹⁴ میینید کس را سر اندر کشید چنان شد که گشتی بر آمیختند ز پرخاش خون اندر آمد بجوی جهاندار خفتان رومی¹⁶ بخواست جهان شد بکردار دریای نیل منوشان¹⁹ خوزان لشکر پناه بیک دست خسرو سپهدار طوسی همه پهلوانان زرینه کفش چپ شاه لشکر²¹ پیاراستند²² زواره برادرش بنهاد روی
- 765
770

1 K, I, IV—سوی 2 IV—تیز 3 K—که برد I, IV—کبرد 4 VI—б. оп.; I—доб.:

همان ده هزار از گزیده سوار * همه رزمجوی و همه کینه دار

5 K—نامداران 6 K—между этими мисра доб.:

که بر سان آتش همی بردمید * ازان جایگاه شاه برتر کشید

گردان—I⁸ همگنان کرد—IV گپو و گودرز آورد—I قارن کاویان کرد—K⁷

I—همه رزم جوی و همه نامدار—K¹¹ سی—VI¹⁰ بتابید—IV برفتند—K⁹

جوانان—IV¹³ I, VI—б. оп. همه نامدار از صف کارزار—VI جوانان گرد از در کارزار

K, I, 16 بدینسان—IV, VI برانسان—I, 15 I, VI—б. оп. زره دار و با گرز¹¹ گاو سار—K¹⁴

برفتند—18 I, 17 K, IV—доб. و جنگی—IV

لشکر شاه آراستند—K²² ایران—I, IV²¹ پیاراست با—K, I, IV, VI—доб. و

جنگ جوی—K, I, IV, VI²³

بدریا نهنگ و بهامون پلنگ
هژبر ژيانرا بدريد گوش
وگر آسمان بر زمين⁵ دشمنست
ز گردان ايران و توران گروه
زمين را همی دل برآمد ز جای
چو کرباسی آهار داده بخون
برفتند بر سان کشتی بر آب
کجا ناوک انداز بود اندروی
برآورده بر قلب¹¹ و بر بسته راه¹²
بر آمد خروشیدن دار و گیر
هم از قلب لشکر سپاهی گران
بدان لشکر و¹⁵ جنگ و صندوق و¹⁸ پیل
جهان تیره شد روشنایی نماند
چه دارید بر خویشتن جای¹⁷ تنگ
سپاهست بیگار²⁰ بر چند میل²¹
ز قلب و ز صندوق برتر کشید²²
رود با تگینان²⁴ لشکر ز جای
همه نیزه دار²⁷ از در کارزار

همی¹ آب گشت آهن و کوه² و سنگ
زمین پر ز جوش و³ هوا پر خروش
جهان سربسر گشتی از آهنست⁴
740 بهر جای بر توده چون⁶ کوه کوه
همه ریگ ارمان⁷ سر و دست و پای
همه بوم⁸ شد زیر نعل اندرون
وزان پس دلیران افراسیاب
بصندوق⁹ پیلان نهادند روی
745 حصاری بد از پیل پیش¹⁰ سپاه
ز صندوق¹³ پیلان بهارید تیر
برفتند گردان¹⁴ نیزه وران
نگه کرد افراسیاب از دو میل
همه ژنده پیلان و لشکر براند
750 خروشید کای نامداران جنگ
ممانید¹⁸ بر پیش صندوق و¹⁹ پیل
سوی میمنه میسر برکشید
بفرمود تا²³ جهن رزم آزمای
برد²⁵ دو²⁶ هزار آزموده سوار

با زمین — K, I, VI⁵ اهریمنست — K, I, IV, VI⁴ و — JI³ و — JI² همه — K¹
و — K, IV — доб.⁹ ریگ — K⁸ آمو — K⁷ بد — VI⁶ بدامن پر از آستین — IV
از پیل در پیش شاه — K¹² پیلان — VI از پیل — I, IV, VI¹¹ از پیش قلب — I, IV, VI
و — JI¹⁶ و — JI¹⁵ مردان — VI پیلان و — K, I, IV¹⁴ بصندوق و — K¹³
سپاه — JI²⁰ و — JI¹⁹ جهان مانده — VI همه مانده — K, I, IV¹⁸ کار — VI¹⁷
با — IV²³ K, I, IV — обратный порядок мисра.²² 754, 755, 753, 751, 752, 756. — I — порядок бб.:²¹
ده — K, I, IV, VI²⁶ برو — VI بزد — K, I²⁵ دلیران — IV شود با بزرگان — I نگهبان — K²⁴
سوی میمنه — VI²⁷

بجهن دلیر¹ اندر آمد شکن
یلان باز گشتند ز³ آوردگاه
که چیره شدند⁴ اندران کارزار⁵
بغواب و بخوردن نپرداختند
جهان شد پر از جنگ⁷ و آهنگ و شور
همه جنگ را بر لب آورده کف⁸
بشد دور با کهتری نیک خواه¹⁰
جهان آفرین را فراوان ستود
چنین گفت کای داور داد و¹² پای
بسی روز بدرا پسندیده ام¹³
تو باشی ستم دیده را رهنمون¹⁴
پر از کین سر¹⁶ از تغمه¹⁷ زادش
بسربر نهاد آن خجسته¹⁸ کلاه
دم نای رویین و رویینه خم²⁰
برفتند جوشان گروهها گروه
بقلب اندرون جهن و²¹ افراسیاب
تو گفתי که دارد در و دشت پای
ز پیکان الماس²³ و پر عقاب
ز بانگ سواران در آن²⁵ رزمگاه

چو پیروز شد قارن رزم زن
چو بر دامن کوه² بنشست ماه
از ایرانیان شاد شد شهریار
همه شب همی جنگ را ساختند
چو بر زد سر از جنگ⁶ خرچنگ هور
سپاه دو کشور کشیدند صف
سپهدار ایران ز پشت⁹ سپاه
چو لختی پیامد پیاده بود
بمالید رخ را بران تیره¹¹ خای
تو دانی کزو من ستم دیده ام
مکافات کن بد کنش را بخون
وزان جایگه با دلی¹⁵ پر ز غم
پیامد خروشان بقلب سپاه
خروش آمد و ناله¹⁹ گاودم
وزان روی لشکر بکردار کوه
سپاهی بکردار دریای آب
چو هر دو سپاه اندر آمد ز جای
سپه شد ز گرد سپاه²² آفتاب
ز پس ناله²⁴ بوق و گرد سپاه

720

725

730

735

بدند⁴ IV - از³ K, I, IV, VI - بر آیین خورشید² K - برزم و بجهن¹ I, IV -
K⁸ - گشت پر جنگ⁷ VI - کوه⁶ I, IV - برج⁶ I, IV - وزان شادمان گردشی روزگار⁵ K -
و¹² I, IV - نرم¹¹ I - 5 VI - 5 бейтов (по б. 728 вкл.) оп. همه از⁹ K - کف آورده لب
K¹⁴ - доб.: کین را بسیجیده ام¹³ IV -
وزان جایگه با دلی¹⁵ پر ز درد * پر از کین دل و لب پر از باد سرد
رادم¹⁷ K - دل¹⁶ VI - خروشان و جوشان و دل¹⁵ K -
و²² K, I, IV, VI - هندی درای²⁰ I - کوه نای¹⁹ I - بر نهاده خجسته¹⁸ K -
ز گرد سپاه اندران²⁵ K, I, IV, VI - بانگ²⁴ K, I, IV, VI - پولاد²³ K, VI - سپه

- سپه را همه دل خروشان کنیم
 ز خسرو نبد پیشی ازین کینه¹ چیز 705
 سپه دل شکسته شد از بهر³ شاه
 چو خورشید بر زد سر از برج گاو
 تیره بر آمد ز هر دو سرای⁵
 ز گردان شمشیر زن سی هزار
 چو خسرو بر آن گونه بر دیدشان¹⁰ 710
 ز قلب¹¹ سپاه اندر آمد چو کوه
 سوی راست¹³ گسته نوذر چو گرد
 جهان شد ز گرد سواران بنفش
 بجنبید خسرو ز قلب سپاه
 بپیوست جنگی کزان سان نشان 715
 بکشتند چندان ز توران سپاه
 چنین بود تا آسمان تیره²⁰ گشت
 باورد گه بر سرافشان کنیم
 کنون کینه بر کین بیفزود² نیز
 خروشان و جوشان همه رزمگاه⁴
 ز هامون برآمد خروشی چکاو
 همان ناله⁶ بوق⁷ با کز نای⁸
 بیاورد جهن از در کارزار⁹
 بفرمود تا قارن کاویان
 ازو گشت جهن دلاور ستوه¹²
 پیامد¹⁴ دمان با درفش نبرد
 زمین پر سپاه و هوا پر درفش¹⁵
 هم¹⁶ افراسیاب اندران رزمگاه¹⁷
 دادند گردان¹⁸ گردنکشان¹⁹
 که دریای خون گشت آوردگاه
 همان²¹ چشم جنگاوران خیره²² گشت²³

K, 2 نبدمان بدل کینه—VI پیشی مانند (?)—I, IV ز پیران و هومان نبد ماده —K 1
 که با سوگ ایرج نیابید راه (?)—VI 4 پر از درد—I, IV درد—K, VI 3 کینه بفزود—IV, VI
 رزم کیخسرو با—I جنگ کیخسرو با افراسیاب و هزیمت ترکان—Л Доб. заголовки:
 IV, 6 پرده سرای—I, IV, VI 5 جنگ آخر ایرانیان و تورانیان—VI افراسیاب بانبوه
 I, IV—Доб. 9 I, IV—Доб. 8 I—б. переставлен со след. б. 7 I—кусы و VI—Доб.

پیامد جهانجوی جنگی بچنگ * سواران ترکان کهانها بچنگ
 K, I—далее Доб.:

چو آمد جهانجوی جنگی برون * زبان پر ز دشنام و دل پر ز خون
 ابا سی هزار آزموده سوار * بزرگان چینی از در کارزار
 I, IV, VI—که تا گردد از جنگ قارن ستوه—K 12 بقلب—I 11 دید آن—Л 10
 I—б. оп. 15 برآمد—I, IV درآمد—K 14 جنگ—I, IV جهن—K 13 ده هزار آزموده گروه
 K—мисра оп. и дает второе мисра б. 716. اندر آوردگاه—VI 17 بر—VI و—IV به—I 16

همی—I, IV, VI همه—K 21 خیره—I 20 K, IV, VI—бб. 715—716 оп. و I—Доб. 19

23 I—Доб. VI—опущенный выше б. 716. تیره—I 22

که شپیده کی آید ز آوردگاه
برهنه سر و دیده پر خون³ گرم
دل از درد خسته دو دیده پر آب⁴
همه پیشی سالار ترکان⁵ بگفت⁶
بکنند آن چو کافور موی⁸ سپید
ز لشکر برفت¹⁰ آنک بد پهلوان
بر¹¹ و جامه و دل همه¹² بردرد¹³
کزین پس¹⁴ نه آرام جویم¹⁵ نه خواب¹⁶
همه تن بتن¹⁷ سوگواری کنیید
نه هرگز بوم زین سپس¹⁸ شادام¹⁹
دلی²¹ کو نباشد بدرد آژده
که از درد ما نیست پر خون گرم
ازان سرو بن بر لب جویم²⁶
ز دردی که درمان نداند پزشکی
زبان برگشادند بر شهریار
بدانیدی را دل²⁸ هراسان کناد
شب و روز بر درد و کین پیشنگ

وزان روی ترککان دو دیده¹ برآه
سوارى همى شد² بران ریگ نرم
بیمامد بنزدیک افراسیاب
برآورد پوشیده راز از نهفت
جهاندار³ گشت از جهان ناممید
بسربسر پراگند ریگ⁴ روان
رخ شاه ترککان هر آنکس که دید
چنین گفت با مویه افراسیاب
مرا اندرین سوگ یاری کنید
نه بیند سر تیغ مارا نیام
ز مردم شمرار ز دام⁵ و دده
مبادا بدان⁶ دیده در⁷ آب و⁸ شرم
ازان ماه دیدار⁹ جنگی سوار
همی ریخت از دیده خونین سرشک
همه نامداران پاسخ گزار¹⁰
که این دادگر بر تو آسان کناد
ز ما نیز یک تن نسازد درنگ

بشد ترجمان—² I دو چشم همه نامداران—VI دل و دیده نامداران—¹ K, I, IV
IV—⁶ توران—I—⁵ K, I, IV, VI—б. оп. سر و پای پر خون—IV برآب—I—³ بر
доб. заголовок: آگاه شدن افراسیاب از کشته شدن شیده—⁷ I, IV, VI سپهدار—⁸ IV, VI—
K, I, سراسر همه جامه را—¹² VI سر—¹¹ K ببرد—¹⁰ I, IV دیگر (!)—⁹ VI ریش
IV, VI—доб. б. 684. که اکنون—¹⁴ VI پادم—I—¹⁵ I—доб.:¹⁶

مگر کین این پور باز آورم * سپه را بدین رزم ساز آورم
¹⁷ یک بیک VI-¹⁸ دل من شود VI-¹⁹ K, I, IV, VI-доб.:

بیمندیم دامن یک اندر دگر * همانمید از ایران زمین بوم و بر
 I—сверху другим почерком написано VI—بازرام IV—قا بدام—I همانم نه دام—K²⁰
 K, I, VI—²⁴ اندر آن دیدگان VI—اندر آن دیده K—²³ دران I, IV—²² دگر VI—²¹ یا ز
 دل بدسگالت—I—زو K—²⁸ پیاسخ گذار VI—²⁷ IV—ب. оп.²⁶ و II—доб.²⁵ оп.

شد از درد ریزان² و بگسست پی
 سراسر دل نامور بر درید³
 همی ریخت بر تارک از درد خاک
 دلیر و⁵ سبک سر مرا بود خال
 یکی دخمه⁴ خسروانی کنیید
 بشوید⁷ مغزش⁸ بکافور ناب
 کله بر سرش عنبر آگین نهید¹⁰
 بدید آن تن نامبردار¹¹ شاه
 سوی لشکر شاه¹³ بگذاشتند
 که ای نامور دادگر¹⁴ پیشگاه
 نه جنگی سواری و نه¹⁸ پهلوان
 که از جان تو شاد بادا سپهر¹⁷
 نیارا بگو¹⁸ اندر آن انجمن¹⁹
 بسپار²⁰ ره سوی سالار چین
 سوی لشکر خویش بنهاد روی
 که بخشایش آورد خورشید و ماه
 چو شیدوش و رستم چو گرگین نیو
 بسی شاه را خواندند آفرین

همه¹ مهر⁶ پشت او همچو نی
 یکی تیغ تیز از میان بر کشید
 برو کرد جوشن همه چاک چاک
 بره نام گفت این بد بد سگال⁴
 پس از کشتنش مهربانی کنیید
 تنش را بمشک و عیبر و⁸ گلاب
 بگردنش بر طوق مشکین⁹ نهید¹⁰
 نگه کرد پس ترجمانش ز راه
 که با خون ازان ریگ¹² برداشتند
 پیامد خروشان بنزدیک شاه
 یکی بنده بودم من اورا نوان¹⁵
 بمن بر بیخشای شاهها بمهر
 بدو گفت شاه آذیچ دیدی زمن
 زمین را ببوسید و کرد آفرین
 وزان دشت کیخسرو کینه جوی
 خروشی برآمد ز ایران سپاه
 پیامد همانگاه گودرز و گیو
 همه بوسه دادند پیشش زمین

670

675

680

685

بر شیده شیر دل بر درید VI-³ لرزان VI- بشد خرد و از پیش K-² همی VI-¹
 پس گفت کین بد همال K-⁴ کشتن شاه کیخسرو شیده پسر افراسیاب را K-доб. заголовок:
 سرش را بدبقی و بمشک K, I, IV, VI-⁶ VI-⁵ оп. نا همال IV, VI- بی همال I-
 IV-¹⁰ زرین I, IV, VI-⁹ تن را K, I, IV, VI-⁸ بشوید و I, IV- بشویند و K, VI-⁷
 باگهر K-¹⁴ خویش K-¹³ خوشش از خاک K-¹² سر نامبردار VI- نامدار I-¹¹ نهید
 K, I, VI-¹⁷ بیهر (без рифмы). VI-¹⁸ نی VI-¹⁶ نه از K-¹⁵ مر اورا دوان K-¹⁵ پر هنر I-
 K-доб.:¹⁹ بگوی IV-

بشد شاه و بر دست کرد آفرین * بدان بخت بیدار و فرخ زمین

²⁰ K, I, IV, VI-5 бейтов (по б. 686 вкл.) оп.

- هم¹ از گـردش چرخ بر بگذرم² و گـر دیدۀ اژدها بسـپـرم
 655 گر ایدر³ مرا هوش بر دست⁴ اوست نه دشمن ز من باز دارد نه دوست
 ندانم من این زور مردی⁵ ز چیست⁶ برین⁷ نامور فره ایزدیست
 پیاده مگر دست یابم بدوی بپیکار خون اندر آرم بجوی
 بشییده چنین گفت⁸ شاه جهان که ای نامدار از نژاد مہان
 ز تخم کیان بی گمان کس نبود که هرگز پیاده نبرد آزمود
 660 و لیکن ترا گر چنینست کام نپیچم ز رای تو هرگز⁹ لگام¹⁰
 فرود آمد از اسب¹¹ شہرنگ شاه ز سر برگرفت آن کیانی کلاه
 برہام داد آن گرانمایہ اسب پیاده بیامد چو¹² آذر گشسب
 پیاده چو از دور دیدش¹³ پشنک¹⁴ ہمونی خاک با خون برآمیختند
 665 چو شیدہ بدید آن بر و برز¹⁶ شاه چو شیدہ بدید آن بر و برز¹⁶ شاه
 ہمونی جست کآید¹⁷ مگر زو¹⁸ رها ہمونی جست کآید¹⁷ مگر زو¹⁸ رها
 چو آگاہ شد خسرو از رای او²⁰ چو آگاہ شد خسرو از رای او²⁰
 گرفتشی بچپ گردن و راست پشت²² گرفتشی بچپ گردن و راست پشت²²

¹ K, ⁵ گر ایدونک هوشم ابر-I ⁴ گر ایدون-VI, K ³ بر نگذرم-VI, K ² من-VI ¹
⁷ K, IV, ⁶ بدانم من آن زور و مردی-I بدانستم این زور و مردی-VI, IV
 ز کام تو هرگز نپیچم-VI, IV ⁹ چنین گفت با شیدہ-VI, IV, I, K ⁸ بران-I بدین-VI
 پشت-I, VI ¹¹ کشته شدن شیدہ بر دست [شاه-IV] کیخسرو: доб. заголовок: I, IV ¹⁰
¹⁴ K, I, IV, ¹³ چو از دور دیدش پیاده-VI, IV, I ¹² بیامد بکردار-I, IV, VI ¹¹ بکردار-K ¹⁰
 چاره که یابد-IV ¹⁸ یابد-I ¹⁷ یلی برز-I زور-K ¹⁶ بیامد-IV ¹⁵ اسب نہنگ-VI
 او-I, IV, VI ²⁰ نیابد رها-VI دل چاره گر خود کی آرد [ارزد-IV]-I, IV ¹⁹
 وزین تیز-VI فابر آورده آواز او [او-IV]-I, IV ²¹ پست گردیدہ آوای او-K او-I ²⁰ راز او
 I, IV-доб.: I, IV ²² گردندہ آواز او

چو خسرو چنان دید دل کرد تنگ * ز سر تا بپایش بیازید چنگ
 بزور جهان آفرین کردگار * بزد دست کیخسرو نامدار
 بکردار شیری کہ بر گور نر * زنددست و گور اندر آرد بسر
 زمینش درشت-VI چو خواست-I درست-K ²³ پشت راست-I دست-K ²²

نه شاه جهاندار² گردن فراز
 که ای مهربان پهلوان سوار
 چنان دان که با تو نیاید بچنگ⁴
 بترکان⁵ چو لشکر آرای نیست
 که چون او دلاور ز مادر نژاد
 پیاده بسازیم جنگ پلنگ
 که دوری گزین⁷ از بد بدگمان⁸
 که¹⁰ با جنگ خسرو ترا پای نیست¹¹
 به از کشتن و جستن رستخیز¹²
 که آورد¹⁴ مردان نشاید¹⁵ نهفت¹⁶
 همی برفرازم بخورشید سر
 ندیدم باوردگه نیز گرد¹⁸
 به آید چو گیرم بکاری²⁰ ستیز

بمان تا شوم پیش او جنگ ساز¹
 برهم گفتم آن زمان شهریار
 چو شیده³ دلاور ز تخم پشنگ
 ترا نیز با رزم او پای نیست
 یکی مرد جنگی فریدون نژاد
 نباشد مرا ننگ رفتن بچنگ
 وزان سو بر شیده⁶ شد ترجمان
 جز از باز گشتن ترا رای⁹ نیست
 بهنگام کردن ز دشمن گریز
 بدان نامور ترجمان¹³ شیده گفت
 چنان دان که تا من بمستم کمر
 بدین زور و این فره و¹⁷ دستمرد
 و لیکن ستودان¹⁹ مرا از گریز

645

650

IV, VI-³ ایای نامور شاه VI-² همی من شوم سوی او رزم ساز IV-¹ رزم ساز VI-¹ I, VI-¹
 که روزی گزیر VI-⁷ سر پوشیده VI-⁶ ز ترکان I, IV, VI-⁵ K, I, IV, VI-⁵ I-⁴ ب. оп. پشنگ
 I-⁸ перед б., VI-⁸ после б. доб. (за исключением первого б.):

چنین گفت رستم بشاه زمین * که ای نامور شاه توران زمین
 بجایی که بر اسب گردد سوار * چو رهم گودرز خواهد هزار
 بجز من نشاید که سازم نمرد * سرش را ز ابر اندر آرم بگرد
 برستم چنین گفت بیدار شاه * که بی تو مبیناد کس رزمگاه
 مرا خواست شیده نشاید که من * کسی را فرستم ازین انجمن
 VI-¹ вместо последнего б. этих добавлений дает:

هم از گردش چرخ برنگذریم * اگر دیده ازدها بسپاریم
 کشته و خسته و رستخیز K-¹² I, VI-¹¹ б. оп. چو K, IV-¹⁰ پای (без рифмы). IV-⁹
 به از با تن خویش VI-¹ به آید چو گیرم بکاری ستیز IV-¹ کشتن و کشتن رستخیز I-¹ (?)
 K-¹⁵ آواز I, IV-¹⁴ ترجمان نامور K-¹³ I, VI-¹ б. переставлен со след. б. کردن ستیز
 K, VI-¹⁷ کشته شدن شیده بر دست شاه کیخسرو IV, VI-¹⁶ доб. заголовок: نباشد
 بکار VI-²⁰ بتوران K-¹⁹ تیزگرد VI-¹⁸ فر و این

چو خورشید تابنده گشت¹ از فراز
 پر از آب² برگستوان و عنان³
 بگشتند با یکدگر ناگزیر⁴
 نگشتند سپر⁵ اندر آوردگاه
 ز مژگان سرشکشی برخ بر چکید
 ازو¹⁰ بر تن خویش باید گریست
 بنیروی مرد¹¹ اندر آمد کمی
 که گر شاه را گویم اندر نبرد
 ز خوی هر دو آهار داده شویم
 ز شاهی تن خویش خوار آیدش
 شدم¹⁵ بی گمان در دم ازدها
 کند هر کسی جنگ و پیچید عنان
 بکردار شیران بیازیم جنگ
 بدانست اندیشه بدگمان
 نیمیره فریدون و پور پشنگ
 بسی شیر دلرا¹⁹ هراسان²⁰ کند
 به²² ایرانیان بر کند جای²³ تنگ
 بدین²⁴ کار ننگی²⁵ مگردان گهر
 چه باید برین²⁸ دشت چندین سوار
 من از تخم کشواد دارم نژاد²⁷

بگشتند با نیزه‌های دراز
 نمائد ایچ بر نیزه‌هاشان سنان
 برومی عمود و بشمشیر و تیر⁴
 زمین⁶ شد ز گرد⁷ سواران سیاه
 چو شیده دل⁹ و زور خسرو بدید
 بدانست کان فره ایزدست
 همان اسبش از تشنگی شد غمی
 چو درمانده شد¹² با دل¹³ اندیشه کرد
 بیما تا بکشتی پیاده شویم
 پیاده نگردد که عار آیدش
 بدین چاره گر زو نیابیم¹⁴ رها
 بدو گفت شاها بتیغ و سنان
 پیاده به آید که جویم¹⁶ جنگ
 جهاندار خسرو هم اندر زمان
 بدل گفت کین شیر با زور و چنگ¹⁷
 گر آسوده گردد تن آسان¹⁸ کند
 اگر من پیاده نگردم بجنگ²¹
 بدو گفت رهام کای تاجور
 چو خسرو پیاده کند کارزار
 اگر پای بر خاک باید نهاد

625

630

635

640

پیر از خوی شد اسب و برگستوان (VI-3) بران اسب-K² تابان بگشت-VI¹
 هوا-K⁶, IV-66. 623-624 on. I-با ستیز-VI یک با دگر پرستیز-IV ناگزیر-JI⁵ تیز-JI⁴
 K-¹² بزور سوار-K¹¹, I, VI-وزان-I¹⁰ بر-K⁹ چیر-K⁸ خون-JI⁷
 پس آنگاه با خویش-VI چو زو دور شد-IV بد و نیک دل شیده-I¹³ چو زان تنگ شد
 شرزه-JI¹⁷ بیما تا بجویم-I¹⁶ شوم-K¹⁵, IV-بیابم-IV نگردم-K¹⁴
 بدین-I, VI-²¹ خروشان-K²⁰, IV-نامور را-I, VI¹⁹ سرافشان-K¹⁸, I, IV, VI-بجنگ
 او کند کار-IV کار-K²³, I, VI-بر-K²², I, IV, VI-فر و آهنگ [اورنگ-VI] و چنگ پلنگ
 بدین-K²⁶, I, VI-نیکو-IV, VI²⁵ ازین-VI بدین-IV²⁴ I-6. on.²⁷

- که شاید همی ترگ بر چرخ ماه² نیمیره جهاندار¹ توران سپاه
 جهانددیده‌یی کو خرد پرورد⁴ جز آنی که بر تو³ گمانی برد
 نکردی چنین جنگ را دست پیش
 اگر⁵ مغز بودیت با خال خویش
 اگر جنگ جویی ز پیش سپاه 605
 کز ایران و توران نمی‌نند کسی
 چنین داد پاسخ بدو شهریار
 منم داغ دل پور آن بیگناه
 بدین دشت از ایران¹⁰ بکین آمدم¹¹
 ز پیش پدر چونک برخاستی¹⁴ 610
 مرا خواستی کسی¹⁵ نبودی روا
 کنون آرزو¹⁷ کن یکی رزمگاه
 نهاده‌اند¹⁹ پیمان که از هر دو روی
 هم اینها²¹ که دارند با ما درفش
 برفتند هر دو ز لشکر بدور 615
 بیابان که آن از در رزم بود
 رسیدند جایی که شیر و پلنگ
 نپزید بر آسمانش عقاب
 نهاده‌اند آوردگاه²⁷ بی‌زرگ
 سواران چو شیران آخته³⁰ زهار 620

VI — جوانی که مردم — K³ VI — ب. оп. چرخ و ماه — IV² سپهدار — K¹, I, IV
 دور و — K⁶, IV, VI که گر — K⁵, IV, VI — б. переставлен со след. بود پر خرد
 ازینسان — I¹⁰, IV, VI و — K⁹, I, IV — доб. نخوانیم — K⁸ جایگاه — I⁷, IV, VI — Zood و —
 چون بیماراستی — I, IV, VI چون تن آراستی — K¹⁴ آورم — VI¹³ تاج — VI¹² آورم — VI¹¹
 K¹⁸, I, IV, VI — آرزوی — JI¹⁷ فرستادن — VI¹⁶ بس — VI¹⁵ چون تو برخاستی — VI
 K²², I, IV — اینان — I²¹ جنگ جوی — K²⁰, VI بگردند — VI¹⁹ که باشد بدور — VI
 VI — порядок бейтов: ²⁶ بدین جایگاه — JI²⁵ رود — K²⁴, I, IV, VI — б. оп. VI²³ روز — IV
 یک بهره آب — I²⁸ بران — K²⁷, I, IV, VI — I-перед б. доб. вариант б. 615. 616, 617, 618, 615
 IV — обратный порядок мисра. ²⁹ IV, VI — برگردان گرگ ³⁰ JI, IV — بخته

- همه لشکرش زار و گریان شدند¹ 590
 خروشی برآمد که ای شهریار
 شہانرا همه تخت بودی⁶ نشست
 کہ جز خاک تیره نشستش مباد
 سپہدار با جوشن و گرز¹⁰ و خود
 کہ یک تن مچنید زین¹² رزمگاه
 نباید کہ جوید کسی¹⁴ جنگ و¹⁵ جوش
 595
 چو خورشید بر چرخ گردد بلند
 شما هیچ¹⁸ دلرا مدارید تنگ
 گهی بر²⁰ فراز و گهی²¹ در²² نشیب
 برانگیخت شمرنگ بہزادرا
 میان بستہ با نیزہ و خود و گیر²⁶
 600
 میان دو صف شیدہ اورا بدید
 بدو گفت پور سیاوش³⁰ رد

رزم شیدہ K—доб. заголовок: IV—3 بزند IV—1
 بُد K, IV—7 باشد VI—6 پای I, IV—5 ابا هر تنی K—4 با شاه کیخسرو
 K—12 بدیشان K—11 با گیر و با گرز—K, I, IV, VI—10 آرزوی—II—9
 I—66. 590—591 оп. از—IV مچنید ازین
 II—15 گیرد کسی—VI یکی—K—14 راست پیش جناح—VI—13
 در—VI—20 چنین آمد—I, IV—19 ایچ K—18 بپینند—K, IV, VI—17
 I—б. оп. و
 پرنہیب—IV—24 شادمان و—IV شاد و ایمن—K, VI—23 بر—IV—22 فرازیم و گہ—K—21
 I—б. оп.; I, IV—доб.:

همه پیش او بنده فرمان شدند [شوید—IV] * دران درد نزدیک درمان شدند [شوید—IV]
 IV—еще доб.:

اگر زانکہ پیروز گردد پشنک * ز رستم بچویند سامان جنگ
 سپہرا کہ چون او نگہبان بود * ہمہ چارۂ جنگ آسان بود
 برابر—I—28 نعلین—IV نعلش—I—27 تیر—K—26 کہ اذر نوشتی بتگ—K, I, IV, VI—25
 سیاوش—I سیاوش—K, VI—30 رزم کیخسرو با شیدہ I—доб. заголовок: I—29

ببید¹ شاه ترکان² ز پاسخ دژم
 ازان خـواب کـز روزگار دراز
 سرش گشت گردان و دل پر نهیب
 بدو گفت فردا بدین رزمگاه
 بشییده چنین⁶ گفت کز بامداد
 بدین⁸ رزم بشکست گویی دلم
 پسر¹⁰ گفت کای شاه ترکان و چنین¹¹
 چو خورشید فردا¹³ بر آرد درفش
 من و خسرو و دشت¹⁵ آوردگاه
 چو روشن شد آن چادر لاژورد¹⁸
 نشست از بر اسب جنگی پشنگ²¹
 بجوشن بپوشید روشن²³ برش
 درفش یکی ترک جنگی²⁴ بچنگ
 چو آمد بنزدیک ایران²⁵ سپاه
 که آمد سواری میان دو صف
 بخندید ازو شاه و جوشن²⁹ خواست
 یکی ترک زرین³² بسر بر نهاد

575
 580
 585

غمی گشت و بر زد یکی تیز دم³
 بدید وز هرکس همی داشت راز
 بدانست کآمد بتنگی نشیب⁴
 ز افکنده مردان⁵ نیابند راه
 مکن تا دو روز ای پسر جنگ⁷ یاد
 برآنم⁹ که دل را ز تن بگسلم
 دل خویش را بد مکن روز کین¹²
 درفشان¹⁴ کند روی چرخ بنفش
 برانگیزم از شاه¹⁶ گرد¹⁷ سپاه
 جهان شد بکردار¹⁹ یافت زرد²⁰
 ز باد جوانی سرش²² پر ز جنگ
 ز آهن کلاه کیهان بر سرش
 خرامان بپامد بسان پلنگ
 یکی نامداری بشد نزد²⁶ شاه²⁷
 سرافراز و جوشان و تیغی بکف²⁸
 درفش³⁰ بزرگی³¹ برآورد راست
 درفشش برهمام گودرز داد

موران—I-⁵ 573—574 op. VI-⁶ 571—572 op. I-³ توران—VI-² بشد—VI-¹
 IV-⁹ I, IV-⁸ رزم K, I, VI-⁷ سپهبد بدو—IV-⁶ وزان پس بدو—I-⁶ توران—IV-⁴
 13 K, I, IV, مگردان چنین—12 I, IV-¹¹ پسی (!)—VI-¹⁰ بدو—K-¹⁰ ندانم
 17 VI-¹⁶ دشت K-¹⁶ سوی دشت و در—VI-¹⁵ درخشان I, IV-¹⁴ تابان—VI-¹³
 رزم شیده با شاه—20 Доб. заголовки: Л-¹⁹ چو دریای—K, I, IV-¹⁸ لاجورد—K, I, IV, VI-¹⁷
 23 I, IV-²² دلش K-²¹ پلنگ—VI-²⁰ رزم خواستن شیده از شاه کیخسرو—IV-¹⁹ کیخسرو
 27 K-²⁶ بشد نامداری بنزدیک—VI-²⁵ توران K-²⁴ چینی—I-²³ تابان—VI-²² رومی
 28 I, IV-²⁷ :دوب. بشد نامداری از ایران بشاه
 همی گوید آن نامور تیز چنگ * که با شاه گوید کآمد پشنگ
 رومی—I, IV, VI-³² ببالا—I-³¹ درفش—I, VI-³⁰ خفتان—K, I, IV, VI-²⁹

- پشنگ آمد و خواست از من نبرد
سپیده دمان هست مہمان من
کسی را نخواهم ز² ایران سپاہ
من و شیده و دشت و شمشیر تیز
گر ایدونک پیروز گردم⁵ بجنگ
مبارز خروشان کنیم از دو روی
ازان¹⁰ پس یلانرا همه همگروه
چو این گفته باشی بشیده بگوی
نه تنها تو ایدر بکام¹⁴ آمدی
نه از بہر پیغام افراسیاب
جہاندارت انگیخت از¹⁶ انجمن
گزند آیدت زان سر¹⁹ بی گزند
پیامد دمان قارن از نزد شاه
سخن ہرچ بشنید با او²¹ بگفت
بشد شیدہ نزدیک افراسیاب
- 560
- 565
- 570
- زرہ دار بی لشکر¹ و دار و ببرد
بخنجر بپیند سر افشان من
کہ با او³ بگردد باوردگاہ⁴
برآرم بفرجام ازو رستخیز
نسازم⁶ برین سان کہ گفتم⁷ درنگ
ز خون دشت گردد⁸ پر از رنگ و بوی⁹
بجنگ ایدر آریم بر سان کوه¹¹
کہ ای کم خرد¹² مہتر کامجوی¹³
نہ بر جستہ ننگ و نام آمدی
کہ کردار بد کرد¹⁵ بر تو شتاب
ستودانت¹⁷ ایدر بود ہم¹⁸ کفن
کہ از تن بریدند چون گوسفند²⁰
بنزدیکی آن درفش سپاہ
نماد ایچ²² نیک و بد اندر نہفت²³
دلش چون بر آتش نہادہ کہاب²⁴

1 K, I, IV—بالشکر 2 K, I, IV, VI—از 3 K, I, IV, VI—وی 4 VI—б. переставлен со след. б. 5 I, IV—باشم 6 LI, K—بسامز VI—خواهم 7 K, VI—گفتم 8 K—فراوان 9 K—آرم بکردار کوه 10 K, IV, VI—وزان 11 IV—کوه 12 IV—бейтов (по б. 567 вкл.) оп.; IV—доб.: 13 K, IV—نامجوی 14 K—کینه جوی 15 IV—چو تنها باید بکام VI—تو ایدر بتنها بدام IV—بہام (!) 16 IV—زان 17 IV—(описка) ستودانت 18 VI—یا 19 K—از پور آن 20 K, IV, VI—доб.: 21 K—وی 22 VI—آنچه 23 IV—نہفت و آشکار 24 IV—доб.: 25 K—وی

بویژہ کہ رستم بود پیش رو * نماند برین بوم و بر خار و خو
تو تنها ز توران K¹⁴ کینہ جوی VI—نامجوی K¹³ بیخرد VI—پرخرد IV¹²
کہ دارد VI—روز بدت کرد IV¹⁵ چو تنها باید بکام VI—تو ایدر بتنها بدام IV—بہام (!)
آید از پور آن K¹⁹ یا VI¹⁸ ستودانت IV¹⁷ (описка) زان VI—ازان IV¹⁶ روان تو
K²⁰ IV, VI—доб.:

بگرید چنان زار بر تو پدر * کہ کاوسی گرید همی بر پسر
IV²⁴—доб.: همه ہر چہ بد آشکار و نہفت IV²³ آنچه VI²² وی K²¹

همہ ہر چہ بد آشکار و نہفت * بپیشی پدر یک بیک باز گفت
VI—доб.:

همہ پاسخ شاه با او بگفت * همان نیز ناگفتہ اندر نہفت

- 540 همان اسمیش از باد¹ دارد نژاد
کسی را که یزدان ندادست فر
همان با شما او نیاید بچنگ
نمیره فریدون و پور قباد
بسوزم برو⁵ تیره⁶ جان پدرش⁷
- 545 دلیران⁹ و شیران¹⁰ ایران زمین
بفرمود تا قارن نیک خواه
که این کار ما دیر¹⁵ و دشوار گشت
هنر یافته مرد سنگی بچنگ
کنون تا خداوند خورشید و ماه
- 550 بخواهم ز تو اسب و دینار و²⁰ گنج
بزور جهان آفرین کردگار
که چندان نمانم شما را زمان
بدان خواسته نیست ما را نیاز
کرا²⁵ پشت گرمی بیزدان²⁶ بود
بر و بوم و گنج و سپاهت مراست²⁹
- 555 همان تخت و زرین³⁰ کلاهت³¹ مراست³²

بتگ همچو باد - VI گرازدن شیر و تندی [تیزی - K] ز باد - K, IV² ابر - IV¹
نماید برو زخم او کارگر - VI سر - K⁴ نداردش - I³ گراییدن تیر و تندی و باد - I
سواران - K, I, IV, VI⁹ VI-б. оп. بهره پدر (?) - K⁸ پدر - K⁷ نیز - IV⁶ بدو - K⁵
Доб. заголовки: I¹⁴ I - شاه - I¹⁴ گذارد - I, IV, VI¹³ و - K¹² همان - K¹¹ گردان - VI¹⁰
پاسخ دادن گیخسرو پیغام افراسیابرا - I پاسخ دادن شاه گیخسرو شیده را بر دست قارن - K
جستن - K¹⁷ جنگ - VI¹⁶ دور - K¹⁵ پاسخ شاه گیخسرو افراسیابرا از دست شیده - IV
بوم توران و - K, I, IV, VI²⁰ و - L²⁰ I, IV - б. переставлен со след. б. درین - VI¹⁹
از راه - VI²⁴ تند باد دمان - I, IV, VI²³ باد تند وزان - L²³ و - K²² -доб. با - VI²¹
I-бб. 554-555 оп.; VI-доб.:²⁸ دلش شادو - VI²⁷ ز یزدان - K, IV, VI²⁶ گرم - K²⁵
چو جنگی شوی گر بدشت نبرد * بدانگه که خیزد از جنگ گرد (так!)
IV³² مایه‌ور تخت گاهت - VI³¹ گرز و تخت و - IV تخت زر با - K³⁰ تراست - IV²⁹
تراست

- سیاوش¹ را نیز بر² بیگانه
فریبمنده ترکی ازان انجمن
گر از من همی جست خواهد نبرد
همی از شما این شگفت آیدم 525
گمانی نبردم⁵ که ایرانیان
کسی را ندیدم ز⁷ ایران سپاه
که از جنگ ایشان⁹ گرفتگی شتاب
چو ایرانیان این سخنها ز شاه
گرفتند پوزش که¹³ ما بنده ایم 530
نخواهد شهنشاه جز نام نیک
ستوده¹⁶ جهاندار برترمنش
که گویند از ایران سواری نمود
که آمد سواری¹⁸ بدشت نبرد
نخواهد مگر خسرو موبدان 535
بدیشان²¹ چنین پاسخ آورد شاه
بدانید کین شپیده روز نبرد
سلیحش پدر²⁴ کرده از جادویی
نباشد سلیح شما کارگر
- بکشت از پی گنج و تخت و کلاه⁸
بیامد خنرمان بنزدیک من
شمارا چرا شد چنین روی زرد
همان کین پیشین⁴ پیفزایدم
گشایند جاوید زین کین⁶ میان
که افکنده بود اندرین رزمگاه⁸
بگفت¹⁰ فریبمنده افراسیاب
شنیدند و¹¹ پیچان شدند از گناه¹²
هم از مهربانی سر افکنده ایم¹⁴
وگر کارهارا¹⁵ سرانجام نیک
نخواهد که بر ما بود سرزنش
که یارست با شپیده رزم¹⁷ آزمود
جز از¹⁹ شاهشان این دلیری نکرد
که بر ما بود ننگ²⁰ تا جاودان
که ای موبدان²² نهاینده راه
پدر را ندارد بهامون²³ ببرد
ز کژی و بی راهی و بد خوئی²⁵
بدان²⁶ جوشن و خود²⁷ پولاد بر²⁸

همی کین-IV⁴ تاج و تخت و سپاه-K³ سیاوش رد را همی-IV² سیاوخش-K, VI¹
ازین کین گشایند-VI از کینه یکسر-IV⁶ ببرد-IV⁵ همانا کزین کین-VI پیشی
K-доб. افکنده بودند در رزمگاه-IV بجز راست دل رستم نیکخواه-K⁸ کز-K⁷ روزی
کزین رزمگاه برنتایید سر * چنین باشد آیین و زور و هنر
IV¹³ IV¹² IV¹¹ K, VI¹⁰ ز گفت-VI¹⁰ که از رزم ترکان-VI ایران-IV⁹
که شاید-IV¹⁶ کارها جز-IV همان کارها و-K¹⁵ سراینده ایم-IV, VI¹⁴ بپوزش بگفتند
بایشان-I²¹ نیک-IV, VI²⁰ بجز-VI¹⁹ سپاهی خروشان-K, I, IV¹⁸ با او نبرد-IV¹⁷
K²⁵ سلیحی ز زر-VI پدر-K, I²⁴ بهامون کسی را ندارد-VI²³ بخردان-K²²
بران-IV, VI²⁶ وتاری [تازی-IV] و از بد خوئی-I, IV, VI (без рифмы); و تازی و نابخردی
K²⁷ K, IV, VI²⁸ -доб. و K²⁸ -обратный порядок мисра.

نیمای تو پیروی جهان‌دیده است¹ همی پوشش آرد بدین بد که کرد
همی گوید اسبمان و گنج⁵ درم همان تخت شاه⁸ و تاج سران
510 سپارد¹⁰ بگنج تو از گنج خویش
هران¹¹ شهر¹² کز مرز¹³ ایران نهی
بایران خرامیم پیروز و شاد
برین¹⁶ گفته بودند¹⁷ پیر و جوان
515 که رستم همی ز آشتی سر بگاشت²⁰
همی لب بدندان بخایید شاه
وزان²⁴ پس چنین گفت کین نیست راه²⁵
کجا آن همه رسم و²⁷ سوگند²⁸
چو بر تخت بر زنده³¹ افراسیاب
520 بکاوسی یکسر چه پوشش بریم
شنیدی که بر ایرج نیکبخت

باید IV-4 به IV, VI-3 بایران و توران K, VI-2 پیر جهان زنده است IV-1
IV-66. 9 زین K, VI-8 که میراث ماند از نیا رادشتم IV-7 تور K, VI-6 و K, IV-5
VI-خواهم K-14 بوم K, VI-13 مرز VI-12 همان K-11 پیارد K-10 510-512 оп.
برین قول VI-بدین گونه گفتند IV-17 بدین K-16 زیاریم K-15 (метр нарушен).
VI-21 همی داشتی سر بکاست IV-20. IV-19-18 بجز VI-18 بودند
K-24 در ایشان VI-در روی ایشان K-23 که درد سیلوش ز دل بر نکاست IV-22 ز خون
I-28 عهدو K, I-27 و-Л; K, I-26 ازین K, IV, VI-26. I-25-26 کاینست راه VI-25 ازان
ماند VI-31. IV-6. оп. گفت و اندرز و آن پندها I-30 و برده K, VI-29 سوگندها
بماند جهاندار VI-که هرگز می‌نهاد شادی بخواب IV-جهاندار و ایران خراب K, I-32
I-14-36 بایان K-35 ز تور K-35 درو VI-تویی IV-34 کارها VI-33. L-33 ایران بخواب
(до б. 535) оп.; IV-36. 35-34. 33-32. 31-30. 29-28. 27-26. 25-24. 23-22. 21-20. 19-18. 17-16. 15-14. 13-12. 11-10. 9-8. 7-6. 5-4. 3-2. 1-0.

بمنوذر چه آمد ز افراسیاب * بماند جهاندار ایران خراب

- ورا چشم بی آب¹ و لب² پر سخن
 بکوشد که تا دل⁵ بیپیچاندم⁶
 بدان گه که گردنده⁸ چرخ بلند
 کنون چاره¹¹ ما جزین نیست¹² روی
 بگردد با آورد با او بجنگ
 همه بخردان¹⁶ و ردان سپاه
 جهان دیده پردانشی افراسیاب
 نداند جز از²⁰ تنبل و جادویی
 ز لشکر کنون شیده را برگزید
 همی خواهد از شاه ایران نبرد
 تو بر تیغی²⁴ او دلیری مکن
 وگر شیده از شاه جوید نبرد
 بدست تو گر شیده گردد تپاه
 وگر دور از ایدر تو گردی هلاک
 یکی زنده از ما نماند³² بجای
 کسی³⁵ نیست مارا³⁶ ز تخم کیان
- مرا دل پر از دردهای³ کهن⁴
 بمیشی لشکر بترساندم⁷
 نگردد بمایست⁹ روز گزند¹⁰
 که من دل پر از کین شوم پیش¹³ اوی
 بهنگام کوشش¹⁴ نسازم درنگ¹⁵
 باواز گفتند کین نیست¹⁷ راه
 جز از چاره جستن¹⁸ نمیند بخواب¹⁹
 فریب و²¹ بدانندیشی و بدخویی
 که این دید بند بدی را²² کلید
 بدان تا کنند روز ما را بدر²³
 از ایران وز²⁵ تاج سیری مکن²⁶
 باورد²⁷ گستاخ با او مگرد²⁸
 یکی نامور کم شود²⁹ زان سپاه
 ز³⁰ ایران برآید³¹ یکی تیره خاک
 نه شهر³³ و بر و بوم³⁴ ایران پپای
 که کین را بمندد کمر بر میان

1 Л, K — آب — 2 دل — 3 VI — اندهان — 4 I, IV — б. переставлен со след. б. 5 VI —
 مگر دل بیپیچاندم — IV — مگر دل بیخشایدم — I — بکوشد همی تا بیخشایدم — K — 6 همی تا
 7 I — بفرسایدم — 8 گردند — IV — 9 نداند که گردنده — IV — 10 I — б. оп. 11 K, IV —
 نزد — VI — 13 چاره جز این مر انیست — VI — 12 جز اینست — K — 12 کار با وی — I — کار مارا
 VI — چاره جویی — IV — 18 کینست — I — 17 موبدان — K — 16 I — б. оп. 15 VI — 15 جستن — I, IV —
 VI — 21 و — Л — 20 بجز — VI — 19 I — 21 б. (до б. 518) оп. 20 بجز چاره چیزی
 24 K — دل او کند پر ز درد — VI — 23 K — 23 که آرم مگر بند بدرا
 25 K, IV, VI — 26 IV, VI — б. оп. 27 K — 28 پرآورد — VI — б. оп.; IV —
 باورد گستاخ با او مگرد * نماید که مانیم با رنج و درد
 33 K — 32 K, VI — 31 IV — 30 K, VI — 30 بود — K — 29
 36 K — 35 همی — VI — 34 I — 34 بربوم — VI — 35 و — VI — 34 I — 34 جای

همی² باز خواند آن³ یلانرا⁴ ز جنگ
 سواری فرستید با رسم و راه
 بشاه آوریدست چندی پیام
 پدر مادر شاه ایران⁶ زمین
 بر شاه ایران خرامید⁷ تفت⁸
 گوی¹¹ برمنش با درفش¹² سیاه
 کسسی بایدم تا گزارم¹³ پیام
 فرو ریخت از دیده گان آب گرم
 بمالا و مردی¹⁶ همال منست
 نبد پیش جز قارن کاویان
 درودش ده از ما و بشنو پیام
 بدید آن درفشان درفش¹⁹ سیاه
 ز شاه و ز ایرانیان بر فزود
 که بیدار دل بود و روشن روان
 ز آرام وز²⁴ بزم و رزم و شتاب
 ازان نامور بخرد²⁵ پای²⁸ مغز
 که پیغامها با خرد بود جفت
 بیاد آمدش گفته های²⁷ کهن
 ازان جستن چاره و²⁸ کیامیا
 پشیمان شدست از گذشتن ز آب²⁹

دل شیده گشت اندر آن¹ کار تنگ
 بایرانیان گفت نزدیک شاه
 بگوید که روشن دلی⁵ شیده نام
 از افراسیاب آن سپهدار چین
 سواری دمان از طلایه بررفت
 که پیغمبر⁹ شاه توران¹⁰ سپاه
 همی شیده گوید که هستم بنام
 دل شاه شد زان سخن پر ز شرم¹⁴
 چنین گفت کین¹⁵ شیده خال منست
 نگه کرد گردنکشی زان میان¹⁷
 بدو گفت رو پیش او شاد کام
 چو قارن پیامد ز پیش¹⁸ سپاه
 چو آمد²⁰ بر شیده دادش درود
 جوان نیز بگشاد²¹ شیرین زبان
 بگفت آنچ²² بشنید ز²³ افراسیاب
 چو بشنید قارن سخنهای نغز
 پیامد بر شاه ایران بگفت
 چو بشنید خسرو ز قارن سخن
 بخندید خسرو ز کار نیا
 ازان پس چنین گفت کافر اسیاب

475

480

485

490

روشنندل - JI⁵ سپهرا - I⁴ خواندش - K³ همه - I, IV² از جهان - VI¹
 پیغامبر - K, IV⁹ و تفت - JI, IV⁸ گرایید - K⁷ شهریار - IV⁶ بگویند روشنندلی - K
 بایدش تا گزارد - K, I¹³ با درفش - VI بر رکیبش درفش - I¹² کنون - VI¹¹ ایران - VI¹⁰
 به پیش - K, VI¹⁸ از گوان - IV¹⁷ بمردی و دانش - VI¹⁶ کان - VI¹⁵ سخت نرم - K¹⁴
 از - K, I, IV, VI²³ آنچه - IV, VI²² بگزارد - K²¹ پیامد - K, VI²⁰ درفش درفشان - K¹⁹
 روزگار - IV دردهای - K, I²⁷ نامه پچه تیز - IV²⁶ بچه - JI, I, VI²⁵ از - K, I, IV, VI²⁴
 بآب - I بر آب - K, IV²⁹ چاره و جستن - IV چاره و حمله و - K, VI²⁸ کینه های - VI

- بمان تا بیاساید امشب¹ سپاه
 ز لشکر گزینیم جنگاوران
 زمین را ز خون رود دریا⁵ کنیم
 دوم روز هنگام بانگ خروس
 سرانرا بیاری برون آوریم
 چو بدخواه پیغام تو نشنود⁹
 بتنهای تن خویشی ازو رزم خواه
 پسر¹² آفرین کرد و آمد برون
 گزین کرد از موبدان¹⁷ چار مرد
 وزان نامداران لشکر¹⁹ هزار
 بره²⁰ چون طلایه بدیدش ز دور
 ز ترکان هر آنکس که بد پیشرو
 بره با طلایه برآویختند
 قتی چند از ایرانیان خسته شد
 هم اندر زمان شیده آنجا رسید
 460
 465
 470
- چو بر سر نهد کوه² زرین کلاه³
 سرافراز با گرزهای⁴ گران
 ز بالای بدخواه پهنای کنیم
 بپندیم بر کوه⁶ پیل کوس
 بجوی اندرون آب و⁷ خون آوریم⁸
 بپیچد بدین گفتهها¹⁰ نگرود¹¹
 بدیدار دور از میان سپاه
 پدر دیده¹³ پر آب و¹⁴ دل¹⁵ پر ز خون¹⁶
 چشیده بسی از جهان¹⁸ گرم و سرد
 خردمند و شایسته کارزار
 درفش و سنان²¹ سواران تور
 ز ناکار دیده جوانان نو
 بنام از پی شیده²² خون ریختند
 وزان روی پیکار پیوسته شد²³
 نگهبان ایرانیان را بدید²⁴

1 VI—(P) بپایند چشم 2 روز—K 3 I—66. 456—458 оп.; K, IV, VI—доб.:

شب تیره زو دامن اندر کشد * یکی چادر شعر در سر کشد
 4 I—оп. 7 K, I, VI—оп. 8 I— [ریگ—IV] رنگ دیبا—K, IV 9 کسی کو گراید به گرز—IV 10
 بپیمیم تا این سپهر بلند * کرا خوار دارد کرا ارجمند
 9 K, VI—بشنود 10 K, VI—پندها IV بدین پند من—I—66. 461—462 оп.; IV—
 перед б. доб.:

سوم روز لشکر بکردار کوه * درآریم در رزم و کین همگروه
 بپیمیم تا این سپهر بلند * کرا خوار دارد کرا ارجمند
 12 K, I, IV—بسی 13 K, I, IV—مژه 14 I—оп. 15 K—رخ 16 K, I, IV—б. переставлен со
 след. б. 17 K, VI—پس I, IV—ازان بخردان 18 I, IV—بسی 19 K, I, IV, VI—گزین کرد ازان نامداران 20 K, IV—زره 21 K, I, IV—نشان VI درفشان سنان
 22 K—دشت 23 I—б. оп. 24 IV—доб. [کار—I] پی شیده—I, IV, VI ز گردان بران
 رسیدن شیده بنزد شاه کیخسرو: заголовок:

فرستم همه هم‌چنین¹ پیش تو
 دو لشکر بر آساید از رنج³ رزم
 و ایدونک جان ترا⁵ اهرمن
 جز از رزم⁷ و خون کردنت⁸ رای نیست
 تو از لشکر خویش بیرون خرام
 بگردیم هر دو با آوردگاه
 چو من کشته آیم¹³ جهان پیش تست
 وگر تو شوی کشته بر دست من
 سپاه تو در زمینهار مانند
 وگر زآنکه با من نیایی بچنگ¹⁵
 کمر بسته پیش تو آید پشنگ
 پدر پیر شد پایمردش²⁰ جوان
 با آوردگاه با تو جنگ آورد
 بهینیم تا برکه گردد سپهر
 و²⁶ ایدونک با او²⁷ نجویی نبرد

پسر پهلوان و پدر خویش تو²
 همه روز ما باز گردد بزم⁴
 بهیچد همی تا بیوشی⁶ کفن
 بهغز تو پند مرا⁹ جای نیست
 مگر خود بر آیدت¹⁰ ازین کار کام¹¹
 بر آساید از جنگ چندین سپاه¹²
 سپه بندگان و پسر خویش تست
 کسی را¹⁴ نیازم از انجمن
 همه مهترانند و یار مانند
 نتابی¹⁶ تو با کار دیده نهنگ¹⁷
 چو جنگ¹⁸ آوری او نسازد¹⁹ درنگ
 جوانی²¹ خردمند و²² روشن روان
 دلیرست²³ و²⁴ جنگ پلنگ آورد
 کرا برنهد بر سر از²⁵ تاج مهر
 دگر گونه خواهی همی کار کرد

1 VI—سرپر VI—мисра оп. и вместо него дает второе мисра б. 447 с соответствующей рифмой. 3 Л—доб. 4 VI—ای شاه بزم K—доб.:

کجا گر بدین گفت من بگروی * بدل اندرون نیستت بدخوی
 تودربندرا—I⁹ ریختن—K, VI⁸ جنگ—VI⁷ بهوشد—VI⁶ بکوشد برین تیره رای—K⁵
 مرد و سپاه—IV¹² کام‌نام—K¹¹ بر آید—IV, VI¹⁰ تو اندر خرد—VI¹⁰ بمن بر تو بیدادرا—IV¹⁰
 یکی را—VI¹⁴ گشتم—VI¹⁴ گردم—K, I, IV¹³ بیایی بسوی تو با من براه (!)—VI¹³
 وگر با من اندر نیایی بچنگ—I, IV¹⁷ نیایی—K¹⁶
 وگر با من اندر با آوردگاه * نجویی همی رزم در رزمگاه
 جوان و—K²¹ پای مرد—Л²⁰ آورد دور باش از—I, IV²⁰ K—неразборчиво; Rزم—VI¹⁸
 I—оп. و—VI²⁴ دل شیر—I, IV²⁴ که شیرست—K²³ جوان خردمند—VI²³ оп. و—I, IV²²
 وی—K²⁷ گر—Л²⁶ سرش—VI²⁶ او

- 425 بگوهر نگه کن بتخمه منم¹ تو این کین بگودرز و کاوس مان نه زان گفتم این کز³ تو ترسان شدم همه ریگ⁶ و دریا مرا لشکرند⁷ هر آنکه که فرمان دهم کوه گنگ و لیکن همی ترسم از کردگار 430 که چندین¹² سر نامور بی گناه گر از پیش من برنگردی ز جنگ¹⁴ چو با من¹⁷ بسوگند پیمان کنی بدین کار باشم ترا رهنمای چو کار²⁰ سیاوش فرامش کنی 435 برادر بود جهن و جنگی پیشنگ هران بوم و بر کان ز ایران²³ نهی ز گنج نیاکان ما²⁵ هرچ هست ز اسب و سلیج و ز بیش و ز کم²⁹ ز گنج³¹ بزرگان و تخت و کلاه 440
- نکوهش همی خویشتن را کنم² که پیش من آرند لشکر دمان وگر⁴ پیر گشتم دگرسان⁵ شدم همه نره شیرند⁸ کنداورند⁹ چو دریا کنند ای پسر روز جنگ¹⁰ ز خون ریختن وز¹¹ بد روز گار جدا گردد از تن بدین¹³ رزمگاه نگردی همانا که آیدت¹⁵ ننگ¹⁶ بکوشی که پیمان من¹⁸ نشکنی که گنج و سپاهت بماند¹⁹ بجای نیارا بتوران برامش²¹ کنی که در جنگ دریا کند کوه سنگ²² بفرمان کنم آن²⁴ زترکان تهی ز دینار وز تاج و²⁶ تخت و²⁷ نشست²⁸ که میراث ماند از نیا زادشم³⁰ ز چیزی که باید³² ز بهر سپاه

بتخمه نگه کن VI- بداندیش چون تو ز تخم منی- I, IV, نگر تو ز تخم منی- K-¹
 کوه- I, IV, ⁶ هراسان- I, IV, ⁵ ویا- VI, ⁴ گویدم- K, ³ کنی- I, IV, K, ² ز گوهر منم
 بی درنگ- K, ¹⁰ کنداورست- VI, ⁹ شیران- I, IV, VI, ⁸ شیران و- K, ⁸ لشکرست- VI, ⁷
 اگر نزد من تو نیایی بجنگ- K, ¹⁴ درین- VI, ¹⁸ چندان- IV, ¹² از- I, ¹¹
 بترسی همانا که آیدت- VI, همانا که آیدت ازین جنگ- K, IV, ¹⁵ بجنگ- IV, VI, ¹⁶ I-
 K, I, IV, ²¹ کین- VI, ²⁰ بمانم- VI, ¹⁹ ما- IV, ¹⁸ ما- IV, ¹⁷ 432-434 op. I-¹⁶
 بررا کز ایران- K, ²³ که در ما بود دستشان روز جنگ- VI, کنگ- K, I, IV, ²² سیاوش
 ز برگستوان و- I, ²⁷ K- و- I, ²⁶ I- برگستوان وز- VI, ²⁵ مرا- VI, ²⁴ بفرما که سازم- VI, ²⁴
 28 I, IV- перед б. доб.: ز تخت

ز گنج نیاکان برترمنش * فرستم بنزد تو بی سرزنش
 خواهی- K, I, IV, VI, ³² ز تاج- K, I, IV, VI, ³¹ رادشم- I, IV, ³⁰ گنج و درم- K, ²⁹

- وگر دیگری¹ پیشم آید بچنگ
بدو گفت کای کارناده مرد² 410
اگر جویدی⁴ هم نبردش منم
گر او با من آید با آوردگاه
بدو شنیده گفت ای جهانزاده مرد⁷
پسر پنج زندهست⁹ پیشست پپای
نه لشکر پسندد¹² نه ایزد پرست 415
بدو گفت شاه ای سرافراز مرد¹³
از ایدر برو تا میان سپاه
بکیخسرو از من پیامی رسان
نمیره که رزم آورد با نیا
چنین بود رای جهان آفرین 420
سپاوش نه بر بیگنه گشته شد
گنه گر مرا بود پیران چه کرد
که بر پشت زینشان بایست بست
گر ایدونک گویم²⁰ که تو بد تنی
- بخاک اندر آرم سرش بی درنگ
شهنشاه کی جوید از تو³ نبرد
تن و⁵ نام او زیر پای افکنم
برآساید از جنگ هر دو سپاه⁶
چشیده ز گیتی بسی گرم و سرد⁸
نمانیم تا¹⁰ تو کنی رزم رای¹¹
که تو جنگ اورا کنی پیشدست
نه گرم آزموده ز گیتی نه سرد¹⁴
ازیشان¹⁵ یکی مرد دانا بخواه¹⁶
که گیتی جزین دارد آیین و سان¹⁷
دلش¹⁸ بر بدی باشد و کیمیا
که گردد جهان پر ز پرخاش و کین
از آموزگاران سرش گشته شد¹⁹
چو رویین و لپاک و فرشیدود
پر از خون بکردار پیلان مست
بداندیش وز تخم آهرمنی

با تو نجوید VI- جوید ز تو کی I-³ نازموده نبرد I-² و دیگر که گر K-¹
سرافراز شاه VI-⁷ VI-⁶ б. оп. همه VI-⁵ K, I, IV جوید او VI-⁴ Л,
اگر I, IV-¹¹ I, IV-¹⁰ مانده به K-⁹ بمانیم تا تو شوی رزمخواه VI-⁸
بشیده I, IV-¹ پسندیده پور K, VI-¹³ پرستند I-¹² چگونه بچنگ اندر آری تو پای
Доб. заголовки: که بادا بد روزگار از تو دور-¹⁴ K, I, IV, VI بگفت ای جهاندار پور
پیغام فرستادن افراسیاب بنزد کیخسرو بردست K, IV پیام آوردن شنیده پشاه کیخسرو-¹⁷ Л-
IV-¹⁶ вместо б. 417 доб.: وزیشان I, VI-¹⁵ K, I, VI شنیده

چو با خسرو آهنگ داری بچنگ * مگردان دل خود بدین کار تنگ
برو کافریندهات یار باد * سر تخت دشمن نگونسار باد
سرش I-¹⁹ б. оп. I, IV-²⁰ K, I, IV بگویش که گیتی دگر شد بسان I, IV-¹⁷
گویی

چو لپاک جنگی و فرشی‌دورد
همه نامجوی از در کارزار
من ایدر نوان² با غم و با خروش³
زمین زیر او⁵ چون گل آغشته شد
ز تیمار دل را⁶ همی بگسلند
نخواند کسی نام افراسیاب
مهمان و ز⁸ لشکر سواران ما
ز دل کم شود سوگ با درد⁹ و خشم
بمینند آیین تخت¹¹ و کلاه¹²
ستاره بما دارد از چرخ چشم
شکستی بود باد مانند بچنگ¹⁷
ازیشان¹⁸ بیابان پر از خون کنیم
چو زین گونه جویی¹⁹ همی کارزار
که بر شیر و بر پیل اسب افکنم²¹
فشاند²² بر اسب من از دور²³ گرد
که او در جهان شهریار²⁴ نوست
رهایی نیابد ز چنگال²⁵ من
بران انجمن کار²⁷ بسته شود²⁸

برادرش هومان پلنگ نبرد
ز ترکان سواران کین صد هزار
برفتند از ایدر پر از جنگ و¹ جوش
ازان کو برین⁴ دشت کین کشته شد
همه مرز توران شکسته دلند 395
نمینند جز مرگ پیران بخواب
بپاشیم تا⁷ نامداران ما
بمینند ایرانیانرا بچشم
هم ایرانیان نیز چندین¹⁰ سپاه
دو لشکر¹³ برین¹⁴ گونه پر درد و خشم¹⁵ 400
بانبوه جستن نه نیکوست¹⁶ جنگ
مبارز پراگنده بیرون کنیم
چنین داد پاسخ که ای شهریار
نخستین ز لشکر مبارز²⁰ منم
کسی را ندانم که روز نبرد 405
مرا آرزو جنگ کیخسروست
اگر جوید او بی گمان جنگ من
دل و پشت ایشان²⁶ شکسته شود

و پرخروش I- من اندر نهان پرغم و پر خروش K-³ اندر نهان I, IV-² و L-¹ оп.
ز تیمار او دل K-⁶ زیر نشان I, IV-⁵ کان بران VI-⁴ ز کینه چوبر IV-⁴ ازان کینه بر I-⁴
بیم با درد I- سوز و آرام K-⁹ مهمان VI- بزرگان IV- مهانان و I-⁸ با IV-⁷ دلها IV-
K, 13- 399-400 оп. IV-¹² و این گنج و تخت K, VI-¹¹ چندی I-¹⁰ درد و تیمار IV-
I, IV-¹⁷ ب. стоит K, I, IV-¹⁶ پر آب چشم I-¹⁵ بدین I, VI-¹⁴ کشور I-
پسle б. 403. K, VI-¹⁸ وزیران K-¹⁹ خواهی K-²⁰ مبارز I, IV-²¹ که اسب افکن و پیل [پیش و I-] رویین تنم K, I, IV-²¹ نخستین ز لشکر
404- VI-²² K, I, IV-²³ نشاند K, I, IV-²⁴ شهریار K-²⁵ هم K, I, IV, VI-²⁶ [K-] 405 оп.
K, I, IV-²⁸ 6. переставлен K, I, IV-²⁷ بریشان در جنگ VI-²⁸ ایران VI-²⁹ اینان IV-²⁸ از چنگ
со след. б.; VI-³⁰ б. оп.

شد از مهر شاه از در تاج زر¹
 تو گفتی که هرگز نیارا ندید
 بدان² بی وفا ناسزاوار مرد³
 پر از کینه سر دل⁴ پر از جوش کرد
 چنان مهربان پهلوانرا بکشت⁵
 بیامد بپیشش نیما تیزچنگ
 نه اسب و نه⁶ شمشیر و گنج و سپاه
 سخن را ازین در نکاهد¹⁰ همی
 بدین¹² راست گفتار من بر گواست
 سپه را چنین دل شکسته¹³ مکن
 بشمشیر جویند مردان¹⁵ هنر
 همه جنگ را یکدل و یک تنند
 ازیشان نمازم¹⁶ یکی پارسا¹⁷
 نه اندیشم از کنده و آبگیر
 بدو گفت مشتتاب¹⁸ و تندی مکن
 جز از راستی را نباید¹⁹ شنود²⁰
 بگیتی همه راه نیکی²¹ سپرد
 نجستی بجز خوبی و²² راستی²³
 چو دریا دل و رخ چو تابنده هور

همی داشتی تا برآورد پر
 ز توران چو مرغی بایران پرید
 ز خوبی نگه کن که پیران چه کرد
 همه مهر پیران فراموش کرد
 همی بود خامش چو آمد بمشت
 از ایران⁶ کنون با سپاهی بچنگ
 نه دینار خواهد نه تخت و کلاه⁷
 ز خویشان جز از جان نخواهد⁹ همی
 پدر شاه و فرزانه تر¹¹ پادشاست
 از ایرانیان نیست چندی سخن
 بدیشان¹⁴ چباید ستاره شمر
 سواران که در میهنه با منند
 چو دستور باشد مرا پادشا
 بدوزم سر و ترک ایشان بتیر
 چو بشنید افراسیاب این سخن
 سخن هرچ گفتی همه راست بود
 و لیکن تو دانی که پیران گرد
 نهد در دلیش کژی و کاستی
 همان پیل بد روز جنگ او بزور²⁴

375

380

385

390

نا جوانمرد-K³ بران IV-چنان K² شاه و-VI 66. 371-372. I-تاجور-K¹
 ازان کین-IV ازو کین-I⁶ IV-6. 6. دل سر-VI کین دل و سر-K⁴ IV-مرد
 او خون نجوید-I نجوید-K⁹ وگر اسب و-I⁸ IV-همی با کلاه-K⁷ I, IV
 ازین سان نخواهد-VI سخن جز بژوپین نگوید-I سخن جز برین سان نگوید-K¹⁰ IV, VI
 بدینسان-K¹⁴ دل جنگجویان چنین بد-IV¹³ برین-K¹² IV, VI-فرزانه و-K¹¹ IV, VI
 (без риф-کسی پادشا-IV کسی پارسا-Л, I¹⁷ نمازد-Л¹⁶ گردان-IV¹⁵ بریشان-VI
 ستود-I, VI²⁰ نشاید-I, IV, VI¹⁹ بندیش-IV مندیش-I¹⁸ یکی را نمازم بجا-VI (мы);
 بود او بهنگام زور-K²⁴ VI-6. 6. جز از داد و از-K²² گیتی-I²¹

پایاده بپیش اندرون هم‌چنین
همان پوشش چرخ جوشن شد دست
پیر^۲ اندیشه و زیجه^۳ بر کنار
بصلاب تا بر که گردد به مهر
ستاره شهر سخت بی‌چاره بود
بپیش پدر شد دلاور پشنگ^۴
سرافراز بر کهتران و^۵ مهان
ترا ماه و خورشید بدخواه نیست^۶
اگر بشنود^۷ نام افراسیاب
نه خورشید تابان کلاه ترا
جزین بی پدر^{۱۰} بدگهر^{۱۱} خویش تو
برو رنج و مهر پدر^{۱۴} داشتی
برو بر گذشتی^{۱۸} نبودی روا^{۱۷}
که^{۲۰} او تاج و تخت و^{۲۱} سپاه^{۲۲} تو جست
بدو باز گشتی نگیمن و کلاه
نیابد بگیتی^{۲۷} فراوان درنگ^{۲۸}
همی رای جان سیاوش کند^{۲۹}
پدروار نسیب^{۳۰} پردیشی خاک را

ازین روی و زان روی بر پشت زمین
 تو گفستی جهان کوه آهن شدست 355
 ستاره شمر پیش¹ دو شهریار
 همی باز جستند راز سپهر
 سپهر اندر آن جنگ نظاره بود
 بروز چهارم چو شد کار تنگ
 بدو گفت کای کدخدای⁵ جهان 360
 بفرّ تو زیر فلک شاه نیست
 شود کوه آهن⁸ چو دریای آب
 زمین برنتابد سپاه ترا
 نیاید ز شاهان کسی پیش تو
 سیاوش را¹² چون پسر¹³ داشتی 365
 یکی باد ناخوش ز روی¹⁵ هوا
 ازو¹⁸ سپهر گشتی چو کردی¹⁹ درست
 گر او را نکشتی²³ جهاندار²⁴ شاه
 کنون اینک²⁵ آمد به پیش²⁶ جنگ
 هر آنکس که نیکی فرامش کند 370
 بهروردی این شوم نا پاک را

نامدار—⁵ I, IV, VI—نہنگ—⁴ VI—رنجہا—³ K, I, IV, VI—در—² VI—ستادہ سمن پیش—¹ I—
چو روی تو خورشید بر گاہ—⁷ VI—оп. و—⁷ [سزاوار—¹ I] سر افزا تر کس میان—⁶ K, I, IV—
VI—بدگھر نامور—¹¹ IV—بی هنر—¹⁰ I, VI—بشنوم—⁹ K—کوه و هامون—⁸ I—نیست
VI—زباد—¹⁵ I—مہترپسر—¹⁴ IV—پدر—¹³ IV—سیاوش—¹ سیاوخش—¹² K, VI—بدبہر—^(?)
—¹⁷ K—доб. ب.: بدو بر وزیدی—¹⁶ I—بروی
—¹ بدو دادی اورا کہ بودش امید * بر آیین طہمورث و جہشید
—²² I, IV, VI—оп. و—²¹ K, IV, VI—چو—²⁰ K—گشتت—¹ I—چواوشد—¹⁹ K—بدو—¹⁸ IV—
—²⁷ K, IV—پیش تو آمد—²⁶ K, I—آنکہ—²⁵ I—آنک—²⁴ I—ہم از راہ—²³ IV—
—³⁰ VI—доб. опу—²⁹ I, IV, VI—б. оп. —²⁸ VI—بگیتی فراوان نیابد—^{VI} بگیتی نیاید
—^{369—370} 369—370.

- ازان پس¹ یلانرا همه² برنشاند
همی رفت با رای و هوش و درنگ
سپهدار چون در بیابان رسید
سپه را گذر سوی³ خوارزم بود
بچپ بر دهستان و بر راست آب⁴
چو خورشید سر زد ز برج بره
سپهدار ترکان سپه را بدید
جهان شد پر آوای بوق و سپاه
چو خسرو بدید آن⁵ سپاه نیا
خود و رستم و طوسی⁶ و گودرز و گیو
همی گشت⁷ بر گرد آن رزمگاه
که لشکر فزون بود زان کو شمرد⁸
بگرد سپه بر یکی کنده کرد⁹
شب آمد بکنده در افگند آب
دو لشکر چنین هم¹⁰ دو روز و دو¹¹ شب
تو گفستی که روی زمین¹² آهست
بزد کوس رویپن و لشکر براند
که تیزی¹³ پیشیمانی آرد بچنگ
گرازیدن و¹⁴ ساز لشکر بدید
همه ریگ و دشت از در رزم¹⁵ بود
میان ریگ و پیشش اندر افراسیاب
بیاراست روی زمین یکسره¹⁶
بزد نای رویپن و صف بر کشید
همه بر نهادند ز آهن کلاه
دل پادشا شد پر از کیمی¹⁷
ز لشکر بسی نامبردار¹⁸ نیو
بیابان نگه کرد و بی راه و راه¹⁹
همان ژنده پیلان و مردان گرد²⁰
طلایه بهر²¹ سو پراگنده کرد²²
بدان²³ سو که بد روی افراسیاب²⁴
ازیشان یکی را نجنبید لب²⁵
ز²⁶ نیزه هوا نیز در جوشنست

¹ K, I, IV, VI—وزان پس ² K, VI—یلان سپه ³ IV—پیری ⁴ IV—و. ⁵ K, I, IV—ریگ نرم از در بزم IV—رنگ نرم از در رزم I—همان رنگ و بوی از در بزم K—⁶ سوی راست
⁷ K—پس ⁸ K, I, IV, VI—66. 343–345 оп. ⁹ K, I, IV, VI—بسیار آب I, IV—پس رود آب K—¹⁰ چو آگاه شد زان
¹¹ K—رستم گرد I—¹² K, I, IV, VI—6. находится после б. 348. ¹³ K—بی آب و راه K—¹⁴ که برگشت I—¹⁵ بسی لشکر از نامداران I, IV—نامداران
Доб. VI—¹⁶ بود VI—¹⁷ ز هر K, I, IV, VI—¹⁸ بود VI—¹⁹ (без рифмы). ²⁰ K—²¹ بگرد (!) K—²² لشکر کشیدن VI—تدبیر کردن شیده با افراسیاب از بهر جنگ شاه کیخسرو K—
заголовки: ²³ K, I, IV, VI—доб. опущенные выше бб. 343–345. ²⁴ K, I, IV, VI—²⁵ ازان VI—²⁶ ترکان بر ایرانیان
²⁷ K, I, IV, VI—سه روز و سه شب I, IV—²⁸ ستاده VI—چنان شد I, IV—چنان هم K—
VI—б. переставлен со след. б. ²⁹ I—доб. ³⁰ I—³¹ ز

- وزان نامور تیغ زن سی¹ هزار
 سپهبد چو³ گرسپیوز⁴ پیلتن⁵
 بدو داد پیلان و سالار گاه⁷
 ازان¹⁰ پس گزید از یلان ده¹¹ هزار 325
 بفرمود تا در میان دو صف
 پراگنده بر لشکر اسب افگنند
 سوی باخت¹⁴ بود پشت سپاه
 چنین گفت¹⁵ سالار گیتی فروز
 چو آگاه شد شهریار جهان 330
 ز ترکان وز¹⁸ کار افراسیاب
 سپاهی ز جیعون بدین سو²¹ کشید
 چو بشنید خسرو یلانرا²³ بخواند
 سپاهی ز جنگ آوران برگزید
 چشیده بسی²⁶ از جهان شور و تلخ 335
 باشکش بفرمود تا سوی زم²⁹
 بدان تا پس اندر نیاید سپاه³²
- گزین کرد شاه از در کارزار²
 جهانجوی و⁶ سالار آن انجمن
 سر⁸ نامداران و پشت سپاه⁹
 که سیری نداند کس از¹² کارزار
 باوردگه بر لب آورده¹³ کف
 دل و پشت ایرانیان بشکنند
 شب آمد به پیلان بستمند راه
 که دارد سپه چشم بر¹⁶ نیمروز¹⁷
 ز گفتار بیدار کار آگهان
 که لشکرگه آورد زین¹⁹ روی²⁰ آب
 که شد ریگ و سنگ²² از جهان ناپدید
 همه گفتنی²⁴ پیش ایشان براند
 بزرگان ایران چنان چون سزید²⁵
 بیارای گستههم نوذر²⁷ ببلغ²⁸
 برد³⁰ لشکر و پیل و گنج درم³¹
 کند رای شیران ایران تپاه³³

برفتند با تیغ زهر- VI-² صد- VI- سپاهی چنین تیغ زن چل [صد-IV]- I-¹
 و- K-⁶ شومتن- I, IV-⁵ کرشیوز IV-⁴ здесь и дальше سپهدار- K, I, IV, VI-³ آبدار
 صد- VI- سی- K-¹¹ وزان- I, IV, VI-¹⁰ I, IV-⁹ 6. оп. در- K-⁸ سرافراز شاه- K-⁷
 داختن (!)- I-¹⁴ آرند- K, I, IV, VI-¹³ ندانست سیری هم از- VI- بداند گه- IV-¹²
 جنگ بزرگ- Доб. заголовки: Л-¹⁷ بر بام روز- IV-¹⁷ بر در- I-¹⁶ ساخت- K, I, IV, VI-¹⁵
 آگاه شدن کیخسرو از- IV- رسیدن کیخسرو و افراسیاب بیکدیگر- I- افراسیاب و کیخسرو
 سوی- K, VI-²⁰ لشکر بیاورد ازین- I, VI-¹⁹ و از- K, I, VI-¹⁸ آمدن افراسیاب بجنگ
 شنیده همه- I, IV-²⁴ گواذرا- I, IV-²³ سنگ و خاک- VI-²² بدین سوی جیعون- I, IV-²¹
 رفتی- VI-²⁷ همی- IV- کشیده بسی- K-²⁶ 338. 6. IV-²⁵ 334 находится после 6.
 گنج و زر و- VI- گنج و درم- K, IV, VI-³¹ بزد- K, I, IV-³⁰ رم- I, IV-²⁹ ابر سوی بلغ
 آن کارزار- I-³³ سوار- I-³² درم

- 310 که باشد نگهبان پشت پشنگ سپاهی بجنگ² کهیلا³ سپرد
 نمیره جهاندار افراسیاب دو جنگی ز توران سواران⁷ بدند
 سوی میمنه¹⁰ لشکری برگزید قراخان سالار چارم پسر
 بدو داد ترک چگل سی هزار طرازی¹² و غزی¹³ و خلغ سوار
 315 که سالارشان بود¹⁶ پنجم پسر ورا خواندندی گویو گردگیر¹⁸
 دمور و خرنجاش²⁰ با او برفت ز گردان و²² جنگ آوران سی هزار
 جهاندیده²³ نستوه سالارشان همان سی هزار از یلان ترکمان²⁵
 320 سپهبد چو اغریرت جنگجوی
- نپیچد سر ار بارد از ابر سنگ¹ یکی تیزتر بود ایلا⁴ گرد⁴
 که از پشت شیران ربودی⁵ کباب بدل یک بیک کوه ساران⁸ بدند⁹
 که خورشید گشت از جهان ناپدید کمر بست و آمد پیش پدر¹¹
 سواران و شایسته¹⁴ کارزار همان سی هزار¹⁴ آزموده سوار¹⁵
 یکی نامور گرد¹⁷ پرخاشخو که بر کوه بگذاشتی تیغ¹⁹ و تیر
 بیماری جهان سرافراز تفت²¹ برفتند با خنجر کارزار
 پشنگ دلاور نگهبان²⁴ برفتند با گرز و تیر و کمان²⁶
 که با خون یکی داشتی آب جوی

شود ابر و از ابر بارد خدنگ-VI بدزد دل شیر و چنگ پلنگ-K¹

K — далее доб.:

بتوران چو او نامداری نبود * برای و خرد هوشیاری نبود
 یکی نیمز بر-I سرافراز گردان با دست برد-K⁴ کیالا-VI کهیلان-K³ بشاه-K²
 یکی نیمز بر پور ایلا-T یکی شیر دل بود آن مرد گرد-VI; IV-б. оп.; IV-б. оп. برز ویلا شمرد
 که هر دو-I که چون بمر تازان-K⁷ I, IV-б. оп. شیراذهی بودی-K⁵ سپرد
 IV-б. оп. پدر یک بیک پشت و یاران-I جنگ سازان-VI, K⁸ سواران
 K, I, IV, VI-میسه-311-312 стоят после б. 306; I, VI-бб. 311-312 оп.
 K, I, VI-تنی صد هزار-VI همه سرفراز-K¹⁴ وهری-I¹³ بیماری-IV تئاری-K¹²
 گرز-K¹⁹ گورگیر-K¹⁸ بود-K¹⁷ سالار بودیش-VI¹⁶ از در کارزار-IV, VI
 VI-²³ оп. و-²² оп. IV-б. оп.²¹ دمور سپهدار-VI دمور خرنجاش-I چوخشماش-K²⁰
 VI-²⁶ دگرصد هزاران یل ترکمان-VI بدگمان-K, I²⁵ IV-бб. 319-320 оп.²⁴ جهاندار
 با تیر و گرز گران

- 295 سپهدار خود¹ دیده بد روزگار
 بیاراست قلب و جناح⁴ سپاه
 همان ساقه و جایگاه بنه
 بیاراست لشکرگهی⁶ شاهوار
 نگه کرد بر⁸ قلبگه جای خویش
 بفرمود تا پیش او شد¹⁰ پیشنگ
 300 بلشکر چنو¹³ نامداری نبود
 برانگیختی اسب و دم¹⁶ پلنگ
 همان¹⁹ نیزه آهنین داشتی
 پیشنگست نامش²¹ پدر شیده خواند
 305 ز گردان²³ گردنکشان صد هزار
 همان میسره جهن را داد و گفت
 نرفتی² بگفتار آموزگار³
 طلایه که دارد ز دشمن نگاه
 همان میسره راست با⁵ میمنه
 بقلب اندرون تیغزن سی⁷ هزار
 سپهبد بد و⁹ لشکر آرای خویش
 که او داشتی جنگ و زور¹¹ نهنگ¹²
 بهر کار¹⁴ چون او سواری نبود¹⁵
 گرفتاری بکندی ز¹⁷ نیروی جنگ¹⁸
 باورد بر²⁰ کوه بگذاشتی
 که شیده بخورشید تابنده ماند²²
 بدو داد شاه از در کارزار²⁴
 که نیک اخترت باد هر جای²⁵ جفت²⁶

¹ I, IV, VI—سپهبد بیسی ² IV—برفتی ³ IV—доб. б. 298. ⁴ K, VI—доб. و ⁵ K, VI—
 در I, IV—(?) I, IV—نیز با ⁶ VI—لشکرگه ⁷ K, I, IV, VI—صد ⁸ I, IV—
 زور VI—روز جنگ پلنگ—¹¹ IV گزین کرد دست چپش را—¹⁰ K, I, IV, VI—بد او—⁹ Л—
 جنگی ¹² K—доб.:

بخراطوم پیل اندر آویختی * وز آواز او شیر بگریختی
 به I, IV—¹⁷ دنب I—¹⁶ VI—б. оп. ¹⁵ K, I, IV—جای ¹⁴ IV—چنان ¹³ K—
 پیشنگ دلاور—²¹ K از—²⁰ K, IV—همه—¹⁹ K, I, IV—بتندی و جنگ—¹⁸ K و کندی به—^{VI}
 K, I, IV, VI—سواران شایسته کارزار—^{VI} ²⁴ I, IV—доб. و ²³ I, IV—доб. ²² I—обратный порядок мисра.
 доб.:

ز شیده یکی بود کهتر بسال * برادر بد اورا و فرخ همال
 دلیری کجا جهن بد نام اوی * پراگنده گرد جهان نام اوی
 که بودی پیش پدر رای زن * بدانش سرش برتر از انجمن
 بدو داد از چینیان صد هزار * زره دار باگزرزه کارزار
 K, IV—далее доб.:

بفرمود تا شیده از میمنه * سواران فرستد بسوی بنه
 جای VI—اخترت را بهر کار—^{IV} روز—²⁵ K—²⁶ I—б. оп.; K, IV—доб. бб. 311—312.

- بفرمود تا در بخارا بود¹ 280
 دمام فرستد سلیج⁴ و سپاه
 سپهر⁷ ز بیکند⁸ بیرون کشید
 سپه بود سر تا سر¹⁰ رودبار¹¹
 بیک¹³ هفته بر آب¹⁴ کشتی گذشت
 بخراطوم¹⁶ پیلان و شیران بدم¹⁷
 ز کشتی همه¹⁸ آب شد ناپدید 285
 پیامد پس لشکر افراسیاب
 پراگند²¹ هر سو هیونی دوان²²
 ببینید گفت²⁴ از چپ و دست راست
 چو باز آمد از هر سوی رزمساز
 که چندین سپه را برین²⁵ دشت جنگ 290
 ز یک سو بدریای²⁸ گیلان رهست²⁹
 بدین³⁰ روی جیحون و³¹ آب روان
 میان اندرون ریگ و دشت³³ فراخ
 دلیش تازه تر گشت زن³⁶ آگهی
- بپشت پدر کوه² خارا بود³
 خورش را شتر⁵ نگسلاند ز راه⁶
 دمان تا⁹ لب رود جیحون کشید
 بیاورد¹² کشتی و زورق هزار
 سپه بود یکسر همه کوه¹⁵ و دشت
 گذرهای جیحون پر از باد و دم¹⁸
 بیابان آموی لشکر کشید
 براندیشه²⁰ رزم بگذاشت آب²⁰
 یکی مرد هشیار²³ روشن روان
 که بالا و پهنای لشکر کجاست
 چنین گفت با شاه گردن فراز
 علف باید و ساز و جای²⁶ درنگ²⁷
 چراگاه اسبان و جای نشست
 خورش آورد³² مرد روشن روان
 سراپرده و خیمه³⁴ بر سوی³⁵ کاخ
 پیامد بدرگاه شاهنشاهی³⁷

خورش باز پس I, IV-⁵ سلاح VI-⁴ شوند VI-³ سپه همچو K-² شوند VI-¹
 سر تا بسر I, IV-¹⁰ بر I, IV-⁹ ازان کنده (!) VI-⁸ کندز I-⁸ سپهد IV-⁷ ز شاه IV-⁶
 (метр нарушен) ز آب VI- در آب IV-¹⁴ یکی K-¹³ بیاورده K-¹² از بخارا IV-¹¹
 همه عیش بود و همه VI-¹⁸ رزم VI- بدم I-¹⁷ از انبوه VI- بآموی K, I, IV-¹⁶ رود IV-¹⁵
 K, I-²² بپراگند IV- پراگند K-²¹ VI-б. оп. ²⁰ همی I-¹⁹ جای بزم
 رای و K, IV-²⁶ بدین K, I-²⁵ گفتا VI- که بینید همی I-²⁴ بیدار I, IV-²³ روان
 لشکر کشیدن افراسیاب IV- آمدن افراسیاب بچنگ کیخسرو I- Доб. заголовки: ²⁷ روز I-
 بدست I- گهست K-²⁸ سوی دریای IV, VI- روی دریای I-²⁸ بچنگ شاه کیخسرو
 جای I, IV-³³ باید و I, IV, VI-³² بد IV-³¹ ز K, VI-³¹ برین VI-³⁰ که هست I, VI-³⁰
 تازه شد بر چنین VI- ازین I, IV- گشت خرم ازین K-³⁶ جای I, IV-³⁵ کاخ VI-³⁴
 بدالید بر گاه شاهنشاهی I, IV- بدالید بر سان سرو سهی K-³⁷

- دل شاه ترکان ازان تازه گشت¹ در گنج بگشاد و روزی⁴ بداد
گله هرچ⁷ بودش بدشت و بکوه
ز گردان⁸ شمشیر زن سی⁹ هزار
سوی بلخ بامی¹⁰ فرستادشان
که گستهیم نوذر بد آنجا پپای
گزین کرد دیگر سپه¹³ سی هزار
بیچون فرستاد¹⁵ تا بگذرند
بدان تا شب تیره بی ساختن¹⁸ 270
فرستاد بر هر سوی لشکری
چنین بود فرمان یزدان پاک
شب تیره بنشست با بخردان
ز هر گونه با او²⁴ سخن²⁵ ساختند
بران²⁶ بر نهادند یکسر که شاه
قراخان که او بود مهتر پسر
پدر بود گفتی بمردی بجای³⁰
ز چندان سپه نیمه³³ اورا سپرد
- ازان کار² بر دیگر اندازه گشت³
دلش⁵ پر ز کین و سرش⁶ پر ز باد
ببخشید بر لشکرش همگروه
گزین کرد شاه از در کارزار
بسی پند و اندرزها دادشان¹¹
سواران روشن دل و¹² رهنمای
سواران گـرد از در¹⁴ کارزار
بکشتی رخ¹⁶ آبرا بسپـرنـد¹⁷
ز ایران نیاید یکی¹⁹ تاختن²⁰
بسی چاره‌ها ساخت²¹ از²² هر دری²³
که بیدادگر شاه گردد هلاک
جهان‌دیده و رای زن موبدان
جهانرا چپ و راست انداختند
ز جیحون بران²⁷ سو²⁸ گذارد سپاه²⁹
بفرمود تا رفت پیش پدر
بمالا و دیدار و فرهنگ³¹ و رای³²
جهان‌دیده و نامداران³⁴ گرد

1 K, I, IV, VI—شد 2 K, I, IV, VI—بخندید و 3 K, I, IV, VI—شد 4 VI—دیگر 5 K, I—
صد 6 K, I—دلی 7 K, IV, VI—هرچه 8 I, IV, VI—ترکان 9 VI—صد 10 I, IV, VI—ترکان 11 IV, VI—66. 266—268 оп. 12 K, I—و оп.
13 Л (сверху), K—شمشیرزن 14 K—و گردان 15 I, IV—ترک از در 16 K—بسترنند 17 K—همه 18 K—بی تاختن 19 K—نیاید بکشتی یکی 20 K—без рифмы; VI—б. оп. 21 K, I, IV—بر ساخت 22 IV—بر 23 VI—б. оп. 24 K—وی 25 IV—یکی 26 IV, VI—بدان 27 K—بدان 28 IV—رو 29 I—б. оп.; K, I, IV, VI—доб.:
همی چاره جست از بد بدگمان * سپه را بدو نیمه کرد آن زمان
30 IV—نیمی 31 I, IV—فر و شکوه 32 I—فرهنگ و نیرو 33 K—همه همگروه 34 I—نامبردار و

- بیزدان که¹ بیزارم از تخت و گاه² اگر نیز بیند سر من کلاه³
 قبا جوشن و اسب تخت منست کله خود و نیزه درخت منست
 ازین پس نخواهم چمید و چرید⁴ و گر خویشتن تاجرا پرورید
 مگر کین آن⁵ نامداران خویش⁶ جهانجوی⁷ و خنجر گزاران خویش⁸
 250 بخوایم ز کیخسرو شوم زاد که تخم سیاوش بگیتی مباد
 خروشان همی بود زین گفت و گوی⁹ ز کیخسرو آگاهی آمد بروی¹⁰
 که لشکر بنزدیک جیحون رسید¹¹ همه روی کشور¹² سپه گسترید
 بدان¹³ درد و زاری سپه را بخواند ز پیران فراوان سخنها براند
 ز خون برادرش فرشییدورد ز رویین و لپاک شیر¹⁴ نبرد
 255 کنون گاه کینست¹⁵ و آویختن¹⁶ ابا گیو و گودرز خون ریختن¹⁷
 هم رنج و¹⁸ مهرست و هم درد و¹⁹ کین از ایران وز شاه ایران زمین²⁰
 بزرگان²¹ ترکان²² افراسیاب ز گفتن بکردند²³ مژگان پر آب
 که ما سربسر مر تر²⁴ بنده ایم²⁵ بفرمان ورایت سر افکنده ایم²⁶
 چو رویین²⁷ پیران ز مادر نژاد چو فرشییدورد گرامی²⁸ نژاد²⁹
 260 ز خون گر در و کوه³⁰ دریا شود درازی³¹ ما همچو³² پهنای شود
 یکی بر نگردیم زین³³ رزمگاه اگر یار باشد خداوند ماه

I, IV, VI— I بینم دلافرز تاج— K³ از تخت عاج— K, I, IV, VI—² ز یزدان و— IV و— I¹
 دلیران— VI⁷ من— K, I, IV, VI—⁶ کینه— II⁵ همیدون چرید— IV⁴ سرم فَر و تاج
 K, I, [با— K]¹⁰ [ازین [برین— VI] گفت و گوی— K, I, VI— گفت گوی— II⁹ من— K, I, IV, VI—⁸
 ز رویین گرد و سپاه— K¹⁴ پر از— VI¹³ هامون— VI¹² کشید— I¹¹ بدوی— IV
 بشیر— K, VI¹⁷ خون ریختن— K, I, IV, VI—¹⁶ روز جنگست— VI¹⁵ گردان روز— I, IV
 همه رنج و— VI و— I, IV¹⁸ بشیرین روان اندر آویختن— I, IV ژبان اندر آویختن
 به IV—دوب. و I—دوب.²² و VI—دوب.²¹ ازان نامداران توران زمین— K²⁰ و— I, IV¹⁹
 نگردیم ازین کینه— I, IV²⁶ بهتریم— VI²⁵ شاهرا— I, IV²⁴ بگفتند و کردند— K, I, IV²³
 لپاک گرد فریدون— K²⁸ و— II²⁷ اگر سر فرازیم اگر بهتریم— VI تا زنده ایم
 I, IV—دوب.: K, I, IV²⁹ فریدون— I, IV

کنون ما همه پیش شاه اندریم * اگر سرفرازیم و گر بهتریم
 ازین— K, I, IV, VI—³³ باز— VI³² درازی— II³¹ برین دشت— VI ز خون سپه کوه— K³⁰

- همی خواست کآید بپشت سپاه¹ 230
 سحرگه سواری بیامد چو گرد
 همه خستگان از پس⁴ یکدگر
 همی هر کسی یاد کرد آنچ دید
 ز پیران و لپاک و فرشیدورد
 کزیشان چه آمد بروی⁹ سپاه
 همان روز¹⁰ کیخسرو آنجا رسید 235
 بزدهار شد لشکر ما همه
 چو بشنید شاه این سخن خیره گشت¹³
 خروشان فرود آمد از تخت عاج
 خروشی ز لشکر برآمد بدرد
 ز بیگانه خیمه¹⁸ برداختند 240
 ازان درد بگریست افراسیاب
 همی گفت زار ای جهانبین من
 جهانجوی²⁰ لپاک و فرشیدورد
 ازین²² جنگ²³ پور و برادر²⁴ نمازد
 بنالید و برزد یکی باد سرد²⁶ 245
- بنزدیک پیران بدان رزمگاه²
 سخنهای پیران همه یاد کرد³
 رسیدند گریان و خسته جگر⁵
 وزان⁶ بد کز ایران بدیشان⁷ رسید
 وزان⁸ نامداران روز نبرد
 چه زاری رسید اندر آن رزمگاه
 زمین کوه تا کوه لشکر کشید
 هراسان شد¹¹ از بی شبانی¹² رمه
 سیه گشت و چشم¹⁴ دلش تیره گشت¹⁵
 بپیش¹⁶ بزرگان بینداخت تاج
 رخ نامداران شد از درد¹⁷ زرد
 ز خویشان یکی انجمن ساختند
 همی کند موی و همی ریخت آب
 سوار سرافراز¹⁹ رویین من
 سواران و گردان²¹ روز نبرد
 بزرگان و سالار و لشکر²⁵ نمازد
 پس آنگه یکی سخت سوگند خورد²⁷

بیاری سپید بدان رزمگاه— I, IV, 1 پشت سپاه— K, VI, 2 بدان رزمگاه— K, VI, 1
 آگاهی یافتن افراسیاب از حال پیران— VI— доб. заголовок: 3 پی— K, VI, 4 پی— K, I, IV, 5
 ازان— K, VI, 8 پیران— I, 7 ازان— K, VI, 6 بر خاک سر— VI, 9
 بی زبانی— IV, 12 بُد— K, 11 وزان پس که— I, 10 سپاه و چه پشت
 بنزد— VI, 16 شد— K, I, IV, 15 سیه چشم گشت و— VI, 14 شد رخس چون— K, I, IV, 13
 سرافراز پیران و— I, 19 جای— VI, 18 جایش— I, IV, 18 بیم— VI, 17 ازان درد— K, 17
 نیمیره— IV, 24 کینه— VI, 23 ازان— K, VI, 22 شیران— K, I, IV, VI, 21 چو هومان و
 درفش و سپاه و تیره— IV, 25 سپهدار و سالار لشکر— I, 25 سواران و سالار لشکر— K, VI, 25
 و غم و درد لشکر برو تازه گشت— I, IV, 27 بر دیگر اندازه گشت— I, IV, 26
 پس آنگه یکی سخت سوگند خورد * همی گفت با رنج و تیره و درد

- بغوردند یکسر همه بار و برگ
سپهدار ترکان به بیکنند بود
همه⁴ نامداران ماچین و چین
جهان پر⁸ ز خرگاه و پرده سرای
جهانجوی⁹ پردازش افراسیاب
نشست اندران مرز زان¹² کرده بود
برآورده در کندز آتشکده
ورا نام کندز بدی پهلوی
کنون نام کندز به بیکنند گشت
نمیره فریدون بد افراسیاب
خود و ویژگانش نشسته بدشت
ز دیبای چینی²² سراپرده بود
بپرده درون خیمهای پلنگ
نهاده بیخمه درون تخت زر
نشسته برو شاه توران سپاه
ز بیرون دهلیز پرده سرای
زده بر در خیمه هر کسی²⁴
برادر بد و چند جنگی²⁸ پسر
- جهانرا همی¹ آرزو کرد مرگ²
بسی گرد³ او خویش و پیوند بود
نشسته بمرز کروشان⁵ زمین
ز خیمه⁷ نبد نیز بر دشت⁸ جای
نشسته بکنندز¹⁰ بخورد¹¹ و بخواب
که کندز¹³ فریدون برآورده بود
همه زند و استا¹⁴ بزر آژده¹⁵
اگر پهلوانی سخن بشنوی¹⁶
زمانه پر از بند و ترفند¹⁷ گشت¹⁸
ز کندز برفتن نکردی¹⁹ شتاب²⁰
سپهر از سپاهش²¹ همی خیره گشت
فراوان بپرده درون برده بود
بر آیین سالار ترکان پشنگ
همه پیکر تخت یکسر²³ گهر
بچنگ اندرون گرز و بر سر کلاه
فراوان درفش بزرگان بپای
که²⁵ نزدیک او آب بودش²⁶ بسی²⁷
ز خویشان شاه آنک بد نامور²⁹

K-⁵ سر-IV⁴ پیش-I, VI³ جهانی پر آواز در زیر ترگ-IV² همه-I, VI¹
بر زمین نیز-K, I, IV⁸ پرده-VI⁷ چنان بد-I, VI⁶ بر شاه توران-IV کورشان
K,¹² بآرام-I¹¹ بکپدر-VI بغوشی-IV بکنگ او-I¹⁰ جهاندار-I, VI⁹ [هیچ-I, IV]
کندز-I, IV¹ کندر K, VI-¹³ نشسته بدان مرز ازان-VI شهر ازان-IV ازان-I
مکر و پربند-VI اورند-K¹⁷ 218-222 оп. IV-¹⁶ 6. оп. I, IV-¹⁵ زندواستش K-¹⁴
Л-²² سپاهی-I, VI²¹ 219-220 оп. K-¹⁹ نکردش-²⁰ VI-²⁰ 66. оп. I, VI-²¹ 66. оп. I-¹⁸
IV-²⁴ بودی-²⁶ Л-²⁶ به-I, IV²⁵ او بسی-I²⁴ زرو-I, IV, VI²³ چین در
تاجور-K²⁹ خویش و خیل و-IV خویش و چندی-I²⁸ کسی-I²⁷ جای بودش
ز بیگانگان آنکه بد با هنر-I, IV

- 195 نپاشد کس از خوردنی¹ بی نوا
جهان پر ز گردون بد و گاو میش
بخواهد همی هرچ⁴ باید ز شاه
بهر⁵ سو طلایه پدیدار کرد
بهر⁷ سو برفتند کار آگهان
200 کجا کوه بد دیده بان داشتی
همه کوه و غار و بیابان و دشت
عناذها یک اندر دگر ساخته
ازیشان کسی را نبد بیم و¹⁰ رنج
برین گونه چون¹³ شاه¹⁴ لشکر بساخت
205 دل مرد بدساز با نیک خوی¹⁶
- ستم نیز بر کس ندارد² روا
ز بهر خورش را همی راند پیش³
بهر کار باشد زبان سپاه
سر خفته از خواب بیدار کرد⁶
همی جست⁸ بیدار کار جهان
سپه را پراگنده نگذاشتی⁹
بهر سو همی گرد لشکر بگشت
همه جنگ را گردن افراخته
همی راند با خویشتن شاه¹¹ گنج¹²
بگردون کلاه کیی¹⁵ برفراخت
جز از¹⁷ جنگ جستن نکرد آرزوی¹⁸

* *

*

- سپهدار توران¹⁹ ازان سوی²⁰ جاج
دو باره ز لشکر هزاران هزار
نشسته همه خلغ و سرکشان²²
210 بمرز کروشان زمین²⁴ هرچ بود
نشسته بآرام بر²¹ تخت عاج
سپه بود با آلت کارزار
همه سر فرازان و گردنکشان²³
ز برگ درخت و ز کشت و درود

نخواهد همان هر چه VI-4. I, VI-6. op. نپاشد VI-2. بجز خوردن I, VI-1.
K-доб.: بگذاشتی IV-9. جستند VI-8. زهر VI-7. K, VI-6. I, VI-6. op. زهر K, IV-5.
بفرمود تا رستم کینه خواه * نگهدار باشد بهر جایگاه
کیان IV-مهی I-15. کار IV-14. بر I-13. VI-66. 203-204 op. راه I-11. و I-10.
خبر یافتن افراسیاب I-18. Доб. заголовки: Л- بجز IV, VI-17. بدخواه با پیل خوی IV-16.
آگاهی یافتن I, IV-آگاهی یافتن کیخسرو از کار پیران و لشکر آراستن K-از کار پیران
بگلزریون بود با IV-21. روی I, IV, VI-20. ترکان K, IV-19. کیخسرو از کشته شدن پیران
بخلغ ابا سرکشان VI-بکنگ اندرون با کسان IV-خلغی سرکشان I-بگلزریون با کسان K-22.
IV-همه I, VI-24. مردمکشان VI-نامداران و مردمکشان IV-کنداوران K-23.
بدان مرز و کھسار بر

- ازین دست¹ شمشیرزن سی هزار سپرد این سپه گپیو گودرز را بیماری پیشست سپهدار⁶ گپیو فرستاد⁸ بر میمنه ده⁹ هزار سپه¹¹ ده¹² هزار از دلیران گرد دمامد بششد برتر¹⁴ تیغ زن بهردی شود¹⁶ جنگ را یار گپیو زواره بُد این جنگ را پیششرو به پیشش اندرون قارن رزم زن بدان تا میان دو رویه سپاه ازان پس بگستهم گذدم²⁴ گفت به فرمود تا اندمان پور²⁶ طوسی بدان تا ببندد ز بیداد دست
- جهاندار² وز تغمه شهریار³ بدو تازه شد دل همه⁴ مرز را⁵ برفتند گردان بیدار⁷ نیو دلاور سواران خنجر گزار¹⁰ پس پیشست گودرز کشواد برد¹³ ابّا کوهیار¹⁵ اندر آن انجمن سپاهی¹⁷ سرافراز و¹⁸ گردان نیو¹⁹ سپاهی همه جنگ سازان نو²⁰ سر نامداران آن انجمن²¹ بنود گرد اسب افکن و²² رزمخواه²³ که با قارن رزم زن باش جفت²⁵ بگرد²⁷ بهر²⁸ جای با پیل و کوس²⁹ کسی را کجا نیست³⁰ یزدان پرست³¹

1 K—оп. мисра и дает второе мисра б. 185 и далее оп. след. два бб. и первое мисра б. 185. 2 جهانجوی—IV 3 نامدار—I, VI—оп. 4 بدو تازه دل کرد هر—IV 5 K, IV—доб.:

پس گپیو بد آره سمگنان [یاوه همگنان—IV] * برفتند خیلش دمان و دنان K—доб. опу-شمشیردار—IV 10 سی—K 9 برفتند—K 8 оп. و—K, IV 7 سرافراز—IV 6 بگودرز کشوادگانشان سپرد—K 13 سی—VI 12 دگر—IV 11 IV—ощенные выше бб. 166—167. 17 بود—IV 16 کوشیار—IV 15 مردم—I, VI 14 پس گپیو گودرز پویان ببرد—IV 18 оп. و—IV 19 K, I, VI—б. оп. 20 K, I, VI—б. оп.; K, IV—доб.:

سپه را ز جنگ آوران ده هزار * گزین کرد شاه از در کارزار بدان تا بود جنگ را یار گپیو * بششادی سرافراز گردان نیو رزم افکن و کینه خواه—K 23 оп. و—IV 22 I, IV, VI—б. оп. 21 و—IV 18 بیماری و—IV 17 повтoрно—Л 25 کژدوی—I 24 بودگرد [او به—VI] رزم اندران [اندرون—VI] کینه خواه—I, VI 27 دیده بانان—VI درمیان بود—IV دیده بان بود—I 28 K—доб. б. 196. 29 K, IV—б. оп. و—IV 29 بوق و کوس—VI 28 دست—K 31 کسی کو کجا هست—VI هست—I 30 یازد بهست

- ز بغداد و گردن فرازان کـرخ
 پیش ازندرون تیر باران کنند
 بدست فریبرز نستوه بود
 بزرگان رزم آزموده سران
 170 سر مایه و⁵ پیشروشان زهیر⁶
 بفرمود تا نزد نستوه شد
 سپاهی بد از روم و بربرستان
 سوار و پیاده بدی¹⁰ سی هزار
 دگر لشکری کز خراسان بدند
 175 منوچهر آرشی نگهدارشان¹³
 دگر نامداری گروخان نژاد
 کجا نام آن شاه پیروز بود
 شه غرچگان بود بر سان¹⁷ شیر
 بدست منوچهرشان جای کرد
 180 بزرگان که از کوه قاف آمدند
 سپاهی ز تخم فریدون و جم
- بفرمود تا با کمانهای چرخ¹
 هوا را چو ابر بهاران کنند²
 که نزدیک او لشکر انبوه بود³
 ز دشت سواران نیـزه وران⁴
 که آهـو ربودی ز چنگال شیر
 چپ لشکر شاه چون کوه شد
 گوی⁷ پیشرو⁸ نام لشکرستان⁹
 برفتند با ساقه¹¹ شهریار¹²
 جهادجوی و مردم شناسان بدند
 گه نام جستن سپهدارشان¹⁴
 جهاددار وز تخمه¹⁵ کیقباد¹⁵
 سپهبدل و¹⁶ لشکرافروز بود
 کجا ژنده¹⁸ پیل آوریدی بزیر
 سر تخمه را لشکر آرای¹⁹ کرد
 ابا نیـزه و تیغ²⁰ و²¹ لاف آمدند
 پر از خون²² دل از تخمه²³ زادشم

I — доб.:

که از تخمه نامور ویشه بود * بزرگی و کین جستنش پیشه بود

VI — доб.:

که از تخمه نامور ویشه بود * که در کینه چون افعی پیسه بود

¹ K, I, IV, VI—б. оп. ² K, I, VI—б. оп. ³ I, VI—этот и след. два бб. оп. ⁴ K—گزیده

کی⁸ I— گهی VI— یکی IV— دلیر IV— هجیر K⁶ بر— I, VI—⁵ J, I, VI— سواران کنداوران

سووی چپ— K, IV—¹¹ قنی K¹⁰ یکی پیش لشکر ز جادوستان— K⁹ پیش او

چو سالارشان— VI— б. оп.; IV— نگهدارشان— K, I—¹⁴ سپهدارشان— K, I—¹³ б. оп.

که VI— پشت— IV—¹⁸ غرچه نام آن نژ— IV— بسام— K¹⁷ سپهدار و هم— VI—¹⁶ б. оп.

کین— IV—²² و— VI—²¹ دست— VI— گرز— IV—²⁰ گیتی آرای— I—¹⁹ او ژنده

رادشم— I, J—²³

- سپاهی گزین کرد بر میسره
 سپهدار گودرز کشواد بود
 بزرگان که از بردع و اردبیل
 سپهدار گودرز را خواستند
 بفرمود تا پیش قلب سپاه
 نهادند صندوق بر پشت پیل
 هزار از دلیران روز نبرد
 نگهبان هر پیل سیصد سوار
 ز بغداد گردان¹³ جنگاوران
 سپاهی گزیده¹⁴ ز گردان بلغ¹⁵
 پیاده بمودند بر پیش¹⁷ پیل
 دل سنگ بگذاشتندی¹⁸ بتیر
 پیاده پس پیل کرده²² بپای
 سپرهای گیلی بپیش اندرون
 پیاده صفی از پس نیزه دار
 پس پشت²⁷ ایشان سواران جنگ
 ز خاور سپاهی گزین کرد شاه
 ز گردان گردنکشان سی هزار
 ابا شاه شهر³² دهستان تخواور
- 150
 155
 160
 165
- چو خورشید تابان ز¹ برج بره
 هجیر و چو شیدوش و² فرهاد³ بود
 بپیش جهاندار⁴ بودند خیل
 چپ لشکرش را بیماراستند⁵
 بپیلان جنگی بستند⁶ راه⁷
 زمین شد بکردار دریای نیل⁸
 بصندوق بر⁹ ناوک انداز¹⁰ کرد¹¹
 همه جنگ جوی و همه نیزه¹² دار
 که بودند با زنگه شاوران
 بفرمود تا با کمانهای چرخ¹⁶
 که گر کوه پیش آمدی بر دو میل¹⁸
 نبودی کس آن زخم را²⁰ دستگیر²¹
 ابا²³ نه رشی²⁴ نیزه²⁵ سر گرای
 همی از جگرشان بچوشید خون
 سپردار²⁶ با تیر جوشن گذار
 بر آگنده²⁸ ترکش ز تیر خدنگ²⁹
 سپردار با درع و³⁰ رومی کلاه
 فریبرز را داد جنگی سوار³¹
 که جنگ بداندیش بودیش خوار³³

سپهدار—I, VI—⁴ پولاد—VI—³ و سپهدار—I هجیر سپهدار و—K, IV, VI—² به—IV, VI—¹
 K—⁹ I, VI—оп. мисра и дает второе мисра 157. I—⁸ б. оп. I—⁷ б. оп. K, VI—⁶ بپندند—K, VI—⁵ I—⁵ б. оп.
 و—K, I, VI—¹³ доб. نام—I, IV, VI—¹² I, VI—¹¹ б. оп. بصندوق ناوک نگهدار—IV—¹⁰ در
 برفتند با یکدگر—I از پشت—K, VI—¹⁷ I, VI—¹⁸ б. оп. کرخ—K, IV—¹⁵ گزیده سواری—IV—¹⁴
 I—²⁰ بشکافتندی—K—¹⁹ یکایک خروشان چو دریای نیل—I, VI—¹⁸ در پیش—IV پیش
 تیروبا—IV—²⁴ دگر—I—²³ پیکر—I—²² I, VI—²¹ б. помещен после б. 152. از زخمشان
 بپاگنده—IV—²⁸ پس و پیش—K—²⁷ سپهدار—K—²⁶ جان گزای—VI—²⁵ I—²⁵ جان ربای—
 K, IV—³³ доб.: شاه—VI—³² IV—³¹ VI—³⁰ б. оп. و—K—²⁹ VI—²⁸ б. оп.
 که از تغمه نامور دشمه بود *

- که بر¹ شهر کابل² بد او پادشا
هر آنکس که⁴ از تخم³ کیخسرو
چو شمشاخ سوری شه سوریان⁶ 135
فروتر ازو گییو⁸ رزم⁹ زن⁷
که بر شهر داور¹¹ بد او¹² پادشا
بدست چپ خویش بر پای¹⁵ کرد
بزرگان که از تخم پیورست تیغ¹⁷
هر آنکس که¹⁹ بود او²⁰ ز تخم زرسب
دگر بیژن گیو و رهام گرد
چو گرگین میلاد و گردان ری
پس پشت او را نگه داشتند
برستم سپرد آن زمان میمنه
هر آنکس که از زابلستان²⁹ بدند³⁰ 145
بدیشان سپرد آن زمان دست راست
جهاندار و بیدار و فرمان روا³
بزرگان با دانش و با نژاد⁵
کجا رزم را بود بسته⁷ میان
بهر کار پیروز و لشکر شکن¹⁰
جهانگیر¹³ و فرزانه و پارسا¹⁴
دلفروز را لشکر آرای کرد¹⁶
زدندی شب تیره بر باد میخ¹⁸
پرستنده²¹ فرخ آذرگشسب
کجا شاهشان از بزرگان شمرد²²
برفتند یکسر بفرمان²³ کی²⁴
همه نیزه²⁵ از ابر²⁶ بگذاشتند²⁷
که بود او سپاهی شکن²⁸ یک تنه
وگر بهتر³¹ و خویش دستان بدند³⁰
همی³² نام و آرایش جنگ³³ خواست³⁴

¹ I—در ² VI—خاور ³ IV—вместо этого мисра дает второе мисра б. 137. ⁴ K, I, VI—
رزمیان—I قوزی سر قوزیان—K ⁵ K, IV—б. помещен после б. 137. ⁶ K—توزیان
آزمود—I, VI—سوز—K ⁷ K, I, IV, VI—بسته بودی—⁸ I, VI—نبو—⁹ K—قارن—¹⁰ K—حاوید (!)—
I—خاور—¹¹ K, IV—¹² I—¹³ K—¹⁴ IV—вместо этого мисра дает второе мисра б. 133;
VI—б. оп. ¹⁵ K—مرجای—I, IV, VI—جای—¹⁶ IV—¹⁷ K—¹⁸ K—¹⁹ K, I, IV, VI—[IV, VI—آنکه—
VI—²⁰ I—بودی—²¹ IV—²² IV—б. оп. ²³ K—²⁴ IV—²⁵ VI—²⁶ K—²⁷ I, VI—²⁸ K, IV—²⁹ I—³⁰ IV—³¹ I, IV—³² K, IV, VI—³³ K—³⁴ K—доб.:
همه رای با رستم پهلوان * زدی از بزرگان روشنی روان

- مه¹ آرام بادا شمارا مه² خواب
 چو آن نامه برخواند³ هر مهتری
 ز گردان گیتی برآمد خروش
 بزرگان هر کشوری با سپاه
 چو شد⁴ ساخته جنگ را لشکری
 ازان پس بگردید⁵ گرد سپاه
 گزین کرد زن⁶ لشکر نامدار
 که باشند با او⁷ بقلب اندرون
 بیک دست مر طوسی را کرد جای
 که بر⁸ کشور خوزیان بود شاه⁹
 دو تن نیز بودند هم¹⁰ رزم سوز
 وزو نه¹¹ و¹² آرشی رزم زن¹³
 یکی آنک بر کشوری¹⁴ شاه بود¹⁵
 دگر¹⁶ شاه کرمان که هنگام جنگ
 چو صیاع¹⁷ فرزانه¹⁸ شاه یمن
- مگر ساختن رزم¹⁹ افراسیاب
 کجا بود در پادشاهی²⁰ سری
 زمین همچو دریا برآمد بجوش²¹
 نهادند سر سوی درگاه شاه²²
 ز هر نامداری بهر²³ کشوری²⁴
 بیاراست بر هر سوی رزمگاه
 سواران شمشیر زن سی²⁵ هزار
 همه جنگ را دست شسته بخون
 منوشان خوزان²⁶ فرخنده رای
 بسی نامداران²⁷ زرین کلاه²⁸
 چو گوران شه²⁹ آن گرد لشکر فروز³⁰
 بهر کار پیروز و³¹ لشکر شکن³²
 گه رزم با بخت همراه بود³³
 نکردی بدل یاد رای درنگ³⁴
 دگر شیر دل ایرج پیل تن³⁵

1 I— 2 چو برخواند آن نامه— K, I, IV, VI— 3 کین— IV— 4 نه— VI— 5
 6 VI— 7 ترتیب کردن شاه کیخسرو لشکر را K—доб. заголовок: 8 که در پادشاهی بدی او
 بگشتند I— 9 مهتری— VI— 10 ازان نامداران هر— IV— 11 وهر— I, VI— 12 او— I— 13 آوردگاه
 14 و خوزان— K, IV— 15 وی— I— باشد ابا وی— K— 16 صد— K— 17 ازان— K, I, IV, VI—
 18 پارس بودند— K— 19 چه از— I— 20 منوشان خورشی— VI— دگر سو منوشان— I— متوشان خوزان
 21 IV— б. оп.; VI— 22 منوشان و خوزان— K— 23 خوریان شاه بود— VI— بد سپاه— I— شاه
 24 گردان (I)— K— 25 وزان دورتر آرشی— IV— در— I— 26 I— 27 چو گوران— I, IV— 28 رزم تـوز— IV— 29 تیزتر— IV— 30 VI— б. оп. و گرد گیتی فروز— I—
 31 K, I, VI— 32 فروز— IV— 33 که با بخت او— I— 34 بود شاه— I, VI— 35 کشورش— I— خوزیان— K, IV— 36 کشور— I— 37 راندی تخت و گاه
 38 یکی— K, I, IV, VI— 39 صباغ— I— صباغ— K— 40 روزی درنگ— VI— رای و درنگ— I, IV— 41 رزم پلنگ— K—
 42 دل شکن— VI— 43 فرخنده— VI— 44 ب— оп. صباغ— VI—

- بشهر اندرون جای خفتن¹ نهانده² یکی تخت پیروزه بر پشت پیل
نشست از بر تخت با تاج شاه
چو بر پشت پیل آن شه نامور
نبودی بهر پادشاهی روا 105
ازان نامور خسرو سرکشان
بمرزی که لشکر فرستاده بود
چو لهراسب و چون اشکش¹¹ تیز چنگ
دگر نامور رستم¹³ پهلوان
بفرمودشان باز گشتن بدر 110
در گنج بگشاد و روزی بداد
سه تن را¹⁶ گزین کرد¹⁷ زان انجمن
چو رستم که بد پهلوان بزرگ
دگر پهلوان²² طوس زرنه کفش
بهر نامداری و خودکامهای 115
فرستادگان خواست از انجمن
که پیروز کیخسرو از پشت²⁹ پیل
- بدشت اندرون راه³ رفتن⁴ نهانده⁵
نهادند و شد روی⁶ گیتی چو⁷ نیل
خروش آمد از دشت وز⁸ بارگاه⁹
زدی مهره در جام و بستی کمر
نشستن مگر بر در پادشا
چنین بود در پادشاهی نشان
بسی پند و اندرزه¹⁰ داده بود
که از ژرف دریا ربودی¹² نهنگ
پسندیده و راد و¹⁴ روشن روان
هر آن کسی که بد گرد و¹⁵ پرخاشغر
بسی از روان پدر کرد یاد
سخن گو و¹⁸ روشن دل¹⁹ و تیغ زن²⁰
چو گورز بینادل آن پیر گرگ²¹
کجا بود²³ با کاویانی درفش
نمشتند²⁴ بر پهلوی²⁵ نامهای²⁶
زبان آور و بخرد²⁷ و رای زن²⁸
بزد مهره و گشت³⁰ گیتی³¹ چو نیل

نبود — I, IV, VI ⁵ خفتن — K ⁴ جای — K, I ³ نبود — I, IV, VI ² رفتن — K, VI ¹
واز — K, VI ⁸ . وگیتی شد از گرد — K ⁷ گرد — IV ⁶ . K, I, IV, VI — б. стоит после б. 103.
⁹ K — доб.:

جهان گشت پر ناله بوق و کوس * زمین آهنین شد سپهر آبنوس
پسندیده — K ¹⁴ اشکش — K, IV ¹³ برآرد — IV ¹² رستم — K, IV ¹¹ بدره و پنדה — K, IV ¹⁰
دانا دل — VI ¹⁹ بزرگان — K ¹⁸ گزیدند — IV ¹⁷ سپه را — K, I ¹⁶ . оп. و — IV ¹⁵ شاه
نامور — K ²² . оп. 113—116 I — ²¹ بزرگان رویین تن رای زن — I, IV ²⁰ رای زن — K ²⁰
پیشش یکی — K ²⁵ نوشتند — VI, I ²⁴ که او بود — VI ²³ کزو بود — IV ²² که او را بدی — K ²³
بزرگان [سخن گوی — IV] و روشن دل — IV, VI ²⁷ . б. переставлен со след. K, IV ²⁶
کشور — IV ³¹ کرد — K ³⁰ از ارد بیل — K ²⁹ سخن گوی و روشن دل و تیغ زن — K ²⁸

85	یکی زو همه ساله با درد و رنج
یکی را همه رفتن ² اندر نهیب ³
چنین ⁵ پروراند همی روزگار
هرآنکه که سال اندر آمد ⁸ بشست
ز هفتاد پر نگذرد بی ¹¹ کسی
وگر بگذرد آن همه بتیرست ¹²	شده تنگدل در سرای سپنج ¹
گهی در فراز و گهی ⁴ در نشیب
فزون آمد از رنگ ⁶ گل رنج ⁷ خار
بباید کشیدن ز بیشیت ⁹ دست ¹⁰
ز دوران چرخ آزمودم بسی
بران زندگانی بماید گریست
90	اگر دام ماهی بدی ¹³ سال شست
نیابیم بر چرخ گردنده راه
جهاندار اگر چند کوشد پر رنج
همش رفت باید بدیگر سرای
تو از کار کیخسرو اندازه گیر
که کین پدر باز جست از نیا	خردمند ازو یافتی راه جست ¹⁴
نه بر کار دادار ¹⁵ خورشید و ماه ¹⁶
بتازد ¹⁷ بکین و بنزد ¹⁸ بگنج
بماند همه کوشش اینر بجای ¹⁹
کین گشته کار جهان تازه گیر
بشمشیر و هم ²⁰ چاره و کیما
95	نیارا بکشت و خود اینر ²¹ نماند
چنینست رسم سرای سپنج	جهان نیز منشور اورا ²² نخواند
بدان کوشی تا دور مانی ز رنج ²³
100	چو شد کار پیران ویسه ²⁴ بسر
بیماراست از هرسوی مهتران
برآمد خروشیدن کز نای	بجنگ دگر شاه پیروزگر
برفتند با لشکری ²⁵ بی کران ²⁶
بهمون کشیدند پرده سرای ²⁷

که- VI یکی بر فراز و یکی- K⁴ فریب- JI³ روزش- VI² I¹, VI-б. оп.

I, VI⁹ آید- VI⁸ زخم- I⁷ رنج- VI بوی- K⁶ که گر- I⁵ گه در فرازست و گه

زان سپس تیر گیست- I زان پس بدتر یست- K, VI¹² هر- I, VI¹¹ K-б. оп.¹⁰ بیشیش

نه بردامن دام- VI ببرد اهرمن دام- I¹⁵ I, VI-б. оп.¹⁴ شست ماهی اگر- K¹³

نماید بکوشش هم- I اندر بجای- K¹⁹ نیازد- VI¹⁸ I¹⁷ I-б. оп.¹⁶ K-б. оп.

زو- K²³ او بر- K, IV, VI²² اندر- JI²¹ بیفشرد و هم- VI و پر- I, IV²⁰ ایدر بپای

لشکر خواندن شاه کیخسرواز اطراف- K آغاز داستان- JI, IV, VI Доб. заголовки: زمانی برنج

IV-б. оп.²⁷ لشکر این کران- IV²⁶ I, VI²⁵ لشکر- I, VI²⁴ گودرز و پیران- IV و لشکر- K²⁴

کند آفرین بر جهاندار شاه
 مر اورا ستاینده کردار اوست
 چو⁴ مایه ندارم⁵ ثنای ورا
 زمانه سراسر بدو زنده باد
 دلش شادمانه چو⁸ خرم بهار
 ازو شادمانه دل انجمن
 همی تا بگردد فلک چرخ وار
 شهنشاه ما باد با جاه¹¹ و ناز
 کنون زین سپس نامه باستان
 چو پیشش آورم گردش روزگار
 چو پیکار کیخسرو آمد پدید
 بدین¹⁴ داستان در بیمار همی
 کنون خامه¹⁵ ایافتم پیش ازان¹⁶
 ایما آزمون را نهاده دو چشم
 شگفت اندرین گنبد لاژورد¹⁹
 چنین بود تا بود دور زمان
 یکی را همه بهره شهیدست و قند

70

75

80

که بی او¹ مبیند کس پیشگاه²
 جهان سربسر زیر آثار³ اوست
 نیایش⁶ کنم خاک پای ورا
 خرد تخت⁷ اورا فروزنده باد
 همیشه برین⁹ گردش روزگار
 بهر کار پیروز و چیره سخن¹⁰
 بود اندرو مشستری را گذار
 ازو دور چشم بد و بی نیاز¹²
 بپیوندم از گفته راستان
 نباید مرا پند آموزگار¹³
 ز من جادویها بیاید شنید
 بسنگ اندرون لاله کارم همی
 که مغز سخن بافتم پیش ازان¹⁷
 گهی شادمانی گهی درد و خشم¹⁸
 بماند چنین دل پر از داغ و درد²⁰
 بنوی تو اندر شگفتی ممان²¹
 تن آسانی و ناز²² و بخت بلند

1 I — تو 2 K — доб.:

همی چشم دارم بدین روزگار * که دینار یابم من از شهریار
 بدارم⁵ چه⁴ I — سراسر جهان زیر آثار³ I — سراسر جهان پر ز پیکار³ K —
 بماند جاوید¹¹ K — بتن¹⁰ K — بکام دلش⁹ K — به⁸ K — بخت⁷ K — ستایش⁶ K, I —
 Доб. заголовки: Л — بد بی نیاز¹² I — بدی و نیاز¹² K — بقا باد جاوید در عز¹² I — در عز
 آغاز¹ I — جنگ بزرگ میان کیخسرو و افراسیاب K — گفتار اندر رزم افراسیاب با کیخسرو
 I — ازین¹⁶ K — خطبه¹⁵ K — درین¹⁴ VI — I — обратный порядок мира. ¹³ I — داستان
 یافتم پیش¹⁷ I, IV — ازین¹⁷ K — خنده تر یافتم پیش ازان¹⁷ VI — خامه بر تافتم پیش ازان
 بماند دل²⁰ VI — لاژورد¹⁹ VI — I — شادمان گهی پر زخشم¹⁸ K — ازان
 نمائی تو اندر معین بدان²¹ VI — K — ب. переставлен со след. б. پر غم و داغ و درد
 نام²² I —

- فروزان شد آثار^۱ تاریخ اوی^۲ 50
 ازان پس که گوشم شنید آن خروش
 بپیوستم این نامه بر نام اوی^۵
 ازان^۶ پس تن جانور^۷ خاک راست
 همان نیز^{۱۰} بخشندۀ دادگر
 که باشد^{۱۱} پیمیری مرا دست گیر
 خداوند هند و خداوند چین
 خداوند زیمای برتر منش 55
 بدرد ز آواز او کوه^{۱۴} سنگ
 چه دینار در پیش بزمش^{۱۵} چه خاک
 جهاندار^{۱۷} محمود خورشیدفش
 مرا از^{۱۸} جهان بی نیازی دهد
 که جاوید بادا سر و تخت اوی^{۱۹} 60
 که داند ورا در جهان خود^{۲۲} ستود
 که شاه از گمان و توان برترست
 یکی بندگی کردم ای شهریار
 پناههای آباد گردد خراب
 پی افکندم از نظم کاخی بلند
 برین نامه بر سالها^{۲۷} بگذرد 65

نخواهم نهادن بآواز—Л^۳ او—Л^۲ فراوان شد آثار و—I فریدون که آثار و—K^۱
 روانم همی—K^۸ همی نامور—K^۷ وزان—K^۶ او—Л^۵ 4 I—66. 49—50. оп.
 66. 51—52. стоят перед б. 54; I—6. оп. 10 جهاندار—K^{۱۰} 11 باشد—I^{۱۱} 12—доб.:
 همی خواهم از کردگار بلند * که چندان بماند تنم بی گزند
 که این نامه بر نام شاه جهان * بگویم بماند سخن در نهان
 جهانراز—I^{۱۷} ترس و—K^{۱۶} در بزم پیشش—K^{۱۵} و—I—доб. سخت—K^{۱۴} وزو—I^{۱۳}
 دلیر—آنک او را بیارد—K^{۲۲} او—Л^{۲۱} دل و گردش و—I^{۲۰} او—Л^{۱۹} در—K^{۱۸}
 K—^{۲۷} باران نیابد—K^{۲۶} و از—K^{۲۵} تو—K^{۲۴} بیارد—I کو بیارد نباشد—K^{۲۳}
 بسی—I^{۲۸} عمرها—I سالیان

35 که این گونه آرام شاه¹ بدوست
 نهد خسروا را چنو² کدخدای
 گشاده زبان و دل و پاک دست
 ز دستور فرزانه و³ دادگر
 بپیوستم این نامه باستان
 که تا⁴ روز پیری مرا برده
 ندیدم جهاندار بخشنده ای
 همی داشتم تا کی آید پدید
 40 نگهبان دین و نگهبان⁵ تاج
 برزم دلیران توانا بود
 چنین سال بگذاشتم شست⁶ و پنج
 چو پنج از سر سال شستم⁷ شست
 رخ لاله گون گشت برسان کاه
 45 بدان گه⁸ که بد سال پنجاه و هفت⁹
 فریدون بیدار دل زنده شد
 بداد و بخشش گرفت این جهان

I-⁴ و دین و بداد و برای I-K³ چنین K-² که آرام این پادشاهی I-K¹
 K-⁹ ز-⁸ بلند اختیری یا I-K⁷ در I-⁶ فرزانه I-⁵ داننده K⁵ و
 ملک بر I-K¹² نگه دار I-¹¹ 36. 39. 6. K-¹⁰ بزرگی که دادش
 K-¹³ доб.:

همی این سخن بر دل آسان نبود * جز از خامشی هیچ درمان نبود
 بناگه بر افروخت تخت نژند * برستم ز تیمار و درد و گزند
 ستین I-¹⁷ ناتوانی و رنج K-¹⁶ شصت I-¹⁵ 10-9. K-¹⁴ доб. опущенные выше
 K-¹⁸ доб. K-¹⁹ оп.

ز سستی خم آورد بالای راست * هم از نرگسان روشنیایی بکاست
 جوانتر بدم چون I-¹ چو پیری در آمد K-²² هفتاد و پنج K-²¹ سال I-²⁰ IV, I
 K-²³ в тексте зачеркнуто и сверху написано и далее доб.:

خروشی شنیدم ز گیتی بلند * که اندیشه شد تیز و تن پرگزند
 که ای نامداران گردنکشان * که جست از فریدون فرخ نشان

- چو او¹ مرز گیرد بشمشیر تیز
 ز دشمن ستانند ببخشند² بدوست
 بدان³ تیغزن دست گوهر فشان
 که در بزم درپاش خواند سپهر
 گواهی دهد بر زمین⁴ خاک و آب
 که چون او ندیدست⁵ شاهی بچنگ
 اگر مهر با کین برآمیزدی⁶
 تنش زورمندست و چندان سپاه
 پس لشکرش هفتصد ژنده پیل
 همی باز خواهد ز هر مهتری⁷
 اگر باز ندهند⁸ کشور دهند
 که یارد گذشتن ز پیمان او⁹
 که در بزم گیتی بدو¹⁰ روشنست
 ابوالقاسم آن شهریار دلیر
 جهاندار محمود کاندز نبرد
 جهان¹¹ تا جهان باشد او شاه باد
 که آرایش چرخ گردنده اوست
 خرد هستش و¹² نیک نامی و داد
 سپاه و دل و گنج و دستور¹³ هست
 یکی فرش گسترده شد در جهان
 کجا فرش را مسند و مرقدست¹⁴
- برانگیزد اندر جهان¹⁵ رستخیز
 خداوند پیروزگر یار اوست¹⁶
 ز گیتی¹⁷ نجویدمی جز نشان
 برزم اندرون شیر¹⁸ خورشید چهر
 همان بر فلک چشمه¹⁹ آفتاب
 نه در²⁰ بخشش و کوشش و²¹ نام و ننگ
 ستاره ز خشمش پیرومیزی²²
 که اندر میان بادرا نیست راه²³
 خدای جهان یارش²⁴ و جبریل
 ز هر نامداری و هر کشوری²⁵
 همان گنج²⁶ و هم تخت و افسر دهند
 وگر سرکشیدن ز فرمان او²⁷
 برزم اندرون کوه در²⁸ جوشنست
 کجا گور بستاند از چنگ شیر
 سر سرکشان اندر آرد بگرد
 بلند اخترش افسر ماه باد
 بزم اندرون ابر بخشنده اوست²⁹
 جهان بی سر و³⁰ افسر او مباد
 همان رزم و بزم و می و³¹ سور هست
 که هرگز نشانش نگردد نهان
 نشستنکه نصر³² بن احمدست

¹ K — چونو ² I, IV — گنجه ³ I, IV — رساند ⁴ I, IV — 6. 12 находится после б. 7.
⁵ K, I, IV — در جهان ⁶ K, I, IV — نیز ⁷ IV — بگیتی ⁸ K — ازین ⁹ IV — ازان ¹⁰ K, I —
 ستایش برین گونه ¹¹ I, IV — بیامیزدی ¹² K, I, IV — و ¹³ II — ¹⁴ I — ¹⁵ I — ¹⁶ I — ¹⁷ I —
 کی خیزدی ¹⁸ I, IV — 66. 17—20 оп. ¹⁹ K — یاور ²⁰ K — ²¹ K — ²² K — ²³ K —
 سر تخت گیتی ازو ²⁴ K — او ²⁵ K, IV — ²⁶ K — ²⁷ K — ²⁸ K — ²⁹ K — ³⁰ K —
 جهانرا ای ³¹ I — هست و هم ³² K, I — ³³ K — ³⁴ K — ³⁵ K — ³⁶ K — ³⁷ K — ³⁸ K — ³⁹ K — ⁴⁰ K —
 فضل ⁴¹ K, I — ⁴² K — ⁴³ K — ⁴⁴ K — ⁴⁵ K — ⁴⁶ K — ⁴⁷ K — ⁴⁸ K — ⁴⁹ K — ⁵⁰ K —

[جنگ بزرگ کیخسرو

¹[با افراسیاب

²[اندر ستایش سلطان محمود]

ز یزدان بران شاه باد آفرین
 که گنجش ز بخشش بنالد همی
 ز دریا بدریا سپاه ویست
 خداوند نام⁹ و خداوند گنج¹⁰
 ز گیتی¹² بکان اندرون زر نمازد
 بمزم اندرون گنج پیدا کند¹⁴
 بمار آورد شاخ دین و خرد
 بازیدیشه از بی گزندان بود
 که نازد بدو³ تاج و تخت و نگین⁴
 بزرگی ز نامش⁵ بمالد همی⁶
 جهان زیر فر⁷ کلاه ویست⁸
 خداوند شمشیر و خفتان و رنج¹¹
 که منشور جود¹³ ورا برنخوازد
 چو رزم آیدش رنج بینا کند¹⁵
 گمازش بدانشش خرد پرورد¹⁶
 همیشه پناهش بیزدان بود

5

10

¹ VI — оп. заголовок; здесь даётся по Т. Б — опускает весь эпизод по б. 97. ² Л — K — в мод. Sultan Mahmud گوید. ³ I, IV — оп. ⁴ VI — начиная с этого бейта идет лакуна, которая охватывает 75 бб. ⁵ K — I, IV — этот б. стоит после б. 6. ⁶ I — ⁷ I — ⁸ K — бб. 5, 7, 8 оп., бб. 9—10 стоят после б. 41. ⁹ I, IV — ¹⁰ I — ¹¹ I — ¹² I, IV — ¹³ I, IV — ¹⁴ I, IV — ¹⁵ I, IV — ¹⁶ K — ¹⁷ I, IV — оп. бб. 9 и 10.

- 2510 بخواند آن زمان بیژن گیو را
 که تو نیک بختی و² یزدان شناسی
 همه مهر پروردگارست و بس
 که او یست جاویده⁵ فریاد رس
 اگر زنده گردد تن مرده مرد
 بدآنگه بدو گفت تیمار⁷ دار
 2515 کزو رنج بر مهر بگزیده ای⁹
 بزیبد ببد¹¹ شاه یک هفته نیز
 فرستاد هر سو فرستادگان
 چو از جنگ¹³ پیران شدی بینیاز
- بدو داد دست گو¹ نیو را
 مدار از تن خویش هرگز هراس³
 ندانم بگیتی جز او هیچ کس⁴
 بسختی نگیرد جز او دست کس⁶
 جهاندار گسته هم را زنده کرد
 چو بیژن نمیند کس از روزگار⁸
 ستایش بدین گونه بشنیده ای¹⁰
 درم داد و دینار و هر گونه چیز
 بنزد بزرگان و آزادگان¹²
 یکی رزم کیخسرو اکنون بساز¹⁴

4 Л— 3 K, I, IV— سپاسی K—б. оп. 2 K, I, IV— ز— 1 VI— ایا لشکر رزم زن—
 5 I, IV—доб. و 6 VI—б. оп. I, IV—б. оп. VI— نه دانش پژوهست و نه مهر کس
 دیگر باره گفتش— VI بگستهم گفتش که زنهار— I, IV بگستهم گفتا که تیمار—⁷ K—
 گر—⁹ K— ندیدم چو بیژن بدین روزگار— I, IV ندیدم کس از دوستار—⁸ K— که تیمار
 گر او رنج بر خود— VI گرو رنج بر مهر فگزیندی— I, IV او مهر و رنج قنش بیندی
 زما نیز نشنیده— VI کی بیندی— I, IV برین گونه چون چیندی—¹⁰ K— پسندیده است
 12 Л— و оп.; I, IV—доб.: 11 K— ببد— I, IV برین سان ببد—¹¹ K— است
 که زی درگه آیند با ساز جنگ * که داریم آهنگ زی شاه کنگ
 14 Л—доб.: 13 K— کین— I, IV, VI— رزم

همی خور پیپروزی و کام دل * که ناچار خواهی شدن زیر گل
 I, IV—доб.:

پس از کینه اندر سخنهاى نغز * بیارای اکنون بپاکیزه مغز
 که چون خواست کینه ز افراسیاب * برنج فراوان شه زود یاب [زورقاب—IV]

- 2495 بزرگان برو زار و¹ گریان شدند
 دریغ آمد اورا³ سپهبد بمرگ
 ز هوشنگ و طهمورث و جمشید
 رسیده بمیراث نزدیک شاه
 چو مهر دلش گستم را⁵ بخواست
 2500 ابر بازوی گستم بر بستم⁷
 پزشکان که⁹ از روم وز هند و¹⁰ چین
 بمالین گستمهشان بر¹³ نشانند
 وز آنجا پیامد بجای نماز
 دو هفته برآمد بران¹⁵ خسته¹⁶ مرد
 2505 براسمش بمردند نزدیک شاه
 بایرانین گفت کز کردگار
 و لیکن شگفتست این کار²⁰ من
 بپیروزی اندر غم گستم
- چو بر آتش تیز² بریان شدند
 که سندان کین بد سرش زیر ترک
 یکی مهره بد خستگانرا امید
 بمازوش برداشتی⁴ سال و ماه
 گشاد آن گرانمایه⁶ از دست راست
 بمالید بر خستگیهاش دست⁸
 چه از شهر یونان¹¹ و ایران زمین¹²
 ز هر گونه افسون برو بر¹⁴ بخواند
 بسی با جهان آفرین گفت راز
 سر آمد همه رنج و سختی¹⁷ و درد
 چو شاه اندرو کرد لختی¹⁸ نگاه
 بود هر کسی شاد و به¹⁹ روزگار
 بدین راستی بر شده یار²¹ من²²
 نکرد²³ این دل شادمانرا درم²⁴

بودی همی - I, IV - ⁴ آمدش زان - VI - ³ درد - I - ² همه زارو - VI - که بودند - I, IV - ¹
 K - доб.: ⁸ باز بست - VI - ⁷ گشادش چنان مهره - VI - ⁶ خستگانرا - IV - ⁵
 بساعت همه درد بنشست پاک * بففرمان دادار یزدان پاک
 (без рифмы)
 بزرگان بروخواندند آفرین * که آباد بادا بخسرو زمین
 K - доб.: ¹² توران - IV بغداد - VI, I, LI - ¹¹ و هند و ز - K - ¹⁰ چه - VI - ⁹
 ز هر جایگاهشان برو برگماشت * ز بهر چنین روز خسرو بداشت
 K - ¹⁷ شیر - VI - ¹⁶ برین - I, IV - ¹⁵ برخسته افسون - VI - ¹⁴ گستم جنگی - VI - ¹³
 چندی - K - ¹⁸ بپیوست و برخاست آزار [ازرنج - VI - I, IV, VI - بپیوستگی رست از آزار
 K - ²¹ کام - VI کردار - K - ²⁰ خسته - K - ¹⁹ جهان کرد در وی - IV جهان کرد روزی - I
 K, VI - ²⁴ بکرد - K - ²³ I, IV - б. оп. ²² که هر دم زیادت شود نام - VI راند بر کار
 доб. б. 2518; VI - доб.:

ازین کار ما چشم پدرود باد * همیشه دل خصم رنجور باد

- که تا کیست از مرز توران زمین¹ که یارد گذشتن برین² دشت کین³
 هم اندر زمان بیژن آمد دمان²⁴⁸⁰ بپازو بزه بر فگنده⁴ کمان
 بر⁵ اسپان چو لپاک و فرشیدورد براسپی⁷ دگر بر پر از درد و غم
 چو بیژن بنزدیک خسرو رسید بپوسید و بر خاک بنهاد روی
 بپرسید و گفتش که ای¹¹ شیر مرد²⁴⁸⁵ ز گستههم بیژن سخن یاد کرد
 وزان خسته و زاری¹⁵ گستههم کنون آرزو¹⁷ گستههم را یکیست
 بدیدار شاه آمدستش هوا بفرمود پس شاه آرم جوی²¹
 چنان نیک دل شد²⁴ ازو شهریار چنان بد ز بس²⁷ خستگی گستههم
 یکی²⁹ بوی مهر شهنشاه یافت بپارید³¹ از دیدگان آب مهر
- که یارد گذشتن برین² دشت کین³ بپازو بزه بر فگنده⁴ کمان
 فگنده نگوئسار پر خون⁶ و گرد باغوش⁸ ترک اندرون گستههم
 سر⁹ تاج و تخت بلندش بدید بشد¹⁰ شاد خسرو بدیدار اوی
 کجا رفته بودی ز¹² دشت نبرد¹³ ز لپاک وز گرد¹⁴ فرشیدورد
 ز جنگ سواران وز¹⁶ پیش و کم که آن¹⁸ کار بر شاه دشوار¹⁹ نیست
 وزان پس اگر میرد او را روا²⁰ که بر دند²² گستههم را پیش اوی²³
 که از گریه²⁵ مژگانش آمد بیمار²⁶ که²⁸ گفستی همی بر نیامدش دم
 بپپچید و دیده سوی او شتافت³⁰ سپهبد پر از آب و³² خون کرد چهر

بران—VI بدین—K² این مرد از ایران زمین—IV این مرد از ایران و چین—I¹
 آمدن بیژن و آوردن گستههم—IV رسیدن بیژن و گستههم بنزد کیخسرو—I³ Доб. заголовки:
 بزه بر نهاده بپازو—K⁴ معالجت کردن کیخسرو گستههم را—VI و لپاک و فرشیدورد را
 K⁸ اسپ—K, I, IV, VI⁷ بر خاک—VI⁶ به—I⁵ بزه بر بپازو فگنده—I, IV, VI⁵
 به—K¹² خسرو که ای—K¹¹ شده—K, I, IV, VI¹⁰ و K, I, IV—دوب.⁹ در آغوش
 K, I, IV—¹⁸ زاری و خستگی—K, I, IV¹⁵ گرد وز—VI وازگرد—K¹⁴ I, IV—6. оп.¹³
 بپارید—K²⁰ دشوار—I, IV¹⁹ این—I, IV, VI¹⁸ آرزوی—I¹⁷ همه
 بپیردش دارد روا—VI وگر مرگ [جان—IV] ازانپس گذارد روا—I, IV²¹ نباشد جفا
 تنگ دل گشت—K, VI²⁴ او—I, IV²³ آرد—I, IV²² خوی—IV²² جو
 K—²⁹ تو K—²⁸ شد ز بس—I, IV²⁷ چنان از بس—K²⁷ دیده—K²⁵ I, IV—6. оп.²⁶
 و—VI, I³² بیماریدش—I, IV³¹ VI—6. оп.³⁰ بتافت—K³⁰ دلش—I, IV³⁰ بدل

- هر آنکس که خواهد نباشد¹ رواست
 2465 هر آنکس که خواهد سوی⁴ شاه خویش
 ز کَمّی و بیششی و از⁶ رنج و⁷ آزار
 چو ترکان شنیدند گفتار شاه
 بپیروزی شاه خست و⁹ شدند
 بفرمود شاه جهان تا سلیج¹⁰
 2470 ز برگستوان و ز رومی کلاه
 بگرد اندرش¹⁵ سرخ و زرد و بنفش
 بخوردند سوگندهای گران
 همه شاه را چاکر و بنده ایم
 چو این کرده¹⁹ بودند بیدار شاه
 2475 ز همشان پس آنگه²¹ پراگنده کرد
 ازان پس خروشی آمد از دیده گاه
 سه اسب و دو کشته پرو²⁵ بسته زار
 همه نامداران ایران سپاه
- بدین گفته² افزایش آمد³ نه کاست
 گذارد نگیرم برو راه پیش⁵
 بنیروی یزدان شدم بینیار
 ز سر برگرفتند یکسر⁸ کلاه
 پلنگان جنگی چو آهو شدند
 بیارند¹¹ تیغ و سنان¹² و رمیج¹³
 یکی توده کردند نزدیک شاه¹⁴
 زدند آن سرافراز ترکان¹⁸ درفش
 که تا زنده ایم از کران تا کران
 همه دل¹⁷ بومهر وی آگنده ایم¹⁸
 بمخشید یکسر همه بر²⁰ سپاه
 همه بومش از²² مردم²³ آگنده کرد
 که گرد سواران برآمد ز راه²⁴
 همی بینم از دور با یک²⁶ سوار²⁷
 نهادند چشم از شگفتی براه

برین کار—VI برین گاه ناید فزونی—I, IV³ کین نه—K² که باشد—K, I, IV¹
 ز بیش و کم این و از—K⁶ VI—66, 2465—2466 оп.⁵ که زی—K, I, IV⁴ افزایش آید
 خشنو—IV, VI⁹ گریان—I گردان—K, IV⁸ و—I, IV⁷ ز بیشی و کَمّی و از—I, IV
 I, IV—6. оп.¹³ یکسر زگرز—K¹² گشادند—VI¹¹ سلاح—VI تا هر که دارد سلیج—K¹⁰
 زده گرد آن گونه—K¹⁸ اندر از—VI اندرون—K¹⁵ تا چرخ ماه—K, I, IV¹⁴ رماح—VI
 گناه—I, IV²⁰ گفته—VI¹⁹ افگنده ایم—II¹⁸ دل و جان—VI¹⁷ گردان—I, IV¹⁶ گونه
 I, IV—²² K²² همانکه—VI ازان پس—K, I, IV²¹ بمخشود دیگر سراسر—VI
 VI—доб.:²⁴ بوم و آن مرز—VI²³ بوم از آن

شگفت آمد ایرانیان را ازان * سراسیمه گشتند کنداوران
 VI—66.²⁷ دو—K, I, IV²⁶ سه کشته برو—I, IV اسبست و سه کشته و—K²⁵
 2477—2478 оп.

گر از ما بدلیش اندرون کین بود
ور ایدونک بغشایش آرد رواست
چو بشنید گفتار ایشان² بدرد
بفرمود تا پیش او³ آمدند
همه بر نهادهاند سر بر زمین
سپهبد سوی آسمان کرد سر⁶
همان لشکرست این که سر پر ز کین
چنین کردشان ایزد¹² دادگر
بدو¹⁴ دست یازم که او¹⁵ یار بس
بدین¹⁷ داستان زد یکی نیک¹⁸ رای
که این باره رخشنده²⁰ تخت منست
بدین کینه گر²² تخت و تاج آوریم
وگر نه بچنگ پلنگ اندرم
کنون بر²⁴ شما گشت²⁵ کردار بد
نیم من بخون شما شسته چنگ
همه یکسره در پناه منید²⁷

2450
2455
2460

بریدن سر دشمن آیین بود
همان کرد باید که اور¹ هواست
ببغشودشان شاه آزاد مرد
بران آرزو⁴ چاره جو⁵ آمدند
پر از خون دل و دیده پر آب کین
که ای⁷ دادگر داور⁸ چاره گر⁹
همی خاک جستند ز¹⁰ ایران زمین¹¹
نه رای و نه دانش نه پای و نه پر¹³
ز گیتی¹⁶ نخواهیم فریاد رس
که از کین بزین اندر آورد¹⁹ پای
کنون²¹ کار بیدار بخت منست
وگر رسم تابوت²³ ساج آوریم
خور کرگسانست مغز سرم
شناسد هر آنکس که دارد خرد
که گیرم²⁶ چنین کار دشوار تنگ
وگر چند بدخواه گاه منید²⁷

پیر از درد و دل — K — آرزوی — J — اوی — K — پیغام ترکان — VI —² شماره — I, IV —¹
نه با کین و با گفت و گوی — IV — جوی — K, I —⁵ بدان آرزو — VI — پیر از بیم وز — I
¹⁰ K, I, داده داور دادگر — VI — چاره جوی — K —⁹ چاره — J —⁸ یا — K —⁷ روی — K —⁶
K —¹¹ جستن از — VI — از — IV —
گذرها همه جمله ویران کنند * سر سرکشان کام شیران کنند
I, IV —¹³ K, I, IV —¹² کرده شان تو ای — VI — این زمان — I, IV —
برین — K, I, IV, VI —¹⁷ بجز تو — VI — جزاورا — IV —¹⁶ تو — VI — یازیم کو — K —¹⁵ بتو — VI —
ولی — VI —²¹ گر این باد رخشنده — I, IV — و رخشی — K —²⁰ آیین — VI —¹⁹ شاه — J —¹⁸
زین شمارست — K —²⁵ با — VI —²⁴ و — I, IV —²³ یاقوت و — K —²² برین کین اگر — I, IV —
زنهار دادن کیخسرو ترکانرا — I, IV —²⁷ من اند — IV —²⁶ نگیرم — I, IV, VI —²⁸

- بگودرز داد آن زمان اصفهان
 بازدازه¹ اندر خور کارشان
 2435 از آنها که بودند مانده بجای
 فرستاده آمد بنزدیک⁴ شاه⁵
 که ما شاه را بنده و چاکریم
 کسی از خواست یزدان نیابد رها
 جهاندار داند⁸ که ما خود کییم
 2440 نبدمان بکار⁹ سپاوش گناه
 که¹¹ توران ز¹² ایران همه پر¹³ غمست
 نه بر آرزو کینه¹⁵ خواه آمدیم
 ازین جنگ¹⁷ مارا بد آمد بسر
 بجان گر دهد شاهمان¹⁸ زینهار
 2445 بدین لشکر اندر بسی مهترست²¹
 گنه کار اویم²³ و او پادشاست
 سران سربسر نزد شاه²⁵ آوریم
- کلاه بزرگی و تخت مہان
 بیماراست خلعت² سزاوارشان
 که پیرانشان بد سر و کدخدای³
 خردمند مردی⁶ ز توران سپاه⁷
 زمین جز بفرمان او نسپریم
 اگر چه شود در دم ازدها
 میان تنگ بسته ز بهر چیم
 ببرد اهرمن شاه را دل ز راه¹⁰
 زن و کودک خرد در¹⁴ ماقمست
 ز بهر بر و¹⁶ بوم و گاه آمدیم
 پسر بی پدر شد پدر بی پسر
 ببندیم پیشش میان¹⁹ بندهوار²⁰
 کجا بندگی شاه را در خورست²²
 ازو هرچ²⁴ آید بمابر رواست
 بسی پوزش اندر گناه²⁸ آوریم

K- که پیران بدیشان بسر بر بپای I, IV-³ حاجت IV-² براندازه K, I, IV-¹
 ز توران VI-⁶ کسی آمد فرستاده نزدیک K-⁴ б. оп.; I, IV, VI-б. переставлен со след. б.
 زنهار خواستن ترکان I, IV-доб. заголовков: I, IV-доб. شاه VI-⁷ گردی K, I, IV-⁶ سپاه
 جای K-¹⁰ ز کار K-⁹ سپهبد شناسد K, I, IV-⁸ [تورانیان IV-] از [شاه IV-] کیخسرو
 K, I, IV-доб.:

یکی پادشاست نا پای رای * نه شرم از بزرگان نه ترس از خدای
 ازان روز تا این زمان خسته ایم * ز درد دل از دیده خون بسته ایم
 را K, I, IV-¹⁴ همه دودمان پر [دودمانها IV-] I, IV, VI-¹³ از K-¹² به K, I, IV-¹¹
 I, IV-¹⁹ شاهرا VI- دهی مان همی I, IV-¹⁸ کار I, IV-¹⁷ оп. و I-¹⁶ رزم I, IV-¹⁵
 K, I, IV-доб.:²⁰ یکسر کمر VI- پیشت کمر
 همه خود بکام نهنگ آمدیم * که با لشکر تو بجنگ آمدیم
 K-²⁵ هرچه K, I, IV, VI-²⁴ ماییم I, IV-²³ درخورند I, IV-²² مهترند I, IV-²¹
 نه با کین و با گفت و گوی I, IV- تن خسترا پر گناه K-²⁸ پیش او I, IV- پیش شاه

نهادند مبر پهلوانرا بگاه
چنینست کردار این³ پر فریب
خردمند را دل ز کردار⁴ او⁵ 2420
ازان⁹ پس گروی زره را بدید
نگه کرد خسرو بدان¹¹ زشت روی
همی گفت کای¹³ کردگار جهان
همانرا که کاوس بد کرده بود
2425 که دیوی چنین بر سیاوش گماشت
ولیکن بپیروزی یک¹⁷ خدای
که خون²⁰ سیاوش ز²¹ افراسیاب
گروی زره را گره تا²³ گره
چو بندش جدا شد سرشرا²⁵ ز بند
2430 بفرمود اورا²⁷ فگندن به²⁸ آب
بید شاه چندی بران³¹ رزمگاه
دهد پادشاهی کرا در خورست

کمر بر میان و بسر بر¹ کلاه²
چه مایه فرازست و چندی نشیب
بماند⁶ همی خیره از⁷ کار او⁸
یکی باد سرد از جگر برکشید¹⁰
چو دیوی¹² بسر بر فروهشته موی
تو دانی همی آشکار و نهان
بپاداش ازو زهر و کین¹⁴ آزمود¹⁵
ندانم جزین کینه بدل چه¹⁶ داشت
جهاندار نیکی¹⁸ ده و رهنمای¹⁹
بخوایم بدین کینه گیرم²² شتاب
بفرمود تا برکشیدند زه²⁴
بریدند همچون سر²⁶ گوسفند
بگفتا چنین بینم²⁹ افراسیاب³⁰
بدان تا کند ساز کار³² سپاه
کسی کز در خلعت و افسرست³³

¹ I, IV, VI — میان نه نه برسر — ² K — доб.:

تو گفתי که در خواب رفتست مست * کسی اورا بگردن نیآورد دست
او — ⁸ I — در — ⁷ K, I, IV — بمانده — ⁶ I, IV — او — ⁵ I — گفتار — ⁴ I — آن — ³ I
بران — ¹¹ I — خیره بران — ¹⁰ I, IV — وزان — ⁹ I, IV —
VI — بیارانش بر کین همی — ¹⁴ I — با یار کین — ¹³ K — ای — ¹² K, I, IV, VI — دیوان —
I, IV — که این نیز کینه چه — ¹⁶ K — ولیکن ابا خویشتن کرده بود — ¹⁵ K — ازو چرخ کین
روزی ده — ¹⁸ K — بنیروی گیتی — ¹⁷ I, IV — چنین نیز کینه که — ^{VI} — نیز کینه چه
— ²² K, IV — از — ²¹ K, IV — کین — ²⁰ K, I, IV — 2426-2429 оп. — ¹⁹ VI — 66. — و نیکی — ^{I, IV} —
2428-2432 оп. — ^{IV} — 66 — برگشادند مه — ²⁴ K — از — ²³ K, IV — برین کار گیرم — ^I — کار کردن
بر — ²⁸ I — ازان پس — ²⁷ I — سرشرا بمرید چون — ²⁶ K, I — سراسر جدا شد — ^I — سراسر — ²⁵ K —
— ³⁰ K — باد — ^{VI} — یابد — ²⁹ I — بفرمودش آنکه فگندن در — ^{VI} —
چنینست کردار این گوز پشست * بپرورد و پرورده خود بکشت
³¹ I — 6. оп. — ³³ I — کارسازی — ^{VI} — راست کار — ³² I, IV — دران — ^{VI} — بدان — ³¹ K

۱ پای دگر گونه پیش اندر آورد ۲ پای
 نیامدش گفتار من سودمند
 ۳ کنون شهر یارش چنین داد بر
 ۴ همی گاه و دیهیمش آراستیم
 ۵ از اندیشه ما سخن درگذشت
 ۶ بدل بر جفا کرد ۷ برجای مهر
 ۸ کنون ۹ پند گودرز و فرمان من
 ۱۰ تبه کرد مهر دل پاک را
 ۱۱ که آمد بجنگ شما با سپاه
 ۱۲ ز توران بسی چید و ۱۳ آمد دمان
 ۱۴ پسر با برادر کلاه و کمر
 ۱۵ بداد از پی مهر ۱۶ افراسیاب
 ۱۷ بفرمود تا ۱۸ مشک و کافور ناب
 ۱۹ تنش را بیالود زان ۲۰ سربسر
 ۲۱ بدیبه ای رومی تن پاک اوی ۲۲
 ۲۳ یکی دخمه فرمود خسرو بمهر
 ۲۴ نهاد اندرو ۲۵ تختهای گران ۲۶

۲۷ دگر گونه پیش اندر آورد پای ۲۸
 ۲۹ نیامدش گفتار من سودمند
 ۳۰ کنون شهر یارش چنین داد بر
 ۳۱ همی گاه و دیهیمش آراستیم
 ۳۲ از اندیشه ما سخن درگذشت
 ۳۳ بدل بر جفا کرد ۳۴ برجای مهر
 ۳۵ کنون ۳۶ پند گودرز و فرمان من
 ۳۷ تبه کرد مهر دل پاک را
 ۳۸ که آمد بجنگ شما با سپاه
 ۳۹ ز توران بسی چید و ۴۰ آمد دمان
 ۴۱ پسر با برادر کلاه و کمر
 ۴۲ بداد از پی مهر ۴۳ افراسیاب
 ۴۴ بفرمود تا ۴۵ مشک و کافور ناب
 ۴۶ تنش را بیالود زان ۴۷ سربسر
 ۴۸ بدیبه ای رومی تن پاک اوی ۴۹
 ۵۰ یکی دخمه فرمود خسرو بمهر
 ۵۱ نهاد اندرو ۵۲ تختهای گران ۵۳

K- ۴ چنان خیره سر شاه بیدادگر- VI ۳ همی دادمش نیز- IV ۲ رای- I ۱
 برگذشت- K ۸ انداختیم- JI ۷ همه تخت- I, IV ۶ ساختیم- JI ۵ سزاوار
 و گفتار مردان- K ۱۳ نیفگند- IV ۱۲ یکی- IV ۱۱ بران- I, IV ۱۰ گشت- K, I, IV ۹
 ز ایران- I, IV ۱۶ شد- I, IV ۱۵ ۶. оп. I- ۱۴ کردار- IV گردان- I
 ۲۰ VI- восстанавливает пропущенный б. 2407. ۱۹ I, IV- به ۱۸ بسیچیده- K ۱۷ K- б. оп.
 چندی- K, IV ۲۵ بدو- K, IV ۲۴ کین- K, I, IV ۲۳ برو- I, IV ۲۲ سلاح- I ۲۱
 بهم اندر آمیختن- VI بقیه اندر آمیختن [آمیخته- K] ۲۷ K, I, IV پس- K, I, IV ۲۶
 پس آنگه بمشکشی بیالود- VI ۳۱ مشکین- I, IV ۳۰ و- IV ۲۹ ازان- I, IV, VI ۳۰ ازو- K ۲۸
 و- VI با رای نا پاک- I, IV ۳۴ و بسترد از خاک- K ۳۴ او- JI, IV, VI ۳۳ بر- K, IV, VI ۳۲
 سران- I, IV, VI ۳۶ اندرآن- VI نهاده درو- I, IV ۳۵ آن چهار غمناک

- 2385 ز¹ اسب اندر آمد سبک شهریار
 ز³ یزدان سپاس و بدویم پناه
 ز دادار بر پهلوان آفرین
 که ای نامداران فرخنده پی
 سپهدار گودرز با دودمان
 همه جان و تنها فدا کرده‌اند⁹ 2390
 کنون گنج و¹¹ شاهي مرا با شماست
 ازان¹³ پس بدان کشتگان بنگرید
 فروریخت آب از دو دیده بدرد
 بپیرانش بر¹⁶ دل ازان سان¹⁷ بسوخت
 یکی²⁰ داستان زد پس از مرگ اوی²¹ 2395
 که بخت بدست ازدهای دژم
 بمردی نیابد کسی زو رها
 کشیدی همه ساله تیمار من
 ز خون سیاوش پر از درد بود
 چنان مهربان بود²⁷ دژخیم شد²⁸ 2400
- نیایش همی کرد² بر کردگار
 که او داد پیروزی و دستگاه⁴
 همی خواند و⁵ برلشکرش همچین
 شما آتش و دشمنان خشک⁶ نی
 ز بهر دل من چو آتش⁷ دمان⁸
 دم از شهر توران بر آورده‌اند¹⁰
 ندارم دریغ از شما دست¹² راست
 چو روی سپهدار پیران¹⁴ بدید
 که کردار نیکی همی¹⁵ یاد کرد
 تو¹⁸ گفستی بدلتش¹⁹ آتشی برفروخت
 بخون دو دیده²² ببالود روی²³
 بدم آورد شیر شرزه بدم
 چنین آمد این²⁴ تیز جنگ ازدها
 میان بسته بودی بپیکار²⁵ من
 بدانگه کسی را نیازد²⁶ بود
 وزو²⁹ شهر ایران پر از بیم شد³⁰

1 K, VI — از 2 K, I, IV, VI — خواند همی آفرین 3 I, IV — که 4 K, I, IV, VI — доб.: ستایش همی کرد بر پای شاه * ز سر برگرفت آن کیانی کلاه
 چو باشد I, IV — بخواهند با داد و دانش K — 7 پای K, I, IV — 6 و I, IV, VI — 5
 VI — 6. оп. بر آورده‌اید K — 10 کرده‌اید K — 9 پر [به IV] از آب و آتش VI — 6. оп.
 چو کردار نیکیش را K — 15 توران K, IV — 14 وزان I, IV, VI — 13 چشم K — 12 و I — 11
 برانسان K — 17 بپیرانشان VI — پیران برش K — 16 ز دادار نیکی دهش VI — همه I —
 VI — 20 یکی K, I, IV — 19 که K, I, IV, VI — 18 بدانسان VI — پیران برانسان دلشرا I, IV —
 بپیش آید آن VI — از K — 24 رو VI — 23 که از خون دیده I, IV — 22 او VI — 21 بسی
 بدان کار کسی را [زو IV] نیازد I, IV — 26 ازو کیین نیآورده K — 25 بهر کار IV —
 доб.: گشت K, I, IV, VI — 30 وزان IV — 29 بدخیم گشت IV — گشت K, I, VI — 28 و I — 27
 بپامد بچنگ پشن با سپاه * جهان کرد بر نامداران سپاه

- 2370 همی راند بیژن پر از درد و غم
چو از روز نه³ ساعت اندر گذشت
جهاندار خسرو بنزد سپاه
پذیره شدندش سراسر⁶ سران
برو خواندند آفرین بخردان
چنان⁹ هم همی بود براسب شاه
بریشان همی خواند شاه آفرین
بآیین پس¹² پشت لشکر چو کوه
سر کشتگانرا¹⁴ فگنده نگون
همان¹⁶ ده مبارز کز آوردگاه
پس لشکر اندر همی راندند
چو گودرز نزدیک خسرو رسید
ستایش کنان پهلوان سپاه¹⁹
همه²¹ کشتگانرا²² بخسرو نمود
گروی زره را بیاورد گیو
- روانش پر از انده¹ گسته²
خور از گنبد چرخ گردان بگشت
بیامد بدان⁴ دشت آوردگاه⁵
همه نامداران و⁷ جنگاوران
که ای شهریار و سر موبدان⁸
بدان تا بپینند¹⁰ رویش سپاه¹¹
که آباد بادا بگردان زمین
همی رفت گودرز با آن¹³ گروه
سلیح و تن و جامه‌هاشان بخون¹⁵
بیاورده بودند گردان شاه¹⁷
ابر¹⁸ شهریار آفرین خواندند
پیاده شد از دور کورا بدید
بیامد بغلتید در پیشی شاه²⁰
بگفتش که²³ همزم هرکس که بود
دمان²⁴ با سپهدار پیران نیو²⁵

رسیدن شاه کیخسرو بنزد — I, I — доб. заголовки: Л, I —
رسیدن کیخسرو بیماری لشکر — VI رسیدن شاه کیخسرو بایرانیان بآوردگاه — IV ایرانیان
پیاده شدندش پذیره — VI پیاده — K, I, IV —⁶ با فروجه — I, IV —⁵ بران — I, IV —⁴ شش — K —³
⁷ — I —⁸ K, I, IV, VI — доб.:
* بتن زنده پیل و بجان جبرئیل

بکف ابر بهمن بدل رود نیل
خود با — K, I, IV, VI —¹³ ابا کشتگان — VI —¹² پراه — IV —¹¹ پدیدند — K, I, IV —¹⁰ چنین — K —⁹
میان — K —¹⁶ جامها پر ز خون — K, I, IV, VI —¹⁵ کشتگانسان — I, IV —¹⁴ سرکشانرا — K —¹⁷
باسپاه — VI —¹⁹ بران — I, IV —¹⁸ б. переставлен с пред. б. برآورده بودند گرد سپاه — I, IV —
بگفت آنک — I, IV —²³ خستگانرا — K —²² همی — IV —²¹ بیامد بنزدیکی تخت شاه — IV —²⁰
[آنکه — IV] — I — доб.:
* پرو کرد نفرین که نفرین سزید

چو خسرو گروی زره را بدید * یکی باد سرد از جگر برکشید
IV — доб.:
چو خسرو گروی زره را بدید * یکی باد سرد از جگر برکشید

نمدزین بزیر تن خفته مرد همه دامن قرطه را کرد¹ چاک وز آنجایگه سوی بالا دوان سواران ترکان پراگنده دید 2355 ز بالا چو برق⁴ اندر آمد بشیب ازان بیم⁸ دیده سواران دو تن⁷ ز فتراک بگشاد زان پس⁹ کمند ز اسب اندر آورد و¹¹ زنهار داد¹² وز آنجا پیامد بکردار گرد بدید آن سران سپه را نگون 2360 بسرشان بر¹⁶ اسبان جنگی پپای¹⁷ چو بیژن چنان دید کرد آفرین بفرمود تا¹⁹ ترک زنهار خواه بیستندشان دست و پای و میان 2365 وز آنجا سوی گسته هم تازیان فرود آمد از اسب و اورا چو باد بدان ترک فرمود تا برنشست سمنند²⁴ نوذش همی راند نرم مگر زنده اورا بر شهریار

بیفگند و نالید چندی بدرد ابر² خستگیمهش بر بست پای پیامد ز غم تیره کرده³ روان که آمد ز راه بیابان پدید دل از مردن گسته هم با⁵ نهیم بشمشیر کم کرد زان انجمن⁸ ز ترکان¹⁰ یکی را بگردن فگند بدان¹³ کار با خویشتن یار داد¹⁴ دمان¹⁵ سوی لپاک و فرشیدورد فگنده بران خاک غرقه بخون چراگاه سازید و جای چرای¹⁸ ابر گسته هم کو سرآورد کین بزین برکشید آن سرانرا ز راه²⁰ کشیدند بر پشت زین²¹ کینان پیامد بسان²² پلنگ زیان²³ بی آزار نرم از بر زین نهاد باغوش او اندر آورد دست بروبر همی آفرین خواند گرم²⁵ تواند²⁶ رسانیدن²⁷ از²⁸ کارزار

گشته - VI³ همه - VI بر آن - I, IV² قرطه بدید - I, IV خود بدید - K¹
 تنی چند دید - K⁸ تور - K, I, IV⁷ نیم (!) - K⁶ پر - K, I, IV, VI⁵ جوان - K⁴
 :доб. K, I, IV دلاور ز تن خواست گشتن نفور - I, IV اندر آن جای دور
 بدشت اندرون بیژن شیر مرد * همی ساخت و ترکی بدو باز خورد
 خواست - VI کرد - K¹² افتادو - VI و - IV¹¹ توران - K¹⁰ پیچان - K, IV, VI⁹
 چران - I, IV¹⁷ دو - II¹⁶ روان - I, IV¹⁵ خواست - VI کرد - K¹⁴ در آن - VI¹³
 هریک بجای - VI سازیده پیش سران - I, IV سازیده بردشت جای (?) - K¹⁸
 دمان - K, I, IV²³ بسوی - IV²² برزین نشست - VI²¹ سران سپاه - K, VI²⁰ با - IV¹⁹
 رسانید از آن - I²⁸ رسانید - K²⁷ توانی - VI²⁶ 2368-2370 оп. IV-66²⁵ سپید - I²⁴

- رسیدن بر تو بجای² نبرد
چو با اهرمن ساختی کارزار³
برآورد سر هرچ میخواست⁴ کرد
بجنبید و برزد یکی تیر دم
مکن خویشتن پیش من در⁵ تباہ
بنه برسر خسته بر⁶ ترگ خویش¹⁰
توانی رسانیدنم نزد¹³ شاه
که بینم یکی چهره⁷ شهریار
مرا خود¹⁸ نهالی بجز¹⁷ خاک نیست
بمیرد¹⁹ بیابد سرانجام خویش
که بر دست من کرد یزدان هلاک
وگر نه سرانشان ز تنها برید
بمر تا بدافند پیکارشان
که من سر بغیره ندادم²⁴ بباد
که²⁵ نام جستن نمردم²⁸ بننگ²⁷
که بودند³⁰ کشته فگنده بدور³¹
همی بود بیژن برسر بر نوان
بیاورد و بگشاد از باره³³ تنگ
- شتابم کنون¹ بیش بایست کرد
مگر بودمی گاه سختیت یار
کنون کام دشمن همه راست کرد
بگفت این⁵ سخن بیژن و گسسته
بیژن چنین گفت کای نیک خواه
مرا درد تو بدتر⁷ از مرگ خویش⁸
یکی¹¹ چاره کن تا ازین¹² جایگاه
مرا بباد چندان همی¹⁴ روزگار
ازان¹⁵ پس چو مرگ آیدم پاک نیست
نمردست هرکس که با کام¹⁸ خویش
و دیگر²⁰ دو بدخواه باقرس²¹ و پاک
مگرشان بزیمن بر توانی کشید
سلاج و سر ناممردارشان
کنی²² نزد شاه جهاندار یاد²³
بسودم بهرجای با بخت جنگ
بیژن نمود آنگهی²⁸ هردو²⁹ تور
بگفت این و سستی گرفتش³² روان
وز آذجایگاه اسب او بیدرنک

1 K, I, IV — پڑویش مرا — VI 2 بچایی که بودت — IV 3 VI — 66. 2334—2335 op.
4 K, IV — هرچه خود خواست — I 5 VI — بدو گفت (нарушен метр).
6 IV — من — K, I, IV 7 K — سخت تر دردت — IV 8 بدتر این درد — VI 9 سختی — IV 10 K, I, IV — من — K, I, IV 11 K — بدن — VI 12 I — ازان — K, I, IV 13 K — برزیدن نزدیک — IV 14 K — بس از — I 15 I, IV, VI — وزان — K 16 I, IV, VI — داد چندان امان — K 17 K — دگر آن — I 18 K — نام — K 19 K — نمودم — IV 20 K — نمودم — I 21 K — بی ترس — IV 22 K — کنم — VI 23 K — که بر — I 24 K — کسی با جهاندار شاد — K 25 K — کجایند — K, I, IV 26 K — کان — K, I, IV 27 I — درنگ — VI 28 K — آن زمان — K 29 K, I, IV — ازو بند و — I, IV 30 K — نمودش — K 31 K — ز دور — IV, VI

همه آلت زین¹ بروبر نگون
 چو بیژن بدید آن² ازو رفت هوش
 همی گفت کای³ مهربان نیک‌یار
 2325 که پشتم شکستی و خستی دلم
 بشد برپی اسب بر چشمه‌سار
 همه جوشن و ترک پر خاک و خون⁴
 فرو جست بیژن ز شبرنگ زود
 برون کرد رومی قبا⁵ از برش
 2330 ز بس خون دودن تنش بود زرد⁶
 بران خستگیهاش بنهاد روی
 همی⁷ گفت کای نیک دل⁸ یار من

رکیب و کمند و جنا پر ز خون⁹
 برآورد چون شیر شرزه¹⁰ خروش
 کجایی فگنده درین¹¹ مرغزار
 کنون جان شیرین ز تن بگسلیم¹²
 مر اورا بدید اندران مرغزار
 فتاده بدان خستگی¹³ سرنگون¹⁴
 گرفتشی باغوش در¹⁵ تنگ زود
 برهنه شد از ترک خسته¹⁶ سرش¹⁷
 دلش¹⁸ پر ز تیمار و جان¹⁹ پر ز درد
 همی بود زاری کنان پیش او²⁰
 تو رفتی و این بود²¹ پیکار من²²

رکاب و بر و سینه اش پر ز خون — I حنايش بخون — K² همی دید زینی — IV¹
 رسیدن بیژن بنزدیک I, IV — доб. заголовки: چنان در بخون — VI — کمندش همه پر ز خون — IV
 بدین — K⁶ ای — K⁵ غزان — IV — شرزه — II⁴ چنان دید — VI³ [به — IV] گستم
 I, IV — برین — VI⁷ — оп. б.; K, I, IV — вместо бб. 2325—2326 дают: K —
 رسید اندر آن جایگه بیژن * کجا گستم بود خسته تن
 چو دیدش برآورد بیژن خروش * که ای مهربان یار بسپار هوش
 I —
 وزان پس بر آگهی رسید * فگنده برآب گستم دید
 IV —
 چه گویم کجا جویم اکنون ترا * چه بازی نمودست گردون ترا
 چو نزدیک آن سایه اندر رسید * بدانسان فتاده مر اورا بدید
 I, VI — б. оп.; VI¹⁰ همه تن بشمشیر چاک — K¹⁰ لب چشمه — VI⁹ خون و خاک — K⁸
 восстанавливает пропущенный б. 2326. I¹¹ — پر — K¹² قبا — K, I, IV — доб.:
 تنش را نگه کرد ازان خستگی * تبه دید خسته ز ناپستگی
 I, IV — доб. вариант б. прим. 14. I, IV, VI — دل — VI¹⁸ ز بس خون روان از تنش آب زرد — I, IV —
 I, IV, VI — بدو — VI¹⁹ ای — K²⁰ چو با اهرمن — IV برگشته شد بار من — K²² اینست — VI برگشت — I²¹ پر هنر
 ساخته کار من

سرش زیر پای اندر آمد چو گوی
 چنینه‌ست کردار گردان سپهر
 2305 چو سر جویش پای³ یابی نخست
 بزین بر چنان خسته بد⁴ گسته‌هم
 بیامد⁶ خمیده⁷ بزین اندرون
 وز آنجا سوی چشمه ساری⁹ رسید
 فرود آمد و اسب را بر درخت
 2310 بخورد آب بسیمار و کرد آفرین
 پیچید و غلتید¹² بر تیره¹³ خاک
 همی گفت کای روشن¹⁴ کردگار
 بدلسوزگی بی‌ژن گیو را
 که گر¹⁸ مرده گر¹⁹ زنده زین جایگاه
 2315 سرنامداران²¹ توران سپاه
 بدان تا بداند که من جز بنام
 همه شب بنالید²⁴ تا روز پای
 چو گیتی ز خورشید شد روشن
 همی گشت بر گرد آن مرغزار
 2320 پدید آمد از دور اسب سمند
 چمان و چران چون پلنگان بکام

که آید همی¹ زخم چوگان بروی²
 ببرد ز پرورده³ خویش مهر
 وگر پای جوئی سرش پیش تست
 که بگسست خواهد تو گفتم⁵
 همی راند⁸ اسب و همی ریخت خون
 هم آب روان دید و هم سایه دید
 بهست و بآب اندر آمد ز بغت¹⁰
 بهستش تو گفتمی سراسر¹¹ زمین
 سراسر همه تن بشمشیر چاک
 پدید آر زان¹⁵ لشکر نامدار¹⁸
 وگر نه¹⁷ دلاور یکی نی‌ورا
 برد²⁰ مر مرا سوی ایران سپاه
 ببرد ببرد²² پیش بیدار شاه
 مردم²³ بگیتی همینست کام
 پر از²⁵ درد چون مار پیچان²⁸ بخاک
 بیامد بدانجایگاه²⁷ بیژن
 که یابد نشانی ز گم بوده یار
 بدان مرغزار اندرون چون نوند
 نگون گشته²⁸ زین و گسسته لگام

که چوگان بزخم VI سرآمد همه رزم پرخاشجوی I - اوی K² سرآمد همان K¹
 بهم K⁵ شد K⁴ چو سرش همی پیش I³ 2303 - 2305 on. IV - 66. اندر آید بروی
 K, VI - 9. تاخت I⁸ بسختی I⁷ بیاید VI نیامد IV⁶ 6. VI - 6. переставлен с пред. б.
 اندر آویخت سخت K¹⁰ بنزدیکی چاهساری IV ازان ده سوی چاهساری I جویباری
 K, 15. داور VI¹⁴ گرم K, IV¹³ گردید VI¹² همانجا توگفتی VI یکاپی I, IV¹¹
 K, I, 19. تا IV یا I وگر K¹⁸ زان I¹⁷ شهریار I, IV¹⁶ برانگیز ازان I, IV, VI
 IV, VI - 23. 6. on. IV شود I²² سران بزرگان I²¹ کشد K, I, IV²⁰ یا IV
 رسید اندران I, IV²⁷ غلطان K, VI²⁸ بدان I, IV²⁵ بران دشت نالید I²⁴ مردم
 کرده K, I, IV²⁸ جایگاه

- 2290 جز از گسته‌هم نیست کآمد بچنگ
گریزان بباید³ شد از پیش اوی
وز آنجا بهامون نهادند روی
بپامد چو نزدیک ایشان رسید
بریشان بمارید تیر خدنگ
یکی تیر زد بر سرش گسته‌هم 2295
نگون گشت و هم در⁷ زمان جان بداد
چو لپاک روی برادر بدید
بلرزید وز درد او⁹ خییره شد
ز روشن¹⁰ روانش بسیری رسید
شدند آن زمان خسته هردو سوار 2300
یکایک برو گسته‌هم دست یافت
بگردنش برزد یکی تیغ تیز
- درفش دلیران گرفته¹ بچنگ²
مگر کاندرا آرد بدین⁴ دشت روی⁵
پس اندر دمان گسته‌هم کینه‌جوی⁶
چو شیر زیان نعره برکشید
چو فرشی‌دورد اندر آمد بچنگ
که با خون برآمیخت مغزش بهم
شد آن نامور گرد⁸ وپسه نژاد
بدانست کز کارزار آرمید
جهان پیش چشم اندرش تیره شد
کمانرا بزه کرد و اندر کشید¹¹
بشمشیر بر ساختند¹² کارزار¹³
ز کینه چنان خسته¹⁴ اندر¹⁵ شتافت
برآورد ناگاه¹⁶ زو¹⁷ رستخیز

مگر کوه دارد برین—I⁴ نباید—K, I, IV³ VI—этот и след. бб. оп.² که دارد—K¹
کشته شدن: I—доб. заголовок:⁶ نیستیم با خستن و گفت و گوی (?)—K⁵ بران—IV
درد دل—K⁹ مرد—K⁸ شد هم اندر—IV, VI⁷ لپاک و فرشی‌دورد بردست گسته‌هم
IV—доб.:¹¹ K, IV—ازده—I¹⁰ دست او—IV
بینداخت تیری سوی گسته‌هم * همی از دو دیده بمارید نم
K—далее доб.:
نمید هیچ گون کارگر تیر اوی * نم‌اندش ازان رای تدبیر اوی
یکی تیر زد بر کمرگاه اوی * ازان درد گسته‌هم بنهاد روی
IV—далее доб.:
در انداخت آن و در انداخت این * نیفتاد تیر یکی بر زمین
K—доб.:¹³ کردند پس—IV برخاسته—K برخاسته—¹²II
بشد خسته لپاک و گسته‌هم نیز * برآمد ز هردو سپهبد قفیز
گهی تاخت آن و گهی تاخت این * نیفتاد زمین دو یکی بر زمین
ازو—K, I, IV, IV¹⁷ آنگاه—IV¹⁶ ایدر—VI¹⁵ بکینه بدو سخت—K¹⁴

- برآمد چو¹ شب تیره شد ماهتاب
رسید اندران جایگه گسته²م
2275 نوید اسب او بوی اسبان شنید
سبک اسب لپاک هم زین نشان
دمان⁵ سوی لپاک⁶ فرشیپدورد
بدو گفت برخیز زین⁸ خواب خوش
که دانا زد این داستان بزرگ
2280 نباید¹³ که گرگ از پشش درکشد¹⁴
چه مایه بپویند و چندی¹⁶ شتافت
هلا زود¹⁸ بشتاب کآمد سپاه
نشستند بر باره¹⁹ هر دو سوار
ز پیشه بیالا نهادند روی
2285 بهامون کشیدند²³ هر دو سوار
پدید آمد²⁵ از دور پس گسته²⁶م
دلیران چو سررا²⁸ برافراختند
گرفتند یک با دگر گفت و گوی³⁰
نیابد رهایی ز ما گسته³¹م
- دو غمگین سر اندر نهاده بخواب
که بودند² یاران³ توران بهم
خروشی برآورد و اندر دمید⁴
خروشی برآورد چون بیمهشان
ز خواب خوش آمدش بیدار کرد⁷
بمردی سر بخت خود⁹ را بکش¹⁰
که شیری که بگریزد¹¹ از چنگ¹² گرگ
که اورا همان بخت خود برکشد¹⁵
کس از روز بد هم¹⁷ رهایی نیافت
از ایران و برما گرفتند راه
کشیدند پویان ازان²⁰ مرغزار²¹
دو خونی دلاور دو پرخاشجوی²²
پراندیشه²⁴ تا چون بسیچند کار
ندیدند با²⁶ او سواری²⁷ بهم
مر اورا چو دیدند²⁹ بشناختند
که یک تن سوی³¹ ما نهادست روی
مگر بخت بد کرد خواهد³² ستم³³

دوان—IV, K⁵ دوید—I, IV, VI⁴ گردان—IV³ بپودند—K² چو—IV¹
⁶ K, IV—доб. و ⁷ Л—этот б. помещён после б. 2281, но на полях другим почерком восстановлен его вариант; I, VI—از خواب بیدار کرد—VI⁷ [و—VI] از خواب بیدار کرد—VI⁷
نگریزد—IV¹¹ б. оп. VI¹⁰ بد—K, I⁹ از—K—ازین—I, IV⁸ خوشی آگاه کرد
¹⁵ K—آن بسر درکشد—I در راه دم برکشد—K¹⁴ بپاید—IV¹³ جنگ—K, Л, I, VI¹²
بپود و پس اندر—Л, VI¹⁶ درکشد—VI بد خود کشد—IV بد را کشد—I بد در کشد
VI²¹ گذشتند پویان بران—I²⁰ اسب—I, IV, VI¹⁹ K, I, IV, VI¹⁸ بدو گفت—Л¹⁷ خود—K¹⁷
K—этот б. помещён после б. 2285. K—б. оп.; VI—этот
وی—I²⁶ بدیدندش—I²⁵ б. оп. I—دونده که—IV²⁴ نهادند—IV²³ б. оп. и след. бб. оп.
بر—VI³¹ گفت گوی—Л³⁰ بدیدندو—K, I, IV, VI²⁹ سرها—K, I, IV, VI²⁸ سواران—K²⁷
³³ VI—برما—VI³² K, I, IV—этот б. помещён после б. 2291.

تو بزرگ‌ردی و من پی‌ویم براه
 که گویی مرا باز گرد از نبرد
 برو آفرین کرد و اندر گذشت
 مبیناد چشم تو هرگز^۴ بدی
 که نایده^۵ بروبر ز توران^۶ ستم^۷
 گذشتند پویان ز^۸ دشت نبرد^۹
 برفتند ایمن ز^{۱۰} ایران سپاه
 بدو اندرون سایه^{۱۱} کاروان^{۱۲}
 درخت از بر و^{۱۳} سبزه و آب زیر
 وزان^{۱۴} تشنگی سوی^{۱۵} رود آمدند
 باندوه^{۱۶} و شادی نیندد^{۱۷} دهان^{۱۸}
 فگندند بسیار مایه شکار^{۱۹}
 بخوردند و کردند سر سوی^{۲۰} خواب^{۲۱}
 کجا خواب سازد^{۲۲} بریشان ستم^{۲۳}
 بسر بر همی پاسبانی^{۲۴} کرد^{۲۵}

بکین^۱ سیاوش کزین رزمگاه
 نخواهم برین^۲ کار فرمانت کرد
 2260 چو بشنید گیو این سخن بازگشت
 که پیروز بادی^۳ و شاد آمدی
 همی ساخت بیژن پس گسستم
 چو از دور^۴ لپاک و فرشیدورد
 بیک ساعت از^۵ هفت فرسنگ راه
 2265 یکی پیشه دیدند و آب روان
 همیشه درون مرغ و نخچیر و شیر
 بنخچیر کردن فرود آمدند
 چو آب^۶ اندر آمد بایست نان
 بگشتند بر گرد آن مرغزار
 2270 برافروختند^۷ آتش و زان^۸ کباب
 چو بد^۹ روزگار دلیران دژم
 فرو خفت^{۱۰} لپاک و فرشیدورد

گشاده دل و سینه K-^۴ باشی I- رفتی K, IV-^۳ بدین K, IV, VI-^۲ بخاک VI-^۱
 ز ترکان بروبر K-^۶ یابد VI-^۵ گشاده دل [در-I] و بسته دست I, IV- پای از
 رفتن گسستم K-^۷ доб. заголовок: K- доб. оп.; I-этот и след. бб. оп.; Z توران بروبر IV, VI-
 L- доб.: بر عقب لپاک و فرشیدورد و کشتن ایشان را و خسته شدن گسستم
 پس گسستم تازیان شد براه * بچنگ سواران توران سپاه
 از- K, I, IV-^{۱۲} آن K-^{۱۱} بکردار گرد- K, IV-^{۱۰} به VI-^۹ آن روز- VI- رود- IV- بیم K-^۸
 ازان- K, I, IV-^{۱۵} پس- VI- оп. و I, IV, L-^{۱۴} آهوان را دوان- I- سایه گاه گوان- K, IV-^{۱۳}
 بیندد- I, IV, VI-^{۱۹} از اندوه K-^{۱۸} زاب- I, VI-^{۱۷} پیشه بر سوی- VI- نزد K-^{۱۶}
 I, VI-^{۲۰} میان I- доб.:^{۲۱}
 ز پیمان تیر آتش افروختند * ترو خشک هیزم همی سوختند
 سرها- K-^{۲۴} بر آتش فگندند چندی I- (нарушен метр); آتش وز- K-^{۲۳} برافروختند- K-^{۲۲}
 بغفتند K-^{۲۸} خیره باشد- I, IV- چیره باشد- K-^{۲۷} چو شد- K, IV-^{۲۶} آب- IV-^{۲۵}
 کشته شدن لپاک و فرشیدورد: доб. заголовок: IV-^{۳۰} باز بانیش- K-^{۲۹} بیاسود- VI-
 بر دست گسستم

کسی کو بجوید¹ سرانجام خویش
 تو چندین بگرد² زمانه میوی
 2245 ز بهر مرا³ زین سخن باز گرد
 بدو گفت بیژن که ای پسر خرد
 که کار گذشته بیاری⁴ بیداد
 بدان ای پدر کین سخن داد نیست
 که با من چه کرد اندران⁵ گسته‌م
 2250 ورا بدون کجا گردش ایزدی
 نمشته⁶ نگردد⁷ به پرهیز باز
 ز پیکار سر برمگردان که من
 بدو گفت گیو ار بگردی⁸ تو باز
 تو بی من میجویی بروز⁹ نبرد
 2255 بدو گفت بیژن که این¹⁰ خود مباد
 سه گرد از پی بیم خورده¹¹ دو تور
 بجان و¹² سر شاه روشن روان

نجوید ز گیتی چنین¹³ کام¹⁴ خویش
 که او خود سوی ما نهادست روی
 نشاید که داری دل من بدرد
 جزین بر تو مردم¹⁵ گمانی برد
 نپیچی¹⁶ بخیره همی سر ز داد
 مگر جنگ¹⁷ لاون ترا یادنیست
 غم و شادمانیش با من بهم
 2260 فراز آورد¹⁸ روزگار¹⁹ بدی
 نباید کشید این سخن را²⁰ دراز
 فدی²¹ کرده دارم بدین²² کار تن²³
 همان خوبتر کین²⁴ نشیب و فراز²⁵
 منت یار باشم بهر کار کرد
 که از نامداران خسرو نژاد
 بتازند²⁶ پویان²⁷ بدین²⁸ راه دور²⁹
 بجان نیا نامور پهلوان

بپیش-IV 4 نام-I 3 نیابد [بیابد-K] ز گیتی بسی-K, I, IV 2 نجوید-IV 1
 بپیچی-K, VI 8 نیاری-IV نداری-K 7 بمرد بر تو هم کسی-VI 6 پدر-IV 5
 آید-VI 12 آید از-IV آمدو-I 11 اندرو-K 10 رزم-VI 9 چه پیچی-IV
 -IV, VI 16 کشیدن سخنها-IV 15 بگردد-IV 14 نوشته-II, IV, VI 13 از من نگردد
 همی پویی اندر-K 20 نگردی-K, I, IV, VI 19 دل و جان و تن-K 18 درین-VI 17 فدا
 بگویی-K 22 شوم با تو این رزم را کارساز-VI چون نشیبست و هم بر فراز-I 21
 نیم مرده-K 24 آن-K 23 تو بی من نباشی بدشت-VI نگوئی بروز-I تو با من بروز
 پیچان-K 26 بتازید-VI بیایند-K, I, IV 25 تور خورده(؟)-VI نیم خورده-I, IV
 27 K, I, IV, VI 28 K-доб.: برین

بدو گفت گیو ای پسر باز گرد * که من یار باشم ورا در نبرد
 چنین گفت بیژن که روزی مباد * که تو رزم جویی و من زنده شاد
 چه گویند نام آوران روز بزم * که بیژن نشست و پدر شد برزم
 29 II و оп.

نیابای همی سیری از کارزار
 نسوزد⁴ همانا دلت بر پدر
 چو بشنید بیژن فرو برد سر
 برآرم همی گفت از⁷ کوه⁸ خاک
 2230 کمر بست و¹¹ بر ساخت¹² مر جنگ را
 بگیو آگهی شد که¹³ بیژن چو گرد¹⁴
 پس گسته هم تازیان شد براه
 هم اندر زمان گیو برجست زود
 بیامد بره بر چو اورا¹⁸ بدید
 2235 بدو گفت چندین زدم داستان
 که باشم بتو²¹ شادمان یک زمان²²
 بهر کار درد دل مرا²⁴ مجوی
 جز از تو بگیتیم²⁵ فرزند نیست
 بدی²⁶ ده²⁷ شبان روز بر پشت زین
 2240 بسودی³⁰ بغفتان و³¹ خود اندرون
 چو نیکی دهش بخت پیروز داد
 بپیش³⁴ زمانه چه تازی³⁵ سرت

کمر بند و¹ ببسیج و² سر بر³ مزار
 که هزمان مر اورا بسوزی⁶ جگر
 زمین را ببوسید و آمد بدر⁶
 بدین جنگ جستن مرا زو⁹ چه باک¹⁰
 بزین اندر آورد شبرنگ را
 کمر بست بر¹⁵ جنگ فرشیدورد
 بجنگ سواران توران سپاه¹⁸
 نشست از بر تازی اسبی¹⁷ چو دود
 بتندی عنانش¹⁹ بیکسو کشید
 نخواستی همی²⁰ بود همداستان
 کجا رفت خواهی بدین²³ سان دمان
 بپیران سر از من چه باید بگوی
 روانم بدرد تو خرسند نیست
 کشیده²⁸ بمدخواه²⁹ بر تیغ کین
 نخواستی همی³² سیر گشتن ز خون
 بماید نشستن بآرام و³³ شاد
 بس ایمن شدستی بدین خنجر³⁶

¹ I, IV — оп.; VI — یکی بند و — ² IV — оп. ³ K, VI — را ⁴ IV — بسوزد ⁵ IV, VI —
 مرا — I — نداری تو باک — ⁶ K — б. оп.; I, IV — б. переставлен со след. б. ⁷ K, I,
 IV — چکرد — ⁸ I, IV — آنگهی گفت — ⁹ K — 13 برخاست — ¹⁰ IV, VI — زمین — ¹¹ K — 12 چو بشنید — ¹² K — 11 نیست باک
 I — ¹³ I — بادپایی — ¹⁴ I — رفتن بیژن بیماری گستم ¹⁵ I — ¹⁶ VI — б. оп.; перед б. доб. ¹⁷ I — مر — ¹⁸ I —
 زتو — ¹⁹ K, I, IV, VI — 21 مرا — ²⁰ VI — 22 عنانش بتندی — ²¹ VI — 23 مر اورا — ²⁴ IV — چون پسر را
 IV — ²⁵ K — 26 مرا هیچ — ²⁷ K — 28 دل من — ²⁹ IV — 30 برین — ³¹ K, I — 32 یک زمان شادمان — ³³ K, VI —
 بیمداد — ³⁴ I — کشیدی — ³⁵ K, I — 36 نه — ³⁷ IV — بدین — ³⁸ K, I, IV — بگیتی مرا جز تو
 زپیش — ³⁹ K — نباید ز گیتی بسی بود — ⁴⁰ VI — 41 مگر — ⁴² VI — 43 و — ⁴⁴ K — 45 نسوزی — ⁴⁶ IV —
 دازی — ⁴⁷ I — 48 VI — этот и след. бб. оп.

- ندادند پاسخ کس از انچه من 2210 بگودرز پس گفت بیژن که کس که آید ز گردان³ بدین کار پیش⁴ مرا رفت باید که از کار اوی⁵ بدو گفت گودرز کای شیر مرد نمینی¹⁰ که ماییم پیروزگر¹¹ بریشان بود گسته هم چیره یخت¹² 2215 بمان تا کنون از پس گسته هم که با او¹³ بود یار گاه نمرد بدو گفت بیژن که ای پهلوان کنون یار باید که زنده ست مرد 2220 چو گسته هم شد کشته در¹⁹ کارزار کجا سود دارد مر اورا سپاه بفرمای تا من ز تیمار اوی ور ایدونک گویی مرو من²³ سرم که من زندگانی پس از مرگ اوی²⁵ 2225 بدو گفت گودرز بشتاب²⁷ پیش
- نه غمخواره بد کس نه¹ آسوده تن² جز از من نباشدش فریاد رس بسپری نیامد کس از جان خویش⁵ دلم⁷ پر ز دردست و⁸ پر آب روی⁹ نه گرم آزموده ز گیتی نه سرد بدین کار مشتتاب تند ای پسر وزیشان ستانند سر و تاج و تخت¹² سواری فرستم چو شیر بزم سر دشمنان اندر آرد بگرد خردمند و بیدار¹⁴ و روشن روان¹⁵ نه آنگه¹⁶ کجا زو¹⁷ بآرند گرد¹⁸ سرآمد برو روز²⁰ و برگشت کار کنون دار گر داشت خواهی نگاه²¹ ببندم مهر تنگ بر²² کار اوی بمرم بدین²⁴ آبگون خنجرم نخواهم که باشد بهانه مجوی²⁶ اگر نیست مهر تو²⁸ برجان خویش

که دانند (!) گردان — I⁴ ترکان — IV³ I — мисра неразборчива. 2 I — без рифмы. 3 گشت آنچه — VI¹
 و — IV⁸ جگر — I⁷ (без рифмы). او — Л⁶ I — без рифмы. 5 پس از کار خویش
 IV — پیش دست — K¹¹ ندانی — K¹⁰ VI — б. оп. 6 دلم گشت پر درد از آزار اوی — K⁹
 VI — هشیار — IV¹⁴ وی — I¹³ کند جان ایشان بشمشیر پست — K¹² چیره دست
 چنین پاسخ آورد بیژن دگر * که ای پهلوان جهان سربسر
 RZ — K²⁰ چو شد گسته بر در — I¹⁹ VI — б. оп. 18 که از وی — IV¹⁷ بدانکه — I¹⁶ Л,
 VI — K²¹ ورا روز — VI²¹
 چه باید بکار آنگهی سرفراز * که شد کار برجان او بر دراز
 I, VI — б. оп.; IV —
 چه سود از فرستنی سواری برش * نباید بجز کشته پر خون برش
 مشتتاب — K²⁷ مجو — VI²⁶ او — VI²⁵ برین — I²⁴ تا — IV²³ این — I²³ سخت در — VI²²
 نیست مهر — K, I, IV²⁸

- خبر شد بدیشان¹ که پیران گذشت همه³ باز گشتند یکسر⁴ ز راه چو بشنید بیژن⁵ که گسستم رفت⁶ گمانی چنان برد بیژن که او⁸ 2195
نماید که¹⁰ لشکر و فرشی دور نشست از بر دیزه راه جوی چو چشمش بر روی نیما برفتاد نه خوب آید ای پهلوان از خرد مر¹⁴ اورا بخیره بکشتن دهی 2200
دو تن نامداران¹⁷ توران سپاه ز هومان و پیران دلاور ترند کنون گسستم شد بچنگ دو تن همه کام²¹ ما باز گردد بدرد²² چو بشنید گودرز گفتار او²⁵ 2205
پس اندیشه کرد²⁹ اندران یک زمان بگردان چنین گفت سالار شاه پس گسستم رفت باید دمان
- نبرد دلیران دگر² گوئه گشت خروشان برفتند نزدیک شاه ز لشکر آورد لشکر تفت⁷ چو تنگ اندر آیند بدشت دغو⁹ برآرند ازو خاک¹¹ روز نبرد¹² بنزدیک گودرز بنهاد روی¹³ خروشید و چندی سخن کرد یاد که هر نامداری که فرمان برد بهانه بچرخ فلک¹⁵ بر نهی¹⁶ برفتند زین سان¹⁸ دلاور براه¹⁹ بگوهر بزرگان²⁰ آن کشورند نباید که آید بروبر شکن چو²³ کم گردد از لشکر آن رادمرد²⁴ کشیدند²⁶ بدان²⁷ کار تیمار او²⁸ هم از بد که می برد³⁰ بیژن گمان³¹ که هر کس که جوید همی نام و گاه³² مر اورا بدن³³ یار با بدگمان³⁴

¹ K, IV, I-پایشان ² K, IV, I-بران ³ IV-همی ⁴ VI-لشکر ⁵ K, I, IV, VI-او ⁶ K, IV-رفت (I-без рифмы); VI-повторяет б. ⁷ K, IV-تفت ⁸ K, IV-از جان ⁹ K-گرد ¹⁰ K-بیایند ¹¹ I, IV-دغوی (I-без рифмы). ¹² K-دغوی ¹³ K-شود گسستم زیر خاک نبرد ¹⁴ K-دش ¹⁵ K-دش ¹⁶ K-دش ¹⁷ K-دش ¹⁸ K-دش ¹⁹ K-دش ²⁰ K-دش ²¹ K-دش ²² K-دش ²³ K-دش ²⁴ K-دش ²⁵ K-دش ²⁶ K-دش ²⁷ K-دش ²⁸ K-دش ²⁹ K-دش ³⁰ K-دش ³¹ K-دش ³² K-دش ³³ K-دش ³⁴ K-دش

- همه مانده بودند ایرانیان
 ندادند پاسخ جز از⁴ گسته‌م
 2180 پس‌الار گفت ای سرافراز شاه⁵
 سپردی مرا کوس و پرده سرای
 دلیران همه نام جستند و ننگ
 کنون من⁷ بدین کار نام آورم⁸
 بخندید گودرز و زو⁹ شاد شد¹⁰
 2185 بدو گفت نیک اختری تو ز¹³ هور
 برو کافریننده یار تو باد
 بپوشید گسته‌م درع نبرد
 برون رفت وز¹⁸ لشکر خویش تفت¹⁷
 2190 همی گفت لشکر همه سرپس
 یکی لشکر از نزد افراسیاب
 بیاری همه جنگجو²¹ آمدند
- شده سست¹ و² سوده ز³ آهن میان
 که بود اندر آورد شپیر دژم
 چو رفتی بآورد توران سپاه
 بپیش سپه بر بمودن⁶ بپای
 مرا بهره نامد بهنگام جنگ
 شومشان یکایک بدام آورم⁸
 رخشی تازه شد وز¹¹ غم آزاد شد¹²
 که شپیری و بدخواه تو هم‌چو¹⁴ گور
 چو لپاک سیصد شکار تو باد¹⁵
 ز گردان کرا دید پدرو کرد
 بجنگ دو ترک¹⁸ سرافراز رفت¹⁹
 که گسته‌م را زین بد آید بسر²⁰
 همی رفت برسان کشتی برآب
 چو نزدیک دشت دغو²² آمدند

رود هر دو را سر بمرد زتن * ز خاک سپه‌شان بپوشد کفن
 بیارد تنان نشان بپیش سپاه * بپاید بسی خلعت از گنج شاه
 K, IV-⁵ بجز I, IV, VI- مگر K-⁴ از K-³ و IV-² پست VI- پشت IV-¹
 آوریم VI-⁸ ما VI-⁷ سپاه تو بودم VI- تیز بودم I- کرده بودی K-⁶ گاه I, VI- سزاوارگاه
 I- перед б. доб.: گشت K, I, IV-¹² گشت از K-¹¹ گشت K, I, IV-¹⁰ ازان K, VI-⁹
 سر هر دو انرا بیارم برت * بخورشید تابان برآرم برت
 سر من فدای سپهدار شاه * که بی تو میداد نگین و کلاه
 نخچیر تو نره K, I, IV-¹⁴ هم‌چو VI- نیک اختر و زور IV- اختر تو ز K, I-¹³
 K, I- доб.: پپیروزی اندر مکن ترس یاد IV-¹⁵ [زنده IV-]
 چو ما را در شاد کامی گشاد * پپیروزی اندر بمانی تو شاد [مکن ترس یاد I-]
 K, I, IV-¹⁶ رفتن گسته‌م از پی [دنبال IV-] لپاک و فرشیدورد I, IV, VI- доб. заголовок:
 VI-²⁰ تفت IV-¹⁹ گرد K-¹⁸ و رفت IV-¹⁷ همی تاخت از VI- برون تاخت از
 رغو VI- دغوی K, I, IV-²² جنگجوی K, I, IV-²¹ با تو نیاید مگر

- بره بر ز¹ ایران سواران بدند² برانگیختند اسب ترکان ز جای یکی ذ⁷ سگالیده شان جنگ خاست 2165
 بکشتند ایرانیان⁹ هشت مرد وزانجا برفتند هر دو دلیر ز ترکان جزین¹² دو سرافراز گرد پس از دیده گه دیده بان کرد غو ازین¹⁶ لشکر ترک دو نامدار 2170
 چنان با طلایه برآویختند تنی هشت کشتند ایرانیان²⁰ چو بشنید گودرز گفت آن²³ دو مرد برفتند²⁵ با گردن افراختن گر ایشان از اینجا²⁷ بتوران شوئند²³ 2175
 هم اندر زمان گفت با سرکشان که جوید کنون نام نزدیک شاه
- نگهبان آن³ نامداران بدند⁴ طلایه بیفشارد⁵ با جای پای⁶ که از خون زمین گشت با کوه⁸ راست دلیران و شایران¹⁰ روز نبرد¹¹ براه بیابان بکردار شیر ز دست طلایه دگر¹³ جان نبرد¹⁴ که ای سرفرازان و گردان نو¹⁵ برون رفت¹⁷ با نامور ده سوار¹⁸ که با خاک خون را برآمیختند¹⁹ دوتن تیز رفتند²¹ بسته میان²² بود گرد²⁴ لپاک و فرشیدورد شکسته نشدشان²⁸ دل از تاختن برین لشکر آید همانا گزند که ای نامداران دشمن کشان²⁹ بپوشد³⁰ سرش را برومی کلاه³¹

بپیکار ده نامدار آمدند—K⁴ ره—I, IV³ سواران ایران بدید—IV² از—VI¹
 K, VI⁹ لاله—VI⁶ رود—IV⁸ خاک—K⁸ نو—I⁷ چارپای—VI⁶ بیفشرد—K, IV, VI⁵
 برفتند—VI¹¹ که بودند گردان—K¹⁰ از ایرانیان کشته شد—I, IV¹ ز تورانیان کشته شد
 I, IV⁶. оп. کسی—K¹³ ز گردان جزین—VI¹² چنین—K¹² لپاک و فرشیدورد
 VI¹⁸ برفتند—I¹⁷ ازان—K¹⁶ VI⁶. оп. گو—K, IV¹⁵
 خبر شد بگودرز کز تورانیان (так!) * یکی رزم برخاست اندر میان
 تنی چند [هشت—IV] کشتند [کشته—I] از—K, I, IV²⁰ و خون اندر آمیختند—IV¹⁹
 رزم گسسته با لپاک و—Доб. заголовки: Л— 22 همیدون برفتند—K, I, IV²¹ ایرانیان
 جز از گرد—K, IV²⁴ این—I, IV²³ گفتا—K²³ گریختن لپاک و فرشیدورد—I فرشیدورد
 I—ایران—K, I, IV²⁷ نشد سوی سپری—VI²⁶ که رفتند—K²⁵ نید جز کی—I
 K—доб.:³¹ که پوشد—K³⁰ K, I, IV, VI⁶. оп. روئد²⁹
 شود نزد لپاک و فرشیدورد * برآرد زهر دو بشمشیرگرد
 I—доб.:

چو ترکان شنیدند زیشان¹ سخن
 که سالار با ده یل³ نامدار
 2150 وزان روی کیخسرو آمد پدید
 نه اسب و سلیح و نه پای⁶ و نه پر⁷
 نه نیروی جنگ و⁹ نه راه گریز
 اگر باز گردیم گودرز و شاه
 رهایی نیابیم یک تن¹¹ بجان
 2155 بزندهار¹³ برما کنون عار نیست
 ازان¹⁶ پس خود از شاه ترکان چه باک
 چو لشکر چنین پاسخ آراستند
 بدادست لَهاک و فرشیدورد
 همی راست گویند لشکر همه
 2160 بپدرود کردن گرفتند ساز
 درفشگی گرفته بدست اندرون
 برفتند با نامور ده سوار

یکی نیک² پاسخ فگندند بن
 کشیدند کشته بران گونه⁴ خوار
 که یار بدین⁵ رزمگاه آرمید
 نه گنج و نه سالار و نه نامور⁸
 چه¹⁰ با خویشتن کرد باید ستیز
 پس ما برانند پیل و سپاه
 نه خرگاه بینیم و نه دودمان¹²
 سپاهست بسیار و¹⁴ سالار نیست
 چه افراسیاب و¹⁶ چه یک مشت خای¹⁷
 دو پرمایه از جای برخاستند
 کِشان نیست هنگام ننگ¹⁸ و نبرد
 تبه گردد از بی شبانی¹⁹ رمه²⁰
 بیابان گرفتند و راه دراز
 پر از درد دل دیدگان پر ز خون²¹
 دلیران و²² شایسته کارزار

K-³ نگر تاچه VI- داد IV- باره I- رای K-² ازین سان I, IV, VI- ازایشان K-¹
 فگندست VI- گذشتند [بگشتند I-] کشته برین گونه I, IV- دشت K-⁴ سر VI- تن
 نه نام و نه فر K-⁸ نه بوم و نه بر I-⁷ پا-⁶ برین IV-⁵ و کشتست بردشت
 یکیک IV-¹¹ نه K, I-¹⁰ نه مردی نه قوت VI-⁹ نامبر VI- نه بوم و نه بر IV-
 K, I, VI-¹⁵ VI-¹⁴ و VI-¹³ K, I, IV, VI- نه دیده بان IV- نه خان و مان I-¹² K,
 VI-¹⁷ K, I, IV-¹⁸ و VI-¹⁹ ازین
 چرا هم چنین شاه ایران نبود * که بر لشکرش مهربانی نمود
 K-²² K-²¹ K-²⁰ K-¹⁹ K-¹⁸ K-¹⁷ K-¹⁶ K-¹⁵ K-¹⁴ K-¹³ K-¹² K-¹¹ K-¹⁰ K-⁹ K-⁸ K-⁷ K-⁶ K-⁵ K-⁴ K-³ K-² K-¹

بیاری لشکر پیامد دمان * خود و نامداران ایران دمان (без рифмы)
 جهاندار شاه آن بدان سوی آب * نشسته بآرام با خورد و خواب
 IV-²¹ IV-²⁰ IV-¹⁹ IV-¹⁸ IV-¹⁷ IV-¹⁶ IV-¹⁵ IV-¹⁴ IV-¹³ IV-¹² IV-¹¹ IV-¹⁰ IV-⁹ IV-⁸ IV-⁷ IV-⁶ IV-⁵ IV-⁴ IV-³ IV-² IV-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵ VI-¹⁴ VI-¹³ VI-¹² VI-¹¹ VI-¹⁰ VI-⁹ VI-⁸ VI-⁷ VI-⁶ VI-⁵ VI-⁴ VI-³ VI-² VI-¹
 VI-²² VI-²¹ VI-²⁰ VI-¹⁹ VI-¹⁸ VI-¹⁷ VI-¹⁶ VI-¹⁵

ازین¹ در کنون نیست بیم² زیان
 همه گوش دارید برنا و پیر
 کنوختان همی³ رای باید زدن
 سپردن بنیک و بید راه خویش
 یکایک بخوئاب داده سنان
 بدین⁴ رزمگه کرد باید درنگ
 سپهبد یکی لشکر آراستست⁵
 همی⁶ کینه زیشان⁷ بماید⁸ کشید
 جز از خواست⁹ یزدان¹⁰ نباشد ز بن¹¹
 همانا که برما نگیرند¹² راه
 بماید بسیچید و رفتن ز جای¹³
 دل هرکسی برتنش¹⁴ پادشاست¹⁵
 که هرگز نشویم دلرا¹⁶ ز خشم
 که بند کمر برمیانش نسود¹⁷
 ز راه بیابان بتوران شویم¹⁸
 بکوشیم تا هستمان دستگاه
 ز پیمان نگردند ایرانیان
 سه کارست پیش آمده ناگزیر
 اگر تان بزنهار باید شدن
 وگر بازگشتن بخرگاه¹⁹ خویش
 وگر جنگ را گرد کرده عنان
 گر ایدون کتان دل گراید²⁰ بجنگ
 که پیران ز مهتر سپه خواستست²¹
 زمان تا زمان لشکر آید پدید
 ز هرگونه رانیم²² یکسر سخن
 ورا ایدون کتان رای شهرست و گاه
 وگرتان بزنهار شاهست رای
 وگرتان سوی شهر²³ ایران هواست
 ز ما دو برادر²⁴ مدارید چشم
 کزین²⁵ تخمه وپسگان کس نبود
 برانداز سالار پیران شویم
 ارا²⁶ ایدونک برما بگیرند²⁷ راه

1 K, I, IV- بدین [برین-IV] کارتان- I, IV- 3 و 2 Л- доб. و 1 VI- وزین
 آراستند- K- 8 خواستند- K- 7 درین- VI- برین- I, IV- 6 که دلتان- VI- 5 ببنگاه
 داریم- K- 12 نباید- IV- 11 کین از ایشان- K- 10 همه- I, IV, VI- همان- K- 9 VI-6. оп.
 18 K, IV- بجای- K, VI- 17 بگیرند- Л- 16 بهین- K, IV, VI- 15 ایزد- IV- 14 حکم- I- 13
 21 K, I-6- منشی- I, IV- 20 وگر- VI- در- I- 19 اگر تان همه سوی- I- همی سوی
 نبود- K- 25 ازین- K, IV- 24 دلها- K, I, IV, VI- 23 آمدن را- K- 22 راتный порядок мисра.
 26 I- بسود- IV, VI- (без рифмы);

بنزدیک شاه دلیران شویم * برآه بیابان شیران شویم
 IV-

بنزدیک سالار توران رویم * برآو برآه بیابان رویم
 نگیرند- K, IV- 28 و- I, IV, VI- گر- K- 27

چو شد پهلوان² پشت توران سپاه
جز از نام نیکو ز گیهان نبرد³
ز⁴ آهن کله بر نهان⁵
که از خواست یزدان⁶ کرانه که کرد
که برکینه کشته شود⁸ زار و خوار⁹
نیابد همی کشته گور و¹¹ کفن
پر از خون سر¹² و درع و خسته تنش¹³
همه کار و کردار¹⁴ او باد گشت
بمهر سپه جانش¹⁶ آگنده بود
پسر با برادر برش¹⁸ خوار بود
همانا که نیکست با²¹ ایزدش²²
ز گودرز پیمان ستد در نبرد
نجویی تو کین²⁴ زان²⁵ سپس با سپاه²⁶
کمین را نسازی بریشان²⁹ کمند³⁰

که اکنون چه سازه‌یم زین¹ رزمگاه
چنین گفت هرکس که پیران گرد
کرا دل دهد نیز بستن کمر
چنین گفت لَهاک و فرشی‌دورد
چنین رافد برسر و را روزگار⁷
بشم‌شیر کرده جدا سر¹⁰ زتن
بهر جای کشته کشان دشمنش
کنون بودنی بود و پیران گذشت
ستون سپه بود¹⁵ تا زنده بود
سپه را ز دشمن¹⁷ نگه‌دار بود
بدان¹⁹ گیتی افتاد نیک و²⁰ بدش
بس از لشکر²³ خویش تیمار خورد
که گر من شوم کشته در کینه‌گاه
گذرشان²⁷ دهی تا²⁸ بتوران شوند

بجز نام—³ K, I, IV—б. оп. ² K—باشد از ما—¹ K, I, IV—ازین
کردگار—⁷ K, IV—ایزد—⁶ IV—⁵ VI—этот и след. бб. оп. از—⁴ K, I, IV—
کینه گه گشته—⁹ K—کینه گه کشته شد—⁸ I, IV—نوشته چنین بر سرش روزگار—^{VI}—
بر—¹² K—جز از جوشن خود—¹¹ IV—جان—¹⁰ I—کینه گه شود کشته زار—^{VI}—گردد بزار
I, ¹⁵—کارگردان—¹⁴ IV—^{VI}—этот и след. бб. оп. جامه و جوشنش—^{IV}—هم جوشنش—¹³ I—
I, IV—¹⁸ K—برو—¹⁷ K—سپهدار دشمن—^{VI}—دلش—¹⁶ I—دل بر—^{IV}—سوی شاه توران که—
²² K—доб.: نکوکار کرد—^{IV}—کار—²¹ I—نام—²⁰ I—بران—¹⁹ I—گرش—^{VI}—سر نامدارش برو
دریغ—سپهدار پیران ما * که ویران شد از کشتنش جان ما
دریغ—سپهدار مهر آزمای * که از نیک رایـی درآمد ز پای
دریغ آن جهانی همه رنج تو * دگر کس بود شاد از گنج تو
I, IV—²⁴—پس از دشمن—^{IV}—پس از کشتن—^I—پس از زیستن—²³ K—^{VI}—²⁵—کینه
بزرگان لشکر—^{VI}—²⁸—که رهشان—^I—²⁷—ز توران سپاه—^{I, IV}—²⁶—زین—^{VI}—²⁵—کینه
گزند—^{VI}—نسازي بریشان کمین و گزند—^{IV}—³⁰—پدیشان—^{VI}—²⁹

- چه بایست آن^۱ رادی^۲ و راستی
 کنون کام^۵ دشمن برآمد^۶ همه
 که جوید کنون^۷ در^۸ جهان کین تو
 ازین شهر ترکان^۹ و افراسیاب
 2105 بپاید بریدن سر خویش پست
 چو اندرز پیران نهادند پیشی
 ز گودرز چون خواست پیران نبرد
 که گر من شوم کشته بر^{۱۵} کینه‌گاه
 اگر کشته گردم^{۱۷} برین دشت کین
 2110 نه از تغمه^{۱۸} و یسه مانند کسی
 که برکینه‌گاه چونک^{۱۸} مارا کشند
 ز گودرز خواهد سپه زینهار
 همه^{۲۲} راه سوی بیابان برید
 بلشکرگه خویش رفتند باز
 2115 بدادست لشکر سراسر همه
 همه سربسر زار و^{۲۸} گریان شدند
 بنزدیک لپاک و فرشیدورد
- چو رفتن^۳ ز گیتی چنین خواستی^۴
 بجد برتو گیتی سرآمد^۶ همه
 که گیرد کنون راه و آیین تو
 بدآمد سرانجامت ای نیک یاب^{۱۰}
 بخون غرقه کردن بر و یال^{۱۱} و دست
 نرفتند^{۱۲} برخیره گفتار خویش^{۱۳}
 چنین گفت با گرد فرشیدورد^{۱۴}
 شما کس مپاشید^{۱۶} پیش سپاه
 شود تنگ بر نامداران زمین
 که اندر سرش مغز باشد بسی
 چو سرهای ما سوی^{۱۹} ایران کشند^{۲۰}
 شما خویشتن^{۲۱} را مدارید خوار
 مگر کز بد^{۲۳} دشمنان^{۲۴} جان برید^{۲۵}
 همه دیده پر خون و دل پر^{۲۶} گداز
 که شد بی‌شیمان آن گرازان^{۲۷} رمه
 چو برآتش تیز بریان شدند
 برفتند با دل^{۲۹} پر از باد سرد^{۳۰}

آید—VI^۶ نام—K^۵ I—б. оп.^۴ رفتی—K^۳ خوبی—VI^۲ چنان بودی از—K^۱
 ازین مرز توران—VI ابر شهر توران—K, I, IV^۹ زین—VI^۸ همی—IV, VI^۷ کسی—K^۶
 K, I,^{۱۱} که گردد برین سان سراسر خراب—I, IV^{۱۰} چو بخت اندر آمد بخواب—K^{۱۰}
 K—доб.:^{۱۳} برفتند—K, IV^{۱۲} تیغ—IV, VI^{۱۱}
 پس آنگاه گفتند یک با دگر * کزین جنگ مارا بد آمد بسر
 I,^{۱۸} من نباشم—K, I, IV, VI^{۱۷} مپایید—IV, VI^{۱۶} در—K, I, VI^{۱۵} خورشیدورد—K^{۱۴}
 خواستن—K^{۲۱} I—б. оп.^{۲۰} K, VI^{۲۰} سر بی‌تنان مان به—I, IV^{۱۹} برکینه‌گاه بر چو—IV^{۱۸}
 VI—^{۲۵} بدیها شما—K^{۲۴} بر—IV^{۲۳} شما—IV^{۲۲}
 کزین تغمه^{۱۸} و یسگان کس نماید * همه کشته شد جز شما کس نماید (так)
 I, VI—^{۲۹} I, VI—^{۲۸} و VI^{۲۸} دلور—VI^{۲۸} که شدشان شبان از میان—K^{۲۷} تن در—IV^{۲۶} در—I^{۲۶}
 داغ و درد—K^{۳۰} بلب—IV^{۳۰} ولبها

- وز اندوه² دیدار من خیره³ نیست
 همه رنجشان⁵ سرپس گشت خوار⁶
 خروشان و هر یک درفش⁸ بدست⁷
 همی بینم از پیش¹⁰ غرقه¹¹ بغون¹²
 ابا گرد پیران با آورد تفت
 فگنده بر اسبان و تن پر ز خون¹³
 رسیدند یکسر¹⁴ بر گسته¹⁵
 پدید آمد و دشت شد لاژورد¹⁷
 بپیش اندرون تیغهای بندفش¹⁸
 پدید آمد و شد زمین آبنوس
 بدانجا که بد جایگاه¹⁹ نبرد
 سپهبد برادر جهاندار خویش
 ز ترکان دلیران²¹ جنگاوران²²
 ز خون²⁵ برادر خروشان شدند
 سپهبدار پیران²⁶ سوار دلیر
- چنین گفت گر چشم من تیره¹ نیست
 ز ترکان برآورد ایزد دمار⁴
 سپاه اندر آمد ز بالا بپست⁷
 درفش سپهبدار توران⁹ نگون
 همان ده دلاور کز ایدر برفت
 همی بینم از دورشان سرنگون
 دلیران ایران گرازان بهم
 وزان سوی زیبد¹⁶ یکی تیره گرد
 میان سپه کاویانی درفش
 درفش شهنشاه با بوق و کوس
 برفتند لپهای و فرشیدورد
 بدیدند کشته بدیدار خویش
 ابا ده سوار آن²⁰ گزیده سران
 بران دیده بر²³ زار و جوشان²⁴ شدند
 همی زار گفتند کای نره شیر

یزدان [ایزد VI]—K, I, IV, VI—⁴ تیره—K—³ از اندازه IV—گر از دیده I—² خیره—K—¹
 K—دوب.: کرد یکسر چو خاک VI—خاک—K, I, IV—⁶ رنج ما I—رنجها—K, IV—⁵ هلاک
 بگفتند یک با دگر آن زمان * که هرگز نیامد چنین مان گمان
 پیران VI—ترکان—K—⁹ بمشت—K—⁸ IV—ب. оп.; K—⁷ پست—L—⁷
 K, I, IV, VI—دوب.:¹² فگنده نگوئسار و شسته—K—¹¹ دور—IV, VI—¹⁰

دلیران ما کشته بر دشت کین * بزاری کشان کرده بر پشت زمین
 K, IV,¹⁷ ریبد—VI—¹⁶ K, I, IV—ب. оп.¹⁵ آنکه—VI—¹⁴ I—ب. оп.¹³ همه تن بغون—VI—
 بدان دیده که بر [تا—K] ز—K, I, IV—¹⁹ VI—ب. оп.¹⁸ 2094—2095, VI—²⁰ لاچورد—VI—
 بزرگان و—VI—²² و I, IV—دوب.²¹ دلیر از—VI—از—K—²⁰ [به—K] دشت
 بدان—K—²³ آگاه شدن تورانیان از کشته شدن پیران ویسه: IV—دوب. کنباوران
 زرد—VI—²⁵ بران کشتگان زار و گریان—VI—گریان—K—²⁴ جهانزیده پر—I—دیده که
 توران—K, I—²⁶

- همه یکسره خواندند آفرین
 همه سودمندی ز گفتار تست 2070
 برفتند با کشتگان همچنان
 چو نزدیک بنگاه و لشکر شدند
 پیش⁵ سپه بود گسته هم شیر
 زمین را بموسید و کرد آفرین 2075
 چنان چون سپردی سپردم بهم
 که⁷ اندر زمان از لب دیده بان
 که از گرد شد دشت چون تیره شب⁹
 خروشیدن کوس با کژنای
 یکی¹² تخت پیروزه بر پشت پیل
 هوا شد بسان¹⁴ پرند¹⁵ بنفش 2080
 درفشی ببالای¹⁸ سرو سهی
 بگردش¹⁹ سواران جوشنوران
 پس هر درفشی درفشی بپای
 اگر همچنین تیزرانی کنند
 ز کوه کنابد همان دیده بان 2085
- که بی تو مبادا زمان و زمین¹
 خور و ماه روشن بدیدار² تست
 گسروی زره را پیاده دوان³
 پذیره سپهید سپاه آمدند⁴
 پیامد بر پهلوان دلیر⁶
 سپاهت بی آزار گفتا بمین
 درین بود گودرز با گسته هم
 بگوش آمد از کوه زیبد⁸ فغان
 شگفتی برآمد ز هرسو جلب¹⁰
 بچنبد آن دشت گویی¹¹ ز جای
 درفشان¹³ بکردار دریای نیل
 ز تابیدن کاویانی¹⁶ درفش¹⁷
 پدید آمد از دور با فرهی
 زمین شد بنفش²⁰ از کران تا کران²¹
 چه از اژدها و چه پیکر همای²²
 بیک روز دیگر بدینجا رسند
 بدید²³ آن شگفتی و آمد دوان²⁴

1 VI—نگین کلاه K—перед б. доб. вариант пропущенных выше бб. 2060—2061 и доб.:

چو خسرو بیاید نداریم پاک * ز ترکان بنیروی یزدان پاک
 رسیدن شاه K—доб. заголовок: 2 K, I, VI—دیدار IV—بکردار 3 VI—کشان 4 K, I, IV—б. оп. 5 VI—پیش 6 K, I, IV—бб.
 دشت را همچو شب I—9 ریبد I—8 هم K, I, IV—7 2073—2075 оп.
 بچنبد همی دشت [کوه I, VI] گفتی [گوی IV] 11 K, I, IV, VI—هر دو طرف VI—جلب
 جهان شد K—14 درفش VI—درخشان I, IV—در افشان K—13 همان K, I, IV, VI—12
 پر نیانی IV—گونه گونه K—16 پرندین IV—آسمان I—15 چنان چون
 VI—б. оп. 17 K—доб.: 21 سیاه VI—20 زگرد K—19 بکردار I, IV—18

چو گردان توران شنیدند این * همه سست گشتند گفتی برین
 دمان K, I, IV—24 (метр нарушен). 23 IV—بگفتی 22 K, I, IV—66. 2083—2084 оп.

- همه خواندند آفرین سربسر¹ 2055 که ای نامور پشت ایران سپاه² فدای سپه کرده‌ای جان و تن³ چنین گفت گودرز با مهتران مرا در دل آید⁴ که افراسیاب⁵ سپاه وی آسوده از رنج و تاب 2060 ولیکن چنین دارم امید من بی‌فروزد این رزمگه را بفر یکی⁶ هوشمندی فرستاده‌ام که گر شاه ترکان⁷ بیارد سپاه گمانم چنانست کو با سپاه⁸ 2065 مر این کشتگانرا برین⁹ دشت کین کزین کشتگان جان¹⁰ ما پیغمست اگر¹¹ هم چنین نزد¹² شاه آوریم که آشوب ترکان¹³ و ایرانیان
- ابر پهلوان زمین در بدر¹⁴ پرستنده تخت تو باد ماه¹⁵ بپیری زمان روزگار کهن¹⁶ که¹⁷ چون رزم ما گشت زین¹⁸ سان گران سپه بگذراند بدین روی آب¹⁹ 11 بمانده سپاهم چنین در شتاب²⁰ که آید جهاندار خورشید²¹ من بیارد سپاهی بنو کینه‌ور²² 14 بسی شاهرا پندها داده‌ام نداریم پای²³ اندرین کینه‌گاه²⁴ 18 بیاری بیاید²⁵ بدین رزمگاه²⁶ 21 چنین هم بدارید²⁷ برپشت زین²⁸ 24 روان سیاوش²⁹ زین خرمست³⁰ 27 شود شاد و زین³¹ پایگاه³² آوریم ازین بد کجا کم شد اندر³³ میان

IV- شاه جهان-I⁴ پشت ایرانیان-I, IV³ یل پر هنر-VI² پیرسر-K¹
 بپیروزی-K, I⁶ جان خویش-IV⁵ I-доб. вариант того же б. تاج و تخت کیان
 ازین سان-K, I, IV, VI⁸ کجا-K⁷ شکن-VI و روزگاران پیش-IV و روزگار شکن
 سپه را گذارد ازین کین بر آب-K¹¹ دلم مازد که افراسیاب-I¹⁰ آمد-IV⁹
 سپاه من-VI¹² ازین سوی آب-VI سپه را گذارد برین روی [سوی-I] آب-IV, I
 سپاهی بیارد برو-VI¹⁴ جمشید-VI¹³ K, I, IV-66. 2059-2061 оп. افتاد اندر شتاب
 I, VI-¹⁸ K, IV-6. оп.; I, VI-¹⁷ پا-Л¹⁶ توران-VI¹⁵ بدو-VI¹⁴ 2070. и доб. б. کینه بر
 بزودی بیاید برین-IV²¹ بیامد دمان تا-K²⁰ چنان آمد اکنون که شاه-I¹⁹ رزمگاه
 K-перед б. доб. вариант²⁴ بدارند-IV بداریم-K²³ بدین-VI²² VI-6. оп. رزمگاه
 VI-6. оп.; K-²⁷ IV-6. оп.; K-²⁶ VI-جای-VI²⁵ 2065-2066 оп. I-66. 2064;
 که او کینه دارد ازین کشتگان * بیازده باشد ز پیر و جوان
 شدند از-K³³ توران-VI³² دستگاه-I³¹ شاه و زان-VI³⁰ پیش-I²⁹ کجا-IV²⁸
 بد که شد گشته اندر-VI

- خروشی برآمد ز پیر و جوان
 ز پیری¹ بخون اندر آورد سر
 ز نادیدن پهلوان رمه²
 گرازان و تازان³ بدشت⁴ نبرد
 همی⁵ گرد بر آسمان داد بوسی
 پیر از خنده و شادمان⁶ آمدند
 ازو باز گردید⁸ تیره روان
 همه ساله جویای آورد⁹ بود
 سپرده بدو گوش پیر و جوان¹²
 بگفت آنک¹³ با او زمانه چه کرد
 بآوردن¹⁴ او میان را بیست
 بیاور چنان تازیان برنوند¹⁶
 بدرع¹⁹ و میانش²⁰ مبر هیچ دست
 برون تاخت²³ رهام چون تند²⁴ باد²⁵
 بخون اندرون غرقه بد²⁷ جوشنش²⁸
 فرود آوردش ز کوه بلند
 ندیدند³⁰ گردان گردنکشان
- چو با کینه جویان نبرد پهلوان
 که گودرز بردست پیران مگر
 همی زار بگریست لشکر همه
 درفش پدید آمد از تیره گرد
 برآمد ز لشکرگاه آوای کوس
 بزرگان بر پهلوان آمدند
 چنین گفت لشکر مگر⁷ پهلوان
 که پیران یکی شیر دل مرد بود
 چنین¹⁰ یاد¹¹ کرد آن زمان پهلوان
 بازگشت بنمود جای نبرد
 بر رهام فرمود تا برنشست
 بدو گفت اورا¹⁶ بزین برینند
 درفش و¹⁷ سلیحش چنان هم که¹⁸ هست
 بران²¹ گونه چون پهلوان کرد یاد²²
 کشید از بر اسب روشن تنش²⁶
 چنان هم بیستش بخم کمند
 درفشش چو از²⁹ جایگاه نشان

¹ I, VI- پیری به ² I-доб.:

همه با غم و درد آن پهلوان * پیر از بیم بودند کز ناگهان
 ز غم پیر گشته جوان-⁶ I- گهی-⁵ VI- زدشت-⁴ K, IV, VI- خرم-³ K, I, IV- شادان-^{VI} شادان-³ K, I, IV- مگر-^{IV} گشتست-^I 8 بدیشان چنین گفت پس-^{IV} همه روی کرده سوی-^I 7
 بدان انجمن آشکار و-^{I, IV} 12 باز-^{IV} 11 سخن-^{K, I, IV} 10 زاورد-^K 9 باز گردید
 I- باکمند-^K 16 کورا-^{K, I, IV} 15 برآوردن-^I 14 (здесь и везде). آنک-^{IV, VI} 13 نهان
 بیاور بپیش منش-^{VI} فرود آرش از کوهسار بلند-^{IV} بپیر یار با خویشتن با کمند
 I, K-²¹ بپندش میان و-^I 20 بپند-^{IV} بروی-^K 19 چو-^I 18 و-^{оп. و-¹⁷ مستمند}
 رهام آزاد مرد-^{IV} 25 تیره-^I برسان-^K 24 رفت-^{I, IV} 23 یادکرد-^{IV} 22 برین
 از بر زین بخواری تنش-^{VI} از بر زین تن روشنش-^{I, IV} از بر زین سبک جوشنش-^K 26
 بدیدند-^{I, IV, VI} 30 بر-^K 29 خود تنش-^K 28 با-^{I, IV} 27

برآمدش خون ¹ جگر بر ² دهان	روانش برآمد هم ³ اندر زمان ⁴
2020 چو شیر ژیان اندر آمد بسر ⁵	بنالید با داور دادگر ⁶
بران ⁷ کوه خارا ⁸ زمانی طپید	پس از کین و آوردگاه آرمید
زمانه بزهر اب دادست چنگ	بدر دل شیر و چرم ⁹ پلنگ
چنینست خود گردش روزگار	نگیرد همی پند آموزگار ¹⁰
چو گودرز برشد بران کوهسار	بدیدش برآنگونه افکنده بخوار ¹¹
2025 دریده ¹² دل و دست و برخاک سر	شکسته ¹³ سلیج ¹⁴ و گسسته کمر
چنین گفت گودرز کای نژده شیر	سر پهلوانان و گرد دلیر
جهان چون من و چون تو بسیار دید	نخواهد همی ¹⁵ با کسی آرمید
چو گودرز دیدش چنان مرده خوار	بخاک و بخون بر طپیده ¹⁶ بزار ¹⁷
فروبرد چنگال و خون برگرفت	بخورد و بیالود روی ¹⁸ ای شگفت
2030 ز خون سیاوش خروشدید ¹⁹ زار	نیایش ²⁰ همی کرد برکردگار
ز هفتاد خون گرامی پسر	بنالید با ²¹ داور دادگر
سرش را همی خواست از تن برید	چنان بدکش خویشتن را ندید ²²
درفشی بمالینش بر ²³ پای کرد	سرش را بدان سایه در ²⁴ جای کرد
سوی لشکر خویش بنهاد روی	چکان خون ز بازوش چون آب جوی ²⁵
2035 همه ²⁶ کینه جویان پرخاشجوی	ز بالا بلشکر نهاده روی
ابا کشتگان بسته برپشت زین	بریشان سرآورده ²⁷ پرخاش و کین ²⁸

چنین است آیین و رسم جهان-K⁴ ز تن رفت-VI³ از-VI² تا-K² از-K¹ I, IV-
 بژوپین-K⁶, IV, VI- سپر-VI⁵ نه برگشت ازان همهران-IV- 2019-2020 оп.;
 چنگ-K⁹ کوه باره-IV- کوهساران-I- کوهسارا-K⁸ برین-VI⁷ پولاد خسته جگر
 10 K-доб.:

فرا رفت گودرز پس شادمان * بنزدیک او چون هژبزر دمان
 11 K, I, 12 K, I, 2021, 2023, доб. б., 2029-2032, 2025, 2026, 2022, 2027, 2033 и т. д.
 IV-б. 17 I, IV- доб. 16 VI- در طپیده- 15 VI- کسی- 14 I- صلاح- 13 K, I, IV- شکسته-
 оп.; VI- 22 K-доб. пропу- 21 K, IV- بر- 20 IV- ستایش- 19 خون-I¹⁸ نژاد-VI¹⁸;
 25 VI- بر-K²⁴ I, 23 IV- 24 K, I- درفشش بمالین ابر- 26 K- 27 IV- برآورده- 28 K- آیین- I, IV- آیین-
 و کین

- 2000 نیامد¹ ز لشکر ترا یار کسی
کجات آن همه زور و مردانگی
ستون گوان پشت افراسیاب
زمانه ز تو زود³ برگاشت⁴ روی
چو کارت چنین گشت⁵ زنده خواه
2005 بهخشايد از⁸ دل همی بر تو بر
بدو گفت پیران که این خود مباد
ازین¹⁰ پس مرا زندگانی بود
خود¹¹ اندر جهان مرگ را زاده ایم¹²
شنیدستم این داستان از مهران
2010 سرانجام مرگست¹⁵ زو چاره نیست
همی گشت گودرز برگرد کوه
پیماده بود و سپر برگرفت
گرفته سپر پیش و زوپین بدست
همی دید پیران مر اورا زدور
2015 بینداخت خنجر بکردار تیر
چو گودرز شد خسته بردست اوی
بینداخت زوپین پیران رسید
ز پشت اندر آمد براه جگر²⁴
- وزیشان نیمینمت فریاد رس²
سلیح و دل و گنج و فرزادگی
کنون شاه را تیره گشت آفتاب
بهنگام کینه تو⁵ چاره مجوی
بدان⁷ تات زنده برم نزد شاه
که هستی جهان پهلوان سربر⁹
بفرجام برمن چنین بدمباد
بزنهار رفتن گمانی بود
بدین کار گردن ترا¹³ داده ایم¹⁴
که هرچند باشی بخرم جهان
بمن بر بدین جای پیغاره نیست
نبودش بدو¹⁶ راه و آمد ستوه
چو نخچیربازان¹⁷ که¹⁸ اندر گرفت
بمالا نهاده سر از جای پست
بجست از بر¹⁹ سنگ سالار تور
نیامد²⁰ بهبازوی سالار پیر
ز کینه بخشم اندر آورد روی
زره برتنش²¹ سربر²² بردرید²³
بخرید و آسیمه برگشت سر²⁵

نه [که] K-I-⁵ و K, I, IV-دوب.⁴ پشت K, I, IV-³ IV-ب. оп.² نیاید K-¹
این IV- بهخشايدم K-⁸ بجان K, IV-⁷ است VI-⁶ نه جای فریبست IV- هنگام کینست
چو من VI- که پیری چنین پهلوان جنگ سر IV- که چون برف بینم ترا ریش و سر K-⁹
زادهام K, IV, VI-¹² من K, I, IV, VI-¹¹ کزین K, I, VI-¹⁰ I-ب. оп. پهلوان پیر سر
نخچیر-Л, IV-¹⁷ برو K, IV-¹⁶ و I, VI-¹⁵ دادهام K, IV, VI-¹⁴ بدو I-¹³
برآمد I- در آمد K, IV, VI-²⁰ سر I, IV, VI- فروجست از K-¹⁹ ره I, VI-¹⁸ گاذان
کشته شدن پیران VI-доб. заголовок: K-²³ یک بیک K, VI-²² در برش IV- برش K, I-²¹
سرش VI-б. пере- K-²⁵ زیشتش در آمد براه جگر VI- جگرش K-²⁴ بردست گودرز
ставлен со след. б.

- 1980 همی بر¹ نوشتند هردو زمین
 با آوردگاه سواران ز گرد²
 بتیغ و بختگرز و کمند
 فراز آمد آن گردش ایزدی
 ابا خواست یزدانش چاره³ نماید
 1985 نگه کرد پیران که هنگام چیست
 ولیکن بمردی¹⁰ همی کرد کار
 ازان پس کمان برگرفتند و تیر
 یکی تیر باران گرفتند¹¹ سخت
 نگه کرد گودرز تیر¹² خدنگ
 1990 بمرگستوان برزد و¹⁵ بردرید
 بیفتاد و پیران در آمد¹⁶ بزیر
 بدانست کآمد زمانه فراز
 ز نیرو بدو¹⁹ نیم شد دست راست
 ز گودرز بگریخت و شد سوی کوه
 1995 همی شد بران کوهسرب دوان
 نگه کرد گودرز و²³ بگریست زار
 بدانست کش نیست با کسی وفا
 فغان کرد کای نامور پهلوان
 بکردار نخبچیر در پیش من
- همه دل پر از درد و سر پر زکین
 فرو ماند خورشید روز نبرد³
 زهر گونه بر نهادند⁴ بند
 از ایران بتوران⁵ رسید آن بدی
 کرا⁷ کوشش و⁸ زور و یاره⁹ نماید
 بدانست کان گردش ایزدیت
 بکوشید با گردش روزگار
 دو سالار لشکر دو هشیار پیر
 چو باد خزان برجهد بر درخت
 که آهن ندارد¹³ مر اورا¹⁴ نه سنگ
 تگاور بلرزید و دم در کشید
 بغلتید زیرش سوار دلیر
 وزان¹⁷ روز تیره نیابد جواز¹⁸
 هم آنگه بغلتید و²⁰ برپای خاست
 غمی²¹ شد ز درد دوییدن ستوه
 کزو²² باز گردد مگر پهلوان
 بترسید از²⁴ گردش روزگار
 میان بسته دارد ز بهر جفا
 چه بود که ایدون²⁵ پیاده دوان
 کجاست آن سپاه ای سر انجمن

بآورد باز آن سواران چو گرد-IV برآورد نیزه سواران ز گرد-I² در-VI¹
 کجا-I, VI⁷ داور-VI⁶ ز یزدان بپیران-I, IV⁵ آزمودند-VI⁴ VI-6. on.³
 I, IV, VI¹² بکردند-I, IV, VI¹¹ زمردی-VI¹⁰ یاور-VI⁹ که در زیر او-IV⁸
 پیران و آمد-VI, K, J¹⁶ برزدش-I, IV¹⁵ آنرا-I¹⁴ نگیرد-VI گذارد-IV¹³ تیری
 زمانی-I²⁰ ز نیروش دو-IV¹⁹ I, IV, VI-6. переставлен со след б.¹⁸ وزو-I¹⁷
 IV, I, IV²³ ازو-IV, I²² همی-IV²¹ که پیچید-VI پیچید و آنگاه-IV خروشید و
 گشتی-VI²⁵ ازان-I, VI²⁴ VI-و on.

دو خونی و هر دو سر انجمن
گرفتند پس تیغ هندی بچنگ
تو گفתי بچنبد که بیستون¹
یکی تیغ زد بر سر و³ ترگ اوی
ز دشمن دل برته بی بیم گشت⁶
بران زین توی و⁷ خود برنشست
خروشان یکی تیغ هندی بچنگ
فگنده بران باره⁹ کهرم نگون
همیشه¹⁰ کلاهش بخورشیدبر
ز ترکان نبد کس بر¹¹ آن پهن دشت¹²
برآید¹⁴ برو روزگار دراز
همی خواری و سختی آرد بروی¹⁶
همی داد خوانیم و پیدا ستم¹⁸
بآوردگه کردن²⁰ آهنک شوم²¹
سواری ندید اندر آوردگاه²²
جهانرا تو گفתי نیامد دریغ²³
فراز آمدند اندران کین بهم²⁵

دهم برته با کهرم تیغ زن
همی آزمودند هرگونه جنگ
درفش همایون بدست اندرون 1965
یکایک پیچید² ازو برته روی
که تا⁴ سینه کهرم بدو نیم گشت⁵
فرود آمد از اسب و اورا بیست
برآمد بهالا چو شرزه پلنگ
درفش همایون بدست⁸ اندرون 1970
همی گفت شاهست پیروزگر
چو از روز نه ساعت اندر گذشت
کسی را کجا پروراند¹³ بنواز
شب بخون کند گاه شادی بروی¹⁵
ز باد اندر آرد ده دمان بدم¹⁷ 1975
بتورانیمان بر¹⁹ بد آن جنگ شوم
چنان شد که پیران ز توران سپاه
روانها گسسته ز تنشانشان بتیغ
سپهدار ایران و توران دژ²⁴

شد VI—کرد IV⁵ با IV—⁴ و L—³ I—неразборчиво. ² I, IV, VI—б. оп. ¹

دل دشمن از برته پربیم کرد IV— ز کهرم دل برته پربیم گشت I—⁶
VI—¹¹ رسیده VI—¹⁰ اسب I, IV, VI—⁹ بچنگ I, IV—⁸ و I—⁷ پربیم شد VI—
برآرد IV, VI—¹⁴ جهان هرکرا پروراند VI— کجا کش بدارد I—¹³ I, IV—доб. б. 1978. ¹² در
بدانسان که خوانند ازو گشت IV— بران سو که خواهد نیابدش روی I—¹⁶ برو VI—¹⁵
برآورد کردند I—²⁰ بد L—¹⁹ بیداد هم VI—¹⁸ I—б. оп.; بازدم VI—¹⁷ برو VI—¹⁶ روی (?)
I—доб. اندران رزمگاه VI—²² I, IV, VI—б. оп. ²¹

بپژمرد برجای خیره بماناند * بتسکي همی نام یزدان بخواند
بناکام و کام اندر آمد بچنگ * جگر خسته رفته ز روی آب و رنگ
رزم [جنگ VI—] گودرز با پیران I, IV, VI—²⁴ L, IV, VI—б. стоит после б. 1972; доб. заголовки: I, IV—²³
دژ I, IV, VI—²⁵ بهم IV, VI—²⁴ I—²⁴ (I) درم رزم گودرز کشواد با پیران ویسه I—

بترکان چه آمد ز بخت ای² شکفت
یکی گرگ پیکر درفشى بدست
ابر شاه و بر پهلوان زمين⁴
ابا اندر پيمان ز توران سپاه
برفتند و جستند جای نبرد
کمان بر⁶ گرفتند هر دو بدست
بروی اندر آورده کرگ اسپران⁷
بران اسپر کرگ و بر ترک و ترک⁸
که بر دوخت با ترک¹⁰ رومی برش¹¹
یکی تیر دیگر بزد نامدار
ز چشمش برون آمد از درد خون
سیر اندر پيمان ز تن دور کرد¹⁵
نوند¹⁶ سوار نبرده¹⁷ بدست
همیدون بمازو¹⁸ بزه برکمان
بپیروز بخت جهاندار شاه
درفش دلفروز برپای کرد¹⁹

نشست از بر اسب¹ و بالا گرفت
بران کوه فروخ برآمد ز پست
بشد³ پیشی یاران و کرد آفرین
1950 برون رفت گرگین نهم کینه خواه
جهان دیده و کار کرده دو مرد
بنیژه بگشتند و بشکست⁵ پست
بباید تیر از کمان سران
همی تیر بارید هم چون تگرگ
1955 یکی تیر گرگین بزد بر سرش⁹
بلرزید برزین ز سختی سوار
هم آنگاه¹² ترک اندر آمد نگون
فرود آمد از باره¹³ گرگین چو گرد¹⁴
بفتراک برپست و خود برنشست
1960 بران تند بالا برآمد دمان
بنیروی یزدان که او بد پناه
چو پیروز برگشت مرد از نبرد

رزم [جنگ]—VI I, IV, VI—[VI—جنگ] 4 Доб. заголовки: I, IV, VI—[VI—جنگ] 4
کزان خیره—VI گرز گران—IV 7 کمانها—I, IV, VI 6 کردند—VI 5 گرگین با اندر پيمان
جوشن و آهنین خود و ترک—VI خود و ترک—I 8 ماندند کنداوران
جهان گشت مانند کام هژبر * تو گفستی مگر تیر بارد ز ابر
VI— که با ترک در دوخت فرق سرش—IV 11 که تا ترک بر دوخت—I 10 برش—VI 9
سرش را ز—VI 15 دود—VI 14 اسب—I, IV, VI 13 بمازوی—VI پهلوی—I, IV 12 سرش
IV— 19 بمازوی—Л 18 گرفتش عنان تگاور—VI 17 عنان—I, IV 16 اندیشه بپرید زود
вместо б. 1962 доб.:

بپیروزی شاه و بخت بلند * بکام آمد و زیر تخت بلند
فرود آمد از اسب و کرد آفرین * ز دادار بر بخت شاه زمین
رزم برته با کهرم و کشته شدن—IV رزم [جنگ]—VI برته با کهرم—I, VI—[VI—جنگ]
کهرم

بشد ساخته زنگه^۲ شاوران^۳
 که از جنگ هرگز نه برکاست^۴ بود
 چو او خواست^۵ با زنگه شاوران
 ز بس کوفتن گشت پیکار تنگ
 که گفتی بتنشان^۸ چنمید رگ^۹
 بکردار آهن بتفسمید دشت^{۱۱}
 چنمید و نههاد کس پای^{۱۴} پیش
 که اکنون ز گرمی بسوزد^{۱۶} جگر
 پس آنگه سوی جنگ باز آمدن
 فراز^{۲۰} آوریدند و بستند پای^{۲۱}
 بپیکار کینه^{۲۲} بیاراستند
 همی گشت بر مرکز کارزار
 سنان سوی او کرد و^{۲۵} اذر شتافت
 کز اسبش نگون^{۲۶} کرد و برزد بروی
 که گفتی بدرید دشت نبرد
 بران^{۲۸} خاک تفته^{۲۹} کشمیدش^{۳۰} بروی
 نگون اذر^{۳۱} افگند برپشت زین

1930 بهشتیم زگردان¹ ناماوران
که همزمشی از تخم اوخواست³ بود
گرفتند هر دو عمود گران
بگشتند ز⁶ اندازه بیرون بچنگ⁷
فرو مانند اسبان جنگی ز تگ
1935 چو خورشید تابان ز گنبد بگشت¹⁰
چنان تشنه¹² گشتند کز¹³ جای خویش
زبان برگشادند یک با دگر¹⁵
بباید برآسود¹⁷ و دم بر زدن¹⁸
برفتند و اسبان جنگی بجای¹⁹
1940 برآسودگی باز برخاستند
بکردار آتشی ز نیزه²³ سوار
بدآنگه که زنگه برو²⁴ دست یافت
یکی نیزه زد بر کمرگاه اوی
چو رعد خروشان یکی ویله کرد
1945 فرود آمد از باره²⁷ شد نزد اوی
مر اورا بچاره ز روی زمین

¹ I, IV, VI—доб. و. ² К—с этого бейта начинается большая лакуна, которая поглощает 68 бейтов. ³ I, IV, VI—از بخت اخواست ⁴ I—جنگ و کین سر نه برکاست ⁵ I, IV, VI—здесь и дальше آخواست ⁶ IV, VI—از جنگ کس سر نه برکاست ⁷ IV—بلرزید کوه ⁸ VI—گذشت ⁹ IV—б. оп. ¹⁰ VI—یکی را بتن در ¹¹ VI—ز جنگ ¹² IV—که ¹³ I, VI—بر ¹⁴ I—خسته ¹⁵ IV, VI—ب. 1941. ¹⁶ IV—و بتوفید دشت ¹⁷ VI—که ز نهاد یکتن همی پای ¹⁸ VI—تو گفتی یکی پای نهاد ¹⁹ IV—گفتی که زنهند یک پای ²⁰ IV, VI—دم آسودن و ²¹ IV—بیاسود لختی ²² I—گر می و درد ²³ I, IV—بر یکدگر ²⁴ IV, VI—آوریدو بشستند پای ²⁵ IV—شستند روی ²⁶ I, VI—فرود ²⁷ IV, VI—بجوی ²⁸ I, VI—برزدن ²⁹ IV—سنان را بسوی وی ³⁰ I—بدو ³¹ IV—بنیزه ³² VI—بنهره ³³ IV—دلور ³⁴ I—دلها ³⁵ VI—³⁶ VI—³⁷ VI—³⁸ VI—³⁹ VI—⁴⁰ VI—⁴¹ VI—⁴² VI—⁴³ VI—⁴⁴ VI—⁴⁵ VI—⁴⁶ VI—⁴⁷ VI—⁴⁸ VI—⁴⁹ VI—⁵⁰ VI—⁵¹ VI—⁵² VI—⁵³ VI—⁵⁴ VI—⁵⁵ VI—⁵⁶ VI—⁵⁷ VI—⁵⁸ VI—⁵⁹ VI—⁶⁰ VI—⁶¹ VI—⁶² VI—⁶³ VI—⁶⁴ VI—⁶⁵ VI—⁶⁶ VI—⁶⁷ VI—⁶⁸ VI—⁶⁹ VI—⁷⁰ VI—⁷¹ VI—⁷² VI—⁷³ VI—⁷⁴ VI—⁷⁵ VI—⁷⁶ VI—⁷⁷ VI—⁷⁸ VI—⁷⁹ VI—⁸⁰ VI—⁸¹ VI—⁸² VI—⁸³ VI—⁸⁴ VI—⁸⁵ VI—⁸⁶ VI—⁸⁷ VI—⁸⁸ VI—⁸⁹ VI—⁹⁰ VI—⁹¹ VI—⁹² VI—⁹³ VI—⁹⁴ VI—⁹⁵ VI—⁹⁶ VI—⁹⁷ VI—⁹⁸ VI—⁹⁹ VI—¹⁰⁰ VI—¹⁰¹ VI—¹⁰² VI—¹⁰³ VI—¹⁰⁴ VI—¹⁰⁵ VI—¹⁰⁶ VI—¹⁰⁷ VI—¹⁰⁸ VI—¹⁰⁹ VI—¹¹⁰ VI—¹¹¹ VI—¹¹² VI—¹¹³ VI—¹¹⁴ VI—¹¹⁵ VI—¹¹⁶ VI—¹¹⁷ VI—¹¹⁸ VI—¹¹⁹ VI—¹²⁰ VI—¹²¹ VI—¹²² VI—¹²³ VI—¹²⁴ VI—¹²⁵ VI—¹²⁶ VI—¹²⁷ VI—¹²⁸ VI—¹²⁹ VI—¹³⁰ VI—¹³¹ VI—¹³² VI—¹³³ VI—¹³⁴ VI—¹³⁵ VI—¹³⁶ VI—¹³⁷ VI—¹³⁸ VI—¹³⁹ VI—¹⁴⁰ VI—¹⁴¹ VI—¹⁴² VI—¹⁴³ VI—¹⁴⁴ VI—¹⁴⁵ VI—¹⁴⁶ VI—¹⁴⁷ VI—¹⁴⁸ VI—¹⁴⁹ VI—¹⁵⁰ VI—¹⁵¹ VI—¹⁵² VI—¹⁵³ VI—¹⁵⁴ VI—¹⁵⁵ VI—¹⁵⁶ VI—¹⁵⁷ VI—¹⁵⁸ VI—¹⁵⁹ VI—¹⁶⁰ VI—¹⁶¹ VI—¹⁶² VI—¹⁶³ VI—¹⁶⁴ VI—¹⁶⁵ VI—¹⁶⁶ VI—¹⁶⁷ VI—¹⁶⁸ VI—¹⁶⁹ VI—¹⁷⁰ VI—¹⁷¹ VI—¹⁷² VI—¹⁷³ VI—¹⁷⁴ VI—¹⁷⁵ VI—¹⁷⁶ VI—¹⁷⁷ VI—¹⁷⁸ VI—¹⁷⁹ VI—¹⁸⁰ VI—¹⁸¹ VI—¹⁸² VI—¹⁸³ VI—¹⁸⁴ VI—¹⁸⁵ VI—¹⁸⁶ VI—¹⁸⁷ VI—¹⁸⁸ VI—¹⁸⁹ VI—¹⁹⁰ VI—¹⁹¹ VI—¹⁹² VI—¹⁹³ VI—¹⁹⁴ VI—¹⁹⁵ VI—¹⁹⁶ VI—¹⁹⁷ VI—¹⁹⁸ VI—¹⁹⁹ VI—²⁰⁰ VI—²⁰¹ VI—²⁰² VI—²⁰³ VI—²⁰⁴ VI—²⁰⁵ VI—²⁰⁶ VI—²⁰⁷ VI—²⁰⁸ VI—²⁰⁹ VI—²¹⁰ VI—²¹¹ VI—²¹² VI—²¹³ VI—²¹⁴ VI—²¹⁵ VI—²¹⁶ VI—²¹⁷ VI—²¹⁸ VI—²¹⁹ VI—²²⁰ VI—²²¹ VI—²²² VI—²²³ VI—²²⁴ VI—²²⁵ VI—²²⁶ VI—²²⁷ VI—²²⁸ VI—²²⁹ VI—²³⁰ VI—²³¹ VI—²³² VI—²³³ VI—²³⁴ VI—²³⁵ VI—²³⁶ VI—²³⁷ VI—²³⁸ VI—²³⁹ VI—²⁴⁰ VI—²⁴¹ VI—²⁴² VI—²⁴³ VI—²⁴⁴ VI—²⁴⁵ VI—²⁴⁶ VI—²⁴⁷ VI—²⁴⁸ VI—²⁴⁹ VI—²⁵⁰ VI—²⁵¹ VI—²⁵² VI—²⁵³ VI—²⁵⁴ VI—²⁵⁵ VI—²⁵⁶ VI—²⁵⁷ VI—²⁵⁸ VI—²⁵⁹ VI—²⁶⁰ VI—²⁶¹ VI—²⁶² VI—²⁶³ VI—²⁶⁴ VI—²⁶⁵ VI—²⁶⁶ VI—²⁶⁷ VI—²⁶⁸ VI—²⁶⁹ VI—²⁷⁰ VI—²⁷¹ VI—²⁷² VI—²⁷³ VI—²⁷⁴ VI—²⁷⁵ VI—²⁷⁶ VI—²⁷⁷ VI—²⁷⁸ VI—²⁷⁹ VI—²⁸⁰ VI—²⁸¹ VI—²⁸² VI—²⁸³ VI—²⁸⁴ VI—²⁸⁵ VI—²⁸⁶ VI—²⁸⁷ VI—²⁸⁸ VI—²⁸⁹ VI—²⁹⁰ VI—²⁹¹ VI—²⁹² VI—²⁹³ VI—²⁹⁴ VI—²⁹⁵ VI—²⁹⁶ VI—²⁹⁷ VI—²⁹⁸ VI—²⁹⁹ VI—³⁰⁰ VI—³⁰¹ VI—³⁰² VI—³⁰³ VI—³⁰⁴ VI—³⁰⁵ VI—³⁰⁶ VI—³⁰⁷ VI—³⁰⁸ VI—³⁰⁹ VI—³¹⁰ VI—³¹¹ VI—³¹² VI—³¹³ VI—³¹⁴ VI—³¹⁵ VI—³¹⁶ VI—³¹⁷ VI—³¹⁸ VI—³¹⁹ VI—³²⁰ VI—³²¹ VI—³²² VI—³²³ VI—³²⁴ VI—³²⁵ VI—³²⁶ VI—³²⁷ VI—³²⁸ VI—³²⁹ VI—³³⁰ VI—³³¹ VI—³³² VI—³³³ VI—³³⁴ VI—³³⁵ VI—³³⁶ VI—³³⁷ VI—³³⁸ VI—³³⁹ VI—³⁴⁰ VI—³⁴¹ VI—³⁴² VI—³⁴³ VI—³⁴⁴ VI—³⁴⁵ VI—³⁴⁶ VI—³⁴⁷ VI—³⁴⁸ VI—³⁴⁹ VI—³⁵⁰ VI—³⁵¹ VI—³⁵² VI—³⁵³ VI—³⁵⁴ VI—³⁵⁵ VI—³⁵⁶ VI—³⁵⁷ VI—³⁵⁸ VI—³⁵⁹ VI—³⁶⁰ VI—³⁶¹ VI—³⁶² VI—³⁶³ VI—³⁶⁴

جهان پیش شاه جهان بنده باد
 برون تاخت هفتم¹ ز گردان هجیر
 سپهرم ز خویشان افراسیاب
 ابا پور گودرز رزم آزمود
 برفتند هر دو بجای نبرد
 بشمشیر هر دو² برآویختند
 هجیر دلاور بکردار شیر
 بنام جهان آفرین³ کردگار
 یکی تیغ زد بر سر و⁴ ترک اوی⁵
 در افتاد ز اسبش هم آنگه⁶ نگون
 فرود آمد از باره⁷ فرخ هجیر
 نشست از بر اسب⁸ و آن اسب اوی
 برآمد به بالا و کرد⁹ آفرین
 همی¹⁰ زور و بخت از جهاندار دید

همیشه دل پهلوان باد شاد
 یکی نامداری سواری¹¹ هژیر¹²
 یکی¹³ نامور بود با جاه و آب
 که چون او بدشکر سواری نبود
 برآمد ز آوردگه تیره گرد
 همی ز آهن آتش فرو ریختند¹⁴
 بروی¹⁵ سپهرم درآمد دلیر
 بخت جهاندار¹⁶ با¹⁷ شهریار
 که آمد هم اندر زمان مرگ اوی¹⁸
 بزاری و خواری دهن پر ز خون¹⁹
 مر او را بیست از بر زین چو شیر²⁰
 گرفت عینان و درآورده²¹ روی
 بران اختر نیک و فرخ زمین
 و زان²² گردش²³ بخت بیدار دید²⁴

گو نامدار و K-³ گو نامداران سوار-IV نامدار و سوار و I-² بروز بهفتم K-¹
 رزم سپهرم I- کشته شدن سپهرم بردست هجیر K- Доб. заголовки: K-¹ یل شیرگیر
 برانگیختند K-⁶ هندی-⁵ VI-⁴ جنگ هجیر با سپهرم-IV, VI-³ با هجیر گودرز
 L-¹¹ نو-¹⁰ VI-⁹ جهانجوی-⁸ VI-⁷ ز پیش-⁶ VI-⁵ داور-⁴ VI-³ ز پیش-² VI-¹ برافروختند-¹ VI
 بخواری و زاری-¹⁴ K, I-¹³ VI-¹² از اسب اندر افتاد آنگه-¹¹ IV-¹⁰ L-⁹ او-⁸ L-⁷ و
 I, ¹⁷ هژیر-¹⁶ IV-¹⁵ K, IV, VI-¹⁴ از اسب اندر آمد همانگه-¹³ I-¹² اسب فرخ-¹¹ K, IV, VI-¹⁰ و غرقه بخون
 گرفت-⁹ IV-⁸ اندر آورده-⁷ I, IV-⁶ گرفتهش عینان و بتابید-⁵ K, VI-⁴ از بر زین-³ VI
 K-²³ Доб.: چو پیروزی از-²² VI-²¹ K, I-²⁰ و زو-¹⁹ K, VI-¹⁸ همه-¹⁷ K, VI-¹⁶

کزو دید پیروزی و فرهی * بران دشت و پیکار روز بهی
 VI-¹ Доб.:

چو از نیک اختر نمایندت چهر * بدان کو دگر با تو کوشد بهر
 جنگ زنگه با اخواست VI-¹ رزم زنگه شاوران با اخواست-¹ I, IV-¹ Доб. заголовки:

زمین را بدرید و اندر ³ شتافت	بر ¹ آوردگه بر برو ² دست یافت	
فرو ریخت از ترک او مغز و خون ⁴	زد از باد برسرش رومی ستون	
ز پیران ویسه بسی ⁷ کرد یاد	بزین پلنگ ⁵ اندرون جان بداد ⁶	1905
همه تن پر ⁹ آهن دهن ¹⁰ پر ز خون ¹¹	پس از پشت باره در ⁸ آمد نگون	
مر اورا بکردار آهرمن ¹⁴	ز ¹² اسب اندر آمد سمک ¹³ بیژن	
نبرد کسی که تیمار رویین کشید ¹⁵	کمند اندر افگند و برزین کشید	
هنوز از جوانیش نابوده ¹⁶ شاد ¹⁷	برفت از پی سود مایه بباد	
گرفت آذگهی ¹⁹ پالهنگش بدست ²⁰	بر اسبش بکردار پیللی ¹⁸ بدست	1910
وز آنجایگه سوی بالا شتافت	عنان هیون تگاور بتافت	
میان دیبه و رنگ ²² خورده ²³ بنفش	بچنگ ²¹ اندرون شیر پیکر درفش	
پس هر فرازی نهاده نشیب ²⁵	چنینست کار جهان فریب ²⁴	
بنزدیک آن نامور سرکشان	وز آنجایگه شد بجای نشان	
همیشه سر پهلوان با کلاه ²⁷	همی گفت پیروزگر باد شاه ²⁶	1915

از سرش با مغز خون—I ترک با مغز خون—K⁴ ایدر—VI³ مرو—I² به—K¹
 VI— از تارکش مغز و خون—IV

بزد مر ورا یک عودش بسر * ز دیده برآمدش خون جگر
 همی—K, I, IV, VI⁸ بزین اندرون جان شیرین بداد—IV⁶ خدنگ—I⁵
 همه—I دهان—K¹⁰ تن در—VI برپر—IV تن پر—K⁹ پس [هم—I] آنگه ز اسب اندر
 از—IV, VI¹² I—порядок бб.: 1906, 1909, доб. б., 1907, 1908, 1910. خود و ترک و دهان
 گزین—VI¹³ IV—доб.:¹⁴

بشمشیر کردش جدا سر زتن * پیامد همی کشته (?) گور و کفن
 K—б. переставлен со след. б.;¹⁷ نبود از جوانیش یک روز—IV¹⁶ K, I—доб. б. 1906.
 VI—آن زمان—K, I, IV¹⁹ شیران—IV پیلان—I¹⁸ K, I—б. 1905. VI—
 بدست—VI²¹ K—б. переставлен с предыдущим б. IV—گرفتش عنان تگاور بدست
 چنین—I²⁴ K, I—دیبه رنگ کرده—VI²³ بران عیبه [غیبه б. м.] رنگ—I, IV—
 K, I—б. стоит после б. 1908,²⁵ آیین این پر فریب—VI است کیهان آسیب [و—I] آسیب
 бб. 1914—1915 оп.; IV—бб. 1913—1915 оп.; VI—доб.:

نداند کسی راز این گوزپشت * چرا پروید و ز بهر چه کشت
 بماناد با تاج در پیش گاه—K²⁷ پادشاه—IV²⁶

- 1890 جدا شد ز باره¹ هم آنگاه ترک
 پیشست اندرشی نیزه ای زد دگر
 فرود آمد از باره⁵ کرد آفرین
 بکین سیاوش کشیدش⁷ نگون
 بزین اندر آهخت⁸ و بستش چو⁹ سنگ
 1895 نشست¹⁰ از بر زین و اسبش کشان
 ببالا برآمد شده شاد دل
 پیروزئی شاه و تخت¹³ بلند
 همی آفرین خواند سالار شاه
 که پیروزگر شاه پیروز باد
 1900 ششم بیژن گیو و روپین دمان
 چپ و راست گشتند یک با دگر²⁰
 برومی²² عمود آذگهی²³ پور گیو
 ز² اسب اندر افتاد ترک سترک³
 سنان اندر آمده میان جگر
 ز دادار بر بخت شاه زمین⁶
 ز کینه بمالید بر روی خون
 سر آویخته پایها زیر تنگ
 بیامد دوان¹¹ تا بجای¹² نشان
 ز درد و غمان گشته آزاد دل
 بکام آمده زیر بخت¹⁴ بلند
 ابر شاه کیخسرو و تاج¹⁵ و گاه¹⁶
 همه روزگارانش نوروز باد¹⁷
 بزه بر نهادند هر دو¹⁸ کمان¹⁹
 نبرد تیرشان از کمان²¹ کارگر
 همی گشت با گرد روپین نیو²⁴

K, I, IV- گرد سترک- VI-³ از- VI-² گشت از زین- VI-¹

جدا گشت ازو بارمان همچو گرد * سوار اندر آمد ز باد نبرد
 IV-6. оп. شهریار زمین- VI-⁶ اسب و- K, I, VI-⁵ که آمد سنان در- VI-⁴
 IV-¹¹ بیست- VI-¹⁰ انداختش همچو- K-⁹ آمیخت- VI-⁸ آورد- IV-⁸ فگندش- K-⁷
 و оп. и تخت- VI-¹⁵ بخت- IV, VI-¹⁴ تخت- IV, VI-¹³ بدان جایگاه- VI-¹² برآمد دمان
 I-¹⁶

بکرد آفرین جهاندارشاه * بران تخته خسرو نیک خواه
 IV-

فروید آمد از اسب و کرد آفرین * ز دادار بر بخت شاه زمین
 I, IV, VI-6. оп.; доб. заголовки: K- رزم بیژن شدن روپین بر دست بیژن-
 I-¹⁸ جنگ بیژن با روپین- VI رزم بیژن با روپین وپسه- IV با روپین پیران
 K-доб.:¹⁹ دو زاغ

بکرد آفرین جهاندار شاه * بران تخته خسرو نیک خواه
 آن زمان- K-²³ بروپین- K, IV-²² تیر بر هیچ یک- VI-²¹ با یکدگر- I, IV, VI-²⁰
 VI-6. оп.²⁴

خندنگی برانش¹ برآمد² چو باد
 بروی اندر آمد تگاور ز درد
 نگون شد سر زنگله جان بداد
 فروهل فروجست و بپرید سر⁶
 سرشرا بفتراک زین بریدست 1880
 بمالا برآمد بسان پلنگ
 درفش خجسته برآورد راست
 خروشید زان پس که پیروز باد
 به¹³ پنجم چو رهام گودرز بود
 کمان برگرفتند و تیر خدنگ 1885
 کمانها همه پاک برهم شکست
 دو جنگی و هردو دلیر و سوار¹⁶
 بگشتند بسیار یک با دگر¹⁸
 یکی نیزه²⁰ انداخت بر ران اوی²¹
 که بگذشت بر مرد و بر اسب³ شاد
 جدا شد⁴ ازو زنگله روی زرد
 تو گفתי همانا ز مادر⁵ نژاد
 برون کرد خفتان رومی ز بر⁷
 پیامد گرفت اسب او را بدست⁸
 بدخون غرقه گشته برو تیغ و چنگ
 شده شادمان⁹ یافته هرچ¹⁰ خواست¹¹
 سر خسروان شاه فرخ نژاد¹²
 که یا بارمان او نبرد آزمود¹⁴
 برآمد خروش سواران جنگ
 سوی نیزه بردند چون باد¹⁵ دست
 هشیوار و دیده بسی کارزار¹⁷
 بیچید رهام پرخاشخ¹⁹
 کز²² اسب اندر آمد بفرمان اوی²³

براسب و بر مرد—I, IV³ براسب وی آمد—VI در آمد—K, IV² بر اسبش—I¹
 همانا که—IV که جز روز بد را—I⁵ گشت—I, IV, VI⁴ از اسب و وز مرد (I)—VI
 جنگ از برش—K⁷ سرش—K, IV, VI⁶ همانا که جز روز بد را—VI خود روز بد را
 K¹⁰ شاددل—K, I, IV⁹ VI—обратный порядок мисра.⁸ ز بزش—VI رزم از برش—IV
 رزم رهام—I, VI¹¹ کشته شدن بارمان بردست رهام—K Доб. заголовки: IV هرچه
 I, IV—б. оп.; K¹² رزم رهام با بارمان و کشته شدن بارمان—IV گودرز با بارمان
 چو ایرانیان آن بدیدند زود * براندیشه شان شادمانی فزود
 K¹⁷ سوار دلیر—K, I¹⁶ I—б. оп. وشمشیر—K, IV¹⁵ سواری نمود—K¹⁴ و—K¹³
 K, I, IV,¹⁸ نبرد آزمودند و هم کارزار—VI از تغمه نره شیر—I بکردار شیر
 VI—вместо б. 1888 доб.:¹⁹ با یکدگر—VI

اگر چه که با بارمان کس نمود * که یارد بوردی نبرد آزمود
 دل گیو را روز میدان و جنگ * چو روبه نمودی دلاور پلنگ
 K—порядок бб. 1888, 1891, 1889, 1890, 1892.²⁰ دیگر—K²¹ I—او—VI, VI²² L²³

او—VI, VI²³ L²³ ز بالا بروی

- گرفتند زان² پس عمود گران
همی برسر یکدگر کوفتند
بتنگی فراز آمد آن³ کار سخت
همی گرد کینه برانگیختند
مر او را چو باد اندر آورد زیر
شکست و برآمد ز تن نیز⁵ جانش⁶
نشست از بر زین⁸ چو آذرکشسب
بیلا برآمد بکردار مست⁹
گرازان و شادان و دشمن نگون¹⁰
ابر پهلوان آفرین برکنان¹¹
دو جنگی بکردار شیر یله¹³
نبرد چون فروهل دگر¹⁵ بدگمان¹⁶
کمانرا بزه کرد و اندرکشید
گرفته کمان رفت پیشش بچنگ¹⁹
ز²⁰ هر سو کمین سواران گرفت
- پیر از جنگ و پرخشم کینه وران¹
چو شیران جنگی برآشوفتند
زبانشان شد از تشنگی لغت لغت
پیماده شدند و برآویختند
گرازه بزد دست برسان شیر
چنان سخت زد بر زمین کاستخواست⁴
گرازه هم آنگه بیستش باسب⁷
گرفت آنگه اسب سیامک بدست
درفش خجسته بدست اندرون
خروشان و جوشان و نعره زنان
چهارم¹² فروهل بد و زنگله
بایران نبرده بتیر و کمان¹⁴
چو از دور ترک دژ را دید¹⁷
برآورد زان¹⁸ تیرهای خدنگ
ابر زنگله تیر باران گرفت

خشم و پیر جنگ و کینه سران—IV, VI خشم و کین او ز کشته سران (?)—K¹
هم اندر زمان داد—K⁶ تیره—VI⁵ استخوان—I, IV⁴ این—K³ ازان—K, I, IV, VI²
جانش (так! без рифмы) براسمش بیست—I, IV⁷ بریزید و هم در زمان داد جان—I, IV¹ جانش
خروشان و جوشان بکردار—K⁹ گرفت از بر او—VI⁸ (без рифмы). بیستش دو دست—VI¹
и б. переставлен со след. б. K—б. оп.¹⁰ K, VI—б. оп.; IV—вместо б. 1870 доб.:
پیروزی شاه و تخت بلند * بکام آمده زیر بخت بلند
فرو آمد از اسب و کرد آفرین * ز دادار بر بخت شاه زمین
جنگ [رزم—IV] فروهل—I, IV, VI کشته شدن زنگله بر دست فروهل—K
доб. заголовки: K—б. оп.¹⁰ K, VI—б. оп.; IV—вместо б. 1870 доб.:
خروشان و جوشان و نعره زنان * دلیران ایران چو شیر زیان
K, I, 17 بتیر و کمان—IV¹⁶ کسی—VI¹⁵ یکی—K¹⁵ بایران و توران دلم پرگمان—IV¹⁴
به—K, I, IV²⁰ K, IV, VI—б. оп. کمان نبردی بچنگ—I¹⁹ ازان—I¹⁸ دژ روی دید—IV

- 1845 بنیازه فراوان برآویختند
سناندار نیزه ز چنگ² سوار
کمان بر گرفتند و تیر خدنگ
همی زنده بایست مرگیو را
چنان بسته⁶ در پیش خسرو برد
1850 چو گیو اندر آمد گروی⁷ از نهیب
سوی تیغ⁹ برد آن زمان دست خویش
عمودی بزد برسر و¹¹ ترگ اوی
همیدون ز زین دست¹³ بگذارش
که برپشت زین مرد بی توش¹⁴ گشت
1855 فرود آمد از باره¹⁷ جنگی پلنگ
نشست از بر زین و¹⁸ اورا بپیش
ببالا برآمد درفش بدست
بپیروزی شاه ایران زمین²¹
سه دیگر سیامک ز توران سپاه
1860 بررفتند و²⁴ نیزه گرفته بدست
- همی زهر¹ با خون برآمیختند
فرو ریخت از هول آن کارزار
یک اندر دگر تاخته³ چون پلنگ⁴
کز اسب اندر آرد گیو⁵ نیو را
ز ترکان یکی هدیه نو برد
کمان شد ز دستش بسوی⁸ نشیب
دمان گیو اندر آمد بپیش¹⁰
که خون¹² اندر آمد ز تارک بروی
گرفتشی بر سر سخت و بفشارش
ز¹⁵ اسب اندر افتاد و بیهوش¹⁶ گشت
دو دست از پس پشت بستش چو سنگ
دوانید و شد تا بر یار خویش¹⁹
بنعره همی کوه را کرد پست²⁰
همی خواند بر پهلوان²² آفرین²³
بششد با گرازه باآوردگاه
خروشان بکردار پیلان مست

بمردند از روی VI—⁴ تاختند K—³ سنانهای نیزه بچنگ IV—² K، VI—¹ I، خاک
K—⁸ گرو L—⁷ زنده IV، VI—⁶ مرآن K، I، IV، VI—⁵ زهنگ IV—⁴ خورشید رنگ
IV—¹⁰ доб.:¹⁰ گیو VI—⁹ دو دستش برون از
یکی گرز⁸ گاو پیکر بچنگ * خروشان بکردار شرزه پلنگ
از K، I، IV، VI—¹⁵ I—¹⁶ بیتوش I—¹⁶ بیهوش I—¹⁴ اسب K—¹³ خونش VI—¹² و L—¹¹ I
I—¹⁹ б. оп.; VI—¹⁹ доб.:¹⁹ مر IV—¹⁸ اسب K، I، IV، VI—¹⁷
دوان گیو نیو اندر آمد ز راه * دوانید و شد تا بنزد سپاه
یزدان گزین K—²¹ همی کرد چون خاک سنگ VI—²¹ خروشان بکردار پیلان مست K—²⁰
کشته شدن سیامک بردست K—²³ Доб. заголовки: K—²³ کردگار K—²² شهریار زمین I، IV، VI—
چنین هر دو IV—²⁴ جنگ گرازه با سیامک VI—²⁴ رزم سیامک با گرازه I، IV—²⁴ گرازه
K، I، VI—²⁴ оп.

چنان خواست یزدان جان آفرین¹ که گفتی² گرفت آن گوانرا زمین
 ز مردی که بودند با بخت خویشی
 سران از پی پادشاهی بچنگ
 دمان آمدند اندر³ آوردگاه 1835
 نخستین فریبرز نیو دلیر
 بنزدیک⁴ کلید و پسه دمان
 همی گشت و تیرش نیامد چو خواست
 برآورد و زد تیغ بر گردنش
 فرود آمد از اسب و بگشاد بند 1840
 بیست از بر باره⁵ کلید را
 ببالا برآمد پیروز نام
 که سالار ما باد پیروز گر
 و دیگر گروی زره دیو⁶ نیو

که گفتی² گرفت آن گوانرا زمین
 برآویختند از پی تخت³ خویش
 بدادند جان⁴ از پی نام و ننگ
 ابا یکدگر ساخته⁵ کینه خواه⁶
 ز لشکر برون تاخت⁷ برسان شیر⁸
 بیامد بزه بر نهاده کمان
 کشید آن پرنداور از دست راست
 بدو نیم⁹ شد تا کمرگه¹⁰ تنش
 ز فتراک خویش آن کیانی¹¹ کند
 گشاد از برش بند پولاد را
 خروشی برآورد و بگذارد¹² گام¹³
 همه¹⁴ دشمن شاه خسته جگر¹⁵
 برون رفت با پور گودرز گیو¹⁶

IV— رخت K—³ تو گفتی VI— گویی K—² بود خواست جهان آفرین K, I, VI—¹
 بر یکدگر I, IV—⁶ دوان آمده تا به I, IV—⁵ ندادند نیز IV—⁴ (без рифмы). بخت
 K, VI—⁷ تاخته

ازان نامداران ایران سپاه * برون شد فریبرز کاؤمی شاه
 رزم فریبرز کاؤمی با کلید I— حرب کلید با فریبرز و کشته شدن کلید K— Доб. заголовки:
 VI—⁸ I, IV—б. оп., доб. приложение VIII. جنگ [رزم IV—] فریبرز با کلید IV, VI— و پسه
 بگشاد I—¹³ بسینه VI—¹² نیمه K, I, IV, VI—¹¹ فریبرز و I—¹⁰ I—б. оп.⁹ رفت
 گرفتار Доб. заголовки: K—¹⁶ Л, K, I—¹⁵ زینش I, IV, VI—¹⁴ K—¹³ پیچان
 [جنگ VI—] رزم گیو [I—доб. گودرز] با گروی زره I, VI—¹⁷ شدن گروی زره بردست گیو
 همان VI—¹⁷ رزم گیو گودرز با گروی زره و گرفتار شدن [گروی زره I—] IV—
 K—доб.:¹⁸

گرفتند ایرانیان آن بغال * که بودند گردان با شاخ و یال
 VI—²⁰ زره دار IV— بود I— گرد K—¹⁹
 و دیگر ز روی گره بود و گیو * زهم جنگ جست آن دو جنگی نیو (так)

- به خوردند سوگند یک با دگر¹ که کس برنگرداند از کینه سر
 بدان قسا کرا گردد امروز کار² که پیروز برگردد از³ کارزار
 دو بالا بد اندر دو روی⁴ سپاه که شایست کردن بهرسو نگاه
 یکی سوی ایران دگر⁵ سوی تور که دیدار بودی بلشکر ز دور
 1820 پیمیش⁶ اندرون⁷ بود هامون و دشت که تازنده شایست بروی گذشت⁸
 سپهدار گودرز کرد آن⁹ نشان¹⁰ که هر کو ز گردان گردنکشان¹¹
 بزیر آورد دشمنی را چو دود¹² درفششی ز بالا برآرند زود¹³
 سپهدار پیران نشانانی نهاد بمالای دیگر همین کرد یاد
 از آن¹⁴ پس بهامون نهادند سر بخون ریختن بسته گردان¹⁵ کمر
 1825 بتیغ و بگرز¹⁶ و بتیر و کمنند¹⁷ همی آزمودند هرگونه بند¹⁸
 دلیران توران¹⁹ و کنداوران ابا²⁰ گرز و تیغ²¹ و²² پرنداوران²³
 که گر²⁴ کوه پیمیش آمدی روز جنگ نبودی بر آن رزم²⁵ کردن درنگ
 همه دستهایشان فروماند²⁶ پست در زور یزدان برایشان بپست
 بنام بالا اندر آویختند که بسیار بیداد خون ریختند
 1830 فرو مانده اسبان جنگی بجای²⁷ تو گفتی که با دست بستست پای²⁸
 بریشان همه راستی شد نگون که برگشت روز و بجوشید خون

گردد بدین [درین—VI] K, IV, VI—³ آموزگار—I, IV, VI—² با یک دگر—I, IV, VI—¹

پس—IV—⁷ بسیر (?) I— بزیر—K—⁶ یکی—I, IV—⁵ میان—I, IV— رویه—K, VI—⁴ کردش—I, IV, VI—⁹ VI—б. оп. که بدبخت و بخت آور آذجا بگشت—K, I, IV—⁸ پشتشان مردان و مردم—VI و مردم کشان—I بگردند یک با دگر این نشان—K—¹¹ باسرکشان—K—¹⁰ K—доб.: کشان

که هرکو شود از شما تیز چنگ * سر دشمنان را کند زیر سنگ
 درفششی بمالا برند از فرود—VI درفششی بمالا برآردز دور—I, IV—¹³ ز تور—I, IV—¹² کمان—K—¹⁶ هریک—VI از ایران و توران بسته—IV سخت بسته—I—¹⁵ وزان—I, IV, VI—¹⁴ دلیران و گردان—Л—¹⁹ VI—без рифмы. باهم سران—I—¹⁸ بتیر و بگرز گران—I, IV—¹⁷ اگر—I—²⁴ کمنند آوران—VI—²³ оп. و—Л—²² تیر—K, I, IV, VI—²¹ چه با—I, IV, VI—²⁰ زکار—K—²⁷ فرومانده—K, I, IV—²⁶ در آن دشت اورا—VI پشت کردن—K, I, IV—²⁵ K—этот и два послед. б. оп. نهد شان همه جنگ و بازو بکار—K—²⁸

- همانگه ز¹ ایران سپه پهلوان
 1800 برون تاختند از میان سپاه
 که دیدار دیده بریشان نبود
 ابا هر سواری ز ایران⁶ سپاه
 نهادند پس گپو را با گروی⁹
 گروی زره کز میان سپاه
 1805 که بگرفت ریش سیاوش بدست
 دگر با فریبرز کاوش تفت¹²
 چو رهام گودرز با بارمان¹⁴
 گرازه بشد با سیامک بجنگ
 چو گرگین کار آزموده سوار¹⁷
 1810 ابا²⁰ پیژن گپو رویین گرد
 چو اوخواست²¹ با زنگه شاوران
 چو²³ دیگر فروهل بُد و²⁴ زنگله
 هجیر و سپهرم بکردار شیر²⁵
 چو گودرز کشواد و پیران بهم
 1815 میان بسته²⁸ هردو سپهبد بکین
- بخواند آن زمان ده سوار جوان²
 برفتند یکسر³ با آوردگاه⁴
 دو سالار زین گوئه رزم⁵ آزمود
 ز توران⁷ یکی شد و را رزم خواه⁸
 که همزور بودند و پرخاشجوی¹⁰
 سراسر برو بود نفرین شاه
 سرش را برید از تن پاک¹¹ پست
 چو کلباد ویسه باورد رفت¹³
 برفتند یک با¹⁵ دگر بدگمان
 چو شیر زیان با دمنده نهنگ¹⁸
 که با¹⁸ اندریمان کند کارزار¹⁹
 بجنگ از جهان روشنایی ببرد
 دگر برقه با کهرم از یاوران²²
 برون تاختند از میان گله
 بدان رزمگاه اندر آمد دلیر²⁶
 همه ساخته دل بدرد و²⁷ ستم
 چه از پادشاهی چه²⁹ از بهر دین

تا جای آوردگاه— I, IV—⁴ جایی— K, VI—³ IV—6. op.² از— I, VI— همان نیز از— K—¹
 حرب کردن ده مبارز ایران با ده مبارز توران و کشته شدن ترکان— K— Доб. заголовки:
 K, I, IV—⁷ توران— K, I, IV—⁶ جنگ— K, IV—⁵ نامزد کردن پهلوانان [با یکدگر— I—доб. I, IV—
 او بود و پرخاشجو— VI—¹⁰ گرو— VI—⁹ VI—6. op.⁸ از ایران— I, IV—⁸ K, I, IV—
 K—¹⁵ یارمان— VI—¹⁴ باوردگاه— I—¹³ شاه— I—¹² زتن دور بنهاد— VI—¹¹ بخنجر ببرد— I—
 برون— K, I, IV, VI—¹⁹ ابا— K, I, IV—¹⁸ دلیر— K, I, IV, VI—¹⁷ VI—6. op.¹⁶ K—¹⁶ بایک— IV—
 و— K, I, IV—²³ از یک کران— K—²² اخاست— K, I, IV, VI—²¹ چو با— IV—²⁰ شد چو شیر
 :доб. K— ازین [ازان— K, IV] رزمگه برکشیده غریو— K, I, IV—²⁶ دیو— K, I, IV—²⁵ ابا— K, I, VI—²⁴
 و دیگر گرازه چو شیر دمان * سیامک ابا او برفت از میان
 بخون بسته— I— بخون تشنه— K, IV, VI—²⁸ بکین— VI— دود و کرده— IV— دور کرده— K, I—²⁷
 که— K—²⁹

دگر یاد کرد بر کردگار نخست آفرین کرد بر کردگار
 شنیدیم گفتار تو سرپرست¹ بیپیران چنین گفت کای نامور
 چه سودست از داد² سر بر ممتاب ز خون سیاوش بافراسیاب
 پر از خون دل از درد⁵ خسته جگر که چون گوسفندش³ بپرید⁴ سر
 1790 از آن پس برآورد ز ایران⁶ خروش
 سیاوش بسوگند⁸ تو سر بداد
 از آن¹¹ پس که نزد تو فرزند من
 شتابیدی¹³ و جنگ را ساختی
 مرا حاجت از کردگار جهان
 1795 که روزی تو پیش من آیی بجنگ
 به پیران سر اکنون بآوردگاه
 سپهدار ترکان برآراست کار
 ابا اسب و ساز و سلیح تمام
 همه شپیر مرد و همه نیک نام¹⁷

K, VI— گوسفندان—Л 3 برگوی و—IV بودست از داد—I ازراه—K 2 در بدر—K 1
 جنگجوش—Л 7 ازایشان—I 6 و IV, VI—доб. 5 بریدیش—VI پریدند—IV 4 گوسفندان
 10 VI— مر او را بغیره—K, I 9 بگفتار—K, I 8

سیاوش بسوگند تو شاد باد * کسی بر فریب تو ایمن مباد
 کنم—I 15 بودست—IV بد—I 14 بتابیدی—IV 13 بگشتت—I 12 وزان—K, I, IV, VI 11
 K, I, IV, VI—доб. 17 با سپاه (!)—VI کینه خواه—K 16 بر تو بر روز تاریک و تنگ
 کنون نامزد کن ز توران [سراسر—IV] سپاه * که پیش دلیران من کینه خواه
 بیایند رزم آزموده سران * بتیغ و سنان و بگرز گران
 I—далее доб.:

چنین گفت پیران که دارم سپاسی * برون آرم از لشکر هم قیام (!)
 بیارم بآورد ایران * چنان چون بیایند دلاور سران
 تو ار هرچه گفתי بجای آوری * ازین عهد و پیمان ما نگذری
 IV—доб.:

بکوشند و باهم نبرد آورند * سر یکدگر را بپند آورند
 تو ار هرچه گفתי بجای آوری * ازین عهد و پیمان ما نگذری

- پیر از¹ کینه سالار توران سپاه
 1770 چو گودرز کشوادگانرا بدید
 بدو⁴ گفت کای پیر خرد پهلوان
 روان سیاوش⁵ را زان چه سود
 بدان گیتی⁸ او جای نیکان گزید
 دو لشکر چنین پای¹⁰ با¹¹ یکدگر
 1775 سپاه دو کشور همه¹² شد تباه
 جهان سربسر پاک بیمرد گشت
 ور¹⁶ ایدوئک هستی چنین کینه دار
 تو از لشکر خویش بیرون خرام
 بتنها من و تو برین دشت کین
 1780 زما هرک او هست¹⁹ پیروز بخت
 اگر من بدست تو گردم²¹ تباه
 بپیش تو آیند و فرمان²⁵ کنند
 وگر²⁷ تو شوی کشته بردست من
 مرا با سپاه تو پیکار نیست
 1785 چو گودرز گفتار پیران شنید

سخن گفتن پیران و گودرز با هم — I — Доб. заголовки: 3 چندی — IV — 2 بران — I, IV — 1
 VI — 6 سیاوش — K — 5 چنین — K — 4 رسیدن پیران و گودرز و مناظره کردن — IV —
 I — 12 K, I — 11 بر — IV — 10 دگیری — I — 9 ندانی که — I — 8 ترکان — I — 7 مرز
 : I — Доб. — 15 K, I — بدین — K, I — 14 برچینی — VI — 13 چنین
 چرا کشت باید همی بی گناه * سخن بر نهادم کنون بر دوراه
 IV, VI — ازین کار — I برآید از این کینه — K — 18 ازان پایۀ که سپه — IV — 17 ار — I — گر — K — 16
 ز ما هرکه — I — 21 I — 6. оп. — 20 هر کرا — IV هر که او گشت — VI — 19 کت برآید ازین کینه
 I — K — 25 درآوردگاه — I — 24 بتوران — I — 23 نجویی تو — VI — 22 گردد برین کین
 VI — K — 27 همه دل بپیمان — VI بپیمان سرانشان — IV سرانشان بپیمان — K, I — 26 پیمان
 همان بخت — K — 30 ترس و — K, IV — 29 ابا [من و — I] نامداران آن — I, IV, VI — 28 اگر
 همه کار او تیره — IV همه بخت او تیره — I او تیره

که ای پهلوان رد افراسیاب
 گزیدستی از بهر ما رنج خویش
 پسر با برادر بکشتن دهی
 چنین بنده شه⁵ ز بهر چیم⁶
 پیکار⁸ یکسر بیاراستند
 که⁹ افگند سالار بیدار بن
 ز پرده¹² برآمد بهر دو سرای¹³
 همه نامداران بیازو¹⁴ کمان
 بپوشد همی چادر¹⁶ آهنین¹⁷
 چنین گفت کای نامداران مرد
 همی بود باید بدین رزمگاه
 نگهبان روز و²¹ ستاره شمار²²
 بد آید ببرد زما پاک مهر
 بتوران شتابید برسان دود²⁵
 همه کشته شد جز شما بس²⁶ نماند²⁷
 بدرد جگر برگریستنند²⁸ زار
 غریویدن و بانگ برداشتند

گرفتند گردان بپاسخ شتاب
 تو از دیرکه باز با¹ گنج خویش
 میان بسته بر پیش² ما چون³ رهی
 چرا سر پیچیم ما خود کیم⁴ 1755
 بگفتند وز⁷ پیش برخاستند
 همه شب همی ساختند این سخن
 بشبگیر آوای¹⁰ شیپور و¹¹ نای
 نشستند برزین سپیده دمان
 که از نعل اسبان تو گفتی¹⁵ زمین 1760
 سپهبد بلهک و¹⁸ فرشتیدورد
 شما را نگهبان توران سپاه
 یکی¹⁹ دیده بان برسر کوهسار²⁰
 گر ایدونک مارا زگردان سپهر
 شما جنگ را کس متازید²³ زود²⁴ 1765
 کزین تخته و یسگان کس نماند
 گرفتند مر یکدگر را کنار
 برفتند²⁹ و بس³⁰ روی برگاشتند

بسته تو بسان—I³ بسته پیش—K, IV, VI² دیر گاهست با—IV باز از—K¹
 ز پیگار—I⁸ و از—K, IV⁷ چه ایم—K, I, IV⁶ تو—I, IV, VI⁵ که ایم—K, I, IV⁴
 IV—پرده سرای—I¹³ تبیره—I دمادم—K¹² و—оп. و—Л¹¹ آواز—IV, VI¹⁰ چه—I⁹
 IV—بتیر و—IV¹⁴ بگردون برآمد ز پرده سرای—VI برآمد ز دهلیز پرده سرای
 ساز کردن رزم دوازده رخ—Доб. заголовки: Л—جامه—VI¹⁶ تو گفتی ز سم ستوران
 VI—همه—VI¹⁹ و—оп. و—VI بکتهال—IV¹⁸ جنگ دوازده رخ و کشته شدن ترکان—VI
 جنگ خود را میابید—IV جنگ کس را میابید—I²³ و—оп. و—IV²² لشکر—K²¹ کوهدار
 VI—کس (без рифмы).—K²⁶ مست—K²⁵ دست—K²⁴ جنگ کس را متازید—VI
 K, I—²⁷ доб.:

چه دانیم کردن ابا روزگار * کز اول همو باشد آموزگار
 وزان جایگاه—VI و زان پس ز هم—IV³⁰ بگفتند—K, I²⁹ گریه کردند—VI²⁸

- 1735 بیک رزم کامد¹ شما را شکست
بدانید یکسر کزین رزمگاه
پس اندر³ ز ایران⁴ دلاور سران
یکی را زما⁵ زنده اندر جهان
برون کرد باید ز دلها نهیب
1740 چنین داستان زد شه⁸ موبدان
جهان سربسر با¹¹ فراز و نشیب
کنون از بر و¹⁴ بوم و¹⁴ فرزند خویش
همان لشکرست این که از جنگ ما
بدین رزمگاه بست باید میان
1745 چنین کرد گودرز پیمان که من
یکایک بروی اندر آریم روی
گر ایدونک پیمان بجای²¹ آورد²²
وگر همگروه اندر آید بچنگ
اگر²⁶ سر همه سوی خنجر بریم²⁷
1750 وگر نه سرانشان برآرم²⁹ بدار
اگر سر بپیچد کس³¹ از گفت من
- کشیدید یکسر ز پیکار² دست
اگر باز گردد بسستی سپاه
بیایند با گرزهای گران
نمیند کس از مهتران و کهان⁶
گزیدن مرین⁷ غمگناذرا شکیب
که پیروز یزدان بود⁹ جاودان¹⁰
چنینست تا¹² رفتن اندر نهیب¹³
که¹⁵ اندیشد از جان و¹⁶ پیوند خویش¹⁷
بپیچید و¹⁸ پس کرد آهنگ ما
بکینه شدن پیشی ایرانیان
سران بر گزینم ازین¹⁹ انجمن
دو لشکر برآساید از گفت و²⁰ گوی
سرانرا ز لشکر بیای²³ آورد²⁴
نماید کشیدن ز پیکار²⁵ چنگ
بروزی²⁸ برآریم و روزی مریم
دو رویه بود گردش روزگار³⁰
بفرمایمش سر بریدن زتن

همه VI- هم از جنگ - I, IV جمله سر از جنگ - K² روز کامد - VI- ره که آمد - I¹
کسی آشکار - K, I, VI⁶ همی - VI⁵ از ایران - K⁴ پس آید - K⁸ یکسر از جنگ
بود آنک بد - K⁹ آمد از - IV, VI⁸ گرازیدن - IV, VI⁷ کز ایدر مرین - K⁷ و نهان
K¹² در - IV¹¹ اندرز کردن پیران تورانیان را و رفتن بچنگ I¹⁰ -I- доб. заголовок:
VI- چنین است رفتن همه در فریب - IV ناگه دهد مان نهیب - I¹³ دا - II مان
فرازی بود از پی هر نشیب * شما دل مدارید ازین پر نهیب
оп. و - VI¹⁸ K, I, IV, VI-б. переставлен со след. б. بهر - VI¹⁶ چه - VI¹⁵ و - II¹⁴
بپا - II²³ آوردند - VI²² آورد - K, I, IV²¹ و - II²⁰ ازان - K, I, IV¹⁹
K²⁷ وگر - I²⁶ پذیره شویمش همه تیز چنگ - IV²⁵ آوردند - VI²⁴ آورد - K, I, IV²³
کس - I³¹ کارزار - K³⁰ برآریم سرانشان - K²⁹ که روزی - K, I, VI²⁸ جنگ آوریم
بپیچد سر

بـجـنـگ اـنـدر آهـنـگ گـردان کـنی
 بـد آگـاهـی آید ز تـوران سـپاه
 تـن بی سـران¹ مـان بـتـوران کـشـنـد
 سـه روز اـنـدرین کـرد³ بـاید درنـگ⁴
 شـه نـامـبردار⁵ بـا پـیل⁶ و گـاه
 سرشکـش ز مـژگان⁸ بـرخ⁹ بـر چـکـید
 هـمی جـست ازان کـار پـیـوـند او¹⁰
 مـیان بـسته دارم بـسان رهی¹²
 کـه تـوران بـران درـد بـودند¹⁴ پـست
 بـرادر ز خـون¹⁵ بـرادر بـدرد
 دژم گـشـته از گـشت¹⁸ چـرخ¹⁷ بـلـند
 چـو از گـرگ درنـده خـسته¹⁸ رـمـه¹⁹
 فـراوان سـخن پـیش ایشـان²⁰ بـراند
 هـمه سـوده رزم²¹ پـیر و جـوان
 چـه مـایه بـزرگی و جـاهـست و آب
 بـگیتـی پـراگـنده شد²⁴ نـامـتان²⁵

تـو بـاید کـه پـیکار مـردان کـنی
 1720 و ر ایدونک از ما بدین رزمگاه
 کـه مـا را بـآوردگـه بـرکـشـنـد
 نـگـر تا سـپه را² نـپـاری بـجـنـگ
 چـهارم خـود آید بـپـشت سـپاه
 چـو گـفتار گـودرز زان⁷ سـان شـنـید
 1725 پـذیرفت سـر تا بـسر پـند او¹⁰
 بـسالار گـفت آنـچ¹¹ فـرمان دـهی
 پـس از جـنگ پـیشین¹³ کـه آـمد شـکـست
 خـروشان پـدر بـر پـسر روی زرد
 هـمه سـربـسر سـوگوار و نـژند
 1730 چـو پـیران چـنان دید لـشـکر هـمه
 سـراذرا ز لـشـکر سـراسر بـخـواد
 چـنـین گـفت کـای کـاردیدـه گـوان
 شـمارا بـنزدیک افـراسیـاب
 بـپـیـروزی و فـرهی²² کـامـتان²³

کار — K, I, IV, VI — سپه را نگر تا — K, I, IV — سر بی تنان — K, I, IV, VI

⁴ K — доб.:

دلـترا بـدین کـار هـشـیار دار * روان را بـدانـش تـو بـیدار دار
 سـه روز اـنـدرین رزمگـه باش تـو * مـکن جـنـگ بـا خـلق و پـرخـاش تـو

⁶ VI — نامداران — ⁸ K — دیده — ⁷ I, IV — ازان — ⁹ VI — بغون — ¹⁰ J, —
 VI — او — ¹¹ VI — آنچه — ¹² K — доб.:

بـرین رزم هـومـان سـخن سـاختیم * بـپـیران و گـودرز پـرداختیم

¹³ VI — پیشی — ¹⁴ VI — گشتند — ¹⁵ VI — زجان — ¹⁶ K — کار — ¹⁷ I, IV —
 IV — آغاز جنگ دوازده رخ — ¹⁸ J — بسته — ¹⁹ I, IV — همه — ²⁰ K —

جـنـگ — ²¹ K — ازان رزم چندی سخنها — ²² K, I, IV, VI — بد — ²³ K, I, IV, VI — نامتان — ²⁴ K, I, IV, VI — فرخی — ²⁵ K, I, IV, VI —

- سوی راست جای فریبرز بود
 بشیروش فرمود کای پور من
 تو با کاویانی درفش و³ سپاه
 بفرمود پس گسته هم را که شو
 1705
 ترا بود باید بسالار گاه
 سپه را بفرمود کز جای خویش
 همه گسته هم را کنید آفرین
 برآمد خروش از میان⁸ سپاه
 1710
 همه سر بر سر سوی¹¹ او تاختند
 که با¹⁴ پیر سر پهلوان سپاه
 سپهدار پس¹⁷ گسته هم را بخواند
 بدو گفت زنهار بیدار باش
 شب و روز در جوشن¹⁹ کینه جوی
 1715
 چو آغازی²¹ از جنگ²² پرداختن
 همان²³ چون سر آری²⁴ بسوی نشیب
 یکی دیده بان بر سر کوه دار
 ورایدونک آید ز توران زمین
- بکته ماره قارنان¹ داد زود²
 بهر کار شاید بسته دستور من
 برو⁴ پشت لشکر تو باش و پناه
 سپه را تو باش این زمان پیشرو
 نگه دار بیدار⁵ پشت سپاه
 نگر ناورید⁶ اندکی پای پیش
 شب و⁷ روز باشید بر پشت زمین
 گرفتند زاری بران⁹ رزمگاه¹⁰
 همی خاک¹² بر سر برانداختند¹³
 کمر بست و شد سوی¹⁵ آوردگاه¹⁶
 بسی¹⁸ پند و اندرز با او براند
 سپه را زدشمن نگهدار باش
 نگر تا گشاده نداری²⁰ روی
 بود خواب را بر تو بر تاختن
 ز نا خفتگان بر تو آید نهیب
 سپه را ز دشمن بی اندوه دار
 شبی ناگهان تاختن گر²⁵ کمین

که با لشکر و پیل و با ارز بود—K² بکته ماره قازیان—IV بکشماره قارن آن—J¹
 I, IV—هشمار و—K, VI⁵ پس—K⁴ و—VI³ که با دانش و رای و با برز بود—I
 K, خروشی ز ایران—VI⁸ چو در—VI⁷ ناورند—IV, VI یکی ناورد—K⁶ هشمار
 I, IV, VI—پیش—K, I, IV, VI¹² کمر بست و شد سوی آوردگاه—VI¹⁰ بدان—IV
 اندرز کردن گودرز ایرانیان را و I—доб. заголовоч: انداختند—K, I, IV, VI¹³ همه خاکرا
 VI—доб.: رفتن بچنگ

گرفتند زاری بر آن رزمگاه * که ای نامور پهلوان سپاه
 باید سوی رزمگاه—IV چه بندی کمر را بدین رزمگاه—K¹⁶ پیش—I¹⁵ که ای—I, IV¹⁴
 IV—²⁰ و I—доб. چون من همی—K¹⁹ همی—VI¹⁸ چون—K, I, IV, VI¹⁷ VI—б. оп.
 همی—VI²³ چو بر گردی از جنگ و—I رنج—K, VI²² آغاز—VI²¹ نداری تو—VI ندارند
 یا—K, I, IV, VI²⁵ هم از خود بر آری—K²⁴

- برو سربسر¹ خواندند آفرین
 پرستنده چون تو فریدون نداشت
 ستون سپاهی و سالار شاه
 1690 فدی کرده جان و فرزند و چیز
 همه هرچ شاه از فریبز جست⁷
 همه سربسر مر ترا¹⁰ بنده ایم
 گر ایدونک¹² پیران ز توران سپاه
 ز ما ده مبارز و زبشسان هزار
 1695 ورایدونک¹⁵ لشکر همه همگروه
 ز کینه همه پای دل خسته ایم
 فدای تو بادا تن و جان¹⁸ ما
 چو گودرز پاسخ برین¹⁹ سان شنود²⁰
 بران نامداران گرفت آفرین
 1700 سپه را بفرمود تا²⁵ برنشست
 چپ لشکرش جای رهام²⁷ گرد
- که چون تو کسی نیست پر داد و دین²
 که گیتی سراسر بشاهی گذاشت
 فرازنده³ تاج و گاه⁴ و کلاه
 ز سالار شاهان چه جویند⁵ نیز⁶
 ز طوسی آن کنون⁸ از تو بیند درست⁹
 بفرمان ورایت سر افکنده ایم¹¹
 سران آورد پیش ما کینه خواه
 نگر تا که¹³ پیچد سر از کارزار¹⁴
 بچنگ اندر آید بکردار کوه¹⁶
 کمر بر میان جنگ¹⁷ را بسته ایم
 سراسر برینست پیمان ما
 بدلیش اندرون شادمانی²¹ فزود²²
 که ای نرّه شیران ایران²³ زمین²⁴
 همیدون میانرا بکینه بپست²⁶
 بفرهاد خورشید پیچد سپرد

که ای نیک دل—I که ای نامور پهلوان زمین—K² یک بیک—VI بروبرسی—K¹
 дают варианты мисра рук. I; K, I, IV, VI—доб.:
 کنز آنگه که یزدان جهان آفرید * چو تو پهلوان بر جهان کس ندید
 چیز—VI⁶ یابند—VI خواهند—I, IV⁵ گاه و تخت—K⁴ برانزنده—I, IV فروزنده—K, VI³
 همی جست بود—K⁹ همه او کنون—VI کنون آن همه—I⁸ و طوسی—K⁷
 همه دل بهر تو آکنده ایم—K, I, IV¹¹ مائرا—IV پیش تو—K, I¹⁰ از تو او را بیوسی
 ایدونکه—VI¹⁵ برآریم از جان ایشان دمار—VI¹⁴ نه—K¹³ ایدونکه—VI¹² VI—б. оп.
 بدان—IV بران—I, VI¹⁹ همه جان—IV¹⁸ سوگ—IV¹⁷ اندر آرد بدشت و بکوه—IV¹⁶
 بدید—VI شد اندر دلش روشنایی پدید—IV²² روشنایی—K, I, VI²¹ شنید—IV, VI²⁰
 K—доб.:²⁴ که ای [پهلوانان—IV] گرد شیران شاه—I, IV, VI که آباد بادا بگردان—K²³
 همیشه تن و جان تان شاد باد * دل شاه گیتی پر از داد باد
 بکینه [زکینه—K] کمر بر میان بر [مپانشان—VI]—K, I, IV, VI²⁶ بفرمود پس قاسپه—VI²⁵
 لشکرش را برهام—K²⁷ بپست

- من و گرد پیران و رویین و گیو
که کس در جهان جاودانه نماند
هم آن³ نام باید⁴ که ماند بلند
زمانه بمرگ و⁶ بکشتن یکیست
شما نیز باید که هم زین نشان
بکینه ببندید یکسر⁸ کمر
که دولت گرفتست ازیشان نشیب
بتوران چو هومان سواری نبود
چو برگشته¹² بخت¹² او شد نگون
نباید¹⁵ شکوهید زیشان¹⁶ بچنگ
ور ایدونک²⁰ پیران بخواهد نبرد
همیدون بانبوه ما همچو²¹ کوه
که چندان دلیران²³ همه خسته دل
برآیم که مارا بود دستگاه
بگفت این سخن سربسر پهلوان
چو سالارشان مهربانی نمود
- یکایک بسازیم مردان نیو¹
بگیتی بما² جز فسانه نماند
چو⁵ مرگ افگند سوی ما بر کمند
وفا با سپهر روان اندکیست
ابا نیزه و تیغ مردم کشان⁷
هران کس که هست از شما نامور⁹
کنون کرد باید بکین بر¹⁰ نهیب¹¹
که با بیژن گیو رزم آزمود
بریدش¹³ سر از تن بسان هیون¹⁴
نشاید¹⁷ کشیدن ز¹⁸ پیکار چنگ¹⁹
بانبوه لشکر بیارد چو گرد
بباید شدن پیش او همگروه²²
ز²⁴ تیمار و اندوه²⁵ پیوسته²⁶ دل
ازیشان برآریم گرد سیاه
بپیش جهان دیده فرخ گوان
همه پاک برپای جستند زود²⁷

بهتر- I, K, 4 همی- VI, 3 زما- I, IV, VI, 2 I-б. оп. بسازند گردان نیو- K, 1
I- 9 با او- VI, 8 ببندید در جنگ جستن میان- VI, 7 بمردن- I, IV, 6 که- IV, 5
K- 11 در دل آمد زماشان- VI برین کین- I, IV, 10 VI-обратный порядок мисра. کینه ور
بریده- VI, 13 برگشته بد بخت- IV سرگشته شد بخت- K, I, VI, 12 оп. этот и след. бб.
بریده سرش زار و- IV بریده سرانشان و غلتان بخون- I سر و تنش غلتان بخون- K, 14
به- I, 18 نباید- I, K, 17 مارا- VI ازایشان- I, IV, K, 16 نیامد- IV, 15 غلتان بخون
باگروه- I, 22 مارا چو- I, IV, K, 21 ایدونکه- VI, 20 نباید ز پیکار گشتن نهنگ (?) - VI, 19
и доб.:

ببیینند تا داور داوران * برارزنده گنبد اختران
به- I, IV, K, 24 که هستند ایشان- IV پسندد که گردان (!) - I که هست این دلیران- K, 23
IV-б. оп. 27 تیمار او خسته و بسته- VI, 26 برسته- I, IV, 25

- یکایک چو نزدیک¹ خسرو رسید
وزانپس با ایران نهادند روی
سبک با سپاه اندر آمد براه³ 1655
بکرد آنچه⁵ بودش ز بد⁶ دسترمی
ازان⁹ پس بکین سیاوش سپاه
بالاون که آمد سپاه¹¹ گشن¹²
که چندان پسر پیش من کشته شد
کنون با سپاهی چنین کینه جوی¹⁵ 1660
چو با ما¹⁷ بسنده نخواهد بدن
همی چاره سازد بدان تا سپاه
سرانرا همی خواهد اکنون بچنگ
که گر ما بدین کار²² سستی کنیم
بهانه کند باز گردد زچنگ 1665
ار²⁴ ایدونک باشید²⁵ بامن یکی
ازان نامداران برآریم گرد
ور²⁸ ایدونک پیران ازین رای²⁹ خویش
پذیرفتم اندر³² شما سر بر سر
ابا پیر سر من³⁵ بدین³⁶ رزمگاه 1670
- برو² آفرین کرد کورا بدید
خبر شد پیران پرخاشجوی
که هر دو کندشان بره بر⁴ تباه
جهاندارشان بد⁷ نگهدار و بس⁸
سوی کاسه رود اندر آمد براه¹⁰
شبمخون پیران و¹³ جنگ پیش¹⁴
دل نامداران همه گشته شد
بیامد بروی اندر آورد¹⁶ روی
همی¹⁸ داستانها¹⁹ بخواهد²⁰ زدن
ز توران بیاید بدین رزمگاه
یکایک باید شدن تیز چنگ²¹
وگر نه بدین²³ پیشدستی کنیم
بپیچد سر از کینه و نام و ننگ
ازیشان فراوان و ما اندکی²⁶
بدانگه که سازد همی او²⁷ نبرد
نگردد نهد رزم³⁰ را پای پیش³¹
که من پیش بندم³³ بدین³⁴ کین کمر
بکشتن دهم تن بپیش³⁷ سپاه

کند شان-I بره شان کند بر-K⁴ ز راه-IV³ زدور-K, VI² بنزدیک-K, VI¹
بدان-VI⁶ ببد-K⁶ آنچه-IV, VI⁵ بره بر کندشان مگر خود-IV⁴ مگر خود بره بر
(без рифмы). سپاه-IV¹⁰ وزان-K, I, IV, VI⁹ بود فریادرمی-VI⁸ جهاندار بد شان-K⁷
(без рифмы). براه پیش-K¹⁴ بایران-оп. I, IV¹³ و-K, VI¹³ پیش-K¹² سپاهی-IV, I¹¹
I-¹⁹ بسی-K, I, IV¹⁸ مارا-K¹⁷ آورده-K¹⁶ جنگ جوی-IV, I, VI¹⁵ (без рифмы).
پیشان همه-K²³ جنگ-VI²² بیدرنگ-I, VI²¹ بخواهد-K, IV²⁰ داستانرا
باشی تو-I²⁵ گر-K, I, VI²⁴ بدین رزمگه-VI²³ بدین جنگ چون-IV²² بدین جنگ نه-I²¹
پیران ازین گفت-K, I, IV²⁹ گر-K²⁸ سازند باما-K, I, IV, VI²⁷ (без рифмы).
I-³³ پذیرفته از شما-VI³² (M. H.). دست پیش-I, IV³¹ جنگ-K, I, IV³⁰
پیش ایران-I, IV, VI³⁷ K, I, IV, VI³⁶ تن-K, I, IV, VI³⁵ برین-I, IV³⁴ پیشش بیدم

جهانرا ندیدم^۱ مگر برگز
بدو نیک را هم بدویست راه
درد آن کجا بازو^۴ خودبکشت^۵
ز گیتی بشاهی^۶ برآورد سر
جهان آفرین زو همه^۹ در گذاشت^{۱۰}
ز باد^{۱۳} آمد آن^{۱۴} پادشاهی بد^{۱۵}
یکی دادگر را بروبر گذاشت^{۱۷}
بد انداخت یزدان بران بدسگال
بمست اندر آن پادشاهی کمر
بپاراست گیتی سراسر بداد
که کردند شاهان بدو^{۲۱} سرزنش^{۲۲}
همان غارت و کشتن و بد گوی^{۲۵}
بگشت از ره داد و آیین و دین
بکشت و برآورد از ایران^{۲۹} دمار
چه مایه بسختی بتوران بماند
خورش گوشت نخچیر و پوشی پلنگ
که یابد ز کیخسرو آنجا نشان

فراوان شگفتی رسیدم بسر
ز بیداد و داد آنچ^۲ آمد بشاه^۳
چو ما چرخ گردان فراوان سرشت
نخستین که ضحاک بیدادگر
جهانرا چه مایه بسختی^۷ بداشت^۸
بداد آنک^{۱۱} آورد پییدا^{۱۲} ستم
چو بیداد او^{۱۶} دادگر بر نداشت
برآمد بران کار او چند سال
فریادون فرخ شده دادگر
همه بند آهرمندی^{۱۸} برگشاد
چو^{۱۹} ضحاک بد گوهر بد منشی^{۲۰}
ز^{۲۳} افراسیاب آمد آن بد خوی^{۲۴}
که^{۲۶} در شهر ایران بگسترد کین
سیاوش را هم^{۲۷} بفرجام^{۲۸} کار
وزانپس کجا گیو ز^{۳۰} ایران براند
نهالیش بد^{۳۱} خاک و بالینش^{۳۲} سنگ
همی رفت گم بوده چون بیهشان

۱ IV— نددیدم جهانرا—² آنچه—³ K, VI— آید زشاه—⁴ I, IV— آید بشاه—⁵ K, I, IV— بگیتی زشاهی—⁶ I—تخم نیکی بکشت—⁷ VI— آرزو—⁸ اندرز: IV—доб. заголовок: را همی در گذاشت—⁹ VI— همی—¹⁰ I, IV— گذاشت—¹¹ VI—¹² K—¹³ K—¹⁴ K, I, IV—¹⁵ K—¹⁶ K—¹⁷ K—¹⁸ K—¹⁹ K, VI—²⁰ K—²¹ K, IV, VI—²² I—²³ K, IV, VI—²⁴ K, I, VI—²⁵ K, I, VI—²⁶ K—²⁷ K—²⁸ K—²⁹ I, IV, VI—³⁰ K—³¹ I, IV, VI—³² I, IV, VI—

- چو من حمله بردم بتوران سپاه
 بپیران رسیدم نوندم بجای²
 چنانم شتاب آمد از کار خویش
 پس آن گفته شاه بیژن بیاد
 که پیران بدست تو گردد تباه
 بدو گفت گودرز کورا زمان
 که زو⁸ کین هفتاد پور گزین
 ازان¹⁰ پس بروی سپه بنگرید
 ز رنج نبرد و ز خون ریختن
 دل پهلوان گشت زان¹³ پر ز درد
 بفرمودشان بازگشتن¹⁴ بجای
 بدان تا تن رنج بردارشان
 برفتند و شبگیر باز آمدند
 بسالار برخواندند آفرین
 شبت²⁰ خواب چون بود و²¹ چون خاستی
 بدیشان چنین گفت پس پهلوان
 سزد گر شما بر جهان آفرین
 که تا این زمان هرچ²⁵ رفت از نبرد
- 1620
 1625
 1630
 1635
- دریدم صف و برگشادند¹ راه
 فرو ماند و نههاد از پیش پای³
 که گفتم نباشم دگر یار خویش⁴
 همی داشت وان دم مرا یاد داد⁵
 از اختر همین⁶ بود⁷ گفتار شاه
 بدست منست ای پسر بیگمان
 بخواهم بزور⁹ جهان آفرین
 سرانرا همه¹¹ گونه¹² پژمرده دید
 بهر جای با دشمن آویختن
 که رخسار آزادگان دید زرد
 سپهدار نیک اختر و¹⁵ رهنمای¹⁶
 برآساید از جنگ¹⁷ و پیکارشان¹⁸
 پر از کینه و رزمساز آمدند
 که ای¹⁹ نامور پهلوان زمین
 ز پیکار ترکان چه²² آراستی
 که ای نیک مردان و²³ فرخ گوان²⁴
 بخوانید روز و شبان آفرین
 بکام دل ما همی²⁶ گشت گرد²⁷

ماند بنهاد در پیش VI- بنهاد در پیش رای IV-³ زجای IV-² بر گشادیم K-¹
 که گفتم ببرم IV- ببرد ز پیکار خویش I- که گفتم بدرد مگر جان و کیش K-⁴ پای
 آن راز بر IV, VI- در مرا برگشاد I- زان در مرا کرد یاد K-⁵ من از بار خویش
 VI- بر و بر IV-⁹ ازو K, I, IV, VI-⁸ بُد ز II-⁷ چنین IV- همی I-⁶ من گشاد
 روی I, VI-¹² سپه را همه IV- زهر K-¹¹ وزان پس I, IV, VI, K-¹⁰ بخواهم بروز
 K-¹⁷ پای رای K-¹⁶ و I, IV, VI-¹⁵ رفتن I-¹⁴ از آن I, IV, VI-¹³ ازین K-¹⁸
 بشب K, I, IV-²⁰ با K-¹⁹ برآساید آن شب ز تیمارشان VI-¹⁸ رنج I- رزم
 IV-²⁴ نامبردار I- نامداران و K, IV, VI-²³ بددل چه IV-²² و I, IV-²¹ K-²⁵
 کارکرد I-²⁷ همه IV, VI-²⁶ هرچه K, I, IV, VI-²⁵ 66.: 1633, 1637, 1638, 1634, 1635, 1636.
 راست کرد VI-

- 1600 ز شبگیر تا شب برآمد ز کوه
همی گرد کینه برانگیختند
از¹ اسبان و مردان همه رفته² هوش
چو روی زمین شد برنگ آبنوس
ابر پشت پیلان⁴ تبیره زنان
1605 بران بر نهادند هردو سپاه
گزیینند⁷ شبگیر مردان مرد
همه نامداران پرخاشجوی
ز پیکار یابد رهایی¹⁰ سپاه
بکردند پیمان و گشتند باز
1610 دو سالار هردو ز کینه بدرد
یکی سوی کوه کنابد برفت
همانگه¹⁴ طلایه ز لشکر براه
ز جوشنوران هرک¹⁶ فرسوده بود
همه جوشن و خود و ترک و¹⁸ زره
1615 چو از بار آهن برآسوده²⁰ شد
بتدبیر کردن سوی²² پهلوان
بگودرز پس گفت گیو ای پدر
- سواران ایران و توران گرو
همی خاک با خون برآمیختند
دهن خشک و رفته ز تن زور و توش³
برآمد ز هردو سپه بوق و کوس
ازان رزمبگه بازگشت آن زمان⁵
که شب بازگردند ز آوردگاه⁶
که از ژرف دریا برآرند گرد⁸
یکایک بروی اندر آرند⁹ روی
نریزند¹¹ خون سر بی گناه¹²
گرفتند کوتاه رزم¹³ دراز
همی روی برگاشتند از نبرد
یکی سوی زیبد خرامید تفت
فرستاد گودرز سالار شاه¹⁵
ز خون دست و تیغش بیالوده¹⁷ بود
گشادند مر بندها را گره¹⁹
خورش جست و می چند²¹ پیموده شد
برفتند بیدار²³ پیرو جوان²⁴
چه آمد مرا از شکفتی بسر

دهان IV—دهان بازمانده نشسته خروش K, I, VI—³ رفت L—² ز—K, I, IV, VI—¹
K, IV, VI—⁶ بازگشته دمان K, I, IV, VI—⁵ پیران (!) IV—⁴ بازمانده ز بانگ خروش
نریزند خون از 1608: I—оп. мисра и дает второе мисра б. 1608, 1606, 1607, 1609, 1605, I—⁸ گزینیم K, IV, VI—⁷ تن بی گناه
رهایی ز پیکار یابد—I—¹⁰ آورده L—⁹ 1610, 1607, 1609, 1606, 1608, 1605, IV—
VI—¹⁴ راه I, IV, VI—¹³ کار K—¹³ همه باز گشتند از آن رزمگاه I—¹² نریزند L, VI—¹¹
جوشن سر از IV—ز جوشن تن از ترک I—هرک K, VI—¹⁶ لشکر پناه VI—¹⁵ همان شب
оп. و K—¹⁸ بخون تیغ با دست آلوده IV—تیغ و دست و بر آلوده I—K, I—¹⁷ ترک
چو روشن می چند I, IV—خروش هنر چند (!) K—²¹ تن آسوده I, IV—²⁰ VI—б. оп.
بیدار دل تن جوان K—²⁴ و VI—доб. ²³ بر I, IV, VI—²²

- ز پولاد در چنگ سیمین¹ ستون
گرازه چو بگشاد³ از باد دست
1585 بزد نیزه بر کمر بند او⁵
یکی تیغ در چنگ⁹ بیژن چو شیر
بزد بر سرو ترگ¹¹ فرشیدورد
همی کرد بر بارگی¹² دست راست
پس بیژن اندر دمان گسته¹³
1590 بنزدیک توران سپاه آمدند
ز توران سپاه اندر دمان چو گرد
عمودی فرو هشت بر گسته¹⁴
بتیغش برآمد بدو نیم گشت
بپشت یلان اندر آمد هجیر
1595 خدنگش بدرید¹⁹ برگسته¹⁸
پیماده شد از باره²¹ مرد²² سوار
ز ترکان برآمد سراسر غریو
مر اورا بچاره²⁴ آوردگاه
سپهدار پییران ز سالار گاه²⁷
- بزییر اندرون باره² چون هیون²
بزیین بر شد آن ترگ پولاد بست⁴
زره بود⁶ نگسته⁷ پیوند او⁸
بپشت گرازه¹⁰ در آمد دلیر
زمین را بدرید ترک از نبرد
باسب اندر آمد نبود¹³ آنچه¹⁴ خواست
ابا نامداران ایران بهم¹⁵
خلیده دل و¹⁶ کینه خواه آمدند
بیماد دمان تا بجای نبرد
که تا بگسلاند میانش ز هم
دل گسته¹⁷ زو¹⁷ پر از بیم گشت
ابر اندر دمان ببارید¹⁸ تیر
بماند آن زمان بارگی بی روان²⁰
سپهر بر سر آورد و بر ساخت کار²³
سواران برفتند برسان دیو
کشیدند از پیش روی²⁵ سپاه²⁶
بیماد پیاراست قلب سپاه²⁸

اندرش باره رهنمون—K² ز پولاد جنگی و رومی—VI دست رومی—IV رومی—I—K¹
بزه برزد از—VI بیدار بست—IV، I ابر زمین بمانده پیل مست—K⁴ بگزارد—K³
او—JI⁸ بگسته—IV بند بگسته و—I⁷ و K⁶، IV—دوب. او—JI⁵ نوک پولاد شست
—IV، VI، I با بارکشی—K¹² سر ترک—JI، K¹¹ برادر—K¹⁰ مشت—VI، I دست—K⁹، IV
—VI، I، 66. 1597—1598، а также первая мисра VI—оп. 15 VI آنچه—VI¹⁴ ببود—IV¹³ تارکشی
خدنگی ابر زمین و—K¹⁹ سپارید—VI¹⁸ زن—VI¹⁷ خلیفه روان—IV¹⁶ 6. 1599.
—I بزد ماند بیکاره—VI بزد ماند ناگاه اسب از روان—IV بُرید و بماند اسب ناله زجان
برخواست خوار—IV در کارزار—I²³ گرد—I²² اسب—I، IV، VI، K²¹ از اسب ران (!)
از انروی پیش—IV ببردند از آنجا بقلب—I²⁵ زچاره بر—IV²⁴ برخاست کار—VI
VI—6. оп. 27 VI—شاه 28 K، I، IV—6. оп.

ابر¹ نیزه گیو تیغی چو باد
چو گیو اندران زخم او بنگرید
بزد چون یکی تیزدم³ ازدها
سبک دیگری زد بگردنش بر⁶
1570 بجوشید خون بر دهانش از جگر⁷
چو گیو اندرین⁹ بود لپاک زود
ابا گرزو با نیزه برسان¹¹ شیر
چه مایه ز چنگ¹² دلاور سران
بزیـن خدنگ¹³ اندرون بد سوار
1575 چو دیدند لپاک و فرشیـنورد
ز بس خشم¹⁸ گفتند یک با دگر
برین زین همانا که کوهست و روست²⁰
ز یارانش گیو آنگهی نیزه خواست²⁴
بدیشان نهاد از²⁵ دو رویه نهیب
1580 بدل گفت کاری نو آمد بروی
نه از شهر ترکان²⁸ سران آمدند
سوی²⁷ راست گینو اندر آمد چو گرد

وی-K-4 تیزچنگ-I-3 بزد کرد نیزه بدو نیم شاد-K, I, IV, VI-2 برآن-IV-1
تنش-IV-از دهان تاجگر-I-K-7 سه دیگر بزد بر بگردنش و سر-K-6 آید-VI-K-5
10 K, I, IV-چو دید اندر و رفت-VI-اندران-K-9 و شد خیره سر-I, IV, VI-8 ازجگر
جنگ-IV-زخم-K-12 مانند-VI-گرزو نیزه ابرسان-K-11 تازی اسبی-VI-بادپایی
17 K, VI-تا بداری-IV-16 همی-VI-15 نیامد از آن-K, VI-14 پلنگ-K, I, IV, VI-13
I, IV-پیلست و بس-K-20 بد آمد از ایران-IV-19 زخم-K-18 پایدارای آن
ببر بر ندارد-I, IV-21 سنگست و روست-VI-تو گویی که آهن [مغزش-IV] دروست
(без рифмы). داشت-IV-24 ندرد برو پوست جز شیر کس-K-23 ژیان شیر-VI-22
I, IV, مرز توران-K-26 بریشان فتاده-VI-بریشان نهاد از-I, IV-برآن برنهاد-K-25
پییکار-I-28 چو از-K-27 شهر توران-VI-

1550 من ایدون شنیدستم از شهریار
 ز چنگ¹ بسی تیز چنگ ازدها
 سرانجام بر دست گودرز هوش
 پس اندر⁴ رسیدند یاران گیو
 چو پیران چنان دید برگشت زوی⁷
 خروشان پر از درد و⁸ رخساره زرد
 پیامد که ای¹⁰ نامداران من
 شما را ز بهر چنین روزگار
 1555 کنون¹² چون بچنگ اندر آمد¹³ سپاه
 نبینم¹⁵ کسی کز پی نام و ننگ
 چو آواز¹⁷ پیران بدیشان رسید
 برفتند و گفتند گر¹⁹ جان پاک
 بپندیم دامن یک اندر دگر
 1560 سوی گیو لَهّاک و فرشیدورد
 برآمد برگیو لَهّاک نیو
 همی خواست کورا رباید ززین
 بنیزه زره بردید از نهیب
 بزد نیزه پس²⁵ گیو براسب اوی²⁶
 1565 پیاده شد از باره لَهّاک مرد

برآرد توزین بیش با او مکوش—I³ نیابند در روز میدان—K² چنگش—K¹
 I, IV—⁶ دلیران—VI⁵ دگر در—VI⁴ پیران—K⁴ رود از سر و خونش آید بجوش—IV
 6. оп. ازوی—K⁷ و—оп. IV⁹ K, IV—گفت کای—¹⁰ I چنین گفت کای—¹¹ I
 K—¹⁴ که چون خود بتنگ اندر آید—K¹³ چرا—I¹² پرورانیده ام بر—I¹¹
 رزم گیو گودرز با لَهّاک و—IV¹⁸ آوای—I¹⁷ آمد—IV¹⁶ ندیدم—IV¹⁵
 برین—K²¹ قمری و—IV, VI—بتن در نداریم—I درد و—K²⁰ اگر—K, IV, VI¹⁹ فرشیدورد
 K—²² نشاید بدین کین گشادن—IV, VI گشادن نشاید بدین کین—I کین گشادن نشاید
 تکاور ز—VI²⁷ او—VI²⁶ نیزه—K²⁵ اندر آرد—I²⁴ کمر بند—IV²³ ازوی—VI²² باوی
 درد—I, IV—²⁹ بدید—VI²⁸ زخم اندر آمد برو

- سپهدار پیران و مردان¹ خویش
 چو گیو آن زمان³ روی پیران بدید⁴
 ازان مهتران پیش پیران چهار
 بزه کرد پیران و پسه کمان
 سپهر برسر آورد گیو سترگ⁸ 1535
 چو آهننگ پیران سالار کرد
 فروماند اسبش همیدون¹¹ بجای
 یکی تازیانه بران تیز¹³ رو
 بجوشید و بگشاد لب را زبند
 بیفگند نیزه کمان برگرفت 1540
 کمانرا بزه کرد و بگشاد بر
 بزد برسرش¹⁷ چارچوبه¹⁸ خدنگ
 همیدون سه چوبه براسب سوار
 نشد اسب خسته نه پیران نیو
 چو پیران چنان دید برگشت زود²² 1545
 بنزدیک گیو آمد آنکه پسر
 بجنگ اندرون پای بنهاد پیش²
 عنان سوی او جنگرا⁵ بر کشید
 بنیزه ز اسب اندر افگند⁶ خوار
 همی تیر بارید بر بدگمان⁷
 بنیزه در آمد بکردار گرگ⁹
 که جوید با آورد با او¹⁰ نبرد
 از آنجا که بد پیش نهد پای¹²
 بزد خشم را نامبردار گو
 بنفرین¹⁴ دژخیم دیو نژند
 یکی درقه¹⁵ کرگ¹⁵ برسر گرفت
 که با دست پیران بدوزد سپهر¹⁶
 نمد کارگر تیر¹⁹ برکوه سنگ²⁰
 بزد گیو پیکان آهن²¹ گذار
 بدانجا رسیدند یاران گیو
 برفت از پیش²³ گیو تازان چو دود²⁴
 که ای نامبردار فرخ پدر

1 K, I, IV — کسهای 2 K, I, IV — خویش 3 K, I, IV, VI — آنگی 4 K — نزد پیران رسید 5 Л — سوی 6 I — آنگی 7 I — آورد 8 VI — دلیر 9 VI — شیر 10 K, I, IV, VI — که 11 VI — همانجا 12 IV — после б. 1533 доб. заголовок: 13 I, VI — پیش 14 IV — بنفرید 15 K — تری 16 K — که تا دست یابد بدوزد جگر 17 K, I, IV — که با پشت پیران بدوزد جگر 18 K — زود 19 K, I, VI — تیر 20 K, IV — کنگ 21 K — پیچان جوشن 22 I — б. оп.; IV — از بر 23 K — بیمار 24 I — б. оп.; IV — کینه فزود 25 K — جوشن VI — K — доб.: پرخاشجو

بدان تا کند خسته مر گیورا * شکسته کند لشکر نیورا
 همیدون پس گیو گردی (گرزی) چو دود * (به) پیران زد و خودش از سر ربود
 ولیکن برو بر زبانی نکرد * دل گیو ازان کار بفزود درد

- از ایدر برو تا بقلب سپاه
ازیشان نپرهیز² و تن پیشی دار
1515 که پشت همه شهر توران بدوست
اگر دست یابی برو کار بود
بیاساید⁵ از رنج و سختی سپاه⁶
شکسته شود پشت افراسیاب
بگفت این سخن پهلوان با پسر¹¹
1520 سواران که بودند بر میسر¹⁴
گرازه برون آمد و گسته هم
وز آنجا¹⁶ سوی قلب توران سپاه
بکردار گرگان¹⁸ بروز شکار
میان سپاه اندرون تاختند
1525 همه دشت برگستوانور سوار
چه مایه فتاده بپای²² ستور
چو رویین پیران ز پشت سپاه
بیامد پیش²⁶ سپاه بزرگ
بر آویخت برسان شرزه پلنگ
1530 بیفگند شمشیر هندی ز مشت
- ز پیران بدان جایگاه کینه خواه¹
که آمد گه کینه در³ کارزار
چو روی تو بیند بدردش پوست
جهاندار و⁴ نیک اخترت یار بود
شود شادمانه⁷ جهاندار و⁸ شاه⁹
پر از خون کند دل دو دیده پر¹⁰ آب
پسر جنگ را تنگ¹² بسته کمر¹³
بفرمود خواندن همه یکسره
هچیر سپهدار و¹⁵ بیژن بهم
گرانمایگان¹⁷ برگرفتند راه
بران بادپایان اخته¹⁹ زهار
ز کینه همی²⁰ دل بپرداختند
پراگنده گشته گه²¹ کارزار
کفن²³ جوشن و سینه شیر²⁴ گور
بدید آن تکاپوی و²⁵ گرد سپاه
ابا نامداران بکردار گرگ
بکوشید و هم بر نیامد بچنگ
بنومیدی از جنگ بنمود پشت

¹ K, I — б. переставлен со след. б.; VI — б. оп. ² K, I, IV — میپرهیز ³ K, I, IV — و ⁴ K, I, IV, VI — و оп. ⁵ I, IV — بر آساید ⁶ VI — وگاه ⁷ K — خود ⁸ K, I, IV — و оп. ⁹ VI — رزمگاه ¹⁰ I, IV — و оп. ¹¹ K — سر بسر ¹² I, IV — سخت ¹³ IV — доб.: ¹⁴ K — میسر ¹⁵ IV, VI — و оп. ¹⁶ K — از آنجا ¹⁷ K — کز آنجایگاه ¹⁸ K, I, IV — گوان زادگان ¹⁹ K, VI — ز پشت ²⁰ I, IV, VI — همه ²¹ K — گشتند از آن ²² K, VI — ز پشت ²³ K — دهن ²⁴ I — گرگ ²⁵ I — و оп. ²⁶ K, I, VI — ز پشت

- 1500 گزینند سپارد بدو جای خویش
 هجیر خردمند بسته کمر
 بیامد بسوی برادر دوان²
 چو بشنید گیو این سخن بردمید
 کجا نام او بود³ فرهاد گرد
- 1505 دو صد کاردییده دلاور سمران
 برد تاختن سوی فرشی‌دورد
 ز گردان دو صد با درفش‌ی چو باد
 بدو گفت ز⁴ ایدر بگردان عنان
 کنون رفت باید بران رزمگاه⁵
- 1510 که پشت سپه‌شان بهم بر شکست
 بیژن چنین گفت کای شیر مرد
 کنون شیر مردی⁶ بکار آیدت
 نه‌د او از آنجای‌گه پای پیش⁷
 چو بشنید گفتار فرخ پدر
 بگفت آن کجا گفته بد پهلوان
 ز لشکر یکی نامور برگزید
 بخواند و⁸ سپه یکسر اورا سپرد
 بفردمود تا زنگه شاوران
 برانگیزد از رود وز⁹ آب گرد
 بفرخنده گرگین¹⁰ میلاد داد¹¹
 ابا گرز و با آبداده¹² سنان¹³
 جهان کرد باید بریشان سپاه¹⁴
 دل پهلوانان¹⁵ شد از درد¹⁶ پست
 قوی شیر درنده روز نبرد¹⁷
 که با دشمنان کارزار آیدت¹⁸

بنزد برادر بیامد دمان—IV دمان—I, VI² و ز آنجا نهد پیشتر پای خویش—K, I, IV, VI¹

گزینش نبذ جز که—VI گزین کرد شهره [آنگاه—IV]—I, IV—بدان دشت بُگزید—K³

—I, IV⁷ همیدون بگرگین—K, I, IV⁶ و از—K, I, IV⁵ بخواندش—K, I, IV⁴

بیامد دمان تا بر پهلوان * چو دیدش خردمند و روشن روان

:доб. K, VI¹⁰ آبداده—IV⁹ از—K, I, IV⁸

بروسوی لپاک ای نامجوی * ازان دشمنان خون در آور بجوی

:доб. K—после этого восстанавливает опущенные выше бб. 1491—1494 и доб.:

وزانجا بیامد بنزد پدر * سوار سرافراز خورشید فر

:доб. K, VI—далее еще доб.:

چو آمد پیش پدر باسپاه * بسر برنده‌اده ز آهن کلاه

بدو گفت کای شیر دل پور من * سپه‌دار ایران و دستور من

بمردن—K¹² بدان رزمگاه—K کنون کرد [برد—IV, VI] باید بدیشان سپاه—I, IV, VI¹¹

پهلوانشان—I, IV¹³ کنون رفت باید بدان رزمگاه—I, IV, VI بنزدیک پیران سپاه

:доб. K, I, IV, VI¹⁷ نیروی—I, IV¹⁸ ب. оп. K, I, IV, VI¹⁵ جنگ—K, I, IV¹⁴

بتو [ترا—I] دارد امید ایران سپاه * هنر کن پدید اندرین رزمگاه

- که چندان¹ کجا با شما لشکرست
 سرانرا³ ببخشید تا برسه روی
 1485 وزیشان گروهی که بیدارتر
 بدیشان سپارید⁶ پشت سپاه
 بله پای فرمود تا سوی کوه
 همپون سوی رود فرشیپدورد
 چو آن⁹ نامداران توران سپاه
 1490 نوندی برافگند بر¹¹ دیده بان
 نگهبان گودرز خود با سپاه
 دو رویه چو لپاک و فرشیپدورد
 سواران ایران بر آویختند
 نوندی برافگند هر¹⁴ سو دوان
 1495 نگه کرد گودرز تا پشت اوی
 گرامی پسر شیر شرزه هجیر
 بفرمود تا شد پیشست¹⁵ سپاه
 بگوید که لشکر سوی رود و کوه
 و دیگر بفرمود گفتن¹⁷ بگیو
- کسی کاندین² رزمگه در خورست
 بوند اندرین⁴ رزمگه کینه جوی⁵
 سپه را ز دشمن نگه دار تر
 شما بر دو رویه بگیریید راه⁷
 برد لشکر خویش را همگروه
 شود⁸ تا برارد بغورشید گرد
 گسستند زان¹⁰ لشکر کینه خواه
 ازان دیده گه تا در¹² پهلوان
 همی داشت هر سو ز دشمن نگاه¹³
 ز راه کمین برگشادند گرد
 همی خاک با خون بر آمیختند
 باگاه کردن بر پهلوان
 که دارد ز گردان پرخاشجوی
 پشت پدر بود با تیغ و تیر
 بر گیو گودرز لشکر پناه¹⁶
 بیاری فرستد گروهها گروه
 که پشت سپه را یکی مرد¹⁸ نیو¹⁹

شوند-IV اندران-I⁴ سواران-K, I, IV³ کو بدین-K, I, IV² چندین-IV¹

и доб.: جنگ جوی-K چاره جوی-I, IV⁵ اندرین

سپهدار گودرز خود با سپاه * همی داشت چون شیر لشکر نگاه

دو رویه چو لپاک و فرشیپدورد * ز راه کمین برگشادند گرد

این-K⁹ رود-K, I, IV⁸ بگیرند راه-I-б. оп.; K, IV⁷ سپارند-IV⁶

بیماد ز هر-I¹⁴ 1491-1494 оп. K-бб. 13 بر-K, I, IV¹² پس-K, I, IV¹¹ کشیدند ازان

رزم گیو با پیران و لپاک و: I-доб. заголовоч: 16 ز پشت-IV¹⁵ بر آمد ز هر-IV

19 IV-перед этим б. доб.: 18 گرد-K 17 رفتن-K فرشیپدورد

بگرد آورد آن سپه یکسره * که او چو شبان بود و ایشان بره

после этого б. доб.:

بباید شدن تا نگردهد تپاه * نیاید از آن مرز توران سپاه

سر بخت ما گشته خواهد شدن
بدو باز گردد سراسر زمین
برآرد روان کردگار از تنم³
گرفته کسی راه و آیین من
ورا زندگانی و مرگش⁵ یکبست
برآمد دم بوق و هندی درای⁶
زمین آمد از نعل⁷ اسبان بجوش
پوشید جوشن همه دشت و کوه
فراز آوریدند لشکر بجنگ
ببارید تیر اندران رزمگاه
چو¹¹ ابری که باران او تیر و¹² تیغ
بر و دست گردان بخون گشته¹³ لعل
بریده سرانشان فگنده بر¹⁵
پی¹⁶ اسب را برگزشتن نهاند
برآمد همی موج دریای خون
بداریم¹⁹ گردان برین دشت کین
جز از چرخ گردان و گیهان خدای
بلای²⁰ فرمود و فرشیدورد

1465 بدین رزمگه کشته خواهد شدن
چو کیخسرو آید ز ایران بکین¹
روا باشد از² خسته در جوشنم
مبیناد هرگز جهانبین من
کرا گردش روز با کام⁴ نیست
وزان پس ز ایران سپه کز نای
1470 دو رویه ز لشکر برآمد خروش
سپاه اندر آمد زهر سو⁸ گروه
دو سالار هر دو بسان پلنگ
بکردار باران ز⁹ ابر سیاه
1475 جهان چون شب تیره¹⁰ از تیره میخ
زمین آهنین کرده اسبان بفعل
ز بس خسته ثری اندران¹⁴ رزمگاه
بر آوردگه جای گشتن نماند
زمین لاله¹⁷ گون شد هوا نیلگون
1480 دو سالار گفتند اگر¹⁸ همچنین
شب تیره را کس نماند بجای
چو پیران چنان دید جای نبرد

IV- رزم انبوه گودرز و پیران با یکدیگر-Л Доб. заголовки: 1 از-IV 2 بچین-K 3
 ورا مرگ با زندگانی-K, I, IV 4 ناکام-IV 5 رزم کردن تورانیان با ایرانیان بانبوه
 IV-б. оп.: K-6

وزانپس بی‌آورد لشکر زجای * تو گفستی که دارد تن خاک پای

وزانپس نه پیران سپه را بباد * نه گودرز کشواد شه را بباد
چه - IV K, 11 شد سپه رنگ - I بهمن - K 10 از - IV K, 9 دو - K, I 8 سم - IV K, 7
تن کاندران - I, IV تن کامد از - K 14 ز خون کرده - I 13 که بارانش ژوپین - I, K 12
- IV K, 20 بدارند - K, I, IV 19 گر - K, I 18 تیره - I, IV 17 یکی - K 16 بچاه - IV K, 15
здесь и дальше کٔال

فرستاده بشنیدد پیغام شاه
 بپیشی اندر آمد بسان سمن²
 بپیران رسانیدد پیغام شاه
 چو بشنیدد پیران سپه را بخواهد
 سپه را سراسر همه⁹ داد دل
 نهانی روانش پر از درد بود
 که از هرسوی لشکر شهریار
 هم از شاه خسرو¹³ دلش بود تنگ
 بیزدان چنین گفت کای کردگار
 کرا برکشیدی تو¹⁵ افکنده نیست
 بخسرو نگر تا جز از کردگار¹⁷
 نگه کن بدین کار گردنده دهر
 برآرد گل تازه¹⁸ از خار²⁰ خشک
 شگفتی تر آنک از پی راد مرد²³
 میان نیا و نبیره دو شاه
 دو شاه و دو کشور چنین جنگجوی²⁴
 چه گویی²⁵ سرانجام این کارزار²⁶
 پس آنکه بیزدان بنالید زار
 گر افراسیاب اندرین کینه گاه

1450
 1455
 1460

بیامد بر پهلوان سپاه¹
 خمیده چو از بار³ شاخ سمن⁴
 وزان⁵ نامداران جنگی سپاه⁶
 فرستاده چون این⁷ سخن باز راند⁸
 که از غم بیاشنید¹⁰ آزاد دل
 پر از خون دل و بخت برگرد¹¹ بود
 همی کاسته دید در¹² کارزار
 بترسیدد کاید یکایک بچنگ
 چه مایه¹⁴ شگفت اندرین روزگار
 جز از تو جهاندار¹⁶ دارنده نیست
 که دانست کاید یکی شهریار
 مر آنرا که از خویشتن کرد¹⁸ بهر
 شود خاک²¹ با بخت بیدار²² مشک
 همیشه دل خویش دارد بدرد
 ندانم چرا باید این کینه گاه
 دو لشکر بروی اندر آورده روی
 کرا برکشید گردش روزگار
 که ای روشن دادگر کردگار
 ابا نامداران توران سپاه

IV — چمن — K⁴ باد — IV³ سمن — K² وزان نامبردار و چندان سپاه — K¹
 فرستاده را — IV⁷ که آمد بر پهلوان آن سپاه — K⁶ بدان — IV⁵ (рифмы нет). سمن
 شدند از غمان — K¹⁰ همه سربسر — K⁹ پیشی آن سخنرا براند — K⁸ این
 همه رزمسازان سوی — IV¹⁰ همه داده پشت از بر — K¹² دل و سر پر از گرد — K¹¹ یکسر
 زخسرو نگر تا بچه — K¹⁷ و — IV¹⁶ وی — K¹⁵ آمد — K¹⁴ ایران — K¹³
 — K²⁰ برآورد تازه گل — IV¹⁹ یافت — IV¹⁸ زخسرو نگر تا بدان روزگار — IV¹⁷ روزگار
 شگفتی بر آن — IV²³ از مرد — K²³ ز خاک سپه آورد بوی — K²² خار — IV²¹ خاک
 روزگار — K²⁶ چه گونه — IV²⁵ کینه جوی — IV²⁴ کن که آزاده مرد

- 1430 مبیناد چشم کس آن¹ روزگار
 که من خود برانم کز ایدر سپاه²
 نه گودرز مانم نه خسرو نه طوسی
 بایران ازان³ گونه رانم سپاه
 بکیخسرو این پس⁴ نمانم جهان
 بخنجر ازان⁵ سان ببرم سرش⁶
 1435 مگر کاسمانی دگر گونه کار
 ترا ای جهان دیده سرفراز
 ز مردان وز⁷ گنج و نیروی دست
 یکی نامور لشکری⁸ ده⁹ هزار
 1440 فرستادم اینک بنزدیک تو
 از ایرانیمان ده وزینها¹⁰ یکی
 چو لشکر بنزد تو آید مپای¹¹
 همان¹² کوه کو کرده دارد حصار
 مکشی دست ازیشان بخون ریختن
 1445 ممان زنده زیشان بگیتی کسی
- که او پیشدستی نماید بکار
 ازان¹³ سوی¹⁴ جیحون گذارم براه¹⁵
 نه گاه و نه تاج و نه بوق و نه کوس¹⁶
 کزان¹⁷ پس نمیند کسی تاج و گاه¹⁸
 بسر بر فرود آیمش¹⁹ ناگهان
 که گرید بدو²⁰ لشکر و کشورش²¹
 فراز آید²² از گردش روزگار
 نکردست یزدان بچیزی²³ نیاز
 همه ایزدی هرچ²⁴ بایدت²⁵ هست
 دلیر و خردمند و گرد و سوار
 که روشن کند جان تاریک تو
 بچشم یکی ده سوار²⁶ اندکی
 سر و²⁷ تاج²⁸ گودرز بگسل زجای
 باسبان جنگی زپا²⁹ اندر آر³⁰
 تو³¹ پیروز باشی باو یختن
 که نزد تو آید ازیشان بسی³²

روی-K⁴ بدن-K, IV, VI³ پگاه-IV² هرگز کس آن-IV, VI¹ هرگز چنین-K¹
 نه تاج و-IV نه تخت و نه لشکر نه پیل و نه کوس-K⁶ گذارد بگاه-VI سپاه-IV⁵
 بدن-K⁷ نه گاه و نه پیل و نه گنج و نه کوس-VI نه کاخ و نه لشکر نه کوس
 نمیند تخت-VI ز تخت و شاه-IV تخت و گاه-K⁹ کزین-K, IV⁸ برآن-IV, VI
 سرشرا ببرم زتن-VI¹³ بران-K, IV¹² آرمش-IV¹¹ از بن-K, IV, VI¹⁰ و کلاه
 IV-¹⁷ آمد-IV¹⁶ برو بر بگریانمش انجمن-VI زار خود مادرش-IV¹⁵ برو-K¹⁴
 IV,²¹ هرچه خواهی ترا دست--IV²⁰ از بدی هرچه (!)-VI¹⁹ و از-I, VI¹⁸ بچیزت
 کز ایران دهست و-VI وزیشان-K, IV²³ صد-VI سی-IV²² لشکر نامور-VI
 VI-²⁷ VI²⁶ و-оп. ل²⁶ بپای-VI چو نزدیکت آیندروزی مپای-IV²⁵ بود-IV, VI²⁴ ازیشان
 VI-³² K, IV-б. оп.;³² چو-IV³¹ VI-б. оп.³⁰ بپای-K, IV²⁹ هر آن-K²⁸ سرو ترگ
 VI — начинается лакуна, которая поглощает 55 бейтов (по б. 1499 включительно).

نخست آنک^۱ گفتی من^۲ از انجمن
 که^۴ کیخسرو آمد ز توران^۵ زمین
 بدین من که شاهم نیاززده ام
 نباید که باشی بدین^۸ تنگدل 1415
 که آن بودندی بود از کردگار
 که^{۱۲} کیخسرو از من نگیرد فروغ
 نباشم همیدون من اورا نیا
 بدین^{۱۳} کار او کس گنه کار نیست
 چنین بود^{۱۴} و این بودندی کار بود 1420
 و دیگر که گفتی ز^{۱۶} کار سپاه
 همیشه^{۱۷} چنینست کار نبرد
 گهی^{۱۹} برکشد تا بخورشید سر^{۲۰}
 بیکسان^{۲۲} نگرده^{۲۳} سپهر بلند
 گهی با می و رود و رامشگران 1425
 تو دلرا بدین درد^{۲۶} خسته مدار
 سخن گفتن کشتگان گشت خواب^{۲۸}
 دلی کو ز درد برادر شخود
 سه^{۳۲} دیگر که گفتی که خسرو پگاه^{۳۳}

گنه کار دارم همی^۳ خویشستن
 به ایران^۶ و با^۷ ما بگسترد کین
 بدل هرگز این یاد ناورده ام
 ز تیمار یابد^۹ ترا زنگ^{۱۰} دل
 نیامد بدین بد کس آموزگار^{۱۱}
 نبیره مغوانش که باشد دروغ
 نجویم همی زین سخن کیمیا
 مرا با جهاندار پیکار نیست
 مرا از تو در دل^{۱۵} چه آزار بود
 ز گردیدن تیره خورشید و ماه
 ز هرسو همی گردد این تیره^{۱۸} گرد
 گهی اندر آرد ز خورشید بر^{۲۱}
 گهی شاد دارد گهی مستمند^{۲۴}
 گهی با غم و گرم و با اندهان^{۲۵}
 روانرا بدین^{۲۶} کار^{۲۷} بسته مدار
 ز کین^{۲۹} برادر تو سر برمتاب^{۳۰}
 علاج پزشکان نداردش^{۳۱} سود
 بچنگ اندر آید همی با سپاه^{۳۴}

ز ایران—Л^۶ به توران—Л, IV^۵ چو—K^۴ تن—K, IV^۳ که—K, IV^۲ آنکه—IV^۱
 K, IV—б. оп.^{۱۱} گیرد پر آژنگ—IV^{۱۰} گیرد—K^۹ بدل—IV^۹ برین—K^۸ بر—IV^۷
 IV—б. оп.^{۱۶} بردل از تو—K, IV^{۱۵} خواست—K, IV^{۱۴} برین—IV^{۱۳} چو—IV^{۱۲}
 همو را بیندازد از چرخ—K^{۲۱} بر—K, IV^{۲۰} همی—K, IV^{۱۹} تیز—K^{۱۸} نبشته—IV^{۱۷}
 K—^{۲۴} نگرده بیکسان—VI^{۲۳} که یکسان—K^{۲۲} همو اندر آرد ز خورشید سر—IV^{۲۰} سر
 б. переставлен со след. б.^{۲۵} K, I, IV, VI—б. оп.^{۲۶} VI—کار—VI^{۲۷} IV—^{۲۸} بند—IV, VI^{۲۹} خوار—VI^{۲۹} ما کنون گشت آب
 بدو نیست—IV^{۳۱} سر را مغوار—VI^{۳۰} بکین—VI^{۲۹} بزرگان نداردش—VI^{۳۲} و—K^{۳۳} زگاه—K^{۳۴} K, IV, VI—доб.:
 جز اینست کامد ترا آگهی * که کیخسرو آید بشاهنشاهی
 که طوسی سپهبد بدان با سپاه * که سوی دهستان برآمد ز راه

شد از کار آن کشتگان¹ خسته دل
وزان نیز کز دشمنان لشکرش
1400 ز هرسو پلنگ² اندر آورده چنگ
چو گفتار پیران ازان سان شنید
بشبیگیر چون تاج بر سر نهاد
بفرمود تا باز گردد بجای
چنین³ پاسخ آورد کورا بگوی
1405 تو تا زادی از مادر پاکستن
ترا پیشتر نزد⁴ من دستگاه
همیشه یکی جوشنی پیش من
همیدون بهر کار با گنج خویش
تو بردی ز چنین⁵ تا بایران سپاه
1410 نبیند سپه چون تو سالار نیز
ز تور و پیشنگ ار دراید⁶ بهر⁷

بدان⁸ درد بنهاد پیوسته دل⁹
گریزان¹⁰ و ویران شده¹¹ کشورش
برو بر جهان گشته تار یک و تنگ¹²
سپه را همه پای برجای دید¹³
همانکه فرستاده را در گشاده¹⁴
سوی نامور بنده¹⁵ کدخدای¹⁶
که ای مهربان نیکدل راستگوی¹⁷
سرافراز بودی بهر انجمن¹⁸
توی برتر از پهلوانان¹⁹ بجاه
سپر کرده جان و فدی²⁰ کرده تن²¹
گزیده ز بهر منی²² رنج خویش²³
تو کردی دل و بخت دشمن سپاه²⁴
نمند کمر چون تو هشیار نیز²⁵
چو تو پهلوان نیز نارد²⁶ سپهر²⁷

بَتَنگ - IV⁶ شود - IV⁵ و - L⁴ IV - б. оп.³ بران - K² خستگان - L¹

K, IV - доб.⁸ از درد تنگ - IV از جنگ تنگ - K⁷

برو آفرین کرد و شادی نمود * بدلیش اندرون روشنایی فزود
فرستاده را در بر خویش خواند * بسازید و آنشب همی باز راند
پاسخ دادن افراسیاب: IV - доб. заголовок: ¹¹ IV - доб. نیکی - IV پهلوان - K¹⁰ بار داد - K, IV⁹

K - доб.: راهجوی - IV¹³ سخن - K¹² پیغام پیران ویده را

زگاه کیومرث با داد و مهر * خردمند چون تو نبیند سپهر
K - доб.: سپر کرده پیش من خوشتن - IV¹⁴

همیدون بهرکار با گنج خویش * گزیده ز بهر مرا رنج خویش
K - б. стоит ¹⁸ فدا - K¹⁷ بسی برتر از جهن و شیده - K¹⁶ ترا هست نزدیک - K¹⁵
من این - IV مرا - K¹⁹ IV - б. оп. 1408; IV - б. оп. 1405. ²⁰ K - б. стоит после б. 1405. ²¹ IV -

چنین ²² IV - доб.:

تویی سرور پهلوانان زمین * که بادا بجانت هزار آفرین
K - سپهر - IV²⁵ اندر آید - IV اندر آیی - K²⁴ K, IV - б. переставлен со след. б. ²³
بهر - IV²⁷ بر نیابد - IV پهلوانی ندارد

دل از درد خسته بشمشیر¹ تن
 بکینه همه پای بسته میان
 بخواهد بریدن³ ز ما پای مهر
 کزان⁶ نیز برگشتم آسپه سر⁷
 بپشت¹⁰ سپهبد بدین¹¹ رزمگاه¹²
 که خسرو کند سوی ما¹⁴ بر گذر¹⁵
 نیارم¹⁸ شدن پیش¹⁹ او کینه خواه²⁰
 نهد سوی ایران²² بدین کینه²³ روی²⁴
 بپندد بکینه کهر بر میان
 بد آید نباشد کسی کینه خواه
 بکردار باد دمان بردمید²⁸
 بکردار آتش هیونی³⁰ بلند³¹
 نه دم زد بره بر نه آرام و خواب³³
 بموسید تخت و پیامش بداد³⁴
 دلش گشت پر خون و رخساره زرد³⁶

دو بهره ز گردان این انجمن
 بمابر شده چیره ایرانیان
 بتروسم همی زانک² گردان سپهر
 وزان⁴ پس⁵ شنیدم یکی بد خبر
 که⁸ کیخسرو آید⁹ همی با سپاه
 گر ایدونک¹³ گردد درست این خبر
 جهاندار¹⁶ داند که من با سپاه¹⁷
 مگر شاه بالشکر کینه جوی²¹
 بگرداند این بد ز تورانیان²⁵
 که گر²⁶ جان مارا ز ایران سپاه
 فرستاده چون گفت²⁷ پیران شنید
 نشست از بر بادپای سمند²⁹
 بشد تا³² بنزدیک افراسیاب
 بنزدیک شاه اندر آمد چو باد
 چو بشنید گفتار³⁵ پیران بدرد

VI-⁵ ازان-K⁴ گسستن-K, IV, VI³ زانکه-IV, VI² زشمشیر-IV¹
 آمد-VI⁹ چو-IV, VI⁸ که کیخسرو آرد بدین سوک در (گذر)-VI⁷ ازان-IV⁶ و دیگر
 ور ایدون که-VI¹³ نیارم شدن پیش او کینه خواه-VI¹² برین-K¹¹ بیاری-K¹⁰
 که من-IV¹⁷ سپهدار-IV, VI¹⁶ 1386. 6. вариант K-¹⁵ سوی نوران-VI¹⁴
 جنگجوی-VI²¹ چه گونه توانم شدن رزمخواه-VI²⁰ نزد او-IV¹⁹ نیارد-K¹⁸ نزد شاه
 بگردان-IV²⁶ ایرانیان-VI²⁵ 1390-1392 оп. 66. Л-²⁴ جنگ-IV, VI²³ ایشان-VI²²
 نوند-K, IV²⁹ 1386, 1387, 1390, 1389, 1388, 1391 и 1392. VI²⁸ -порядок бб.: 28 و گر-VI²⁷
 رخس گشت از درد یکسر پر آب-VI³³ چو آمد-VI³² 6. оп. VI³¹ هبون-IV³⁰
 VI-³⁴

بپاسخ چنین گفت کای پهلوان * جهان دیده و گرد و روشن زوان
 K-доб.:

چو بشنید افراسیاب این سخن * که سالار بیدار افگند بن
 1423 (по б. 27 бейтов (по б. 1423 включительно). VI³⁶ -оп. 27 پیغام-K³⁵

کشیدم بکوه کنا بد سپاه
وزان سو پیامد سپاهی گران 1365
کز ایران ز گاه منوچهر شاه
به زپید⁵ یکی جایگه ساختند⁶
سپه را سه روز و سه شب چون پلنگ
نجستیم¹⁰ رزم اندران کینه گاه
1370 پیامد سپاهش ازان¹¹ که برون
سپهدار ایران پیامد¹³ ستوه
برادر جهاندار¹⁵ هومان من
بایران سپه شد که جوید نبرد
بیامد بکین جستنش¹⁹ پور گیو
1375 ابر دست چون بیژنی²¹ کشته شد
که دانست هرگز که سرو بلند
دل نامداران همه²⁴ بر²⁵ شکست
و دیگر چو²⁷ نستیمین نامدار
برفت از بر من سپیده دمان
1380 من از درد دل برکشیدم سپاه
یکی رزم تا شب برآمد ز کوه
چو نهصد تن از نامداران شاه²⁹

بایرانیان¹ بر بیستیم راه
سپهدار گودرز و² با او³ سران
فزون زان پیامد بتوران⁴ سپاه
سپه را دران⁷ کوه بنشاختند⁸
بروی اندر آورده بد روی⁹ تنگ
که آید مگر سوی هامون سپاه
سر پهلوانان ما شد نگون¹²
بهامون نیاورد¹⁴ لشکر ز کوه
بکینه¹⁶ بجوشید ازین¹⁷ انجمن
ندانم چه آمد بران¹⁸ شیرمرد
بگردید با²⁰ گرد هومان نیو
سر²² من ز تیمار او²³ گشته شد
بماغ از گیا یافت خواهد گزند
همه شادمانی شد از درد پست²⁶
ابا ده هزار آزموده سوار
همان بیژنش کند سر در زمان²⁸
غریوان بررفتیم باوردگاه
بکردیم یک با دگر همگروه
سر از تن جدا شد برین³⁰ رزمگاه

بتوران — K, IV — 4 وی — VI — 3 و — II — 2 بر ایرانیان — IV بایران سپه — K, VI — 1
— IV — 8 سپه بر در — VI سپه درین — K — 7 ساخته — IV — 6 رپید — K — 5 پیامد فزون زان
— K — 12 سپاه وی — K — 11 بجستیم — IV بجستیم — II — 10 بودند — VI — 9 پیشاخته (описка)
— VI — 6 پیامد — IV سپهدار از ایران پیامد — K — 13 IV, VI — 6. оп. پهلو تور شد سرنگون
ز لشکر — VI — 16 زکینه — K, IV — 16 جهان دیده — VI جهانگیر — IV — 15 بیاورد — IV — 14 گودرز نامد
دست بیژن کنون — K — 21 بر — K — 20 خواستن — VI — 19 بدان — K, IV — 18 ازان — K — 17
که — IV, VI — 27 سست — VI — 26 در — VI — 25 بهم — K, IV, VI — 24 سر — VI — 23 دل — VI — 22
شد از نامداران — IV — 29 بدو آمد از گرز بیژن زیان — IV ز بیژن برآمد برو بر زمان — K — 28
بریده بدان [در آن — K] — K, IV, VI — 30 تپاه

بمایید کنون بست مارا کمر
 بنیروی یزدان و شمشیر تیز
 از اسبان گله هرچ⁴ شایسته بود
 پیاده همه⁵ کرد یکسر سوار⁶ 1350
 سر گنجهای⁸ کهن برگشاد
 چو این کرده شد نزد افراسیاب
 فرستادهای با هش و رای¹² پیر
 که رو شاه توران سپه را بگوی
 کز آنگه که چرخ¹⁵ سپهر بلند 1355
 چو تو شاه برگاه نشست نیز¹⁶
 نه زیما بود جز تو مر تخت را¹⁸
 ازان کس²⁰ برآرد جهاندار گرد
 یکی بندهام من گنهکار تو
 ز²³ کیخسرو از من بیازرد شاه 1360
 که این²⁵ ایزدی بود بود آنچ²⁶ بود
 اگر نیز²⁸ بیند مرا زین گناه²⁹
 رسانم من اکنون³³ بشاه آگهی

نمانم¹ بایرانیان² بوم و بر
 برآرم³ ازان انجمن رستخیز
 ز هر سو بلشکرگه آورد زود
 دو اسبه سوار از پس⁷ کارزار
 بدینار دادن دل⁹ اندر نهاد¹⁰
 نوندی¹¹ برافگند هنگام خواب
 سخن گوی و گرد و سوار و دبیر¹³
 که ای دادگر خسرو نامجوی¹⁴
 بگشت از بر تیره خاک نژند
 به کس نام شاهی نپیوست نیز¹⁷
 کلاه و کمر بستن و بخت را¹⁹
 که پیش تو آید بروز نبرد²¹
 کشیده سر از جان بیدار²² تو
 جزین²⁴ خویشتن را ندانم گناه
 ندارد²⁷ ز گفتار بسیار سود
 کند³⁰ گردن آزاد و آید³¹ پراه³²
 که گردون چه آورد پیش رهی

1 VI - نمانیم از 2 K - بایران برو 3 VI - برآریم 4 K, IV -
 سواران در VI - در 7 K, IV - لشکر حصار 6 VI - همی 5 K, IV, VI - آنچه VI - هرچه
 13 K - و 12 Л-доб. 11 VI - هیونی 10 IV, VI - گشاد 9 K, IV, VI - در 8 VI - بدرهای
 نامه [پیغام - IV]: доб. заголовок: K, IV - دانا و گرد و دبیر VI - خردمند و گوینده و یادگیر
 16 Л- و 15 IV - доб. شاه دیهیم جوی IV - 14 فرستادن پیران ویسه بنزدیک افراسیاب
 همه پادشاهی پیوست نیز K - نه کس نام شاهی بهر شاه نیز 17 Л- (?) 17 نشست برگاه نیز
 رای VI - رای پندار 22 K, IV - 21 IV - б. оп. 20 VI - سر 19 VI - تخت را 18 VI - بخت را
 آنچه IV, VI - 26 آن IV, VI - 25 جز آن IV, VI - 24 وزان K - 23 K, IV, VI - به 23 هشیار
 گنه (I) VI - 30 اگر زانکه بیند مرا نیک شاه IV - 29 شاه K, VI - 28 نیابم VI - 27
 کنون من VI - 33 سپاه VI - 32 گناه IV - 32 بخشد IV - 31 آرد K, VI -

- 1330 چو از پیش گودرز برخاستند
از¹ اسبان تازی بزّین ستام²
بمخشید یارانش را سیم و زر
برفت از در پهلوان با⁴ سپاه
چو رویین بنزدیک پیران رسید
1335 بنزدیک⁷ تختش فروبرد سر
چو بگزارد پیغام سالار شاه
پس آن نامه برخواند¹⁰ پیشش دبیر
دلش گشت پر درد و جان پر نهمیب
شکیمبایی و خامشی برگزید
1340 ازان پس چنین گفت پیش سپاه
ازان خون هفتاد پور گزین
گر ایدونک¹⁶ او برگذشته سخن
چرا من بکین برادر کمر
هم از²¹ خون نهصد سر²² نامدار
1345 که اندر برو بوم²⁵ ترکان²⁶ دگر²⁷
چو نستیهن آن سرو سایه فگن

برفتند رویین و — IV⁴ 66. 1332—1333 оп. VI³ لگام — K² ز — IV¹ چه — K¹
VI⁶ لشکرش برگرفتند — K⁵ آن ده

چو رویین پیامد بنزد پدر * بگفت اندرانید ازو دربر (!?)
K¹¹ نامه را خواند — K¹⁰ آنچه — VI⁹ VI⁸ б. оп. (метр нарушен) — IV⁷
K¹⁴ سپه برپدید — K¹³ IV¹² K¹² یکایک رخ پهلوان شد — IV¹¹ VI¹⁰ شد بکردار
برین — K¹⁹ IV¹⁸ K¹⁸ به — VI¹⁷ ایدون که — IV¹⁶ دل زمانی — IV¹⁵ نیاید
تن — L²² وز آن — VI²¹ بران — IV²⁰ K²¹ ببندم برین کین بخاریم — VI²⁰
IV²⁶ گر آیم برو بوم — VI²⁵ کراید بر بوم — L²⁵ (так) — VI²⁴ در آن — VI²⁴ سر — L²³
K²⁹ IV²⁸ K²⁸ и б. переставлен со след. б. دگر — K²⁸ بسر — VI²⁷ K²⁷ توران
که شد ناگهان ناپدید ازچمن

- 1310 ازین¹ گفته گر بگسلی باز دل
ور ایدونک² با من باوردگاه
سپه خواه و یاور ز سالار خویش
پراگنده از لشکرت خستگان
همان تا کندشان پزشکان درست
اگر خواهی از من⁷ زمان و درنگ⁸
1315 بدان گفتم این تا بروز نبرد
که ناگاه با ما¹² بچنگ آمدی
من این کیم اگر تا صد ساله
ازین کینه برگشتن امید نیست
1320 چو آن¹⁵ پاسخ نامه گشت اسپری
کمر بر میان با¹⁶ ستور نوند
فرود آمد از باره¹⁹ رویین گرد
سپهدار فرمود²¹ تا موبدان
بزدی سوی²³ پهلوان آمدند
1325 پس آن²⁴ پاسخ نامه پیش گوان
بزرگان که آن²⁶ نامه دلپذیر
هش و رای²⁷ پیران تنک²⁸ داشتند
بگودرز بر آفرین خواندند
پس آن نامه را مهر کرد و بداد
- من از گفته خود نیم دلگسل
بسند نه خواهی بدن³ با سپاه
بژرفی نگه دار پیکار⁴ خویش
ز خویشان نزدیک⁵ و پیوستگان
زمان جستن اکنون بدین کار تست⁶
وگر جنگ جویی⁹ بیارای¹⁰ جنگ
بما بر بهانه نبایدت¹¹ کرد
کمین کردی و بی درنگ آمدی
بخواهم همانست و¹³ اکنون همان
شب و روز بی دیده گانرا¹⁴ یکیست
فرستاده آمد بسان پری
ز مردان¹⁷ بگرد اندرش نیز¹⁸ چند
گوانرا همه پیش گودرز²⁰ برد
ز لشکر همه²² نامور بخردان
خردمند و روشن روان آمدند
بفرمود خواندن همی²⁵ پهلوان
شنیدند گفتار فرخ دبیر
همه پند اورا سبک²⁹ داشتند
ورا پهلوان گزین³⁰ خواندند
بروین پیران ویسه³¹ نژاد

بر کار - IV 4 نخواهم بدن - VI نباشی ز بن - K 3 ایدون که - VI 2 وزین - K 1
بگو - VI ترا چند خواهی - IV 7 تست - IV 6 ز خویش و ز پیوند - IV 5 بازار - VI
بر آرای - VI 10 خواهی - K, IV 9 تو از چند خواهی زمان بی درنگ - K 8 چند خوانی
K, 15 باگاه و ساعت - IV 14 همان از تو - K 13 برما - K, IV, VI 12 نیاری تو - IV 11
اسپ - K, IV, VI 19 قای - K, VI 18 سواران - K, IV, VI 17 بر - K, IV, VI 16 این - IV, VI
همان - IV 24 بر - VI 23 همان - VI 22 سپهدار فرمود - K, IV, VI 21 سالار - IV 20
K, IV, 29 سبک - K, IV, VI 28 هشیوار - IV 27 کزان - VI 26 بر خواندن - K, IV, VI 25
فرخ - K 31 زمین - K, IV, 30 تنک - VI

1295 بهشتی که گفتمی مرا⁷ تاج و تخت
 همیدون فزونم بمردان⁹ و گنج
 من ایدون گمانم که تا این زمان
 گرم بی‌هنر یافتمی روز کین
 بفرجام گفتمی ز مردان مرد
 1300 من از لشکر تری¹³ هم زین نشان
 که از مهربانی که بر لشکر
 تو با مهربانی¹⁶ نهی پای پیش
 بی‌آزاد از من جهاندار شاه
 نهم آذک²⁰ گفتمی مبارز گزین
 1305 یکی لشکری پرگنه²² پیش من
 نباشد ز من شاه همداستان
 نخستین بانبوه زخمی چو کوه
 میان دو لشکر دو صف²⁸ برکشید
 و گر نه همین³⁰ نامداران مرد
 خرد را روانت¹ خریدار نیست
 وفارا بفرجام هم بشکنی³
 بگفتار بر تو کسی⁴ ایمن مباد
 چه مایه بسختی ترا یاد کرد⁶
 از آن تو بیشست مردی⁸ و بخت
 ولیکن دلمرا ز¹⁰ مهرست رنج
 بچنگ آزمودی مرا بی‌گمان¹¹
 تو دانی کنون باز از پس¹² بزمین
 تنی چند بگزین ز بهر نبرد
 بی‌ارم سواران مردم کشان¹⁴
 نخواهم که بیداد¹⁵ کین گستر
 که دانی نهان دل و رای خویش¹⁷
 گر¹⁸ از یکدگر¹⁹ بگسلانم سپاه
 که با من بگردد برین²¹ دشت کین
 پرآزار²³ ازیشان دل انجمن
 کزیشان²⁴ بگردم بدین²⁵ داستان²⁶
 بپاید²⁷ زدن سربسر همگروه
 گر ایدونک²⁹ پیروزی آید پدید
 بیاریم³¹ و سازیم جای نبرد

IV-³ ازیرا تو با هر که IV- ازیراکه با هر که K, VI-² روانت خرد را VI-¹
 بسوگند تو غره بودن سزد IV-⁶ بد IV-⁵ تو برکس IV- کسی بر تو K-⁴ ویران کنی
 بمردی IV, VI- نمودی K-⁹ که پیش از تو دارم بمردی VI- و گردی K-⁸ هم از VI-⁷
 و VI-¹⁰ خوبش K-¹³ کنونم ازین پس VI- سر K, IV-¹² VI-¹¹ б. оп. K-¹⁰ به
 دل و رای بینای خویش L-¹⁷ مهربانان L, VI-¹⁶ و K-¹⁵ доб. و گردنکشان IV, VI-¹⁴
 VI-²¹ و دیگر که K, IV, VI-²⁰ همدگر IV-¹⁹ که K, IV-¹⁸ K-⁶ б. стоит после б. 1311.
 کزین سان K-²⁴ بی آزار VI- پر از درد IV-²³ بی‌گنه VI-²² نگردد درین (!)
 IV-³⁰ ایدونکه VI-²⁹ صفی VI-²⁸ بپاید (!) VI-²⁷ داستان (!) IV-²⁶ درین VI-²⁵
 بیاریم VI-³¹ هم از

- تهم¹ رستم نیو با تیغ تیز² برآورد ازیشان دم³ رستخیز⁴
 سر هندوان با درفش سپاه
 دهستان و خوارزم و آن بوم و⁵ بر
 بیابان ازیشان بپرداختند
 بپارید برشیده اشکشی تگرگ
 اسپران وز¹⁰ خواسته چند چیز¹¹
 وزین سو من و تو بچنگ اندریم
 بیک جنگ دیدی همه¹⁸ دستبرد
 ورایدونک¹⁴ روی اندر آری بروی
 بنیروی یزدان و فرمان شاه
 تو ای نامور پهلوان سپاه
 که بند سپهری فراز آمدست
 نگر تا ز کردار¹⁶ بدگوهرت
 زمانه ز بد دامن اندر¹⁹ کشید
 تو بندیش²¹ هشیار²² و بگشای گوش²³
 بدان کین چنین²⁵ لشکر نامدار
 همه نامجوی و همه کینه خواه
 زمانه برآمد²⁷ بهفتم سخن
 1275
 1280
 1285
 1290

همه — K³ تا رستخیز — VI گرفتست رستم بدان تیغ تیز — K² همان — J¹
 — I, IV — کزان سر همی — K⁶ و — J⁵ نهاد آن زمین راست از تیغ تیز — VI⁴
 K — порядок бейтов: 1275, 1278, 1277, 1276 و 1279.⁷ که ایشان همی — VI که از هر سوی
 IV — I — здесь следует большая лакуна, которая по-лощает 184 бб. (с 1277 по 1463 вклю-
 чительно).⁹ K, VI — از¹⁰ و نیز — K¹¹ نیز — J¹² او نیز — J¹² فرود — IV⁸
 IV — 15 گر ایدونکه — IV, VI¹⁴ بردی ازین — VI ز من — IV بینی مگر — K¹³ نیز
 ازو دامنیت بر — VI¹⁹ K — б. переставлен со след. б. — K¹⁸ آمد — VI¹⁷ باز کردار — IV — (!)¹⁶
 بگشای و پندار و — VI بسیار گوش — K²³ بسیار — IV²² بیندیش — K²¹ آمد کلید — VI²⁰
 ز ما خود بر آمد — K²⁷ کینه گاه — VI²⁶ همه — K²⁵ حدیث — J, K, VI²⁴ هوش (!)
 فگندم — J, K²⁸

- که افگندی ای² پیر سالار³ بن⁴ زکار سیاوش چهارم¹ سخن
 1255 که گفتی⁵ ز بهر تنی گشته خای تو بشناسی کین زشت کردارها
 که با شهر ایران شما کرده اید چه پیمان شکستن چه کین ساختن⁷
 چو یاد آورم¹⁰ چون کنم آشتی 1260 بپنجم که گفتی که پیمان کنم
 بنزدیک خسرو فرستیم گنج بدان ای نگهبان توران سپاه
 مرا جنگ فرمود و¹⁴ آویختن چو فرمان خسرو نیارم بجای
 1265 و اومید¹⁷ داری که خسرو بمهر گروگان و آن¹⁹ خواسته هرچ²⁰ هست²¹
 کسی کن بزودی بنزدیک شاه ششم شهر ایران²³ که کردی تو یاد
 سپاریم گفتی بخسرو همه 1270 ترا کرد یزدان ازان بی نیاز
 سوی باختن ترا بمهرز خزر سوی نیمروز اندرون ترا بسند

VI-66⁴ که ای پیر سالار کردی تو-I³ افگند آن-K² سیاوشی چارم-K¹
 VI-بازارها-I, IV, بدن در براندم ز بازارها-K⁶ توگویی-I, IV⁵ 1254-1255
 ساختن-K⁹ کژی-VI⁸ آختن-IV از تاختن-K⁷ نشاید بدل کرد گفتارها
 K¹² داشتی-I, IV, VI بد انگاشتی-K¹¹ آرم آن-VI آمد آن-I آیدم آن-K, IV¹⁰
 بخون-I, IV, سیاوشی-VI¹⁵ K, و-K¹⁴ از پیشی شاه-VI¹³ چنبن است-I, IV
 بدین گفته‌های-I, IV, VI امید-K, I, IV, VI¹⁷ ز کیهان خدای-K, I, IV, VI¹⁶ سیاوش
 K-²³ و فرشی‌دورد-I, IV²² کرد-I, IV²¹ هرچه-K, I, IV, VI²⁰ این-Л¹⁹
 بر-K, I, IV, VI²⁶ و-K, I, IV, доб.²⁵ و-Л²⁴ شهرهایی-I, IV شنیدم از ایران
 همه-K³⁰ هست-VI²⁹ بر گشایمت-VI²⁸ نئی-K²⁷ خویش خوانم یکایک

- 1235 ز سر با¹ منوچهر نو² کین نهاد
 بکاووش کی کرد خود آنچ³ کرد
 ازان پس بکین⁴ سیاوش⁵ باز
 نیامد بدانگه ترا داد یـاد
 چه مایه بزرگان که از¹⁰ تخت و گاه¹¹
 1240 و دیگر که گفتی که¹⁴ با پیـرسر
 بدان ای جهانـدیدۀ پر فریب
 که یزدان مرا زندگانی دراز
 که از¹⁶ شهر توران¹⁷ بروز نبرد
 بترسم همی زانک¹⁸ یزدان من
 1245 من این کینه را ناوریده بجای
 سدیگر که گفتی ز²⁰ یزدان پاک
 ندانی کزین خیره خون ریختن
 من اکنون بدین خوب²³ گفتار تو
 بهنگام پرسش من کردگار
 1250 که سالاری و گنج²⁴ و مردانگی
 بکین سیاوش کمر بر میان
 بهفتاد خون گرامی پسر
 ز²⁸ پاسخ بپیش جهان آفرین

VI- آنچه IV- نیز کرد آنچ³ K- او VI-² زگاه VI- زمان I, IV- ز سر نا K-¹
 سیاوش I- سیاوش K, VI-⁵ بخون I, IV, VI- که خون K-⁴ خود کرد نیز آنچه
 I- доб.:⁸ بر I, IV-⁷ فگندی I, IV-⁶
 تو بردی سیاوش ردرا ز راه * تو کردی بکین روی گیتی سیاه
 ایرانیان شد بدین VI-¹² تختگاه VI- با تاج و تخت I, IV-¹¹ بر K-¹⁰ بر I, IV-⁹
 ترکان II-¹⁷ بر I, IV-¹⁶ چند بندی I, IV-¹⁵ تو I, IV-¹⁴ ز بخت I, IV-¹³
 به K- که II-²⁰ نگسلاند I, VI-¹⁹ بکوشم همی زانکه VI- همی من ز I, IV-¹⁸
 I, IV-²⁴ چرب VI-²³ گردد K, I, IV, VI-²² بجانت درون ترس I, IV- ترس K, VI-²¹
 دین VI-²⁹ به K-²⁸ تورانیان I-²⁷ و II, IV-²⁶ گنج I, IV-²⁵ و VI-²⁴ زور

- 1220 نخست آنک گفتی که از¹ مهر نیز² ز یزدان³ وز⁴ گردش رسته پیروز
 نخواهم که آید مرا⁵ پیش جنگ دلت⁷ با زبان آشنایی نداشت
 اگر⁹ داد بودی بدلت اندرون که ز¹¹ آغاز کار اندر آمد نخست
 1225 نخستین که آمد پیش¹⁴ تو گویو بسازیده¹⁹ مر جنگ را لشکری
 تو کردی همه²² جنگ را دست پیش خرد از²⁴ پس آمد تو²⁵ پیش آمدی
 ولیکن سرشت بد و خوی بد بدی خود بدان تغمه در گوهرست
 1230 شنیدی که بر ایرج نیک بخت چو از تور و سلم اندر آمد³⁰ زمین
 فریدون که از درد دل روز و شب بافراسیاب آمد آن³³ مهر بد

تیز² K, I, VI — آنکه گفتی که از^{VI} من از^{I, IV} نخستین که گفتی مرا^{K-1}
^{VI-7} تاریکی و^{I, IV} پیگار^{K-6} ترا^{K-5} و از^{K, I, IV, VI-4} ز گردان^{I, IV-3}
^{I, 13} ایچ^{K-12} کنز^{K-11} مرا^{VI-10} که گر^{K, I, IV-9} لب گذاشت^{K-8} دلش
 و^{K-دوب} هشیار و^{I, IV-16} وزیران^{VI} بزرگان^{I, IV-15} بنزد^{K-14} ب. оп. ^{IV, VI-6}
^{I, IV, VI-17} گردان^{K-دوب: 18}

ابا پند و اندرز و گفتار نغز * بزرگان ایران پاکبزه مغز
 سخن گفت با تو خود از هر دری * ز هر نامداری و هر کشوری
^{I-19} بسازید^{VI} بسازند^{IV} نسازیده^{I-19} دوان^{K-20} ب. переставлен со след. б.
 خرد گرت فرجام^{K-25} گر^{I, IV, VI-24} بر کردی^{I-23} همی^{IV} همین^I همان^{K-22}
 بگذراند ز راه^{I, IV} کی گذارد^{K-27} و^{VI-دوب} بفرجامت^{IV} سرانجامت^{K-26} ز^I
 ز توران بتاج و بتخت^{I-29} بهر بد این گوهر^{I, IV} آن دوده^{K-28} میدواند ز راه^{VI}
^{K-32} و^{VI-31} بد از تور و سلم آمد اندر^{I, IV-30} بتوران پی تاج و تخت^{IV}
 از^{IV, VI-33} بنفرین گشادی بر ایشان^{I, IV} بر ایشان بنفرین

- ز بالا چو خورشید گیتی فروز
می و رود و مجلس² بیماراستی
1205 چو یک هفته بگذشت هشتم پگاه
بفرمود تا نامه پاسخ نوشت⁴
سر نامه کرد آفرین از نخست⁷
که بر خواندم¹¹ نامه را سربسر
رسانید رویین بر ما پیام
1210 ولیکن شگفت آمدم¹³ کار تو
دلت با زبان هیچ همسایه نیست
بهر جای¹⁶ چربی¹⁷ بکار آوری
کسی را که از بن¹⁹ نباشد خرد
چو شوره زمینی که از دور²⁰ آب
1215 ولیکن نه گاه²¹ فریبست و بند
مرا با تو جز کین²³ و پیکار نیست
نگر تا چه سان گردد اکنون سپهر
کرا داد خواهد جهاندار زور
ولیکن بدین²⁷ گفته²⁸ پاسخ شنو
- بگشتی سپهبد گه نیم روز¹
فرستاده را پیش خود خواستی³
نویسنده را خواند سالار شاه
درختی بنوی بکینه⁵ بکشت⁶
دگر⁸ پاسخ آورد یکسر⁹ درست¹⁰
شنیدیم گفتار تو در بر
یکایک همه هرچ¹² بردی تو نام
همی¹⁴ زین چنین چرب¹⁵ گفتار تو
روان ترا از خرد مایه نیست
چنین تو سخن پرنگار¹⁸ آوری
گمان بر تو بر مهربانی برد
نمایند چو تابد برو آفتاب
که هنگام گرزست و تیغ²² و کمند
که پاسخ و روز گفتار²⁴ نیست
نه جای²⁵ فریبست و پیوند و مهر
کرا بردهد بخت پیروز²⁶ هور
خرد یار کن بخت را پیشرو

جواب نامه پیران ویسه از K- پاسخ نامه پیران ویسه از گودرز - II, IV - Доб. заголовки: 1
 2 I, IV - رامش 3 VI - Доб.: گودرز کشواد
 نشستی آرام با مهتران * گرانمایه گردان و جنگی سران
 پاسخ - VI - Доб. заголовки: 4 ز کینه بنوی - I, IV, VI - ز کینه - K- 5 نبشت - K- 4
 10 K- یکی - K, I, IV, VI - 9 همی - VI - 8 آفرین خدای - K- 7 نوشتن گودرز بپیران
 آمد از - VI - آید از - I, IV - آمدم - K- 13 هرچه - K, IV, VI - 12 آن - I, IV, VI - Доб. 11 بجای
 بر سخن - K- 18 خوبی - K- 17 کار - I, IV - 16 خوب - K, I, IV, VI - 15 مرا - K, I, IV, VI - 14
 22 K, I, کار - I, IV - 21 رود - I, IV - 20 تن - IV - 19 سخنها چنین پر بکار - IV - 20 بَر نگار
 روز - VI - 25 روانت خرد را خریدار - VI - 24 جنگ - VI - 23 بهنگام گرز و سنان - IV, VI -
 28 K- کار - 27 برین - VI - ازین - I, IV - 27 و - K, IV, VI - Доб. 26 بیدار - I, IV - 26

- 1185 بیمامد خردمنند¹ روشن روان
چو رویین پیران بدرگه رسید
فرستاده را خواند پس پهلوان
بیمامد چو گودرز را دید دست
سپهدار برجست و اورا چو دود
1190 ز پیران بپرسید وز⁶ لشکرش
خردمنند رویین پس آن⁹ نامه پیش
دبیر آمد و نامه بر خواند زود
چو نامه بگودرز بر خواندند
ز بس چرب¹⁴ گفتار وز پند¹⁵ خوب
1195 خردمنند پیران که در نامه یاد
برویین چنین گفت پس پهلوان
تو مهمان ما²⁰ بود باید نخست
سرآورد² نو بپردازتند
بدیهای رومی بیماراستند
1200 پر اندیشه گشته دل پهلوان²³
همی پاسخ نامه²⁵ آراستند
بیک²⁷ هفته گودرز با رود و می
- دمان² تا سرآورد³ پهلوان
سوی پهلوان سپه کس دویذ⁴
دمان از پس پرده آمد⁵ جوان
بکشی کرد و سر پیش بنهاد پست
بآغوش تنگ اندر آورد زود
ز گردان وز⁷ شاه و ز⁸ کشورش
بیاورد و بگزارد¹⁰ پیغام خویش
بگودرز گفت آنچ¹¹ در نامه بود¹²
همه نامداران فرو¹⁸ ماندند
نمودن بدو راه و پیوند خوب
چه آورد وز¹⁶ پند نیکو¹⁷ چه داد¹⁸
که ای پور سالار و¹⁹ فرخ جوان
پس این پاسخ نامه بایدت²¹ جست
نشستنگه خسروی ساختند
خورشها و رامشگران خواستند²²
نیشته ابا رایزن موبدان²⁴
سخن هرچ نیکوتر آن خواستند²⁶
همی نامه را پاسخ افگند پی

¹ I, IV — доб. و ² K — دوان ³ VI — تا در پرده ⁴ I, IV — этот и следующий бб. оп.

و از — ⁸ K, I, VI و از — ⁷ K, I, IV و از — ⁶ K, I, VI همان چون پرده درآمد — ⁵ K, VI

— ¹⁰ IV, VI بزد دست رویین پس آن — ⁹ I, IV رویین سبک — ⁸ K خردمند پیران پس آن — ⁷ Л

خوب — ¹⁴ I, IV عجب — ¹³ K ¹² I, IV — этот и следующий бб. оп. آنچه — ¹¹ VI بگزارد

— ¹⁸ VI نیکو — ¹⁷ Л و از — ¹⁶ K, I و آن پند — ¹⁵ VI و از پند — ¹⁴ I و بس پند — ¹³ K

خرد نامه پیران فرخ نژاد * چو آورد پند و نکو چند داد (پ)
— ²³ VI پس آنکه دگر پاسخ نامه — ²¹ VI بزنهار من — ²⁰ K ¹⁹ K — оп.

نامه را پاسخ — ²⁵ K, IV که تا چون کند پاسخش پهلوان — ²⁴ VI نو جوان

— ²⁷ K, I و خورشها و رامشگران خواستند — ²⁶ K ²⁵ K, IV, VI — б. оп. ²⁴ K, I, IV, VI — б. оп.

یکی — ²³ K, I, IV

- 1165 همیدون من از لشکر خویش مرد همه یک بدیگر فراز آوریم همیدون من و تو با آوردگاه مگر بی گناهان ز خون ریختن کسی کش گنه کار داری همی
1170 بپیش تو آرم بروز نبرد که بر ما تو گر دست یابی بخون نیازاری از بن سپاه مرا گذرشان دهی تا بتوران شوند و گر من شوم⁹ بر تو پیروزگر
1175 نسازم¹⁰ بایرانیان¹¹ بر کمین سوی شهر¹² ایران دهم راهشان ازیشان نگردد یکی کاسته ور ایدونک¹³ زینسان¹⁴ نجویی نبرد بانبوه جویی همی کارزار
1180 هران خون که آید بکین¹⁵ ریخته بستم از بر نامه بر¹⁶ بند را پسر بد مر اورا سر انجمن¹⁷ بدو گفت¹⁸ نزدیک گودرز شو چو رویین پرفت از در نامور¹⁹
- گزینم چو باید¹ ز بهر نبرد سرانرا ز سر سوی گاز² آوریم³ بگردیم یک با دگر کینه خواه باسایش آیند⁴ آویختن و زو بر دل آزار داری همی بمایدت پیمان یکی نیز⁵ کرد شود بخت گردان ترکان⁶ نگون نسوزی بر و بوم و گاه مرا کمین را نسازی بریشان⁷ کند⁸ دهند مر مرا اختر نیک بر نگیریم خشم و نجویم⁹ کین گذارم یکایک سوی شاهشان¹⁰ شوند ایمن از جان وز¹¹ خواسته دگر گونه خواهی همی کار کرد سپه را سراسر بچنگ اندرآر تو باشی بدان گیتی آویخته بخواند آن گرانمایه فرزند را یکی نام¹² رویین و رویینه تن¹³ سخن گوی هشیار¹⁴ و پاسخ شنو¹⁵ فرستاده¹⁶ با ده سوار دگر

1166-1169 K-66. 3 سرانرا سوی کارباز- VI سرانشان سوی کارساز- II آید- K-1
ترکان- VI ترکان بیک ره- I, IV 6 تیز- VI دگر نیز- K-5 آیند و- IV از- I, VI 4 оп.
K, I, IV, 11 نگیرم- I 10 بوم- I, IV 9 گزند- I, IV 8 بیدشان- VI 7 توران
K, 15 گاهشان- VI 14 راه- K-13 نجویم خشم و نگیریم- I, IV 12 بر ایرانیان- VI
ایدر شود- K-18 ایدون کزیشان- I, IV 17 ایدونکه- VI 16 از چیز واز- VI و از- I
که بد نام- I, IV گرانمایه- K-21 یکی ز انجمن- I, IV 20 از پس نامه مر- I, IV 19
بسپار- K, VI 24 بگفتش- IV بخواندش که- K, I, VI 23 VI-66. 1179-1182 оп.
خردمند- II 27 تاجور- K-26 رسیدن رویین بنزد گودرز با نامه I-25 доб. заголовок:

فرستم همه سرپسر نزد شاه
 ازان² پس که این³ کرده باشیم نیز⁴
 1150 بپیوندم این⁶ مهر و آیین و⁷ دین
 که بشکست⁸ هنگام شاه بزرگ
 فریدون که از درد سرگشته شد¹⁰
 ز من هرچ¹³ باید بنیکی¹⁴ بخواه
 نباید کزین خوب گفتار من
 1155 که من جز بمهر¹⁹ این نگویم همی
 مرا گنج و مردان²⁰ از آن تو پیش
 و لیکن بدین²² کینه انگیختن
 بسوزد همی برسپه بر²⁴ دلم
 سه²⁵ دیگر که از کردگار جهان
 1160 که نپسندد از ما بدی دادگر²⁶
 اگر سر بپیچی زگفتار²⁹ من
 گنه کار دانی³² مرا بی گناه
 کجا داد و بیداد نزد³⁴ یکیست
 کزین کن ز گردان ایران³⁶ سران

در کین ببندد مگر¹ بر سپاه
 گروگان فرستاده و داده چیز⁵
 بدوزم بدست وفا چشم کین
 ز بد گوهر⁹ تور و سلم سترگ
 کجا¹¹ ایرج نامور کشته شد¹²
 ازان¹⁵ پس برین¹⁶ نامه کن¹⁷ نزد شاه
 بسستی گمانی برند¹⁸ انجمن
 سرانجام نیکی بجویم همی
 بمردانگی نام²¹ از آن تو پیش
 بمیداد²³ هر جای خون ریختن
 بکوشم که کین از میان بگسلم
 بترسم همی آشکار و نهان
 گزافه نمردارد²⁷ این شور و شر²⁸
 نجویی³⁰ همه ژرف کردار³¹ من
 نخواهی³³ بگفتار کردن نگاه
 جز از کینه گستردنت رای³⁵ نیست
 کسی کو گراید بگرزگران

K-⁵ باشم همه -VI⁴ آن -I, IV³ وزان -K, I, IV, VI² بندم مگر -VI¹
 7 Л, K, از -K, I, IV, VI⁶ ز هر سو بر خویش خوانم همه -VI فرستیم و بسیار چیز
 کهنترپسرکشته دید -I, IV¹⁰ بدگوهری -Л⁹ بگسست -I, IV دیدی به -K⁸ I-оп.
 VI-چند خواهی تو نیکی -K¹⁴ هرچه -I, IV, VI¹³ دید -I, IV¹² سر -I, IV¹¹
 -K, I, IV, VI¹⁸ که نامه کنم -VI¹⁷ ز من -K¹⁶ وزان -K, I, IV¹⁵ خواهی بنیکی
 هم کام -K²⁰ من چون بمهر -VI (метр нарушен); جز در -K¹⁹ گمانی بسستی [برد -K]
 نکو شد همی -VI²⁴ بپندار -IV²³ ازین -VI برین -K²² که مردانگیشان -VI²¹
 مپندار -VI بپردازم -Л²⁷ کردگار -K, I, IV²⁶ و -K, I, IV, VI²⁵ با سپهبد
 بجویی -VI³⁰ فرمان -I, IV²⁹ روزگار -I, IV به نیکی گرایم بسی روزگار -K²⁸
 برتو -K³⁴ نخواهم -I, IV, VI³³ داری -K, I, IV, VI³² پیکار -VI پیمان -I, IV³¹
 ز لشکر گزیده -K³⁶ کار -VI جستن دگر کار -K³⁵ پیشت -I, IV, VI

فروتر دگر دشت¹ آموی و زم² که با³ شهر ختلان برآید برم⁴
 بغار⁷ و شهری که هستش بگرد
 نجویید⁸ کسی آن پادشاهی بنیز⁹
 سپارم بدو کشتور نیومروز
 سوی باختر برگشاییم راه
 نداریم تاریک ازین پس¹³ روان
 شمارا بود آن همه¹⁵ زین شمار
 الانان و غر¹⁷ در سپارم بدوی¹⁸
 بخسرو سپاریم بی جنگ و لاف
 بپردازم اکنون سراسر زمین
 ز هر سو برخویش خوانم رمه²⁰
 کزین²¹ پس نباشم بداندیش تو
 بمهر و²³ وفا دل بیاراستیم
 که مارا ز کینه بپیچید سر
 یکی نامه بنویس و بنمای چهر
 ز خون ریختن با تو گفتار²⁷ من
 ز من خواسته هرچ³⁰ خسرو بخواست³¹

1135 ز کوه و ز هامون بخوانم¹¹ سپاه
 بپردازم این¹² تا در هندوان
 ز کشمیر وز¹⁴ کابل و قندهار
 و زان سو که لهراسب شد جنگجوی¹⁶
 ازین مرز پیوسته تا کوه قاف
 1140 وزان سو که اشکشی بشد همچنین
 و زان پس که این کرده باشم همه¹⁹
 بسوگند پیمان کنم پیش تو
 بدانی²² که ما راستی خواستیم
 سوی شاه ترکان²⁴ فرستم خبر
 1145 همیدون تو نزدیک خسرو بمهر
 چنین²⁵ از ره مهر و پیکار²⁶ من
 چو پیمان همه²⁸ کرده باشیم راست²⁹

فریدون که کردست آمو و رم - VI² که از دشت - I, IV, فرب (?) بردگردست و - K¹
 بلقیان (!) اندر آید برم - VI همیدون بخیلان (!) در آید بهم - I, IV, آید برم - K⁴ تا - K³
 چو شنگان [شگنان - VI] و چون ترمذ و - I, IV, VI, شنگان و ترمذ ابا - K⁵
 K¹⁰, بچیز - I, IV, VI⁹ نگیرد - VI⁸ سمرقند - K⁷ ویس گرد - I, IV⁶
 K - آن - VI¹² نخواستیم او باز خوانم - I, IV¹¹ نیو - I, IV, VI¹³
 VI¹⁶ روارو سوی سند هم - I, IV, VI, وزان سوی هندست هم - K¹⁵ واز - K¹⁴ سان
 زهرسوی - K²⁰ باشیم نیز - VI¹⁹ بدو - VI, 1138-1141, 66. I, IV¹⁸ آن - VI¹⁷ جنگجو
 VI²² کزان - K, IV, VI²¹ گروگان فرستاده و داده چیز - VI خویش جهانم رمه (так)
 VI - تو این آرزو هم ز پیکار - K²⁶ ببین - VI²⁵ توران - K, I, IV²⁴ و - II²³ بداند
 هرچه - K, I, IV, VI³⁰ رواست - VI²⁹ چو این یکسره - K²⁸ پیکار - VI²⁷ مهرگفتار
 31 VI (без рифмы) خواهد رواست - VI³¹

- پس از مرگ نفرین بود بر کسی
 نباید که زشتی بماندت نام
 1115 هر آنکه که موی سپه شد³ سپید
 بترسم که گر بار دیگر سپاه
 نبینی ز هر دو سپه کس بپای
 ازان پس که داند که پیروز کیست
 و رایدونک پیکار و خون ریختن
 1120 کزین سان¹⁰ همی جنگ شیران کنی
 بگو تا من اکنون هم اندر¹² شتاب
 بدان تا بفرماید تا زمین
 چنان چون بگاه منوچهر شاه
 هران شهر کز مرز¹⁵ ایران نهی
 1125 وزآباد و ویران و¹⁸ هر¹⁹ بوم و بر
 از ایران بکوه اندر آید²⁰ نخست
 دگر طالقان شهر²³ تا فاریاب²⁴
 دگر پنجپیر و در²⁶ بامیان²⁷
 دگر گوزگانان²⁹ فرخنده جای
 1130 دگر مولیان تا در³⁰ بدخشان
- کز نام زشتی بماند¹ بسی
 وگر تو بدان سر شوی شادکام²
 بمودن نماند فراوان امید
 بچنگ اندر آید بدین⁴ رزمگاه⁵
 برفته روان تن بمانده⁶ بجای
 نگون بخت گر⁷ گیتی⁸ افروز کیست
 بدین⁹ رزمگاه با من آویختن
 همی¹¹ از پی شهر ایران کنی
 نوندی فرستم¹³ بافراسیاب¹⁴
 ببخشیم و پس درنوردیم کین
 ببخشش همی داشت گیتی نگاه
 بگو¹⁶ تا کنیم آن¹⁷ ز ترکان تهی
 که فرمود کیخسرو دادگر
 در غرچگان از بر²¹ بوم بستم²²
 همیدون در بلغ تا اندر آب²⁵
 سر مرز ایران و جای کین²⁸
 نهادست نامش جهان کدخدای
 همینست ازین پادشاهی نشان

¹ I, 4 بیینی سپه را — I, 3 K, I, IV, VI — б. оп. که زشتی بود زو بگیتی — VI —
 بپژد روان — I, IV, VI — بیزدان روان کینه ماند — K —⁶ کینه گاه — K, I, VI —⁵ درین — IV —
 کز ایشان — VI —¹⁰ درین — VI —⁹ نیکی — K —⁸ از — IV —¹ با — K, VI —⁷ کینه ماند
 بگو تا هم اکنون من — VI — بگویی کنون تا من اندر — I, IV —¹² همه — VI — همان — I, IV —¹¹
 1018. б. стоит после б. мисра и б. обратный порядок — VI —¹⁴ فرستم نوندی — VI —¹³ ایدر
 K —²⁰ همه — K —¹⁹ و — I, K —¹⁸ کنیمش — K, IV, VI —¹⁷ بدان — VI —¹⁶ شهر — I, IV —¹⁵
 VI —²³ رست — VI — بوم و رستم — IV — تست — K —²² تا در — I, IV —²¹ K, VI —²⁰ آیم
 پنجپیرست و هم — I —²⁶ ببخشش اندر آید بتاب — I, IV —²⁵ فاریاب — I, IV —²⁴ طالقانست
 K —²⁹ K — б. оп. در شنج کشور ز تورانیان (؟) — VI — دگر پنجمین اند با نامیان — IV —²⁷
 مولیانست تا — VI — از در بلغ تا — I, IV — آید و — K —³⁰ جوزجانان — VI — گوزگانان — I, IV — کوردانان

سوی چاره برگشت و بند و فریب²
 بجست اندر آن کینه⁴ جستن رهی⁵
 نویسد⁶ سوی پهلوان دلپذیر⁷
 بیزدان پناهش ز دیو سترگ
 بخوایم همی آشکار و نهان
 جهاندار بردارد این کینه گاه
 که گیتی بکینه بیماراستی
 چه¹⁰ گویی چه باشد¹¹ سرانجام تو
 ز خویشان نزدیک و شیران من
 ز یزدان نداری همی شرم¹² و بآک
 کنون آنچ¹³ جستنی همه¹⁴ یافتنی
 بخون ریختن چند باشی¹⁵ دلیر
 چه مایه تبه شد بدین¹⁷ کارزار¹⁸
 سر زندگان چند باید¹⁹ برید²⁰
 ز کین جستن آسایش آید ترا
 بگیتی درون²³ تخم کینه²⁴ مکار
 ز خون ریختن باز کش خویشتن

ازان¹ آگهی شد دلش پر نهیب
 ز دستور فرخنده³ رای آنگهی
 یکی نامه فرمود پس تا دبیر
 سر نامه کرد آفرین بزرگ
 دگر گفت کز کردگار جهان
 مگر کز میان دو رویه سپاه
 اگر تو که گودرزی آن⁸ خواستی
 برآمد ازین کینه گه⁹ کام تو
 نگه کن که چندان دلیران من
 تن بی سرانشان فگندی بخاک
 ز مهر و خرد روی برتافتنی
 گه آمد که گردی ازین کینه سیر
 نگه کن کز ایران و توران سوار¹⁶
 بکین جستن مرده ناپدید
 گه آمد که بخشایش آید ترا
 اگر باز یابی²¹ شده روزگار²²
 روانت مرنجان و مگداز تن

نامه پیران-K نامه نوشتن پیران ویسه بگودرز - 2 Доб. заголовки: Л - ازین-K¹
 نامه نوشتن پیران ویسه بگودرز-IV نامه پیران ویسه بنزد گودرز-I ویسه بگودرز كشواد
 اندرین-I, IV⁵ چاره-K⁴ ز هر سو پراگند رای آنگهی-K³ كشواد و اندرز کردن
 و Доб. جستن کین رهی:

بسی رای گفتند و فرجام کار * بدان ختم کردند کان روزگار
 I, IV- ز کینه همه-K, VI⁹ این-K, I, IV, VI⁸ ناگزیر-I, IV⁷ هژیر-K⁷ نبشتش-K⁶
 IV, 13 نداری ز یزدان بدل ترس VI- ترس I-K¹² آید-Л¹¹ نه-K¹⁰ ز گیتی همه
 درین-I, IV¹⁷ سپاه-K, I, IV¹⁶ بر نباشی-K, I, IV¹⁵ همی-K¹⁴ آنچه-K¹⁴ VI
 I, IV²⁰ خواهی-I, IV¹⁹ را چه باید-K¹⁹ روزگار-VI کینه گاه-I رزمگاه-K, IV¹⁸
 بگیتی سوار-I²² یار باشد-IV ناپد-I, VI²¹ یابد-K²¹ IV-б. переставлен со след. б.
 بجز تخم نیکی-VI²⁴ بثرفی تو این-K²³

بمبود آن شب و رای زد با پسر
 همه نامداران لشکر پگاه²
 پس آن نامه شاه فرخ هجیر
 دبیر آن زمان پند و فرمان شاه
 سپه‌دار روزی دهانرا بخواند 1080
 ز اسمان گله هرچ⁴ بودش بکوه
 در گنج دینار و تیغ و کمر⁵
 بروزی دهان داد یکسر کلید
 برافشانند بر لشکر آن خواسته
 یکی لشکری گشن⁸ برسان کوه 1085
 دل شیر غرّان ازیشان بمیم
 بفرمودشان جنگ را ساختن¹¹
 برفتند پیش سپهبد گروه
 بریشان¹³ نگه کرد سالار مرد
 چنین گفت کز گاه رزم پیشین¹⁴ 1090
 باسب و سلیج و بسیم و بزر
 اگر یار باشد جهان آفرین
 چو بنشست²⁰ فرزادگانرا بخواند
 همی خورد²¹ شادی کنان دل بجای
 بمیران رسید آگهی زین سخن 1095

بشبگیر بنشست و¹ بگشاد در
 برفتند بر سر نهاده کلاه
 بیاورد و بنهاد پیش دبیر³
 ز نامه همی خواند پیش سپاه
 بدیوان دینار دادن نشاند
 بلشکرگه آورد یکسر گروه
 همان مایه‌ور جوشن و خود⁶ زر
 چو آمد گه نام⁷ جستین پدید
 سوار و پیاده شد آراسته
 زمین از پی⁹ بادپایان ستوه
 همه غرقه در آهن و زر و سیم¹⁰
 دل و گوش دادن بکین آختن¹²
 برانبوه لشکر بکردار کوه
 زمین تیره دید آسمان لاژورد
 نیاراست کس¹⁵ رزمگاهی چنین
 بپیلان¹⁶ جنگی و شیران نر¹⁷
 نیچیم از ایدر عنان تا¹⁸ بچین¹⁹
 ابا نامداران برامش نشاند
 همی با پیلان جنگ²² را کرد²³ رای
 که سالار ایران چه افگند بن

تاج و گهر—VI 5 هرچه—K, IV, VI 6 1078—K 66 7 پناه—K 2 آنگاه—VI 1

: K—доб. 10 گشت از—VI 9 گشت—Л, I, IV, VI 8 کینه—I, IV 7 و K, IV—доб. 6

سپه‌دار ترکان ازیشان بدرد * ازیشان بعیوق بررفته گرد

VI—ودیده بکین آختند—I, IV 12 خواستن—VI بفرمود تا جنگ را ساختند—I, IV 11

جم—I, IV, VI 14 جم گزین—K 14 در ایشان—VI بدیشان—I, IV 13 (без рифмы). خواستن

عنانرا از ایدر به—I, IV 18 VI—б. оп. 17 ز پیلان—K 16 ندیده کسی—K 15 برین

ساخت—K, VI 23 رزم—I, IV 22 بود—K 21 و L—доб. 20 VI—б. оп. 19

سبک شاه رفتن بسیچید^۱ گفت
همه نامداران و^۳ کننداوران
ابا نامداران^۴ پرخاشجوی
ابا تخت و با تاج^۵ شاهنشهی^۶
گرازان و خندان^۷ و دل شادمان
تو گفستی همی برنورد ز می
برآمد خروشدن کز نای
زمین پر ز آهن هوا پر ز زر^۸
ز ماه و ز ناهید وز^۹ مشتری
ابا زنگ زرین و پیلان و^{۱۰} کوس
بگفت آنچ^{۱۱} دید از شه خسروان
همی گفت از رادی^{۱۳} و پند اوی^{۱۴}
چگونه ز پیغام بگشاد چهر
بگودرز داد و درود^{۱۵} مهـرمان
بهالید بر نامه^{۱۸} بر چشم و روی^{۱۷}
سخنها برو کرد خواننده یاد
بفرمان بهوسید روی زمین^{۱۹}

چو طوس از در شاه ایران برفت
 1060 ابا ده هزار از گزیده سران
 بنزدیک گودرز بنهاد روی
 ابا پیل و با کوس و با فرهی
 هجیر آمد از پیشش خسرو دمان
 ابا خلعت و خوبی و خرمی
 1065 چو آمد بنزدیک پرده سرای
 پذیره شدندش سران سرپسر
 چو خیزد بچرخ اندرون داوری
 بیماراست لشکر چو چشم خروس
 چو آمد بر نامور پهلوان
 1070 نوازدن شاه و پیروند او¹²
 که چون بر سپه گستریدست مهر
 پس آن نامه شهریار جهان
 نوازدن شاه بشنید¹⁶ ازوی¹⁷
 چو بگشاد مهرش بخواننده داد
 1075 سمهدار بر شاه کرد آفرین

^۱ K— نامجویان و —VI پهلوانان و —оп. I, IV و —^۲ L—доб. و —^۳ I, IV صد و —^۴ K— ابا تاج و با تخت —^۵ K, IV, VI خود و نامداران —VI شیر مردان :^۶ K—доб. б.

بزرگان لشکر همه تیز جنگ * بپیکار ترکان گشاده دو چنگ
VI — بُد ز پولاد همتای زر — I, IV بر آورده هر یک بخورشید سر — K⁸ تازان — K, I, IV⁷
و — 10 Л. оп. 11 K, 12 K, I, IV — واز — 9 K, I, IV — 13 I, VI — (؟) از آدی — 14 Л, VI — او — 15 K — 16 I, IV — 17 VI — او — 18 IV — آن نامه — 19 K — доб.:
دبیر خردمند فرمان شاه * فرو خواند نزد سران سپاه
سپه یکسره خواندند آفرین * بران مهربان شهریار زمین

چنین دارم اومید¹ از کردگار² که پیروز باشی تو در کارزار³
 همیدون گمانم که چون من ز راه⁴ پیشست⁵ سپاه اندر آرم سپاه⁶
 بریشان شما رانده باشید کام ز کاوس و طوس⁷ نزد سپاه 1045
 بران⁸ نامه بنهاد خسرو نگیمن چو از پیش خسرو برون شد هجیر
 ز بس مهربانی که بد بر¹¹ سپاه همی گفت اگر¹³ لشکر افراسیاب
 سپاه مرا بگسلاند ز جای 1050 همانگه¹⁴ شه نوذرانرا بخواند
 بسوی¹⁵ دهستان سپه برکشید نگهبان لشکر¹⁶ بود روز جنگ¹⁷
 تمیره برآمد ز درگاه طوس سپاه و سپهبد بر رفتن گرفت 1055
 تو گفستی که خورشید تابان²¹ بجای²² دو هفته همی رفت²⁵ زان²⁸ سان سپاه
 پراگنده بر گرد کشور²⁸ خبر

که پیروز باشی تو در کارزار³
 پیشست⁵ سپاه اندر آرم سپاه⁶
 بخورشید تابان برآورده نام درود فراوان فرستاد شاه
 فرستاده را داد و کرد آفرین سپهبد همی⁹ رای زد با وزیر¹⁰
 سراسر همه رزم¹² بد رای شاه بچنانند از جای و بگذارد آب
 مرا رفت باید همینست رای بفرمود تا تیز لشکر براند
 همه دشت خوارزم لشکر کشید بجنگ¹⁸ اندر آید بسان پلنگ
 خروشدن نای¹⁹ رویین و²⁰ کوس زمین سم اسبان نهفتن گرفت
 بماند²³ از نهیم سواران پپای²⁴ بشد²⁷ روشنایی ز خورشید و ماه
 ز جنمیدن شاه پیروز گر²⁹

دهد — K, I, IV, VI —³ چنین است امیدم از روزگار — I, IV —² چنینست امیدم — K, VI —¹
 بتنگ — K, I, IV, VI —⁵ که من با سپاه — VI —⁴ شادمانی مرا [کردگار — I, IV] روزگار
 K —⁶ :доб. K —⁷ راه — VI —⁶

سپه باشد از جنگ پرداخته * بود کارها سرسبز ساخته
 برین — I —⁸ پس از طوس و کاوس — VI — ز نزدیک کاوس — I, IV — ز طوس و ز کاوس — K —⁷
 رفتن کیخسرو و طوس بمدد گودرز — I: заголовки: Доб. با دبیر — I, IV —¹⁰ هم از کار نشه — VI —⁹
 گر — K —¹³ نیک — K —¹² با — K —¹¹ رفتن طوس نوذر و پهلوانان و کیخسرو بیاری گودرز — IV
 سپاهی ابا او که در روز — K —¹⁷ نگهبانت اشکش — VI —¹⁶ که سوی — K, VI —¹⁵ ز لشکر — K —¹⁴
 گردان — VI — روشن — K —²¹ و رویین — I, IV —²⁰ و —²⁰ :доб. VI —¹⁹ برزم — VI —¹⁸ جنگ
 ازین — VI — بدان — IV —²⁶ راند — K, I, IV —²⁵ بجای — I, IV —²⁴ نمازد — I —²³ پپای — I, IV —²²
 فیروزگر — I, IV —²⁹ لشکر — VI — گیتی — I, IV —²⁸ که شد — I, IV —²⁷ شده — K —²⁷

سوی شهر گرگان¹ نهادست روی²
 همه مهتران برگشادند راه
 شد آن پادشاهی همه⁴ ساخته
 ز جیحون بدین سو گذارد سپاه
 نماند بجز باد در مشیت اوی⁶
 بر و بوم و فرخنده بنیاد خویش
 بدشمن سپارد نهد پیش پای
 که ناید⁸ خمر زو بمن روز و شب
 که او بگذازد سپه راز رود
 نمیند کس این⁹ روز تاریک و تنگ
 بمندد دمنده¹⁰ سپهدار طوس
 بگیری برآرد بخورشید سر
 بیاری بیایم¹³ پیش¹⁴ سپاه
 سپه را بیاری و زو کینه جوی¹⁵
 جدا ماند شد باد¹⁷ در مشیت اوی¹⁶
 بخواهد بفرما وزان¹⁹ برمگرد
 مکن بددلی پیشی او شو²¹ چو شیر²²
 بجای آر²⁴ دل روی ازو برمتاب
 نباید که برتابی از جنگ²⁵ روی²⁶
 نگر دل نداری بدین کار تنگ

برزم اندرون شیده برگشت ازوی
 وزان سو که لهراسب شد با سپاه
 الانان و غر³ گشت پرداخته
 گر افراسیاب اندر آید برآه
 بگیرند گردان پس⁵ پشت اوی⁶
 تو بشناس کو⁷ شهر آباد خویش
 بگفتار پیران نماند بجای
 نچنماید او داستانرا دو لب
 بدان روز هرگز مبادا درود
 بمابر کند پیشدستی جنگ
 بفرمایم اکنون که بر پیل کوس
 دهستان¹¹ و گرگان¹² و آن بوم و بر
 من اندر پی طوس با پیل و گاه
 تو از جنگ پیران برتاب روی
 چو هومان و نستیهن از پشت اوی¹⁸
 گر¹⁸ از نامداران ایران نبرد
 چو پیران نبرد تو جوید²⁰ دلیر
 بپیکار مندیش²³ افراسیاب
 چو آید جنگ اندرون جنگجوی
 بریشان تو پیروز باشی جنگ

مرا - VI⁴ 1 I, IV - 66. 1022-1023 on. 2 شاه ترکان - VI¹ 3 گر - LI³ 4 آن - VI⁹ 5 I, VI⁹ 6 آید - VI⁸ 7 کز - VI⁶ 8 کین - K⁷ 9 او - VI⁶ 10 LI⁶ 11 گردن کشان - K⁵ 12 K, I, IV⁵ 13 بیایم - IV¹⁴ 14 I, IV¹⁴ 15 بیایم بیاری از ایران - VI¹⁵ 16 سپه را فراز آر و پس کینه جوی - K¹⁵ 17 جدا شد غم انگار - I, IV¹⁷ 18 بادست - K¹⁷ 19 او - VI¹⁸ 20 بس کینه جو - VI²⁰ 21 بس جنگجوی
 I, 21 بنزد تو آید - K²⁰ 22 زو - VI²² 23 نجویید ز فرمان او - I, IV²³ 24 بفرمای وزو - K¹⁹ 25 که - I¹⁸ 26 رو - VI²⁶ 27 بجای آور - VI²⁷ 28 بجا دار - K²⁴ 29 از - K²³ 30 (без рифмы) دلیر - VI²² 31 رو - IV²⁷ 32 VI²⁵ 33 سنگ - VI²⁵ 34 و روی
 I, IV²⁶ 35 б. оп.

- مرا این درستست¹ کز کارکرد² تو پیروز باشی بروز³ نبرد⁴
 1005 نمیره کجا چون تو دارد نیما
 ز شیران چه زاید مگر نره شیر
 بمیداد بر نیست این کار تو
 تو زور و دلیری ز یزدان شناس
 سدیگر که گفتی که افراسیاب
 1010 ز پیران فرستاده شد نزد⁸ اوی
 همانست¹⁰ یکسر که¹¹ گفتی سخن
 بدان ای پراندیشه سالار¹² من
 که او بر لب رود جیحون درنگ¹⁴
 که خاقان برو لشکر آرد¹⁷ ز چین
 1015 و دیگر که از¹⁹ لشکران گران
 بدو²¹ دشمن آمد ز هر سو پدید
 بپنجم سخن کآگهی خواستی
 چو لهراسب و چون اشکشی تیزچنگ
 بدان ای سپهدار و آگاه باش
 1020 کزان سو که²⁸ شد رستم شیرمرد
 وزان سو که شد اشکشی تیزهوش
- تو پیروز باشی بروز³ نبرد⁴
 بجنگ اندرون باشدش کیمیا⁵
 چنان چون بود نامدار و دلیر
 بسندست یزدان نگهدار تو
 ازو دار تا زنده باشی سپاس⁶
 سپهرا همی بگذرانند ز⁷ آب
 سپاهش پایران⁸ نهادست روی
 کنون باز پاسخ فگندیم بن
 بهر کار شایسته کار¹³ من
 نه زان کرد کآید بر ما¹⁵ بجنگ¹⁶
 فراز آمدش از¹⁸ دو رویه کمین
 پراکنده بر گرد توران²⁰ سران
 ازان بر لب رود²² جیحون²³ کشید
 بمهر گوان²⁴ دل بیاراستی
 چو رستم سپهد دمنده نهنگ²⁵
 بهر کار با بغت همراه باش
 ز کشمیر و کابل برآورد²⁷ گرد²⁸
 برآمد ز خوارزم یکسر خروش

بدشت — VI تمامی بود روزگار (?) — I, IV — ² کردگار — K ³ مرا خود یقین است — VI — ¹
 چنین — I, IV, VI — ⁶ K, I, IV, VI — 66. 1005—1007 on. ⁵ برآید همه کامت از روزگار — K — ⁴
 سپهد پیران — K, I, IV, VI — ⁹ سوی — K, I, IV — ⁸ بر — IV — از — I — ⁷ دان وزو دار یکسر سپاس
 هشیار — K — ¹³ هشیار — I, IV, VI — ¹² تو — K — ¹¹ همینست — I, IV, VI — ¹⁰ چنین دان — K —
 K — ¹⁷ بر تو نهنگ — VI — ¹⁶ سوی — K, I, IV — ¹⁵ بجنگ — VI — ¹⁴ سالار — I, IV, VI —
 که خاقان بیاورد لشکر — VI کجا لشکر آورد از سوی — I, IV — ¹⁹ کزان — K, I, IV — ²⁰ بر — K, I, IV — ¹⁸
 آب — K — ²² برو — K, I, IV, VI — ²¹ ایران — VI — ²⁰ کزان — K, I, IV — ¹⁹ بر — K, I, IV — ¹⁸
 پناه — I, IV — 1015; ²⁵ K, I, IV, VI — ²⁴ گران — VI — ²³ لشکر — K, I, IV, VI — ²²
 برآمد ز هند و ز کشمیر — I, IV — ²⁷ برای — I, IV — ²⁶ یلان روز جنگ — VI — ²⁸ ب. on.

دگر^۱ آفرین کرد^۲ بر پهلوان
 خجسته سپهدار بسیار^۴ هوش^۵
 خداوند گوپال و تیغ بنفش
 سپاس از جهاندار^۷ یزدان ما
 ۹۹۰ از^۸ اختر ترا روشنایی نمود
 نخست آنک^۹ گفتی که مر گیورا
 بنزدیک پیران فرستاده ام
 نپذیرفت ازان پس خود او^{۱۲} پند من
 سپهبد یکی داستان زد برین^{۱۴}
 ۹۹۵ که هر مهتری^{۱۸} کوروان کاستست^{۱۹}
 مرا زان^{۲۲} سخن پیش بود آگهی
 ولیکن ازان خوب کردار او^{۲۴}
 کنون آشکارا نمود این^{۲۶} سپهر
 کنون چون نبیند جز^{۲۷} افراسیاب
 ۱۰۰۰ گر او بر^{۲۹} خرد برگزیند هوا
 تو با دشمن ار^{۳۰} خوب^{۳۱} گویی^{۳۲} رواست
 و دیگر ز^{۳۳} پیکار جنگ آوران
 ز^{۳۴} نیک اختر و^{۳۵} گردش هور و ماه

که جاوید بادی و روشن روان^۳
 همه^۶ رای و دانش همه^۶ جنگ و جوش
 فروزنده^{۱۰} کاویانی درفش
 که پیروز بودند گردان ما
 ز دشمن بر آورد ناگاه دود
 بزرگان^{۱۰} فرزانه و^{۱۱} نیو را
 چه مایه ورا پندها داده ام
 نجست اندرین^{۱۳} کار پیوند من
 چو^{۱۵} دستور پیشین^{۱۶} بر آورد کین^{۱۷}
 ز نیکی بیخت بد^{۲۰} آراستست^{۲۱}
 که پیران دل از کین نخواهد^{۲۳} تهی
 نجستم همی ژرف پیکار او^{۲۵}
 که پیران بتوران گراید بمهر
 دلش را تو از مهر او برمتاب^{۲۸}
 بکوشش نیروید ز خارا گیا
 از آزادگان خوب گفتن سزااست
 کجا یاد کردی بگرز گران
 ز کوشش نمودن بران^{۳۶} رزمگاه

K-^۴ خجسته جهاندار بسیار خوان- VI^۳ خواند- VI^۲ نخست- I, IV, VI^۱
 I, IV, VI- همش- K^۶ که جاوید باش ای خداوند هوش- VI^۵ با رای و- I با فتر و
 оп. و- Л^{۱۱} و. Л- доб. ^{۱۰} آنکه- IV, VI^۹ چو- I, IV^۸ خداوند- K^۷ همت
 بدین- I, IV, VI^{۱۴} اندران- I, IV, VI^{۱۳} بدگوهرش- I, IV, VI^{۱۲} خود زان سپس- K^{۱۲}
 K, I, ^{۱۸} پیش بزرگان با داد و دین- K^{۱۷} پیشی- VI پیشش- I, IV^{۱۶} که- I, IV^{۱۵}
 بیچد روان- I, IV^{۲۱} بسیچیدن- K, VI^{۲۰} بدی خواسته است- I, IV^{۱۹} کهتری- IV
 من از خوب- I, IV^{۲۴} ز کینه نگردد- I, IV^{۲۳} ندارد- K, VI^{۲۳} زین- VI^{۲۲} کاسته است
 نبیند جهان جز به- I, IV, VI^{۲۷} نمودم- VI آن- I, IV^{۲۶} اوی- I, IV^{۲۵} کردار اوی
 گفتی- K, I, IV^{۳۲} چرب- VI^{۳۱} ابا دشمن این- K^{۳۰} بی- I, IV^{۲۹} K- б. оп.^{۲۸}
 دران- VI بدان- I, IV^{۳۸} وزان جنگ بیژن بدان- K^{۳۸} و- K^{۳۵} به- K^{۳۴} که- K^{۳۳}

- 970 چو بر خواند نامه بخسرو دبیر
 بیباکند و زان² پس بگنجور گفت
 بیاورد بدره چو فرمان شنید
 بیاورد پس جامه زرنگار
 همیدون ببردند پیش هجیر
 بیارانیش بر خلعت افکند نیز
 ازان پس چو از جای⁵ برخاستند
 هجیر و بزرگان خسرو پرست
 نشستند یک روز و یک شب بهم
 بشبگیر خسرو سر و تن بشت
 بپوشید نوجامه بندگی
 دو تایی شده⁸ پشت و بنهاد¹⁰ سر
 980 ازو خواست پیروزی و فرهی
 بیزدان بنالید¹³ افراسیاب
 وز آنجا پیامد چو سرو سهی
 دبیر خردمند را پیش خواند
 چو آن نامه را زود¹⁸ پاسخ نوشت
 نخست آفرین کرد بر کنرگار²⁰ 985
- ز یاقوت رخشان دهان هجیر¹
 که دینار و دیبا بیمار از نهفت
 همی ریخت تا شد سرش ناپدید
 چنان چون بود از در شهریار³
 ابا زین زرین ده⁴ اسب هژیر
 درم داد و دینار و هر گونه چیز
 نشتنکه می بیاراستند
 گرفتند⁶ یکسر همه می بدست
 همی رای زد خسرو از پیش و کم⁷
 بپیش جهانداور آمد نخست
 دو دیده چو ابیری بیمارندگی⁸
 همی آفرین خواند¹¹ بر دادگر
 بدو جست دیهیم و تخت مهی¹²
 بدرد از دو دیده فرو ریخت¹⁴ آب
 نشست از بر گناه شاهنشهی¹⁵
 سخنها بایسته با او¹⁶ بر اند¹⁷
 پدید آورد اندرو خوب و زشت¹⁹
 کزو دید نیک و بد روزگار²¹

¹ LI — هژیر ² K, I, IV — ازان ³ K — б. оп.; I, IV, VI —

یکی دست زر جامه شهریار * بیاورد با تاج گوهر نگار
⁴ I, IV — دو ⁵ K — و ⁶ LI — برفتند ⁷ I, IV — وزان تخت با شاه ⁸ K — و ⁹ I, IV, VI — زانجا ابا شاه ¹⁰ K — شد و روی بنهاد ¹¹ K — کرد ¹² I — بدو جست دیهیم شاهنشهی ¹³ K, I, IV, VI — از ¹⁴ K — بیمارید ¹⁵ I, IV, VI — شاید ¹⁶ K, VI — چندی ¹⁷ LI — از برگاه [تخت — VI] با فرهی ¹⁸ K, I, IV, VI — پاسخ نوشتن ¹⁹ LI — دوب ²⁰ K — باز ²¹ K, I, IV, VI — کسرو نامه گودرز از شاه کیخسرو ²² K — پاسخ نامه گودرز ²³ LI — دوب ²⁴ K — از پیش شاه کیخسرو

- 950 شب و روز ماسای و سر بر¹ مخار² بپدرود کردن گرفتیش ببر ز لشکر دو تن را بر خویش خواند³ برون شد ز پرده سرای پدر خور و خواب و آرامشان بر ستور بران⁴ گونه پویان براه آمدند 955 چو از راه ایران⁵ پیامد⁶ سوار پذیره فرستاد شتاب را بپرسید⁷ چون دید روی هجیر درودست باری که بس ناگهان⁸ بفرمود تا پرده برداشتند هجیر اندر آمد چو خسرو بدوی بپرسید بسیمار و بنشاندش⁹ ز گوهر یکی تاج پیروزه شاه ز گودرز وز مهتران¹⁰ سپاه 965 درود بزرگان بخسرو بداد¹¹ بدو داد پس نامه پهلوان نویسنده را پیشی بنشاندند¹²
- ببر نامه من بر شهریار برون آمد از پیشی فرخ پدر سیکشان باسب¹³ تگاور نشانند بهر منزلی بر¹⁴ هیونی دگر چه تاریکی شب¹⁵ چه تابنده هور بیک هفته نزدیک¹⁶ شاه آمدند کس آمد بر خسرو نامدار¹⁷ چه مایه دلیران گستاخ را که ای پهلوان زاده شیرگیر زسیدی بنزدیک شاه جهان باسبش¹⁸ ز درگاه بگذاشتند نگه کرد پیشش بمالید¹⁹ روی هزاران هجیر²⁰ آفرین خواندش²¹ بسر بر نهادش چو رخشنده ماه²² ز هر یک²³ یکایک²⁴ بپرسید شاه همه کار²⁵ لشکر برو کرد یاد²⁶ جوان خردمند روشن روان بفرمود تا نامه بر خواندند²⁷

ز لشکر ز خویشان دو تن را بخواند — K, I, IV, VI — 3 مخوار (؟) — VI — 2 سر را — K, VI — 1
تاریک شب را — I, IV, VI — 6 هر — K — 5 شکیبا براسپ — VI — 4 براسپ — K, I, IV — 4
توران — VI — 9 بهفتم بنزدیک — I, IV — 8 که هفتم بنزدیک — K, VI — 8 بدان — VI — 7 برین — I, IV — 7
در — K — 13 بموسید — K, VI — 12 و تخت و گاه — VI — 11 تاجدار — K — 11 برآمد — K, I, IV, VI — 10
— K, I, IV, VI — 14 چه رویست بس ناگهان پهلوان — VI — 14 و دشت چونین که از ناگهان
— VI — 17 بنواختش — K — 16 و مالید برخاک — I, IV, VI — 15 دستش بمالید — K — 15 براسپش
— K, VI — 6. 962—963. 19 I, IV — 66. فراوان هجیر آفرین ساختش — K — 18 هجیر دلیر
کرد — VI — 24 بخواند — I, IV — 23 فراوان — K — 22 کس — I, IV — 21 واز مهر او بر — K — 20
خواند بشاه — K — 27 بنشاند شاه — K — 26 بدو داد یاد — VI — 26 بدو باز راند — IV — 27 بدو براند — I — 25

- ز هومان و نستیمهن جنگجوی
 ز کردار بیژن که روز¹ نبرد
 سخن سربسر چون همه گفته⁵ بود
 935 بپرداخت زان پس⁸ بافراسیاب
 گراو از لب رود جیحون⁹ سپاه
 تو دانی که با او¹¹ نداریم پای
 مگر خسرو آید بپشت سپاه
 ورا ایدونک پیشران کند دست پیش
 940 بخسرو رسد زان سپس آگهی
 و دیگر که¹⁶ از رستم دیوبند
 ز کردار ایشان بکهر خیر
 چو نامه بمهر اندر آورد و بند
 نشتنگه خسروی ساختند
 945 بفرمود تا رفت پیشش هجیر¹⁸
 بگفت آن²¹ سخن سربسر پهلوان
 بدو²² گفت کای پور هشیار دل
 اگر مر ترا²⁴ نزد²⁵ من دستگاه
 چو بستانی این نامه هم در²⁷ زمان²⁸
- سراسر همه یاد کرد اندر اوی
 بدان² گرزداران³ توران⁴ چه کرد
 ز پیکار و جنگ آن کجا⁶ رفته بود⁷
 که با لشکر آمد بنزدیک آب
 بایران گذارد سپه را براه¹⁰
 ایا فر خجسته¹² جهان کنخدای¹³
 بسر بر نهد بندگانرا¹⁴ کلاه
 بخواهد سپه یاور از شاه خویش
 که با او چه سازد ببخت رهی¹⁵
 ز لهراسب وز¹⁷ اشکش هوشمند
 رساند مگر شاه پیروزگر
 بفرمود تا بر ستور نوند
 فراوان تگاور برون ساختند
 جوانی بکردار¹⁹ هشیار²⁰ پیر
 بپیشی هشیار پور جوان
 یکی تیز²³ گردان بدین کار دل
 همی جست باید²⁶ کنونست گاه
 برو²⁹ هم بکردار باد دمان

آن کجا رفته K-⁵ ترکبان K-⁴ نامداران VI-³ که با I, IV-² بروز K, I, IV-¹
 بپرداخت K-⁸ بنامه درون یکسر اورا نمود K-⁷ چنان I, IV-⁶ بدو گفته VI-⁵
 گذارد بایران K-¹⁰ همان آب جیحون فراوان K-⁹ بپرداخت دیگر VI-⁸ زان پس
 ایا پی K-¹² باوی K-¹¹ بیارد شتابان بدین رزمگاه VI-¹⁰ بدین رزمگاه I, IV-⁹ باوردگاه
 سازم K-¹⁵ مر گوانرا I, IV-¹⁴ 937-938 VI-¹³ 66. ایا شاه ایران I, IV-¹² خجسته
 K-¹⁹ هزیر VI-¹⁸ و از I, VI-¹⁷ ورایدونک I, IV-¹⁶ ببخت مهی
 K, I, IV, VI-²¹ کردار VI-²⁰ و I, IV-¹⁹ بدیدار و I, IV-¹⁸ بگفتار و
 زانکه نزدیک VI-²⁵ هرگزوت K, I, IV-²⁴ تیره (!) K-²³ چنین K, I, IV, VI-²² این
 ببر K-²⁹ نهان I, IV-²⁸ اندر K, I, IV, VI-²⁷ خواهی VI-²⁶

- 915 سپه‌دار ایران بزد کز نای
میان سپه کاویانی درفش
همه نامداران پرخاش‌خو
سپیده دمان اندر آمد سپاه
برفتند زان پس ببنگاه خویش
920 سپه‌دار ایران بزیبده رسید
همی گفت کامروز رزمی گران
گمانی برم زانک^۶ پیران کنون
وزو یار خواهد بچنگ^۸ سپاه
نویسنده نامه را خواند و گفت
925 اگر برگشایی تو لبر از بند
یکی نامه فرمود نزدیک شاه
بخسرو نمود آن کجا رفته بود
فرستادن گیو و پیوند^{۱۳} مهر
ز پاسخ که دادند مهر^{۱۵} گیورا
930 وزان^{۱۸} لشکری کز پستی چون پلنگ
ازان^{۱۹} پس کجا رزمگه ساختند
- سپاه اندر آورد و بگرفت جای
بپیش^۱ اندرون^۲ تیغهای بنفش
ابا نیزه و گرز^۳ گاو سر
بپیکار تا گشت گیتی سپاه^۴
بغیمه شد این آن بخرگاه خویش^۵
از اندیشه کردن دلش بردمید
بکردیم و کشتیم ازیشان سران
دواند سوی^۷ شاه ترکان هیون
رسانم کنون^۹ آگهی من بشاه^{۱۰}
برآورد خواهم نهان از نهفت
زبان آورد بر سرت بر گزند
باگاه کردن ز کار سپاه
سخن هرچ^{۱۱} پیران بدو^{۱۲} گفته بود
نمودن بدو کار^{۱۴} گردان سپهر
بزرگان و^{۱۶} فرزانه^{۱۷} نیورا
بیآورد سوی کنابد بچنگ
وزان^{۲۰} رزم دلرا^{۲۱} بپرداختند

۱ K - بدست ۲ VI - سپه ۳ VI - 66. 918-922 оп. ۴ K, I, IV - 6. оп. ۵ K - بلشکر

۶ K, I, IV - که ۷ K - بر ۸ K - بچنگ VI - پیش آمد سپه اندر ۹ VI - ازین

۱۰ K - доб.:

چو شب تیره شد هر دو گشتند باز * بخواب و بخورشان پیامد نیاز
VI - доб.:

بگوئیم بدان نامور شهریار * که چون بود گودرز در کارزار
نامه گودرز بکیخسرو بفیروزی - I نامه فرستادن گودرز بشاه کیخسرو - K, VI
هرچه - K, I, IV, VI - ۱۱ نامه نوشتن گودرز بشاه کیخسرو از حال لشکر بفیروزی - IV
۱۲ K - I, IV, او داده بد - I, IV, VI - آورده بد - K - ۱۵ راه - K - ۱۴ و - K - ۱۳ ورا - K - ۱۲
VI - ازان - I, IV, VI - ۲۰ وزان - I, IV, VI - ۱۹ ازان - I, IV - ۱۸ فرزانه و - K - ۱۷ و - VI - ۱۶
دلها - K, I, IV, VI - ۲۱ کزان

- چو پیران ندیدد آن زمان با سپاه
 بکار آگاهان گفت زین² رزمگاه
 900 که آرد نشانی⁴ ز نستیهنم
 هیونی برون تاختند⁶ آن⁷ زمان
 که نستیهن آنک بدان⁹ رزمگاه¹⁰
 بریده سر افکنده بر سان پیل
 چو بشنید پیران برآمد بجوش¹⁴
 905 همی کند موی و همی¹⁵ ریخت آب
 بزد دست و بدرید رومی قبیای
 همی گفت کای کردگار جهان
 که بگسستی¹⁸ از بازوان¹⁹ زور من
 دریغ آن هژبر افکن گرد گیر
 910 گرامی برادر جهانیمان²² من
 چو نستیهن آن شیر شرز به جنگ
 کرا یابم اکنون بدین رزمگاه
 بزد نای رویین و بر بست کومی
 ز کوه کنابد برون شد سپاه
- برادر بدو¹ گشت گیتی سپاه
 هیونی بستازد باوردگاه³
 وگر نه دو دیده ز سر⁵ برکنم
 برفت و بدیدد و بیامد دمان⁸
 ابا نامداران توران سپاه¹¹
 تن از گرز¹² خسته بکردار نیل¹³
 نماند آن زمان با سپهدار هوش
 ازو دور شد خورد و آرام و خواب¹⁶
 برآمد خروشیدن¹⁷ های های
 همانا که با تو بدستم نهان
 چنین تیره شد اختر و هور من
 جوان دلاور²⁰ سوار²¹ هژیر
 سر²³ و یسگان گرد هومان²⁴ من
 که روباه بودی به جنگش پلنگ²⁵
 به جنگ اندر آورد باید سپاه²⁶
 هوا نیلگون شد زمین²⁷ آبنوس²⁸
 بشد روشنایی ز خورشید و ماه²⁹

که تازد با پیران I, IV, VI- که تازد بنزد سپاه-K³ ازین-K, I, IV, VI-² برو-IV, VI-¹
 تاخت هم در-VI-⁷ بر انداختند-K-⁶ بن-K, I, IV-⁵ نشانی بیمار-K, I, IV, VI-⁴ سپاه
 13 K-دوب.: 12 K-درد 11 IV-б. оп. 10 K-بآوردگاه 9 VI-انکه دران 8 K-دوان I-نوان
 از ایادر همی تا بدان رزمگاه * همه ترک بیستم فتاده براه
 16 I, IV-б. переставлен со след. б. 15 VI-گهی 14 K-بر آورد خروش I, IV-بزد یک خروش K-¹⁴
 دلیر و جوان و-K, I, IV, VI-²⁰ بازو این-VI-¹⁹ بشکستی-I, IV-¹⁸ و K-دوب.:¹⁷
 که روبه-VI-²⁵ نیوان-VI-²⁴ مه-K-²³ جهانیمان و جازان-K-²² و K-دوب.:²¹
 28 K-دوب.: زمین آهنین شد سپهر-VI-²⁷ I-б. оп. 26 I-نمودی بر او پلنگ
 ز کوه کنابد برون تاختند * سنانها با پیر اندر افراختند
 29 K-دوب.: بکردند جنگی که خورشید و ماه * ندیدند هرگز بران سان سپاه

که از خون زمین رود¹ جیخون کنم
 ز جوش سواران بجوشید دشت
 بدان² تاختن گردن افراختن
 بیاورد نزدیک ایران سپاه⁴
 چو از⁷ دیده‌گاه دیده‌باشی بدید⁸
 سبک سوی گودرز بشتافتند⁹
 که گویی ندارند گویا زبان
 سپهدار داند که آن چون بود
 که بیدار باشید و روشن روان¹²
 ابای¹³ تیغ زن لشکر نیورا
 شکسته دل دشمن از نام¹⁴ تو
 ازین نامداران و مردان من
 سپاه اندر آور¹⁶ بمردی بزر
 دلیران و¹⁷ پرخاشجویان هزار¹⁸
 دو لشکر پر از کینه و رزمساز
 یکی ابر بست از بر تیره خاک

بدو گفت نستیهن ایدون کنم
 دو بهره چو از تیره شب درگذشت
 گرفتند ترکان² همه تاختن
 چو نستیهن آن لشکر کینه‌خواه
 سپیده دمان تا⁵ بدانجا⁶ رسید
 چو کارآگاهان آگهی یافتند
 که آمد سپاهی چو کوه¹⁰ روان
 بران¹¹ سان که رسم شبیخون بود
 بلشکر بفرمود پس پهلوان
 بخواند آن زمان بیژن گیورا
 بدو گفت نیک اختر و کام تو
 بمر هرک¹⁵ باید ز گردان من
 پذیره شو این تاختن را چو شیر
 گزین کرد بیژن ز لشکر سوار
 رسیدند پس یک بدیگر فراز
 همه گرزها برکشیدند پاک

870

875

880

ازان پس - VI گردان - K, I, IV - زمین را چو - I, IV زمین را ز خون رود - K¹

VI - دران - VI⁴ :dob.

بلشکر بفرمود پس پهلوان * که باشید بیدار و روشن روان
 K, I, IV - ازان - K⁷ بجایی - I, IV⁶ سپیده دمان را - K, I, IV⁵

K, I, IV⁹ - :dob.

نوندی برآمد ازان دیده‌گاه * بنزدیک سالار ایران سپاه
 کشتن - VI شبیخون کردن نستیهن و کشته شدن بر دست بیژن گیو - IV :dob. заголовки:
 K - :dob. VI - 6. оп.; I - 12 بدان - I¹¹ آب - K, I, IV, VI¹⁰ بیژن نستیهن را

همه گوش دارید آوازشان * که تا کی بیاید ز لشکر نشان
 I, سپهرا در آور - K¹⁶ هرکه - K, I, IV, VI¹⁵ دشمنان نام - K, I, IV¹⁴ همان - I, IV¹³
 کشته شدن :dob. I - 18 ز گردان و - K - оп.; و - Л¹⁷ سپهر اندر آور - IV, VI
 نستیهن بر دست بیژن

نمیرِه فرود آمد از اسب تور^۱
 سر گرد هومان بفتراک پر^۲
 همی^۳ یاد کرد آن کجا رفته بود^۴
 بپیش سپهدار گودرز برد
 که گفتی برافشاند خواهد روان^۵
 بران اختر و بخت^۶ بیدار بر
 که تاج آر با جامه خسروان
 درفشان^۷ چو خورشید تاج و کمر
 پیری روی زرین کمر ده غلام
 کنسی ناورید ازدهایی بزیر^۸
 دل شاه ترکان بهم برشکست^۹
 دمان و دنان^{۱۰} بادپایان بزیر^{۱۱}
 دل از^{۱۲} درد خسته پر از آب چشم
 که ای نامور گرد فریادرس
 بکین برادر نسازی درنگ
 زمین را بخون^{۱۳} رود چیهون کنی
 کمر^{۱۴} بسته بر کینه و^{۱۵} کارزار
 سر دشمنان را بگاز آوری
 سپه را یکی سوی هامون بساز^{۱۶}

چو دیدند مر پهلوانرا ز دور
پر از خون سلیج و پر از خاک سر
بپیشش نیما رفت بیژن چو دود
850 سلیج و سر و اسب هومان گرد
ز بیژن چنان شاد شد پهلوان
گرفت آفرین پس بدادار بر
بگنجور فرمود پس⁷ پهلوان
855 گهر بافته پیکر و بوم⁸ زر
ده اسب آوردند زرین¹⁰ لگام
بدو داد و گفت از گه سام شیر
گشادی سپه را بدین جنگ دست¹²
همه لشکر شاه ایران چو¹⁴ شیر
وز اندوه¹⁷ پیران برآورد¹⁸ خشم
860 بنستیمهن آنگه فرستاد کس
سزد گر کنی جنگ را تیز²⁰ چنگ
بایرانیان²¹ بر شبیخون کنی
بهر ده هزار آزموده سوار²³
مگر کین هومان تو باز آوری
865 چو رفتی بنزدیک لشکر فراز

¹ K, I, IV — از اسب و پیور ² VI —

سَر گِرد هومان بـفـتـراک او * پَر از خون بَر و دسـت و پَر خـاک او (!)
 اختر نیک- VI-6. оп. ⁵ VI-6. оп. ⁶ K-б. переставлен со след. б.; I, IV-б. оп. ⁷ K-
 آوریدش بـزیرین- I, IV-¹⁰ درخشان- VI-⁹ و L-доб. ⁸ گفت آن زمان- K-⁷
 بـرو تبـغ و دسـت- K, I, IV-¹² نیـاورد کس از دها را بـزیر- I, IV-¹¹ چـنـین از دها کس نیـاورد زیر
 دوان و دمان- I, IV-¹⁵ ما بـکـردار- I, IV-¹⁴ VI-6. оп. ¹³ I, IV-
 بـر ایرانیان- K, I, IV, VI-²¹ پـیشی- I, IV-²⁰ پَر از (!) K-¹⁹ بـر آورده- K-¹⁸ وزان روی
 میان- K, VI-²⁵ میان- I, IV-²⁴ نـبرده سواران سـتوده هـزار- K-²³ ز خون- K, VI-²²
 نواز- I, IV-²⁶ K-²⁶ بـسـتـه کـینه

- بتوران¹ رسید آن زمان ترجمان
هم آنگه بپییران رسید آگهی 835
سبک بیژن اندر⁶ میان سپاه
چو⁸ آن دیده بانان ایران سپاه
سوی پهلوان روی برگاشتند
وز آنجا هیونی بسان¹⁰ نوند
که بیژن بپیروزی آمد چو شیر 840
چو دیوانگان گیو گشته نوان
همی¹² آگهی جست زن¹³ نیو پور¹⁴
چو¹⁵ آگاهی آمد ز بیژن بدوی¹⁶
چو چشمش بروی گرامی رسید
بغلتهید و بنهاد بر خاک²¹ سر 845
گرفتشی ببر باز فرزندرا
وز آنجا دمان²⁴ سوی سالار شاه
- بگفت آنچ² دید از بد³ بدگمان⁴
که شد تیره آن فر شاهنشهی⁵
نگونسار کرد آن درفش سیاه⁷
نگون یافتند آن درفش سیاه⁹
وزان دیده گه نعره برداشتند
طلایه سوی پهلوان برفگند
درفش سیاه را سر آورده زیر
بهر سو¹¹ خروشان و هر سو دوان
همی ماقم آورد هنگام سور
دمان پیش¹⁷ فرزند بنهاد روی¹⁸
ز¹⁹ اسب اندر آمد چنان چون سزید²⁰
همی آفرین خواند بر دادگر
دلیر و جوان و²² خردمند²³
ستایشی کنان برگرفتند راه

1 K — بتركان 2 VI — آنچه 3 K — دیدش از آن 4 K — порядок 66.: 833, 836, 834, 835 и доб.:

جهان تیره شد روشنایی نماند * شب از روز گفتمی جدایی نماند
چنان روشنایی و تیره نمود * بد آید بدان خیره دیدار سود
کز آن روشنی بودشان تیرگی * گرفته همه چشمشان خیرگی
7 K, I, IV, VI — доб.: 6 K — آمد 5 VI — بهی

غریبیدن آمد ز توران سپاه * ز سر برگرفتند گردان کلاه
I, IV — далее доб.:

جهان تیره و روشنایی نبود * نیامد بدان خیره دیدار سود
13 I. همان VI — 12 I, IV, VI — کسی 11 I, IV, VI — دوان چون K — 10 VI — б. оп. 9 K, I, IV — پس 8 K, I, IV, VI — از آن 14 K — دور و 15 I, IV, VI — 16 VI — برو 17 K — روان سوی I, IV, VI — دمان سوی 18 VI — رو 19 K, 20 K — 21 K, IV, VI — کش شنید K — 22 Л — оп.; K. 23 VI — 66. 846—848 оп. 24 K — دوان
از آن 20 K — 21 K, IV, VI — کش شنید K — 22 Л — оп.; K. 23 VI — 66. 846—848 оп. 24 K — دوان

- بدو گفت بیژن مترس از گزند
تو اکنون سوی لشکر خویش پوی
بشد ترجمان بیژن آمد دمان 820
چو بیژن نگه کرد زان رزمگاه
بترسید از انبوه مردمکشان
بچنگ اندر آیند بر سان⁵ کوه
بر آه بخت⁷ درع سیاوش ز سر
بران چرمه پیل پیکر نشست 825
برفت و بران دشت کرد¹¹ آفرین
چو آن دیده بانان لشکر¹³ ز دور
دیدند زان¹⁷ دیده برخاستند
طلایه هیونی برافگند زود
که هومان پیپروزی شهریار 830
درفش سپهدار ایران نگون
همه لشکرش برگرفته خروش
چو²² بیژن میان دو رویه سپاه
- که پیمان همانست و بگشاد¹ بند²
ز من هرچ دیدی بدیشان بگوی
بکوه بنباید بزه بر کمان
نبودش گذر جز بتوران سپاه
که یابند زان³ کار یکسر⁴ نشان
بسند نه باشد مگر با گروه⁶
بخفتان هومان پیوشید بر⁸
درفش⁹ سر نامداران¹⁰ بدست
بران بخت بیدار و فرخ زمین¹²
درفش و نشان¹⁴ سپهدار¹⁵ تور¹⁶
بشادی خروشیدن آراستند
بنزدیک پیبران بکردار دود
دوان¹⁸ آمد از مرکب کارزار
تنش غرقه¹⁹ مانده بخاک اندرون²⁰
بهومان نهاده سپهدار گوش²¹
رسید اندران سایه تاج و گاه²³

2 K, I, IV, VI — 66. 1 K — همانست و آیین و K — همانست بگشاد — J — 1
ایشان — K, I, IV — 4 ازان — VI — از IV ازین — I — 3 818—820 оп. (см. прим. 12 к б. 826).
پیوشید خفتان — VI — 8 بر آمیخت — VI — برانگیخت — K — 7 شود زان ستوه — VI — 6 یکسر — VI — 5
K — доб.: هومان ز بر
درفش سپهدار هومان بچنگ * همان اسپ و آن بادپایی درنگ
بران جای کرد — I, IV — بروبر بکرد — K — 11 نامدارش — I — تور مهتر — K — 10 و K, I — доб. 9
ترکان — I, IV — 13 K — доб. 66. 818—820; I, IV, VI — доб. опущенные выше бб. 815, 818—820.
دیدند واز — I, IV — ازان — K — 17 K — б. оп. 16 سرافراز — J — 15 سنان — J — 14 توران — VI —
تنش خوار — I, IV — تنش پر ز خاک و سرش پر ز خون — K — 20 خار (!) — VI — 19 دمان — VI — 18
K, I, IV — доб.: 21 در خاک و غرقه بخون
چه دردی [کردی — K] که نومیدی آرد بمرگ * ز آتش بیدار بیدار بر تگرگ
تخت شاه — I, IV — چتر شاه — K, VI — 23 که — VI — 22

- بزد دست بیژن بسان پلنگ
گرفتیش بچپ گردن و راست ران 800
برآوردش² از جای و بنهاد پست
فرو برد و کردش سر⁴ از تن جدا
بغلتید هومان بخاک اندرون
نگه کرد بیژن بدان پیلتن
شگفت آمدش سخت و برگشت ازوی⁵ 805
که ای برتر از جایگاه و زمان⁷
توی تو که جز تو جهاندار نیست
مرا زین هنر سربسر بهره نیست
بکین سیاوش بریدمش سر
روانشی روان ورا¹¹ بنده باد¹² 810
سرش را بفتراک شیرنگ¹⁵ بست
گشاده سلیج و گسسته کمر
زمانه سراسر فریبست و بس
جهانرا نمایشی چو کردار نیست
بترسید ازو یار هومان چو دید 815
چو شد کار هومان ویسه تباه
ستایش کنان پیش بیژن شدند
- ز سر تا میانش¹ بیازید چنگ
خـم آورد پیشـت هیـون گـران
سوی خنجر آورد چون باد دست³
فگندش بسان یکی ازدها
همه دشت شد سربسر جوی خون
فگنده چو سرو سهی بر چمن
سوی کردگار جهان کرد روی⁶
ز جان سخن گوی و⁸ روشن روان
خرد را بدین کار⁹ پیکار نیست
که با پیل کین جستم زهره نیست¹⁰
ببفتاد خون برادر پدر
بچنگال شیران تنش¹³ کنده باد¹⁴
تنش را بخاک اندر افگند پست
تنش جای دیگر دگر جای سر¹⁸
بسختی نباشدت¹⁷ فریادرمی¹⁸
سپردن بدو دل¹⁹ سزاوار نیست
که بر مهتر او چنان بد رسید²⁰
دوان²¹ ترجمانان هر دو سپاه
چو پیش بت چین²² برهمن شدند

¹ K-دوب. ² K-بر آورد ³ K-دوب. ⁴ K-دوب. ⁵ K-دوب. ⁶ K-دوب. ⁷ K-دوب. ⁸ K-دوب. ⁹ K-دوب. ¹⁰ K-دوب. ¹¹ K-دوب. ¹² K-دوب. ¹³ K-دوب. ¹⁴ K-دوب. ¹⁵ K-دوب. ¹⁶ K-دوب. ¹⁷ K-دوب. ¹⁸ K-دوب. ¹⁹ K-دوب. ²⁰ K-دوب. ²¹ K-دوب. ²² K-دوب.

یکی خنجر آبگون برکشید * سراسر همه دشت در خون کشید
رو- VI ⁶ ازو- VI شگفت آمدش زان بر و یال او- I, IV ⁵ سر کردش- I, IV ⁴
جای- K, VI ⁹ ز تو جان من گشت- VI, I ⁸ مکان- II ⁷
شد- I, IV ¹⁴ بیژن سرش- I, IV ¹³ دلش- K ¹³ شد- I, IV ¹² مرا- I, IV, VI
شد- K, VI ¹⁵ نباشد بستیم- I, IV ¹⁷ بدو دل سپردن- VI ¹⁶ I, IV, VI
که بر مهترش بر چنان- I, IV ²⁰ K, I, IV, VI ¹⁹ K, I, IV, VI ¹⁸ K-دوب. ¹⁷ I, IV ¹⁶ I, IV, VI ¹⁵ K, I, IV, VI ¹⁴ K, I, IV, VI ¹³ K, I, IV, VI ¹² K, I, IV, VI ¹¹ K, I, IV, VI ¹⁰ K, I, IV, VI ⁹ K, I, IV, VI ⁸ K, I, IV, VI ⁷ K, I, IV, VI ⁶ K, I, IV, VI ⁵ K, I, IV, VI ⁴ K, I, IV, VI ³ K, I, IV, VI ² K, I, IV, VI ¹ K, I, IV, VI

- همیدون نگشتند ز¹ اسپان جدا² پس از اسب هر دو⁴ فرود آمدند گرفته بدست اسپشان ترجمان بدان⁶ ماندگی باز برخاستند ز شبگیر تا سایه گسترده شید 785 همی رزم جستند یک با دگر⁹ دهن خشک و غرقه شده تن در آب¹⁰ وزان پس¹² بدستوری¹³ یکدگر بخورد آب و برخاست بیژن بدرد تن از درد¹⁵ لرزان چو از باد¹⁶ بید پیزدان چنین گفت کای کردگار اگر داد بینی همی جنگ ما ز من مگسل امروز¹⁸ توش مرا جگر خسته هومان پیامد چو زاغ بدان⁷⁹⁵ خستگی باز جنگ آمدند همی زور کرد این بران آن برین²² ز بیژن فزون بود هومان بزور ز هر گونه زور آزمودند و²⁷ بند
- نبودند بر یک دگر پادشا³ ز پیکار یکبار⁵ دم برزدند دو جنگی بکردار شیر دمان بکشتی گرفتن بیماراستند⁷ دو خونی ازین سان⁸ بیم و امید یکی را ز کینه نه برگشت سر ازان رنج و¹¹ تابیدن آفتاب برفتند پویان¹⁴ سوی آبخور ز دادار نیکی دهش یاد کرد دل از جان شیرین شده ناامید تو دانی نهان من و آشکار برین کینه جستن بر¹⁷ آهنگ ما نگه دار بییدار¹⁹ هوش مرا سیه گشته از درد²⁰ رخ چون چراغ²¹ گرازان بسان پلنگ آمدند گه این²³ را بسودی گه آنرا²⁴ زمین²⁵ هنر عیب گردد چو برگشت هور²⁶ فراز آمد آن بند چرخ بلند²⁸

VI — پادشای — Л³ جدای — Л² از — K, I, IV — ¹

نگشتند بر یکدگر پادشا * وزاسپان همی شدیکی زان جدا K, ⁸ برآراستند — K, VI ⁷ درآن — VI ⁶ زمانی ز پیکار — K ⁵ پس آنگه ز اسپان — K ⁴ I, IV — ¹¹ بآب — I ز آب — Л¹⁰ از یکدگر — I با یکدگر — K, IV, VI ⁹ بدان سان — I, IV ¹⁶ K — تنشی لرز — VI ¹⁵ هر دو — K ¹⁴ پیاده ابا — K ¹³ . وزانجا — K, I, IV ¹² ز رنج و ز کینه گه کردن — VI وزین جستن کینه — I کینه و جستن — K ¹⁷ بکردار — K, VI ²¹ و — I — доб. ²⁰ بیداد — IV ازین کینه — K ¹⁹ یک امروز مگسل تو — VI ¹⁸ خروشان — K ²⁵ این را — I, IV ²⁴ آن — I, IV ²³ بدان آن بدین — I, IV ²² همچون کلاه — VI و — VI زهر گونه آزمودند — K ²⁷ بر بغمت شور — I, IV ²⁶ بهم همچو شیر غرین — K, VI — доб. ²⁸ زاголовک: گویو

- 765 چو بر بادپایان بمستند زمین
کمانها چو بایست بر ساختند
چپ و راست گردان و پیچان عنان
ز رهشان در آورد شد⁵ لغت لغت
دهنشان همی از تیش⁶ مانده باز
770 پس آسوده گشتند و دم برزدند
سپر برگرفتند و شمشیر تیز
چو برق درفشان که⁹ از تیره میخ
ز آهن بدن¹¹ آهن آبدار
بگردار آتشش پرنداوران
775 نمد دسترسشان بخون ریختن
عمود از پس تیغ¹⁵ برداشتند
ازان پس¹⁶ بران بر نهادند کار
بدین¹⁸ گونه جستند ننگ¹⁹ و نبرد
کمربند گیرد کرا زور²² بیش
780 ز نیروی گردان²⁴ دوال رکیب
- پیر از خشم گردان و دل پیر ز کین¹
بمیدان تنگ اندرون ساختند²
همان نیزه و³ آب داده سنان⁴
نگر تا کرا روز برگشت و بخت
بآب و آسایشش آمد نیاز
بران آتشش تیز نم⁷ برزدند
برآمد خروشیدن⁸ رستخیز
همی آتش افروخت از هر دو تیغ¹⁰
نیامد بنخم اندرون تابدار¹²
فرو ریخت از دست¹³ کنداوران¹⁴
نشد سیر دلشان ز آویختن
از اندازه پیکار بگذاشتند
که زور آزمایند در¹⁷ کارزار
که از پشت زمین²⁰ اندر آرند مرد²¹
رباید ز اسب²³ افگند خوار پیش
گسست اندر آوردگاه از نهیب

1 VI — دل بکین — K — далее порядок бб.: 765, 771, 772, 774, 773, 766, 767.

2 K, VI — همیدون سوی نیزه پرداختند — I, IV — доб.:

وزان تیزر پولاد پیکان خدنگ * کمان گوشه بر گوشه سودند تنگ

چو تیزر آنچه بود اندر انداختند * همیدون سوی نیزه دست آختند

IV — بتن گشته بر — I — ز زور اندر آورد شد — K — 5 I — б. оп. 4 همه نیزه را — K, IV — 3

VI — 7 زبانشان چو شیر از تنش — IV — دهن خشک و از تشنگی — K — دش — I, L — 6 در آمد همه

درخشان — I, IV — 9 تبو گفتی که آن روز بد — I, IV — 8 (без рифмы) ز پیکار یکباره دم

اسب — K — 13 پایدار — I, IV, VI — 12 بران — K, I, IV — 11 از گرز و تیغ — K — 10 درخشنده — VI

یا — I — 17 وزان پس — K, I, IV, VI — 16 نیزه — K — 15 گرز گران — I, VI — 14 چنگ — I, IV

گیرند و آرند — K — 22 VI — б. оп. 21 مرد — K — 20 اسب — K, IV — 20 جنگ — K — 19 بران — K, I, IV — 18

مردان — K — 24 از اسب — VI — پای — I, IV — 23

بماند جگر خسته بر² پور نیو
 که بازش برد بر سر شاخ سرو³
 کشانش بچنگال و خونش مکان
 کجا خواهی آهنگ آورد کن
 اگر⁴ سوی زیبد برآرای کار⁵
 نه ایران گراید بیماری⁶ نه تور⁷
 بزه بر نهاده کمان نبرد
 چنان کینه ور گشته از کین شاه⁸
 سران سوی¹⁰ هامون برافراختند¹¹
 ندیدند جایی پی¹³ آدمی
 نه خاکش سپرده پی شیر نر
 پیرامن اندر ندیدند¹⁴ کس
 نباشند¹⁵ در¹⁶ چیرگی بدگمان¹⁷
 بگویند¹⁸ ازین گردش روزگار¹⁹
 چه زاری رسید اندرین دشت خون²¹
 بماند زره بر کمر بر زدند
 یکی²³ برکشیدند چون سنگ تنگ

چنین داد پاسخ¹ که امروز گیو
 بچنگ منی در بسان تذرو
 خروشان و خون از دو دیده چکان
 بدو گفت بیژن که تا کی سخن
 بکوه کنابد کنی کارزار
 که فریادرسمان نباشد ز دور
 برانگیختند اسب و برخاست گرد
 دو خونی⁸ برافراخته سر بماه
 ز کوه کنابد برون تاختند
 پرفتند چندانکه اندر¹² زمی
 نه بر آسمان کرگسانرا گذر
 نه از لشکران یار و فریادرس
 نهادند پیمان که با ترجمان
 بدان تا بد و نیکی با شهریار
 که کردار چون بود و پیکار²⁰ چون
 بگفتند و زاسمان فرود آمدند
 بر اسبان²² جنگی سواران جنگ

750

755

760

66. K, I, IV, VI — 3 از VI — خسته² I, IV — چنین گفت هومان — K, I, IV, VI — 1

749—751 оп. 4 K, I, IV — وگر VI — 5 I, IV — доб. заголовок: رزم بیژن با هومان

نه ز ایران گرینیم یاور — VI نه ز ایران کس آید — K, I, IV — 6 و کشته شدن هومان

I, IV — 6. از کینه خواه — K — 9 جنگی — VI — 8 K, I, IV, VI — доб. пропущенный выше б. 751. 7

جنگ بیژن با هومان ویسه — VI — доб. заголовок: 11 همی سر به — VI — 10

نه پیرامن اندر بدیدند — IV — 14 روی کس از — K — 13 بدشتی رسیدند کاند — K, I, IV — 12

K, I, IV, VI — доб.: چیرگی بی گمان (?) — I — 17 بر — K — 16 نباشیم بر — K — 15

ز ما هر که یابد رهایی بجان * نگیرد بدل کینه با ترجمان

زمان که آمد بر اینجا بخون — VI — 21 گفتار — K — 20 K, IV — 18 بگوید — I — 66. 761—765 оп. 19

بدانسان دو — K — 22 بکین — K — 23

- 730 سرت را چنان دور مانم¹ ز پای² وز آند-جایگه روی برگاشتند بلشکرگه خویش باز آمدند همه شب بخواه⁴ اندر آسیب شیب سپیده چو از کوه سر بردمید بپوشید هومان⁶ سلیج نبرد که من بیژن گیورا خواستم⁸ یکی ترجمانرا ز لشکر بخواند که رو پیش بیژن بگویش که زود فرستاده بر گشت و با او بگفت سپهدار هومان بیامد چو گرد چو بشنید بیژن بیامد¹³ دمان پیش¹⁶ شباهنگ¹⁷ بر بسته¹⁸ تنگ زره با گره بر-بر²¹ پهلوی بهومان چنین گفت کای بادهسار امیدستم امروز²⁵ کین تیغ من که از خاک خمزد ز خون تو گل که با آهوان گفت غرم ژیان ز دامی که پای من آزاد گشت
- 735 کزان³ پس بلشکر نیایدت رای بشب دشت پیکار بگذاشتند بر پهلوانان فراز آمدند ز پیکارشان دل شده ناشکیب⁵ شد آن دامن تیره شب ناپدید سخن پیش پیران⁷ همه یاد کرد همه شب همی جنگش آراستم⁹ بگلگون باد آورش برنشاند بیایی¹⁰ دمان گر¹¹ من آیم چو دود¹² که با جان پاکت خرد باد جفت بدان تاز بیژن بجوید نبرد بسیچیده¹⁴ جنگ با ترجمان¹⁵ چو جنگی پلنگی گرازان¹⁹ بچنگ²⁰ درفشان²² سر²³ از مغفر خسروی بمردی ز من دوش سر یاد دار²⁴ سرت را ز بن²⁶ بگسلاند²⁷ ز تن یکی داستان اندر آری²⁸ بدل که گر دشت گردد همه پرنیان نیویم بران²⁹ سوی³⁰ آباد دشت³¹
- 740 745

بدند- IV - 4 کزین- I, IV - 3 جای- I, IV - 2 سرت همچنان دور ماند- K - 1
 بشد- I - 7 پیران- I - 6 I-б. оп. رزم بیژن گیو با هومان ویسه K - 5
 K, 12 یا- VI - 11 تو آیی- VI - 10 رزم او ساختم- I, IV - 9 تاختم- I, IV - 8 پیش هومان
 رزم- K, I, IV - 14 هم اندر زمان بیژن آمد- K, I, IV, VI - 13 I, IV - 66. 737-739 оп.
 برتخته- IV - 18 بشیدیدز شبرنگ- K - 17 چو شیر- IV - بشیر- I - 16 ترکمان- K - 15
 K, 66. VI - 66. نهنگ- I - 20 چو جنگی پلنگ و گرازان- I, IV - 19 دو جنگی گرازان و تازان- K - 19
 یادگار- I, IV - 24 بر- I - 23 سرافشان- K - 22 زره تیره کرده بر- I, IV - 21 K, 741-742 оп.
 یادت- VI - 28 چنان بگسلاند سرت را- I - 27 چنان- K, IV, VI - 26 امیدست اکنون- VI - 25
 I-б. оп. IV - سو بر آباد گشت- I - 31 بدان سو که- K - 30 دگر- VI - 29 آید

یکی بر گزین جایگاه نبرد
وگر در میان دو رویه سپاه
کجا دشمن و دوست بیند ترا
چو بشنید هومان بدو گفت زه⁸
720 ز یزدان سپاس و بدویم⁵ پناه
بلشکر بران⁷ سان فرستمت باز
سرترا ز تن دور مانم نه دیر
چه سودست کآمد بنزدیک شب
من اکنون یکی¹¹ باز لشکر شوم
725 وز آنجا دمان¹² گردن افراخته
چنین پاسخ آورد بیژن¹³ که شو¹⁴
همه دشمنان سربسر کشته باد
چو فردا بیایای بی آوردگاه

بدشت و در و کوه با من بگرد
بگردی بلاف از پی نام و جاه¹
دل اکنون کجا² برگزیند ترا
زهره را بکینم تو بستی گره⁴
کت آورد پیشم بدین رزمگاه⁶
که گیو از تو ماند بگرم و گداز⁸
چنان کز تبارت فراوان دلیر⁹
رو اکنون بنزهار تاریک شب¹⁰
بشیمگیر نزدیک مهتر شوم
بنیایم نبرد ترا ساخته
پست باد و آهرمنت¹⁵ پیشرو¹⁶
گر¹⁷ آواره از جنگ برگشته باد
نمیند ترا نیز¹⁸ شاه و سپاه

وزان گشتنت — K² نیکخواه — VI آوری نام و جاه — I, IV بنام از پی نام خواه — K¹
بدو گفت با — IV چنین داد پاسخ که ای شور بخت — K, I⁴ بخندید سخت — K, I, IV³
K — доб.:⁶ بیزدان — I, IV⁵ ماست پیروز بخت

بس ایمن شدی بر تن خویش بر * مگر قننت را آمد از پیش سر
I, IV — доб.:

بس ایمن شدی بر تن خویشتن * مگر شد دلت سیر از خویش [جان — IV] و تن
VI — доб. опущенные выше бб. 715—718. K, I, IV — بدان⁷ I — б. оп.;
K, IV, VI — доб.:

بجنگ من آید بدینسان تذرو * که بازش برد بر سر شاخ سرو
K — далее доб.:

خروشان و خون از دو دیده چکان * ز کینه بر و بازوی خود کنان
IV — доб.:

خروشان و خون از دو دیده چکان * کنان گوشت بازو و خویش مکان
چنین گفت — K¹³ دوان — VI¹² چنین بار — I¹¹ I, IV — порядок бб.: 724, 725, 723.
پست چاه باد — I¹⁵ رو — K¹⁴ دشمن — VI چنین داد پاسخش بیژن — I بیژن بیاسخ
باز — I¹⁸ و — I¹⁷ IV — бб. 726—728 оп. I¹⁶ اهرمن

- 700 فرود آمد از دیږه¹ راهجووی
بدو گفت گر³ کارزارت هواست
برین⁴ باره⁵ گامزن برنشین
سلیح هم میدون بکار آیدت
چو اسب پدر دید بر پای پیش
بران باره⁶ خسروی برنشست
705 یکی ترجمانرا ز لشکر بچست
بیامد بسان هژبر ژبان⁹
چو بیژن بنزدیک هومان رسید
ز جوشن¹³ همه دشت روشن شده
710 ازان¹⁵ پس بفرمود تا ترجمان
که گر جنگ جووی یکی باز گرد
همی گوید ای رزم دیده سوار
کز²⁰ افراسیاب اندر آیدت بد²¹
بکینه پی افکنده و²⁴ بدخوی
715 عنان باز کش زین تگاور هیون
- سپهر اسب و درع سیاوش — I, IV, VI — باره¹ I, IV, VI —
چنین بر خرد کام تو پادشاست
که زیر⁵ تو اندر نوردد زمین⁶
چو با اهرمن کارزار آیدت
چو باد اندرآمد ز بالای⁷ خویش
کمر بست و بگرفت گرز⁸ بدست
که گفتار ترکان بداند درست
بکین سیاوش¹⁰ بسته¹¹ میان
یکی آهنین کوه پوشیده¹² دید
یکی پیل در زیر¹⁴ جوشن شده
یکی بانگ برزد بران¹⁶ بدگمان
که بیژن همی با¹⁷ تو جوید نبرد¹⁸
چه پویانی¹⁹ اسب اندرین مرغزار
ز توران²² زمین بر تو نفرین سزد²³
ز ترکان گنهکارتر کس²⁵ تو²⁶
کت اکنون²⁷ ز کینه بجوشید خون²⁸

سپهر اسب و درع سیاوش — I, IV, VI — باره¹ I, IV, VI —
رفتار بیژن — IV — доб. заголовок: ⁶ IV —
کمر بر میان بست — VI — ⁸ رهوار — I, IV, VI — ⁷ گيو از پی هومان ویسه و رزم خواستن
جوشنده — I, IV — ¹² سیاوش کمر بر — I, IV, VI — ¹¹ سیاووخش — VI — ¹⁰ دمان — VI — ⁹ و گری
وزان — I, IV — ¹⁵ میانه یکی پیل — I, IV — ¹⁴ ترگش — K — ¹³
بدان — IV, VI — ¹⁷ از — VI — ¹⁸ I — доб. б. 722 и
بچنگ من آید بسان تذرو * که بازش برد بر سر شاخ سرو
خروشان و خون از دو دیده چکان * کنان گوشت بازو و خونش مکان
I, IV, VI — تو چونین سزد — K — ²¹ که — IV — گر — I, VI — از — K — ²⁰ چه تازی تو — I, IV — ¹⁹
I, VI — افگندی و — K, IV — ²⁴ K — б. переставлен со след. б. ²³ ترکان — K — ²² اندر آید بید
K, I, IV — доб. ²⁶ گنه کار کس تر — IV — (нарушен метр); ²⁵ I — پی افکنده
VI — 66. 715—718 оп. ²⁸ آید — VI — ²⁷ K — ²⁶ 720. б.

نگر تا غم و مهر^۱ فرزند چيست
 پر از خون دل از درد خسته جگر
 يکي سوي اين^۳ خسته دل بنگري
 که ز آب مژه تا دل اندر گلم
 بگردان ز جانفش بد روزگار
 پر از خون^۶ دل از بهر رفته جوان
 چرا خواسته پيش ناوردمش
 چبايد مرا درع و تيغ و کمر^۷
 پر از آرزو دل^۸ پر از آب چشم
 بنپيش پسر شد بجای^{۱۱} نبرد^{۱۲}
 همی^{۱۳} تيزي آري بجای درنگ
 که از ژرف دريا برآيد^{۱۴} نهنگ
 که خورشيد تابنده پنهان بود
 ز فرمان من سر^{۱۶} بتابی همی
 ندانی که چون آيدت کار پيش
 دل من ز کين سياوش متاب
 نه پيل ژيان و نه آهرمنست^{۲۰}
 ازو برنتابم بيمخت تو روی
 زمانه بدست جهانداورست
 سزد گر نذاری نياشي دژ^{۲۲}
 میان بسته جنگ برسان شير

پشيمان شد از درد دل خون گريست
 يکي^۲ با آسمان برفرازيد سر
 680 بدادار گفت ار جهان داوری
 نسوزی تو از جان^۴ بيژن دلم
 بمن باز بخشش^۵ توای کردگار
 بيامد پر اندیشه دل پهلوان
 685 بدل گفت خيره بيازردمش
 گر اورا ز هومان بد آيد بسر
 بمانم پر از حسرت و درد و خشم
 وزانجا دمان^۹ هم بکردار گرد^{۱۰}
 بدو گفت مارا چه داری بتنگ
 690 سیه مار چندان دمد روز جنگ
 درفشيدن^{۱۵} ماه چندان بود
 کنون سوي هومان شتابی همی
 چنين^{۱۷} برگزینی همی رای خویش
 بدو^{۱۸} گفت بيژن که ای نيو باب
 695 که هومان نه از روی وز^{۱۹} آهنست
 يکي مرد جنگست و من جنگجوی
 نوشته^{۲۱} مگر بر سرم ديگرست
 اگر بودنی بود دلرا بغم
 چو بشنيد گفتار پور دلير

پر—K^۴ بنامت بدین—I, IV سزد گر بدین—K^۳ همی—I, IV^۲ درد—K, VI^۱
 ل—^۸ VI—этот и следующий бб. оп.^۷ غم—VI^۶ بخشی—K, VI^۵ بر جان—VI^۶ درد
 I—^{۱۲} بدشت—VI^{۱۱} باد—I^{۱۰} وزان اندهان—K^۹ پر اندوه جان و—K آرزوی دل
 ز گفتار—VI^{۱۶} درخشیدن—K, IV, VI^{۱۵} برآرد—I, IV^{۱۴} چنين—VI^{۱۳} ورامزده داد
 IV—نه هومان ز رويست واز [ونه—K]^{۱۹} چنين—K^{۱۸} چو اين—VI^{۱۷} من بر
 VI—б. оп.^{۲۲} نبشته—K, I^{۲۱} اهریمنست—K, IV^{۲۰} و از—VI^{۲۰} رويست وز

بچشم چنمین جان او خوار نیست²
 جز این برد باید بوی بر⁴ گمان
 بهر کار دارد خرد پیشرو
 جهانرا ز آهرمنان⁵ شستنست
 نشاید بپیوند کردن نگاه
 نشاید که داریم ما جان⁹ دریغ
 بپوشیدنش جامه¹⁰ نام و ننگ
 بماند منش پست و تیره روان
 یکی با پسر نیز بند¹¹ آزمود¹²
 بجایی که پیکار خیزد بجان
 چرا داد باید مرا¹⁴ جان خویش¹⁵
 نه آرم سالار و فرمان¹⁷ شاه
 زره دارد از من چه بنایدش¹⁸ خواست
 که مارا بدرع تو ناید²⁰ نیاز²¹
 بدرع تو جویند مردان هنر
 نجویند گردنکشان نام و ننگ
 که آید ز لشکر با آوردگاه²³
 دل گیمو ز²⁵ اندوه او بر دمید

مرا هوش¹ و جان و جهان این یکیست
 بدو گفت گودرز کای مهربان³
 که هر چند بیژن جوانست و نو
 و دیگر که این جای کین جستنست
 بکین سیاوش فرمان⁶ شاه
 و گر باردار از ابر⁷ پولاد⁸ تیغ
 نشاید شکستن دلش را بچنگ
 که چون کاهلی پیشه گیرد جوان
 چو پاسخ چنمین یافت چاره نبود
 بگودرز گفت ای جهان پهلوان
 مرا خود شب و روز کارست¹³ پیش
 نه فرزندی باید نه گنج و سپاه¹⁶
 اگر جنگ جوید سلیحش کجاست
 چنمین گفت پیش پدر رزمساز¹⁹
 برانی²² که اندر جهان سربسر
 چو درع سیاوش نباشد بچنگ
 بر انگیخت اسب از میان سپاه
 چو از پیش گودرز شد²⁴ ناپدید

665

670

675

и далее доб.: ¹ چشم - K ² چشمت - K

نخواهش کردن ز چشم رها * فرستادن اندر دم ازدها
 وفرمان - K, I, IV ⁶ هرچمنان - I اهریمنان - K ⁵ پرویدر - K, I, IV, VI ⁴ پهلوان - I, IV ³
 ازین جا - I, IV جانرا - K, VI ⁹ و - I, IV - доб. ⁸ بار داریم - I, IV میغ - K, VI ⁷
 K, I, IV, VI - доб. ¹² بند - IV, VI ¹¹ بپوشید باید برو - IV

مگر باز گردد سرش را ز جنگ * همی چون مشعبد برآورد رنگ
 K, I, IV - بدو - I همی - K, VI ¹⁴ روزگار درشتست - I, IV جنگ است - K ¹³
 نه آرم و فرمان سالار - I, IV, VI ¹⁷ تخت و کلاه - VI ¹⁶ IV - б. переставлен со след. б.
 نه درع تو باید - I, VI ²¹ بدان درع نامد - K ²⁰ جنگ ساز - K, I, IV, VI ¹⁹ بایست - VI ¹⁸
 از - I, IV, VI ²⁵ لشکر شدش - IV لشکر شد او - I ²⁴ VI - б. оп. ²³ ندانی - I, IV ²² نه ساز

ز سر باز باید کنون² آزمود
 نبیند³ کسی پشت من روز کین⁴
 گر از دیگرانم هنر کمترست
 بدان روی کآهنگ⁵ هومان مکن⁶
 نخواهم کمر زان⁸ سپس نه⁹ کلاه
 بسان یکی سرو آزاد شد¹¹
 که فرزند بیند همی¹² چون تو نیو
 فرو ماند از جنگ چنگ پلنگ¹³
 مگر بخت نیکت بود رهنمون¹⁴
 بنراید بفرمان یزدان بکوش
 بپیروزی شاه و گردان ما¹⁶
 که بیژن همی خواهد او را بده
 ترا بیشتر نزد من²⁰ آبروی²¹
 بگنج و سپاه و بتخت و کلاه
 نمیره پر از بند و پر²³ کیمیا
 بموسید و بر باب کرد آفرین
 سخن گفت با او ز بهر جوان²³
 کجا خواست بیژن ز بهر نبرد
 که ای پهلوان جهان سربسر

مرا گر بدیدی¹ برزم فرود
 بجنگ پشن بر نوشتنم زمین
 مرا زندگانی نه اندر خورست
 وگر باز داری مرا زین سخن
 بنالم من از پهلوان پیش شاه⁷
 بخندید گودرز و زو شاد¹⁰ شد¹¹
 بدو گفت نیک اختر و بخت گیو
 تو تا چنگ را باز کردی بجنگ
 ترا دادم این رزم هومان کنون
 گر این اهرمن را بدست تو هوش
 بنام جهاندار¹⁵ یزدان ما
 بگویم کنون گیورا کان زره
 گر¹⁷ ایدونک پیروز باشی¹⁸ بروی¹⁹
 ز فرهاد و گیوت برآرم بجاه
 بگفت این سخن با نمیره نیا
 پیاده شد از اسب و روی زمین
 بخواند آن زمان گیورا پهلوان
 وزان خسروانی زره یاد کرد
 چنین داد پاسخ پدر را پسر

645

650

655

660

ندیدی—VI³ کنون باز باید ز سرت—I, IV² تو ندیدی—I, IV¹ K, VI¹

سپاه—I, IV⁷ I, IV⁶ بگوی که آهنگ—VI⁵ در زمین—VI⁴ در کمین—K⁴

VI—ازو—I, IV¹⁰ گودرز ازان—K¹⁰ ازانپس کمر بی—VI⁹ با—K, I, IV⁹ زین—I, IV⁸

ندیدم چو تو شیر و—VI¹³ K, I, IV¹³ ب. оп.; K¹² گشت—K¹¹ گودرز کو

(так!) پلنگی پلنگ—K, I, IV¹⁴ перед б. доб.:

وزان روز فرخ مرا ییاد باد * که از مادر پای بیژن بزد

خداوند—K¹⁵ K—обратный порядок мисра; VI—б. оп.; K, I, IV—б. стоит после б. 650.

VI—آبرو—VI²¹ I—آبرو—VI²⁰ برو—VI¹⁹ بدوی—IV¹⁸ گردی—K¹⁷ K, I, IV¹⁷ رو—

ز بیژن سخن رفت و کنداوران—I, IV²³ از

- همی بد سگالید با بد تنش² پیامد که یزدان نیکی کنش¹
 بدان تا بدست تو گردد تپاه بی‌آوردش³ از پیش توران سپاه
 ندانم کزین خود⁶ چه پنداشتی بدم آمده گرگ⁴ برگاشتی⁵ 625
 بریزند پیران نیاید بجنگ تو دانی⁷ که گر خون او بی درنگ
 سپه را برین⁹ دشت پیش¹⁰ آورد مپندار⁸ کو کینه پیش آورد
 همان جنگ او را کمر بسته ام¹¹ من اینک بخون چنگ را شسته ام
 شوم پیش او چون هژبر دمان¹² چو دستور باشد مرا پهلوان
 مگر کان سلیح سیاوش¹³ نیو بفرماید اکنون سپهبد بگیو 630
 ز بند زره برگشاید¹⁴ گره دهد مرمرا خود و رومی زره
 بدید آن دل و رای هشیار اوی¹⁶ چو بشنید گودرز گفتار اوی¹⁵
 که از تو مگرداد¹⁷ جاوید بخت ز شادی برو آفرین کرد سخت
 نهنگ از دم آسود و شیران ز جنگ¹⁸ تو تا برنشستی بزین پلنگ
 بهر جنگ پیروز باشی چو شیر بهر کارزار اندر آیی دلیر 635
 توانی شدن زان پس آورد خواه نگه کن که با او باوردگاه
 باورد جنگ او چو آهرمنست¹⁹ که هومان یکی بدکنش ریمنست
 نداری همی²⁰ بر تن²¹ خویش مهر جوانی و ناگشته بر سر سپهر
 فرستم بجنگش بکردار ابر²³ همان تا یکی رزم دیده هژبر²²
 بسر بر بدوزدش²⁴ پولاد ترگ²⁵ برو تیر باران کند چون تگرگ 640
 هنرمند باشد دلیر و جوان²⁶ بدو گفت بیژن که ای پهلوان

1 K, VI — دهش 2 K, VI — ابا بدکنش 3 I, IV — بیاورد 4 K — گور 5 I, IV, VI —
 بگذاشتی 6 K, I, IV — بد VI — به 7 K, I, IV — ندانی VI — برآنی 8 K — سپهدار I, IV —
 مپندیش 9 K, I, IV — بدین 10 I, VI — خویش 11 VI — б. оп. 12 I, IV — ژبان 13 K, VI —
 او — 14 I, IV, VI — ل. 15 ز هر بند آن برگشاید — VI 16 I, IV — یکایک 17 VI — میزد 18 VI — этот и след. бб. оп. 19 K — چون پیل و — 20
 بدان ریمنی خویش — IV след. б.; мисра оп., два раза повторяет первую мисру след. б. 21 VI — مگر 22 VI — دل 23 K — بر 24 K — بدوزد 25 I, IV — و ترگ 26 K — باید دلاور جوان I, IV و بینا و روشن روان — K

- نشانید جز از من که سازم¹ نبرد بدو گفت گیوای پسر هوش دار ترا گفته بودم که تندی⁴ مکن که او کار دیده‌ست و داناقرست سواران جنگی⁷ پیش اندرند نفرمود⁹ با او کسی را نبرد که گردن بدین سان برافراختی نیم من بدین کار همداستان بدو گفت بیژن که گر کام من شوم پیش سالار بسته کمر وزانجا بزد اسب و برگاشت روی ستایش کنان پیش او شد بدرد که ای پهلوان جهاندار شاه شگفتی همی بینم از تو یکی کزین¹⁸ رزمگه بوستان ساختی شگفتی‌تر آنک از²¹ میان سپاه
- 610
- 615
- 620
- بدان² تا برآرم³ ز مردیش گرد بگفتار من سربسر گوش دار ز گودرز بر بد⁵ مگردان سخن بدین لشکر نامور مهترست⁶ که بر کینه‌گه پیل را بشکند⁸ جوانی مگر مر ترا خیره کرد بدین آرزو¹⁰ پیش من تاختی مزن نیز پیشم چنین¹¹ داستان نجویی نخواهی مگر نام من زخم دست بر جنگ هومان بمر بنزدیک گودرز شد پوی پوی¹² هم این¹³ داستان سربسر¹⁴ یاد کرد شناسای هر کار و زیبای گاه وگر چند هستم¹⁵ بهوش¹⁶ اندکی¹⁷ دل از کین¹⁹ ترکان بپرداختی²⁰ یکی ترک بدبخت گم کرده²² راه

K-² بجز من که با او- VI جز از من که با وی جز از من- K-¹
برتر- K, VI-⁵ نگفتم ترا من که تیزی- I, IV- تیزی- K-⁴ برآرد- K-³ کنم- I, IV, VI- کند
همه کینه- K, I, IV-⁸ جنگش- I, IV- جنگیش پیش- K-⁷ بهر کار از ما تواناقرست- K-⁶
خبر یافتن بیژن از کار هومان و رفتن н доб. заголовок: بفرمود- IV-⁹ پیل را در خوردند
پیش- I- پیش من این چنین- K-¹¹ آرزوی- Л-¹⁰ بنزدیک گودرز و رزم طلبیدن
همه- I, IV, VI-¹³ کینه جوی- K-¹² وزین نیز پیشم مزن- VI- ازین- IV- من آن
K, I, IV-¹⁷ بسال- VI-¹⁶ جنگ جویم- I, IV-¹⁵ پیش او- VI-¹⁴ доб.:
که خورشید شمشیر گردان ندید * نه گردی بروی هوا بردمید
K- еще доб.:

به‌شتم فراز آمد این روزگار * شب و روز آسایش آموزگار
I, IV, VI-²² آنکه از- IV, VI- آن کز- K-²¹ I, IV- б. оп.²⁰ کار- VI-¹⁹ که این- VI-¹⁸
بوده

کزیشان بُد¹ این² پپیشدستی بخون³ ازان⁵ پس بگردنکشان⁶ بنگرید خبر شد بیژن که هومان چو شیر چو بشنید بیژن بر آشفست سخت بفرمود تا بر نهادند زین 595 بپوشید رومی زره جنگرا بپیش پدر شد پر از کیمیا چنین گفت مر گیورا کای پدر که گودرز را هوش کمتر شدست دلش پر نهیمبست و پر خون جگر 600 که از تن سرانشان جدا کرده دید¹⁷ نشان آنک¹⁹ ترکی بیامد دلیر بپیش نیا رفت نیزه بدست چنان بد کزین لشکر نامدار که اورا²¹ بنیزه برافراختی 605 توای مهربان باب بسیار هوش بدانند و هم⁴ بر بدی رهنمون که⁷ تا جنگ اورا که آید پدید⁸ بپیش نیای تو آمد⁹ دلیر بخشم آمد آن شیرپنجه ز بخت¹⁰ بران¹¹ پیل تن دیزه دوربین¹² یکی تنگ بر بست شیرنگرا سخن گفت با او ز بهر نیا بگفتم¹³ ترا من¹⁴ همه در بدر بآیین¹⁵ نبینی که دیگر شدست ز تیمار وز¹⁶ درد چندان پسر بدان رزمگه جمله افکنده دید¹⁸ میان دلیران بکردار شیر همی بر خروشید بر سان مست سواری²⁰ نبود از در کارزار چو بر باب زن²² مرغ بر ساختی دو کتفم بدرع سیاوش بپوش

بد آید همی — I, IV برآیند هم — K⁴ کنون — K³ آن — VI² بر — K, I, IV, VI¹
 VI — Доб. заголовки: Л — I⁹ آگاهی یافتن بیژن از کار هومان — I خبر یافتن بیژن از آمدن هومان جنگ
 VI — I⁸ با — VI⁷ جنگ آوران — VI⁶ وزان — I, IV, VI⁵ بدانند هم — VI¹⁰ اندر آمد — K, I, IV, VI¹⁰

ز هر سو چپ لشکر و دست راست * بیامد ز گردنکشان کینه خواست
 K — доб.:

ز گردان نیامد کسی پیش اوی * چو آگه شدند از کم و بیش اوی
 پیل پیکر هیون روز کین — VI باره پیلتن روز کین — I, IV روز کین — K¹² بدان — K¹¹
 IV — گشته شد — K, I¹⁷ واز — K, I¹⁶ همیدون — K¹⁵ آن — K, I, IV¹⁴ بگویم — VI¹³
 همه رزمگه سرپسر کشته شد [کشته است — IV] — K, I, IV¹⁸ مانده دید — VI گشته است
 تاب زن (!) — IV²² با او — VI²¹ سواران — VI²⁰ آنکه — IV, VI¹⁹ افشاند دید — VI

- نداری ز¹ ایران² یکی شیر مرد
 575 بچاره همی باز گردانیمیم
 همه نامداران پرخاشجوی
 که از ما یکی را باوردگاه
 چنین داد پاسخ که امروز⁷ روی
 چو هومان ز گودرز⁸ برگشت چیر⁹
 580 بخندید و روی از سپهبد بتافت
 کمانرا بزه کرد و زیشان چهار
 چو آن روزبانان لشکر ز دور
 رهش باز دادند و بگریختند
 ببالا برآمد بکردار مست
 585 همی¹³ نیزه برگاشت بر گرد سر
 خروشدن نای رویمن ز دشت
 ز شادی دلیران توران سپاه
 چو هومان بیامد بدان¹⁶ چیرگی
 سپهبد پر از شرم¹⁹ گشته دژم
 590 بننگ²¹ از دلیران پپالود خوی
- که با من کند پیش لشکر نبرد
 نگیرم فریبت اگر دانیمیم³
 بگودرز گفتند کاینست⁴ روی
 فرستی بنزدیک او⁵ کینه خواه⁶
 ندارد شدن جنگ را پیش اوی
 برآشفت برسان شیر دلیر¹⁰
 سوی روزبانان لشکر شتافت
 بیفگند ز¹¹ اسب اندران مرغزار
 بدیدند زخم سرافراز¹² تور
 باورد با او نپاویختند
 خروشش همی کوه را کرد پست
 که هومان ویسه است پیروزگر¹⁴
 برآمد چو نیزه ز بالا بگشت
 همی ترک سودند بر چرخ¹⁵ ماه
 بپیچید گودرز زان¹⁷ خیرگی¹⁸
 گرفته برو خشم و تندی ستم²⁰
 سپهبد یکی اختر افگند پی

مگردانیمیم — I, IV, VI — فریب از تو تا دانیمیم — K³ ایشان — K² از — K, I, IV, VI — ¹

K⁴, I, IV, VI — کین نیست — K⁵ آن — VI — این — K⁶ — доб.:

شویم و ز جاننش برآریم هوش * ازین ترک بی مغز بی تاب و توش
 VI — доб.:

بداند که هستند مردان مرد * که از مغز هومان برارند گرد
 7 K, I, IV, VI — گفتار — K⁸ چنین گفت گودرز کامروز — K¹⁰ VI — سپر — K⁹ I, IV —
 پرخاشخر — K¹⁴ یکی — IV¹³ سپهدار — K¹² از — K¹¹ I, IV, VI — مانند دژنده شیر
 15 IV, VI — доб. و — K¹⁶ VI — برآمد برین — I, IV — برآمد بران — K¹⁷ VI — ازان — I, IV —
 20 VI — سپهدار زان شرم — IV از آن شرم — I¹⁹ تیرگی — K¹⁸ بتفسید گردون ازان
 этот и след. бб. оп. — K²¹ I, IV — زنگ

- 555 سپاهش بکوه کنابد شود¹ جنگ² اندرون دست ما³ بد شود⁴
 ور از نامداران این انجمن شکسته شود دل گوانرا جنگ
 همان به که با او نسازیم کین مگر خیره¹⁰ گردند و¹¹ جویند جنگ
 560 چنین داد پاسخ به هومان که رو چو در پیش من برگشادی زبان
 که کس را ز ترکان نباشد خرد ندانی که شیر ژبان روز جنگ
 و دیگر دولشکر چنین ساخته بکینه دو تن پیش سازند¹⁸ جنگ¹⁹
 565 سپه را همه پیش باید شدن تو اکنون سوی²¹ لشکرت باز شو
 کز ایرانیان چند جستم نبرد بدان²³ رزمگه بر²⁴ شود نام تو
 570 بدو گفت هومان ببانگ بلند یکی داستان زد جهاندار شاه
 که تخت کین²⁷ جست خواهی مجوی ترا آرزو³⁰ جنگ و پیکار نیست
- بجنگ² اندرون دست ما³ بد شود⁴ یکی⁵ کم شود گم شود نام من⁶
 نسازند زان⁷ پس بجایی⁸ درنگ⁹ بروبر به بندیم راه کمین
 سپاه اندر آرند زان¹² جای تنگ بگفتار قندی و در کار نو
 بدانستم از آشکارت¹³ نهان کز اندیشه خویش رامش برد
 نیالاید از بن بروباه جنگ¹⁴ همه¹⁵ بادپایان سر¹⁶ افراخته¹⁷
 همه نامداران بخایند²⁰ جنگ¹⁹ بانبوه زخمی بیاید زدن
 برافراز گردن بسالار نو نزد پیش من کس جز از²² باد سرد
 ز پیران برآید همه کام تو که بی کردن کار²⁵ گفتار چند
 بیاد آورم اندرین کینه گاه²⁶ چو جویی از آتش²⁸ میرتاب²⁹ روی
 وگر گل چنی راه بی خار نیست

1 IV - شوند 2 K - برزم 3 I, IV - دستها 4 IV - پشت ما 5 K, VI - شوند 6 I, IV - 5. оп. 7 K, VI - ازان 8 I, IV - بهامون 9 K - جای 10 IV, VI - چیره 11 I, IV - 6. оп. 12 K - ازان آیند 13 I, IV - بدشت اندر 14 K - میسر 15 I - همان 16 IV - همی 17 I, IV, VI - و 18 I, IV, VI - بدانستمت آشکار 19 K - میسر 20 I - تازد به 21 K - میسر 22 I - کس بر من یکی 23 I, IV, VI - کس بر من بجز 24 K, VI - در 25 I, IV, VI - گردان کدامند 26 K, VI - رزمگاه 27 K, I, IV - کسان 28 I, IV - وگر نه ز آتش 29 K - نه پرتاب 30 I, IV - آرزوی 31 I, IV - میرتاب (میرتاب روی در متن = روی برمتاب - رداکتور) تاب (?)

گریزان³ ز⁴ گرز و سنان⁵ و کمند
 که روباه با شیر⁶ ناپید برآه
 چو شیر اندران رزمگه بر دمید
 تو با من نه زانست کایدت⁷ ذنگ
 سر از رزم ترکان بی پیچیده ای
 بآوردگه بر ستودی⁸ مرا
 وزین کینه کردار جویی همی¹¹
 که با من بگردد بآوردگاه
 بجستم بسان دلاور پلنگ¹³
 نیامد ز گردان کسی¹⁴ پیش من
 شنیدن نه ارزید گفتارشان
 بخنجر کنم لاله بر کوه زرد
 بگرد و بگزر گران کینه خواه
 همه بسته برجنگ ما بر کمر
 اگر جنگ جویی چه جویی¹⁸ درنگ
 که پیشی که آید¹⁹ بجنگ²⁰ از گوان
 فرستم بنزدیک این²² بدگمان
 ز ترکان نیاید کسی کینه خواه
 ازان²⁶ پس بتندی نجوید نبرد

همی¹ چاره سازید و دستان² و بند
 دلیری مکن جنگ مارا مغواه
 چو هومان ز گودرز پاسخ شنید
 بگودرز گفت ار نیایی بجنگ
 ازان پس که جنگ⁸ پشن دیده ای
 بلاون بجنگ آزمودی مرا
 از ایدونک هست اینک جویی همی¹⁰
 یکی برگزین از میان سپاه
 که من از¹² فریبرز و رهام جنگ
 بگشتم سراسر همه انجمن
 بگودرز بد بند¹⁵ پیکارشان
 تو آئی که جویی بروز نبرد
 یکی با من اکنون¹⁶ بدین رزمگاه
 فراوان پسر داری ای نامور
 یکی را فرستی بر من¹⁷ بجنگ
 پس اندیشه کرد اندران پهلوان
 گر از نامداران هژبری²¹ دمان
 شود کشته هومان برین رزمگاه²³
 دل پهلوانش²⁴ پیچد بدرد²⁵

ز تیغ و—VI⁵ به—I⁴ کنز ایران (I)—IV³ و—I درمان—K² همه—VI¹
 نه زانست با من که داری تو—I, IV که آید ترا نیز—K⁷ دل خسته شیر—I, IV⁶ ز گرز
 مرا—I, IV و ایدون که نیست این که گویم همی—K, VI¹⁰ بسودی—L⁹ رزم—VI⁸
 با—K, I, IV¹² بآوردگه هم نجویی مرا—I, IV وزین گفته کردار جویم همی—K, VI¹¹
 پیشی—I, IV, VI¹⁷ ایدر—I, IV¹⁶ و—L¹⁵ یکی—I, IV¹⁴ نهنگ—I, IV, VI¹³
 که گر پیشی آید کسی—I, IV²⁰ برزم—K²⁰ آرد—VI¹⁹ سازی—K, VI¹⁸ من آور
 بدین کینه گاه—I, IV, VI²³ آن—VI²¹ یکی را فرستم بر—K²² هژبر—VI²¹
 وزان—I, IV, VI²⁶ ز درد—K, I, IV, VI²⁵ پهلوانان—K²⁴

- 520 شنیدم همه هرچ¹ گفتی بشاه
چنین بود با شاه³ پیمان تو
فرستاده کامد بتوران سپاه⁶
ازان پس که سوگند خوردی بهماه⁸
که گر چشم من در گه کارزار
چو شیر زبان لشکر آراستی
کنون از پس کوه چون مستمند
بکردار¹⁵ نخچیر کز¹⁶ شرزه¹⁷ شیر
گزیند¹⁸ همیشه درون جای¹⁹ تنگ
یکی لشکر را بهامون گذار
چنین بود²² پیمانت با شهریار
بدو گفت گودرز کاندیشه کن
چو پاسخ بیابی²³ کنون ز انجمن
تو بشناس²⁵ کز²⁶ شاه فرمان من
کنون آمدم با سپاهی گران
شما هم بکردار روباه پیر
- 525
530
535
- وزان پس کشیدی سپه را برا²
بپیران سالار⁴ فرمان تو⁵
گزین پور تو گیمو لشکر پناه⁷
بخورشید و ماه و بتخت⁹ و کلاه¹⁰
بپیران برافتد¹¹ برارم دمار
همی بازرو¹² جنگ ما¹³ خواستی
نشستی بکردار غرم نژند¹⁴
گریزان و شیر از پس اندر دلیر
نچوید²⁰ ز تیمار جان نام و ننگ
چه داری سپاه²¹ از پس کوهسار
که بر کینه گه کوه گیری حصار
که باشد سزا با تو گفتن سخن
به بیدانشی بر نهی این سخن²⁴
همین بود سوگند و پیمان من
از ایران گزیده دلاور سران
بمیشه در از بیم²⁷ نخچیر گیر

همان هدیه شاه و I, IV, VI — هرچه — K, VI —¹
آمدن هومان بنزد گودرز و رزم — I —³ K — 6. оп.; доб. заголовки: I —⁵ بپیمان سالار و — I, IV —⁴
نمودی بگردان از — K —⁶ گفتار اندر مناظره هومان و یسه با گودرز کشواد — IV خواستن
K — доб.:⁷ آیین و راه

سخنهای تو سر بسر یاد کرد * خرد را بدان یاد بنیاد کرد
بتاج — VI —¹⁰ تاج و بتخت — IV تخت و بتاج — I —⁹ که سوگندها خورده پیش شاه — K —⁸
پرنده — IV —¹⁴ من — K —¹³ بازروی — I —¹² براید — K —¹¹ و بتخت و بدیهیم شاه
I, —¹⁵ چنان هم که نخچیر از بیم — K —¹⁷ از — VI —¹⁶ چنانی که — VI —¹⁸ چنان همچو — IV
نچویدی — VI —²⁰ گرو بپندش میش را جای — I, IV —¹⁹ حیک — I, IV, VI —¹⁸ گزینی —
تو پاسخ نیابی — K —²³ چنین است — VI جز این بود — K, I, IV —²² سپه — I, IV, VI —²¹
آن من — IV بر نهی آن زمن — I این بمن — K بر نهد ان بمن — I —²⁴ چو تنها تو آیی — VI
در آید — VI در آیم — IV در از بیم — I اندر از بیم — K —²⁷ که از — I, IV —²⁶ بشنو — I, IV —²⁵

زواره گرازه¹ نگر² تا کجاست
 که باشد ز³ ایرانیان نامدار
 که با شیر درنده کینه مساز⁴
 یکی شاد و پیروز و دیگر بدرد⁵
 که یکسان نگردد سپهر بلند
 بدان⁶ داد پیلان و لشکر که خواست
 کسی کو کلاه مهی⁸ بر نهاد
 سپه‌دار گودرز کشواد کرد
 پدر بر پدر نیو و¹¹ سالار شاه
 سر آید بسالارتان بر¹³ زمان
 بدو باز گردد همه نام و ننگ¹⁵
 دلم پر ز دردست¹⁷ درمان دهد¹⁸
 برآرم چو پای¹⁹ اندرآرم²⁰ بچنگ
 بگفتار بینم ترا دسترمی²²
 گیا بُر که²³ از جنگ خود رسته‌ای²⁴
 که بر ترگ و جوشن نیاید بکار
 تو²⁷ گفتم مگر شیر بدساز گشت
 بنزدیک گودرز کشوادگان
 که ای برمنش مهتر دیوبند²⁸

وگر تو نیایی بچنگم رواست
 کسی را ز گردان بپیش من آر
 چنین داد پاسخ فریبرز باز
 چنینست فرجام روز نبرد
 505 بپیروزی اندر بترمی از گزند
 درفش از من شاه بستد رواست
 بکین سیاوش پس از⁷ کیست
 کمر بست تا گیتی آباد کرد
 همیشه⁹ بپیش کیان¹⁰ کینه خواه
 510 و دیگر که¹² از گرز او بی گمان
 سپه را بدویست فرمان¹⁴ جنگ
 اگر با تو¹⁶ جنگ فرمان دهد
 ببینی که من سر چگونگی ز ننگ
 چنین پاسخش داد²¹ هومان که بس
 515 بدین تیغ کاندر میان بسته‌ای
 بدین گرز جویی همی²⁵ کارزار
 و ز آنجا بدان خیرگی²⁶ باز گشت
 کمر بسته²⁷ کین آزادگان
 بیامد یکی بانگ برزد بلند

از I, IV— K³ بگو I, IV, VI— K² گرازه زواره I, IV— ستاده گرازه K¹
 I—6. оп.; VI—6. переставлен с предыдущим б.
 I—6. оп.; VI—6. переставлен с предыдущим б.
 I, IV— K⁷ بدو I, IV— K⁹ مهین IV— K⁸ کپی K⁸ کیان از سر I, IV— کیان از پس K⁷ بدو I, IV—
 I, IV— K¹³ دگر آنکه VI— K¹² بود I, IV— K¹¹ همویش گردان همو VI— K¹⁰ سپه I, IV—
 I, IV— K¹⁷ با توام VI— با تومان I, IV— K¹⁶ I—6. стоит после 6. 504. فرجام K¹⁵ نو در
 بگردون برآرم بمیدان I, IV— K²⁰ پا I—6. оп. K¹⁸ دردمندست VI— دلی را پر از داغ
 که مانی که I, IV— K²³ که یابی و K²³ که گفتار بینم ترا پیش و پس I— K²² پاسخ آورد I, IV—
 K²⁷ I, K²⁷ چیرگی I, IV— K²⁶ ناخوب کن I, IV— K²⁵ بدین جنگ امیدور بسته VI— K²⁴
 I, IV— K²⁸ ارجمند VI— K²⁸ که IV—

- بر آنی¹ که اندر جهان تیغ² دار
یکی داستان از کیان یاد کن⁴
که هر کو بچنگ اندر آید نخست
از اینها⁷ که تو نام بردی بچنگ 485
و لیکن چو فرمان سالار شاه
اگر جنگ گردان بجویی همی
ز گودرز دستوری جنگ خواه
بدو گفت هومان که خیره مگوی
تو این رزم را جای مردان¹⁴ گزین 490
و زآنجا بقلب سپه بر گذشت
بنزد فریبرز با ترجمان
یکی برخورشید کای بدنشان
سواران و پیلان و¹⁹ زرینه کفی
بترکان سپردی بروز نمرد 495
چو سالار باشی شوی²⁰ زیردست
سپه‌اوشی ردا²² برادر تو
تو باشی سزاوار کین خواستن
یکی با من اکنون بآوردگاه²⁴
بخورشید تابان برآیدت نام 500
- نمبندد کمر چون تو دیگر³ سوار
ز فام⁵ خرد گردن آزاد کن⁶
ره باز گشتن بمایدش جست
همه جنگ را نیز دارند⁸ جنگ⁹
نمبشد¹⁰ نسازد کسی رزمگاه¹¹
سوی پهلوان چون¹² بپویی همی
پس از ما بچنگ اندر آهنگ خواه
بدین¹³ روی با من بهانه مجوی
نه مرد سوارانی و دشت کین
دمان تا¹⁵ بدان روی لشکر گذشت¹⁸
بیماد بکردار باد¹⁷ دمان¹⁸
فرو برده گردن ز گردنکشان
ترا بود با کاویانی درفش
یلانت بایران نخوانند مرد
کمر بندگی را بمایدت بست²¹
بگوهر ز سالار برتر تو
بکینه ترا بماید آراستن²³
بمایدت گشتن بپیش سپاه²⁵
که²⁶ پیش من اندر گذاری²⁷ تو گام

کرد-K⁶ وام-VI⁵ کرد-K⁴ نیز چون تو-VI³ نام-VI² بدانی-I, IV¹
نماید-K¹⁰ 488. 6. стоит после б. VI⁹ کردند-K⁸ این هر-I, IV⁷ K⁷
I, IV-б. оп.
I, IV, VI-б. оп.¹¹ خود-VI¹² برین-I, IV, VI¹³ K¹⁴ دشت را جای میدان-VI¹⁴
پیل-I, IV¹⁷ بگشت-I, IV¹⁶ چندان-VI¹⁵ وز آنجا-K¹⁵ آن نیزه را جای میدان
بوی-K²⁰ 20. оп. و-VI²⁰ سر افراز سالار-I, IV¹⁹ سواران و مردان-K¹⁹ تیر از کمان-K¹⁸
I, IV-доб.:²³ K²³ سپاوش شه را-I, IV²² 22. I, IV-б. оп.²¹
من از تخمه تور توران شهیم * بگوهر مگر با تو خود همهم
VI-этот и следующий²⁴ بیا تا بگردیم پیش سپاه-I, IV²⁵ بدین رزمگاه-K²⁴
IV-б. оп.
66. оп.²⁶ I, IV-چو²⁷ K²⁷ گرازی

- همه یکسره باز گشتند ازوی¹ که رو پیش هومان بترکی³ زبان که مارا بچنگ تو آهنگ نیست اگر چنگ جوید گشادست راه ز سالار گردان و گردنگشان که گردان کجایند⁹ و مهتر¹⁰ کجاست و زانپس¹¹ هیونی تگاور دمان¹² که هومان ازان رزمگه چون پلنگ چو هومان ز نزد¹⁴ سواران¹⁵ برفت و زانجا¹⁶ خروشی بر آورد سخت چپ لشکر و چنگ شیران توی بچنمان عنان اندرین رزمگاه باورد با من بمایدت گشت وگر تو نیایی مگر²³ گسستم که جوید نبردم ز جنگاوران²⁴ هر آنکس که پیش من آید بکین وگر تیغ مارا بمیند بچنگ چنمین داد رهام پاسخ بدوی ز ترکان ترا بخرد انگاشتم که تنها بدین رزمگاه آمدی
- سوی ترجمانش نهادند روی² همه گفته⁴ ما⁴ بروبر بخوان⁵ ز گودرز دستوری جنگ نیست⁶ سوی⁷ نامور پهلوان سپاه بهومان بدادند یک یک⁸ نشان که دارد چپ لشکر و دست راست طلایه برافگند زی پهلوان سوی پهلوان آمد ایدر¹³ بچنگ بیامد بنزدیک رهام تفت که ای پور سالار بیدار¹⁷ بخت نگهبان¹⁸ سالار ایران توی¹⁹ میان دو صف بر کشیده سپاه²⁰ سوی رود²¹ خواهی وگر سوی²² دشت بیاید دمان با فروهل بهم بتیغ و سنان و بگرز گران زمانه بروبر²⁵ خورد زمین بدزد دل شیر و چرم²⁸ پلنگ که ای نامور گرد پر خاشجوی ازین سان که هستی نپنداشتم²⁷ دلور بپیشی سپاه آمدی

بتهوری-K³ I-میسرا оп. که در جنگ شیری میر آبروی-VI² K-میسرا оп.¹ بگویش که ما را بچنگت مخوان-I⁶ VI-б. оп.⁵ گفته هارا-I, IV⁴ ترکی-IV⁴ وزانسو-I, IV¹¹ لشکر-I, IV, VI¹⁰ کدامند-I, IV⁹ یکسر-K⁸ سر-VI⁷ ز پیشی طلایه چو هومان-I, IV¹⁵ پیشی-K, VI¹⁴ اندر آمد-I, IV¹³ دوان-IV¹⁶ و I-б. 20 I-б. 19 I, IV-б. переставлен со след. б. و IV-доб.¹⁸ هشیار-I, IV¹⁷ بدانجا-K¹⁶ оп. 21 VI-کوه²² I, IV-و²³ اگر کوه²⁴ I, IV, VI-کنداوران²⁵ I, IV, VI-همی²⁶ VI-بجز این که هستی نپنداشتم-K²⁷ چنگ-K²⁸ بدو در پنداشتم

سپیده دمان جستن کین کنم^۱
 چو شیر ژیان^۲ با یکی ترجمان
 پر از جنگ دل سر^۳ پر از کین شاه
 برودر جهان گشت ز^۴ اندوه^۵ تنگ
 یکی داستان یاد کرد از پدر^۶
 سر اندر نیارد بپیکار و^۷ ننگ^۸
 بفرجام کار انده آرد درست^{۱۰}
 اگر دژ یارد^{۱۱} همان^{۱۲} نغز نیست
 ندانم چه آرد^{۱۳} بفرجام^{۱۴} سود
 جز اویشی نبینم همی یار کس
 که گودرز کشواد بد با سپاه
 نگهبان لشکر بدو بازخورد
 سواران ایران همه بدگمان
 بغیره بدشت اندر آورده^{۱۶} روی
 بچنگ اندرون^{۱۷} گرز و بر زمین کمنند
 که آمد گه گرز و تیر^{۱۸} و کمان^{۱۹}
 همی با شما کرد خواهد نبرد
 که تیغش دل شیر دارد پیام
 کمر بستن خسروی^{۲۲} برز اوی^{۲۳}
 فرو مانند از فر آن نامدار^{۲۴}

شوم چرمه گامزن زین کنم
 نشست از بر زین سپیده دمان
 پیامد بنزدیک ایران سپاه
 چو پیران بدانست کو شد بچنگ
 بجوشیدش از درد هومان جگر
 که دانا بهر کار سازد درنگ
 سبکسار تنیدی نماید نخست^۹
 زبانی که اندر سرش مغز نیست
 چو هومان بدین رزم تنیدی نمود
 جهانداورش باد فریادرس
 چو هومان ویسه بدان رزمگاه
 پیامد که جوید ز گردان نبرد
 طلایه پیامد بر ترجمان^{۱۵}
 بپرسید کین مرد پر خاشجوی
 کجا رفت خواهد همی چون نوند
 بایرانیان گفت پس ترجمان
 که این شیر دل نامبردار مرد
 سر ویسگانست هومان بنام^{۲۰}
 چو دیدند ایرانیان گرز اوی^{۲۱}
 همه دست نیزه گزاران ز کار

445

450

455

460

^۱ K, I, IV, VI—доб.:

چو آمد بلشکر گه خویش باز * همی سود دید آن بسان گراز

^۲ IV—سپیده دمان ^۳ I, IV—66. 446-447 оп. ^۴ از انبوه ^۵ از I, VI— ^۶ سر دل ^۷ IV, VI— ^۸ سپیده دمان

^۹ IV, ^{۱۰} غم آید نخست ^{۱۱} VI—آید بچنگ ^{۱۲} K— ^{۱۳} جنگ ^{۱۴} VI— ^{۱۵} K— ^{۱۶} و ^{۱۷} K— ^{۱۸} پهلوان

^{۱۹} I, IV— ^{۲۰} بفرجام کارش چه ^{۲۱} I, IV—آید ^{۲۲} VI— ^{۲۳} سغن ^{۲۴} I, IV, VI— ^{۲۵} در بیمار ^{۲۶} VI—

^{۲۷} تیغ و گرز ^{۲۸} I— ^{۲۹} اندرش ^{۳۰} VI— ^{۳۱} بدست اندرون ^{۳۲} K— ^{۳۳} آورد ^{۳۴} L— ^{۳۵} سوی ترجمان ^{۳۶} VI—

^{۳۷} او— ^{۳۸} L— ^{۳۹} و قامت و— ^{۴۰} I, IV— ^{۴۱} او— ^{۴۲} L— ^{۴۳} هومانش نام ^{۴۴} VI— ^{۴۵} تیغ و گرز گران ^{۴۶} IV— ^{۴۷} او—

^{۴۸} K— ^{۴۹} мисра оп. ^{۵۰} K, I, IV— ^{۵۱} б. оп.

- 425 ز هر سو که پویی¹ بدو² راه نیست
 بکوشید باید بدان تا مگر
 مگر مانده گردند³ و سستی⁴ کنند⁵
 چو از کوه بیرون کند⁶ لشکرش
 چو دیوار گرد اندر آریمشان
 بریشان بگردد⁷ همه کام ما
 430 تو پشت سپاهی و سالار شاه
 کسی کو بنام بلندش نیاز
 و دیگر که⁸ از نامداران جنگ⁹
 ز گردان کسی را که¹⁰ بی نام تر
 ز لشکر فرستد پیش¹¹ بکین
 435 ترا نام ازان¹² بر نیاید بلند
 وگر بر تو بر دست یابد بخون
 نگه کرد هومان بگفتار او¹³
 چنین داد پاسخ کز ایران سوار
 ترا خود همین مهربانیست خوی
 440 وگر کت بکین جستن آهنگ نیست
 کنم آنچه باید بدین رزمگاه

¹ I, IV-جوئی-² K-درو-³ VI-رزم را گاه-⁴ I, IV-6. op.
⁵ VI-جان-⁶ I, IV-⁷ کشد-⁸ K, I, IV-⁹ I-کنید-¹⁰ K, IV-مستی-¹¹ IV-گردید-¹² IV-
 نیاید که-¹³ K-¹⁴ K, I-کیوان-¹⁵ K, I-بہفت آسمان بگذرد-¹⁶ VI-¹⁷ I-نکرد-¹⁸ I-برسر
 پیش غرّان پلنگ-¹⁹ K-²⁰ K, I, IV-جنگ-²¹ K-²² I, IV-66. 430, 431 op.
 دگر آنکه-²³ VI-²⁴ K, I, IV-²⁵ I, IV-پیش شرزہ پلنگ-²⁶ VI-نیایند پیش گرازان نهنگ-²⁷ I, IV-
 دگر آن کسی را که-²⁸ K-²⁹ I, IV-فرستند پیش-³⁰ I, IV-6. op.
 I, IV-³¹ I, IV-6. op.
 بر ایران بکشتن نیاید گزند-³² VI-کسی را ز کشتن نیاید گزند-³³ K-³⁴ I, IV-
 که یارد-³⁵ VI-نیاید-³⁶ I, IV-ندام-³⁷ K-³⁸ I, IV, VI-کردار-³⁹ I, IV-⁴⁰ I, IV-
 رفتن هومان جنگ ایران-⁴¹ I, IV-6. op.; доб. заголовки: Л-⁴² I, IV, VI-⁴³ K, I, IV-⁴⁴ I, IV-
 آمدن هومان بایران سپاه و رزم-⁴⁵ IV-رفتن هومان بلشکرگاه گودرز و رزم خواستن-⁴⁶ I-
 خواستن از ایشان

چه اندیشه داری بدل در بگویی
 ورت رای برگشتن ایدر^۱ مپای
 بدین^۳ کار خنندند پیر و جوان
 برفتند و^۵ رفته ز روی آب و رنگ^۶
 زمین سربسر رود خون گشته بود
 نه آن دوده را^۹ پهلوان^{۱۰} رستمست
 نخواهی همی لشکر انگیختن^{۱۲}
 بمن ده تو بنگر کنون رزم^{۱۴} و^{۱۵} کین
 بدو گفت مشتتاب و تنیدی مکن
 که آمد چنین پیش ما^{۱۶} باسپاه
 سر نامداران هر^{۱۷} پهلوسست
 بدو^{۱۹} سر فرازد بهر^{۲۰} انجمن
 ندانم چو گودرز کس را^{۲۱} بجاه
 برای^{۲۲} هشیوار و فرزانیگی
 پیر از خون^{۲۴} دل از درد^{۲۵} چندان پسر
 زمین را بخون گرد بنشاندیم
 برین^{۲۷} کینه چون مار پیچان بود^{۲۸}
 فرود^{۲۹} آوریدست و^{۳۰} کرده^{۳۱} گروه

چه داری بروی اندر آورده روی
 گرت رای جنگست جنگ آزمای
 که ننگست ازین بر تو ای^۲ پهلوان
 همان لشکرست این که از ما بچنگ^۴
 410 کزیشان^۷ همه رزمگه کشته بود
 نه زین نامداران سواری^۸ کمست
 گرت آرزو^{۱۱} نیست خون ریختن
 ز جنگ آوران لشکری^{۱۳} برگزین
 چو بشنید پیران ز هومان سخن
 415 بدان ای برادر که این رزمخواه
 گزین بزرگان کیخسروست
 یکی آنک^{۱۸} کیخسرو از شاه من
 و دیگر که از پهلوانان شاه
 بگردن فرازی و مردانگی
 420 سدیگر^{۲۳} که پر داغ دارد جگر
 که از تن سرانشان جدا مانده ایم
 کنون تا بتنش اندرون^{۲۶} جان بود
 چهارم که لشکر میان دو کوه

برین-^۳ K, I, IV- بر تو ای-^۲ I, IV, VI- و گر رای رفتن باید-^۱ I, IV- اندر-^۱ K-
 VI-^۸ ازیشان-^۷ K, I, IV- بر آژنگ ما-^۶ K- و-^۵ K, I, VI- از جنگ ما-^۴ K-
 سپه-^{۱۲} I, IV- آرزوی-^{۱۱} LI- نه همراه ایرانیان-^{۱۰} VI- نیمه را-^۹ K- یکی خود
 گه-^{۱۴} I, IV- دشت-^{۱۳} K- بهره-^{۱۳} VI- نخواهی خود و لشکر آمیختن-^{۱۲} VI- را برانگیختن
 VI- آن-^{۱۷} K, I, IV- بر من چنین با-^{۱۶} I, IV- و-^{۱۵} K- همی رزم-^{۱۴} VI- جنگ
 همی-^{۲۰} K- همی-^{۱۹} I, IV- آنکه-^{۱۸} K, I, IV- (нарушен метр); آنک-^{۱۸} I- پهلوانان آن
 دگر-^{۲۳} I, IV- و-^{۲۲} K, IV- دگر-^{۲۱} K- همی سر بر آرد بهر-^{۲۰} VI- سر بر افرازد از
 پیر از خون-^{۲۸} I, IV- بدین-^{۲۷} K- بتنشان درون-^{۲۶} VI- بهر-^{۲۵} K- کین-^{۲۴} VI- آنک
 فراز-^{۳۰} K, IV- برین کشته چون مار پیچان بود-^{۲۹} VI- دل و چشم گریان بود
 گرد-^{۳۱} LI, IV, VI- و-^{۳۰} K, IV, VI-

390 بپریم¹ ازو مهر و پیوند پاک
 و لیکن تو ای پور چیره² سخن
 که او کار دیدست و دانادرست
 کسی کو بود سوده³ کارزار⁴
 سواران ما گر بیمار اندرند
 همه شور بختند و برگشته سر
 همی خواهد این باب⁵ کار آزمای
 پس پشتشان دور ماند⁶ ز کوه
 395 بپینی⁷ تو گوپال گودرز را
 و دیگر کجا ز⁸ اختر نیک و بد
 چو پیش آید آن روزگار بهی
 چنین گفت بیژن بپیش⁹ پدر
 خجسته نیارا گر اینست¹⁰ رای
 400 شوم جوشن و خود بیرون کنم
 چو آیم جهان پهلوان را بکار
 وزان لشکر ترک هومان دلیر¹¹
 که ای پهلوان رد¹² افراسیاب
 بهفتم فراز آمد این روزگار¹³
 405 از آهن میان سوده و دل ز کین

پدرش آب دریا بود مام خاک
 زبان بر نیا بر¹⁴ گشاده مکن
 برین لشکر نامور مهترست¹⁵
 نماید¹⁶ بهر کارش آموزگار
 نه ترکان برنگ و نگار اندرند¹⁷
 همه¹⁸ دیده پر خون¹⁹ و خسته²⁰ جگر
 که ترکان بچنگ اندر آرند پای
 برد²¹ لشکر کینه ور همگروه²²
 که چون بر نورد²³ همی مرز را
 همی²⁴ گردش چرخ را بشمرد
 کند روی گیتی ز ترکان²⁵ تهی
 که ای پهلوان جهان سربسر
 سزد گر نداریم رومی²⁶ قبیای
 بمی روی پژمرده گلگون کنم
 بیایم کمر بسته²⁷ کارزار²⁸
 بپیش برادر بیامد چو شیر²⁹
 گرفت اندرین دشت مارا شتاب
 میان بسته در جنگ³⁰ چندین سوار
 نهاده دو دیده پایران³¹ زمین

K-⁵ بهترست IV-⁴ نیارا I-³ زیانت برینسان K-³ خیره K, IV-² بپریم K-¹
 K, I, IV, VI-¹⁰ همی K-⁹ VI-⁸ ب. оп. باید K, IV-⁷ روزگار K, I, IV, VI-⁶ دیده
 I, IV-¹³ مانده K-¹³ این پییر L, K, I, IV-¹² پر خون I, IV, VI-¹¹ آب
 I, IV, VI-¹⁷ نپینی I, VI-¹⁶ شوند آن دلیران توران ستوه VI-¹⁵ بود K-¹⁴
 دشمن ز کشور VI-¹⁴ کشور ز ترکان K-²⁰ همه I, IV-¹⁹ که آن I-¹⁸ که از K, IV, VI-¹⁸
 Доб. заголов-²⁴ بپوشیم رومی VI-²³ زین پس K-²³ اگر نیست I, IV, VI-²² بفرخ VI-²¹
 آمدن هومان نزد پیران و رزم ایرانیان IV-²⁰ آمدن هومان نزد برادر و رزم خواستن I-²⁰
 بهشتم کشید این چنین VI-²⁸ شه K-²⁷ دلیر K-²⁶ چو شیر K-²⁵ خواستن
 بر ایران VI-³⁰ رزم VI-²⁹ بسته جنگ K, I, IV-²⁹ و обратный порядок мисра.

- بپیرانش بر چشم باید فکند سپهدار² کو ناشمرده سپاه³ 370
 تو بشناس کاندرتنش نیست خون شگفت از جهان دیده⁸ گودرز نیست شگفت از تو آید مرا¹⁰ ای پدر دو لشکر همی بر تو دارند چشم کنون چون¹³ جهان گرم و روشن¹⁴ هوا 375
 چو این روزگار خوشی بگذرد چو بر نیزه ها گردد افسرده چنگ که آید ز گردان بپیش¹⁸ سپاه ورایدونک²⁰ ترسد²¹ همی از کمین بمن داد باید سواری هزار 380
 برآرم گرد از کمینگاهشان ز گفتار بیژن بخندید گیو بدادار گفت از تو دارم سپاسی همش هوش دادی و هم زور کین²⁶ 385
 بمن بازگشت این دلاور جوان چنین گفت مر جفت³⁰ را نره شیر
- نهادست سر سوی کوه¹ بلنه ستاره شمارد همی گرد ماه⁴ شد از⁵ جنگ جنگاوران او⁶ زبون⁷ که او را روان خود برین⁹ مرز نیست که شیر زیان از تو جوید¹¹ هنر یکی تیز کن مغز و بفروز خشم¹² بگيرد¹⁵ همی رزم لشکر¹⁶ نوا چو پولاد روی زمین بفسرد پس پشت تیغ آید و پیش سنگ¹⁷ که آورد گیرد بدین رزمگاه¹⁹ ز جنگ سواران و²² مردان²³ کین گزین من اندر خور کارزار سرافشان کنیم از بر ماهشان بسی آفرین کرد²⁴ بر پور نیو تو دادی مرا²⁵ پور نیکی شناس شناسای هر²⁷ کار و جویای دین²⁸ چنان چون بود بچه²⁹ پهلوان که فرزند ما گر نباشد دلیر

را—K, I, IV—⁶ او—⁵ K—⁴ روزگار—VI—³ سوار—VI—² سه ماهست—K—¹ چرخ—K, I, IV—
 رفتن بیژن بنزد گیو و رزم خواستن—I—⁷ Доб. заголовки: سر از جنگ و چنگال شیران—VI—
 بدین—K, I, IV—⁹ سپهدار—⁸ I, IV—¹⁰ آمدن بیژن نزد پدر و رزم تورانیان خواستن—IV—
 (без) هوش و بگشای چشم—VI—¹² گیرد—VI—¹¹ دارم همی—¹⁰ K, I, IV—¹⁰ غم از لشکر و—VI—
 K—¹⁷ دشمن—¹⁶ I, IV—¹⁶ بگيرد—¹⁵ Л—¹⁵ خرم و خوش—¹⁴ K—¹⁴ گر—VI—¹³ کین—¹³ K—¹³ (рифмы).
 تنگ آید و پیش—VI—¹⁸ بپشت توجنگ آید و پیش جنگ—¹⁸ I, IV—¹⁸ سرما و از پیش جنگ
 گرايدونکه—²⁰ IV, VI—²⁰ که آرام گیرد بدین کینه خواه—¹⁹ VI—¹⁹ بپشت از ایران—¹⁸ VI—¹⁸ تنگ
 I—²⁵ خواند—²⁴ I, IV—²⁴ ز جنگ آوران و ز گردان—²³ I—²³ Оп. و—²² Л—²² ترسی—²¹ VI—²¹
 دادی و پس—VI—²⁶ زور دادی همش هوش تیز—²⁶ I, IV—²⁶ زور دادی همش هوش و دین—²⁸ K—²⁸ بمن
 بچه—³⁰ I, IV—³⁰ پنجه—²⁹ VI—²⁹ چیز—²⁹ I, IV—²⁹ کین—²⁸ K—²⁸ شناسا بهر—²⁷ I, IV—²⁷ رای و دین

- 335 بخواند اندریمان و اوخواست¹ را
 چپ لشکرش را بدیشان⁴ سپرد
 چو لپای جنگی و فرشیدورد
 گرفتند⁵ بر میمنه جایگاه
 چو زنگوله⁹ گرد و کلباد را
 340 بررفتند با نیزه¹⁰ ده هزار
 برون رفت رویین رویینه تن
 بدان تا دران بیشه اندر چو¹⁴ شیر
 طلایه فرستاد بر سوی¹⁶ کوه
 گر از رزمگه پی نهد¹⁹ پیشتر
 345 سپهدار رویین بکردار شیر
 همان دیده بان بر سر کوه کرد²²
 ز²⁴ ایرانیمان گر سواری ز دور
 نگهبان دیده گرفتگی خروش
 دو لشکر بروی اندر آورد²⁷ روی
 350 چنین ایستاده سه روز و سه شب
 همی گفت گودرز گر پشست خویش
 سپاه اندر آید²⁹ پس پشست من
- نهاد² چپ لشکر و راست را³
 ابا سی هزار از دلیران گرد
 ابا سی هزار از دلیران مرد⁶
 جهان⁷ سربسر گشت ز⁸ آهن سیاه
 سپهرم که بد روز فریاد را
 بیشت سواران خنجر گزار¹¹
 ابا ده¹² هزار از یلان ختن¹³
 کمینگه کند با¹⁵ یلان دلیر
 سپهدار ایران شود¹⁷ زو ستوه¹⁸
 وگر جنبد از²⁰ خویشتن بیشتتر²¹
 پس پشت او اندر آید دلیر
 که جنگ سواران بی اندوه کرد²³
 عنان تافتی سوی پیکار²⁵ تور
 همه رزمگاه²⁶ آمدی زو بجوش
 همه نامداران پرخاشجوی
 یکی را بگفتن چنینمید لب
 سپارم بدیشان نهم پای پیش²⁸
 نماند جز از³⁰ باد در مشست من

نهاده سپه را و K-³ نهادش VI-² ارجاست VI-¹ اخواست B, I, IV-¹ K-¹
 I, IV-⁵ رزمگاهش بایشان I, IV, VI-⁴ نهاد سپه را و برکاست را I, IV-⁴ برداستر
 I, IV, VI-⁹ از K, I, VI-⁸ زمین K, I, IV-⁷ همی ساخت K-⁶ یلان نمرد
 I, IV, VI-¹³ K, I, IV, VI-¹² دو گذار IV, VI-¹¹ سی VI-¹⁰ I, IV, VI-¹⁰ زنگاله
 دران بیشه مانند IV-¹⁹ در بیشه را همچو I, VI-¹⁴ بدان تا بدان جای در همچو K-¹⁴
 سواری که گر پی نهد K-¹⁹ VI-¹⁸ ب. оп. ب. I-¹⁷ بر رود و K, I, IV-¹⁶ بر VI-¹⁵
 K, I, IV, VI-²³ K, I, IV, VI-²² کوهسار K, I, IV, VI-²¹ 344-345 оп. VI-²⁰ 344-345 оп. VI-²¹ بجنبد ابر K, I, IV-²⁰
 رزمگه K, I, IV-²⁶ سالار K, I, IV-²⁵ کز VI-²⁴ K, I, IV-²⁴ از VI-²⁴ نگهبان روز و ستاره شمار
 آراستن گودرز K-²⁸ لشکر آراستن گودرز و پیران I-²⁸ Доб. заголовки: I-²⁸ آورده I, IV, VI-²⁷
 بجز IV, VI-³⁰ آمد I-²⁹ و پیران لشکر را از دو روی

- چو سالار شایسته باشد بچنگ
ازان² پس پیامد بسالار گاه³
درفشی دلفروز بر پای کرد
سرانرا همه خواند نزدیک خویش
بدست چپش رزم دیده هجیر
ببستند ز آهن بگردش سرای
سپهدار گودرزشان در⁹ میان
همی بستند از ماه و¹⁰ خورشید نور
بدان ساز¹¹ و آن لشکر آراستن
در و دشت و کوه و بیابان سنان
سپهدار پیران¹⁵ غمی گشت سخت
ازان¹⁷ پس نگه کرد جای سپاه
نه آوردگه دید و نه جای صف
برین گونه کآمد¹⁹ بپایست ساخت
پس از نامداران²² افراسیاب
گزیل کرد شمشیر زن سی هزار
بهومان سپرد آنزمان²⁴ قلب گاه
- نترسد سپاه از دلاور نهنگ¹
که دارد سپه را ز دشمن نگاه
سپه را بقلب اندرون جای کرد
پس پشت⁴ شیدوش و⁵ فرهاد⁶ پیش
سوی راست کتماره⁷ شیر گیر⁸
پس پشت پیلان جنگی بپای
درفشی از برش سایه کاویان
نگه کرد پیران بلشکر ز دور
دل از ننگ¹² و تیمار پیراستن¹³
عنان بافته سربسر با¹⁴ عنان
برآشت با تیره خورشید¹⁶ بخت
نیامدش بر آرزو¹⁸ رزمگاه
همی برزد از خشم کف را بکف
چو سوی پیلان جنگ²⁰ بایست آخت²¹
کسی کش سر از²³ کینه گیرد شتاب
که بودند شایسته کارزار
سپاهی هژبر اوژن و²⁵ رزمخواه

دگرها پس—VI⁵ کمر بسته—K⁴ I—میسرا оп. ³ وزن—IV² I—6. 318 оп. ¹
کتمازه—T کتماره—B کیماره—IV کشماره—K, Л⁷ رهام—VI, K⁶ оп. و—IV پشت و
برداشتن—Л¹³ رنج—IV, I, K¹² سان—K¹¹ بست آنگاه—K¹⁰ بر—K⁹ VI—6. оп. ⁸
I, IV, VI—برکاستن¹⁴ توران—IV ترکان—K¹⁵ در—I, IV سربسر بافته در—K¹⁴ I, IV, VI—
K—آرزوی—Л¹⁸ وزن—I, IV¹⁷ (метр нарушен) وگشت تیره شد زوی—VI و IV—доб.
برانسان که آمد—VI بدانسان که آمد—IV, I, K¹⁹ نیامد بکامش همی—IV, I هیچ از در
ساخت—K²¹ چو بر رزمگه دست—VI اسب—IV, I پیش پیلان جنگ—K²⁰ (без
рифмы); I, IV—доб. заголовок: IV—تاخت I, IV—
پس از نامداران و گردان خویش * کسی کو نهد جنگ را دست پیش
K—²⁴ کو بدان—IV, I بران—K²³ وزن جنگسازان—VI, I, IV وزن پهلوانان—K²²
برینسان همی—VI هژبر افکن—IV, I²⁵ بدیشان سپرد آنگهی

- فریب‌رز را داد پس¹ می‌منه
 300 گرازه سر تخته گیوگان
 بیاری فریب‌رز برخاستند
 برهمام فرمود پس پهلوان
 برو با سواران سوی می‌سره
 بی‌فروز لشکرگه⁷ از فتر خویش
 305 بدان آبگون خنجر نیو⁸ سوز
 برفتند یارانش با او بهم
 دگر گژدهم رزم را ناگزیر
 بفرمود با گیو تا¹³ دو¹⁴ هزار
 سپرد آنزمان پشت لشکر بدوی
 310 برفتند با گیو جنگ‌اوران
 درفش فرستاد و¹⁸ سیصد سوار
 همیدون فرستاد بر سوی کوه
 یکی دیده‌بان بر سر کوه‌سار
 شب و روز گردن برافراخته
 315 بجستی همی تا ز توران²³ سپاه
 ز دیده خروشییدن آراستی
 بدان سان بیماراست آن رزمگاه

ز یک — K, I, IV, VI⁴ نگهبان — K, I, IV, VI³ پس لشکر او — VI² داشت بر — VI¹
 بکردار نوروز هور از بره — I, IV⁶ با تاج و [تخت و خردرا — IV] با تخت خودرا — I, IV⁵
 نیم — IV — تور — K⁹ پتر — IV⁸ لشکر تو — I, IV, VI⁷ نگه دار از گرگ آهو بره — VI
 تا گیو با — K, I, VI¹³ چرخ — I, IV¹² که از چرخ بگذاشت — K¹² ساز — K¹¹ از — I, IV¹⁰
 K¹⁹ — فرستاده — VI, оп.; IV¹⁸ و — K¹⁷ با — K¹⁷ ترکان — VI¹⁶ و — IV¹⁵ باده — VI¹⁴
 VI²¹ — доб.: VI²¹ و گردان بسی هم — VI²⁰ — 6. оп.
 یکی دیده‌بان بر سر کوه بر * برآمد برآورد از انبوه سر
 I — 27 آرزوی — Л²⁶ و گودورز — I, IV²⁵ ستاده — K²⁴ راه توران — K²³ وزن — I, IV²²
 آرزو کرد یکسر سپاه — IV, оп.; мисра

- 280 چو شب تیره شد پیل پیش سپاه
برافروختند آتش از هر دو روی
جهان سربسر گفתי آهرمنست³
ز بانگ تپیره بسنگ اندرون
سپیده برآمد ز کوه سپاه
285 باآسوده اسب⁷ اندر آورد پای
سپه را سوی میمنه کوه بود
سوی میسر رود⁹ آب روان
پیاده که اندر خور کارزار¹¹
صفی برکشیدند نیزه و روان
290 همیدون پیاده بسی¹⁴ نیزه دار
کمانها فگنده بمازو درون
پس پشت ایشان سواران جنگ
پس پشت لشکر ز²⁰ پیلان گروه²¹
درفش خجسته میان سپاه
295 ز پیلان زمین سربسر پیلگون²²
درخشیدن²⁴ تیغهای بنفش
تو گفתי که اندر²⁵ شب تیره چهر
بیاراست لشکر بسان بهشت
- فراز آوریدند و بستند راه
از¹ آواز گزدان² پرخاشجوی
بدامن برآز آستین⁴ دشمنست
بدر دل اندر⁵ شب قیر گون
سپهدار ایران بپیش⁶ سپاه
یلانرا بهر سو همی ساخت⁸ جای
ز جنگ دلیران بی اندوه بود
چنان در خور آمد چو تن را روان¹⁰
بفرمود تا پیش روی سوار
ابا گرزداران و¹² کنداوران¹³
چه با¹⁵ ترگش و تیر جوشن گذار
همی از جگرشان بجوشید خون¹⁶
کز آتش¹⁷ بخنجر ببردند¹⁸ رنگ¹⁹
زمین از پی پیل گشته ستوه
ز گوه درفشان بکردار ماه
ز گرد سواران هوا نیلگون²³
ازان سایه کاویانی درفش
ستاره همی²⁶ برفشاند سپهر²⁷
بماغ وفا²⁸ سرو کینه بکشت²⁹

که مر یکدگرا—VI⁴ از آهنست—Л³ بر آواز اسبان—K² ز—I, IV¹
VI—جست—I, IV⁸ خنگ—K⁷ بشد—K⁶ بدرید دل در—K, I, IV, VI⁵ بدل
و—Л¹² بُد درخور کارزار—VI¹¹ 287—288 оп. I, IV—66.¹⁰ و K, VI—доб.⁹ خاست (!)
ابا—K, I, IV, VI¹⁵ بس—I, IV, VI¹⁴ سپردار وز بادپایان سران [دمن—I, IV—K, I, IV¹³
چنگ—I, IV¹⁹ ببردند—K, I, IV¹⁸ کز آن پس—I, IV¹⁷ K—б. переставлен со след. б.¹⁶
I, IV—پیل گون—K²³ نیلگون—K, I, IV, VI²² چو کوه—K, I, IV²¹ پشتشان ژنده—K²⁰
همی از—I, IV²⁵ درفشیدن—K, I, IV, VI²⁴ (نیلگون=) VI—без рифмы جوش خون—IV²⁴
لشکر آراستن گودرز و پیران: Л—доб. заголовок²⁹ کبان—VI²⁸ بمهر—VI²⁷ کجا—I, IV²⁶

و لیکن بفرمان شاه جهان
دلش را کنون شهریار آزمود
چو^۲ فرمود لشکر کشیدن براه
جاء نیستش با زبان راست دل
بشوید همی شاه ازو پای^۴ دست^۵
بروز اندرون روشنائی نماند
ز ترکان کمر بسته کارزار
همه نیزه و تیغ هندی بچنگ
بزد کوس و آمد ز زبید^۷ براه
کشیدند لشکر بران پهن دشت
ز آهن بسر بر نهاده کلاه^۹
بجنبدهمی کوه گفتی^{۱۰} ز جای^{۱۱}
در و دشت ازیشان کبود و سیاه^{۱۳}
ز نیزه هوا جز بجوشن نماند
بشد روشنائی ز خورشید و ماه
از آهن زمین بود وز^{۱۶} گرز میخ
ز ترگ و^{۱۸} سنان آسمان آهنین^{۱۹}
که بر سان دریا زمین^{۲۰} بردمید
گسسته نشد شب برآمد^{۲۱} ز کوه

همین داشتیم چشم زان^۱ بدنهان
بپایست رفتن که چاره نبود
یکی داستان گفته بودم بشاه
که دلرا ز مهر کسی بر گسل
همه مهر پیران بترکان برست^۳
چو پیران سپاه از کنابد براند
سواران جوشن وران صد هزار
برفتند بسته^۶ کمرها بچنگ
چو دانست گودرز کآمد سپاه
ز کوه اندر آمد^۸ بهامون گذشت
بکردار کوه از دو رویه سپاه
برآمد خروشیدن کرنای
ز زیمدهمی^{۱۲} تا کنابد سپاه
ز گرد سپه روز روشن نماند
وز^{۱۴} آواز اسبان و گرد سپاه
ستاره سنان بود و^{۱۵} خورشید تیغ
بتوفید ز^{۱۷} آواز گردان زمین
چو گودرز توران سپه را بدید
درفشی از درفش و گروه از گروه

¹ K, I, IV—ازان VI—ازین ² II—ک ³ I, IV—نشدمست VI—درست

⁴ IV—پاک ازو سادہ ⁵ K, I, IV, VI—доб. пропущенный выше б. 250 и далее порядок бб.: 265, 250, 269, 270, 266, 267, 268, 271; K, VI—после б. 266 доб.:

بدشت اندر آورد لشکر چو کوه * بهامون سپاه از پس پشت کوه
 شده روشنایی ز VI-⁹ کنابد VI-⁸ بریبد I- هم آنگه K-⁷ سپه بسته یکسر VI-⁶
 زمین K-¹² 272-274 VI-66-¹¹ تو گفתי بچنبد همی کُـ I, IV-¹⁰ خورشید و ماه
 K, ¹⁶ سنان چون ستاره چو K-¹⁵ از I, IV, K-¹⁴ چو ابر سپاه K-¹³ دمان I, IV-
 تا VI-²¹ همی I, IV, VI-²⁰ 6. I, IV-¹⁹ ز نوک VI-¹⁸ K, از I, VI, K-¹⁷ واز I-
 شب آمد

گزانمایه اسبان و تخت و کلاه³
 گزیده پسر⁴ پهلوان منست
 ز بخرد⁵ چنین خام باشد⁶ سخن
 که سالار باشم کنم بندگی
 چو با شیر جنگ آورش خاست⁸ جنگ
 به از زندگانی بننگ اندرون
 بفرمان جنگم سپاه آمدست
 ابا لشکری¹¹ نامبردار و¹² نیو
 خروشان سوی جنگ بنهاد روی¹⁴
 سپه را همی راند برسان شیر¹⁵
 بران¹⁷ دامن کوه لشکر کشید
 همی گفت پاسخ همه در بدر
 بجایی که سازی همی¹⁸ رزمگاه
 بدلیش اندرون دادا جای نیست
 همه هرچ²² گفتی برو²³ خواندم²⁴
 هیونی برافگند نزدیک شاه
 سپه باید ایدر مرا²⁵ بی درنگ
 چو ما باز گشتیم بگذاشت²⁶ آب
 همی جنگ مارا کند پیشدست
 که پیران بسیری رسید از روان²⁷

و دیگر که گفتی¹ سلیج² و سپاه
 برادر که روشن جهان منست
 همی گویی از خویشتن دور کن
 مرا مرگ بهتر از ان⁷ زندگی
 یکی داستان زد برین بر پلنگ
 بنام از بریزی مرا گفت خون⁹
 و دیگر که پیغام شاه آمدست
 چو پاسخ چنین یافت برگشت¹⁰ گیو
 سپهدار چون گیو برگشت ازوی¹³
 دمان از پس گیو پیران دلیر
 پیامد چو پیش¹⁶ کنابد رسید
 چو گیو اندر آمد پیش پدر
 بگودرز گفت اندر آور سپاه
 که اورا همی¹⁹ آشتی رای نیست
 ز هر گونه با او²⁰ سخن راندم²¹
 چو آمد پدیدار ازیشان گناه
 که گودرز و گیو اندر آمد بچنگ
 سپاه آمد از نزد افراسیاب
 کنون کینه را کوی بر پیل بست
 چنین گفت با گیو پس پهلوان

245

250

255

260

IV- پاسخ دادن پیران گودرز را I- Доб. заголовки: 3 IV- سلاح 2 K, I, IV- گویی 1
 I, IV- 5 سپهدار پسر VI- سرو I, IV- 4 پیغام فرستادن پیران بگودرز و باز گشتن گیو
 شیر جنگی برآمد به I, IV- 8 باد ابدان I, IV- خوشتر بران K- 7 داند I, IV- 6 دانا
 لشکر I, IV- 12 لشکر K, VI- 11 بر خاست K- 10 بنام بلند از بغلطم بخون VI- 9
 نزد VI- 16 K, I, IV, VI- 6. رو VI- 14 ازو VI- 13 و K, VI- 17 و نامداران
 رانده ایم K- 21 وی VI- 20 سوی K, I, IV- 19 همه VI- 18 بدان I, IV- 17
 راند باید کنون I, IV- اکنون مرا K- 25 خوانده ایم K- 24 بوی VI- 23 هرچه VI-
 توان VI- 27 بگذشت VI- 26

- بزرگان ایران زمان¹ یافتند² برافکنند پیران هم اندر شتاب
 225 که گودرز کشوادگان با سپاه فرستاده آمد بنزدیک من
 مرا گوش و دل سوی فرمان تست سخن³ چون بسالار⁷ ترکان⁸ رسید
 فرستاد نزدیک پیران سوار بدو گفت بردار شمشیر کین
 230 نه گودرز باید که ماند نه گیو که بر ما سپاه آمد از چار سوی¹⁰
 جفا پیشه گشتم ازین پس بچنگ برای هشیوار و مردان مرد
 235 چو پیران بدید آن سپاه بزرگ برآشفست ازان پس که نیرو گرفت
 جفا پیشه گشت آن¹⁶ دل نیکخوی بگیو آنکهی گفت برخیز و رو
 بگویی که از من تو چیزی مجوی یکی آنکه از نامدار گوان²²
 240 برایشان³ بگفتار بشتافتند نویدی⁴ بنزدیک افراسیاب
 نهاد از بر تخت گردان⁵ کلاه گزین پور او مهتر انجمن
 بپیمان روانم گروگان تست سپاهی ز جنگ آوران برگزید
 ز گردان شمشیرزن سی هزار وزیشان بپرداز روی زمین
 نه فرهاد و گرگین نه رهام⁹ نیو همی گاه¹¹ توران¹² کنند آرزوی¹³
 نجویم بخون ریختن بر درنگ¹⁴ برآرم ز کیخسرو این بار گرد
 بخون تشنه هر یک بکردار گرگ هنرها بشست¹⁵ از دل آهو گرفت
 پرانیدیشه شد¹⁷ رزم کرد آرزوی¹⁸ سوی پهلوان سپه باز¹⁹ شو
 که فرزندگان آن²⁰ نبینند²¹ روی گروگان همی خواهی این کی توان²³

هیونی IV-سواری K, I-⁴ بدیشان IV-بایشان I-³ یافتند IV-² زبان K, I, IV-¹

توران K, I-⁸ بنزدیک I-⁷ خبر I, IV-⁶ ترکان VI-ایران K, I, IV-⁵ سواران VI-

سرگاه VI-تخت K, I, IV-¹¹ سو IV, VI-¹⁰ نه گردان IV- نه رهام و گرگین و فرهاد K-⁹

K, I, IV, VI-¹⁴ آرزو IV, VI-¹³ ترکان VI-¹²

بیارم سواران ترکان کنون * همه شهر ایران کنم جوی خون

I, IV-²⁰ سپهدار I, IV-¹⁹ I-¹⁸ I-¹⁷ گشت IV-¹⁷ از K, I, IV-¹⁶ بهشت I-¹⁵

K-²³ نامداران کین I, IV-²² ندیدند IV-²¹ این VI-فرزندگان

یکی آنک گویی رخ از خان و مان * بگردان و از شاه و از دودمان

بر تو فرستاد شاید توان I, IV-

گنه‌کار پیدا شد² از بیگناه
 بفرجام کارت پیشیمان شوی
 که تیغ زمانه سرت را درود³
 که برخوان پیران همه در بدر⁴
 گرفته بباد آن سخنه‌ای تلخ
 برانسان⁶ که گودرز فرموده بود⁷
 برفت از در بلخ تا ویسه‌گرد
 که دیهیم ایران همی جست و گاه
 سپهدار پیران⁹ سپه‌را بدید
 ابا و یژگان سپهدار¹¹ نیو
 شد از سم اسبان زمین¹³ آبنوس¹⁴
 فراز آمد اندر خور¹⁷ کارزار
 برفت و جهان‌دیده‌گانرا¹⁸ بخواند
 بگرد لب آب لشکر کشید
 چو¹⁹ با گیو گودرز دیدار کرد
 بدان تا نباشد بیداد جنگ²¹
 گنه‌کاری آمد ز ترکان پدید

چو صف برکشید¹ از دو رویه سپاه
 گرین گفته‌های مرا نشنوی
 پیشیمانی آنکه ندارد سود
 بگفت این سخن پهلوان با پسر
 ز پیش پدر گیو شد⁵ تا ببلخ
 فرود آمد و کس فرستاد زود
 همان شب سپاه اندر آورد گرد
 که پیران بدان شهر بد با سپاه
 فرستاده چون سوی⁸ پیران رسید
 بگفتند کامد¹⁰ سوی بلخ گیو
 چو بشنید پیران برافراخت کوس¹²
 ده و دو¹⁵ هزارش ز لشکر سوار¹⁶
 ازیشان دو بهره هم آنجا بماند
 پیامد چو نزدیک جیحون رسید
 بجیحون پر از نیزه دیوار کرد
 دو هفته شد اندر سخنشان²⁰ درنگ
 ز هر گونه گفتند و²² پیران شنید

210

215

220

— I, IV, 6 شد گیو— I-5 سربسر— I, VI, 4 رבוד— Л-3 شو— K-2 کشید— I, IV, 1

پیغام فرستادن گودرز بنزدیک پیران بر دست گیو و K-доб. заголовок: 7 بدانسان
 بگفتش که آمد— VI-10 ترکان— K, I, IV-9 نزد— VI-پیشی— I, IV-8 رفتن با هزار سوار
 زمین کرد از سم اسب— VI-13 گوش— K, I, IV-12 ابا او بزرگان و گردان نیو— K, I, IV-11
 K-доб.: بر آمد ز گردان لشکر خروش— K, I, IV-14

بگفتا سواران ترکان کنون * برم شهر ایران کنم رود خون
 K, I, IV—далее доб.:

بزد نای رویین و بر بست کوس * شد از سم اسبان زمین آبنوس
 K— 18 آمدند از در— K, I, IV-17 ستوده سواران چنین صد هزار— K-16 صد و ده— I, IV-15
 پیغام پیران بافراسیاب— I-доб. заголовки: 21 سخن‌ها— I, IV-20 که— K-19 جهان آفرین را
 گفتار— VI-22 پیغام دادن پیران ویسه بافراسیاب از آمدن گودرز— IV

- چه اندر خور شهریارست ازان
ببخشیم دیگر همه بر سپاه 190
و دیگر که پور گزین ترا
برادرت هر دو سران سپاه
چو هر سه بدین نامدار انجمن
بدان تا⁶ شوم ایمن از کار تو
تو نیز آنگهی برگزینی⁸ دو راه 195
ابا⁹ دودمان نزد خسرو شوی
کنم با تو پیمان که خسرو ترا
ز مهر دل او تو آگه تری
بشویی¹³ دل از مهر افراسیاب
گر از شاه ترکان¹⁵ بترسی ز بد 200
بپرداز توران¹⁷ و بنشین¹⁸ بچاج
ورت سوی افراسیابست رای
اگر تو بخواهی²¹ بسیچید²² جنگ
بترکان نمائیم من از تخت بهر
بسیچیده²⁶ جنگ خیز اندر آی 205

¹ K, I, IV — که هزمان برآرند گردن بماه — ² K — б. оп.; I, IV —

و دیگر ز گردان روز نبرد * چو هومان و لہاک و فرشیبدورد
I — ⁷ I — ⁶ VI — ⁵ K, I, IV — б. оп. ⁴ K, I, IV — ³ VI — ² K, I, IV —
تو پس — VI برگزین زین — I, IV خود برگزین آنگهی این — ⁸ K — помещен после б. 197.
کز و — ¹¹ K — ¹⁰ I — б. помещен после б. 199. چو — I, IV خودو — ⁹ K, VI — آنگهی برگزین بر
بمتری — ¹³ K, I, IV, VI — ¹² I, IV — بمتری — VI تو نمینی بجز — I, IV بد نیاید مگر
ایران — ¹⁷ K — برآری (?) — ¹⁶ VI — ایران — VI توران — ¹⁵ K — شب تیره اورا نمینی — ¹⁴ VI —
بکش لشکر و — ²⁰ JI — عاج و — VI تخت و آنجا — ¹⁹ K — برکش — VI ایوان و برکش — ¹⁸ I, IV —
— ²⁴ VI — ²³ I, IV — ²² K — ²¹ K, I, IV — ²⁰ K, I, IV — ¹⁹ K, I, IV — ¹⁸ K, I, IV —
оп. ²⁵ K, I, IV, VI — доб.:

گزین بگذری گر بجنکت هواست * سرت پرز بی رایی و کیمیاست
²⁶ K — بسیچیده بر —

- بر¹ و بوم و خویشاانت آباد گشت
ور از تو پدیدار آید² گناه
نجویم برین³ کینه آرام و خواب
کزو شاه مارا بکین خواستن 175
مگر پند من سربسر بشنوی
نخستین کسی کو پی افگند کین
بخون¹¹ سیاوش یازید¹² دست
بسان سگانش¹⁴ ازان انجمن
بدان تا فرستم بنزدیک¹⁶ شاه 180
تو نشنیدی آن داستان بزرگ
که هر کو بخون کین²¹ دست آخت
دگر هرچ²³ از گنج نزدیک تست
ز اسپان پرمایه و²⁵ گوهران
ز ترگ و ز شمشیر²⁸ و برگستوان 185
همه آلت لشکر و سیم و زر
بپیداد کز مردمان بستدی
بدان باز خری مگر³² جان خویش
- ز تیغ منت گردن آزاد گشت
نماند³ بتو مهر⁴ و تخت و کلاه
من و گرز و میدان⁶ افراسیاب
نماید⁷ بسی لشکر آراستن⁸
بگفتار هشیار من بگروی⁹
بخون ریختن برنوشت¹⁰ آستین
جهانی¹³ بپیداد بر کرد پست
ببندی فرستی بنزدیک¹⁵ من
چه شان سر¹⁷ ستاند¹⁸ چه بخشد کلاه¹⁹
که شیر زیان آورد²⁰ پیش گرگ
زمانه بجز²² خاک جایش نساخت
همه دشمن²⁴ جان تارک تست
ز دیما و دینار و²⁶ افسران²⁷
ز خفتان و²⁹ خنجر هندوان
فرستی بنزدیک ما³⁰ سربسر
فراز آوردی ز دست³¹ بدی
ازین در کنی زود³³ درمان³⁴ خویش

بدین - I, VI - 5 تاج - K, VI - 4 بماند - K, I, IV - 3 ناید - K, I, IV - 2 تن - I, IV - 1

و. доб. K - 6 و. K, IV - 7 بپاید - VI - 8. об. оп.; K, I, IV - 8. доб.:

ور ایبدونک سوی تو گردد گناه * نباشی بجان ایمن از دست شاه
سیاوخش - K, I, IV - 12 بجان - K - 11 سیاوش نوشت - K - 10
به پا بند بفرست نزدیک - K - 15 تو بپیار ازیشان - K - 14 جهانرا - VI - 13 بپازید
K - 16 به پا بند بفرست نزدیک - K, I, IV, VI - 19 گناه - K, I, IV, VI - 19. доб.:

همه نامپاشان بدیوان من * نبشتست شاه جهانان من
دشمنی - VI - 24 هرچه - K, IV, VI - 23 جز از - K, I, IV - 22 کسان - VI - 21 افگند - I, IV - 20
ز شمشیر و - K, I, IV, VI - 28 و از - K, IV, VI - 26 از اسب گرانمایه و - VI - 25
VI - 32 تا ز چیزی مگر - K - 31 من - I, IV - 30 و از - K, I, VI - 29 ترگ
ببینی مگر راه و سامان - VI - 34 ببندی بکم راه درمان - I, IV - 34 درد و - K - 33 خر زودتر

- بدان تا بنزدیک پیران شوی
 بگویی بپیران که من¹ با سپاه
 شناسی تو گفتار و کردار خویشی
 همه شهر توران بدی را میان
 فریدون فرخ که با داغ و درد⁵
 پر از درد ایران پر از داغ شاه
 ز ترکان تو تنها ازان⁷ انجمن
 دروغست بر تو همین نام مهر
 همانست کآن شاه آزر مجوی¹²
 ازان کو بکار¹⁵ سیاوش¹⁶ رد
 بنزد منش دستگاهست نیز
 گناهی که تا این زمان کرده ای
 همی²¹ شاه بگذارد از تو همه²²
 نباید که بر دست ما²³ بر تپاه
 دگر کز پی جنگ افراسیاب
 بزرگان ایران و فرزندان من
 سخن هرچ²⁸ دانی بدیشان بگوی
 اگر راست باشد دلت با³⁰ زبان
- بگویی و گفتار او بشنوی
 بزبید² رسیدم بفرمان شاه
 بی آزاری و رنج و تیمار³ خویشی
 بپستند با نامدار کیمان⁴
 ز گیتی بشد دیده⁶ پر آب زرد
 که با سوک ایرج نتابید ماه
 شناسی بمهر و⁸ وفا خویشتن⁹
 نبینم بدلت اندر¹⁰ آرام مهر¹¹
 مرا گفت با او همه¹³ نرم گوی¹⁴
 بیفکنند یک روز¹⁷ بنیاد بد¹⁸
 ز خون پدر بی گناهست¹⁹ نیز
 ز شاهان گیتی که آزرده ای²⁰
 بدی نیکی انگارد از تو همه
 شوی برگزیده فراوان گناه²⁴
 زمانه همی بر²⁵ تو گیرد شتاب
 بخوانند بر تو همه²⁶ پند من²⁷
 وزیشان همیدون²⁹ سخن باز جوی
 گذشتی ز تیمار و رستی³¹ بجان

¹ I, 5 VI-66. 157-161 on. آزار- I, IV 3 K- رنج بسیار- ² K- او- ³ K-
 پتنها- ⁴ K- بگیتی درون مژه- I, IV مژه- ⁵ K- خجسته فریدون با دار و برد- IV
 K- ⁶ K- ببینمت اندر دل- I ⁷ I, 6 on. I- جان و تن- IV ⁸ I, 6 on. I- ابر- IV تو از
 I, 6 on. ⁹ I, 6 on. سخن- VI ¹⁰ VI- آزاده خوی- IV ¹¹ IV- نه ببینمت اندر آرام چهر (так)- IV وچهر (!)
 K- ¹² K- بهر سو بیفکنند- I, IV ¹³ I, IV- بدان جایگاه- I, IV ¹⁴ I, IV- بدان کو بگاه- K- ¹⁵ K-
 کسی را که آزرده ای- VI, K ¹⁶ K, VI- بی نیازست- I ¹⁷ I, 6 on. VI- نکردست هرگز یکی کار بد
 K- ¹⁸ K- من- I, IV ¹⁹ I, IV- همی- K, I, IV ²⁰ K, I- همه- K, I ²¹ K, I- کسی را بیازرده ای- I, IV
 K- ²² K, I, IV, VI- همی- K ²³ I, IV, 6 on. I, IV- از- I, IV ²⁴ I, IV- کشته بردست ایران سپاه
 I, ²⁵ I, IV, VI- گرت چیره گردد بریشان- K, I, IV, VI ²⁶ K, I, IV, VI- همیدون از ایشان- I, IV, VI ²⁷ I, IV, VI- هرچه
 تو رستی ز تیمار و جستی- IV

چنین گفت سالار لشکر شاه¹ بدن³ سان شوم⁴ کم تو فرمان دهی برآمد خروش از در پهلوان بلشکرگه آمد دمادم سپاه 140
پیش سپاه اندرون پیل شست⁷ وزان⁹ ژنده پیلان جنگی چهار نهادند بر پشتشان تخت زر بگودرز فرمود تا برنشست برانگیخت پیلان و برخاست گرد 145
که از جان پیران برآریم دود بی آزار لشکر بفرمان شاه چو گودرز نزدیک زد¹⁶ رسید هزاران¹⁸ دلیران خنجر¹⁹ گزار²⁰ از ایرانیان نامور ده هزار²² 150
سپهدار پس گیورا پیش خواند بدو گفت کای پور سالار سر²⁵ گزین کردم اندر خورت لشکری

بران - K, I, VI - 3 فرمانت برتر ز خورشید - VI - هور - K, I, IV - 2 پناه - I, IV - 1
جهان - I, IV - 7 جهان - K, I, IV - 6 زهی (!) - VI - جهاندار و چون من رهی - K - 5 روم - K, VI - 4
K - فرستادن - IV پیغام گودرز پیران و رفتن گیو - I رفتن گودرز با لشکر بکنج پیران
K - 11 بیماراستند - K, I, IV, VI - 10 ازان - I, IV - 9 گودرز گیورا پیش پیران برسولی
نشست از بر تخت بسته کمر - VI تاج و فر - I, IV - 12 نشست از برش شاه پیروزگر
K - 15 برین - VI بدین - K, I - 14 وزان گرد نیک - K, I, IV, VI - 13 تخت زرین - I, IV - 12
هزار از - K, I, IV - 18 همه - K, I - 17 پیران - VI توران - K - 16 گردی - VI گرد از
همان نیز - VI همیدون هزار - I, IV - همه نامدار - K - 21 گزار - IV, VI - 20 نیزه - K, I, IV - 19
سرافراز - VI - 28 شایند - K - 27 برافراشته سر بهسیار فن - K - 26 من - K - 25 وی - K - 24
هر مرز و هر کشوری

بدو گفت کای گرد خسرو نژاد
 گزین کن ز گردان لشکر گروه
 بمر تا برآری ز دشمن² دمار
 دمنده هژیران نیزه گزار³
 سپاهی بکردار درنده⁴ گرگ
 ابا⁵ شیده رزم⁶ زن کینه خواه¹⁰
 چه مایه ورا پند و اندرز داد
 چو گرگین و چون زنگه¹² گسته
 گرازه سپهدار و رهام¹⁴ نیو
 سوی رزم¹⁵ توران شدن بی درنگ
 همه پهلوانان و¹⁶ آزادگان
 سپهدار گودرز پیش سپاه
 چو¹⁷ رفتی کمر بسته¹⁸ کارزار
 نگردانی ایوان آباد پست²⁰
 چنان ساز کش از تو ناید²¹ زیان
 سپنجست گیتی و ما بر گذر
 مکن تیز²³ دل را با آتش²⁴ سری
 نبندی بهر کار بر پیل کوس
 هشیوار وز یادگیران فرست
 برو چادر مهربانی بپوش
 ز یزدان نیکی دهش یاد کن²⁶

الانان و غزد¹ بله اسب داد
 برو با سپاهی بکردار کوه
 سواران شایسته² کارزار
 باشکش بفرمود تا سی هزار
 برد⁴ سوی خوارزم کوس⁵ بزرگ
 زند⁷ بر در شهر خوارزم گاه
 سپاه¹¹ چه هارم بگودرز داد
 که رو با بزرگان ایران بهم
 زواره فریبرز و فرهاد¹³ و گیو
 بفرمود بستن کمرشان بچنگ
 سپهدار گودرز کشتوادگان
 نشستند بر زمین فرمان شاه
 بگودرز فرمود پس شهریار
 نگر تا نیازی بمیداد دست¹⁹
 کسی کو بچنگت نبندد میان
 که نپسندد از ما بدی دادگر
 چو لشکر سوی²² مرز توران بری
 نگر تا نجوشی²⁵ بکردار طوس
 جهان دیده ای سوی پیران فرست
 بپند فراوانش بگشای گوش
 بهر کار با هر کسی داد کن

برو - VI بزد - K⁴ گذار - JI, IV, VI³ ترکان - I, IV گردان - K² غرجه - I¹

که از - VI که بد - K⁸ بزن - VI که زد - I, IV⁷ غرنده - K, IV⁶ کوه - VI و کوس - I⁵

K¹¹ - обратный порядок мисра. I, IV, VI رزمخواه - VI پور شاه - I, IV¹⁰ تیغ - K, VI⁹

شاپور - K¹⁴ فرامرز و فرهاد - VI فریبرز کاوس و فرهاد - K¹³ زنگه - VI¹² سپاهی

چنگ - K¹⁹ برفتن کمر بستن - K¹⁸ که - I, IV, VI¹⁷ JI و - K¹⁶ شهر - K, I, IV, VI¹⁵

دیر - K²² کز تو نیابد - I, IV, VI ناید از تو - K²¹ بکردار بد هیچ مگشای چنگ - K²⁰

K²⁶ - б. оп. نکوشی - VI²⁵ از آتش - VI²⁴ گرم - K²³

- کمر بسته خواهند¹ سیصد هزار
هر آنکو چهل روزه را نزد³ شاه
پراگنده بر گرد کشور⁵ سوار
100 دو هفته برآمد بفرمان شاه
ز لشکر همه کشور⁷ آمد بجوش
بشیرگیر گاه خروشی خروسی
بزرگان هر¹⁰ کشوری با سپاه
105 در¹² گنجهای کهن باز کرد
همه لشکر از گنج و¹⁴ دینار شاه
به برگستوان و بجوشن چو کوه
چو شد کار لشکر همه ساخته
نخستین ازان لشکر نامدار
گزین کرد خسرو برستم سپرد
110 ره سیستان گیر و برکش بگاه²⁰
ز غزنین برو تا براه²² برین
چو آن²⁴ پادشاهی شود یکسره
فرامرزا ده کلاه و نگین
بزن²⁷ کوس رویین و شیمپور و نای
115 که مارا سر از جنگ افراسیاب
- ز دشت سواران نییـزه گزار²
نیاید نبینند⁴ بسر بر کلاه
فرستاده با نام⁶ شهریار
بجنبید⁸ در پادشاهی سپاه
ز گیتی برآمد سراسر خروش
ز هر سوی برخاست⁸ آوای کوس⁹
نهادند سر سوی¹¹ درگاه شاه
سپاه را درم دادن آغـاز کرد¹³
بسر بر نهادند گوهر¹⁵ کلاه
شدند انجمن¹⁶ لشکری¹⁷ هم گروه
وزیشان دل شاه پرداخته¹⁸
سواران شمشیرزن سی هزار
بدو گفت کای نامبردار¹⁹ گرد
بهندوستان اندر آور سپاه²¹
چو گردد ترا تاج و تخت و نگین²³
بآبشخور آید پلنگ²⁵ و بره
کسی کو بخواهد²⁶ ز لشکر گزین
بکشمیر و کابل فزون زین²⁸ مپای²⁹
نیابد³⁰ همی خورد و³¹ آرام و خواب

نیابد — I, IV —⁴ روز را پیش — K, I, IV, VI —³ گذار — II, I, IV, VI —² خواهید — K —¹
— K, I, IV —⁸ کشور همه لشکر — K —⁷ بجوشید — K, I, IV, VI —⁶ کردند هر سو — I, IV —⁵
K, —¹¹ ز هر — I —¹⁰ IV — обратный порядок мисра; VI — б. оп. —⁹ ز هر سو همی خاست
оп. —¹⁴ و — II —¹³ VI — 66. 104 — 105 оп. —¹² سر — I, IV —¹¹ کشیدند صف پیش — I, IV, VI —
لشکرش — K —¹⁷ آهنین — K, I, IV, VI —¹⁶ گردان — I, IV —¹⁵ نهادند بر سر ز گوهر — K —
— K —²¹ سپاه — (I, IV — без рифмы). —²⁰ K, I, IV —¹⁹ و — II —¹⁸ K — б. помещен после б. 103.
— VI —²⁵ این — I, IV —²⁴ I — б. оп. —²³ برای — K, IV —²² بگاه — VI —²¹ اندرون کینه خواه
— K, IV —³⁰ VI — 66. 114 — 116 оп. —²⁹ فزونی — I —²⁸ وزان — K —²⁷ بخواند — VI —²⁶ آیندگرگ
نیاید که یابیم — K —³¹ نیابد — I —³⁰

80 همه موبدانرا بر خویش خواند¹
 نشستند با شاه ایران بر از
 چو دستان سام و² چو گودرز و گیو
 چو طوس و چو رستم یل پهلوان
 دگر بیژن گیو با³ گسته هم
 85 جزین نامداران لشکر همه
 ابا پهلوانان چنین گفت شاه
 چو دشمن سپه کرد و⁴ شد تیزچنگ
 بفرمود تا بوق با گاودم⁵
 از ایوان بمیدان خرامید شاه
 90 بزد مهره در⁶ جام⁷ بر پشت پیل
 هوا نیلگون شد زمین رنگ رنگ⁸
 بچنگ اندرون گرز و دل پر ز کین
 خروشی برآمد ز درگاه شاه
 کسی کو بساید عنان و رکیب
 95 بفرمود کز روم وز⁹ هندوان
 دلیران گردنکشی از تازیان

¹ I, IV—پس آنگه همه موبدانرا بخواند ² I, IV—فرزانه ³ K—چو دستان و رستم

⁴ K, VI—

چو طوسی سرافراز نوذر نژاد * فریبرز کاسی و فرخ قصبه‌اد
 K-⁷ وزنگه ابا-K⁶ بیژن و اشکشی و-I⁵ I, IV — б. оп. б. переставлен со след. б.;
 آن سران سپاه-I¹¹ I, IV — б. оп. I-¹⁰ تا بردرشی گاو دم-K, I, IV, VI-⁹ ساخت-I⁸ I, IV —
 ازو بانگ بر شد-K¹⁴ مهره و کوسی-K¹³ بر-I¹² I, IV — б. б. переставлен со след. б.
 رفتن گودرز-I — б. оп.; доб. заголовки: I-¹⁶ I, IV — б. оп.; نیل رنگ-K, VI-¹⁵ فزون از سه میل
 آگاه شدن کیخسرو از افراسیاب و لشکر فرستادن بمرزهای توران-IV جنگ پیران ویسه
 I, IV-²⁰ باشد-I, IV — دارد-K¹⁹ بیماراستند از برپیل گاه-I¹⁸ I, IV — б. оп. I, IV-¹⁷
 جنگ و مبارز-I, IV — جنگ آوران و-K, VI-²² واز-I²¹ I, IV — б. помещен после б. 97.
 بسپجند هر یک چو-I, IV — بسپجیده بر-VI

ابا ترگ¹ زرین و کوپال و تیغ
 پس آگاهی آمد بپیروز شاه
 جفا پیشه بد گوهر افراسیاب
 برآورد خواهد همی سر ز ننگ³
 همی زهر سایید بنوک سنان
 سواران جنگی⁶ چو سیصد هزار
 سپاهی که هنگام ننگ و نبرد
 دلیران بدرگاه افراسیاب
 ز آوای⁸ ششپور و زخم⁹ درای
 گر آید بایران بچنگ آن سپاه
 سر مرز توران¹³ بپیمران سپرد
 سوی مرز¹⁵ خوارزم پنجه هزار¹⁶
 سپهدارشان ششیده شیردل
 سپاهی بکردار پیلان مست
 چو بشنید گفتار کاراگهان
 بکاراگهان¹⁸ گفت کای بخردان
 که چون ماه¹⁹ ترکان²⁰ برآید بلند
 سیه مار کورا سر آید²¹ بکوب
 چو خسرو ببیداد کارد درخت

65

70

75

نیابد شب - VI شب تیره - I, IV شب آرام و - K² رنگ - IV زنگ - I کوس - K¹
 فراز آمد - I, IV فراز آمد از هر سویی ساز جنگ - K⁴ شور جنگ - I, IV³ و روز آرام و
 توران - K⁶ ایرانیان - VI⁵ ز هر کشوری لشکر آرد بچنگ - VI از هر سویی جنگ تنگ
 برآید - K¹¹ گفتی - I, IV¹⁰ بانگ - K⁹ وز آواز - I, IV, VI⁸ برآرند - K⁷, I, IV
 فرستادن: заголовок: IV¹⁴ ایران - K¹³ نیابند راه - I, IV¹² همی دل تو گویی
 جنگی سوار - I, IV¹⁶ شهر - K¹⁵, I, IV, VI افراسیاب لشکر بمرزهای ایران بچنگ
 - I, IV²¹ توران - I²⁰ شاه - IV¹⁹ پس آنگه چنین - I, IV¹⁸ شد شهریار - I, IV¹⁷
 بخت - T: I, IV²⁴ ازو - K²³, VI²³ پر خون - I, IV²² چون سر برارد

- 45 سپه خواست کاندیشه جنگ داشت
 دو هفته بر آمد ز چین و ختن
 چو دریای جوشان زمین بر دمید
 گله هرچ بودش ز اسبان^۶ یله
 همان گنجها کز گه تور^۷ باز
 سر بدره‌ها را گشادن گرفت
 چو لشکر سراسر شد آراسته
 ز گردان گزین کرد پنجه هزار
 بشیبه^۹ که بودش نموده پسر
 بدو^{۱۱} گفت کین لشکر سرفراز^{۱۲}
 نگهبان^{۱۳} آن مرز^{۱۴} خوارزم باش
 55 دگر پنجه از نامداران چین
 بدو^{۱۶} گفت تا شهر ایران برو
 در آشتی هیچ گونه مجوی
 کسی کو برد آب و آتش بهم
 دو پرمایه بیدار و^{۲۲} دو پهلوان
 60 برفتند با پند افراسیاب
- ز بیژن بدان^۱ گونه دل تنگ داشت^۲
 ز هر کشوری شد سپاه^۳ انجمن
 چنان شد که کسی روز روشن^۴ ندید^۵
 بشهر اندر آورد یکسر گله
 پدر بر پسر بر همی داشت راز
 شب و روز دینار دادن گرفت
 بدان بینیازی شد از^۸ خواسته
 همه رزم جویان سازنده کار
 ز گردان^{۱۰} جنگی بر آورده سر
 سپردم ترا راه خوارزم ساز
 همیشه کمر بسته رزم باش
 بفرمود تا کرد پیران گزین^{۱۵}
 ممان رخت^{۱۷} و مه تخت^{۱۸} سالار نو^{۱۹}
 سخن جز بچنگ^{۲۰} و بکینه مگوی
 ابر هر دوان^{۲۱} کرده باشد ستم
 یکی پیر و با هوش^{۲۳} و دیگر جوان
 بآرام^{۲۴} پیر و جوان بر^{۲۵} شتاب

از اطراف ترکان شدند — K, VI^۳ I, IV — 66. 44 — 45 оп. همیشه بر آن — K, VI^۱

تور (так!) — K, VI^۷ ترکان — K^۶ I — 6. помещен после б. 49. روی هامون — I, IV^۴

شیران — K, I, IV, VI^{۱۰} چو شیده — K^۹ بینیازی ز هر — VI^۶ همه بینیازی ازین (так) — K^۸

هم اکنون نگهبان — K^{۱۴} نگهبان — I, IV^{۱۳} رزمساز — K, I, IV, VI^{۱۲} چنین — K, I, IV^{۱۱}

I, IV — вместо б. 55 доб.:^{۱۵}

بیاورد پنجه هزار دگر * همه کینه جویان بسته کمر

بپیران و یسه سپرد آنگهی * که بنشست بر تخت شاهنشاهی

نگون کن — K, VI^{۱۹} بنه تخت بر تخت — T — بخت — J^{۱۸} تخت — J^{۱۷} برو — VI^{۱۶}

K^{۲۲} برین هر دو بر — K, I, IV^{۲۱} بتیغ — VI^{۲۰} بگزر — K^{۲۰} تواز تاج [تخت — VI] سالار نو

پر خرد پیر — VI^{۲۳} هوشور پیر — I, IV^{۲۴} یکی پیر سر بود — K^{۲۳} بیدار دل — VI^{۲۵} و — I, IV^{۲۴}

پر — IV^{۲۵} با — K^{۲۵} بر آرام — I, IV^{۲۴}

- شب پیغون کند¹ تا در خان من² 30
 دلاور شد آن مردم نادلیر
 برین⁶ کینه گر کار سازیم زود
 سزد گر کنون گرد این کشورم
 ز ترکان⁹ وز¹⁰ چین هزاران هزار
 بیاریم¹¹ بر گرد¹² ایران سپاه
 همه موبدان رای هشیار خویش¹⁵
 که مارا ز جیحون بیاید گذشت 35
 بآموی¹⁹ لشکرگهی ساختن
 که آن جای²⁰ جنگست و خون ریختن
 سرافراز گردان گیرنده شهر
 چو افراسیاب آن سخنها شنود 40
 ابر پهلوانان و بر موبدان
 نویسنده نامه را پیش خواند
 فرستادگان خواست از انجمن
 فرستاد نامه بهر کشوری
- از ایران بپازند³ بر جان من⁴
 گوزن⁵ اندر آمد ببالین شیر
 و گر نه برآرند زین⁷ مرز⁸ دود
 سراسر فرستادگان گستر
 کمر بستگان از در کارزار
 بسازیم هر سو یکی¹³ رزمگاه¹⁴
 نهادند با گفت¹⁶ سالار خویش
 زدن کوس شاه¹⁷ بران¹⁸ پهن دشت
 شب و روز نآسودن از تاختن
 چه با گیو و با²¹ رستم آویختن²²
 همه تیغ کین²³ آب داده بزهر
 برافروخت از بخت²⁴ و شادی نمود
 بکرد آفرینی برسرم ران
 سخنها بایسته چندی²⁵ براند
 بنزدیک فغفور و شاه ختن
 بهر نامداری و²⁶ هر مهتری²⁷

بپازند- VI بپازید- IV بپازند- K³ باد فرجام ما- K² کنون- K, I, IV, VI¹

и доб.: K⁴

یکی قطره ابرش چو پیکان من * بخستند ازینسان همی جان من
 IV - доб.:

تو دیدی که از بهر بیژن چه کرد * درین بوم ما رستم آن دیو مرد
 K, I, VI-¹⁰ توران- VI⁹ رزم- I⁸ ازین- K, I, IV, VI⁷ بدین- K, VI⁶ کنون- VI⁵
 بر هر سوی- K¹³ همه گرد- I, IV¹² بتازیم- VI بیارم- I, IV¹¹ بسازیم- K¹¹ و از
 K-¹⁷ درپیش- I, IV¹⁶ پیش- IV¹⁵ برگردشان کینه گاه- I, IV¹⁴ ازهرسویی- VI
 оп. با- VI ابا گیو و با- I, IV²¹ هنگام- VI²⁰ بدان مرز- K¹⁹ دران- I, VI¹⁸ خسرو
 بهنگام جنگ- IV نهنگان جنگ- I, VI²³ بپیکان جنگ- K²³ برآمیختن- VI آمیختن- IV²²
 سخن آنچه بایست- VI سخن هر چه بایست با او- K, I, IV²⁵ تخت- K, I, VI²⁴
 K- б. оп.²⁷ بد هر بزرگی VI- (так!) نامداران- IV²⁶

اگر^۱ چند یابی^۲ فزون بایدت
سه چیزت بیايد کزان^۵ چاره نیست
خوری گر^۸ بیپوشی وگر^۹ گستری
چو زین^{۱۰} سه گذشتی همه رنج و آز
چو دانی که بر تو نماند جهان
بخور آنچه داری و پیشی^{۱۳} مجوی
همان خورده^۳ یک روز بگزایدت^۴
وز و^۶ بر سرت نیز^۷ پیغاره نیست
سزد گر بدیگر سخن ننگری
چه در آز پیچی چه اندر نیاز^{۱۱}
چه پیچی تو زان جای نوشین روان^{۱۲}
که از آز کاهد همی^{۱۴} آبروی^{۱۵}

15

* * *

دل شاه ترکان چنان کم شنود
ازان^{۱۷} پس که برگشت زان^{۱۸} رزمگاه
بشد تازیان تا بخلج^{۲۰} رسید
بکاخ اندر آمد پر آزار دل
چو پیران و گرسیوز^{۲۲} رهنمون
بر ایشان همه داستان^{۲۴} برگشاد
که تا بر نهادم بشاهی کلاه
مرا بود بر مهتران دسترس
ز هنگام رزم^{۲۸} منوچهر باز
همیشه برنج^{۱۶} از پی آز بود
که رستم برو کرد گیتی سیاه^{۱۹}
بننگ از کیمان شد سرش^{۲۱} ناپدید
ابا کاردانان هشیار دل
قراخان و چون شیده و^{۲۳} گرسیون
گذشته سخنها همه^{۲۵} کرد یاد
مرا گشت خورشید و^{۲۶} تابنده^{۲۷} ماه
عنان مرا برنفتابید کس
نبد دست ایران بستوران دراز

20

25

۱ K—ازو ۲ VI—داری ۳ K—قوت ۴ VI—نزد ایدت ۵ I, IV—کز ۶ K, VI—
۱۰ K, IV, VI—یا ۹ K, I, IV—یا ۸ I, IV, VI—نیز بر سرت ۷ K, I, IV, VI—وزان
کزیں ۱۱ I—66. 16—18 op.; IV—66. 17 و 18 op.; I, IV—вместо этих бейтов дают:
چنین است این گنبد تیز گرد * گهی شادمانی دهد گاه درد
فزونی ۱۳ K, VI—چه رنجانی از آز جان و روان ۱۲ K, VI—بآزار پیچی و اندر نیاز—VI
وزان ۱۷ K, VI—بدر ۱۶ K, I, IV, VI—دوب. заголовок: آغاز داستان ۱۵ J, K, I, IV, VI—همه ۱۴ K—
4400 бейтов. (برزو نامه) ۱۹ IV—دوب. известный эпизод «Барзӯ-нама» ۱۸ K, I, IV, VI—ازان
راز دل ۲۴ K—شیده ۲۳ IV—کرشیوز ۲۲ IV—سر شده ۲۱ I, IV, VI—بلخلج ۲۰ K, VI—
شاه VI—زو و ۲۸ K—تابان و ۲۷ I, IV—و ۲۶ J, I, IV, VI—همی ۲۵ K, I, IV, VI—رازها VI—

[داستان دوازده رخ]¹

بد و نیک روزی سر آید همی
 شود کار گیتیت یکسر³ دراز
 اگر⁵ در میان دم ازدهاست⁶
 سرای سپنجی چه پهن و چه قنگ
 بگیتی ز کس نشنود⁹ آفرین
 بدو بر¹¹ شود تیره روشن چراغ
 سرش سوی پستی گراید نخست
 همه جای ترست و تیمار و باک
 ز گیتی¹³ بی آزاری¹⁴ اندر¹⁵ خورد
 گرین دو نیابی روان کاستی¹⁶
 ز رنج تن آید برفتن نیاز
 در گنج رازش ندارد کسید¹⁹

جهان چون بزاری² برآید همی
 چو بستی کمر بر در راه آز
 بیک روی⁴ جستن بلندی سزاست
 و دیگر که⁷ گیتی ندارد درنگ
 پرستنده⁸ آز و جویای کین
 چو سرو سهی گوژ¹⁰ گردد بباغ
 کند برگ پژمرده و بیخ سست
 بروید¹² ز خاک و شود باز خاک
 سر مایه¹ مرد سنگ و خرد
 در دانش و آنگهی راستی
 اگر خود¹⁷ بمانی بگیتی دراز
 یکی¹⁸ ژرف دریاست بن ناپدید

5

10

داستان گودرز - I داستان جنگ دوازده رخ - K, VI گفتار اندر رزم دوازده رخ - JI - ¹
 K - ³ برانی - I برای - K - ² IV - 66. 1-10 оп. گفتار اندر داستان رخان گوید - IV با پیران
 K - ⁶ دگر - I - ⁵ روز - VI - ⁴ گیتی ابر تو - VI کوتاه بر تو
 همه نیکویی کرد و پس راستی * کزین دو نگیرد کسی کاستی
 K, I, ¹¹ کز - I - ¹⁰ بگیتی نیابد ز کس - K - ⁹ سزایند - K - ⁸ ولیکن - VI چو - I - ⁷
 بی آزاری و - VI - K, ¹⁵ بی آزاری - IV - ¹⁴ بگیتی - I - ¹³ برآید - I, IV - ¹² بروبر - VI
 I - 6. оп. اگر - JI - ¹⁸ تو - I, IV - ¹⁷ K, I, IV, VI - 6. оп. راستی در ¹⁶

هم آنرا که پرورده باشد بنواز¹ بیفگند² خیره بچاه نیاز
 یکی را ز چاه آورد سوی گاه نهید بر سرش بر³ ز گوهر کلاه
 جهانرا ز کردار بد⁴ شرم نیست کسی را برش آب و آزر⁵ نیست
 همیشه بهر نیک و بد دسترم و لیکن نجوید خود آزر⁶ کسی
 چنینست کار⁶ سرای سپنج⁷ گهی ناز و نوش و گهی درد و رنج⁸ 1310
 ز بهر درم تا نباشی بدرد بی آزار بهتر دل رادمرد⁹
 بدین¹⁰ کار بیژن سخن ساختم¹¹ بپیران و گودرز پرداختم¹²

بر سر او—VI³ درافگند—I² پرورد او را بنواز—VI پرورد برتر بنواز—I¹ K,
 سپنجی سرای—I⁷ K, رسم—K⁶ بنزدیکش آزر—VI, I, K⁵ ز کردار بد را جهان—I⁴ K,
 I—دوب.⁹ بدو نیک را او بود رهنمای—I⁸ K,

ز بهر درم تند و بدخو مباش * تو باید که باشی درم گو مباش
 کسی کو بگنج و درم ننگرد * همه روز او بر خوشی بگذرد
 I, VI—далее доб.:

تمامی بگفتم من این داستان * بدانسان که بشنیدم از داستان
 I—دوب. پرداختیم—K¹² گودرز و پیران ساختم—VI ساختیم—K¹¹ چو از—VI¹⁰
 приложение VII.

- دو پنجه پری روی بسته کمر همه پیشی شاه جهان کدخدای
 بیامورد و کردند یکسر² بپای همه رستم زابلی³ را سپرد
 زمین را بموسید و برخاست گرد⁴ 1290 بسربزر نهاد آن کلاه کیان
 بر شاه کرد آفرین و برفت بزرگان که بودند با او بهم
 بر اندازه شان یک بیک هدیه داد چو از کار کردن بپردخت⁸ شاه
 بفرمود تا بیژن آمدش پیش¹⁰ 1295 ازان تنگ زندان و رنج زوار¹²
 و زان¹⁴ گردش روزگاران بدد بپیچید¹⁵ و بخشایش آورد سخت
 بفرمود¹⁷ صد جامه¹⁸ دیبای روم یکی تاج و²¹ ده بدره دینار نیز
 1300 بیژن بفرمود کاین خواسته برنجش مفرس²³ و سردش مگوی
 تو با او جهانرا بشادی گذار یکی را برآرد بچرخ بلند
 1305 وزانچاش گردان²⁶ برد سوی خاک
- دو پنجه پرستار با طوق¹ زر
 بیامورد و کردند یکسر² بپای
 زمین را بموسید و برخاست گرد⁴
 بمست آن کیانی کمر بر میان
 ره سیستانرا بسیچید⁵ تفت
 برزم و بمزم⁶ و بشادی و غم
 از ایوان خسرو⁷ برفتند شاد
 بآرام بنشست بر⁹ پیشگاه
 سخن گفت زان¹¹ رنج و تیمار خویش
 فراوان سخن گفت با شهریار¹³
 همه داستان پیش خسرو بزد
 ز درد و غم دخت گم بوده بخت¹⁶
 همه پیکرش¹⁹ گوهر و زر²⁰ بوم
 پرستنده و فرش²² و هر گونه چیز
 بر سوی ترک روان کاسته
 نگر تا چه آوردی²⁴ اورا بروی
 نگه کن بدین گردش روزگار
 ز تیمار و دردش²⁵ کند بی گزند
 همه جای بمست²⁷ و تیمار و بای

بپایان رسانیدم این داستان * بدانسان که بشنیدم از باستان
 چو از رزم برزو بپرداختم * ز گودرز و پیران سخن ساختم
 I - доб. برجست گرد - K, I, VI⁴ زاولی - K, I³ پیشی - VI² و I¹ - доб.

بچنگ و برنج - K, I⁶ و L⁵ - доб. باز گشتن رستم بزابلستان: заголовок:
 ازان - K, I, VI¹¹ آمد بپیشی - K, I, VI¹⁰ در - I, VI⁹ پرداخت - I, VI⁸ شاهی - K⁷

همان - I¹ چه از - K, VI¹⁴ راند با شهریار - I¹ با شه براز - K¹³ کار زوار - I¹ دراز - K¹²
 و I²⁰ - доб. پیکر از - K, VI¹⁹ تخت - VI¹⁸ بیامورد - K, VI¹⁷ تخت - I¹⁶ بپخشود - I¹⁵

رنجش - K, VI²⁵ آورد - I, VI²⁴ مفرمای - VI¹ مفرسای - K, I²³ زر - K, I²² و - VI²¹ оп.

ترسست - K, I, VI²⁷ گریان - I²⁶

- که بردست رستم جهان آفرین گرفت آفرین گیو بر² شهریار سر رستم³ جاودان سبز باد 1275
بفرمود خسرو که بنهید خوان چو از خوان سالار برخاستند فروزنده مجلس و⁷ میگسار همه بر سران افسران گران⁹ همه رخ چو¹¹ دیبای رومی برنگ 1280
طبقهای سیمین¹³ پر از مشک ناب همی تافت از¹⁵ فرّ شاهنشاهی همه پهلوانان خسرو پرست بشبگیر چون رستم آمد¹⁷ بدر بدستوری باز گشتن بجای یکی دست جامه بفرمود شاه 1285
یکی جام پر گوهر شاهوار
- بتو داد پیروز پور گزین¹ که شادان بدی تا بود روزگار دل زال فرخ بدو⁴ باد شاد بزرگان برترمنش را⁵ بخوان نشستنگه می بیاراستند⁶ نوازنده چنگ با پیشکار⁸ بنزر اندرون پیکر از گوهران¹⁰ خروشان ز چنگ و پریزاده¹² چنگ بپیش اندرون آبگیری¹⁴ گلاب چو ماه دو هفته ز سرو سبی برفتند ز¹⁶ ایوان سالار مست گشاده دل و تنگ بسته کمر همی زد هشیوار با شاه رای گهر¹⁸ بافته باقبا و¹⁹ کلاه صد اسب و صد اشتر بزین و ببار²⁰

¹ I, IV — доб.:

زمین را بموسید گیو دلیر * که گیتی مبادا ز رای تو سیر والامنش را — I, IV ⁵ بتو — VI ⁴ برستم سرت — I, IV ³ بسی آفرین کرد بر — I, IV ²
VI — ⁹ با گوشوار — I, IV, VI بیامد بایوان گوهر نگار — K ⁸ و — VI ⁷ K — доб. 6. 1280. ¹² IV, ¹¹ K, VI — ¹⁰ بزرگان نشستند با گل رخان — VI ¹³ K, I, IV, VI — ¹⁴ زین — ¹⁵ I, IV, VI — ¹⁶ زو — ¹⁷ I, IV, VI — ¹⁸ K, VI — ¹⁹ K, IV — ²⁰ I —
چو خسرو یکی ماه در سیستان * بشادی همی بود همداستان سر ماه هنگام بانگ خروسی * بستند بر کوه پیل کوس دو منزل سپهبد جهان پهلوان * همی رفت شادان و روشن روان جهاندار دستان و برزو بهم * برفتند با شه چو شیر دژم جهاندار رستم همانجا بماند * خود و نامداران زابل برانند

پنذیره شدش نامدار¹ جهان
 چو رستم بفر³ جهاندار شاه
 1260 پیاده شد و برد پیشش⁶ نماز
 جهاندار خسرو گرفتش ببر
 تهمتن سبک¹⁰ دست بیژن گرفت
 بیاورد و بسپرد و بر پای خاست
 ازان پس اسیران توران¹⁴ هزار
 1265 برو آفرین کرد خسرو بمهر
 خنک زال کشی بگنزد روزگار
 خجسته بر و¹⁷ بوم زابل که¹⁸ شیر
 خنک²⁰ شهر ایران و فرخ گوان
 وزین هر سه برتر سر و بخت من
 1270 بخورشید ماند همی²³ کار تو
 بگیو آنگهی گفت شاه جهان
 نگه دار ایران و شاه² مهان
 نگه کرد کآمد⁴ پنذیره بره⁵
 غمی گشته⁷ از رنج و⁸ راه دراز
 که ای دست مردی و جان هنر⁹
 چنانکش ز شاه و پدر بپذرفت¹¹
 چنان پشت¹² خمیده را کرد راست¹³
 بیاورد بسته بر شهریار
 که جاوید بادا بکامت سپهر¹⁵
 بماند بگیتی ترا¹⁶ یادگار
 همی پروراند گوان و¹⁹ دلیر
 که دارند چون تو یکی پهلوان²¹
 که چون تو پرستد همی تخت من²²
 بگیتی پراگنده کردار تو²⁴
 که نیکست با کردگارت نهان

1 K, VI — چو نزدیک رفت آن 2 I, IV — گردان و تاج 3 I, IV — شهریار 4 K, VI — از اسب و بردش 5 I, IV — آمدن شاه کیخسرو باستقبال رستم: K — доб. заголовок: 6 K — آمد همی 7 I, IV — کان مردی و جان هنر 8 K, VI — оп. 9 I, IV — و 10 I, IV — گشت 11 K — بپرسیدش 12 I, IV — شاه جهان 13 I, IV — بیک 14 I, IV — و 15 I, IV — VI. и далее доб. приложение VI. 16 I, IV — گفت کای پهلوی پرهنر 17 I, IV — VI — доб.: 18 I, IV — VI — VI. 19 I, IV — VI — VI. 20 I, IV — VI — VI. 21 I, IV — VI — VI. 22 I, IV — VI — VI. 23 I, IV — VI — VI. 24 I, IV — VI — VI. 25 I, IV — VI — VI. 26 I, IV — VI — VI. 27 I, IV — VI — VI. 28 I, IV — VI — VI. 29 I, IV — VI — VI. 30 I, IV — VI — VI. 31 I, IV — VI — VI. 32 I, IV — VI — VI. 33 I, IV — VI — VI. 34 I, IV — VI — VI. 35 I, IV — VI — VI. 36 I, IV — VI — VI. 37 I, IV — VI — VI. 38 I, IV — VI — VI. 39 I, IV — VI — VI. 40 I, IV — VI — VI. 41 I, IV — VI — VI. 42 I, IV — VI — VI. 43 I, IV — VI — VI. 44 I, IV — VI — VI. 45 I, IV — VI — VI. 46 I, IV — VI — VI. 47 I, IV — VI — VI. 48 I, IV — VI — VI. 49 I, IV — VI — VI. 50 I, IV — VI — VI. 51 I, IV — VI — VI. 52 I, IV — VI — VI. 53 I, IV — VI — VI. 54 I, IV — VI — VI. 55 I, IV — VI — VI. 56 I, IV — VI — VI. 57 I, IV — VI — VI. 58 I, IV — VI — VI. 59 I, IV — VI — VI. 60 I, IV — VI — VI. 61 I, IV — VI — VI. 62 I, IV — VI — VI. 63 I, IV — VI — VI. 64 I, IV — VI — VI. 65 I, IV — VI — VI. 66 I, IV — VI — VI. 67 I, IV — VI — VI. 68 I, IV — VI — VI. 69 I, IV — VI — VI. 70 I, IV — VI — VI. 71 I, IV — VI — VI. 72 I, IV — VI — VI. 73 I, IV — VI — VI. 74 I, IV — VI — VI. 75 I, IV — VI — VI. 76 I, IV — VI — VI. 77 I, IV — VI — VI. 78 I, IV — VI — VI. 79 I, IV — VI — VI. 80 I, IV — VI — VI. 81 I, IV — VI — VI. 82 I, IV — VI — VI. 83 I, IV — VI — VI. 84 I, IV — VI — VI. 85 I, IV — VI — VI. 86 I, IV — VI — VI. 87 I, IV — VI — VI. 88 I, IV — VI — VI. 89 I, IV — VI — VI. 90 I, IV — VI — VI. 91 I, IV — VI — VI. 92 I, IV — VI — VI. 93 I, IV — VI — VI. 94 I, IV — VI — VI. 95 I, IV — VI — VI. 96 I, IV — VI — VI. 97 I, IV — VI — VI. 98 I, IV — VI — VI. 99 I, IV — VI — VI. 100 I, IV — VI — VI.

دمنده¹ دمان گاودم بر درش
سیه کرده میدانش³ اسبان بسم
بیک دست بر بسته شیر و پلنگ
گرازان⁸ سواران دمان و دنان⁹ 1245
بپیش سپاه اندرون¹¹ بوق و کوس
پذیره شدن پیش پهلوان¹³
برفتند لشکر گروهها گروه
چو آمد پدیدار از انبوه نیو
ز¹⁸ اسب اندر آمد جهان پهلوان 1250
برو آفرین کرد گودرز و گیو
دلیر از تو گردد بهر جای شیر
ترا جاودان باد یزدان پناه
همه بنده کردی تو این دوده را
ز درد و²⁴ غمان رستگان تویم 1255
بر اسبان نشستنند یکسر²⁵ مهان
چو نزدیک شهر جهاندار شاه

گشت میدان ز—VI زمین را سیاه دید از—K³ خروش از همه کشورش—K² دمیده—IV¹
—I, IV, VI⁶ برآمد خروشیدن گاودم—K⁵ همه دشت از آواز—VI از آواز—I, IV, VI⁴
کیان و—I, IV, VI⁸ جهان از—K, VI⁸ 1246. б. оп.; I, IV, VI—б. стоит после б. 7 K—б. و
پیشی اندرون ناله—K¹¹ همه ژنده پیلان جهانرا کنان—VI¹⁰ دمان—VI زنان—IV⁹
I, VI¹⁵ برین—I, VI¹⁴ شدش پیشی رستم ز راه—VI¹³ 1244. см. прим. к б. I, IV, VI¹²
K—доб.:¹⁷ دور—VI اسب—K, I, IV¹⁶ K—б. оп. پیروز شاه—IV
ازانسان ز درگاه گگردان بهراه * پیاده برفتند خود با سپاه
I, IV—доб.:

بدینسان بزرگان ایران سپاه * پیاده برفتند یکسر براه
 بپرسیدن رنج — I, IV بپرسید از رنج دیده — ¹⁹ K, VI از — ¹⁸ K — доб. вариант этого б.
 دیده — ²⁰ K, VI و — оп. ²¹ K, I, IV, VI — گردنده — ²² K, VI — б. стоит после б. 1251. ²³ K —
 کرده — ²⁴ K — زیکسر — ²⁵ K — یک یک — ²⁶ K — بر شهریار — ²⁷ K, VI — 66. بدرگاه شاه — I, IV
 1257—1258 оп.

- درآمد¹ چو باد اشکشی از دست راست
 1225 بقلب⁴ اندرون بیژن تیزچنگ
 سران سواران چو برگ درخت
 همه رزمگه سربسر جوی خون
 سپهدار⁹ چون بخت برگشته دید
 بیفگند شمشیر هندی ز دست
 خود و ویژکان¹³ سوی توران شتافت
 1230 برفت از پیش رستم گرد¹⁵ گیر
 دو فرسنگ چون ازدهای دژم¹⁸
 سواران جنگی ز توران¹⁸ هزار
 بلشکرگه آمد²⁰ ازان رزمگاه
 1235 بمغشید و بنهاد بر پیل بار
 چو آگاهی آمد بشاه دلیر
 چو²² بیژن شد²³ از بند و زندان رها
 سپاهی ز توران بهم برشکست
 بشادی²⁶ پیش جهان آفرین
 1240 چو گودرز و گیو آگهی یافتند
 برآمد خروش و پیامد²⁸ سپاه
- ز گرسیوز² تیغ زن³ کینه خواست
 همی بزمگاه آمدش جای⁵ جنگ
 فرو ریخت از بار⁶ و برگشت بخت
 درفش سپهدار⁷ توران⁸ نگون
 دلیران توران¹⁰ همه¹¹ کشته دید
 یکی اسب آسوده تر¹² برنشست
 کز ایرانیان¹⁴ کام و کینه نیافت
 بمارید بر لشکرش گرز و تیر
 همی مردم آهخت ازیشان بدم¹⁷
 گرفتند زنده پس از¹⁹ کارزار
 که بخشش کند خواسته بر سپاه²¹
 پیروزی آمد بر شهریار
 که از پیشه پیروز برگشت شیر
 ز بند بداندیش نر ازدها
 همه لشکر²⁴ دشمنان²⁵ کرد پست
 بمالید روی و کلاه²⁷ بر زمین
 سوی شاه پیروز بشتافتند
 تمیره زنان برگرفتند راه

بجنگ - I, IV - ⁴ کینه کش - K, VI - ³ کرشیوز - IV - ² برآمد - I, IV - ¹
 VI - سواران - K, IV - ⁷ 1221. I, IV - ب. стоит после б. - ⁶ دشت - VI - ⁵
 سواران توران بسی - K - ¹¹ ترکان - Л - ¹⁰ جهاندار - K, I, IV, VI - ⁹ ترکان - Л - ⁸ شهنشاه
 ایران همی - I, IV - ¹⁴ سرکشان - I, IV - ¹³ آسوده را - I, IV, VI - ¹²
 ازافسان - VI - برفت او همی از پس بدگمان - K - ¹⁷ دمان - K, VI - ¹⁶ شیر - I, IV, VI - ¹⁵
 (از оп.) - پس - VI - ¹⁹ ترکان - Л - ¹⁸ برفت از پی بدگمان
 K, VI - ²¹ آورد - K, VI - ²⁰ (از оп.) - پس - VI - ¹⁹ ترکان - Л - ¹⁸ برفت از پی بدگمان
 K, VI - ²³ که - IV - ²² و - I - ²² هزیمت شدن افراسیاب و رفتن رستم بایران
 K, I, IV, VI - ²⁶ شادی - K, I, IV, VI - ²⁶ بند و زندان او - K, VI - ²⁵ کامه - I, IV - ²⁴ شدش بیژن
 IV - ²⁸ برآمد - IV - ²⁸ پیامد بمالید رخ - I, IV - ²⁷ فراوان بمالید رخ - K, VI - ²⁷

چو این^۱ گفته^۲ بشنید ترک دژم
برآشفت کای^۴ نامداران تور
بباید کشیدن درین رزم رنج
چو گفتار سالارشان شد بگوش
چنان تیره‌گون شد ز گرد^۸ آفتاب 1210
بمستند^{۱۱} بر پیل^{۱۲} رویینه خم
ز جوشن یکی باره آهنین
بجوشید^{۱۵} دشت و بتوفید^{۱۶} کوه
درفشان^{۱۷} بگرد اندرون تیغ تیز
همی‌گرز بارید^{۱۹} همچون تگرگ 1215
و زان رستمی^{۲۱} ازدهافش^{۲۲} درفش
بپوشید روی هوا گرد پیل^{۲۳}
بهر^{۲۵} سو که رستم برافکند^{۲۶} رخش
بچنگ اندرون گرز^{۲۷} گاو سار
همی کشست و می‌بست در رزمگاه 1220
بقلب^{۲۹} اندر آمد بکردار گرگ
برآمد چو باد آن سرانرا ز جای
چو گرگین و رهام و فرهاد^{۳۲} گرد

بلرزید و بر زد یکی تیز^۳ دم
که این^۵ دشت جنگست گر جای^۶ سور
که بخشم شمارا بسی تاج و گنج^۷
ز گردان لشکر برآمد خروش
که^۹ گفستی همی غرقه ماند در^{۱۰} آب
دمیدند شیپور با گاو دم^{۱۳}
کشیدند گردان بروی زمین^{۱۴}
ز بانگ سواران هر دو گروه
تو گفستی برآمد همی^{۱۸} رستخیز
ابر جوشن و تیر و بر^{۲۰} خود و ترک
شده روی خورشید تابان بنفش
بخورشید گفستی براندود نیل^{۲۴}
سرانرا سر از تن^{۲۷} همی‌کرد بخش
بسان هیونی گسسته مهر
چو بسیار کرد از بزرگان تباه^{۲۸}
پراکنده کرد آن سپاه^{۳۰} بزرگ
همان بادپایان فرخ همای^{۳۱}(۹)
چپ لشکر شاه توران ببرد^{۳۳}

یا جای — K^۶ بدین — K, I, IV^۵ بر — VI^۴ سرد — VI^۳ گفت — I^۲ آن — VI^۱
I, IV^{۱۰} تو — I, IV^۹ رخ — K, VI^۸ K, I, IV, VI — б. оп.^۷ یا جنگ — VI^۶ یا بزم و — I, IV^۵
K — б. оп.^{۱۳} برآمد همی بانگ — VI^{۱۲} فروکوفت — I, IV^{۱۱} همی ماند غرق اندر — IV^{۱۰}
درخشان — I, IV^{۱۷} بنالید — VI^{۱۶} بجنید — I, IV, VI^{۱۵} بر آن دشت کین — I, IV, VI^{۱۴}
همی گرز پولاد — I, IV, VI^{۱۹} یکی گرز پولاد — K^{۱۸} مگر — VI^{۱۷} یکی — I^{۱۶}
هوارا بتیر — I, IV^{۲۳} ازدهافش درفشان — K^{۲۲} ازان رستم — VI^{۲۱} ببارید بر جوشن و
زهر — VI^{۲۵} K — б. оп.; VI — б. стоит после б. 1215.^{۲۴} I, IV, VI^{۲۴} هوا ابر تیر — VI^{۲۳}
K^{۳۰} ز قلب — K, VI^{۲۹} K, I, IV, VI — б. оп.^{۲۸} سواران — I, IV^{۲۷} برانگیخت — VI^{۲۶}
K, I, IV^{۳۳} فرهاد و رهام — I, IV, VI^{۳۲} K, I, IV, VI — б. оп.^{۳۱} گشتند خورد و — VI^{۳۰}
VI — б. переставлен со след. б.

- خود و بیژن گیو در قلمبگاه
 پس پشت لشکر گه بیستون
 چو افراسیاب آن سپه را بدید
 غمی گشت و پوشید⁴ خفتان جنگ
 1190 برابر بآیین⁵ صفی⁶ برکشید
 چپ لشکرش را بپییران سپرد
 بگرسبوز و شیده قلب سپاه⁸
 تهمتن همی گشت گرد سپاه
 1195 فغان کرد کای ترک شوریده بخت
 ترا چون سواران دل جنگ¹³ نیست
 که چندین پیمیش¹⁵ من آیی بکین
 چو در جنگ لشکر شود تیز جنگ¹⁶
 ز دستان تو نشنیدی آن داستان
 1200 که شیری نترسد ز یک دشت گور
 بدزد دل و گوش غم سترگ
 چو اندر هوا باز گسترده پر
 نه روبه شود ز آزمودن دلیر
 چو تو کس²² سبکسار خسرو مباد
 1205 بدین²⁴ دشت و هامون²⁵ تو از دست من

که رستم بقلب — VI³ 1177—1180. VI — 2 ¹ I, IV, VI — نکهبان
 برابر بر آیین — K, I, IV⁵ شد پوشید — I, IV وزانپس پوشید — K⁴ اندرون نارمید
 میمنه نیز هومان — IV راستش جای هومان — K, I, VI⁷ سپه — K⁶ بر ایران سپاهش — VI
 که هر دو سوی قلب دارند راه — K⁹ سرخه فرمود شاه — VI سرخه سالار گاه — I, IV⁸
 K — ¹³ کشور — I, IV, VI¹² با — K¹¹ در — K, VI¹⁰ که دارند قلب سپه را نگاه — VI
 جنگ تیز — VI¹⁶ بنزد — VI¹⁵ همیشه یکی کار تو نغز نیست — K¹⁴ دل و مغز
 که برگوید از — I, IV¹⁹ همه روی دارد بسوی گریز — VI — K — 6. оп.; I, IV¹⁷ همه —
 IV — ²³ دلیرو — K, I, IV²² بکاوند — K²¹ نتابد فراوان ستاره چو — K, I, IV²⁰ گفته
 IV — ²⁵ برین — K, I, IV²⁴ رزم افراسیاب با رستم بانپوه: доб. заголовок: VI — 6. оп.
 اکنون — VI هومان

- بزد نای رویین بدرگاه شاه
 1170 یلان صف کشیدند بر در³ سرای⁴
 سپاهی ز توران بدان مرز⁷ راند
 چو از دیدگاه دیدبان بنگرید
 بر رستم آمد که بمسیج کار
 بدو گفت ما زین نداریم بای
 1175 بنه با منیژه گسی کرد و بار
 ببالا برآمد سپه را بدید¹³
 یکی داستان زد سوار دلیر
 بگردان جنگاور¹⁶ آواز کرد
 کجا تیغ و زوپین زهر آبدار¹⁸
 1180 هنرها کنون کرد باید پدید
 برآمد خروشییدن کژنای
 ازان کوه سر سوی²³ هامون کشید
 کشیدند لشکر بران پهن جای²⁴
 بیاراست رستم یکی رزمگاه
 1185 ابر میمنه اشکش و گسته هم
 چو رهام و چون زنگه بر³⁰ میسره
- بجوشید در¹ شهر توران سپاه²
 خروش آمد از⁵ بوق و⁶ هندی درای
 که روی زمین⁸ جز بدریا نماند⁹
 زمین را چو دریای جوشان بدید¹⁰
 که¹¹ گیتی سیه شد ز گرد سوار
 همی جنگ را برفشانیم خای¹²
 بپوشید خود جامه کارزار
 خروشی چو شیر زیان برکشید¹⁴
 که روبه چه سنجد بچنگال شیر¹⁵
 که پیش آمد امروز ننگ و¹⁷ نبرد
 کجا نیزه و گرز¹⁸ گاو سار
 برین دشت بر کینه باید¹⁹ کشید²⁰
 تهمتن برخش²¹ اندر آورد پای²²
 چو لشکر بتنگ اندر آمد پدید
 بهر سو بمستند ز²⁵ آهن سرای²⁶
 که از گرد اسبان هوا²⁷ شد سیاه²⁸
 سواران بسیمار²⁹ با او بهم
 بخون داده مر³¹ جنگ را یکسره³²

پیشش پماید — VI — 4 پیش — K — 3 چو دریا بیامد ز هر سو سپاه — K, VI — 2 بر — I — 1
 جوشنده دید — K, VI — 10 K — 6. оп. — 9 زمان — I — 8 دشت — VI — 7 оп. — 6 و — IV — 5
 باز گشتن رستم بایران I — 12 доб. заголовков: — 11 IV — 11 خروشی چو شیر زیان برکشید
 1184. и доб. б. جهانرا چو دریای جوشنده دید — I, IV — 14 سپه بنگرید — I, IV, VI — 13 بفریزی
 K, — 18 آن روزگار — K, I, IV, VI — 17 دگر باره — VI — 16 گردنکش — K — 15 VI — 66. 1177—1180 оп.
 مرین جنگ را پیش باید دويد — K, VI — 20 دشت کینه بپاید — I, IV — 19 آهن گذار — I, IV, VI — 21
 I, IV, VI — 25 دشت — VI — 24 کوه رستم به — I, IV — 23 K — 66. 1181—1184 оп. — 22 باسب — VI — 21
 (см. — 28 IV — 6. оп. جهان — I, IV, VI — 27 راه گذشت — VI — 26 از
 1176). прим. к б. 29 بیدار — VI — 30 فرهاد و زنگه ابر — VI — 31 Zبون داشت آن — I, IV, VI — 31
 1185—1189 оп. — 32 K — 66.

- همه رزم را¹ تیز کردند چنگ
 همه² جنگ را گرد کرده عنان³
 پرستنده بر⁴ پیش او⁵ رهنمون
 که گر می بریزد⁷ نریزدش بوی
 گهی ناز و نوش و گهی درد و رنج¹⁰
 سواران توران¹² بپرستند بار
 تو گفתי همی کر کنند¹³ نعره گوش¹⁴
 کمر بستگان بر درش صف زدند
 دل از بوم و آرام¹⁶ پرداخته
 بنپیش¹⁸ سپهدار¹⁹ بر خای سر
 همه دل پر از کین ایرانیان²¹
 چه افکند باید²² بدین²³ کار بن
 بماند ز کردار بیژن نشان²⁵
 زنان کمر بسته خوانندمان
 ازان پس بفرمودشان ساز جنگ²⁸
 که بر ما ز ایران همین بد²⁹ فسوسی
- برفتند یکسر سواران جنگ
 همه² نیزه داران زدوده سنان
 منیژه نشسته بخیمه درون
 یکی داستان زد تهمتن بروی⁶
 چنینست رسم⁸ سرای سپنج⁹
 چو خورشید سر برزد¹¹ از کوهسار
 بتوفید شهر و برآمد خروش
 بدرگاه افراسیاب آمدند
 همه یکسره جنگ را¹⁵ ساخته
 بزرگان توران¹⁷ گشاده کمر
 همه جنگ²⁰ را پای بسته میان
 کز اندازه بگذشت مارا سخن
 کزین ننگ بر شاه و گردنکشان²⁴
 بایران بمردان ندانندمان²⁶
 برآشفست پس شه²⁷ بسان پلنگ
 بپیران بفرمود تا بست کوسی

1 K, I, IV, VI — جنگ را 2 IV — همی 3 K, I, IV, VI — доб.:

نگهبان دیده برآمد ز دور * همی دید راه سواران تور
 لشکر کشیدن افراسیاب از دنبال رستم — IV رزم رستم زال با افراسیاب — Л доб. заголовки:
 بدوی — K, I, IV, VI 6 با — I, IV 5 در — I, IV, VI 4 آمدن افراسیاب بر پی رستم — VI
 بد و نیک را — VI 10 سپنجی سرای — VI 9 کار — K, VI 8 که گر مشک ریزد — K, I, IV 7
 شد از — I, IV 13 ترکان — Л, K, VI 12 بر زد سر — K, I, IV, VI 11 او بود رهنمای
 IV — 17 از جای — I, IV, VI 16 جنگ را یکسره — K, VI 15 K — б. оп. 14
 VI — 21 سوگ — I, IV 20 جهاندار — K 19 ز پیش — I, IV 18 ترکان
 نهادند و از جای برخاستند * زبانرا بگفتن بیاراستند
 I, IV — 25 ما جاودان — IV تا جاودان — K, I, VI 24 برین — I, IV, VI 23 خواهی — I, IV 22
 وزان — K, I, IV, VI 28 رستم — VI مهتر — K, I, IV 27 ندارندمان — K, IV, VI 26 نابگردان
 همین بس — IV بس است این — I کزان کارش آمد شگفتی — K 29 ننگ را ساز فرمود جنگ
 که بر ما از این ننگ باشد — VI

- بزد دست بر¹ جامه افراسیاب
بفرمود زان پس که گیرند راه
1140 ز هر سو خروش⁵ تکاپوی خاست
هر آنکس که آمد ز توران سپاه⁷
گرفتند بر کینه جستن شتاب
بکاخ اندر آمد خداوند رخس
پری چهرگان سپهبد پرست
1145 گرانمایه اسبان و زین پلنگ¹²
ازان پس ز ایوان¹⁴ بمستند بار
ز بهر بنه تاخت اسبان بزور
چنان رنجه بد رستم از رنچ راه¹⁸
سواران ز بس رنچ و اسبان زنگ
1150 بلشکر فرستاد رستم پیام
که من بیگمانم²⁰ کزین پس بکین
گشن²¹ لشکری سازد افراسیاب
- که جنگ² آوران را بمستست³ خواب
بدان نامداران جوینده گاه⁴
ز خون ریختن بر درش جوی خاست⁶
زمانه تھی ماند زو⁸ جایگاه
ازان خانه بگریخت افراسیاب⁹
همه فرش و دیبای¹⁰ او کرد بخش
گرفته همه دست گردان¹¹ بدست
نشانده گهر در جناغ خدنگ¹³
بتوران نکردند¹⁵ بس روزگار
بدان تا نغیزد ازان کار شور
که بر سرش بر درد بود از کلاه¹⁷
یکی را بتن بر نچنمید رگ¹⁸
که شمشیر کین برکشید از¹⁹ نیام
سیمه گردد از سم اسبان زمین
بنیازه بپوشد²² رخ آفتاب

کنون وقت و هنگام کین جستن است * بخون تیغ را وعده شستن است
K, VI — доб. далее пропущенный б. 1127.

1 VI — در 2 K, I, IV — رزم 3 K, I, VI — بمستند IV — بهر دست 4 K, I, IV — б. оп. и
вместо него дают:

برایشان ز هر سو بگیرد راه * که جوید نگین و که خواهد کلاه
I, IV — доб. далее:

ز لشکر هر آنکس که آنجا شدند * همه خسته و کشته باز آمدند
ازو⁸ K, I, IV — 7 K, VI — براه 6 VI — б. оп. و 5 K, I, IV — доб. VI — б. оп.
همه دست گردان گرفته¹¹ K — آلات 10 K, I, IV — 9 K — б. помещен после б. 1145.
چناق پلنگ¹² K, VI — I, IV — حنای خدنگ¹³ Л — بزین خدنگ¹⁴ K, VI — I, IV — برزین پلنگ
نمودند¹⁵ K, VI — از ایوان پیران بمستند بار¹⁶ I, IV — از ایوان بمستند و بردند¹⁷ K, VI —
کجا بر سرش بود رنچ¹⁸ K, VI — چنان تفته آمد بنزد سپاه¹⁹ VI — شد پهلوان سپاه²⁰ K —
برآرد²¹ I, IV — کنون²² VI — بدگمانم²³ K — ماند اندر²⁴ IV — 18 I, IV — б. оп. از کلاه

- 1125 بشند تا بدرگاه افراسیاب
برآمد ز ناگه ده و دار و گیر³
سرافرا بسی⁵ سر جدا شد ز تن
ز دهلیز در⁸ رستم آواز داد
بغفتی تو بر گاه¹⁰ و بیژن بچاه
منم رستم زابلی پور زال
1130 شکستم در بند¹⁴ زندان تو
رها شد سر و پای بیژن ز بند
ترا رزم و کین سیاوخش بس
همیدون¹⁹ برآورد بیژن خروش
1135 براندیش²¹ زان²² تغت²³ فرخنده جای²⁴
همی رزم جستی²⁷ بسان پلنگ
کنونم گشاده بهامون بمین
- بهنگام سستی و آرام و¹ خواب²
درخشیدن تیغ و باران تیر⁴
پیر از خاک ریش⁶ و پیر از خون دهن⁷
که خواب تو خوش باد و گردانت شاد⁹
مگر باره¹¹ دیدی ز¹² آهن براه
نه هنگام خوابست و آرام و هال¹³
که سنگ¹⁵ گران بد نگهبان تو
بداماد بر کس نسازد گزند
بدین¹⁶ دشت گردیدن¹⁷ رخش بس¹⁸
که ای ترک بد گوهر تیره هوش²⁰
مرا²⁵ بسته در پیش کرده پپای²⁶
مرا دست بسته بکردار سنگ
که با من نجوید ژیان²⁸ شیر کین²⁹

1 I, IV — گاو و آسایش 2 VI — б. оп.; I, IV — доб.:

بزد دست و بگسست مسمار و بند * چو شیر ژیان خویشتن را فگند
— 4 I, IV — گیر I, IV — برآمد که بندد ده و گیر و دار — 3
— 7 K, VI — б. оп. چنگ — 6 I, IV, VI — همه — 8 I, IV, VI — چنان چون بود رسم درکارزار
بر گاه خفتی — 10 VI — که خواب خوشتر بر تو ناساز باد — 9 IV — دهلیز او — 8 K, I, IV, VI
در و — I, IV — در و بند — 14 K, VI — گاه نهال — 13 I, IV, VI — از — 12 K, I, IV, VI — یاره — 11 VI —
18 K, I, کردی پی — IV, VI — گردید پی — 17 I — برین — 16 I, IV, VI — سنگی — 15 I — بند و
IV, VI — доб.:

که بر جان بیژنست آمد شتاب * دلت خیره بینم همی سر بخواب
ازان — 22 K, I, IV, VI — بداندیش — 21 VI — خیره گوش — 20 K, VI — چنین هم — 19 K, I, IV, VI
نیاید همی — 28 K — جستیم — 27 IV — پپا — 26 I — سرا — 25 VI — جا — 24 I — و — 23 VI — доб. و
29 K — доб.:

درآمد که خنجر و دار و گیر * درخشیدن تیغ و باران تیر
VI — доб.:

- تہمتن بفرمود شستن سرش
ازان پس چو^۳ گرگین بنزدیک اوی
ز کردار بد پوشش آورد پیشش
دل بیژن از^۴ کینش آمد براه
شتر بار کردند و اسبان بزین 1115
نشستند بر باره^۵ ناماوران^۶
گسی کرد بار و برآراست کار
بشد با بنه اشکش تیز هوش
ببیژن بفرمود رستم که شو
1120 که ما امشب از کین افراسیاب
یکی کار سازم کنون بر درش
بدو^{۱۴} گفت بیژن منم پیشش رو
برفتند با رستم آن^{۱۸} هفت گرد
عنانهها فگندند بر پیشش زین
- یکی جامه پوشید نو بر^۱ برش^۲
بیامد بمالید بر خاک روی
بپیچید زان^۴ خام کردار^۵ خویش
مکافات ناورد پیشش^۷ گناه
بپوشید رستم سلیج گزین
کشیدند شمشیر و گرز گران
چنان چون بود در خور کارزار
که دارد سپهرا بهر جای گوش^{۱۰}
تو با اشکش و با منیژه برو
نیابیم آرام^{۱۱} نه خورد و خواب^{۱۲}
که فردا بخندد برو کشورش^{۱۳}
که از من همی کینه سازند^{۱۵} نو
بنه اشکش تیزهشرا سپرد
کشیدند یکسر^{۱۷} همه تیغ کین^{۱۸}

I, IV — доб.:

پیر از غم نشستند هر دو جوان * همی یاد کردند بر پہلوان
ازان^۵ K, I, IV, VI — پس آنگاه^۳ K, VI — اندر خورش^۲ I, IV — در^۱
نشست^۷ K, IV, VI — رخشی^۸ I — پیشش^۶ L — ز (нарушен размер).
VI — بپیده کار^۹ I — گرزگران^{۱۰} K — از بر رخشی و
10 I, IV — доб.:
بپیشش اندرون کاروان و بنه * سپهرا همی برد او یک تنه
خور^{۱۱} I, IV — نه خواب^{۱۲} K, VI — نه آرام یابیم و^{۱۳} I, IV — آرام گیرم^{۱۴} K, VI —
K, VI — доб.:
K, VI — بچنگ آید آن لشکرش^{۱۵} VI — لشکرش^{۱۶} K, I, IV — خواب^{۱۷} و خواب
ضعیفی تو از رنج و زندان و بند * نشاید برزم این تن دردمند
VI — далее доб.:

جهانرا بسازم بروبر سپاه * بمرم سرشرا برم نزد شاه
تو رو با منیژه که با رستمیز * برآرم ز توران بشمشیر تیز
14 I, IV — چنین^{۱۵} K — سازید^{۱۶} I, IV — این^{۱۷} K, I, IV, VI — گردان^{۱۸} VI — б. оп.; доб.
заголовки: L — افراسیاب زال با رستم زان^{۱۹} I — رزم رستم زان^{۲۰} L — افراسیاب
شبیخون کردن رستم با گردان بر در خانه^{۲۱} I — رزم رستم زان^{۲۲} L — افراسیاب
شبیخون کردن رستم و^{۲۳} VI — شبیخون کردن رستم در ایوان افراسیاب^{۲۴} IV — افراسیاب
شبیخون کردن رستم و^{۲۵} VI — شبیخون کردن رستم در ایوان افراسیاب^{۲۶} IV — افراسیاب

- بدو گفت رستم که بر جان تو
کنون ای خردمند آزاده خوی
بمن بخش گرگین میلادرا 1095
بدو گفت بیژن که ای یار² من
ندانی تو ای مپتر⁵ شیر مرد
گر افتد⁷ بروبر⁸ جهانبین من
بدو گفت رستم که گر بدخوی
بمانم ترا بسته در چاه پای 1100
چو گفتار رستم رسیدش بگوش
چنین داد پاسخ که بد بخت من¹³
ز گرگین بدن¹⁶ بد که بر من رسید
کشیدیم و گشتیم خشنود ازوی¹⁹
1105 فرو هشت رستم بزندان کنند
برهنه تن و²³ موی و²⁴ ناخن دراز
همه تن پر از خون و رخساره زرد
خروشید رستم چو او را بدید
بزد دست و بگست زنجیر و³⁰ بند
1110 سوی خانه رفتند زان³³ چاهسار
- ببخشود روشن جهانبان تو
مراهست با تو یکی¹ آرزوی
ز دل دور کن کین و بیدادرا
ندانی³ که چون بود پیکار من⁴
که گرگین میلاد با من چه کرد⁶
برو رستخیز آید از کین من
بیاری⁹ و گفتار من نشنوی
برخش¹⁰ اندر آرم¹¹ شوم باز جای
ازان تنگ¹² زندان برآمد خروش
ز گردان وز¹⁴ دوده و¹⁵ انجمین
چنین¹⁷ روز نیزم ببايد کشید¹⁸
ز کینه دل من²⁰ بیاسود²¹ ازوی²²
برآوردش از چاه با پای بند
گدازیده²⁵ از رنج و درد و²⁶ نیاز²⁷
ازان بند²⁸ زنجیر زنگار²⁹ خورد
همه تن در آهن شده ناپدید
رها³¹ کرد ازو حلقه³² پای بند
بیک دست بیژن بدیگر زوار³⁴

چدانی - K, I - ³ از کار - I - خال - K - ² مانند از تو یکی - I, IV - مانند زنی تو یک - K - ¹
1098-1101 оп. IV-66. ⁶ چه دانی تو ای نیک دل - K, VI - ⁵ IV - мисра оп. - K - ⁴ حال من - K -
آیم - VI - ¹¹ . پاسب - K, I, VI - ¹⁰ بسازی - K, I, VI - ⁹ بدوبر - K - ⁸ آید - K, I, VI - ⁷
چنین - K - ¹⁶ . و - JI - ¹⁵ و از - K, I, VI - ¹⁴ IV - мисра оп. - ¹³ تنگ - I, VI - ¹²
نه چشمی بدید و نه گوشی شنید - K - ¹⁸ بدین - I, IV, VI - ¹⁷ برین - IV - بُد این - I, VI -
شده - K - ²³ ازو - VI - ²² دل ما ز کینه برآسود - VI - بپالود - I - ²¹ ما - K - ²⁰ ازو - VI - ¹⁹
K, I, IV - ²⁸ گرم و گداز - K - ²⁷ . و - JI - ²⁶ گدازنده - I, IV - ²⁵ . و - JI - ²⁴ سرو - VI -
حلقه و - K, I, IV - ³² جدا - K, I, IV, VI - ³¹ . و - JI - ³⁰ پولاد (sic!) - K - ²⁹ و .
ازان - K, I, IV, VI - ³³ K, VI - ³⁴ .
پر از مهر جان و دل هر دوان * کنان آفرین هر دو بر پهلوان

- همی گفت چشم بدان کور باد
بگردان بفرمود تا همچنین 1075
بر اسمان نهادند زین خدنگ⁴
تهمتن برخشنده⁶ بنهاد روی
چو آمد بر⁷ سنگ اکوان فراز
چنین گفت با نامور⁹ هفت گرد
بباید شمارا کنون¹¹ ساختن 1080
پیماده شدند آن سران سپاه
بسودند بسیار بر سنگ¹⁴ چنگ
چو از¹⁸ نامداران پپالود خوی
ز رخش¹⁷ اندرآمد گو شیرنر
ز یزدان جان آفرین¹⁸ زور خواست 1085
بینداخت در¹⁹ بیشه شهر چین²⁰
ز بیژن²¹ پپرسید و نالید زار
همه نوش بودی ز گیتیت²² بهر
بدو گفت²³ بیژن ز تاریک چاه
مرا چون خروش تو آمد بگوش 1090
بدین²⁵ سان که بینی مرا خان و مان
بکنده دلم²⁶ زین سرای سپنج
- بدین کار بیژن مرا زور باد¹
ببستند² بر گردگه بند کین³
همه جنگ را تیز کردند⁵ چنگ
همی رفت پیش اندرون راه جوی
بدان چاه اندوه⁸ گرم و گداز
که روی زمین را بباید سترد¹⁰
سر چاه از سنگ پرداختن
کز¹² سنگ پرداخت مانند¹³ چاه
شده مانده گردان و آسوده¹⁵ سنگ
که سنگ از سر چاه ننهاد پی
زردامانش را بزد بر کمر
بزد دست و آن سنگ پرداخت راست
بلرزید ازان سنگ روی زمین
که چون بود کارت ببید روزگار
ز دستش چرا بستدی جام زهر
که چون بود بر پهلوان رنج راه
همه زهر گیتی مرا گشت²⁴ نوش
ز آهن زمین و ز سنگ آسمان
ز بس درد و سختی و اندوه و رنج

I, IV — رفتن رستم بسر چاه و بیرون آوردن بیژن را — K¹ Доб. заголовки:
ببندند — K² آمدن رستم بسر چاه بیژن — VI بیرون آوردن رستم بیژن را از چاه
بدان — VI⁷ سوی چاه — K, VI⁶ ساختن تیز — I, IV⁵ پلنگ — K, VI⁴ زین — VI³
بباید کنون چاره — K, VI¹¹ سپرد — JI, K, VI¹⁰ رستم بدان — K, I, IV, VI⁹ — JI⁸ و он.
که پای از سر — I¹⁵ با سنگ بسیار — K, IV, VI¹⁴ مانند ز — I, IV¹³ که آن — I, IV¹²
— I, IV — نیکی دهش — K, VI¹⁸ از اسپ — K, I, IV, VI¹⁷ از آن — I, IV¹⁶ چاه ننهاد
— K, I, IV, VI²² به بیژن — JI²¹ شیر چین — VI²⁰ بر — K, I, IV, VI¹⁹ زور آفرین
— K²⁵ شدم پای — K, I, IV, VI²⁴ چنین گفت — I, IV²³ ز گیتی همه نوش بودیت
گرفته دلم — VI بکنیم دل — I بکنم دلم — K, IV²⁸ برین

- 1055 سوی کردگار جهان کرد سر
 ز هر بد² تو باشی مرا دستگیر
 بده داد من ز آنک⁴ بیداد کرد
 مگر باز یابم⁵ بر و بوم را
 تو ای دخت رنج آزموده ز من
 بدین رنج کز من تو برداشتی
 1060 بدادی بمن گنج و تاج و گهر⁹
 اگر یابم از چنگ این ازدها
 بکردار نیکان یزدان پرست
 بسان¹² پرستار پیش کیان
 1065 منیژه بهیمز شتابید سخت
 بخورشیدبر چشم و هیزم ببر
 چو از چشم خورشید شد ناپدید
 بدانگه که آرام گیرد جهان
 که لشکر کشد تیره¹⁵ شب پیش روز
 1070 منیژه سبک¹⁷ آتشی بر فروخت
 بدلیش¹⁹ اندرون بانگ روئینه خم
 بدانگه که رستم ببر بر گره²²
 بشد پیش یزدان²⁴ خورشید و ماه
- که ای پای و بخشنده و¹ دادگر
 تو زن بر دل و جان³ بدخواه تیر
 تو دانی غمان من و داغ و درد
 بمانم بنگ⁶ اختر شوم را
 فدا⁷ کرده جان و دل و چیز و تن
 زیان مرا سود پنداشتی⁸
 جهاندار خویشان و مام و پدر
 بدین روزگار جوانی رها
 پیویم پهای¹⁰ و بیازم¹¹ بدست
 بپاداش نیکیت بندم میان
 چو مرغان برآمد بشاخ درخت
 که تا کی برآرد شب¹³ از کوه سر
 شب تیره بر کوه دامن¹⁴ کشید
 شود آشکارای گیتی نهان
 بگردد سر هور¹⁶ گیتی فروز
 که چشم شب قیرگونرا بسوخت¹⁸
 که آید²⁰ ز ره رخس پلاد²¹ سم
 برافگند و زد بر گره بر زره²³
 بیامد بدو کرد²⁵ پشت و پناه

¹ K, I, IV, VI — [K — بخشنده] پای بخشنده² K — بهر غم — VI ازین غم³ K, VI — [IV — بمانم] بمانم من این — I, IV بخای — K, VI⁴ K — بینم⁵ K — ز آنکه — IV, VI⁶ K, I, IV — شادی انگاشتی — K, I, IV⁷ I — فدی⁸ K, I, IV, VI — گهر⁹ همه رنج من شادی انگاشتی — K, I, IV¹⁰ I — خور — I, IV¹¹ I, VI — بیازم¹² I, IV — ز پیش¹³ I, VI — بپای — I, IV¹⁴ I, VI — بلند — VI بشد — K, I, IV¹⁵ K — زاع — VI تار — K¹⁶ I, IV — بگردد سرگاه — I, IV¹⁷ K, I, IV, VI — روئینه — I, IV¹⁸ I, IV, VI — بگوشت — I, IV¹⁹ I, IV, VI — آمد — I, IV²⁰ K, I, IV, VI — تهمتن پیوشید رومی زره²¹ K, I, IV, VI — بند زره را گره — K, I, IV, VI²² K — هر مزد — I, IV²³ K, I, IV, VI — نیایش بدوبرد — K, VI²⁴ K, I, IV, VI — دادار — VI²⁵

گشادست بر لاله¹ سرو بن
 که یزدان ترا زو می‌تراد مهر
 ترا داد یزدان فریاد بخش
 ز بهر تو پی‌مردم این راه دور
 بسود از پی تو کمرگاه و چنگ⁵
 شب تیره گوشت با‌آواز دار
 شب آید یکی آتشی بر‌فروز
 دلش ز اندهان یکسر⁸ آزاد شد
 که بودش بچاه اندرون غمگسار
 بدان مرد فرخ پی¹¹ نیک نام
 که بیژن بنام و نشانم بجست
 که رخزا¹³ بخواب شوپی همی¹⁴
 بمینی سر¹⁵ تیغ مردم کشان
 بیروین¹⁶ براندازم آسوده سنگ
 شب از چنگ خورشید یابد¹⁸ رها¹⁹
 که سنگ²⁰ و سر چاه گردد چو روز²¹
 بدان روشنی بسپرم راه را²²
 که رستم هر دو ز تاریک روز²⁴

بدانست رستم که بیژن سخن
 ببخشود و گفتش² که ای خوب چهر
 بگویش که آری خداوند رخس
 ز زاول³ بایران ز⁴ ایران بتور
 بگویش که مارا بسان پلنگ
 چو با او⁶ بگوپی⁷ سخن راز دار
 ز بیشه فراز آر هی‌زم بروز
 منیژه ز گفتار او شاد شد
 پیامد دوان⁹ تا بدان چاهسار¹⁰
 بگفتش که دادم سراسر پیام
 چنین¹² داد پاسخ که آنم درست
 تو با داغ دل چند پویی همی
 کنون چون درست آمد از تو نشان
 زمین را بدرانم اکنون بچنگ
 مرا¹⁷ گفت چون تیره گردد هوا
 بگردار کوه آتشی بر‌فروز
 بدان تا بمینم سر چاه را
 بفرمود بیژن که آتش فروز²³

زابل — I, IV, VI³ بدو گفت رستم که — I, IV² ماه رخ — I, IV¹ سیم تن — K, VI¹

از — I, VI⁴ وز — IV⁵ K, I, IV, VI — б. оп.; I, IV — доб.:

بسا غم که خوردی درین روز چند * ز تیمار گشتی چنین مستمند

دمان — I, IV, VI⁹ دلشرا ز بند غم — I, IV⁸ چو این گفته باشی — I, IV⁷ وی — K⁶

رخانرا — K, VI¹³ چنان — VI¹² بدان نیک پی فرخ — I, IV, VI¹¹ کوهسار — I, IV¹⁰

I, IV¹⁶ کنون — I, IV¹⁵ I, IV, VI — доб. пропущенный б. 1041. K, I, IV, VI¹⁴ دو رخ را — I, IV

IV²¹ دشت — K, I, IV²⁰ فرمانروا — K¹⁹ گردد — I, IV¹⁸ بمن — IV¹⁷ بگردون — IV

мисра оп. I, IV — б. оп. IV²³ — мисра оп. K — б. оп.; VI²⁴

چو بشنید بیژن دلش گشت شاد * که یزدان ز بند غمش برگشاد

چو باشی بسوگند همداستان
 زنانرا زبان کم بماند⁸ بپند
 که بر من چه آمد بد روزگار⁵
 دل خسته و چشم باران⁸ من
 کنون گشت بر من چنین بدگمان
 بتاراج دادم همه سربسر
 برهنه دوان بر سر انجم¹¹
 جهانم سیاه و دو دیده سپید
 تو داناتری¹³ ای جهان آفرین
 ز من کار تو جمله¹⁴ برکاستست
 ایامهربان یار و هشیار جفت
 که مغزم برنج اندرون شد تهی
 که خوالیگرش مر ترا داد توش¹⁷
 وگر نه نبودش بگوهر نیاز
 بمینم مگر پهن روی زمین
 ترا زین تکاپوی و¹⁸ گرم و گداز
 که ای پهلوان کسان جهان
 اگر تو خداوند رخشی بگوی
 ز بیژن برستم²² پیامش بداد
 کزان راه دور آمده²⁴ پوی پوی²⁵

بگویم سراسر ترا داستان
 که گر¹ لب² بدوزی ز بهر گزند
 منیژه خروشید و نالید زار⁴
 دریغ آن⁸ شده⁷ روزگاران من
 1020 بدادم بیژن تن و⁹ خان و مان
 همان گنج دینار و تاج¹⁰ گهر
 پدر گشته بیزار و خویشان ز من
 ز¹² امید بیژن شدم ناامید
 1025 بپوشد همی راز بر من چنین
 بدو گفت بیژن همه راستست
 چنین گفتم اکنون¹⁵ نمایست گفت
 سزد گر بهر کار پندم دهی
 تو بشناس کاین¹⁶ مرد گوهر فروش
 1030 ز بهر من آمد بتوران فرار
 ببخشود بر من جهان آفرین
 رهاند مرا زین غمان دراز
 بنزدیک او شو¹⁹ بگویش نهان²⁰
 بدل مهربان و بتن چاره جوی
 1035 منیژه پیامد²¹ بکردار باد
 چو بشنید گفتار آن خوب²³ روی

1 K, I, 4 کی بماند VI هم نماند I, IV هم نباشد K 3 لیرا VI - K 2 بر VI - 1
 8 K, VI - 8 همه VI - K 7 دریغا I, IV 6 ز بدخواه بخت VI - K, I, IV 5 سخت IV, VI
 در گنج I - در گنج و دینار و تاج و 10 K, IV, VI 9 گریان VI - K 9
 آگه تری VI - I, IV 13 بر VI - K 12 11 I, IV - 6. стоит после 6. 1021. 11 I, IV - 6. 1021.
 دوش VI - I, IV 17 کان I, IV, VI 16 گفت کانون I, IV 15 ز مژگان تو آب IV - I, IV 14
 منیژه برستم I - 22 پیامد ز پیشه I, IV 21 نشان VI - 20 رو I, IV 19 و. оп. 18
 آمد و پوی پوی IV - 25 آمدش I, VI 24 ماه I - 23 بنزدیک رستم VI منیژه ز بیژن IV -
 K - 6. оп.

- از ایران بستوران ز بهر درم
 1000 یکی مرد پاکبزه باهوش و فر
 گشن دستگاهی نهاده¹ فراخ
 بمن داد زین³ گونه دستار خوان
 بدان چاه نزدیک آن بسته بر⁴
 بگسترد بیژن پس آن نان پاک
 1005 چو دست خورش برد زان⁸ داوری
 نگینش نگه کرد و نامش بخواند
 یکی مهر پیروزه رستم بروی⁹
 چو بار درخت وفارا بدید
 بخندید خندیدنی¹¹ شاهوار
 1010 منیژه چو بشنید خندیدنش
 زمانی فرو ماند زان¹⁵ کار سخت
 شگفت آمدش داستانی نزد¹⁷
 چه گونه گشادی بخنده دو لب
 چه رازست پیش آر و با من²¹ بگوی
 1015 بدو گفت بیژن کزین کار سخت
 چو با من بسوگند²³ پیمان کنی
- کشیده ز هر گونه بسیار غم
 ز هر گونه با او فراوان گهر
 یکی کلمه سازیده بر² پیش کاخ
 که بر من جهان آفرین را بخوان
 دگر هرچ باید⁵ بمر سر بسر⁶
 پر اومید یزدان دل از بیم و باک⁷
 بدید آن نهان کرده انگشتی
 ز شادی بخندید و خیره ماند
 نمشته باهن¹⁰ بکردار موی
 بدانست کآمد غمش را کلید
 چنان کآمد¹² آواز بر¹³ چاهسار
 ازان چاه تاریک بسته تنش¹⁴
 بگفت این چه خندست ای نیک بخت¹⁶
 که دیوانه خندد¹⁸ ز کردار خود¹⁹
 که شب روز بینی همی روز شب²⁰
 مگر بخت نیکت نمودست روی
 بر اومید²² آنم که بگشاد بخت
 همانا²⁴ وفای مرا نشکنی²⁵

1 K, I, IV, VI— در 2 K, I, IV, VI— همش دستگاهست و هم دل—I, IV و کاخی—K¹
 نوینو—K, I, IV, VI⁶ گر بخواهد—K, I, IV, VI⁵ شو—VI رو—K, I, IV⁴ ازین
 پر امید دل بود و با ترس و باک—VI پر امید دل گاه با ترس و باک—K, I, IV⁷
 و—K, I, IV, VI¹¹ باهن نوشته—K, I, IV, VI¹⁰ بدوی—IV⁹ ازان—K, I, IV, VI⁸
 منیژه—I, IV, VI¹⁵ جنبیدنش—K, VI¹⁴ آوازش از—I, IV¹³ چنانک آمد—I¹² خندیدن
 گردد—IV¹⁸ بزد—K, VI¹⁷ 6. оп.; IV—мисра оп. 16 K, VI—عجب ماند ازان
 19 Л—بد—I, IV—6. переставлен с предыдущим 6.; K, VI—доб.:
 بدو گفت ای بیژن پر خرد * چه خندیدندست اندرین روز بد
 برآمد—K, I²² بگشای و با من—VI پیش من آنرا—K²¹ 1013—1014 оп. IV—66.²⁰
 K, I²⁵ کنون گر—K, I, IV, VI²⁴ بسوگند بامن تو—K, I, IV, VI²³ بامید—IV, VI
 IV, VI—обратный порядок мисра.

- کنون گرت باشد¹ بایران گذر
 بدرگاه خسرو مگر گیورا
 بگویی که بیژن بسختی درست⁴
 گرش دید خواهی⁶ میاسای دیر
 بدو گفت رستم که ای خوب چهر
 چرا نزد باب تو خواهشگران
 مگر بر تو بغشایش آرد پدر
 گر آزار بابت نمودی ز پیش
 بغوالیگرش¹³ گفت کز هر¹⁴ خورش
 یکی مرغ بریان بفرمود گرم
 سبک دست رستم بسان پری
 بدو داد و گفتش¹⁸ بدان چاه بر
 منیژه بیامد بدان چاه سر
 نوشت²¹ بدستار چیزی که برد
 نگه کرد بیژن بغیره همانند²³
 که ای مهربان از کجا یافتی
 بسا رنج و سختی کت آمد بروی
 منیژه بدو گفت کز کاروان
- 985
 990
 995
- ز گودرز² کشواد یابی خبر
 بمیننی و گر³ رستم نیورا
 اگر دیر گیری⁵ شود کار پست
 که بر سرش⁷ سنگست و آهن بزیر
 که مهتر مبراد از وی سپهر⁸
 نینگیزی⁹ از هر سوی مهتران
 بجوشدش خون¹⁰ و بسوزد¹¹ جگر
 ترا دادمی چیز ز¹² اندازه پیش
 که او را بپاید بپاور برش
 نوشت¹⁵ بدو اندرون نان¹⁶ نرم
 بدو در نهان کرد¹⁷ انگشتی
 که بیچارگانرا قوی راهبر¹⁹
 دوان و²⁰ خورشها گرفت²² بهر
 چنان هم که بستند²² بیژن سپرد
 ازان چاه خورشید²⁴ رخ را بخواند
 خورشها کزین گونه بشتافتی
 ز بهرمنی در جهان پوی پوی²⁵
 یکی مایه ور مرد بازارگان

[I, IV-چاه] 1 I, IV, VI-ویدا 2 I, IV, VI-دوب. و 3 I, IV, VI-افتد 4 I, IV, VI-آیی 5 I, IV, VI-آیی 6 I, IV, VI-آیی 7 I, IV, VI-آیی 8 I, IV, VI-آیی 9 I, IV, VI-آیی 10 I, IV, VI-آیی 11 I, IV, VI-آیی 12 I, IV, VI-آیی 13 I, IV, VI-آیی 14 I, IV, VI-آیی 15 I, IV, VI-آیی 16 I, IV, VI-آیی 17 I, IV, VI-آیی 18 I, IV, VI-آیی 19 I, IV, VI-آیی 20 I, IV, VI-آیی 21 I, IV, VI-آیی 22 I, IV, VI-آیی 23 I, IV, VI-آیی 24 I, IV, VI-آیی 25 I, IV, VI-آیی

چو خواهی که بینیش I, IV اگر دید خواهی K, VI 6 جنبی VI آیی I, IV نه انگیزی J 9 چرا باری از دیدگان آب مهر K, I, IV, VI 8 که از بال IV ببالش I 7 از I, IV 13 همی جنبش مهر و سوزد VI 11 بجنبش مهر K 10 نهان کرد I, IV, VI 17 نام I 16 نبشته I 15 هرکه IV هر چون I 14 بغوالیگران I, IV, VI 18 گفتا I, IV 18 در مرغ I, IV, VI 19 چو دیگر بیاید سوی ما خرام * که از تو دریغم نیاید طعام I, IV, VI 20 آگاه کردن IV-دوب. زاголовوک: IV نوشته I, IV 22 نهفته VI بیسته K 21 آن I 20 چاهسر ماه I 24 بدو خیره ماند VI 23 منیژه بیژن را از آمدن رستم K, I, IV 25 چاره جوی VI من ای مهربان پوی پوی

- بدو گفت رستم که ای زن چمود
همی بر نوشتی تو بازار¹ من
بدین تندی³ از من میازار بیش 965
و دیگر بجایی که کیخسروست
ندانم همی⁵ گیو و گودرز را
بفرمود تا خوردنی هرچ⁷ بود
یکایک سخن کرد از⁸ خواستار
چه پرسی ز گردان و شاه و سپاه¹⁰ 970
منیژه بدو گفت کن کار من
کنان¹² چاهسر با دلی پر ز درد
زدی بانگ بر من چو جنگاوران
منیژه منم دخت افراسیاب
کنون دیده پر خون و دل پر ز درد 975
همی نان کشکین فراز آورم
ازین زارتر چون²⁰ بود روزگار
چو²¹ بیچاره بیژن بدن²² ژرف چاه
بغل و بمسمار و بند گران
مرا درد بر درد بفرزد زین²⁴ 980
- مگر اهرمن رستخیزت نمود
بدن² روی بد با تو پیکار من
که دل بسته⁴ بودم بمآزار خویش
بدان شهر من خود ندارم نشست
نه پیموده ام هرگز⁶ آن مرز را
نهادند در پیشش درویش زود
که با تو چرا شد دژم روزگار⁹
چه داری همی راه ایران نگاه
چه پرسی ز بد بخت و¹¹ تیمار من
دویدم بنزد تو ای رادمرد¹³
نترسییدی¹⁴ از داور داوران
برهنه ندیدی¹⁵ رخ¹⁶ آفتاب
ازین در بدن در دوان گرد گرد¹⁷
چنین راند¹⁸ یزدان¹⁹ قضا بر سرم
سر آرد مگر بر من این کردگار
نمیند شب و روز خورشید و ماه
همی مرگ خواهد²³ ز یزدان بران
نم²⁵ دیدگانم بپالود زین²⁴

بد تو — 3 JI — بران — VI — ازین — 2 K, I, IV — در نوشتی تو — 1 VI —
زو — 8 K — هرچه — 7 I, IV, VI — نه هرگز بپیمودم — 6 I, IV — زبن — 5 K, I, IV — گشته — 4 IV —
— 11 K, I, IV — از ایران و از تخت شاه — I, IV و از تخت شاه — 10 K, VI — 6. оп. — VI — 9
بنزدت دویدم من ای زاد مرد — 13 VI — ازان — 12 K, I, IV — ز درد و ز — VI — ز رنج و ز
I, IV — доб.:

که از تو بپرسم یکی من خبر * ز گیو و ز گودرز پر خاشاغر
دو رخساره زرد — 17 K, I, IV, VI — مرا — 16 K, I, IV, VI — ندیده — 15 I, IV — نترسی تو — 14 VI —
— 22 I, IV, VI — ز — I, IV — که — 21 K, VI — خود — 20 I, IV — ایزد — 19 I, IV — کرد — 18 K, I, IV —
از — 25 K, I, IV, VI — ازان — 24 K, I, IV, VI — جوید — 23 K, VI — دران

مبادت پشیمانی از² رنج خویش
 ز چشم بدانت مبادا گزند⁴
 ز رنجی که بردی مبادت زیان
 خنک بوم⁵ ایران و خوش⁶ روزگار
 ز گیمو و ز گودرز و ایران سپاه⁹
 نیایش نخواهد بدن¹¹ چاره گر¹²
 همی بگسلاند بسختی میان¹⁴
 دو دستش¹⁶ ز¹⁷ مسمار آهنگران
 همه چاه پر خون آن¹⁹ مستمند
 ز نالیدن او دو چشمم پر آب
 یکی بانگ برزد براندش ز روی²⁰
 نه خسرو شناسم نه سالار نو
 که مغزم ز گفتار کردی تهی
 ز خواری بیمارید خون بر کنار
 ز تو سرد گفتن نه اندر خورد
 که من خود دلی دارم از درد ریش
 که درویش را کس نگوید²³ خبر

که بر خوردی از جان وز¹ گنج خویش
 بکام تو بادا سپهر بلند³
 هر امید دلرا که بستی میان
 همیشه خرد بادت آموزگار
 چه آگاهی است⁷ ز گردان شاه⁸
 نیامد بایران ز بیژن¹⁰ خبر
 که چون او¹³ جوانی ز گودرزبان
 بسودست پایش ز بند¹⁵ گران
 کشیده بزنجیر و بسته¹⁸ ببند
 نیابم ز درویشی خویش خواب
 بترسید رستم ز گفتار او
 بدو گفت کز پیش من دور شو
 ندارم ز گودرز و گیمو آگاهی
 برستم نگه کرد و بگریست زار
 بدو²¹ گفت کای مهتر پر خرد
 سخن گرنگویی²² مرا نم ز پیش
 چنین باشد آیین ایران مگر

950

955

960

K-⁴ برین-K³ از-Л² از نام IV- از خوان واز-I و از-K¹
 به-K⁶, VI- شهر I, IV, VI- بادت-K⁵ IV-6. оп. ز نیکی دهش بر تو باد آفرین
 VI- از ایران واز پهلوان سپاه-K⁹ گردن گیشان-VI⁸ آگاه داری-Л⁷
 شدن-VI- نباید بدین-K¹¹ ز بیژن بایران-I, IV¹⁰ ز گودرز و از گیمو پرسم نشان
 K, VI- доб.:¹²

تو با فرهی گر بایران شوی * بنزدیک شاه دلیران شوی
 بدرگاه خسرو مگر گیورا * بمیننی و گر رستم نیو را
 بگوشان که بیژن ببند اندرست * وگر دیر گیری شود کار پست
 ببند-K¹⁵, I, IV- misra оп. VI- ز سختی روان-I, IV¹⁴ چونین-I, IV- چونان-K¹³
 ازو-VI- ازان-K¹⁹, I, IV- کرده-I¹⁸ به-K¹⁷, I, IV, VI- پایش-I¹⁶ VI- misra оп.
 K, I, IV, VI- چنین-K²¹ دلم گر نجویی-VI²² بروی-VI²⁰ زکوی-I, IV²⁰
 IV, VI- نپرسد

- که روشاد و ایمن بشهر اندر¹ کزین⁵ خواسته بر تو تیمار نیست
 برو هرچ داری بهایی بیمار
 فرود آی درخان فرزندان من
 بدو⁷ گفت رستم که ای پهلوان 935
 که با ما¹⁰ ز هر گونه مردم¹¹ بود
 بدو گفت رو بآرزو گیر جای¹³
 یکی خانه بگزید¹⁶ و بر ساخت کار
 خبر شد کز ایران یکی کاروان
 ز هر سو خریدار بنهاد گوش 940
 خریدار دیبما و فرش و گهر
 چو خورشید گیتی بیماراستی
 منیژه خبر یافت از کاروان
 برهنه نوان دخت افراسیاب
 برو آفرین کرد و پرسید و گفت 945

جای — K, I, IV⁴ شاهانت — VI³ که ما — I, IV² که تا — K² اندرای — K, I, IV¹
 بر کاروان — I, IV⁹ اینجا — K, VI⁸ چنین — K, I, IV⁷ چو — I, IV⁶ ازین — K, I, IV, VI⁵
 K — доб.: درین کاروان — VI

همین خواسته سر بسر مر تراست * گر آنجا بماشیم از ایدر رواست
 I, IV, VI — доб.:

همه خواسته سر بسر مر تراست * بهر جا که باشیم ازین پس رواست
 K, I, IV, VI — доб.¹² گهر — I, IV¹¹ من — K, I, IV, VI¹⁰

به پیروز بخت جهان پهلوان * از ایران بتور آمدم بی گمان
 K, I, IV, VI — доб.¹⁸ بران — I, IV¹⁷ بگرفت — L¹⁶ بپا — L¹⁵ رهنمایان — I, IV, VI¹⁴ جا — L¹³ [نگیرد کسی کار با کاروان — VI کز ایران ترا راندم این کاروان — I, IV]

برآمد همی [برین — I, IV] روزگاری چنین * که رستم بماندش بتوران زمین
 Доб. заголовки: IV — احوال گفتن — VI آمدن منیژه بنزد رستم و احوال گفتن — IV
 بازارگان ایران همیدون — K¹⁹ — I, IV²⁰ обратный порядок мисра.

- همه نیزه داران جنگ آوران
همه نیزه و تیر بار² هیون³
895 سپیده دمان گاه بانگ خروس
تهدتن پیامد چو سرو بلند
سپاه از پس پشت و گردان ز پیش
بررفت از در شاه بالشکرش
چو نزدیکی مرز توران رسید
900 بلشکر چنین گفت پس پهلوان
مجنمید از ایدر مگر⁹ جان من
بسیچیده باشید مر جنگ را
سپه بر سر¹² مرز ایران¹³ بماند
همه جامه برسان بازارگان¹⁴
905 گشادند گردان کمرهای سیم
سوی شهر توران نهادند روی
گرانمایه هفت¹⁷ اسب با کاروان¹⁸
صد اشتر همه بار او¹⁹ گوهر را
ز بس²¹ های و هوی و درنگ²² درای
910 همی شهر بر شهر هودج کشید²³
- همه مرزبانان ناماوران¹
همه جنگ را دست⁴ شسته بخون⁵
بمستند بر کوهه پیل کوس
بچنگ اندرون گرز و بر زمین کمند
نهاده بکف بر همه جان خویش⁶
بسی⁷ آفرین خواند بر کشورش
سرانرا ز لشکر⁸ همه برگزید
که ایدر بماشید روشن روان
زتن بگسلد¹⁰ پای یزدان من
همه تیز کرده بخون¹¹ چنگ را
خود و سرکشان سوی توران براند
پپوشید و بگشاد بند از¹⁵ میان
پپوشیدشان جامه های گلیم
یکی کاروانی¹⁶ پر از رنگ و بوی
یکی رخس و دیگر نشست گوان
صد اشتر²⁰ همه جامه لشکرا
بکردار تهمورثی کرنای
همی رفت تا شهر توران²⁴ رسید

1-K, I, IV, VI—доб. б. 897. 2 VI—نیزه و حربه 3 I, IV—تیرشان رهنمون 4 I, IV—
رفتن K—رفتن رستم زال بترکستان بشکل بازارگانان 5 Доб. заголовки: Л—دست را پای
رفتن رستم بتوران زمین [بطلب بیژن—VI] برسم—IV, VI—بازرگانان
سران—I, IV 8 همی—K, I, IV, VI—б. оп. (см. прим. к б. 893). 7 K, I, IV, VI—
بخون رنگ داده همه—K 11 نگسلد—VI زمن نگسلد—I, IV 10 وگر—K 9 سپه را
12 K, I, IV—سپه بر در مرز ارمان—VI 13 سپه را بدان—K, I, IV 14 بازاریان—K
VI—درکاروان—K, I, IV 18 هشت—I, IV 17 کاروان—Л 16 نپوشیده بمر و گشاده
K, I, IV, VI—و K, I, IV, VI—Л—доб. 22 از آن—K 21 دگرصد—K, VI 20 بارشان—I, IV 19 بازارگان
همه دشت آوازشان—I, IV همه دشت از آوازشان می چمید—K, VI 23 جرنک [و—K, VI]
پیران—K 24 می شنید

فراوان گهر باید¹ و زر² و سیم³ 880
 بکردار بازارگانان شدن
 ز گستردنی هم ز پوشیدنی
 چو بشنید خسرو ز رستم سخن
 همه پای⁴ بگشاد گنجور شاه
 تهمتن پیامد همه بنگرید
 ازان¹¹ صد شتر بار دینار کرد
 بفرمود رستم بسالار بار
 ز مردان¹⁴ گردنکشی و¹⁵ نامور
 چو گرگین و چون زنگه شاوران 885
 چهارم گرازه که راند¹⁸ سپاه
 چو فرهاد و رهام²¹ گرد دلیر
 چنین هفت یل باید آراسته
 همه تاج و زیور²⁴ بینداختند
 پس آگاهی آمد²⁵ بگردنکشان 890
 بپرسید زنگه که خسرو کجاست
 چو سالار نوبت پیامد بدر

برفتن پر امید⁴ و⁵ بودن بیم⁶
 شکیمبا فراوان بتوران بدن
 بماید بهایی و بخشیدنی
 بفرمود تا گنجهای کهن⁷
 بدینار⁹ و گوهر بیاراست گاه
 هر آنچه بیایست زان¹⁰ بر گزید
 صد شتر ز گنج درم¹² بار کرد
 که بگزین ز گردان لشکر¹³ هزار
 بماید تنی چند بسته کمر¹⁶
 دگر گسستم شیر¹⁷ جنگ آوران
 فروهل نگهبان¹⁹ تخت و کلاه²⁰
 چو اشکش که صید آورد نر²² شیر
 نگهبان این²³ لشکر و خواسته
 چنان چون بیایست بر ساختند
 بدان²⁶ گرزداران دشمن²⁷ کشان
 چه آمد برویش که مارا بخواست
 بشبگیر بستند گردان کمر

1 I, 2 K, IV — оп. 3 VI — سیم و زر 4 K, I, IV — بامید 5 I, 6 VI — کمر و بسیار تاج و زرینه 7 I — доб.: 8 JI, I, IV — سر بدره 9 K, VI — بدیبا 10 K, I, IV, VI — ازان 11 I, IV — وزو 12 K, VI — شیران 13 I, IV — لشکر سواری 14 K — گردان 15 I, IV — گوهر همه 16 I — оп. 17 I — б. стоит после б. 881, а здесь доб. заголовков: 18 K, VI — تیغ 19 I, IV — دارد 20 I — б. переставлен со след. б. 21 I — فرهاد و فرهاد 22 K, 23 IV — آن 24 K, I, IV — که او هست یل نر 25 I, IV — جهانگیر و چون اشکش نر 26 I, IV — بران 27 I, IV — مردم 28 I, IV — کار نیکو 29 VI — برفرونی

- جزین آرزو¹ هرچ باید² بخواه
 860 پس آنکه چنین گفت رستم بشاه
 اگر بدسگالید پیچد⁴ همی
 گر آمرزش شاه نایدش⁶ پیش
 هر آن کس که گردد⁹ ز راه خرد
 سزد گر کنی یاد کردار او¹¹
 865 بپیش نیاکانست بسته کمر
 اگر شاه بیند بمن بخشدش
 برستم بمخشید¹⁵ پیروز شاه
 ز رستم بپرسید پس شهریار¹⁸
 چه باید¹⁸ ز گنج و ز لشکر بخواه
 870 بترسم ز بدگوهر افراسیاب
 یکی بادسارست دیو نژند
 بجنماندش اهرمن دل زجای²²
 چنین گفت رستم بشاه جهان
 کلید چنین بند باشد²⁶ فریب
 875 نه هنگام گرزست و تیغ و سنان

سگالید بپیچد — 4 K, I, IV, VI باگهر — 3 K, I, IV داری — 2 K, VI آرزوی — 1 J
 بمرشدش — 8 K بمرشدش — IV, VI نیرزدش — 7 I ناید به — 6 I, IV, VI فدی — 5 I, IV
 بپیچد سرانجام — 10 K, VI پیچد — 9 K, VI بمرشدش — IV, VI نیرزدش — I جان و بمرشدش
 بخت یک لغت — 14 K, VI بر — 13 I, IV کار — I, IV جنگ — 12 K, VI او — 11 J از کار بد
 ازین بارگاه — 17 K پیروز شاه — 16 K برستمش بخشید — 15 K, IV, VI بخت یکباره — I, IV
 — خواهی — 19 K, VI خواهی — 18 K, I, IV, VI بدین کارزار — VI بدین کینه کار — I, IV
 بدو داده — I, IV بدو داده اکوانش افسون و بند — 21 K, VI بیژنش گیرد — 20 K, VI باشد
 بگرداند — 23 K, I, IV, VI یکزمان دل ز جای — K, I, IV, VI جا — 22 J افسون و بند و گزند
 بسی — VI 27 باید — I, IV 26 که بمسیجم این کار — I, IV کار را سازم — K, VI 25 پا — J 24
 بدین — K, I, IV, VI 29 برین — K, VI 28 کار باشد که یابد

بود داستانش چو شیر دلیر
نه نیز از ددان رنجش آید^۴ بدوی^۴
ندیدی همی^۵ دام نخچیرگیر
که من پیش خسرو^۷ برم نام تو
فرو مانده گشتی^۹ بیکبارگی^{۱۰}
بی فروزم این تیره ماه ترا
بفرمان دادار گیهران خدا^{۱۳}
ز تو دور شد کینه بدگمان^{۱۵}
ز جان و تن خویش بردار مهر
بنمیروی یزدان و فرمان شاه
بخواهد ز تو کینه پور نیو
و زین گفته بر شاه نگشاد^{۱۹} لب
نشست از بر سیمگون تخت عاج
بخواهش بر شاه خورشید فر^{۲۳}
ازان گم شده بخت و^{۲۵} بدروزگار
همی بگسلی بند و زنهار من
بدارای بهرام^{۲۸} و خورشید و ماه
مگر بیژن از بند یابد^{۲۷} رها

خوردند کآرد هوا را بزیر
نیایدش بردن¹ بنخچیر روی²
تو دستان نمودی چو روباه پیر
نشاید کزین⁶ بیهده کام تو
و لیکن چو اکنون⁸ ببیچارگی
ز خسرو بخواهم گناه ترا
اگر بیژن از بند یابد¹¹ رها¹²
رها گشتی¹⁴ از بند و رستی بجان
وگر جز برین روی¹⁶ گردد سپهر
نخستین من آیم بدین کینه خواه¹⁷
وگر من نیایم چو¹⁸ گودرز و گیو
برآمد برین کار یک روز و شب
دوم²⁰ روز چون شاه بنمود²¹ تاج
پیامد تهمتن²² بگسترد بر
ز گرگین سخن گفت²⁴ با شهریار
بدو گفت شاه ای سپهبدار من
که سوگند خوردم بتخت و کلاه
که گرگین نمیند ز من جز بلا

¹ K — بودن ² K, VI — بوی ³ K, VI — آمد ⁴ K, VI — بروی I, IV — б. оп. ⁵ K — همان

کنون پس — I, IV کنونت — K, VI⁸ که نزدیک خسرو — K⁷ بدین — I, IV برین — K, VI⁶
 خدای — K¹³ رهای — K¹² گردد — I, IV¹¹ بیغمت یکبارگی — I, IV¹⁰ بینم — K, VI⁹
 بدین گونه — I, VI برین گونه — K, IV¹⁶ پهلوان — K, I, IV¹⁵ بودی — I, IV گردی — K¹⁴
 کزین هیچ بر — VI از آن کار نگشاد بر شاه — K, I, IV¹⁹ نه — K¹⁸ گاه — K, I, IV¹⁷
 — I, IV²³ تهمتن بیامد — I, IV²² بنهاد — VI²¹ دگر — VI سوم — K, I, IV²⁰ شاه نگشاد
 شفاعت — I درخواست رستم گرگین را از شاه و بخشیدن بدوی — K Доб. заголовки: فیروزگر
 درخواست کردن رستم گرگین را از شاه کیخسرو — IV کردن رستم کیخسرو از بهر گرگین
 بدادار هر داد — I, IV بدهید و بهرام — K, VI²⁶ و — K, I, IV, VI²⁵ رفت — I, IV, VI²⁴
 گردد — K, I, IV²⁷

- فریدبرز و فرهاد و شاپور نیو
همی خواندند از جهان آفرین²
گشاده بشادی⁴ در⁵ نوبهار
بدانست کآمد غمش را کلید
که ای تیغ بخت و⁶ وفارا نیام⁷
در رادمردی و بـنـد بلا⁸
سخن گسترانی⁹ ز کردار من
که خیره¹¹ چراغ دلمرا بکشت
نوشته¹² چنین بود¹³ بود آنچ بود
گر آمرزش آرد¹⁴ مرا زین گناه
بپیران سر این بُد سرانجام من
چو غم زیان با تو آیم¹⁶ دوان¹⁷
مگر باز یابم من آن¹⁸ کیش¹⁹ پای
یکی باد سرد²⁰ از جگر برکشید
غم آمدش ازان بیهده کام او²²
بگویش که ای خیره ناپاک مرد
بدان²⁵ ژرف دریا که زد با²⁶ نهنگ
نیابد ز چنگ هوا کس رها
- چو رستم چنین گفت گودرز و گیو
بزرگان لشکر برو¹ آفرین
همی دست بردند با³ شهریار
چو گرگین نشان تهمتن شنید
فرستاد نزدیک رستم پیام
درخت بزرگی و گنج وفا
گرت رنج ناید ز گفتار من
نگه کن بدین گنبد¹⁰ گوژ پشت
بتاریکی اندر مرا ره نمود
برآتش نهم خودشتن پیش شاه
مگر باز گردد ز بد نام من
مرا گر بخواهی ز شاه جوان¹⁵
شوم پیش بیژن بغلتم بخاک
چو پیغام گرگین برستم رسید
بپیچید ازان درد و²¹ پیغام او²²
فرستاده را گفت رو²³ باز گرد
تو نشنیدی آن²⁴ داستان پلنگ
که گر برخرد چیره²⁷ گردد هوا

¹ VI — برو. سرچسب ² I, IV — доб.:

همی دست بردند و مستان شدند * ز یاد سپهبد بدستان شدند
³ I, IV — می خورد می ⁴ I, IV — بمجلس ⁵ K — دل و ⁶ VI — بخت ⁷ I,
که این گوژ پرگار — ¹⁰ K — گسترانم — ⁹ I — کان سخا — ⁸ K — که ای نیکپی فرخ نیک نام — ^{IV}
¹² K, چگونه — ^{VI} — بغیره — ¹¹ K, I, IV — که این گردش — ^{VI} — تو در کار این — ^{I, IV} این
بندم — ¹⁶ I, IV — جهان — ¹⁵ K, I, IV, VI — آید — ¹⁴ I, IV, VI — و ¹³ K, VI — доб. — نبشته — ^{I, IV}
زین گنه — ¹⁹ VI — این — ¹⁸ IV — 832. ¹⁷ K, VI — دمان — ^{I, IV} میان — ^{K, VI} — ^{б. стоит после б.}
²⁴ I, شو — ²³ I, IV — او — ²² Л — ^{оп.} — ²¹ I, IV, VI — بسی سرد باد — ²⁰ VI — تن بشویم
خیره — ²⁷ K, IV — یکام — ^{VI} — دریا و کام — ²⁶ I — بدین — ²⁵ I, IV — نشنیده — ^{IV}

- بدین¹ کار گرتو ببندی میان²
 کنون چاره³ کار بیژن بجوی⁴
 ز گردان و اسبان و شمشیر⁵ و گنج
 چو رستم ز کیخسرو ایدون شنید⁶
 برو آفرین کرد کای نیک نام
 ز تو دور بادا دو چشم نیم از
 توی بر جهان⁷ شاه و سالار و کی
 که چون تو ندیدست یک شاه گاه
 بدانرا ز نیکان تو کردی جدا
 بکندم⁸ دل دیو مازندران
 مرا مادر از بهر رنج تو زاد
 منم گوش داده بفرومان تو⁹
 دل و جان نهاده بسوی کلاه
 و نیز از¹⁰ پی گیو اگر بر سرم
 رسیده¹¹ بمژگانم اندر سنان
 برآرم ببخت¹² تو این کار کرد
 کلید چنین بند باشد¹³ فریب
- پذیره نیایدت شیر ژیان¹⁴
 که اورا ز توران¹⁵ بد آمد بروی
 بر هرچ¹⁶ باید مدار این برنج¹⁷
 زمین را ببوسید و دم در کشید¹⁸
 چو خورشید هر جای گسترده کام
 دل بدسگالت بگرم و گداز
 کیان جهان مر ترا خاک پی¹⁹
 نه تابنده²⁰ خورشید و²¹ گردنده ماه
 تو داری بافسون و بند²² ازدها
 بفتر²³ کیانی و گرز گران²⁴
 تو باید که باشی بآرام و شاد
 نگردم بهرسان ز پیمان تو²⁵
 بران ره روم کم بفرومود شاه²⁶
 هوا دارد آتش بدو ننگرم
 ز فرمان خسرو نتابم عنان
 سپهبد نخواهم نه مردان مرد
 نه هنگام گرزست و روز²⁷ نهیب²⁸

نیمینم بگیتی دگر چاره گر — K, VI³ اگر تو نبندی کمر — K, VI² برین — K¹

и доб.: پذیرت نیاید هژبر ژیان — I, IV

برین کار اگر تو نبندی کمر * نیمینم بگیتی دگر چاره گر
 — K, I, IV, VI⁷ زاسب و سلیح و ز مردان — K, I, IV, VI⁶ ترکان — K⁵ بگوی — VI⁴
 — VI⁶ برجست زود — K, I, IV¹⁰ شنود — K, I, IV⁹ ایچ رنج — K, I, IV, VI⁸ هر چه
 رخشنده — VI¹³ 811—812 оп. — K¹² کیان — I, IV¹¹ برو بر بسی آفرین گسترید
 — K, VI¹⁷ ب. помещен после — I¹⁶ کندی بافسون سر — VI¹⁵ شید و نه — I, IV¹⁴
 بران سو روم — I, IV¹⁸ بدان سو روم کم نمایند راه — K¹⁹ شاه — K, I, IV¹⁸ 817. 6.
 و گر — K, VI²¹ 6. оп. — K, I, IV, VI²⁰ بدان سو روم من که پیمان تو — VI²⁰ کو نمایدم راه
 — K, I, IV²³ بفتر — K, I, IV²⁴ برآید — IV²³ گر آید — K, I, VI²² چنان کز — I, IV²² از
 — I, VI²⁶ جنگ و — I, VI²⁶

- تنش سیم و شاخش¹ ز یاقوت و زر
عقیق و زمرد³ همه برگ و بار
790 همه بار زرین⁶ ترنج و بهی
بدو اندرون مشک سوده بهی
کر¹⁰ شاه برگاه بنشاندی
همه میگساران بپیش اندرا
ز دیبای زربفت چینی¹² قنای
795 همه طوق¹⁴ بر بسته و گوشوار
همه رخ چو دیبای رومی برنگ
همه دل پر از شادی و می بدست
بفرمود تا رستم آمد بتخت¹⁸
برستم چنین گفت پس شهریار
800 ز هر بد توی پیش ایران سپر
چه درگاه²⁰ ایران²¹ چه پیش کیان
شناسی تو کردار گودرزیان
میان بسته دارند پیشم بیای
بتنها تن گپو کز انجمن
805 چنین غم بدین دوده نامد بنیز²⁵
- برو گونه گون خوشه های² گهر
فروشته از تاج چون⁴ گوشوار⁵
میان ترنج و بهیها⁷ تھی
همه پیکرش سفته⁸ برسان نی⁹
برو باد از¹¹ مشک بفشانندی
همه بر سران افسر از گوهر
همه پیش گاه¹³ سپهد بیای
بریشان همه جامه¹⁵ گوهرنگار¹⁶
فروزنده عود و خروشنده چنگ
رخان ارغوانی و نابوده مست¹⁷
نشست از برگاه زیر درخت
که ای نیک پیوند و¹⁹ به روزگار
همیشه چو سمرغ گسترده پر
همه بر در رنج بندی میان
به آسانی²² و رنج و سود و زیان
همیشه بنیکی مرا رهنمای
ز هر بد سپر بود²⁴ در پیش من
غم ورد²⁶ فرزند برتر ز چیز²⁷

¹ I, IV, 3 یافته چند گونه - VI شاخهای - I, IV, 4 گونه گونه نشانده - K 2 ساقش - IV 1
نار زرین - IV بار و پرش - I 6 K - 6. on. 5 شاخ دو - VI شاخها - I, IV 4 ز برج - VI
I, IV 10 مانند نی - VI پی (sic!) - IV 9 سوده - K 8 بهی را - I, IV 7 بهی بُد - K, VI 7
L 14 پیش تخت - VI 13 چینی و رومی - K, VI 12 باد بر - I, IV 11 از آن - K 11 اگر
K, I, IV, 17 همه جامه پر گوهر شاهوار - K, VI 16 بدست اندرون جام - I, IV 15 طرف
VI - 6. переставлен со следующим б.; I, IV - перед б. доб.:

همه طوق دار و همه حله پوش * همه با شراب و می و نای و نوش
شناسانی - I, K 22 و L - 21 در شهر - K, I, IV, VI 20 و - K, I, IV 19 ز تخت - L 18
ماند نه نیز - IV پدید - K, VI 25 بوده - I 24 و - VI 23 تو آسانی - VI بر آسانی - IV
چه چیز - I, IV 27 که دید - K, VI 26 از بهر - I, IV 27 از درد - K, VI 26

خرد جان روشن روان تو باد
 ز مرداد باش از² بر و بوم شاد³
 در هر بدی بر تو بسته بود⁴
 تو شادان و تاج تو گیتی فروز
 بپرسید و کردش⁷ بر خویش جای
 که از جان⁸ تو دور بادا بدی
 نهان آشکار آشکارت نهان
 نگه دار ایران و لشکر پناه¹⁰
 بدین پرهیز جان بیدار خویش¹¹
 درستند¹² ازیشان چه داری پیام¹³
 که ای¹⁵ نامور خسرو نیکبخت¹⁶
 انوشه کسی کشی کند شاه یاد
 که گودرز و طوس و گوانرا بخواه
 نشستن گهی بود بس شاهوار¹⁸
 نهاند زیر گلفشان درخت
 بگسترد و شد گلستان²⁰ چون²¹ چراغ
 کجا سایه گسترد بر تاج و گاه

سفندارمذ پاسبان تو باد
 چو خردادت از یاوران بر دهاد¹
 دی و اورمزدت خجسته بود
 دیت آذر افروز و فرخنده روز⁵
 چو این آفرین کرد رستم بپای⁶
 بدو گفت خسرو درست آمدی
 توی پهلوان کیان جهان
 گزین کیانی و پشت⁹ سپاه
 مرا شاد کردی بدیدار خویش
 زواره فرامرز و دستبان سام
 فرو بود¹⁴ رستم ببوسید تخت
 بخت¹⁷ تو هر سه درستند و شاد
 بسالار نویت بفرمود شاه
 در باغ بگشاد سالار بار
 بفرمود تا تاج زرین و تخت
 همه دیبه¹⁹ خسروانی بیباغ
 درختی زدند از برگاه شاه

775

780

785

¹ I, IV — ترا باد فرخ نیا و نژاد — ² I, IV — ز خرداد بادا — ³ K — 6. оп.; VI —

بخرداد باش از برو بوم شاد * همیشه تن و جانمت آباد باد
⁴ I, IV — доб.:

تن چارپایانمت مرداد باد * همیشه تن و تختت آباد باد

ترا باد فرخنده ترشب ز روز — I, IV — دی از دیت فرخنده تر شب ز روز — K, VI — ⁵

وینت — VI — ⁹ خان — I, IV — ⁸ شپنشه بدادش — I, IV — دادش — K — ⁷ خسروستای — K, VI — ⁶

VI — چه گویند — K — ¹² ازین پرسشی و نغز گفتار خویش — K, VI — ¹¹ تخت و کلاه — VI — ¹⁰

— K, I, IV, VI — ¹⁶ کای — JI — ¹⁵ رفت — I — ¹⁴ و شادان دل و نیک نام — I, IV — ¹³ چه گفتند

ساختش شاهوار — I, IV — ساخت شاهانه وار — K, VI — ¹⁸ بفر — K, VI — ¹⁷ شاه پیروز بخت

— I, IV — ²⁰ دست — IV — ¹⁹ رفتن کیخسرو و رستم بباغ بعشرت کردن — IV — доб. заголовок:

چون گلستان — K — ²¹ بوستان

چِه از گزرداران² مردمکشان³
 پذیره شدندرا بیماراستند
 درخشان سنان⁴ و درفشان درفش
 پیاده برسم⁵ نماز⁶ آمدند
 کجا⁸ پهلوانان بپیشش نوان⁹
 ز گردنده¹⁰ خورشید و تابنده¹¹ ماه¹²
 بکردار رخشنده آزرگشاسب¹³
 نوان پیش او رفت و بردش نماز
 که مهر و¹⁵ ستایشی مر اورا سزید¹⁶
 مبادت جز از بخت پیروز جفت¹⁷
 چو²¹ بهمن نگهبان²² فرخ کلاه²³
 نگهبان تو با²⁵ هشی و رای پیر²⁶
 بنام بزرگی و فرّ و هنر²⁸

دو بهره ز گردان¹ گردنکشان
 بر آییمن کاوس برخاستند
 جهان شد ز گرد سواران بنفش
 چو نزدیک رستم فراز آمدند
 ز² اسب اندر آمد جهان پهلوان
 بپرسید مر هر یکی را ز شاه
 نشستند گردان و رستم براسب
 چو آمد بر شاه کهتر نواز
 ستایش کنان پیش خسرو دوید¹⁴
 برآورد سر آفرین کرد و گفت
 چو¹⁸ هرمزد باد¹⁹ بدین پایگاه²⁰
 همه ساله اردیبهشت هژیر²⁴
 چو شهریورت باد²⁷ پیروزگر

همه سرفرازان و-³ K, VI و ² I, IV-دوب. و ¹ K, I, IV-دوب. مردان و دشمن کشان
همه با-IV همه در-⁵ I خروشان ستور-⁴ K, VI خروشان یلان-⁴ K, VI
K, پیرسیدن رنج دیده گوان-⁹ I, IV همه-⁸ K, VI از-⁷ K, I, IV, VI نیاز-⁶ IV
VI-دوب.:

ی‌کایک همی برد وی را نماز * چو آن دید آن پهلوی سرفراز
 10 I — доб.: K, VI — رخشنده — I, IV وز بخشی (!) — K¹¹ رباينده — IV ز چاپنده — I¹⁰
 درستست گفتا تو شاد آمدی * که از جان تو دور بادا بدی
 13 K — доб.:
 14 I — доб.: K¹⁵

وز آنجا بررفتند زی شهریار * بپیشش اندرون رستم نامدار
¹⁴ K, I, IV, VI — رسید و ¹⁵ JI — оп. ¹⁶ JI — доб:
 یکی آفرین کرد رستم بشاه * که هرگز نکرد آن کس از دیوگاه
 که پادی — I, IV, VI — میادا جز از مهر و خویشیت جفت — ¹⁷ K, VI — б. стоит после б. 467.
 I, ¹⁹ K — I, IV, VI — ز ¹⁸ K — VI — доб. пропущенный б. 667. همه ساله با بخت جفت
 تخت — ²³ K, IV, VI — نگه دار — ²² I, IV — که — ²¹ I, IV — بارگاه — ²⁰ VI — هرگز دهادت — IV
 شهریارگر باد — ²⁷ JI — باد بهرام و تیر — ²⁶ K, VI — شده بر — ²⁵ I, IV — هجیر — ²⁴ VI — وکلاه
 K — همه روز نوروز — ²⁸ I, IV — б. оп.

برستم رسانید شادان بهر
 کز ایدر نباید شدن پیش نیو⁵
 که پیمود رخشی تهم راه را⁸
 بیامد بدرگاه شاه جوان⁹
 ستودش فراوان و بردش نماز¹⁰
 که رستم کجا ماند چون بود راه
 برآید بیخت تو هر گونه کار¹¹
 دلش بسته دیدم پییمان تو
 بمالید بر¹² نامه بر چشم و روی
 چنان چون بود گرد¹⁴ خسروپرست¹⁵
 بگویم که آمد تهمتن ز راه
 که پشت بزرگی و تخم وفاست
 که نیکی نمایست¹⁶ و خسروپرست¹⁷
 بهتر¹⁸ نژادان و مردانگان¹⁹
 که آمد بفرمان خسرو براه
 شه نوذران طوسی و فرهاد را²⁰

یکی باد نوشین درود¹ سپهر²
 بر³ رستم آمد همانگاه⁴ گیو
 شوم گفت⁶ و⁷ آگه کنم شاهرا
 [چو رفت از بر رستم پهلوان
 چو نزدیک کیخسرو آمد فراز
 پس از گیو گودرز پرسید شاه
 بدو گفت گیو ای شه نامدار
 نتابید رستم ز فرمان تو
 چو آن نامه شاه دادم بدوی
 عنان با عنان من اندر¹³ بیست
 برفتم من از پیش تا با تو شاه
 بگیو آنگهی گفت رستم کجاست
 گرامیش کردن سزاوار هست
 بفرمود خسرو بفرزانگان
 پذیره شدن پیش او با سپاه
 بگفتند گودرز کشتواد را

745

750

755

1 K — پس آنگاه — 2 VI — و سلام — 3 K — پس — 4 K, I, IV, VI — 5 K, I, IV, VI —

6 K — доб.: 7 K, IV — و 8 K — доб.: 9 K, I, IV, VI — 6. оп.

که رفتیم بایران من از پیش نیو

بگو شاه را وز غم آزاد باش

که پاکیزه دل بود و کوبنده راه

که آمد ایما پادشا رستم * بمقدار صد مرد با او چشم

752 — 15 I — 66. 14 I, IV — مرد 13 I — ایدون 12 I, IV — آن 11 VI — روزگار — 10 K — доб.: 9 K, I, IV, VI — 6. оп.

17 K — доб.: 16 VI — فزایست 754 оп.

چنین گفت گیو آنگهی شاه را * سزاوار دارنده گاه را

که من آمدم از دو منزل به پیش * به آگاه کردن سوی شاه خویش

چو بشنید خسرو ز گیو این تمام * بخواندش سپهرا همه خاص و عام

18 K, I, IV, VI — 19 K, VI — آزادگان 20 VI — 6. оп.

ازان¹ پس بنیکی سرانجام دید
 بزرگان و فرزندگان را بخوان
 نشستند بر خوان سالار نیو
 نشستن گه رود و می³ ساختند⁴
 پیامد بایوان گوهرنگار
 غریونده⁶ چنگ و خروشنده⁷ جام⁸
 چو آمدش هنگام⁹ رفتن فراز
 سوی شاه ایران بسی چید کار
 همه راه را ساخته¹¹ بر درش¹²
 کمر بست و پوشید رومی قیای¹³
 پر از جنگ سر دل¹⁴ پر از کیمیا
 ز خورشید برتر سر تاج بغش
 ز لشکر گزید از در کارزار¹⁷
 بزال و¹⁹ فرامرز بگذاشتند
 همه راه پویان و دل کینه جوی
 بنزدیک شهر دلیران رسید²⁰

چو رستم دل گیو پدرام دید
 بسالار خوان گفت پیش آر خوان
 زواره فرامرز و دستان و گیو
 بخوردند خوان² و بپرداختند
 نوازنده رود با می گسار
 همه دست لعل⁵ از می لعل فام
 بروز چهارم گرفتند ساز
 بفرمود رستم که بندید بار
 سواران گردنکش از کشورش¹⁰
 پیامد برخش اندر آورد پای
 بزیبن اندر افگند گرز نیا
 بگردون بر افراخته گوش رخش
 خود و گیو با زابلی¹⁵ صد¹⁶ سوار
 که نابردنی بود بر گاشتند¹⁸
 سوی شهر ایران نهادند روی
 چو رستم بنزدیک ایران رسید

730

735

740

خوش بیماراستند — VI — б. оп.; I, IV — 4 خرمی — K — 3 نان — K, VI — 2 وزان — K, I, VI — 1

— K, VI — доб. приложение V; I, IV — 8 گسارنده — I, IV — 7 خروشنده — I, IV — 6 جام — I, IV — 5
 доб.:

سه روز اندر ایوان رستم شراب * بخورد و نکرد او برفتن شتاب
 ببودند ازین گونه شادان سه روز * چهارم چو بفروخت گیتی فروز
 آمد بهنگام — I, IV — 9 آمدن رستم بایران بنزدیک شاه کیخسرو
 K — далее доб. заголовок: K — 10 ساختند — IV — 11 لشکرش — K, VI — 12
 доб.:

بفرمود تارخش را زین کنند * سواران پروها پر از چین کنند
 کمر بسته بر جنگ — K — 17 چند — K — 16 زاولی — K, I — 15 دل سر — K — 14 — б. оп. — I — 13
 — I, IV — 18 کجا بودنی بود برداشتند — K — 18 — б. переставлен со след. K, VI — 19 و بر کارزار
 بزاچل — I, IV, VI — 19 همه هر چه بایست برداشتند — VI که تا بردنی جمله بر داشتند
 سر تخت کیخسرو آمد پدید — K, I, IV, VI — 20

- 710 برین¹ آمدن رنج برداشتی بدیدار تو سخت شادان شدم نیایستمی کاین چنین سوگوار³ من از بهر این نامه شاهرا ز بهر ترا خود جگر خسته‌ام⁶
- 715 بکوشم بدین⁸ کار گر⁹ جان من من از بهر بیژن ندارم برنج بنیروی یزدان ببندم کمر بیمارمش زان¹¹ بند¹² تاریک و چاه سه روز اندرین خان من¹⁵ شاد باش که این خانه زان¹⁷ خانه بخشیده نیست
- 720 چهارم سوی شهر¹⁹ ایران شویم چو رستم چنین گفت برجست گیو برو آفرین کرد کای نامور²⁴ بماناد بر تو چنین جاودان ز هر نیکی بهره‌ور بادیا²⁷
- 725

— K⁵ و سوگوار— VI⁴ روزگار— VI³ دشخوار— I, IV² ازین— VI¹ بدین— K, I, IV¹

جگر خسته‌ام— VI⁷ ز بهر تو من خود کمر بسته‌ام— VI⁶ بسر بسپرم سر بسر
 12 K, ازان— I, IV بر آرمش ازان— K¹¹ فدی— I, II¹⁰ اگر— K, I, IV, VI⁹ درین— VI⁸
 می و نوش پرداز و— K, IV, VI¹⁶ ما— K¹⁵ VI¹⁴— б. оп. برنامور— I, IV¹³ و— I, IV— доб.
 شاه— I, VI¹⁹ JL, VI¹⁸ K, VI— б. оп. (метр нарушен). با آن— IV¹⁷ ز می نوش پرداز و— I
 20 K, I, IV, VI— доб. перед этим б.: 22 K, I, IV, VI— доб. و— IV²¹ بفرمان— K, I, IV, VI²⁰
 سه روز اندرین خانه باشیم شاد * ز گردان ایران بگیرییم یاد
 I, IV— بنیروی یزدان همیشه نیاز— K²⁵ سرفراز— K, VI²⁴ سرا— VI بر و— K, I, IV²³
 K, VI— доб.: 26 K, VI— доб.: بنیروی مردی بگیتی بناز— VI پیروزی و بخت و فر
 همیشه ترا ای جهان نامور * بزرگی و رادی و بخت و هنر
 27 I, IV— دل و زور پیل و هشی بخردان— I, IV دل و زور پیل و هشی موبدان— K, VI²⁶
 بزدلیا— I, IV²⁸ بودیا

- 690 پس آمد ز¹ آتشکده تا بگاه² همان جام رخشنده بنهاد پیش
بتوران نشان داد زو⁵ شهریار
چو در جام کیخسرو ایدون نمود
کنون آمدم با دلی پر امید
695 ترا دیدم اندر جهان چاره‌گر
همی گفت و مژگان پر از آب زرد
ازان⁸ پس که⁹ نامه برستم بداد¹⁰
ازو نامه بستند دو دیده پر آب
پس از بهر بیژن خروشید زار
700 بگیو آنگهی گفت مندیش ازین
مگر دست بیژن گرفته بدست
بنیروی یزدان و فرمان شاه
وز آنجا بایوان رستم شدند
چو آن نامه شاه رستم بخواند
705 ز بس آفرین جهاندار شاه
بگیو آنگهی گفت بشناختم
بدانستم این¹⁶ رنج و کردار تو
چه مایه ترا نزد من دستگاه
چه کین سیاوش چه مازندران
- کمر بست و بنهاد بر سر کلاه³
بهر سو نگه کرد ز⁴ اندازه بیش
ببندد گران و ببند روزگار
سوی پهلوانم دوانید زود
دو رخساره زرد و دو دیده سپید⁶
تو بندی بفریاد هر کس کمر
همی برکشید از جگر باد سرد⁷
همه کار گرگین بدو کرد یاد
همه دل پر از¹¹ کین افراسیاب
فرو ریخت از دیده خون برکنار¹²
که رستم نگرداند از رخش زین
همه بند و زندان او کرده بست
ز توران بگردانم این تاج و گاه
بره بر¹³ همی رای رفتن زدند
ز گفتار خسرو بخیره همانند
بد آن نامه بر¹⁴ پهلوان¹⁵ سپاه
بفرمان او راه را ساختم
کشیدن¹⁷ بهر کار تیمار تو
بهر کینه‌گاه اندرون کینه‌خواه
کمر بسته بر¹⁸ پیش جنگاوران

کمر بست — K, VI — 3 (?) بانگاه — IV بازگاه — I با کلاه — K, VI — 2 از — K, I, IV — 1
سفید — K, I — 6 ازو — K, I, IV, VI — 5 از — K, I, IV, VI — 4 و بنشست در پیشگاه
دلش گشته — VI — 11 چو — K — 9 وزان — K, VI — 8 میسرا — I, IV — 7
12 I, IV — доб.: 12 I, IV — 12
پیر

که خویشان ایشان بد از دیر یاز * زن گیو بد خواهر سرفراز
همان بیژن از خواهر پیلتن * گوی بد سرفراز در انجمن
17 I, IV — از — VI آن — K — 16 و — VI — 15
13 K, VI — همه ره — K, I, IV — 14 بر آن نامور — K, I, IV, VI — 18 که بندم
در — K, I, IV, VI — 18

- 675 ز اسب¹ اندر آمد گرفتش ببر
 ز گودرز وز² طوسی وز³ گسسته⁴
 ز شاهپور و فرهاد⁵ وز⁶ بیژن⁷
 چو آواز⁸ بیژن رسیدش بگوش
 برستم چنین گفت کای بآفرین
 چنان شاد گشتم بدیدار تو
 درستند ازین هر⁹ی¹⁰ بردی تو نام
 نمینی که بر من بپیران سرم¹¹
 چه چشم بد آمد بگودرزین
 ز گیتی مرا خود¹² یکی پور بود
 شد از چشم من در¹³ جهان ناپدید
 چنینم که بینی بپشت ستور
 ز بیژن شب و روز چون بیمشان
 کنون شاه با جام گیتی نمای
 چه مایه خروشید و کرد آفرین
- 680
 685
- بپرسیدش از خسرو تاجور
 ز گردان¹⁴ لشکر همه بیش و کم
 ز رهام و گرگین وز هر تن¹⁵
 برآمد بناکام ازو یک خروش¹⁶
 گزین همه خسروان زمین¹⁷
 بدین پرسش خوب و گفتار تو¹⁸
 ازیشان فراوان درود و پیام¹⁹
 چه آمد ز بخت بد اندر خورم²⁰
 کزان سود مارا سر آمد²¹ زین
 هم²² پور و هم پاک دستور بود²³
 بدین دودمان کس چنین غم ندید
 شب و روز تازان بتاریک²⁴ هور²⁵
 بجستم بهر سو²⁶ ز هر کس نشان
 بپیش جهان آفرین شد²⁷ بپای
 بجشن کیان هرمنز²⁸ فرودین

واز- I, K⁵ رهام- I, IV, VI⁴ بزرگان- VI³ واز- I, K² از اسب- VI, K¹
 بفرهاد و گرگین- VI⁶ ز فرهاد و گرگین وز هر تن- IV⁶ زفرهاد و گرگین آهوتنا- I⁶
 واز هر تن- K, VI⁸ از نام- K⁷ واز هر تن-
 بگفتا که هستند همه تندرست * بدو گفت رستم چرای تو سست
 چرا مستمندی که ایرانیان * همه تندرستند پیر و جوان
 چرای چنین مستمند و حزین * بگو تا بسازیم درمان این
 بدو گفت شادان دل تهمتن * مرا حسرت از بهر فرزند من
 وزیشان- VI, K¹² ازین ها که- I, IV¹¹ پرهیز جان بیدار تو- I, IV¹⁰ K- б. оп.⁹
 K, I¹⁴ سرا- I, IV, VI¹³ وزیشان درود و سلام و پیام- I, IV¹³ بتوب درود و سلام
 کزین کار مارا- VI¹⁵ کزین سود جستن سر آمد- I, IV¹⁵ سرمایه- K¹⁵ خورا- IV, VI¹⁵
 که در چشم من بهتر از- VI¹⁸ که هم- I, IV¹⁷ مرا خود بعالم- VI¹⁶ چه آمد
 K²² بنزدیک هور- VI²¹ تازان و تاریک- I, IV²⁰ چشم اندر- VI, K¹⁹ نور بود
 و- VI²⁴ بر- VI, K²³ ز هر سو- VI²³ شب و روز جستم- I²³ ز گیتی بجستم- IV²³

- 660 بدل گفت کاری نو آمد بشاه
چو نزدیک شد پهلوان سپاه
بپرسید داستان ز² ایرانیان
درد بزرگان بدستشان بداد
همه درد دل پیشی داستان بخواند⁵
همی گفت رویم نبینی برنگ
ازان پس نشان تهمتین بخواست
665 بدو گفت رستم بنخچیر گور
شوم گفت تا من ببینمش روی¹⁰
بدو گفت داستان کز¹² ایدر مرو
تو تا رستم آید بخانه¹⁴ بپای
670 چو گیو اندر آمد بایوان ز راه¹⁶
پنذیره شدش گیو کامد¹⁷ فراز
پر از آرزو¹⁹ دل پر از رنگ²⁰ روی
چو رستم دل گیورا خسته دید
بدو گفت باری تپاهست کار
- فرستاده گیوست کامد¹ براه
نیایشی کنان بر گرفتند راه
ز شاه و ز پییکار³ تورانیان
ز شاه و ز گردان⁴ فرخ نژاد
غم پور گم بوده با او براند⁶
ز خون مژه پشت پایم بلندنگ(?)
پرسید و گفتش⁷ که رستم کجاست⁸
بیاید همانا که برگشت⁹ هور
ز خسرو یکی نامه دارم بدوی¹¹
که زود آید¹³ از دشت نخچیر گو
یک امروز با ما بشادی گرای¹⁵
تہمتین پیامد ز نخچیرگاه
پیاده شد از اسب و بردش¹⁸ نماز
برخ بر نهاد از دو دیده دو جوی²¹
بآب مژه روی او شسته دید
بایران و بر شاه بد²² روزگار

بزرگان و— I, IV, VI³ از— K, IV, VI² که گیوست از ایران فرسته— K, I, IV, VI¹
VI—⁶ گفتا— K⁷ بجامه رخ از خون دیده برفت— K⁸ بگفت— K⁵ دلبران— I, IV⁴
تا ببینم یکی روی— K¹⁰ بشیگیر— K, I, IV, VI⁹ رسیدن گیو پیشی زال: доб. заголовок:
چنین گفت داستان— I, IV, VI¹² از— K, VI¹¹ بروی— VI¹¹ من تا ببینمش روی— I, IV, VI¹⁰ اوی
доб.: K, VI¹⁵ هم ایدر— K, VI¹⁴ که آید خود [هم— K, VI¹³ کز
ز هرچیت بکارست ایزد دهد * ز خرداد باشی همیشه تو شاد
بتو خان و مانیت چو مرداد باد * همه ساله بخت تو آباد باد
I, IV— доб.:

برفتند هر دو بایوان زال * نشستند هر دو سخن را سگال
VI— فرود آمد و برد پیشش— K¹⁸ گیو و آمد— VI¹⁷ کز ره آمد— K¹⁷ زایوان براه— VI¹⁶
پر آزار دل بود و پر چین— VI²⁰ آب— I, IV²⁰ آرزوی— VI¹⁹ پیاده بود و ببردش
و بر— I, VI²² به— K²² ز دیده نهاده برخ بر دو جوی— K, I, IV, VI²¹

650 بـفـرـخ پـی و بر¹ شـبـده نام تو
 چـنـان چـون بـبـایـد بـسـازـی نو
 چـو بر نامـه بـنـهـاد خـسـرو نـگـیـن
 سـواران دودـه هـمـه بـرـنـشـانـد
 چـو نـخـچـیر از آنـجا کـه بـرداـشـتی²
 بـیـابـان گـرفـت و رـه هـیـرـمـنـد
 بـکـوه و بـصـحـرا نـهـادـنـد³ روى
 چـو از دـیدـه گـه دـیدـه بـانـش بـدـید
 کـه آمـد سـوارى سـوى هـیـرـمـنـد
 655 دـرـفـشـى دـرـفـشـان پـس پـشـت او⁴
 غـو دـیدـه بـشـنـید دـسـتـان سـام
 پـر اندـیـشـه⁵ آمـد پـذـیرـه بـرا
 ز رـه⁶ گـیـورا دـید پـژمـردـه روى

¹ Л — оп.; K — به پی (нарушен метр). ² K, I, IV, VI — گردد. ³ K, VI — доб.:

نو بـسـنـده نامـه⁷ نـیـکـخواه *
 بـسـنـجـید و عـنـوان نـبـشـتـش بـز *
 چـو خـسـرو هـمـان سـاعـت انـگـشـتـرى *
 سـپـرـدش بـدـان رـهـبـر نامـور
 نـهـادش بـر آن نامـه از مـهـتـرى
⁴ I, IV — ستد. ⁵ K, VI — доб.:

وز آنـجا بـیـامـد چـنـان کـم شـنـود *
 نـگـر تـا بـدان رـاه او در چـه دـید *
 چـه مـایـه بـلاها و سـخـتـى کـشـید
 K, I, IV, VI — доб.:

چـو گـیـو از بـر شـاه فـرـخ بـرـفـت *
 رـه سـیـسـتـان را بـسـیـچـید و تـفت
 سـواران بـگـرد — ⁹ K, I, IV, VI ⁸ I — روز ⁷ K — جایگه داشتی — نامش بخواند — ⁶ K, I, IV, VI —
 بـتـنـها بـران رـه بـرآورد — ¹¹ VI — ¹⁰ K, VI ¹⁰ K, VI سـوى سـیـسـتـان زود بـنـهـاد — اندرش پای چند
 و ¹² I, IV — доб.:

چـو نـزـدیکـى زابـلـسـتـان رـسـید *
 ز خـاک سـیـه بـر گـلـسـتـان رـسـید
 کـسى — ¹⁶ I, IV ¹⁵ K, I, IV, VI ¹⁴ I, VI — او ¹³ K, VI ¹³ K, VI بـگـردش بـسان نـونـد —
 کـه آمـد خـلـیدـه دـل و رـاهـجـوى — ¹⁸ VI ¹⁷ K, VI — بره —

- همه جادوانرا بـبـستی بـگـرز¹ 630
 چه افراسیاب و چه شاهان چین
 هران بند کز دست تو بسته شد
 گشاینده بند بسته توی
 ترا ایزد این زور پیلان⁷ که داد
 بدان داد تا دست فریاد خواه
 کنون این یکی کار بایسته¹¹ پیش 635
 بتو دارد امید گـودرز و گیو
 شناسی بنزدیک من جاهشان
 سزد گر تو اینرا¹⁵ نداری¹⁸ برنج
 که هرگز بدین دودمان غم نبود
 نبد گیورا خود جز این¹⁹ پور کس 640
 فراوان بنزد منشی دستگاه
 بهر سو که جویمش یابم بجای²²
 چو این نامه من بخوانی مپای
 بدان تا بدین کار با ما بهم²⁸
 ز مردان وز²⁹ گنج وز³⁰ خواسته 645

¹ K, I, تاج و تخت بلند I-⁴ تاجشان را IV-³ برافروختی IV, VI-² ببند I-¹
 IV-⁹ I, IV, دل شیر K, VI-⁸ بازو VI-⁶ بازو و بازو VII-⁷ Л — сверху I-⁶ б. оп. —
 نپشته IV-⁴ K, VI-¹⁰ доб.: بر و بازو و چنگ
 چنین باد کاندل جهان جز تو کس * نباشد بهر کار فریادرس
 آمد VI-⁶ آمدست اینست IV-⁴ آمد ای گرد I-¹ آمد اینست K-¹² شایسته I, IV, VI-¹¹ K
 نداری تو-¹⁶ K, VI-¹⁶ آنرا I, IV-¹⁵ کشور و مرز K-¹⁴ کیش I-¹ بیش K-¹³ از بهر
 بودش I, IV, VI-²⁰ K, I, IV, VI-²⁰ جزو I, IV-¹⁹ زن K-¹⁸ آنچه IV-⁴ بـرآنچه K-¹⁷ اینرا
 VI-²³ K — текст бб. 642—643 испорчен. رهنمای K-²³ جویم بیابم بپای K-²² تبار I, IV, K, VI-²¹ Л
 هر گونه از-²⁷ K-²⁷ ما چون کنیم I, IV-²⁶ درآی VI-²⁵ سبک باش و I, IV-²⁴ K
 и доб.: که این خار از پای بیرون کنیم I, IV-²⁸
 ابـا ما همـیدون نشـینی بـهم * زنی رای فرخ بـهر بـیش و کم
 I-³² б. оп. بیاریم پیش تو IV-⁴ بیاریم در پیشت K-³¹ واز VI-³⁰ K, VI-³⁰ واز K, VI-²⁹

- دو چشمش پر از خون و دل پر ز درد
 چو ابر بهاران بهارندگی
 بدین چاره اکنون که جنبد ز جای¹
 که دارد³ بدین کار⁴ مارا وفا
 نشاید جز از⁵ رستم تیزچنگ
 کمر بند و برکش سوی نیمروز
 بمر نامۀ من بر رستم
 نویسنده نام مرا پیش خواند
 برستم یکی نامۀ فرمود شاه
 که ای¹⁴ پهلوانزاده پرهیز
 دل شهریاران و پشت کیان
 توی از نیاکان مرا یادگار
 ترا داد گردون بمردی¹⁸ پلنگ
 جهانرا ز دیوان مازنداران
 چه مایه سر تاجداران ز گاه
 پسا دشمنان²² کز تو بیجان²³ شدست
 سر پهلوانی²⁴ و لشکر پناه
- زبانش ز خویشان پر از یاد کرد
 همی مرگ جوید بدان زندگی
 که خیزد میان بسته این را پهای²
 که آرد ز سختی مر اورا رها
 که از ژرف دریا برآرد نهنگ
 شب از رفتن راه ماسا⁶ و روز
 مزن داستان را پرهیز⁷ دما⁸
 وزین⁹ داستان چند با او¹⁰ پیراند¹¹
 نوشتن¹² ز مهتر نیکخواه¹³
 ز گردان لشکر¹⁵ برآورده سر
 بفرمان هر کس کمر برمیان¹⁸
 همیشه کمر بسته کارزار¹⁷
 بدریا ز بیمت خروشان¹⁹ نهنگ
 بشستی و کنی بدانرا سران
 ربودی و برکنی از²⁰ پیشگاه²¹
 پسا بوم و بر کز تو ویران شدست
 بنزدیک شاهان ترا دستگاه

6 K, 5 I, IV - مگر 4 K, I, IV, VI - راز 3 I, IV - آرد 2 I, IV - جا 1 I, IV, VI - رهمیاسای 7 VI - برو 8 K - доб.:

بخوانم وزین کارش آگه کنم * غمان بر تو ای گویو کوته کنم
 نامه نوشتن کیخسرو برستم زال - I, VI, 11 Доб. заголовки: I, IV - 9 I, IV - ازین وی - K 10
 نامه کیخسرو بنزد رستم و رفتن - IV نامه شاه کیخسرو برستم و بردن گویو نامہرا - K
 سوی گرد لشکر پناه - IV سوی مهتر نیکخواه - I 13 نوشتن - IV 12 گویو بزاہستان
 16 K, I, 15 I, IV - کیهان 14 K - خوبی K - доб. приложение IV. 17 IV - 6. оп. 18 K, VI - 6. помещен после 6. 624.
 داده - I, IV داده گردن بمردی - K, VI 18
 ربودی - K 20 ز خشمیت بسوزد - VI خروشان ز بیمت - K, I, IV 19 گردی و مردی
 I, IV - 23 دشمنان - K, IV 22 629, 626, 627, 628, 630. 21 K, VI - 6. порядок 22
 پهلوانان - I, IV نامداران - K, VI 24 پیچان

- 595 ز فریادرس زور و¹ فریاد خواست
خرامان ازان جا بیامد بگاه³
یکی جام بر کف نهاده نمید
زمان⁸ و نشان سپهر بلند
ز ماهی بجام اندرون تا بره
چو⁹ کیوان و⁹ بهرام و¹⁰ ناهید¹¹ و شیر
همه بودند یهها بدو اندرا
نگه کرد و پس جام بنهاد پیش
600 بهر هفت کشور همی بنگرید
سوی کشور گرگساران رسید
بچاهی بسته¹⁹ ببنند گران
یکی دختری از نژاد کیان²¹
سوی گیو کرد آنگهی روی شاه
605 که زندست بیژن دلت²² شاد دار
نگر غم نداری بزندان و بنند
که بیژن بتوران ببنند اندرست
ز بس رنج و سختی و تیمار او²³
بدان سان گذارد همی روزگار
610 ز پیوند و خویشان شده ناامید

K-⁴ بیامد بدانجا بگاه-K³ اهریمن-K² فَر و-I, IV فریادگر چند-K¹
ز کار-K, I, IV, VI-⁶ نگاه کردن کیخسرو در جام گیتی نمای IV-دوب. заголовок: ⁵ بر نهاده
I, VI-هرمزد¹¹ K, I, IV, VI-هرمز چه-I, IV, ¹⁰ چه-I, IV, ⁹ چه-I, IV, ⁸ نگارنده-I⁷
оп. و-K, IV, VI-¹⁴ ناهید-K, I, IV, VI-¹³ چه-I, IV, ¹² چه بهرام-I, IV-¹⁵ JL
K, ¹⁸ جمله از کم و بیش-VI بودندی کم و بیش-I, IV ¹⁷ اندرون-K, VI ¹⁶ سپهدار
VI-¹⁹ K, I, IV, VI-نشانش ز گم بوده نامد پدید-I, IV نیامد ز بیژن نشانی پدید-VI
VI-²² K, I, IV, VI-منیژه کجا بود دخت کیان-JL ²¹ جستی بران-K ²⁰ بدان چاه بسته
بزار-K ²⁴ گشتم ز تیمار او-VI گشتم ز آزار او-K او-JL ²³ تودل
VI-گذارد ابر-K ²⁵ بگرید برو زار زار-VI که هر دم بگرید چو ابر بهار-I, IV
گرازان و لرزان چو یک-I, IV ²⁶ گریزنده بر

بهر سو¹ شود پاک فرمان ما
 بخواهم من آن³ جام گیتی نمای
 کجا هفت کشور بدو اندرا
 کنم آفرین بر نیاکان خویش
 بگویم ترا هر کجا بیژنست 580
 چو بشنید گیو این سخن شاد شد
 بخندید و بر شاه کرد آفرین
 بکام تو بادا سپهر بلند
 ز نیکی دهش بر تو باد آفرین
 چو گیو از بر گاه خسرو برفت 585
 بجستن گرفتند گرد¹⁴ جهان
 همه شهر ارمان¹⁵ و تورانیان¹⁶
 چو نوروز فرخ¹⁸ فراز آمدش
 پیامد پر امید دل پهلوان
 چو خسرو رخ گیو پژمرده دید 590
 پیامد بپوشید رومی قپای
 خروشید پیش جهان آفرین²²
 پرستش که فرمود یزدان ما²
 شوم پیشی یزدان⁴ بماشم بپای
 بمینم برو بوم هر کشور
 گزیده جهاندار⁵ و پاکان خویش
 بجام اندرون این مرا⁶ روشنست
 ز قیسمار فرزندان آزاد شد
 که بی تو مبادا زمان و زمین⁷
 بجان تو هرگز⁸ مبادا گزند⁹
 که بر تو¹⁰ فرازد کلاه و نگین¹¹
 زهر¹² سو سواران فرستاد تفت¹³
 که یابد مگر زو بجایی نشان
 سپردند و نامد ز بیژن نشان¹⁷
 بدان جام روشن¹⁹ نیاز آمدش
 ز بهر پسر گوژ²⁰ گشته نوان²¹
 دلش را بدرد اندر آزرده دید
 بدان تا بود پیشی یزدان بپای
 بخروشید²³ بر چند برد²⁴ آفرین

از VI-این K-³ نیایشی برافزاید این جان ما K, VI-² بهرمز K, I, IV, VI-¹
 یکی K-⁷ بجام این سخن مرمر-⁸ I, IV, VI-⁶ بزرگان K, VI-⁵ بپیشی جهاندار K-⁴
 I, IV, ⁸ که بر تو نیازد کلاه و نگین VI-⁶ کلاه و نگین I, IV-¹ پاک دل خسرو پاک دین
 VI-⁹ چشم بدانت K-66, 583 و 584 op.; IV-⁹ ز
 بکام تو بادا همه کار تو * خداوند گیتی نگه دار تو
 فرستاد و تفت L-¹³ بهر I, IV-¹² یکی پاک دل خسرو بآفرین VI-¹¹ از بر I, IV-¹⁰
 ایران I-¹ بوم ایران K, VI-¹⁵ گرفتش بگرد K, I, IV, VI-¹⁴ برون رفت تفت K-¹³
 K, I, IV-¹⁹ خرم I, IV-¹⁸ IV-⁶ نشانش بجای K, I, VI-¹⁷ توران بپای K, I, VI-¹⁶
 بیزدان بخشنده کرد آفرین L-²² K-6. op. ²¹ گیو I, IV, VI-²⁰ خرم VI-¹⁹ فرخ
 چند کرد I, IV-²⁴ بر کرد چند K, VI-²³ برخشنده K, I, IV, VI-²²

- چو خسرو چنین¹ گفت گرگین بجای² ندانست پاسخ چه گوید بدوی زبان پر ز یافه⁵ روان⁶ پر گناه چو گفتارها یک بدیگر نماید همش خیره سر دید¹⁰ هم بدگمان بدو گفت نشنیدی آن¹¹ داستان که گر شیر با کین¹² گودرزیان اگر نیستی از پی نام بد بفرمودمی تا سرت را ز تن بفرمود خسرو بپولادگر هم اندر زمان پای کردش¹⁷ ببند بگیو آنگهی گفت باز آر هوش من اکنون ز هر سو فراوان سپاه¹⁸ ز بیژن مگر آگهی یابما وگر دیر یابیم زو²¹ آگهی بمان تا بیاید مه فرو دین بدانگه که بر گل نشاندت باد²⁴ زمین چادر سبز در پوشدا
- فرو ماند خیره همیدون بپای³ فروماند بر جای بر زردروی⁴ رخان⁷ زرد و لرزان تن از بیم شاه⁸ بر آشفت وز پیش تختش براند⁹ بدشنام بگشاد خسرو زبان که داستان زدست از گه داستان بسیچد¹³ تنش را سر آید زمان¹⁴ وگر پیش¹⁵ یزدان سرانجام بد بکندی بکردار مرغ اهرمن که بند گران ساز و مسمار سر¹⁶ که از بند گیرد بداندیش پند بچویش بهر جای و هر سو بکوش فرستم بچویم بهر جا نگاه¹⁹ بدین کار هشیار بشتابما²⁰ تو جای خردرا مگردان تھی که بفروزد²² اندر جهان هور²³ دین چو بر سر²⁵ همی گل فشاندت باد²⁶ هوا بر گلان زار بخروشدا

گزافه—K⁵ بجای—I, IV³ بپای—I, IV² چنان—K¹ K, VI—دوب⁸ رخش—I, IV⁷ دلی—K, VI⁶ گزاف و—VI پناه—I, IV⁴ K, I, IV, VI—6. on. بجای—I, IV³ بپای—I, IV² چنان—K¹ سخن چند بر گفت ناسازوار * ازان بیشه و گور وان مرغزار بکوشد—K, IV¹³ تخم—VI¹² از—IV این—I¹¹ و I, VI—دوب¹⁰ K—66. 561—562 on. Zr—VI¹⁶ و یا سوی—I, IV, VI¹⁵ و یا پیش—K¹⁴ I—6. on. زیان—VI¹⁴ K, VI—بپیچد—VI هم اندر خور—I, IV همه از در کارزار—K, VI¹⁹ سوار—K, I, IV, VI¹⁸ گرگین—VI¹⁷ بفزاید—I, IV, VI²² یابم از—K, I, IV, VI²¹ I—6. on. IV—6. برتابما—VI²⁰ کارزار فشاند ز باد—I²⁶ ابرسر—K, I, IV²⁵ شود باغ شاد—I, IV²⁴ دل هور (sicl)—IV²³ VI—6. on.

- 540 که بیژن بجانست¹ خرسند باش
 که ایدون شنیدستم از موبدان
 که من با سواران² ایران بچنگ
 بکین سیاوش کشم لشکر³
 بدان کینه اندر بود⁴ بیژن
 545 تو دلرا⁵ بدین کار غمگین⁶ مدار
 بشد گیو⁷ یکدل⁸ پر اندوه و درد
 چو گرگین بدرگاه خسرو رسید
 ز تیمار بیژن همه مهتران⁹
 همه پر ز درد و همه پر ز رنج
 550 پراکنده رای و پراکنده دل
 وزین روی گرگین شوریده رفت
 چو در پیش کیخسرو آمد زمین
 چو الماس دندانهای گراز
 که خسرو بهر کار پیروز باد
 555 سر دشمنان تو بادا بگاز
 بدندانها چون نگه کرد شاه
 کجا ماند از تو جدا بیژن

سیاوخش لشکر—K³ که گر با سواران—IV با من سواران—I² بجایست—K, I, IV, VI¹
 کینه که بر بُود—K, I, IV, VI⁶ بمردی از آن جایگاه سرکشم—K⁵ من—IV⁴ کشم
 —I, IV همانا من اینرا—K, VI¹⁰ رنجه—K⁹ تو شو دل—K, I, IV, VI⁸ اهریمن—K⁷
 پر آب و دو—I خون و—K, VI¹³ با دل—I, IV, VI¹² و—K—доб. 11 من اورا همانا
 آمدن گرگین بنزد شاه کیخسرو و بند کردن —перед б. доб. заголовок: IV رخ لاجورد—VI¹⁴
 19 K, I, نوان—K, I, IV¹⁸ نیو—VI¹⁷ پهلوان—K, I, IV, VI¹⁶ پردخت—K¹⁵ اورا
 IV, VI—66. 549—551 оп. и вместо них дают:

برفت از در کاخ تا پیشی اوی * پر از شرم جان بداندیشی اوی
 20 K, VI—доб:
 تو ای شاه تاجاودان شاد باش * ز تیمار و اندوه آزاد باش
 21 K, I, IV—بدوبر 22 K—اهریمن

بگرد جهان اندرون چاره جوی²
 کجا یابی³ آرام و خواب⁴ و شکیب
 کجا⁵ من ببینم⁶ یکی روی شاه
 ز بهر گرامی⁸ جهانبین خویش
 دو دیده پر از خون و دل کینه خواه
 همیشه جهانرا بشادی گذار
 نیمی که بر سر چه¹⁰ آمد مرا
 شب و روز بودم بدو بر نوان¹¹
 ز درد¹³ جداییش بریان¹⁴ بدم
 زبان پر ز یافه¹⁵ روان¹⁶ پرگناه
 ازان نامور پای¹⁸ دستور من
 ز بیژن نشانی ندارد²⁰ جزین
 یکی بنگرد ژرف سالار ما
 کزو گشتم اندر²² جهان خاکسار²³
 برآشفست و بنهاد فرخ²⁴ کلاه
 ز تیمار بیژن دلش تنگ شد
 چه گوید کجا ماند از²⁵ نیک جفت
 سخن گفت²⁸ با خسرو از پور نیو
 بدو گفت مندی²⁷ش و زاری مکن

فگندی مرا¹ در تک و پوی پوی
 پس اکنون بدستان و بند و فریب
 نباشد ترا پیش ازین دستگاه
 پس آنکه بخواهم⁷ ز تو کین خویش
 وز آنجا⁹ بیامد بنزدیک شاه
 برو آفرین کرد کای شهریار
 انوشه جهاندار نیک اختر
 ز گیتی یکی پور بودم جوان
 بجانش پر از بیم گریان¹² بدم
 کنون آمد ای شاه گرگین ز راه
 بد آگاهی آورد از¹⁷ پور من
 یکی اسم دیدم¹⁹ نگونسار زین
 اگر داد بیند بدین²¹ کار ما
 ز گرگین دهد داد من شهریار
 غمی شد ز درد دل گیو شاه
 رخ شاه برگاه بی رنگ شد
 بگیو آنکی گفت گرگین چه گفت
 ز گفتار گرگین پس آنگاه گیو
 چو از گیو بشنید خسرو سخن

525

530

535

¹ VI—ورا ² K—доб.:

ز کار دروغ آزمودن همی * بخواهی سر از من ربودن همی
 بخنجر⁷ I, IV—نبینم⁶ K— که تا⁵ K, I, IV— صبر⁴ K, VI— یابم³ K, I, IV, VI—
 ز گرگین چه¹⁰ K— از آنجا⁹ K— بخنجر ز بهر^{VI} بخواهم^{VI} ز بهر⁸ K, I, IV—
 یاهو¹⁵ K— I, IV— گزافه¹⁵ K— گریان¹⁴ K— بیم¹³ I, IV— برو شادمان¹² K—
 دارد²⁰ K, I, IV, VI—¹⁹ K, VI— شاه و¹⁸ K— آن¹⁷ I, IV— доб. زبان¹⁶ K—
 سوگوار²³ K—²⁴ I, IV, VI— گشته ام در²² K— درین^{VI} پرین^{IV}—²¹ ندارد نشانی
 تندی²⁷ VI— راند²⁶ K, VI— چگونه کجا ماندم از^{IV} ماندم آن^I آن^{VI}—²⁵ K, VI— از سر

پی اندر گرفتیم همه دشت و کوه
 ز بیژن ندیدم بجایی¹ نشان
 505 دلم شد پر آتش ز تیمار اوی²
 بماندم فراوان بر³ آن مرغزار
 ازو بازگشتم چنین ناامید
 چو بشنید گیو این سخن هوشیار
 ز گرگین سخن سر بسر خیره دید
 510 رخش زرد از بیم سالار⁴ شاه
 چو فرزندا گیو گم بوده دید
 ببرد اهرمن گیورا دل ز جای⁵
 بخواهد ازو کین پرور گزین
 پس اندیشه کرد اندران بنگرید
 515 چه آید مرا گفت از⁶ کشتنا
 بمیژن چه سود آید از جان اوی⁷
 بماشیم تا زین⁸ سخن نزد شاه
 ازو کین کشیدن بسی کار نیست
 بگرگین یکی بانگ برزد بلند
 520 تو بردی ز من شنید⁹ و ماه¹⁰ مرا

که از تاختن شد سمندم ستوه
 جزین اسب و زین از پس ایدر کشان¹¹
 که چون¹² بود با گور پیکار اوی¹³
 همی کردمشی هر سوی خواستار
 که گور ژیان بود و¹⁴ دیو سپید
 بدانست کورا قبا هست کار
 همی چشمش از روی او¹⁵ تیره دید
 سخن¹⁶ لرز لرزان و دل پرگناه¹⁷
 سخن را برآنگونه آلوده دید
 همی خواست کورا درآرد ز پای¹⁸
 وگرچند نیک آید¹⁹ اورا ازین
 نیامد همی روشنایی پدید²⁰
 مگر کام بدگوهر اهرمن²¹
 دگر گونه سازیم درمان اوی²²
 شود آشکارا ز گرگین گناه²³
 سنان مرا پیش دیوار نیست
 که ای بدکنش ریمن پر گزند²⁴
 گزین سواران و²⁵ شاه²⁶ مرا

شمشیر و گرز گران VI—او کشان—K² بجایی ندیدم VI—پگیتی—K, I, IV¹
 3 او—Л 4 کجا—K 5 او—Л и б. переставлен с предыдущим б. 6 I, IV, VI—در 7 او—Л 8
 تنش—K, I, IV, VI¹⁰ گشته هم از بیم—I, IV⁹ جهان پیش چشم اندرش—K⁸
 که گرداند آن تیغ زن را—K¹³ ز راه—IV, VI¹² ز ترس گناه—VI ز بیم گناه—K¹¹
 I, IV, VI—نیست—K¹⁴ (I—без рифмы) که گرداند اورا بره بر قبا—I, IV, VI¹⁵ ز پای
 اهریمن—K¹⁷ ازین—K, I, IV, VI—доб.¹⁶ برای اندرون صبر را برگزید—VI¹⁵ آمد
 K, VI—21 K, VI—б. переставлен со следующим б. 20 K, VI—تا این—I, IV¹⁹ او—Л, VI¹⁸
 22 K, VI—زره مهر—I, IV—مران شیر—K, VI²² بدگزند
 23 VI—شاه 24 او—Л 25 VI—ماه 26

- 485 که این کار چون بود و کردار¹ چون
بدان پهلوانا و آگاه باش
برفتمیم ز ایدر بچنگ گراز
یکی همیشه³ دیدیم کرده چو دست⁴
همه جای⁶ گشته کنام گراز⁷
چو ما جنگ را نیزه برگاشتیم⁹ 490
گراز اندر آمد بکردار کوه
بکردیم جنگی بکردار شیر¹²
چو پیلان بهم بر فگندیمشان
وز آنجا بایران نهادیم روی
برآمد یکی گور زان¹⁴ مرغزار 495
بکردار گلگون گودرز موی¹⁵
چو سیمش دو پا و¹⁸ چو پولاد سم
بگردن چو شیر و برفتن چو باد
بر بیژن آمد چو پیلای نژند¹⁹
فگندن همان بود و رفتن²² همان 500
ز تازیدن²⁴ گور²⁵ و گرد سوار
بکردار دریا زمین بردمید
- بدان² همیشه با خوک پیکار چون
همیشه فروزنده گاه باش
رسیدیم نزدیک ارمان فراز
درختان بریده چراگاه پست⁵
همه شهر ارمان از آن در کراز⁸
بمیشد درون بانگ¹⁰ برداشتیم
نه یک یک بهر¹¹ جای گشته گروه
بشد روز و¹³ نامد دل از جنگ سیر
بمسوار دندان بکنندیمشان
همه راه شادان و نخچیر جوی
کزان خوبتر کس نمیند نگار
چو خنگ¹⁶ شباهنگ فرهاد روی¹⁷
چو شیرنگ بیژن سر و گوش و دم
تو گفستی که از رخش دارد نژاد
برو²⁰ اندر افگند بیژن کمند²¹
دوان گور و بیژن پس²³ اندر دمان
برآمد یکی²⁶ دود زان²⁷ مرغزار
کمند افگن و گور شد ناپدید

دشت — I, K, J — 4 دشت — VI — 3 دران — K, I, IV, VI — 2 (без рифмы). پیکار — K — 1
خار — VI — 6 Б — оп. подробности. چراگاه و کشت — I — без рифмы; J — چراگاه کشت — K — 5
مانده از — I, IV — 8 گشته بدو در گداز — K — 8 خار گشته ز بیم گراز — K — 7
چو در جنگ — I, IV — برداشتیم — K — 9 (کراز در متن = قُب و رنج) در گداز — VI — در نیاز
بکردار — VI — 12 که هر — K, I, IV, VI — 11 نعره — I, IV — 10 بفراشتیم — VI — نیزه برافراشتیم
— IV — 18 روی — K — 15 ازان — K, I, IV, VI — 14 شب و روز — VI — 13 پیلان بچنگال شیر
چو سیمرغ یال و — I — چو سیمرغ بالا — K, VI — 18 فریاد روی — IV — موی — K — 17 جنگ (описка)
برو — VI — بسرش — I, IV — 20 (پیل — IV, VI) بلند — K, I, IV, VI — 19 چو سیمرغ بال و — IV
دمان بیژن و گور — I, IV — 23 بردن — I, IV — 22 پس آنگاه بگرفت پیچان کمند — K — 21
ازان — K, I, IV, VI — 27 همی — K, I, IV — 26 هور — K — 25 تازیدن — K, I, IV, VI — 24

که با دیدگان پر ز خون آمدی
کنون خوارتر گر برآید^۲ همی
بپالایم از دیدگان آب گرم^۳
نیامد گزند^۴ و بگویم^۵ نشان
پر از خاک و^۶ آسیمه برسان^۷ مست
ز اسب اندر افتاد و زو رفت هوش
همه جامه پهلوی بر درید
خروشان بسر بر همی ریخت خاک
تو گستردی اندر دلم هوش و مهر
روا دارم از بگسلد^{۱۴} بند من
ز درد^{۱۵} دل من تو آگه تری
چه انده گسار و چه فریادرس^{۱۸}
بماندم چنین^{۱۹} در جهان مبتلا^{۲۰}
که چون بود خود روزگار از^{۲۱} نخست
وگر خود ز چشم تو شد ناپدید
چه افکنند بند سپهرش^{۲۴} بروی
که او را تپه کرد و^{۲۵} برگشت کار
ز بیژن کجا روی برتافتی
سغن بشنو و پهن بگشای گوش

پذیره^۱ بدین راه چون آمدی
مرا جان شیرین نباید همی
چو^۳ چشمم بروی تو آید^۴ ز شرم
کنون هیچ مندیش کورا بجان
چو اسب پسر دید گرگین بدست
چو گفتار^{۱۰} گرگینش آمد بگوش
بخاک اندرون شد سرش ناپدید
همی کند موی از سر و ریش^{۱۱} پاک
همی گفت کای^{۱۲} کردگار سپهر
گر^{۱۳} از من جدا ماند فرزندان من
روانم بدان جای نیکان بری
مرا خود ز گیتی هم او^{۱۸} بود و^{۱۷} پس
کنون بخت بد کردش از من جدا
ز گرگین پس آنکه سغن باز جست
زمانه بجایش کسی^{۲۲} برگزید
ز بدها چه آمد مر او^{۲۳} بگوی
چه دیو آمدش پیش در مرغزار
تو این مرده ری اسب^{۲۶} چون یافتی
بدو گفت گرگین که باز آر هوش

470

475

480

۱ K, I, IV- ۲ دو- K ۳ بدانست کن تن برآید- VI ۴ برگراید- IV ۵ پیاده- I, IV ۶
نگویم- IV ۷ زیان- VI ۸ همی روی شویم بغوناب گرم- K, VI ۹ افتد- VI آمد
ایا- I, IV ۱۰ ای- K ۱۱ روی- K, I, IV ۱۲ چو آواز- VI ۱۳ مانند- VI ۱۴ و- JI ۱۵
بعالم همین- VI ۱۶ همین- I, IV ۱۷ رنج- K ۱۸ بگسلی- I, IV ۱۹ چو- K, I, IV, VI ۲۰
حاصلم- K ۲۱ و- JI ۲۲ حاصلم

بگیتی مرا خود یکی پور بود * همم پور و هم پاک دستور بود
K- ۲۱ از- JI, IV, VI ۲۲ چنین ماندم اندر دم ازدها- I, IV ۲۳ چنین ماندم- K, VI ۲۴
برو بر چه آمد- K, I, IV, VI ۲۵ بدی همی- VI ۲۶ بخاکش همی- IV ۲۷ یکی
اسب بی مرد- K, I, IV, VI ۲۸ گشت و- IV ۲۹ سپهری

- 450 کمند اندر افگند و برگاشت روی
ازان² مرغزار اسب بیژن براند
پس آنکه⁴ سوی شهر ایران شتافت⁵
چو آگاهی آمد ز گرگین بشاه
بگفت این سخن گیورا⁸ شهریار
پس آگاهی آمد همانکه بگیو
455 ز خانه پیامد دمان¹⁰ تا بکوی
همی گفت بیژن نیامد¹¹ همی
بفرمود تا پور کشوادرا
بروبر¹⁵ نهادند زین خدنگ¹⁶
همانکه بدو اندر آورد پای
460 پذیره شدش تا کند خواستار
همی گفت گرگین بدو¹⁸ ناگهان
شوم گر ببینمش بی بیژنم¹⁹
پیامد چو گرگین مر اورا بدید
همی گشت²¹ غلتان بخاک اندرا
465 بپرسید و گفت ای گزین سپاه
- ز کرده پشیمان و دل جفت جوی¹
بخیمه درآورد و روزی همانند³
شب و روز آرام و خوردن⁶ نیافت⁷
که بیژن نبودست با او براه
بدان تا ز گرگین کند خواستار
ز گم بودن رزمزن پور نیو⁹
دل از درد خسته پیر از آب روی
بارمان ندانم چه ماند¹² همی
کجا¹³ داشتی روز فریاد¹⁴ را
گرفته بدل گیو کین پلنگ¹⁷
بکردار باد اندر آمد ز جای
که بیژن کجا ماند و چون بود کار
همانا بدی ساخت اندر نهان
همانکه سرشرا ز تن برکنم
پیماده شد و پیش او در²⁰ دوید
شخوده رخان و برهنه سرا
سپهدار سالار و خورشید گاه²²

فرجع بالفرس قارعًا B- در جست و جوی- VI- پشیمان دل و جفت جوی- IV¹
وزان- I, IV, VI-² K, VI-³ ۳: ۳۰۸
بایران زمین اندر آورد روی * همی کرد با خویشان گفت و گوی
خفتن- IV⁶ ۷: ۳۰۸ K, VI-⁷ ۸: ۳۰۸ K, VI-⁸ ۹: ۳۰۸ K, VI-⁹ ۱۰: ۳۰۸ K, VI-¹⁰ ۱۱: ۳۰۸ K, VI-¹¹ ۱۲: ۳۰۸ K, VI-¹² ۱۳: ۳۰۸ K, VI-¹³ ۱۴: ۳۰۸ K, VI-¹⁴ ۱۵: ۳۰۸ K, VI-¹⁵ ۱۶: ۳۰۸ K, VI-¹⁶ ۱۷: ۳۰۸ K, VI-¹⁷ ۱۸: ۳۰۸ K, VI-¹⁸ ۱۹: ۳۰۸ K, VI-¹⁹ ۲۰: ۳۰۸ K, VI-²⁰ ۲۱: ۳۰۸ K, VI-²¹ ۲۲: ۳۰۸ K, VI-²² ۲۳: ۳۰۸ K, VI-²³

- بدو گفت اینک¹ ترا خان و مان
 غریوان همی گشت بر گرد دشت⁵
 خروشان پیامد⁷ بنزدیک چاه
 چو از کوه خورشید سر بر زدی
 همی گرد کردی بروز⁸ دراز
 بیژن سپردی و بگریستی
 چو یک هفته گرگین بره بر پپای
 ز هر سوش پویان بجستن گرفت
 پیشیمانی آمدش زان¹³ کار خویش
 بشد قازیان تا بدان جشنگاه¹⁵
 همه پیشه برگشت و کس را ندید
 همی گشت بر گرد آن مرغزار
 یکایک ز دور اسب بیژن بدید²⁰
 گسسته لگام و نگون کرده²³ زین
 بدانست کورا تپاهست کار
 اگر دار دارد اگر چاه و بند
- 435
 440
 445
- زواری برین² بسته³ تا جاودان⁴
 چو یک روز و یک شب برو⁶ برگذشت
 یکی دست را اندرو کرد راه
 منیژه ز هر در همی نان چدی
 بسوراخ چاه⁹ آوریدی فراز
 بران¹⁰ شوربختی همی زیستی¹¹
 همی بود و بیژن نیامد¹² بجای
 رخا را بخوناب شستن گرفت
 که چون بد سگالید بر یار¹⁴ خویش
 کجا بیژن گیو گم کرد راه¹⁶
 نه نیز اندرو¹⁷ بانگ مرغان¹⁸ شنید
 همی یار¹⁹ کرد اندرو خواستار
 که آمد ازان²¹ مرغزاران²² پدید
 فرو مانده²⁴ بر جای اندوهگین²⁵
 بایران نیاید²⁶ بدین روزگار
 از افراسیاب آمدستش گزند

1 K, VI—доб.: 4 گشته—IV 3 بدین—I, IV 2 کاپنک—VI 1

بدر دل اندر منیژه بماند * ز دل بر دو رخ قطره خون فشاند
 I, IV—доб.:

چو گرسیوز [گرشیوز—IV] از چاه او باز گشت * منیژه ابا درد انباز گشت
 8 VI— پیامد غریوان—VI پیامد خروشان—K, I, IV 7 برین—K 6 کوه و دشت—VI 5
 باز آمدن—I Доб. заголовки: 11 بدان—VI بدین—K, I, IV 10 بدان چاهسار—K 9 بره
 بازگشتن گرگین از توران و دروغ گفتن در کار بیژن—IV گرگین بایران و دروغ گفتن
 تا بدان مرغزار—K 15 با—VI 14 ازان—K, I, IV, VI 13 بمود و نیامدش بیژن—K, VI 12
 اندران—I 17 همی یار کرد اندرو خواستار—K 16 تا بدان پیشگاه—VI تا بدان جایگاه—I, IV
 دران—VI 21 یکی نعره از اسب بیژن شنید—I, IV 20 یاره—VI باز—IV 19 مردم—K 18
 فرو برده—I, IV 25 ماند—K 21 نگونسار—K, I, IV 23 جویباران—I, IV, VI جویباری—K 22
 نیامد—I 26 فرو برد آذج (لفج) و برآورد چین—VI لفج و برآورده کین

- وز آنجا بایوان آن بی هنر¹ 420
 برو با سواران و تاراج کن
 بگو ای بنفرین شوریده بخت
 بننگ از کیان پست کردی سرم
 برهنه کشانش ببر تا بچاه
 بهارش توی غمگسارش توی
 خرامید گرسیوز از پیش او⁹
 کشان بیژن گیورا پیش دار¹² 425
 ز سر تا پپایش بآهن بست¹⁴
 بپولاد خایسک¹⁶ آهنگران
 نگونش بچاه اندر انداختند
 وز آنجا بایوان آن دخترش
 همه گنج و گوهر²¹ بتاراج داد 430
 منیژه برهنه بیک²³ چادرا
 کشیدش دوان تا بدان²⁵ چاهسار

— 419. 66. I-4 هنر—VI³ دارد—IV, VI-ببند—K² بدگهر—VI-بدهنر—K¹
 توپی—K, I, IV, VI-⁸ دارد نگاه—VI⁷ آنکه—IV, VI⁶ گوهرم—K, IV-⁵ 421
 9 او—II¹⁰ بگردید—I¹¹ او—I, IV-¹² 421

بیامورد سنگ آنکه فرمود شاه * بپیلان گردونکشانش تا بچاه
 VI-گرفت—K¹⁴ نزدیک آن—VI-بدان—K, I, IV¹³ از پیش دار—I, IV-¹² زیردار—K, VI¹²
 خاسیک—K, IV¹⁶ برومی میان و بزنجیر دست—K, I, IV, VI¹⁵ ز آهن بست
 (خایسک در متن = چکش و پتک آهنگران) برده—I¹⁷ IV-6. 6. 18 K, I, IV, VI-¹⁹
 سنگ I, IV-²⁰ 421

خبیر زان بنزد منیژه رسید * شد از آب دیده رخشی ناپدید
 VI-²⁰ 421

چو از ماه ساره (!) بایوان رسید * وزانجا بسوی منیژه کشید
 بیامد بیک—I, IV, VI-بماندش ابی—K²³ بهره—K²² کاخش—VI-گنج اورا—I, IV²¹
 دل از درد—K²⁶ کشیدندش از پیش تا—I, IV-کشانش ببردند تا—K, VI²⁵ پا—II²⁴
 دو—VI-²⁷ 421

- کزیـن ننگ تا جاودان بر سرم¹
 چنو³ یابد از من رهایی بجان⁴ 400
 بر سواپی اندر بمانم⁶ بدر⁷
 دگر⁹ آفرین کرد پیران بدوی¹⁰
 چنینست کین¹¹ شاه گوید همی
 و لیکن بدین¹³ رای هشیار من
 بپندد مر اورا¹⁵ بپند گران 405
 هر آنکو بزدان تو بسته ماند
 ازو پند گیرند ایرانیان
 چنان کرد سالار کو رای¹⁷ دید
 ز دستور پاکیزه¹⁹ راهبر
 بگرسپوز آنکه بفرمود شاه 410
 دو دستش بزنجیر و گردن بغل²²
 بپندش بمسمار آهنگران²⁴
 چو بستی نگون اندر²⁵ افکن بچاه
 بر پیل و آن سنگ اکوان دیو
 فگندست در²⁷ بیشه چینستان 415
 بپیلان گردون²⁹ کش آن³⁰ سنگ را
 بپیاور سر چاه اورا³¹ بپوش
- بخندد همی کشور و لشکر²
 گشایند بر من ز هر سو زبان⁵
 بپالایم از دیدگان آب زرد⁸
 که ای شاه نیک اختر راست گوی
 جز از ننگ نامی¹² نجوید همی
 یکی¹⁴ بنگرد ژرف سالار من
 کجا دار و کشتن گزیند بران
 ز دیوانها نام او کس نخواند¹⁶
 نمندند ازین پس بدی را میان
 دلش با زبان شاه بر جای¹⁸ دید
 درفشان شود²⁰ شاه برگاه بر²¹
 که بند گران ساز و تار یک چاه
 یکی بند رومی بکردار مل²³(؟)
 ز سر تا پپایش بپند اندران
 چو²⁸ بی بهره گردد ز خورشید و ماه
 که از ژرف دریای گیران خدیو
 بیاور ز بیژن بدان²⁸ کینستان
 که پوشد سر چاه ارژنگ را
 بدان³² تا بزاری برآیدش هوش

گر او — I, IV, VI — چو او — K, VI — لشکر و کشور — K, I, IV, VI — 2 درم — K, I, IV — 1
 4 چین — VI — 5 بکین — VI — 6 بمانیم — I, IV — 7 ودر — I, IV — 8 VI — 9 K, I, IV, VI —
 I, IV, VI — 12 چین بکجا — IV, VI — 11 که می — K — 10 بروی — K, I — 11 بی
 K, I, 16 بپندیم اورا — I, IV — 15 نکو — K, I, IV — 14 ازین — I, IV — 13 نام نیک — VI —
 K — 19 نیز یکتاه — VI — یکتای — K, I, IV — 18 راه — VI — 17 VI — 16. переставлен со след. б. — K, I, IV, VI —
 بمسمار برکش بغل — K, I, IV, VI — 22 شاه را گاه وفر — K, I, IV, VI — 21 کند — IV — 20 شایسته
 پس آنکه نگوشتی در — K, VI — 25 بپیوند مسمارهای گران — K, I, IV, VI — 24 بل — K, I, IV — 23
 گردن — I — 29 برو — VI — 28 بر — K, I, IV, VI — 27 که — K, VI — 26 نخستین نگون اندر — I, IV —
 بمان — K, I, IV, VI — 32 بروی — VI — 31 بر پیل و آور گران — VI — 30

- بکشختی بغیره سیاهوش را
 بدیدی² بدیدهای ایرانیان
 ز ترکان³ دو بهیره پپای ستور
 هنوز آن سر تیغ داستان سام
 385 که رستم همی سرفشانده⁷ ازوی⁸
 بآرام¹¹ بر کینه جویی همی
 اگر خون بیژن بریزی برین
 خردمند شاهمی و ما کهترا
 390 نگه کن ازان¹⁵ کین¹⁶ که گستردیا
 هم آنرا همی¹⁸ خواستار آوری
 چو کینه دو گردد نداریم پای
 به از تو نداند کسی گیو را
 چو گودرز کشواد پولاد چنگ
 395 چو برزد بران آتش تیغ آب
 که بیژن نبینی²¹ که با من چه کرد
 نبینی کزین بدهنر²² دخترم
 همان²⁴ نام پوشیده رویان من

چو مردان ایران کنند اشتلم * بسا شیر مردان که کردند گم
 بترسم کزین کار گردی نژند * ایا شاه پند مرا کار بند
¹ K, I, IV, VI—доб.:

ز چشمت بشد رستم نیورا * سر پهلوان زنگه گیورا
 بخت ما — I, IV, VI — ببردند — K, I, IV, VI — توران — ³ K, I, IV, VI — ندیدی — ² K, I, VI —
 بدوی — K, VI — ازو — ⁸ I — فرازید — IV — تراشید — ⁷ I — نسودست — I, IV — بیاسود — ⁶ I —
 یکی گرد خیزد بتوران زمین — ¹² K, VI — برآرام — ¹¹ K, I, IV, VI — ازو — ¹⁰ I, VI — چکانید
 تو خود چشم دل باز کن — ¹⁴ I, IV — دو — ¹³ K, VI — بتوران برآید یکی گرد کین — ¹⁵ K, I, IV —
¹⁸ K — دم از شهر توران برآوردیا — ¹⁷ K, VI — بد — ¹⁶ I, IV — بدین — VI — بدان — ¹⁵ K — بهترا
 چنان پاسخ — ²⁰ VI — دژم — ¹⁹ K, I, IV, VI — همانا همان — VI — همانا همی — I, IV — همانا دگر
²⁴ K, I, IV. آید — ²³ K — بد کنش — VI — بی هنر — ²² K, I, IV — ندانی — ²¹ K, I, IV — آورد
 VI — همه

- اگر زر خواهی¹ و گر گوهرا
ندارم دریغ از تو من گنج خویش 370
چو بشنید پیران خسرو پرست
که جاوید بادا ترا بخت و جای³
ز شاهان گیتی ستایش تراست
مرا هرچ باید بخت⁴ تو هست
مرا این نیاز از در⁵ خویش نیست 375
بداند شاهنشاه برتر منش
که من شاه را پیش ازین چند بار
بفرمان من هیچ نامد فراز
مکش گفتمت پرور کاوس را
کز ایران بیپیلان بکوبندمان 380
سیاوش که بود از نژاد کیان
و گر پادشاهی هر کشور²
چرا برگزینی همی رنج خویش
زمین را بموسید و بر پای جست
مبادا ز تخت تو پردخته جای⁴
ز خورشید برتر نمایش⁵ تراست
ز مردان وز گنج و⁷ نیروی دست
کس از کهتران تو درویش نیست⁸
ستوده بهر کار بی سرزنش¹⁰
همی دادمی پند بر¹¹ چند کار
ازو داشتیم کارها¹² دست باز
که دشمن کنی¹³ رستم و طوس را
ز هم بگسلانند پیوندمان¹⁴
ز بهر تو بسته کمر¹⁵ بر میان¹⁶

VI—доб. заголовок: I—وگر لشکرا—وگر کشور—K, IV² زر بخواهی—K, VI¹

بخت جای—I, IV—تخت جای—K³ در خواستن پیران بیژن را از افراسیاب
نیامد جز از تخت تو تخت—I—نیامد بجز تخت تو تخت جای—K, VI⁴ تخت و جای—VI
بتخت—VI⁶ تاوان نیایش—K, I, IV, VI⁵ نباید جز از بخت برتخت جای—IV جای
زیاسپان و مردان و—I, IV⁷ و گنج و ز—K, VI⁷ پی—K, IV, VI⁹ K, VI—доб. приложение
III; I, IV—доб.:

من از پادشاهی تو آباد ما * بزرگان فرخنده بنیاد ما
همی غم خورم تا به آرام من * نپیچد کسی گم کند نام من
I, IV—از آن کارها داشتم—K, VI¹² بسی داده ام پند در—K, VI¹¹ K, I, IV, VI—б. оп.¹⁰
I, IV—شوی و—I, IV¹³ K, I, IV, VI—б. переставлен со след. б.¹⁴ بندو داشتم کارها
K—доб.:¹⁶ کمر بسته مهر ترا

بسا کس که در کینه بی جان کنید * بسا کس که در خاک پنهان کنید
بسا زن که بی شوی گردد دژم * بسی شیر مردان که گردند کم
ایا شاه پند مرا کار بند * بترسم کزین کار گردی نژند
VI—доб.:

بسا کس که از کینه پیچان کنند * بسا خون که در خاک ریزان کنند

پدید آمد از دور پیران ز بخت
 همه راه ترک کمر بسته دید
 کمندی برو بسته^۱ چون پای بند^۲
 در شاه را از در دار کیست^۳
 از ایران کجا شاه را^۴ دشمنست
 جگر خسته دیدش برهنه تن
 دهن خشک و رفته ز رخساره رنگ^۵
 از ایران همانا بخون آمدی
 چنان چون رسیدش ز بدخواه جفت
 ز مژگان سرشکش فرو شد بروی^۶
 نکردند و گفتا هم ای در بدار^۷
 نمایم بدو اختار نیک راه^۸
 بر شاه با دست کرده بکش
 بر افراسیاب آفرین کرد سخت
 چو دستور پاکیزه و^۹ رهنمای
 بپایست پیران آزاده خوی
 ترا بیشتر نزد من آبروی

کننده همی کند جای درخت
 چو پیران ویسه بدانجا رسید
 یکی دار بر پای کرده بلند
 ز ترکان پیرسید کین^۱ دار چیست
 بدو گفت گرسیوز این بیژنست
 بزد اسب و آمد بر بیژن
 دو دست از پس پشت بسته چو سنگ
 پیرسید و گفتش^۲ که چون آمدی
 همه داستان بیژن اورا بگفت
 بمغشود پیران ویسه بروی
 بفرمود تا یک زمانش بدار
 بدان تا بمینم یکی روی شاه
 بکاخ اندر آمد^۳ پرستارفش
 پیامد دمان^۴ تا بنزدیک تخت
 همی بود در^۵ پیش تختش^۶ بپای
 سپهدار بدانست^۷ کز آرزوی
 بخندید^۸ و گفتش^۹ چه خواهی بگوی

355

360

365

۱ K, I, IV, VI- فرو هشته از دار پیچان کمند I, IV, VI- ۲ فرو هشته K- ۳
 ز روی آب- K, VI- ۴ کجا شاهرا بدترین K- ۵ چیست IV, VI- ۶ بتورانین گفت کین
 فرو ریخت آب از دو دیده بروی- K, I, IV, VI- ۷ گفتا- K- ۸ ز رخ آب و رنگ- I, IV- و رنگ
 بکردند و گفتش IV- نگه دار را گفت یک دم بدار- K- نکردند و گفتا زمانی بدار- Л- ۹
 ۱۰ I, IV- доб.: هم ای در بدار

ز فرمان پیران نبودش گزیر * بدو گفت کای پهلوان هژیر
 بداریم اورا هم ای در بپای * مگر باشدش پهلوان رهنمای
 بزد اسب پیران ویسه برفت * بر شاه توران خرامید تفت
 دیدن پیران بیژن را در Доб. заголовки: K- پیاده دوان- K, I, IV, VI- ۱۲ اندرون شد I- ۱۱
 ۱۳ I, IV- رهانیدن پیران بیژن را از کشتن IV- پای دار و خواستار شدن و در چاه کردن
 سپهدار دانست I, IV, VI- جهاندار دانست K- ۱۴ پاکیزه- K, I, IV, VI- ۱۵ خسرو- K- ۱۴ بر
 گفتا- K- ۱۸ پیرسید VI- ۱۷

هم اندر زمان زو بپرداز جای¹ بمر همچنین بند بر دست و پای
 که باشد ز هر سو برو رهگذر² بفرمای داری زدن پیش در
 وزو نیز با من³ مگردان⁴ سخن نگون بخت را زنده بر دار کن
 نیارد بتوران نگه کرد کس بدان تا ز ایرانیان زین سپس
 دل از درد خسته دو دیده⁵ پر آب کشیدندش از پیش افراسیاب
 ز خون مژه پای مانده⁶ بگل چو آمد بدر پیژن خسته دل
 نوشتست⁷ مردن بید روزگار⁸ همی گفت اگر بر سرم کردگار
 ز گردان ایران بترسم همی⁹ ز دار و ز کشتن نترسم همی
 ز¹⁰ ناخسته بردار کرده¹¹ تنم که نامرد خواند مرا دشمنم
 پس از مرگ بر من بود سرزنش بپیش نیاکان پهلوی¹² منشی
 ز شرم پدر چون شوم باز جای¹⁴ روانم بماند هم ای در بجای¹³
 چو بینند بر دار روشن تنم¹⁵ دریغا که شادان شود دشمنم
 دریغا که دورم ز دیدار گیو¹⁷ دریغا ز شاه و ز مردان نیو¹⁸
 پیامی بر از من بشاه¹⁹ گزین²⁰ ایا باد بگذر بایران¹⁸ زمین
 چو آهو که در چنگ شیر نرست²¹ بگویش که پیژن بسختی درست
 بهم بر شکست آن کمانپشرا²² بمخشود یزدان جوانپشرا

¹ VI — доб.:

برون بر مر این را تو از پیش من * که زیر زمین به بداندیش من
 پر خون و دیده⁵ VI — مغزای با من⁴ VI — ما³ K, I, IV — پرو بر گذر² IV, VI —
 نوشتست⁷ K, I, IV — نمانده⁶ J, —
 доб. IV⁸

بتدبیر و اندیشه نابکار * نه برگردد از ما بد روزگار
 и доб. وزین کار بر دل نیارم غمی — I بپیچم همی — K⁹

ز گردان ایران نترسم همی * وز ایرانیان من بتفسم همی
 VI¹¹ — که VI¹⁰ سخن نیز از کس نپرسم همی — VI وز ایرانیان من بتفسم همی — IV
 б. оп. K, I, IV شود باز جای — J¹⁴ پهای — VI¹³ برتر — I, VI خسرو — K, IV¹² بیند
 شهنشاه — I, IV¹⁶ K, VI — бб. 347 и 348 оп. برآید همه کام دل روشنم — J¹⁵
 خبر بر بر — VI¹⁹ بر ایران — K¹⁸ ز گردان نیو — I, IV¹⁷ و گودرز و گیو
 K, VI — б. оп. تنش زیر چنگال شیر نرست — I, IV²¹ K — доб. приложение II.²⁰ پهلوان
 K, VI — б. переставлен со след. б.²²

- 315 مرا ناگهان در عماری نشانند
که تا اندر ایوان نیامد² ز خواب
گناهی مرا اندرین بوده نیست
پری بیگمان بغت برگشته⁴ بود
[چنین بُد که گفتم کم و بیش نه
چنین داد پاسخ پس افراسیاب
320 تو آنی کز ایران بتیغ⁶ و کمند
کنون چون زنان پیش من بسته دست
بکار دروغ آزمودن همی
بدو گفت بیژن که ای شهریار
325 گرازان بدنندان و شیران بچنگ
یلان هم بشمشیر و تیر و کمان¹⁰
یکی دست بسته برهنه تن
چگونه درد¹¹ شیر بی چنگ تیز
اگر شاه خواهد که بیند ز من
330 یکی اسب فرمای و گریزی گران
بآوردگه بر¹⁴ یکی زین¹⁵ هزار¹⁶
ز بیژن چو¹⁸ این گفته بشنید چشم
بگرسبوز اندر¹⁹ یکی بنگرید
نبینی²¹ که این بدکنش ریمن
335 بسنده²² نبودش همین بد که کرد
- بران خوب چهره¹ فسونی بخواند
نجنبید و من چشم کرده³ پر آب
منیژه بدین کار آلوده نیست
که بر من همی جادوی آزمود
مرا ایدر اکنون کس و خویش نه⁸
که بغت بدت کرد بر تو شتاب
همی رزم جستی بنام⁷ بلند
همی خواب گویی بکردار مست
بخواهی⁹ سر از من ربودن همی
سخن بشنو از من یکی هوشیار⁹
توانند کردن بهر جای جنگ
توانند کوشید با بدگمان
یکی را ز پولاد پییراهننا
اگر چند باشد دلش پر ستیز
دلیری نمودن بدین¹² انجمن
ز ترکان گزین کن هزار از سران¹³
اگر زنده مانم¹⁷ بمردم مدار
برو بر فگند و برآورد خشم
کز ایران چه دیدیم و خواهیم دید²⁰
فزونی سگالد همی بر من
همی رزم جوید بننگ و نبرد

بجنبید و من دیده — K, VI بجنبیدم این چشم کرده — 3 J, 4 بیامد — IV 2 چهری — VI 1
ونام — K 7 بگرز — I, IV 6. 8 K, I, IV, VI 6. 5 خوی بدگشته — VI 4 کردم — I, IV 1 کرده
کند — J 11 بگرز گران — I, VI 10 گوش دار — K, I, IV, VI 9 نخواستی — IV 8 بننگ — VI
I, IV, VI — ز توران گزین کن هزاران سران — K 13 بمردن درین — VI 12 چغد — I, IV
برون کن هزار — VI 16 زن — K, I, IV 15 گر — K, IV 14 گزین کن ز ترکان هزاران سران
کز ایرانیان ما چه — K, VI 20 ایدر — IV 19 چو از بیژن — K, I, IV, VI 18 ماند — K 17
پسند — IV 22 ندانی — IV 21 بدو گفت چون آن سخنها شنید — IV خواهیم دید

چه سود از هنرها چو برگشت روز^۲
 چو نرمنی بسودی بیابای درشت^۴
 گو^۵ دست بسته^۶ بزهنه سرا^۷
 گر از من کنی راستی خواستار
 چو گردی بگفتار همداستان^۸
 نبود اندرین کار کس را گناه
 بدین^{۱۰} جشن توران فراز آمدم
 برانداختم مهربان^{۱۱} دوده را
 که تا سایه دارد مرا ز آفتاب^{۱۲}
 مرا اندر آورد خفته بمر
 که آمد همنی لشکر و^{۱۴} دخت شاه
 چه مایه^{۱۵} عماری بمن برگذشت
 ز هر سو گرفته^{۱۸} سواران تور
 کشیده برو چادر پرنیان
 نهاده ببالین برش^{۲۱} افسری
 میان سواران درآمد^{۲۳} چو باد

بیاورد بسته^۱ بکردار یوز
 چنینست کردار این^۳ گوژ پشت
 چو آمد بنزدیک شاه اندرا
 برو آفرین کرد کای شهریار
 بگویم ترا سربسر داستان
 نه من بآرزو جستم این جشنگاه^۹
 از ایران بچنگ گراز آمدم
 ز بهر یکی باز گم بوده را
 بزیر یکی سرو رفتم بخواب
 پری در پیامد^{۱۳} بگسترد پر
 از اسبم جدا کرد و شد تا براه
 سواران پراگنده بر گرد^{۱۵} دشت
 یکی چتر هندی^{۱۷} برآمد ز دور
 یکی کرده از عود مهدی^{۱۹} میان
 بنو اندرون خفته بت^{۲۰} پیکری
 پری یک پیک ز اهرمن کرد^{۲۲} یاد

300

305

310

۱ VI — доб.: ۲ بیستند از آن پس — VI سراپای بستش — I, IV

بدان سان بنزدیک افراسیاب * ببردند رخ زرد و دیده پر آب
 چو — I, IV که نرمنش بزودی بهاشد درشت — K بسای درشت — Л ۴ گردنده — K, I, IV ۳

IV — доб.: نرمنش بسای بیابی درشت

برانسان بنزدیک افراسیاب * ببردند رخ زرد و دیده پر آب

آوردن کرشیوز بیژن را بسته IV — доб. ۷ بسته دو دستش — K ۸ گوی — Л ۵

بدان — K ۱۰ رزمگاه — VI پیشگاه — K, I, IV ۹ K, I, IV, VI — б. оп. ۸ نزدیک افراسیاب

آوردن کرشیوز بیژن را پیش افراسیاب VI — доб. ۱۲ سستی و — VI میهن و — K, I, IV ۱۱

همانگه پیامد ز ره — VI — оп.; K ۱۴ پیری پیامد — I, IV بیامد پری و — K, VI ۱۳

گرفتند هر سو — K, VI ۱۸ توری — I, IV ۱۷ فراوان — I, IV ز هر سو — K ۱۶ در پهن — I, IV ۱۵

یکی نو عماری بد — I, IV یکی هودجی ساخته در — K, VI ۱۹ گرفته ز هر سو — I, IV

ز اهرمن کرد ناگاه — VI ۲۲ ببالین او — VI ببالینش بر — K, I, IV ۲۱ بُد — VI ۲۰ اندر

۲۳ بیامد — I, IV, Л

بپیچید بر خویشتن بیژنا
 نه شبرنگ با من نه رهوار³ بور
 ز گیتی⁴ نمینم همی یار کس
 کجا گیو و گودرز⁵ کشوادگان
 همیشه بیک ساق موزه درون
 بزد دست و خنجر کشید از نیام
 که من بیژنم پور⁶ کشوادگان
 نذر کسی پوست بر من مگر
 وگر خیزد اندر جهان رستخیز
 تو دانی نیامان و شاه مرا
 وگر جنگ سازند مر¹³ جنگ را
 ز تورانیان من بدین خنجر
 گرم نذر سالار توران¹⁶ بری
 تو خواهشگری کن مرا زو بخون
 نکرد ایچ گرسیوز آهنگ اوی²¹
 بدانست کو راست گوید²⁴ همی
 وفا کرد با او بسوگندها
 بپیمان جدا کرد زو²⁶ خنجر²⁷

285
 290
 295

که چون رزم سازم¹ برهنه تن²
 همانا که برگشتم امروز هور
 بجز ای—زدم⁵ نیست فریادرم
 که سر داد باید همی رایگان
 یکی خنجر داشتی آبگون
 در خانه یگرفت و برگرفت نام
 سر پهلوانان و⁸ آزادگان
 همی سیری آید تنش⁹ را ز سر
 نمیند کسی پشتم اندر¹⁰ گریز¹¹
 میان یلان پایگاه مرا¹²
 همیشه بشویم بخون چنگ را
 بمرم فراوان¹⁴ سرانرا سرا¹⁵
 بخوبی¹⁷ برو داستان آوری¹⁸
 سزد گر بنیکی بوی¹⁹ رهنمون²⁰
 چو دید آن چنان²² تیزی چنگ اوی²³
 بخون ریختن دست شوید همی
 بخوبی²⁵ بدادش بسی پندها
 بخوبی²⁸ کشیدش بپند اندر²⁹

¹ J — سازد ² K, I, IV — доб. б. 284. ³ J — доб. و ⁴ I, IV — بگیتی ⁵ K, I, IV — گیو و رهام ⁶ I, IV — پور گودرز ⁷ K — جز ایزد مرا ⁸ J — оп. ⁹ I — تنم ¹⁰ K, I, IV, VI — پشت من در ¹¹ K, VI — доб.: ¹² K — جویند من ¹³ K — VI — 66. 290—291 оп. ¹⁴ K, VI — فراوان بمرم ¹⁵ I — б. оп. ¹⁶ J — ترکان ¹⁷ K, I, IV, VI — شوی ¹⁸ I, IV — برین داستان داوری ¹⁹ K, VI — پری ²⁰ K, VI — بخوانم ²¹ J, K — او ²² I, IV, VI — بچنگ اندرون ²³ J, K — او ²⁴ I, IV — کزو ²⁵ K, I, IV, VI — ازو ²⁶ K, I, IV, VI — بچربی ²⁷ VI — خنجرش ²⁸ I, IV — بچربی ²⁹ VI — که آرد بحیل بپند اندرش

- 265 بدو گفت ازین کار ناپاک زن
قراخان چنین داد پاسخ¹ بشاه
اگر هست خود جای گفتار نیست
بگرسپوز⁴ آنگاه گفتش بدرد⁵
زمانه چرا بندد این بند من⁷
270 برو با سواران هشیار سر
نگر تا که پینی بکاخ اندرا
چو گرسپوز¹⁰ آمد بنزدیک در
گریویدن چنگ و بانگ رباب
سواران در و بام آن کاخ¹³ شاه
275 چو گرسپوز آن کاخ در بسته دید
سواران گرفتند گرد اندر
بزد دست و برکنند بندش ز جای
بیامد بنزدیک آن خانه زود
ز در چون بمیژن برافگند چشم
280 در آن²¹ خانه سیصد پرستنده بود²²

چنین داد پاسخ قراخان — K, I, IV, VI — 1
شنیده — K, VI — 2
I, IV — доб.: 3

چو پاسخ چنین یافت افراسیاب * ز گفت قراخان آمد شتاب
کز ایران چه دیدیم — K, IV, VI — 6 اندر یکی بنگرید — K, I, IV, VI — 5
کرشپوز — IV — 4
بگیتی کرا بد چنین روز بد — K, VI — 7 تو گفتی میانش بخواهد برید — I و خواهیم دید
IV — 10 IV — здесь и везде 268. доб. K, VI — بد I, IV — خود K, VI — 9
ز — VI — 8 بند بد — I, IV — در و بام اورا سواران — VI ایوان — I, IV — 13
همی آمد از کاخ — VI — 12 گیر — I, IV — 11 کرشپوز
K, I, IV, VI — 6. گرفتند بروی بمستند — VI هر سوی جستند — K — 15
оп. و — IV — 14 помещен после б. 276. K, VI — доб.: 17

بمستند در کاخ را استوار * نه آگه منیژه ز چندان سوار
جوشن بروبر — I, IV — خونش بروبر — K — 20 اندرو — I, IV — 19
از در اندر میان — K, I, IV, VI — 18 سرود و نبید — I, IV — 23
دید — I, IV — 22 بدان — K — 21 بجوشید و خون در تن او — VI
K, VI — доб.:

منیژه نشسته میان زنان * بکف بر می سرخ شادی کنان
بلرزید بر خویش و پس بانگ کرد * که بشناس جای خود ای خیره مرد

- منیژه بدو گفت دلشاد دار 250
 بمردان ز هرگونه کار آید
 ز هر خرگهی گلرخی خواستند³
 پری چهرگان رود برداشتند
 چو بگذشت یک چند گاه این چنین⁸
 نهفته همه کارشان⁹ باز جست
 کسی کز¹⁰ گزافه سخن راندا 255
 نگه کرد کو کیست و شهرش کجاست
 بدانست و ترسان شد از جان خویش
 جز آگاه کردن ندید ایچ رای¹⁴
 پیامد بر شاه ترکان¹⁶ بگفت
 جهانجوی کرد از جهاندار یاد 260
 بدست از مژه خون مژگان برفت¹⁹
 کرا از²¹ پس پرده دختر بود
 [کرا دختر آید بجای پسر
 ز کار منیژه دلش خیره ماند²⁴
- همه کار نابوده را باد¹ دار
 گهی بزم و گه کارزار آید²
 بدیهای رومی⁴ بیماراستند⁵
 بشادی همه⁶ روز⁷ بگذاشتند
 پس آگاهی آمد بدربان ازین
 بژرفی نگه کرد کار از نخست
 درخت بلارا بجناباندا
 بدین¹¹ آمدن¹² سوی توران چراست
 شتابید نزدیک درمان¹³ خویش
 دوان از پس پرده برداشت پای¹⁵
 که دخترت ز¹⁷ ایران گزیدست جفت
 تو گفستی که بیدست هنگام باد¹⁸
 برآشفست و این داستان باز گفت²⁰
 اگر تاج دارد بداختر بود
 به از گور داماد ناید²² بدر²³
 قراخان سالار را پیش خواند²⁵

¹ K, IV — یاد ² K, I, IV, VI — доб.:

نهادند هر دو بخوردن سرا * که هم دار بد پیش و هم منبرا
 (без рифмы) نشستن گه خوش بیماراستند — ⁵ VI چینی — ⁴ K, I, IV یافتنند — ³ VI
 — I, IV چو یکچند بگذشتشان این چنین — ⁸ K, VI رود — ⁷ IV (sic!) همی — ⁶ I, IV, VI
 بدان — ¹¹ I کو — ¹⁰ I, IV کارها — ⁹ I رازها — ⁸ K, IV, VI چو بگذشت یک روزگار اندرین
 (без рифмы); راه — ¹⁵ I آنچهرای — ¹⁴ I راه — ¹³ K, VI دربان — ¹² I اندروی — ¹¹ IV
 آگاه شدن افراسیاب — ⁴ IV آگاهی یافتن افراسیاب از کار منیژه و بیژن — ¹¹ I доб. заголовки:
 شد هوش و — ¹⁸ I, IV دخترت از — ¹⁷ I, IV توران — ¹⁶ I, IV از کار منیژه
 ز دیده مژگان همی خون برفت — ¹⁹ VI ز دیده برخ خون مژگان برفت — ¹⁸ K توشش بباد
 فدخل علیه و قال: إن ابنتک قد جاءت بزوج من ایران وحکی — ²² B را بگفت — ²¹ VI ب. оп.; ²⁰ I —
 له الحکایة فغاضه ذلک وارتعد غضبا و قال: إن أبا البنّت لمنحوس الطالع و البخت و إن
 — ²⁴ K, I, — ²³ K, I, IV, VI ب. оп. نیاید = ناید²² که هر کش — ²¹ VI کان صاحب التاج
 سالارنش را بخواند — ²⁵ K, I, IV, VI بخیره بماند — ²⁴ K, I, IV, VI

بدیدار بیژن نیماز آمدش^۱
 پرستنده آمیخت بانوش بر
 مر آن نیک دل نامور نیورا^۳
 پرستنده گانرا بر خویش خواند
 مر آن خفته را اندر آن جایگاه
 دگر ساخته جای^۵ آرام را
 همی ریخت بر چوب صندل گلاب
 بپوشید بر خفته بر چادرا^۷
 بمیگانگان هیچ نگشاده^۸ لب^۹
 نگار سمن بر در آغوش یافت^{۱۰}
 ابا ماه رخ سر بمالین بر^{۱۲}
 بمزدان بمالید^{۱۳} ز^{۱۴} آهرمنا
 رهایی نخواهد بُدن زاینرا^{۱۷}
 برو بشنوی^{۱۹} درد و نفرین من
 همی خواند بر من فراوان^{۲۱} فسون

چو هنگام رفتن فراز آمدش
بفرمود تا داروی هوشبر
بدادند مر بیژن گیورا^۲
منیژه چو بیژن دژم روی ماند
عجاری بسیچید رفتن^۴ براه
ز یک سو نشستن گه کام را
بگسترد کافور بر جای خواب
چو آمد بنزدیک شهر اندرا^۶
نهفته بکاخ اندر آمد بشب
چو بیدار شد بیژن و هوش یافت
بایوان افراسیاب اندرا^{۱۱}
بپیچید بر خویشتن بیژن را
چنین گفت کای^{۱۵} کردگار ار مرا^{۱۶}
ز گرگین تو خواهی مگر^{۱۸} کین من
که او بُد مرا بر بدی^{۲۰} رهنمون

¹ I, IV—б. 237 помещен после этого б. ² K, VI—*چون خورد می گشت مست* I, IV—

ابی خویشتن-I همان خوردن و سرش بنهاد پست-K³ چون خورد شد مرد مست
ابا خویشتن سر فرو برد-VI ابر خویشتن سرش بنهاد سست-IV سرش بنهاد پست
-IV⁸ چادرای-Π⁷ اندرای-Π⁶ دگر سوی از بهر-I, IV⁵ آمد-VI, K⁴ و سست
نمود-K, VI⁹ -доб.:

بیمار استندش یکی جای خواب * بمیداری بی‌ژن آمد شتاب
I, IV — доб.:

بیمار استند اندرو جای خواب * بدیدار بیژن در آمد [بیژن نشی آمد—IV] شتاب
K— еще доб.:

ہی۔ اور د روعن مر اورا ہداد * کہ تا گشت بیدار و چشمش گشاد

¹⁰ VI—б. оп. ¹¹ II—اندراى ¹² II—برای I, IV, VI—سرا ¹³ K, I, IV—

کردگارا مرا- VI کردگار مرا- I, IV مرای-¹⁶ JI با-¹⁵ K از-¹⁴ K, I, IV, VI پناهید

¹⁷ Л-ایدرای- VI. ز (без рифмы) بخوابد بدن چون رهایی مرا-¹⁸ K-همی ¹⁹ Л-نشئوی

²⁰ K, I, IV, VI — که او بُد بدین بد مرا — ²¹ K, I, IV, VI — هزاران —

- 220 فرستاد پاسخ هم اندر¹ زمان
گر آیی خرامان بنزدیک من
نماند آنگهی² جایگاه³ سخن
سوی خیمه⁴ دخت آزاده خوی
بپرده درآمد چو سرو بلند
منیژه پیامد گرفتش بمر
بپرسیدش از راه و رنج دراز⁵
چرا این⁶ چنین روی و بالا و برز⁷ 225
بشستند پایش بمشک و گلاب
نهادند خوان و خورش گونه گون
نشستنگه رودومی ساختند⁸
پرستندگان ایستاده بپای
بدیبا زمین کرده طامس رنگ 230
چه از مشک و عنبر چه یاقوت و زر
می سالخورده بچام بلور
سه روز و سه شب شاد بوده⁹ بهم
- کت آمد بدست آنچ بردی¹⁰ گمان¹¹
بیغروزی¹² این جان تاریک من¹³
خرامید زان¹⁴ سایه¹⁵ سروبن
پیاده همی گام زد بآرزوی
میاننش بزرزین کمر کرده بند
گشاد از میانش کیانی کمر
که با تو که آمد بچنگ گراز¹⁶
برنجانی ای خوب چهره بگرز¹⁷
گرفتند زان¹⁸ پس بخوردن شتاب
همی ساختند¹⁹ از گمانی فزون
زبیمگانه خیمه²⁰ بپرداختند
ایا بربط و چنگ و رامش سرای
ز دینار و دیبا چو پشت پلنگ
سراپرده آراسته سر بسر
بر آورده با بیژن گیو شور²¹
گرفته برو²² خواب²³ مستی ستم²⁴

1 IV, VI — K — б. оп. 2 بنزد آنچه گفتی — VI 3 بر بیژن آمد بگفت آن — VI 4
I, IV — доб.: 5 برافروزد

بدیدار تو چشم روشن کنم * بدین دشت خرگاه گلشن کنم
فرستاده آمد همان رهنمای * دل و گوش بیژن بپاسخ سرای
رسیدن بیژن و منیژه دختر افراسیاب (sic!) IV — доб. заголовок: VI — доб. вариант тех же бб.;
و از — K, I, IV, VI 9 از آن — K, I, IV, VI 8 هیچ جای — K, VI 7 آنزمان — K, I, IV, VI 6
روی و آن فر — K, VI 12 با — Л 11 از گوان — K, I, IV, VI 10 و آزادگان — VI کاروان
Л — доб.: 13 قد و این یال و برز — I, IV و برز

تو با این چنین روی و برز کیان * چرا از کمر رنجه داری میان
I, خواستند — I 16 ساختند — K 15 از آن — K, I, IV, VI 14 Б — перевод б. отсутствует.
و — K, IV — доб. 21 سر از — VI 20 بودند — K 19 زور — K, IV, VI 18 خرگاه — IV
VI — б. 237 помещен после этого б.

برو آفرین کرد و بردش نماز²
 همه روی³ بیژن چو گل بر شکفت
 که من ای فرستاده⁴ خوب روی⁵
 از ایرانم⁶ از تخم⁷ آزادگان
 بزخم⁸ گراز آمدم بی درنگ⁹
 که دندانهایشان برم نزد شاه
 سوی گیو گودرز نشستم
 پییموده بسسیار راه دراز¹⁰
 نمایدم مرا بخت فرخ بخواب¹¹
 چو بتخانه¹² چین پر از خواسته
 ترا بخشم و گوشوار و کمر
 دلش با دل من¹³ بمهر آوری
 بگوش منیژه سراپید راز
 چنین آفریدش جهان آفرین¹⁴
 بفرمود رفتن سوی سروبن¹⁵

چو دایه¹ بر بیژن آمد فراز
 پیام منیژه بیژن بگفت
 چنین پاسخ آورد² بیژن بدوی
 سیاوش نیم نز³ پری زادگان
 منم بیژن گیو ز⁴ ایران بچنگ
 سرانشان بریدم فگندم براه
 چو زین جشنگاه⁵ آگهی یافتیم
 بدین بزمگاه آمدستم فراز
 مگر چهره⁶ دخت افراسیاب
 همی بینم⁷ این دشت آراسته
 اگر نیک رایى کنی تاج زر
 مرا سوی آن خوب چهر آوری⁸
 چو بیژن چنین گفت شد دایه باز
 که رویش چنینست بالا چنین
 چو بشنید از دایه او این سخن

205

210

215

¹ K, VI — و ز آنجا — ² I — доб. заголовок: پیغام دادن منیژه بنزدیک بیژن ³ K, I, VI — نه از = نز ⁴ K, I, IV, VI — چنین گفت خود کامه ⁵ I, IV — گوی ⁶ از — ⁷ K, I, IV, VI — از شهر — ⁸ J, K, I, IV — ز ایرانم ⁹ K, VI — بزمگاه — ¹⁰ K, I, IV, VI — بخت

سبک راه این پیشه برداشتم * پر اندیشه این راه بگذاشتم
¹¹ K, I, IV — б. оп. ¹² K, VI — доб.:

گرم تو برین کار یاور بوی * بتو بخشم این جامه¹ خسروی
 بیابی ز من جام گوهرنگار * ز گوهر بدو اندرون گوشوار
 دلش با من — I, IV, VI — دلش با من آیدون — ² K ³ K, VI — بوی — ⁴ K, VI — کنون دیدم — ⁵ VI ⁶ K, VI — доб.:

بدایه بگفتش مرا مادری * هلا تا بنزد مننش آوری
 فرستاده آمد همان رهنمای * دل و گوش بیژن بپاسخ سرای
⁷ K, I, IV, VI — б. оп.

- همه دشت ز آوای¹ رود و سرود
منیژه چو از خیمه کردش نگاه³
برخسارگان چون سهیل یمن
کلاه تهم⁶ پهلوان بر سرش
195 بپرده درون دخت پوشیده روی
فرستاد مر دایه را چون نوند
نگه کن که آن ماه دیدار کیست
بپرسشی که چون آمدی ایدرا
پریزاده ای گر سیاوشیا¹¹
200 و گر¹³ خاست اندر جهان رستغیز
که من سالیان اندرین¹⁴ مرغزار
بدین بزمگه بر ندیدیم کس¹⁶
- روانرا همی داد گفتی درود²
بدید آن سهی قد⁴ لشکر پناه⁵
بنفشه گرفته دو برگ سمن
درفشان⁷ ز دیبای رومی برش
بجوشید مهرش دگر شد بخوی⁸
که رو زیر آن شاخ سرو بلند
سیاوش مگر زنده شد گر پریست⁹
نیایی بدین بزمگاه اندرا¹⁰
که دلها به مهرت همی جوشیا¹²
که بفروختی آتش مهر تیز
همی جشن سازم بهر نوبهار¹⁵
ترا دیدم ای سرو آزاده¹⁷ پس¹⁸

¹ K, VI — آوای I, IV — دشت آوای — ² K, VI — доб.:

بماند او بخیره ز کردارشان * نماندش صبری ز دیدارشان
برافتاد چشم منیژه بروی * یکی مرد را دید پس خوبروی
بر اسبی نشسته پیش درخت * منیژه عجب داشت زان کار سخت
فرستادن — VI دیدن منیژه بیژن را و فرستادن دایه نزد وی — K
سرو — VI⁴ چو آن خوب چهره ز خیمه براه — K, I, IV, VI³ منیژه دایه را پیش بیژن
K, I, IV, ⁸ فروزان — K, I, IV, VI⁷ جهان — I, IV⁶ بدید آن رخ پهلوان سپاه — I, IV⁵
سیاوش گمانم که هست ار — I, IV یا پریست — K, VI⁹ (нет рифмы) بپوشید روی — VI
K, I, IV, VI¹¹ جشنگاه اندرا — VI که آوردت ایدون بدین چادرا — I, IV¹⁰ پریست
перед б. доб. IV مگر — I, IV و یا — K, VI¹³ همی بخشیا — K, I, IV, VI¹² یا سیاوشیا
заголовок: تا سالیان من بدین — K¹⁴ عاشق شدن منیژه بر بیژن و فرستادن دایه
K, VI¹⁶ بدیدم — K, VI¹⁵ بخیزم بهار — VI نو سازم اندر بهار — I, IV¹⁵ من سالیان تا بدین — I, IV
K, I, IV, VI¹⁸ — доб. و VI — ماه دیدار — K, VI¹⁷ بدین جشنگاه هیچ کس
بگویش که تو مردمی یا پری * برین جشنگاه بر همی بگذری [نگذری — I]
далее K, IV, VI — доб.:

ندیدم کسی چون تو ای ماه روی * تو اکنون چه نامی کدامی بگوی
چو بشنید دایه ز دختر پیام * سبک رفت و میزد بره تیزگام

- بگرگین چنین گفت پس بیژن را¹ بمینم ز دور
 180 وز آنجایگه پس بتابم⁵ عنان
 زنیم⁴ آنکهی رای هشیارتر
 بگنجور گفت آن کلاه بزر⁸
 که روشن¹⁰ شدی زو همه بزمگاه
 185 همان طوق کیخسرو و گوشوار
 بپوشید رخشنده رومی قبیای
 نهادند بر پشت شبرنگ زین
 پیامد بنزدیک آن¹⁴ همیشه شد
 بزیر یکی سروین شد بلند
 190 بنزدیک آن خیمه خوب چهر
- که من پیشتر سازم این رفتنا
 که ترکان همی² چون بسیچند³ سور⁴
 بگردن برآرم⁶ زدوده سنان
 شود دل ز دیدار بیدارتر⁷
 که در بزمگاه بر نهادم⁹ بسر
 بیاور که مارا کنونست گاه¹¹
 همان یاره گیو گوهـرنـگار
 ز تاج اندر آویخت پَر همای¹²
 کمر خواست با پهلوانی نگین¹³
 دل کامجویش¹⁵ پر اندیشه شد
 که تا ز آفتابش نباشد گزند
 پیامد بدلش اندر افروخت¹⁶ مهر¹⁷

بسنجید — K, IV, VI —³ تورانیان — I, IV — توران همی — K, VI —² بزمگیشان — I, IV —¹

⁴ K, VI — доб.:

نخستین یکی رویشان بنگرم * بمینم که آید بدل خوشترم
 بگردون برآرم — I, IV —⁶ وز آنجا هم آنکه بتابم — I, IV — وز آنجا بتابم همانکه — K, VI —⁵

⁷ K, VI — доб.:

بدو گفت گرگین برو شاد باش * همیشـه از اندوه آزاد باش
 چو برخاست بیژن دو رخ همچو ورد * ز بهر شدن کار خود راست کرد
 و وضع علی رأسه تاجاً کان یلبسه — B برنهادی — K, I, IV, VI —⁹ کلاه پدر — K, I, IV, VI —⁸
 بیاور که هستم کنون بزم گاه (sic!) — K, VI —¹¹ رخشان — K, VI —¹⁰ فی مجالس الأئیس
 I, IV — доб. — I, IV — بزمست راه — IV جزینست راه — I

بیاورد گنجور چونان که گفت * بر بیژن پهلوان از نهفت
 12 Л, K, VI — همای — I — б. оп. — I, IV — доб. —¹³

باسب آندر آورد پای و برفت * همی تاخستش تا بد آنجای تفت
 15 K, پیامد چو نزدیکی — VI پیامد چو نزدیک آن — I, IV به نزدیکتر رفت و در — K —¹⁴
 I, IV, VI — доб. — K, VI —¹⁷ آویخت — K, I, IV —¹⁶ دل از کام خویشش — I, IV, VI

بداشت اسب را هم بدان جایگاه * همی کرد پنهان بدیشان نگاه
 زنان دید چون لعنت قندهار * بیاراسته همچو خرم بهار

- همه رخ پر از گل همه چشم خواب
اگر ما بنزدیک آن جشنگاه 170
بگیریم ازیشان پری چهره چند
چو گرگین چنین گفت بیژن جوان
گهی نام جست اندران گاه کام
بفرقتند هر دو براه دراز
175 میان دو پیشه بیک⁸ روزه راه
بدان¹⁰ مرغزاران ارمان¹¹ دو روز
چو دانست گرگین که آمد عروسی
ببیژن پس آن داستان برگشاد
- همه لب پر از می بوی گلاب¹
شویم و بتازیم یک روزه راه
بنزدیک خسرو شویم² ارجمند
بجوشیدش³ آن گوهر پهلوان⁴
جوان بد⁵ جوانوار برداشت گام⁶
یکی از نوشته دگر⁷ کینه ساز
فرود⁹ آمد آن گرد لشکر پناه
همی شاد بودند¹² با باز و یوز¹³
همه دشت ازو شد چو چشم خروسی
وزان جشن و رامش بسی¹⁴ کرد یاد¹⁵

¹ K, VI — доб.:

همه دشت بیینی بیاراسته * چو بتخانۀ چین پر از خواسته
⁴ K, VI — доб.:

بجنبیدش³ K, I, IV, VI — بریم² K, VI —

خوش آمد مر اورا حدیث چنان * که مولع بد و چرب دل پر زبان
بگفتا هلا هین پرو تا رویم * بدیدار آن جشن خرم شویم
پر اسبان نشستند آنگاه زود * برفتند از آن سو که آن جشن بود
آز پیشه¹ I, IV — راست پیشه یکی⁷ K — بود و از مهر برداشت گام⁶ K, VI — هم⁵ I —
زمان تا¹¹ I — بر آن¹⁰ I, IV — برون⁹ I, IV — یکی⁸ I — مهربان و دگر⁶ VI — یکی
¹² VI — доб.:

بیامد منیژه بدان وقت نیز * که بد دختر شاه و بودش عزیز [باصدکنیز^{VI}]
بتوران زمین زن نبد همچو اوی * بدیدار و بالا و با روی و موی
بدو و نازش جان افراسیاب * همیشه دلش ز آتش او بتاب
ابا صد کنیزی بسان پری * بیامد بدان جشن آن مشتری
چهل تا عماری مفرق بزر * بیاورد آن لعبت سیمبر
فراوان طعمام و فراوان شراب * همان جامه بسیار از بهر خواب
نشستند شادان بدان جشنگاه * گشادند آن رویهای چو ماه
¹⁵ K, VI — доб.:

همی¹⁴ K, I, IV, VI —

چو بیژن شنیدش دگر باره آن * بجنبید اورا بتن در روان

155	چه با ¹ رستم و گیو و با گژدهم ² چه مایه هنرها برین ⁴ پهن دشت کجا نام ما زان پرآمد ⁶ بلند یکی جشنگاهست ز ⁷ ایدر نه دور یکی دشت بینی همه سبز و زرد ⁹ همه بیشه و باغ و آب روان ¹¹ زمین پرنیان و هوا ¹³ مشک بوی ¹⁴ [ز عنبرش خاک و ز یاقوت سنگ خم آورده از بار ¹⁶ شاخ سمن خرامان بگرد ¹⁸ گل اندر ¹⁹ تذرو ازین پس کنون تا نه بس روزگار پری چهره بینی همه دشت و کوه منیژه کجا دخت افراسیاب همه دخت توران ²⁴ پوشیده روی
160	چه با طوسی نودر چه با گسته ³ که کردیم و گردون ⁵ بران برگذشت بنزدیک خسرو شدیم ارجمند بدو روزه راه اندر آید ⁸ دستور کزو شاد گردد دل راد مرد ¹⁰ یکی جایگه ¹² از در پهلوان گلابست گویی مگر آب جوی هوا مشک بوی و زمین رنگ رنگ ¹⁵ صنم گشته پالیز و گلبن شمن ¹⁷ خروشیدن بلبل از شاخ سرو شود چون بهشت آن در و مرغزار ²⁰ ز هر ²¹ سو نشست بهشادی گروه درفشان ²² کند باغ چون آفتاب ²³ همه سرو بالا همه ²⁵ مشک موی ²⁶

۵ K- بدین- ۴ K- گزدهم- ۳ I, IV- گسته‌م- ۲ I, IV- چو- ۱ K- ابا- چندی
 سرخ- ۹ I, IV- راهست از آنجا- ۸ K, VI- از- ۷ K, I, IV, VI- برآید- ۶ IV- چندی
 بزمگاه- VI- جایگاه- ۱۲ I, IV- بیشه و آبهای روان- ۱۱ I- زاد مرد- ۱۰ K, IV- و زرد
 ۱۵ K, I, IV, VI- ۶. оп. هوا خوش گسار و زمین مشکبوی- ۱۴ K- پرنیان آسمان- ۱۳ VI-
 در مرغزار- ۲۰ Л- گلان بر- ۱۹ I, IV- بزیر- ۱۸ VI- چمن- ۱۷ Л- باد- ۱۶ I, IV-
 ۲۳ K, درخشان- ۲۲ K, I, IV, VI- بهر- ۲۱ K, I, IV, VI- لب جویبار- I, IV- همه جویبار
 VI- доб.:

ستاره دهد نور [بیاید بران دشت -VI] دخت گزین * بود با کنیزان با آفرین
زند خیمه آنگه در آن مرغزار * ابا صد کنیزی همه چون نگار
بیاید بدان بناغ آن گلستان * ابا او زنان همه مهتران
I, IV — доб.:

ستاره دوم دخت شاه زمین * همان با کنیزان با آفرین
 بپاید بدان دشت دخت گزین * ستاره زند بر گل و یاسمین
 ماهر وی — VI مشکبوی — ²⁶ سرو قد و همه — K, I, IV, VI — ²⁵ ترکان — K, I, IV, VI — ²⁴
 (нет рифмы).

- 140 سگالش چنین بد نوشته جزین¹ کسی کو بره بر کند ژرف چاه
نکرد ایچ یاد از جهان آفرین سزد گر نهد در بن چاه گاه²
ز بهر فزونی وز³ بهر نام نگر تا چه بد ساخت⁴ آن بی وفا
بدو آن زمان مهر پانی نمود چو از جنگ و کشتن بپرداختند
نمید بیژن آگه ز کردار اوی¹⁴⁵ چو خوردند زان سرخ می اندکی
بدو گفت¹² چون دیدی این جنگ من چنین داد پاسخ که ای شیر خوی¹⁴
بایران¹⁶ و توران ترا یار نیست 150 دل بیژن از گفت او شاد شد¹⁸
ببیژن چنین گفت پس²⁰ پهلوان برآمد²² ترا این چنین کار چند
کنون گفتنیها بگویم ترا

واز—K, VI—³ سزد گر کند خویشتن را گناه [گیاه—IV—² I, IV—² چنین—IV—¹
K, VI—⁷ سازید—⁶ K, VI—⁵ K, VI—⁵ доб. приложение I; VI—б. оп. ⁴ K, IV, VI—⁴ برامجوانی—⁸ I, IV—66. 143—151 оп. ⁹ K, VI—¹⁰ K, VI—¹⁰ مر اورا بقول و زبان می ستود—⁸ I, IV—66. 143—151 оп. ⁹ K, VI—¹⁰ K, VI—¹⁰ بدو بر—⁸ I, IV—66. 143—151 оп. ⁹ K, VI—¹⁰ K, VI—¹⁰ вместо б. доб.:

از آن همیشه هر دو بی بیرون شدند * بدان معدن خویش باز آمدند
نشستند بار دگر در شراب * یکی را نشاط و یکی را عذاب
بدو گفت گر گین—¹⁴ K, VI—¹⁴ تواند کسی کردن—¹³ K, VI—¹³ بگفتش که—¹² K, VI—¹² او—¹¹ L—¹¹
ز تو این—¹⁷ K, VI—¹⁷ در ایران—¹⁶ K, VI—¹⁶ بعالم ندیدیم چتو—¹⁵ K, VI—¹⁵ که ای خو بروی
ندانست کش دل چو پولاد گشت—¹⁹ K, VI—¹⁹ گشت—¹⁸ K, VI—¹⁸ چنین کار بسیار
دخوردند باده دو سه هر کسی * بکردند بازی و شادی بستی
پس آنگاه گر گین به بیژن بگفت * که از شیر مردیت ماندم شگفت
—²³ K, VI—²³ برآید—²² K—²² دل کارزار و خرد را روان—²¹ K, I, IV, VI—²¹ کای—²⁰ K, I, IV, VI—²⁰
چندره

- 120 تو برداشتی گوهر و سیم و زر
چو بیژن شنید این سخن خیره شد
بمیششه درآمد³ بکردار شیر
چو ابر⁶ بهاران بغرید⁶ سخت
برفت از پس⁸ خوک چون پیل مست
همه جنگ را پیش¹⁰ او تاختند
125 ز دندان همی آتش افروختند
گرازی بیمامد چو آهرمنا
چو سوهان پولاد بر سنگ سخت
برانگیختند آتش کارزار
130 بزد خنجری بر میان بیژنش¹⁸
چو روبه شدند آن ددان دلیر
سرانشان¹⁸ بخنجر ببرید پست
که دندانها¹⁹ نزد شاه آورد
بگردان ایران نماید هنر
135 بگردون برافکنند²⁰ هر یک چو کوه
بداندیش گرگین شوریده رفت²²
همه بیشه آمد بچشمش نبود
بدلش اندرآمد ازان کار درد
دلش را پیچید آهرمنا

— K, VI³ تو گفתי که گیتی بر او — K, VI² بدین رزمگه بر تو بستی کمر — VI¹
جنگ کردن بیژن با — IV رزم بیژن باگرازان — I Перед б. доб. заголовки: 4 درون شد
چو باران فرو ریخت برگ — K, I, IV, VI⁷ بیمارید — Л⁶ رعد — K⁵ گرازان و چگونگی آن
[I, IV — б. оп. 12 I, IV — б. оп. 11 Л — б. оп. 10 K, VI — سوی 9 Л — б. оп. 8 پی — K, VI — از — I, IV]
K — 17 سرش — IV¹⁶ K — б. стоит после б. 126. 15 K, I, IV, VI — ازان 14 K, I, IV, VI — همی 13 K, I, IV, VI —
شده — K, I, IV, VI²¹ برافکنده — I, IV²⁰ دندانسان — K, I, IV¹⁹ سرشرا — Л¹⁸ ااره
ز یکسو به بیشه — K²³ شوریده پیش — IV شوریده هشی — I شوریده کشی (؟) — K, VI²²
ساخت بر — K, I, IV, VI²⁵ درآمد خمشی — K, I, IV, VI²⁴

- هم آورد گرگین میلاد را
برفت از در شاه با یوز و باز
همی رفت چون پیل کفک³ افکنان
ز چنگال یوزان همه دشت غرم⁴ 110
همه گردن گور زخم کمند⁵
تذروان بچنگال باز اندرون⁶
بدین سان همی⁷ راه بگذاشتند
چو بیژن بمیشه برافکند چشم
گرازان گرازان نه آگاه ازین 115
بگرگین میلاد گفت اندر آی
برو⁸ تا بنزدیک آن آبگیر
بدانگه که از پیشه خیزد خروش
بیژن چنین گفت گرگین گو⁹
- هم آواز ره را و فریاد را¹
بنخچیر کردن بر راه² دراز
سر گور و آهو ز تن برکنان
دریده برو دل پر از داغ و گرم³
چه بیژن چه طهمورث دیوبند⁴
چکن از هوا بر سمن برگ خون⁵
همه دشت را⁶ باغ پنداشتند
بجوشید خونش⁷ بتن بر⁸ ز خشم
که بیژن نهادست بر بور زین⁹
وگر نه ز یکسو¹⁰ بپرداز جای
چو من با گراز اندر آیم بتیر¹¹
تو بردار گرز و بجای آر هوش
که پیمان نه این بود با شاه نو¹²

هم آورد هم روز - VI هماواز و هم یار فریاد را - I هم آورد و هم زور فرهاد را - K³، IV² رفتن بیژن با گرگین بچنگ گرازان K، VI - доб. заголовок: فریاد را گور و - IV گور خم کمند - K، I⁶ داغ گرم - IV، VI⁵ دشت و غرم - IV⁴ کف - IV، VI³ ما ز اندرون (؟) - I⁸ (метр нарушен). طهمورث چه دیوبند - IV⁷ خم کمند - VI⁹ جوشن - I، IV¹² راه را - I، IV¹¹ برینسان همی - VI بدین گونه می - K¹⁰ سرنگون - K، I، IV¹³ - доб.: K، VI¹⁴ بتن در - VI بروبر - K، I، IV¹³

رسیدند آنجا که میشه ببود * فرود آمدند بر لب میشه زود
یکی هول آتش برافروختند * نشستند و هیزم همی سوختند
یکی خیمک می داشتند آن زمان * یکی گور افکنده بودش گران
بکردند یکسر با آتش کباب * بخوردند و کردند رای شراب
گشادند بر باده دست آن زمان * ببودند یک با دگر شادمان
چو شد چیره بر مرد و تن بر شراب * طلب کرد گرگین یکی جای خواب
بدو گفت بیژن ترا خواب نیست * مجنب ای برادر زمانی بایست
که تا بیشتر کار محکم کنیم * دل شاه ازین رنج بی غم کنیم
تو رو - K¹⁶ ز یکسر - IV بیکسو - K، VI¹⁵ обратный порядок мисра; I، IV - б.
نیو - VI¹⁹ گیو - VI¹⁸ переставлен со следующим б.

- 90 من آیم بفرمان این¹ کار پیشی
چو بیژن چنین گفت گیو از کران
نخست آفرین کرد مر شاهرا
بفرزند گفت این جوانی چراست
جوان گرچه³ دانا بود با گهر⁴
بد و نیک هر گونه باید کشید
95 پراهی که هرگز نرفتی مپوی
ز گفت پدر پُرس برآشفست⁹ سخت
چنین گفت کای شاه پیروزگر¹¹
تو این گفته‌ها از من اندر پذیر¹³
100 منم بیژن گیو لشکر شکن
چو بیژن چنین گفت شد شاه شاد
بدو گفت خسرو که ای پره‌نر
کسی را کجا چون تو بهتر¹⁶ بود
بگرگین میلاد گفت آنگهی
105 تو با او برو تا سر آب بند¹⁹
از آنجا²² بسیچید بیژن براه²³

¹ K, VI — بدین — I, IV — بگفتا من آیم بدین — ² K, VI — доб.:

که خسرو تویی مهربان مان تویی * بگیتی پراگنده پیمان تویی
نیاید — K⁶ شور و تلخی — K, I, IV, VI⁵ نامور — K, I, IV, VI⁴ ارچه — K, I, IV, VI³
IV, VI — نیاید — IV⁷ مرینز — Б — 66. 97—105 оп.; Л — доб.:

بتنها که یارد چنین کار کرد * نباید که گردی بدین روی زرد
یکی بیشه پر خوی گردن فراز * تو گویی سرانشان بمرم بگاز
تو یاوه سخن چند گویی همی * گل زهر خیره چه بویی همی
جوانمرد بیدار هشیار بخت — I, IV جوانمرد هشیار بیدار بخت — K, VI¹⁰ بیژن آشفت — I, IV⁹
K, ¹⁴ گفته‌ها را ز من درپذیر — VI¹³ تو بودی (sic!) — VI¹² با شاه کای دادگر — VI¹¹
K, I, VI — ¹⁷ چاکر — VI¹⁶ تویی پیش هر بد — I, IV¹⁵ обратный порядок мисра. — I, IV
و هم — VI²¹ و — K, I, IV, VI — доб. ²⁰ بر ستور نوند — I, IV¹⁹ جوان و (sic!) — K¹⁸ نترسد
بسیچید بیژن برفتن براه — K²³ وزانجا — VI وزان پس — I, IV²² راه بند

- 70 بدندان چو پیلان بتن همچو کوه
هم از چارپایان و هم³ کشتمند
درختان کشته نداریم⁴ یاد
نیاید بدندانشان سنگ سخت
چو بشنید گفتار فریادخواه
75 بریشان بیغشود خسرو بدرد
که ای⁵ نامداران و گردان من
شود سوی این⁶ بیشه خوک خورد
بمرد سران گرازان بتیغ
یکی خوان زرین بفرمود شاه
80 ز هر گونه گوهر برو ریختند
ده اسب گرانمایه⁷ زرین لگام
بدیهای رومی بیاراستند
چنین گفت پس شهریار زمین
که جوید بازرم⁸ من رنج خویش
85 کس از انجمن هیچ پاسخ نداد
نهاد از میان گوان پیش پای
که جاوید بادی و پیروز و شاد
[گرفته بدست اندرون جام می
که خرم بمینو بود جان تو⁹
- وزیشان شده شهر¹ ارمان² ستوه
ازیشان بما بر چه مایه⁴ گزند
بدندان بدو نیم⁶ کردند شاد
مگرمان بیکباره برگشت بخت
بدرد دل اندر بپیچید شاه
بگردان گردنکش آواز کرد
که جوید همی نام ازین⁸ انجمن
بنام بزرگ و بننگ و نمرد
ندارم ازو گنج¹⁰ گوهر دریغ
که بنهاد گنجور در پیشگاه
همه یک بدیگر بر آمیختند
نهاده برو داغ کاوسی نام
بسی ز انجمن¹² نامور خواستند
که ای نامداران¹³ با آفرین
ازان¹⁵ پس کند گنج من گنج خویش
مگر بیژن گیو فرخ نژاد
ابر شاه کرد آفرین¹⁶ خدای
سرت سبز باد و دلت پر ز داد¹⁷
شب و روز بر یاد کاوسی کی¹⁸
بگیتی پراگنده فرمان تو²⁰

I, IV, همان چارپای و همان - K³ شده شهر ارمان از ایشان - K² خلق - I, IV, ¹
و کشته - I, IV, درختان که کشته نداریم - K, VI, ⁵ چندگونه - VI, ⁴ چارپای و هم از - VI
آن - K, I, IV, VI, ⁹ ازان - VI, بر - K, I, IV, ⁸ کزین - I, IV, ⁷ نیمه - K, VI, ⁶ که داریم
بس از انجمن - K, I, IV, ¹² ده اسب آوریدند - K, I, IV, VI, ¹¹ و K, I, IV, VI, ¹⁰
وزان - K, I, IV, VI, ¹⁵ که داند یکی رنج - I, IV, که خرد بازرم - VI, ¹⁴ پهلوانان - VI, ¹³
K, ¹⁹ B - оп. подробности. K, I, IV, VI - б. оп.; K, I, IV, VI - б. оп. ¹⁷ بر - IV, ¹⁶
پیمان تو - K, VI, ²⁰ که جز تو میناد ایوان تو - I, IV, منم گوش داده فرمان تو - VI

- 50 شه نوذر آن طوس لشکر شکن همه باده خسروانی بدست می اندر قدح چون عقیق یمن پری چهرگان پیش خسرو پپای همه بزمگه بوی و رنگ بهار³ ز پرده در آمد یکی پرده دار
- 55 که بر در پپایند ارمانیان همی راه جویند⁵ نزدیک شاه چو سالار هشیار بشنید⁶ رفت بگفت آنچ بشنید و فرمان گزید بکشی کرده دست و زمین را بروی که ای شاه پیروز جاوید زی ز شهری بداد آمدستیم دور کجا خان¹² ارمانش خوانند نام که نوشه زی ای¹⁴ شاه تا جاودان بهر هفت کشور توی شهریار
- 60 سر مرز توران در شهر ماست سوی شهر ایران یکی بیشه بود چه مایه بدو اندرون کشتن¹⁶ چراگاه ما بود و فریاد¹⁷ ما گراز آمد اکنون فزون از شمار
- 65 چو رهام¹ و چون بیژن رزم زن همه پهلوانان خسرو پرست پیشش اندرون لاله و نسترن² سر زلفشان بر سمن مشکسای کمر بسته بر⁴ پیش سالار بار بنزدیک سالار شد هوشیار
- سر مرز توران و ایرانیان ز راه دراز آمده دادخواه بنزدیک⁷ خسرو خرامید⁸ تفت پیشش اندر آوردشان چون سزید ستردند⁹ زاری کنان پیشش اوی که خود جاودان زندگی را سزی که ایران ازین سوی¹⁰ زان سوی تور¹¹ وز ارمانیان¹³ نزد خسرو پیام بهر کشوری دسترسی بر بدان ز هر بد تو باشی بهر شهر یار
- ازیشان بمابر چه مایه¹⁵ بلاست که مارا بدان بیشه اندیشه بود درخت برآور همه میوه دار ای شاه ایران بده داد ما گرفت آن همه بیشه و مرغزار¹⁸

رنگ- VI بوی و رنگ و نگار- K, I, IV³ دسته نسترن- I, IV² خرداد- I, IV¹
 I, IV- بدرگاه- K⁷ و IV, VI-دوب. K⁵ خواهند- K⁵ در- K, I, IV, VI⁴ و بوی بهار
 ازان سو و- K, I¹⁰ ودعواله- B برفتند- I, IV ستودند- K⁹ و II, IV-دوب. K⁸ برگاه
 انوشه بزی- K¹⁴ ز ارمانیان- K¹³ خوان- I, IV¹² ازین روی و آنروی تور- IV, VI¹¹
 I, IV, ¹⁶ بیکروی از ایشان بمابر- K, I, IV, VI¹⁵ کانشه بزی- VI که نوشه زی ای- I, IV,
 جویبار- K, IV, VI¹⁸ بنیاد- K, VI¹⁷ کشته زار- VI

همیت گویم و هم پذیرم سپاس کنون بشنو ای جفت نیکی شناس¹

* * *

چو کیخسرو آمد بکین خواستن ز توران زمین گم شد آن تخت و گاه³
 40 بپیوست با شاه ایران سپهر زمانه چنان شد که بود از نخست بجویی که یک روز بگذشت آب چو بهری ز گیتی⁹ برو گشت راست بگماز بنشست یک روز شاد بدیبا بیاراسته گاه شاه
 45 نشسته بگاه اندرون می¹² بچنگ برامش نشسته بزرگان بهم چو گودرز¹³ کشواد و فرهاد و گیو جهان ساز نو خواست² آراستن برآمد⁴ بخورشید بر تاج⁵ شاه بر آزادگان بر بگسترد مهر⁶ بآب و فدا روی خسرو⁷ بشست نسازد⁸ خردمند ازو جای خواب که کین سیاوش همی باز خواست¹⁰ ز گردان لشکر همی کرد یاد نهاده بسرببر کیانی¹¹ کلاه دل و گوش داده بآوای چنگ فریبرز کاوش با گسته هم چو گرگین میلاد¹⁴ و شاپور¹⁵ نیو

1 K—

بدو گفتم ای جفت نیکی شناس * همیت گویم و هم پذیرم سپاس
 I, IV — доб.:

چنان چون ز تو بشنوم در بدر * بنظم [بشعر—I] آورم داستان سربسر بگویم بشعر [بنظم—IV] و پذیرم سپاس * ایما مهربان جفت نیکی شناس بخوان ای بت مهربان داستان * ز دفتر نوشته گم باستان بگفتار شعرم کنون گوش دار * خرد یار دار و بدل هوش دار آمدن ارمانیان K— آغاز داستان—VI, IV, VI — доб. варианты этих бейтов.

Б — содержание бб. 21—37 передает так: إن كنت لأتنام فأضع التی حتی أقرأ عليك من الكتاب ثم قال: I, IV — آب و جاه K—³ ساخت K, IV—² الفهلوی قصة لتنظمها وكان یقرأ وأنا أنظم برسر افگند مهر K—⁶ تخت K, I, IV, VI—⁵ پیامد K—⁴ دستگاه VI—² تخت گاه K—¹⁰ ب. оп. ز گیتی دو بهره—⁹ I, IV—⁸ بسازد—⁷ خود را K—⁷ بپیوست چهر—⁶ VI—¹⁴ K, VI—¹⁴ و VI—¹³ یکی جام یاقوت پرمی—¹² K, I, IV, VI—¹² ز گوهر—¹¹ K, I, IV, VI—¹¹ و IV—¹⁵ доб. خرد

- 30 بدان سروبین گفتم ای ماهروی
 که دل گیرد² از مهر او فرّ و مهر
 مرا مهربان یار بشنو چگفت
 بپییمای می تا یکی داستان
 پیر از چاره و مهر و نیرنگ و جنگ⁶
 بگفتم بیار ای بت خوب¹⁰ چهر
 ز نیک و بد چرخ ناسازگار
 نگر تا نداری دل خویش تنگ
 نداند کسی راه و سامان او¹⁴
 پس آنگه بگفت ار ز من¹⁶ بشنوی
- 35 یکی داستان امشیم بازگوی¹
 بدو اندرون خیره ماند سپهر³
 از ان پس که با کام گشتیم جفت⁴
 بگوییمت از گفته باستان⁵
 همان⁷ از در مرد⁸ فرهنگ و سنگ⁹
 بخوان داستان و بیفزای¹¹ مهر
 که آرد بمردم ز هر گونه کار¹²
 بتابی ازو چند جویی درنگ¹³
 نه پیدا بود درد و درمان او¹⁵
 بشعر آری از دفتر پهلوی¹⁷

1 K, I, IV — I, IV — доб.: مرا امشب آن داستان بازگوی:

مگر طبع شوریده بگشایدم * شب تیره ز اندیشه خواب آیدم
 ز تو طبع من گردد آراسته * ایامهربان یار پیراسته

2 I, IV — بدل گیرد — 3 K — 66. 28, 29 оп. 4 I, IV —

مرا گفت آن ماه خورشید چهر * که از جان تو شاد بادا سپهر
 رنگ — K⁶ زدفترت برخوانم از باستان — I, IV زدفتر فرو خوانم از باستان — K⁵

مه روی — IV بیا ای مه خوب — I¹⁰ شنگ (!) — IV⁹ و IV — доб. 8 همه — K, I, IV⁷

11 I, IV — б. оп. 15 او — Л 14 او — Л 13 K, I, IV — б. оп. 12 I, IV — б. оп. 11 بیاری — Л — доб.: K —

نیابی ازو چند یابی درنگ * نگر تا نداری دل خویش تنگ
 مگر طبع شوریده بگشایدم * شب تیره اندیشه بفزایدم

17 K — доб.: همی گفت کز من سخن — I, IV مرا گفت ار چون ز من — K¹⁶

بگوییم ترا من یکی داستان * ز دفترش برخوانم از باستان
 تو بشنو سخنها ز من گوش دار * خرد یار گیر و بدل هوش دار

بدو گفتم ای سرو پیراسته * ز تو گشت طبع من آراسته
 چو گویی بمن باز پوشیده راز * مرا طبع ناساز گردد بساز

далее идет б. 32, а затем доб.:

که بی دل ز مهرش شود تازه چهر * بگردش درآید رونده سپهر
 از آن گفت باشد ترا نیز برخ * سپهر ار نماید سرگشت چرخ

بخواند آن بت مهربان داستان * ز دفتر نبشته گه باستان

- نه آوای مرغ و نه هرّای دد
 نمید هیچ پیدا نشیب از¹ فراز
 بدان تنگی اندر بچستم ز جای
 خروشیدم و خواستم زو چراغ
 مرا گفت شمعیت چماید همی
 بدو گفتم ای بت نیم مرد خواب
 بنه پیشم و بزم را ساز کن
 بیاورد شمع و بیامد بباغ²
 می آورد و نار و ترنج و بهی
 مرا گفت برخیز و دل شاد دار
 نگر تا که دل را نداری تباه
 جهان چون گذاری همی بگذرد
 گهی می گسارید و گه چنگ ساخت
 دلم بر همه کام پیروز کرد
- زمانه زبان بسته از نیک و بد
 دلم تنگ شد زان شب دیرباز³
 یکی مهربان بودم اندر سرای⁴
 برفت آن بت مهربانم ز باغ⁵
 شب تیره خوابت بماید همی⁶
 یکی شمع پیش آر⁷ چون آفتاب⁸
 بچنگ آر چنگ⁹ و می آغاز کن
 برافروخت¹⁰ رخشنده شمع و چراغ
 زوده یکی جام شاهنشاهی¹¹
 روان را ز درد و غم آزاد دار¹²
 ز اندیشه و داد فریاد خواه
 خردمند مردم چرا غم خورد
 تو گفתי که هاروت نیرنگ ساخت
 که بر من شب تیره نوروز کرد¹³

¹ Л — و ² K, I, IV, VI — درنگ دراز ³ I — порядок бб.: 15, 20, 18, 19, 17, 25, доб. б., 29, 28, 31, 32, 27, доб. два бб., 36, 37, доб. четыре бб. ⁴ K, VI — بیاورد شمع و بیامد بباغ ⁵ K, I, IV — VI — бб. 17—20 оп.; Б — содержание бб. 15 — 19 передает так: فصحت بالغلام و قلت: قد طال الظلام و شرد عن عینی المنام فقم و اشعل ⁶ K, I, IV — بیاورد یکی ⁷ K — доб.: ⁸ K — доб.: ⁹ K, I, IV — زمانی ز چنگ ¹⁰ K, I, IV — برفت آن بت مهربانم ز باغ ¹¹ K — порядок бб.: 21, 25, 26, доб. б., 30, 31, 27, 33, 35, 34, доб. б., 36, доб. четыре бб., 32, доб. четыре бб., 37; IV — порядок бб.: 21, 25, 26, 17, доб. б., 29, доб. б., 30, доб. б., 28, 31, 32, 27, доб. два бб., 36, 37, доб. четыре бб. ¹² K, I, IV, VI — бб. 22—24 оп. ¹³ K — بتیره شبان مر

نگار سمن بوی هم در شتاب * بیاورد جامی ز یاقوت ناب
 در درج گوهر بمرجان گشساد * ورا گفتم ای یار فرخ نهاده
 بیاورد — ¹⁰ K, I, IV — برفت آن بت مهربانم ز باغ ⁹ K, I, IV — زمانی ز چنگ ⁸ IV —
 K — порядок бб.: 21, 25, 26, доб. б., 30, 31, 27, 33, 35, 34, доб. б., 36, доб. четыре бб., 32, доб. четыре бб., 37; IV — порядок бб.: 21, 25, 26, 17, доб. б., 29, доб. б., 30, доб. б., 28, 31, 32, 27, доб. два бб., 36, 37, доб. четыре бб. ¹² K, I, IV, VI — бб. 22—24 оп. ¹³ K — بتیره شبان مر
 I, IV — مر روز کرد VI — бб. 25—36 оп.; K, I, IV — доб.:
 بگفتم نیامد همی خواب من * بماندم بانديشه و تاب من

[داستان بیژن و منیژه]

نه بهرام پیدا نه کیوان نه² تیر
بسیج گذر کرد³ بر پیشگاه⁴
میان کرده باریک و دل کرده تنگ
سپرده هوارا⁶ بزننگار و⁷ گرد
یکی فرش⁸ گسترده⁹ از¹⁰ پتر زاغ
چو مار سیه باز کرده دهن¹²
تو گفستی بقیر اندر اندود چهر
چو زنگی برانگیخت ز افگشت گرد¹³
کجا موج خمزد ز دریای قار
شده سست خورشید را دست و پای
تو گفستی شدستی بخواوب اندرون
جرم برکشیده¹⁸ نگهبان پاس

شبی چون شبه روی شسته بغیر
دگر گونه آرایشی کرد³ ماه
شده تیره اندر سرای درنگ
ز تاجش سه بهر⁵ شده لاژورد
سپاه شب تیره بر دشت و راغ
نموده¹¹ ز هر سو بچشم اهرمن
چو پولاد زنگار خورده سپهر
هر آنکه که برزد یکی باد سرد
چنان¹⁴ گشت¹⁵ باغ و لب جویبار
فروماند گردون گردان بجای
سپهر¹⁶ اندر آن چادر قیرگون
جهان از دل خویشتن¹⁷ پرهراس

— I, IV داستان بیژن با دختر افراسیاب — K, VI اندر داستان بیژن و گرگین — ¹
 : I — доб. ⁴ کرده — I ³ و — ² داستان بیژن با منیژه

چنان‌که آن شب که از لب خروش * ز بس تیرگی ره نبردی بگوش
 و-⁷ I, IV, ⁸ K, ⁹ K, VI, ¹⁰ K, VI, ¹¹ K, ¹² K, VI, ¹³ K, VI, ¹⁴ K, VI, ¹⁵ K, VI, ¹⁶ K, VI, ¹⁷ K, I, IV, VI, ¹⁸ I, IV, ¹⁹ K, VI, ²⁰ K, VI, ²¹ K, VI, ²² K, VI, ²³ K, VI, ²⁴ K, VI, ²⁵ K, VI, ²⁶ K, VI, ²⁷ K, VI, ²⁸ K, VI, ²⁹ K, VI, ³⁰ K, VI, ³¹ K, VI, ³² K, VI, ³³ K, VI, ³⁴ K, VI, ³⁵ K, VI, ³⁶ K, VI, ³⁷ K, VI, ³⁸ K, VI, ³⁹ K, VI, ⁴⁰ K, VI, ⁴¹ K, VI, ⁴² K, VI, ⁴³ K, VI, ⁴⁴ K, VI, ⁴⁵ K, VI, ⁴⁶ K, VI, ⁴⁷ K, VI, ⁴⁸ K, VI, ⁴⁹ K, VI, ⁵⁰ K, VI, ⁵¹ K, VI, ⁵² K, VI, ⁵³ K, VI, ⁵⁴ K, VI, ⁵⁵ K, VI, ⁵⁶ K, VI, ⁵⁷ K, VI, ⁵⁸ K, VI, ⁵⁹ K, VI, ⁶⁰ K, VI, ⁶¹ K, VI, ⁶² K, VI, ⁶³ K, VI, ⁶⁴ K, VI, ⁶⁵ K, VI, ⁶⁶ K, VI, ⁶⁷ K, VI, ⁶⁸ K, VI, ⁶⁹ K, VI, ⁷⁰ K, VI, ⁷¹ K, VI, ⁷² K, VI, ⁷³ K, VI, ⁷⁴ K, VI, ⁷⁵ K, VI, ⁷⁶ K, VI, ⁷⁷ K, VI, ⁷⁸ K, VI, ⁷⁹ K, VI, ⁸⁰ K, VI, ⁸¹ K, VI, ⁸² K, VI, ⁸³ K, VI, ⁸⁴ K, VI, ⁸⁵ K, VI, ⁸⁶ K, VI, ⁸⁷ K, VI, ⁸⁸ K, VI, ⁸⁹ K, VI, ⁹⁰ K, VI, ⁹¹ K, VI, ⁹² K, VI, ⁹³ K, VI, ⁹⁴ K, VI, ⁹⁵ K, VI, ⁹⁶ K, VI, ⁹⁷ K, VI, ⁹⁸ K, VI, ⁹⁹ K, VI, ¹⁰⁰ K, VI, ¹⁰¹ K, VI, ¹⁰² K, VI, ¹⁰³ K, VI, ¹⁰⁴ K, VI, ¹⁰⁵ K, VI, ¹⁰⁶ K, VI, ¹⁰⁷ K, VI, ¹⁰⁸ K, VI, ¹⁰⁹ K, VI, ¹¹⁰ K, VI, ¹¹¹ K, VI, ¹¹² K, VI, ¹¹³ K, VI, ¹¹⁴ K, VI, ¹¹⁵ K, VI, ¹¹⁶ K, VI, ¹¹⁷ K, VI, ¹¹⁸ K, VI, ¹¹⁹ K, VI, ¹²⁰ K, VI, ¹²¹ K, VI, ¹²² K, VI, ¹²³ K, VI, ¹²⁴ K, VI, ¹²⁵ K, VI, ¹²⁶ K, VI, ¹²⁷ K, VI, ¹²⁸ K, VI, ¹²⁹ K, VI, ¹³⁰ K, VI, ¹³¹ K, VI, ¹³² K, VI, ¹³³ K, VI, ¹³⁴ K, VI, ¹³⁵ K, VI, ¹³⁶ K, VI, ¹³⁷ K, VI, ¹³⁸ K, VI, ¹³⁹ K, VI, ¹⁴⁰ K, VI, ¹⁴¹ K, VI, ¹⁴² K, VI, ¹⁴³ K, VI, ¹⁴⁴ K, VI, ¹⁴⁵ K, VI, ¹⁴⁶ K, VI, ¹⁴⁷ K, VI, ¹⁴⁸ K, VI, ¹⁴⁹ K, VI, ¹⁵⁰ K, VI, ¹⁵¹ K, VI, ¹⁵² K, VI, ¹⁵³ K, VI, ¹⁵⁴ K, VI, ¹⁵⁵ K, VI, ¹⁵⁶ K, VI, ¹⁵⁷ K, VI, ¹⁵⁸ K, VI, ¹⁵⁹ K, VI, ¹⁶⁰ K, VI, ¹⁶¹ K, VI, ¹⁶² K, VI, ¹⁶³ K, VI, ¹⁶⁴ K, VI, ¹⁶⁵ K, VI, ¹⁶⁶ K, VI, ¹⁶⁷ K, VI, ¹⁶⁸ K, VI, ¹⁶⁹ K, VI, ¹⁷⁰ K, VI, ¹⁷¹ K, VI, ¹⁷² K, VI, ¹⁷³ K, VI, ¹⁷⁴ K, VI, ¹⁷⁵ K, VI, ¹⁷⁶ K, VI, ¹⁷⁷ K, VI, ¹⁷⁸ K, VI, ¹⁷⁹ K, VI, ¹⁸⁰ K, VI, ¹⁸¹ K, VI, ¹⁸² K, VI, ¹⁸³ K, VI, ¹⁸⁴ K, VI, ¹⁸⁵ K, VI, ¹⁸⁶ K, VI, ¹⁸⁷ K, VI, ¹⁸⁸ K, VI, ¹⁸⁹ K, VI, ¹⁹⁰ K, VI, ¹⁹¹ K, VI, ¹⁹² K, VI, ¹⁹³ K, VI, ¹⁹⁴ K, VI, ¹⁹⁵ K, VI, ¹⁹⁶ K, VI, ¹⁹⁷ K, VI, ¹⁹⁸ K, VI, ¹⁹⁹ K, VI, ²⁰⁰ K, VI, ²⁰¹ K, VI, ²⁰² K, VI, ²⁰³ K, VI, ²⁰⁴ K, VI, ²⁰⁵ K, VI, ²⁰⁶ K, VI, ²⁰⁷ K, VI, ²⁰⁸ K, VI, ²⁰⁹ K, VI, ²¹⁰ K, VI, ²¹¹ K, VI, ²¹² K, VI, ²¹³ K, VI, ²¹⁴ K, VI, ²¹⁵ K, VI, ²¹⁶ K, VI, ²¹⁷ K, VI, ²¹⁸ K, VI, ²¹⁹ K, VI, ²²⁰ K, VI, ²²¹ K, VI, ²²² K, VI, ²²³ K, VI, ²²⁴ K, VI, ²²⁵ K, VI, ²²⁶ K, VI, ²²⁷ K, VI, ²²⁸ K, VI, ²²⁹ K, VI, ²³⁰ K, VI, ²³¹ K, VI, ²³² K, VI, ²³³ K, VI, ²³⁴ K, VI, ²³⁵ K, VI, ²³⁶ K, VI, ²³⁷ K, VI, ²³⁸ K, VI, ²³⁹ K, VI, ²⁴⁰ K, VI, ²⁴¹ K, VI, ²⁴² K, VI, ²⁴³ K, VI, ²⁴⁴ K, VI, ²⁴⁵ K, VI, ²⁴⁶ K, VI, ²⁴⁷ K, VI, ²⁴⁸ K, VI, ²⁴⁹ K, VI, ²⁵⁰ K, VI, ²⁵¹ K, VI, ²⁵² K, VI, ²⁵³ K, VI, ²⁵⁴ K, VI, ²⁵⁵ K, VI, ²⁵⁶ K, VI, ²⁵⁷ K, VI, ²⁵⁸ K, VI, ²⁵⁹ K, VI, ²⁶⁰ K, VI, ²⁶¹ K, VI, ²⁶² K, VI, ²⁶³ K, VI, ²⁶⁴ K, VI, ²⁶⁵ K, VI, ²⁶⁶ K, VI, ²⁶⁷ K, VI, ²⁶⁸ K, VI, ²⁶⁹ K, VI, ²⁷⁰ K, VI, ²⁷¹ K, VI, ²⁷² K, VI, ²⁷³ K, VI, ²⁷⁴ K, VI, ²⁷⁵ K, VI, ²⁷⁶ K, VI, ²⁷⁷ K, VI, ²⁷⁸ K, VI, ²⁷⁹ K, VI, ²⁸⁰ K, VI, ²⁸¹ K, VI, ²⁸² K, VI, ²⁸³ K, VI, ²⁸⁴ K, VI, ²⁸⁵ K, VI, ²⁸⁶ K, VI, ²⁸⁷ K, VI, ²⁸⁸ K, VI, ²⁸⁹ K, VI, ²⁹⁰ K, VI, ²⁹¹ K, VI, ²⁹² K, VI, ²⁹³ K, VI, ²⁹⁴ K, VI, ²⁹⁵ K, VI, ²⁹⁶ K, VI, ²⁹⁷ K, VI, ²⁹⁸ K, VI, ²⁹⁹ K, VI, ³⁰⁰ K, VI, ³⁰¹ K, VI, ³⁰² K, VI, ³⁰³ K, VI, ³⁰⁴ K, VI, ³⁰⁵ K, VI, ³⁰⁶ K, VI, ³⁰⁷ K, VI, ³⁰⁸ K, VI, ³⁰⁹ K, VI, ³¹⁰ K, VI, ³¹¹ K, VI, ³¹² K, VI, ³¹³ K, VI, ³¹⁴ K, VI, ³¹⁵ K, VI, ³¹⁶ K, VI, ³¹⁷ K, VI, ³¹⁸ K, VI, ³¹⁹ K, VI, ³²⁰ K, VI, ³²¹ K, VI, ³²² K, VI, ³²³ K, VI, ³²⁴ K, VI, ³²⁵ K, VI, ³²⁶ K, VI,

شاهنامه فردوسی

فهرست

۶	[داستان بیژن و منیژه]
۸۶	[داستان دوازده رخ]
۲۳۵	[جنگ بزرگ کیخسرو با افراسیاب]
۲۳۵	[اندر ستایش سلطان محمود]
۴۱۹	ملحقات

انستیتوی ملل آسیا

شاهنامه فردوسی

متن انتقادی

جلد پنجم

تصحیح متن باهتمام

رستم علییف

زیر نظر ع. نوشین

مسکو ۱۹۶۷

آکادمی علوم اتحاد شوروی

سلسلہ آثار ادبی ملل خاور

متون

سری بزرگ

۲

ادارہ انتشارات «دانش»

شعبہ ادبیات خاور

شاهنامه فردوسی